

Acta Generale Synode Goes 2020

Het auteursrecht van deze tekst berust bij de auteur, dan wel bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact worden opgenomen met: [werkgroep administratieve ondersteuning wao@ngk-gkv.nl](mailto:werkgroepadministratieveondersteuningwao@ngk-gkv.nl)).

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op welke manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

LEESWIJZER	7
BIDSTOND:	8
HOOFDSTUK 1, OPENINGSHANDELINGEN	10
Artikel 1 - Opening	10
Artikel 2 - Onderzoek van de geloofsbriefen	10
Artikel 3 - Verkiezing moderamen	11
Artikel 4 - Constituering	11
Artikel 5 - Belijdenis en belofte	12
Artikel 6 - Mededelingen moderamen	12
Artikel 7 - Commissies	13
Artikel 8 - Niet te behandelen stukken	13
HOOFDSTUK 2, KERKRECHT EN KERKREGERING	15
Artikel 9 - Besluiten kerkrecht	15
Artikel 10 - Bespreking kerkrecht	17
Artikel 11 - Besluiten Commissie van beroep in predikantszaken	18
Artikel 12 - Bespreking Commissie van beroep in predikantszaken	19
Artikel 13 - Besluiten inzake dubbelbesluit GS 1967	19
Artikel 14 - Bespreking inzake dubbelbesluit GS 1967	20
Artikel 15 - Eerherstel lectoren D.J. Buwalda en H.M. Mulder	22
Artikel 16 - Schulderkenning aan de NGK en ontvangst familie Mulder	22
Artikel 17 - Besluiten revisieverzoeken kerkelijke eenheid met NGK	24
Artikel 18 - Bespreking revisieverzoeken kerkelijke eenheid met NGK	25
Artikel 19 - Besluiten revisieverzoeken besluiten GS Meppel inzake m/v en ambt	25
Artikel 20 - 1e inhoudelijke bespreking van de revisieverzoeken besluiten GS Meppel inzake MVeA	29
Artikel 21 - Richtingwijzers voor een tweede inhoudelijke bespreking van de revisieverzoeken besluiten GS Meppel inzake MVeA	40
Artikel 22 - Tweede inhoudelijke bespreking van revisieverzoeken besluiten GS Meppel inzake MVeA	41
Artikel 23 - Besluiten man/vrouw in de kerk	45
Artikel 24 - Bespreking man/vrouw in de kerk	46
Artikel 25 - Besluiten revisieverzoek eerste doopvraag	46
Artikel 26 - Bespreking revisieverzoek eerste doopvraag	47
Artikel 27 - Besluit omtrent studie naar belijdenis en schriftgezag	47
Artikel 28 - Bespreking omtrent studie naar belijdenis en schriftgezag	48
Artikel 29 - Besluit tussenstand studiedeputaatschap homoseksualiteit in de kerk	48
Artikel 30 - Bespreking tussenstand studiedeputaatschap homoseksualiteit in de kerk	49
Artikel 31 - Besluit seksueel misbruik in kerkelijke relaties	49
Artikel 32 - Bespreking rapport deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties	51
Artikel 33 - Besluiten predikantszaken	51
Artikel 34 - Bespreking predikantszaken	52
Artikel 35 - Besluiten rapport Open Poorten	52
Artikel 36 - Bespreking rapport Open Poorten	54
Artikel 37 - Eerste bespreking herstructurering predikantszaken	54
Artikel 38 - Besluiten instelling commissie herstructurering predikantszaken	56
Artikel 39 - Bespreking instelling commissie herstructurering predikantszaken	56
Artikel 40 - Besluiten raad van advies in predikantszaken	56
Artikel 41 - Bespreking raad van advies in predikantszaken	57
Artikel 42 - Besluiten inzake budget ten behoeve van assessment voor toekomstige predikanten	57
Artikel 43 - Bespreking inzake budget ten behoeve van assessment voor toekomstige predikanten	58
Artikel 44 - Besluiten advies & bijstand	58
Artikel 45 - Bespreking advies & bijstand	58

HOOFDSTUK 3, RECHTSPRAAK	59	
Artikel 46 - Besluiten hoger beroep		59
Artikel 47 - Bespreking hoger beroep		59
Artikel 48 - Uitspraak hoger beroep, zaak 1		60
Artikel 49 - Uitspraak hoger beroep, zaak 2		62
Artikel 50 - Uitspraak herzieningsverzoek, zaak 2		70
Artikel 51 - Uitspraak hoger beroep, zaak 3		74
Artikel 52 - Verzoek br. K.P. Steendam om Acta GS Meppel 2017 te wijzen		79
HOOFDSTUK 4: OPLEIDING, ONDERZOEK EN DIENSTVERLENING	80	
Artikel 53 - Besluiten Theologische Universiteit		80
Artikel 54 - Digitale behandeling Theologische Universiteit		82
Artikel 55 - Clusterbespreking Theologische Universiteit		86
Artikel 56 - Plenaire bespreking Theologische Universiteit		88
Artikel 57 - Besluiten bureau studiefinanciering		90
Artikel 58 - Bespreking bureau studiefinanciering		90
Artikel 59 - Besluiten oprichting toerustingscentrum		90
Artikel 60 - Bespreking oprichting toerustingscentrum		92
Artikel 61 - Besluiten ondersteuning kerken, classes en missionaire projecten		92
Artikel 62 - Bespreking ondersteuning kerken, classes en missionaire projecten		94
Artikel 63 - Besluiten eredienst		96
Artikel 64 - Bespreking eredienst		97
Artikel 65 - Besluiten archief en documentatie		99
Artikel 66 - Bespreking archief en documentatie		100
Artikel 67 - Besluiten pastorale zorg aan doven en slechthorenden		100
Artikel 68 - Bespreking pastorale zorg aan doven en slechthorenden		101
HOOFDSTUK 5, BETREKKINGEN BINNEN- EN BUITENLAND	102	
Artikel 69 - Besluiten betrekkingen buitenlandse kerken		102
Artikel 70 - Bespreking betrekkingen buitenlandse kerken		105
Artikel 71 - Ontvangst afgevaardigden van buitenlandse kerken		107
Artikel 72 - Zusterkerk Gereja Kristus Tuhan		108
Artikel 73 - Viering heilig avondmaal met buitenlandse gasten		109
Artikel 74 - Inbreng buitenlandse kerken		109
Artikel 75 - Bespreking inbreng buitenlandse kerken		111
Artikel 76 - Bespreking in groepen		112
Artikel 77 - Afscheid deputaten BBK en buitenlandse gasten		113
Artikel 78 - Presentaties buitenlandse kerken		114
Artikel 79 - Nieuwe vormen van jongerenwerk in Nederland		115
Artikel 80 - Besluiten evangelie en moslims		116
Artikel 81 - Bespreking evangelie en moslims		116
Artikel 82 - Besluiten kerkelijk contact en eenheid		117
A. Algemene besluiten		117
B. Contact NGK-GKv		118
C. Contact met de CGK		119
D. Deputaten-Overleg Eenheid		120
E. Contact met de vGKN		121
F. Contact met de PKN		122
G. Contact met de HHK annex tripartiet overleg		123
H. Nationale Synode		123
I. COGG		124
J. Raad van Kerken		125
Artikel 83 - Bespreking kerkelijk contact en eenheid		125

HOOFDSTUK 6: RELATIE MET OVERHEID EN SAMENLEVING	130	
Artikel 84 - Besluiten relatie kerk en overheid		130
Artikel 85 - Bespreking relatie kerk en overheid		130
Artikel 86 - Besluiten geestelijke verzorging		130
Artikel 87 - Bespreking geestelijke verzorging		131
HOOFDSTUK 7, BESTUUR	132	
Artikel 88 - Besluiten administratieve organisatie		132
Artikel 89 - Bespreking administratieve organisatie		133
Artikel 90 - Besluiten budget		133
Artikel 91 - Bespreking budget		134
Artikel 92 - Besluiten financiën en beheer		134
Artikel 93 - Bespreking financiën en beheer		135
HOOFDSTUK 8, HERENIGINGSPROCES MET NEDERLANDS GEREFORMEERDE KERKEN	136	
Artikel 94 - Kennismaking en bezinning – dag 1 – heidagen		136
Artikel 95 - Kennismaking en bezinning – dag 2 – heidagen		136
Artikel 96 - Besluiten koersbesluit		138
Artikel 97 - Bespreking koersbesluit		138
Artikel 98 - Besluit huishoudelijk reglement LV/GS		139
Artikel 99 - Bespreking huishoudelijk reglement LV/GS		139
Artikel 100 - Besluiten regio-indeling		139
Artikel 101 - Bespreking regio-indeling		140
Artikel 102 - Besluit proces nieuwe kerkorde		141
Artikel 103 - Bespreking proces nieuwe kerkorde		141
Artikel 104 - Bespreking financieel kader		142
Artikel 105 - Besluit instelling commissie strategie en financiën		143
Artikel 106 - Bespreking instelling commissie strategie en financiën		144
Artikel 107 - Bespreking rapport commissie strategie en financiën		144
Artikel 108 - Besluiten strategie en financiën		149
Artikel 109 - Bespreking strategie en financiën		151
HOOFDSTUK 9: NIEUWE KERKORDE	155	
HOOFDSTUK 10: SLOTHANDELINGEN	156	
Artikel 10.a - Benoemingen		156
Artikel 10.b - Eerste bespreking provisorische sluiting GS		156
Artikel 10.c - Besluiten provisorische sluiting GS		157
Artikel 10.d - Tweede bespreking provisorische sluiting GS		157
BIJLAGEN	158	
Bijlage 4-1, artikel 53: Statuut van de Theologische universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland		158
Bijlage 4-2, artikel 59: Statuut van het toerustingscentrum		172
Bijlage 4-3, artikel 63: Regeling voor steun behoevende kerken en missionaire initiatieven:		178
Bijlage 4-4, artikel 67: Regelingen deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden		183
Bijlage 5-1, artikel 69: Besluiten betrekkingen buitenlandse kerken		188
Bijlage 5-2, artikel 82: Model Samenwerkingsovereenkomst, versie 2		195
Bijlage 5-3, artikel 82: Generale regeling voor plaatselijk contact en samenwerking		202
Bijlage 7-1, artikel 90: Vastgestelde budgetten		204
Bijlage 7-2, artikel 90: Verdeling van budgetten naar GKv en NGK		205
Bijlage 7-3, artikel 92: Gewijzigde instructie DFB		206
Bijlage 7-4, artikel 92: Gewijzigde instructie quaestor		208

Bijlage 8-1, artikel 98: Huishoudelijk reglement voor de gezamenlijke vergadering van LV en GS	209
Bijlage 10-1, artikel 9.a: Benoemingen	212
werkgroep administratieve ondersteuning	212
deputaten betrekkingen buitenlandse kerken	212
commissie van beroep in predikantszaken	212
commissie contact en eenheid	213
commissie dovenpastoraat	213
commissie eredienst	213
Evangelie en moslims	213
deputaten financiën en beheer	214
commissie geestelijke verzorging	214
commissie herstructurering predikantszaken	214
deputaten hoger beroep	214
studiedeputaatschap homorelaties in de kerk	214
werkgroep integratie	214
interkerkelijke commissie geschilbehandeling	214
deputaten kerkrecht	215
deputaten predikantszaken	215
Regiegroep	215
deputaten relatie kerk en overheid	215
commissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties	215
commissie steunbehoevende kerken en missionaire initiatieven	215
commissie toerustingscentrum - KerkPunt	215
Raad van Toezicht TU	215
commissie verzoening en recht	216
Bijlage 11-1, artikel 19: Elkaar van harte dienen	218
Bijlage 11-2, artikel 19: Aanbiedingsrapport synodecommissie revisieverzoeken M/V en ambt	284

LEESWIJZER

Deze acta zijn thematisch, niet chronologisch, geordend. Per artikel is aangegeven op welke datum de desbetreffende zitting plaatsvond. Een aantal onderwerpen is door de generale synode (GS) van de Gereformeerde Kerken en de Landelijke Vergadering (LV) van de Nederlands Gereformeerde Kerken gezamenlijk behandeld. Om niet elk onderwerp door 72 afgevaardigden te laten behandelen zijn de afgevaardigden verdeeld over drie clusters. De onderwerpen zijn verdeeld over de clusters. Om tijdens de periode dat door corona niet fysiek kon worden vergaderd toch een aantal onderwerpen af te handelen zijn digitale besprekrondes gehouden. De vragen, uitwisseling van meningen en de voorbereiding van de uiteindelijke besluitvorming is hierbij in een aantal ronden per mail afgehandeld. Omdat na de zomerperiode van 2020 bleek dat ook in het najaar geen fysieke vergaderingen konden worden gehouden, zijn de onderwerpen die nog voor de clusters uitstonden behandeld via video conferenties.

Op 28 november 2020 is de plenaire vergadering, ook per video conferentie, tot de formele besluitvorming gekomen van de door de clusters voorgestelde besluiten. Deze laatste datum is bij de onderwerpen in de titel vermeld.

Er is beperkt gebruik gemaakt van academische titels omdat in de meeste gevallen deze niet relevant zijn voor het werk voor de generale synode.

Om het snel opzoeken van besluiten mogelijk te maken zijn besluiten en het verslag van de bespreking daarvan in aparte artikelen opgenomen. Door in de inhoudsopgave op een artikel te klikken, wordt direct doorverwezen naar de tekst van dat artikel.

In het verleden hanteerde de GS het begrip “deputaten”, de LV gebruikte de term “commissie”. Voor de nieuw ingestelde commissies/deputaatschappen wordt, als regel, de term commissie gehanteerd.

BIDSTOND:

Dienst van Woord en gebed belegd door de Gereformeerde Kerk te Goes op vrijdagavond 15 november 2019, aan de vooravond van de Generale Synode Goes 2020.

De dienst wordt gehouden in de Ontmoetingskerk te Goes en begint om 19.30 uur. De dienst wordt geleid door ds. M.H. Oosterhuis, preses van de vorige synode.

Voor de dienst heet de voorzitter van de kerkenraad in Goes, br. J. Flipse, de aanwezigen welkom, in het bijzonder de aanwezigen van andere kerken en diverse deputaten. (Aanwezig zijn vertegenwoordigers van de Christelijke Gereformeerde Kerken, de Nederlands Gereformeerde Kerken en de voortgezette Gereformeerde Kerken.) Hij wijst op het liturgisch bloemstuk, gemaakt naar aanleiding van Kolossenzen 3:14; het beeldt de onderlinge band in de liefde uit én de diversiteit binnen de kerken.

Liturgie van de dienst: Votum en groet (van Sela), Gebed, Efeziërs 3, Gezang 246:1 (GKB 2017), Efeziërs 3:17-19, Verkondiging, Gezang 246:2, Geloofsbelijdenis van Nicea, Gebed, Collecte bestemd voor ZOA (hulp vluchtelingen Noord-Syrië), Lied 727 (Liedboek 2013), Cantorij synode (Wait for the Lord), Zegen, cantorij Goes (Bless the Lord, my soul).

Ds. Oosterhuis begint de preek met het gezegde: meten is weten. Ook in de bestudering van de Bijbel is het belangrijk zorgvuldig te werk te gaan. Maar voor het verstaan van het evangelie is meer nodig: de werkelijkheid waarover het in de heilsopenbaring van God gaat, is oneindig veel dieper dan de werkelijkheid waarin wij staan en onze metingen doen. De tekst noemt vier dimensies van Gods liefde: lengte, breedte, hoogte en diepte.

De verkondiging heeft als thema en verdeling:

Gods heil doormeten:

Gevoed door de Geest.

Gehecht aan elkaar.

Gevolgd in de hemelsferen.

In zijn eerste punt staat ds. Oosterhuis stil bij de gevoelens van de christenen uit de volken in Efeze. Tellen zij wel helemaal mee naast de christenen uit de Joden? Maar Christus heeft juist de scheidsmuur weggebroken en de moeite die Paulus ondervindt – hij schrijft vanuit de gevangenis in Rome – mag de heidenchristenen duidelijk maken hoeveel zij in Gods ogen waard zijn. Laten ze zichzelf, gevoed door de Geest, serieus blijven nemen, zodat hun hart naar de Vader uitgaat. Dat Christus in je woont betekent niet alleen je eeuwig behoud, maar is tegelijk een voorwaarde om door te dringen in de

openbaring van Gods heilsmysterie. Daarom kun je als synodeleden niet volstaan met 'gewoon' lezen wat er staat. 'De boodschap van het evangelie, de liefde van Christus gaat alle kennis, al onze deskundigheid en metingen te boven. Wie zich niet laat leiden door de Geest kan met de hele waarheid op zak verdwalen en verloren gaan.'

In zijn tweede punt, 'gehecht aan elkaar', laat ds. Oosterhuis uitkomen dat je elkaar nodig hebt om door te dringen in het mysterie van Gods liefde. Daarbij gaat het niet alleen om de totaliteit van de gelovigen, maar ook om hun onderlinge verscheidenheid. Deze collectiviteit van de heiligen staat in het tijdperk van het postmodernisme zwaar onder druk in een cultuur van individualisme. Hij herinnert de synodeleden echter aan de Acte van Vrijmaking uit 1944, waarin het verlangen naar eenheid spreekt met allen die zich willen houden aan het woord van God. Dit kun je meenemen naar de besprekingen over kerkelijke eenheid en over de revisieverzoeken. Laat dit besef de besprekingen op de synode ook kenmerken. Dan stromen we vol van Gods volkomenheid.

In zijn derde punt, 'gevolgd in de hemelsferen', wijst ds. Oosterhuis op het weidse perspectief van Gods plan. Het gedoe bijvoorbeeld in de kerk van Efeze, plaatst Paulus in dit eeuwenoude, hemel en aarde omspannende, perspectief. Met de openbaring dat ook de heidenen delen in Gods heil, zet God de satan schaakmat. Als deze het 'samen met alle heiligen' in de kerk ziet, weet hij van de opmars van de Messias. Laat dit werkelijkheid worden in het werk van de synode, en tegelijk in het kerkelijke leven en in de oecumenische relaties.

De collecte is bestemd voor vluchtelingen hulp in Syrië en brengt € 540,04 op.

Artikel 1 - Opening

Br H.H. Bouma opent de vergadering namens de samenroepende kerk van Goes. Hij leest Kolossenzen 3:12-17, en besteedt vooral aandacht aan vers 14: 'Kleed u in de liefde.' Hij wijdt enkele woorden aan belangrijke punten die staan op de agenda van de Generale Synode van Goes: revisieverzoeken rond het besluit van de vorige synode over vrouwen in het ambt, de relatie met buitenlandse kerken en de eenwording met de Nederlands Gereformeerde Kerken, om maar enkele te noemen.

Hij herinnert eraan dat er niet veel generale synodes in Zeeland geweest zijn. Daarvoor moet je teruggaan naar 1933, de synode in Middelburg. Verder terug is die van 1896 en, ook een synode van eenwording tussen kerken, die van 1869, waar de Christelijke Afgescheiden Gemeenten en de Gereformeerde Kerken onder het Kruis elkaar vonden om samen verder te gaan als Christelijke Gereformeerde Kerk.

16 november 2019

Artikel 2 - Onderzoek van de geloofsbrieven

De volgende zusters en broeders zijn afgevaardigd:

PS West, primi

ds. J. Boersma, Almere
ds. M.O. ten Brink, 't Harde
ds. A. Koster, Gouda
ds. P. Poortinga, Zeewolde
zr. S. van Delden-Ubels, Ouderkerk a/d Amstel
br. J.A. Feenstra, Bodegraven
br. E. Holwerda, Koog a/d Zaan
br. H.J. Toebes, Harderwijk

PS Zuid, primi

ds. H.S. van Hemmen, Ede
ds. Z. van Hijum, Zevenbergen
ds. D.W.L. Krol, Terneuzen
ds. R.J. Vreugdenhil, Capelle a/d IJssel
br. H.H. Bouma, 's-Heer Arendskerke
br. A.T. Kamsteeg, Dordrecht
br. A. Sonneveld, Brunssum
br. J. van Winden, Capelle a/d IJssel

PS Oost, primi

ds. S. de Bruine, Balkbrug
ds. R.P. Heij, Hardenberg
ds. M.H. Oosterhuis, Wezep
ds. W.M. van Wijk, Deventer
br. A.D. Blijdorp, Kampen
br. W. Boerma, Windesheim
br. L.C. Groen, Ruinen
br. S. Stelpstra, Brucht

PS West, secundi

ds. J.J. Drijfhout, Hattem
ds. J. Janssen, Bunschoten-Spakenburg
ds. A.A. Kramer, Amersfoort
ds. H.J. Room, Soest
br. H. van Berkum, Amersfoort
br. I.G. Mostert, Rijnsburg
br. A. Nicolai, Bunschoten-Spakenburg
br. H.C. Kammeraat, Reeuwijk

PS Zuid, secundi

ds. J. Holtland, Veenendaal
ds. J. Glas, Maastricht
ds. J.F. Harmanny, Hoek
ds. J.B. de Rijke, Krimpen a/d IJssel
br. K. Mollema, Ede
br. A. Rots, Middelburg
br. J. Harmsen, Nieuwerkerk a/d IJssel
br. D. van Harten, Best

PS Oost, secundi

ds. A.M. de Hullu, Ommen
ds. L.E. de Jong, Hoogeveen
ds. W.F. Wisselink, Almelo
ds. J.R. Douma, Zwolle
br. P. Dorland, Deventer
br. J.W. van Houdt, Den Ham
br. A. Horzelenberg, Zwartsluis
br. F. Pansier, Zuidwolde

PS Noord, primi

ds. G. Bruinsma, Frieschepalen
 ds. S. de Jong, Drachten
 ds. L.E. Leeftink, Assen
 ds. H.H. Meerveld, Harlingen
 br. P.G. Bakker, Marum
 br. A. van den Berg, Westerbork
 br. W. van Essen, Buitenpost
 zr. S. Wiersma-Wieringa, Groningen

PS Noord, secundi

ds. W.L. de Graaff, Groningen
 ds. E.J. Meijer, Groningen
 ds. G.O. Sander, Assen
 ds. H.J. Siegers, Sneek
 br. J. Bouwkamp, Haren
 br. A. van der Helm, Schildwolde
 br. H. Schipper, Enumatil
 br. H. van der Wielen, Hoornsterzwaag

Bij het appel-nominaal blijken alle primi-afgevaardigden aanwezig.

16 november 2019

Artikel 3 - Verkiezing moderamen

In het moderamen worden gekozen in een schriftelijke stemming:

Preses: ds. M.H. Oosterhuis

Assessor: ds. D.W.L. Krol

Scriba 1: ds. R.J. Vreugdenhil

Scriba 2: ds. A. Koster

De verkozen broeders aanvaarden hun benoeming. Br. H.H. Bouma wenst hun hiermee geluk; de vergadering zingt hun toe lied 415 uit het nieuwe liedboek.

16 november 2019

Artikel 4 - Constituering

Br. Bouma overhandigt het moderamen de nodige bescheiden én aan de voorzitter de teruggevonden synodale voorzittershamer. Hij draagt de leiding over aan de preses, ds. M.H. Oosterhuis.

Ds. Oosterhuis leest Titus 1:5-9 en houdt hierover de volgende meditatie:

‘Geachte zussen en broers. Ik wil graag een moment met jullie stilstaan bij Paulus’ voorschriften, die Titus aan de gemeente op Kreta moet verkondigen. Ze herinneren heel sterk aan soortgelijke voorschriften die Timoteüs moet voorhouden aan de gemeente te Efeze. In beide gevallen gaat het over de voorwaarden waaraan opzieners en andere ambtsdragers in de gemeente moeten voldoen. Paulus waarschuwt daarin voor machtswellust van opzieners. Mannen die het naar wereldse maatstaven helemaal gemaakt hebben en die dat in verschillende vormen etaleren. Zij houden er verschillende vrouwen op na, die ze met harde hand regeren en commanderen. Ze slaan met de vuist op de keukentafel. En daarmee gepaard gaat hun zucht naar steeds meer, onmatigheid en hebzucht. Zij menen hun gezag ook te kunnen laten gelden in de gemeente en wie doet hun wat? Paulus, hij doet hun wat! Paulus, dienaar van God en apostel van Christus Jezus. Hij weert zulke mensen uit het opzienersambt. Want als zulke mannen, bij wie hun vrouwen nog niet veilig zijn, gaan optreden als opzieners in de kerk, dan is de Bruid van Christus in gevaar. Het mogen dan mannen zijn, maar zij komen niet in aanmerking voor de ambtsdienst. Wie nog niet heeft afgeleerd thuis met de vuist op de keukentafel te slaan, die slaat als ambtsdrager vroeg of laat met zijn vuist op de kerkenraadstafel. Als een armzalig vertoon van zijn geestelijke armoede. Paulus neemt het op voor de Bruid van Christus en beschermt haar tegen on-geestelijk vertoon van macht. En tegelijk geeft hij een karakteristiek van de zuivere en zegenrijke opziener in de gemeente van Christus. Die is geen machthebber en geen gezagvoerder, maar dienaar. Een ambtsdrager, zegt Paulus in vers 9, moet zich houden aan de betrouwbare boodschap, die in overeenstemming is met de leer, zodat hij in staat is om anderen met heilzaam onderricht te bemoedigen en dwarsliggers terecht te wijzen. Het gaat in deze verzen over opzieners in de gemeente van Christus. Hun taak en verantwoordelijkheid is een andere dan die van leden van een generale synode. Toch kunnen ook wij, voor het werk dat ons als synode wacht, veel

leren uit dit Schriftgedeelte. Ook als we volstrekt monogaam leven, dan is dat nog geen vrijbrief om de ogen te sluiten voor de spiegel die Paulus ons hier voorhoudt. Laten we eruit leren, dat we elke vorm van machtsvertoon behoren te vermijden. Als synodeleden onderling in onze onderlinge omgang, in onze beraadslagingen. Maar ook als synode tegenover de kerken en haar leden. Laten we Christus als de enige Heer van de kerk voor ogen houden en Hem dienen, door ons, bij ons werk als synode, in oordeelsvorming en besluitvorming zorgvuldig te houden aan de betrouwbare boodschap, die in overeenstemming is met de leer. Dan mogen wij telkens opnieuw vrijmoedig bidden om de leiding van de Heilige Geest en in vertrouwen het werk dat voor ons ligt ter hand nemen.'

Hierna zingt de synode lied 162:1, 3-5, 9 uit het liedboek.

16 november 2019

Artikel 5 - Belijdenis en belofte

De preses verzoekt de synodeleden, de beoogd griffier en andere griffieleden instemming te betuigen met de Drie Formulieren van Eenheid en te verklaren dat ze hun werk op de synode in onderworpenheid aan de heilige Schrift en in gebondenheid aan de belijdenis van de kerk zullen doen. Eenieder geeft aan deze uitnodiging gehoor door op te staan.

Deze belofte is later afgelegd door:

- br. J. Bouwkamp op 9 januari 2020
- ds. J. Glas op 7 februari 2020
- ds. W.L. de Graaff op 6 maart 2020
- ds. E.J. Meijer op 24 januari 2020
- br. K. Y. Mollema op 6 maart 2020
- br. H. van Berkum op 31 oktober 2020
- ds. G.O. Sander op 31 oktober 2020
- ds. J.B. de Rijke op 31 oktober 2020

16 november 2019

Artikel 6 - Mededelingen moderamen

Het moderamen deelt mee dat, op voordracht van deputaten administratieve ondersteuning, br. J. Halma is benoemd als griffier; daarop volgt applaus.

Na een schorsing voor overleg doet het moderamen enkele mededelingen. De preses dankt de kerk van Goes voor de goede voorbereiding en ervaart in de zorg van de samenroepende kerk dat er een basis is binnen de kerken voor het werk van de generale synode. Hij dankt Burgemeester en Wethouders van Goes, die de stad geïntroduceerd hebben tijdens de informele ontmoeting op 15 november. Hij zegt toe dat er zo spoedig mogelijk een bericht van de constituering verzonden zal worden aan de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken en aan de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken. Hij neemt met dankbaarheid kennis van de goede wensen van de vrouwenvereniging in Goes, via een kaart overgebracht.

Artikel 7 - Commissies

De generale synode benoemt de volgende commissies:

Commissie:

Betrekkingen buitenlandse kerken
Clusteren informatieve vragen
Financiën
Revisieverzoeken kerkelijke eenheid
Revisieverzoeken man/vrouw
Predikantszaken
Strategie en financiën
Theologische Universiteit en Nederlands
Gereformeerde Predikantenopleiding

Bemensing:

ds. J. Boersma, ds. G. Bruinsma, ds. H.S. van Hemmen,
ds. L.E. Leeftink, ds. W.M. van Wijk
br. J.A. Feenstra, zr. S. Wiersma-Wieringa
br. A.T. Kamsteeg, br. A. Sonneveld, br. J. van Winden
br. A.D. Blijdorp, br. W. van Essen, br. E. Holwerda, ds.
H.H. Meerveld
br. P.G. Bakker, ds. M.O. ten Brink, br. L.C. Groen,
ds. R.P. Heij, ds. S. de Jong, ds. P. Poortinga
zr. S. van Delden-Ubels, ds. H.S. van Hemmen,
br. J. Dreschler (NGK), br. B. Verheij (NGK)
br. A.T. Kamsteeg, ds. D.W.L. Krol, ds. M.K. Boersema,
br. S.R.S. Datema (NGK), ds. M. Rietkerk (NGK)
br. W. Boerma, br. H.H. Bouma, ds. Z. van Hijum,
br. P.C. Anker (NGK), ds. M. Janssens (NGK)

6 maart 2020

Artikel 8 - Niet te behandelen stukken

Het moderamen stelt voor de volgende stukken niet in behandeling te nemen:

- A. Elf kennisgevingen die voor de synode niet relevant of door de tijd achterhaald zijn en uitnodigingen van instanties die niet kerkelijk zijn.
- B. Brieven die geen directe behandeling behoeven van de synode, maar wel onder de aandacht van deputaten en/of de synode zijn gebracht:
 1. Reformed Church of Japan: Uitnodigingen synode van 8 – 10 oktober 2018 en 29 – 31 oktober 2019 (BBK).
 2. VV Veroia te Goes wenst de synode zegenrijke en vruchtbare vergaderingen toe.
 3. Van het koninklijk huis een bedankbrief voor onze zegenwens.
 4. Van de Landelijke Vergadering van de NGK een zegenwens.
- C. Brieven van particulieren, niet ontvankelijk krachtens art. E67.4 en F 81.2 en 3 KO:
 1. GKv Spakenburg-Zuid: Brief van twee brs. met bezwaren m/v-uitspraken doorgestuurd.
 2. GKv Bunschoten-Oost: Brief van twee predikanten met bezwaren m/v-uitspraken doorgestuurd.
 3. GKv Bussum-Huizen: Brief van zeven gemeenteleden met bezwaren m/v-uitspraken doorgestuurd.
 4. H. Hubertse: Uiten grote zorgen over allerlei onderwerpen in de kerk en bidden wijsheid toe aan het werk van de synode.
 5. GKv Zwolle-Berkum: Brief met bezwaren tegen m/v-uitspraak doorgestuurd.
 6. P.H. v.d. Kamp: Open brief aan de GS: herbezinning op besluiten MV.
 7. A. van der Velde: What does the bible say?
 8. J. Wiskerke-van Dooren: De vrouw op de preekstoel en haar man in de bank.
 9. H.F. de Vries: Reactie op artikel ND inzake toepassing kerkrecht in 1967.
 10. M. Verkerk: Reactie op artikel van ds. Van Egmond.
 11. E. Bosma: Uitspraken interview ds. M.H. Oosterhuis
 12. Bezinningsgroep MVEA: Open brief aan GS
 13. Platform mijn kerk in orde: Plaats van de Interkerkelijke Commissie Geschiloplossing

(ICG) binnen het kerkelijk recht.

14. Platform mijn kerk in orde: Klacht over onjuist gebruik van ambtsgeheim.

Toelichting bij C 1, 2, 3, 5: revisieverzoeken van particuliere gemeenteleden zijn krachtens F 81.2 en 3 KO niet ontvankelijk. Dat geldt ook wanneer een kerkenraad zo'n revisieverzoek zonder eigen oordeel doorstuurt.

De afzenders in de categorie C ontvangen een schriftelijke reactie, voorzien van dit synodebesluit.

Besluit:

de vergadering gaat akkoord met de voorgestelde categorisering en afhandeling van deze brieven.

Artikel 9 - Besluiten kerkrecht

Materiaal:

1. rapport deputaten kerkrecht (27-09-2019);
2. aanvullend rapport deputaten kerkrecht (22-11-2019);
3. brief van de classis Midden-Holland (15 juni 2018) met het verzoek het Toelatend Onderzoek (TLO) af te schaffen en de Kerkorde daarop aan te passen, omdat het TLO als toetsing overbodig en als kennismaking onzinnig en ongemakkelijk is;
4. brief van deputaten kerkrecht (24-01-2020) als antwoord op de brief van de Commissie voor Beroep in Predikantszaken (in haar rapport), met een aanvullend voorstel inzake wijziging van de GR Predikantszaken.

Besluit 1:

- a. aan de generale regeling voor de kerkelijke rechtspraak, artikel 17 een vijfde lid toe te voegen:
5. *De meerdere vergadering kan een partij veroordelen in de kosten die de andere partij in verband met het bezwaar of de behandeling van het (hoger) beroep redelijkerwijs heeft moeten maken. De meerdere vergadering beslist daarbij overeenkomstig het bepaalde in artikel 8:75 van de Algemene wet bestuursrecht en de daarop gebaseerde regelingen;*
- b. aan de generale regeling voor de rechtspraak in predikantszaken artikel 8 een vierde lid sub a toe te voegen:
4a. *De besliscommissie kan een partij veroordelen in de kosten die de andere partij in verband met de behandeling van het beroep redelijkerwijs heeft moeten maken. De besliscommissie beslist daarbij overeenkomstig het bepaalde in artikel 8:75 van de Algemene wet bestuursrecht en de daarop gebaseerde regelingen.*

Gronden:

1. De kwaliteit van de rechtsgang is erbij gebaat als voor beide partijen professionele rechtsbijstand mogelijk is.
2. De Algemene wet bestuursrecht biedt een maatschappelijk verantwoorde norm voor de vergoeding ervan.

Besluit 2:

deputaten te verzoeken de synode van advies te dienen over de voorgenomen tweede conceptversie van de toekomstige kerkorde van de verenigde kerken.

Grond:

Het behoort tot de taak van deputaten de generale synode van advies te dienen op het gebied van kerkrecht en kerkorde.

Besluit 3:

- a. het verlenen van preekbevoegdheid ook open te stellen voor belijdende gemeenteleden die in het bezit zijn van een HBO- of WO-bachelor Theologie;
- b. te bepalen dat kerkelijk werkers en personen die in het bezit zijn van een HBO- of WO-bachelor theologie die landelijke preekbevoegdheid aanvragen, aantoonbaar gekwalificeerd moeten zijn op het terrein van homiletiek, blijkend uit een afgeronde cursus homiletiek die daartoe door de TU Kampen wordt aangeboden, of een gelijkwaardige kwalificatie homiletiek moeten hebben verworven, zulks ter beoordeling van de classis;
- c. te bepalen dat bij het onderzoek voor het verlenen van landelijke preekbevoegdheid de aanwezigheid en het instemmend oordeel van generale deputaten predikantszaken vereist is;
- d. de generale regeling voor de preekbevoegdheid conform het voorgaande te wijzigen.

Gronden:

1. De nieuwe cursus homiletiek aan de Theologische Universiteit opent de mogelijkheid om aanwezige homiletische gaven adequaat te ontwikkelen en te toetsen.
2. Het toekennen van landelijke preekbevoegdheid verdient betrokkenheid en toezicht door het bredere kerkverband via de deputaten die daarvoor zijn.

Besluit 4:

na de inhoudelijke besluitvorming inzake man, vrouw en ambt, de tekst van de kerkordeartikelen B6.4 en B6.5 als volgt te wijzigen:

- B6.4 De kerkenraad bepaalt in de plaatselijke regelingen voor de roeping van ambtsdragers of de onderscheiden ambten alleen door mannen dan wel door mannen en vrouwen kunnen worden vervuld;
- B6.5 De ambtsdragers werken, ieder vanuit eigen taak, samen aan de opbouw van de gemeente.

Gronden:

1. De besluiten van de GS 2017, bevestigd door de GS 2020, vragen van kerkenraden in dezen een zelfstandig besluit te nemen en zorgvuldig vast te leggen.
2. Een kerkordelijke bepaling beschermt zowel naar de kerkleden en het kerkverband als naar de samenleving het recht van de plaatselijke kerken om zelf hun inrichting te bepalen.

Besluit 5:

het verzoek van de classis Midden-Holland in handen te geven van de werkgroep toekomstige kerkorde, en het te betrekken bij de bespreking met het oog op die kerkorde.

Grond:

Een inhoudelijke wijziging van de huidige kerkorde, die pas na vaststelling in tweede lezing geldend zou zijn, past niet bij het proces van hereniging van GKv en NGK en het toewerken naar een nieuwe kerkorde.

Besluit 6:

deputaten kerkrecht te dechargeren. *Dit besluit zal worden genomen nadat de nieuwe kerkorde is behandeld waar deputaten een adviesrol vervullen.*

Besluit 7:

opnieuw deputaten kerkrecht te benoemen, met de opdracht:

- a. de door de laatste generale synode genomen besluiten waar nodig te integreren in de generale regelingen van de GKv;
- b. als adres te fungeren voor het melden van eventuele knelpunten bij de toepassing van de kerkorde van de GKv in de praktijk;
- c. de kerken desgevraagd te dienen met voorlichting over de kerkorde van de GKv;
- d. de generale synode desgewenst te dienen met adviezen op het gebied van kerkrecht en kerkorde;
- e. de verantwoordelijkheid te dragen voor de publicatie en het (inhoudelijk) beheer van de kerkorde van de GKv, alsmede van de bijbehorende generale regelingen en besluiten én de modellen en handreikingen op de website van de kerken, www.gkv.nl;
- f. met betrekking tot kerkrechtelijke deskundigheidsbevordering:
 1. zorg te dragen voor handhaving en overdracht van de vereiste kerkrechtelijke kennis binnen het deputaatschap en de kring van actieve kerkrechtelijke deskundigen;
 2. bij te dragen aan initiatieven om samen met de TU of andere instanties of personen de kerkrechtelijke kennis en toepassing daarvan in de kerken te vergroten;
- g. met betrekking tot multidisciplinaire bezinning:
 1. in te gaan op verzoeken om kerkrechtelijke inbreng van de kant van deputaatschappen en kerkelijke instanties;
 2. deel te nemen aan multidisciplinair overleg over predikantszaken en de praktijk van

- het kerkelijk leven in de gemeenten;
- h. met betrekking tot kerkrechtelijke advisering:
1. kerkrechtelijke vragen met een in hoofdzaak informatief en generiek karakter die van de kant van kerken, kerkelijke vergaderingen, kerkelijke functionarissen en instanties en kerkleden binnenkomen te beantwoorden dan wel deze door te geleiden naar de daarvoor beschikbare instanties en/of deskundigen;
 2. bij kerkrechtelijke vragen die op enige wijze verbonden zijn aan een kerkelijk geschil de vragenstellers door te verwijzen naar de daarvoor bestaande kerkelijke instanties en professionele adviseurs;
 3. met het oog op de eenwording van NKG en GKv waar dat nodig en/of opportuun is, overleg en afstemming te zoeken met de commissie kerkrecht en beroepszaken van de NGK.

Besluit 8:

deputaten kerkrecht voor de periode 2021 - 2023 een budget toe te kennen volgens het totaaloverzicht van budgetten zoals opgenomen in bijlage 7-1.

25 januari 2020

Artikel 10 - Bespreking kerkrecht

Van de deputaten kerkrecht zijn aanwezig ds. P. Niemeijer en br. H.F. Westerman. Ds. Niemeijer licht het rapport kort toe en wijst op een op 24 januari 2020 gereedgekomen aanvullend voorstel rond preekbevoegdheid.

In de bespreking wordt gewezen op het ontbreken van een onderbouwing van het voorstel om preekbevoegdheid open te stellen voor belijdende leden die een bachelor theologie en een cursus homiletiek in Kampen hebben afgerond. Ook wordt ingebracht dat de financiële regeling niet duidelijk is en soberder kan. Het voorstel wordt gedaan om expliciet op te nemen dat deze kerkordewijziging, hoewel formeel wel inhoudelijk, toch beschouwd wordt als een tekstuele, gezien de uitgebreide inhoudelijke bespreking van het onderwerp man, vrouw en ambt in de voorgaande en deze synode. Dit in verband met de generale regeling inzake wijziging van de kerkorde, die bepaalt dat bij inhoudelijke wijziging een vaststelling in eerste en in tweede lezing vereist is.

In zijn beantwoording merkt ds. Niemeijer op dat de Heer meer gaven geeft dan in de ambten naar voren komen. Daarom hebben we de mogelijkheid tot het verlenen van preekbevoegdheid. Het voorstel ontstond vanuit de contacten met de NGK, waar een bredere toekenning van preekbevoegdheid praktijk is dan bij de GKv. Over het voorstel inzake een financiële regeling rond losmaking merkt hij op dat dit in de praktijk een eindeloos verhaal bleek te zijn. De generale regeling bleek op dit punt niet hanteerbaar te zijn. Op advies van de juristen in de commissie van beroep in predikantszaken is nu voorgesteld dat de kerkenraad een financiële regeling voorstelt, met instemming van de predikant. Ontbreekt deze instemming, dan gaat het voorstel naar de classis met eventueel een zienswijze van de predikant. De classis beslist en houdt eventueel rekening met die zienswijze. Zo moet het in de generale regeling opgenomen worden en gepubliceerd worden op de site gkv.nl.

Br. Westerman geeft aan dat de deputaten het toegekende bedrag niet opgemaakt hebben. Ze vragen nu € 2.500 per jaar, € 2.000 per jaar minder dan bij de vorige synode.

In de tweede ronde worden opmerkingen gemaakt over de kwaliteit van HBO-instellingen en de praktijk van classisexamens. De wenselijkheid van het anders formuleren van "het voorgenomen financieel besluit" wordt uitgesproken.

Ds. Niemeijer antwoordt dat het voorstel inderdaad een verruiming is van de mogelijkheid om preekbevoegdheid te verlenen. Daarbij geldt als voorwaarde dat een cursus homiletiek met een studielast van 30 ECT wordt gedaan. Over het geheel van de kerkelijke onderzoeken volgen nog

voorstellen, op initiatief van deputaten predikantszaken. De suggestie om op te nemen dat de kerkordewijziging m.b.t. vrouwelijke ambtsdragers als niet inhoudelijk beschouwd wordt, verwerkt ds. Niemeijer in het voorstel. Hij stemt toe dat de formulering “het voorgenomen financieel besluit” anders kan. Op voorstel van de preses wordt besloten de formulering van de tekst buiten de vergadering om te regelen.

De voorstellen worden met algemene stemmen en onder applaus aanvaard.

25 januari 2020

Artikel 11 - Besluiten Commissie van beroep in predikantszaken

Materiaal:

rapport Commissie van Beroep in predikantszaken (december 2019).

Besluit 1:

de commissie decharge te verlenen.

Besluit 2:

1. opnieuw een Commissie van Beroep in predikantszaken te benoemen;
2. de commissie de bevoegdheid te verlenen om op verzoek van een predikant bindende uitspraken te doen over besluiten die zijn kerkenraad op basis van artikel B14 tot en met B22 van de kerkorde heeft genomen;
3. de commissie de bevoegdheid te verlenen om op gezamenlijk verzoek van een kerkenraad en zijn predikant bindende adviezen te geven in geschillen betreffende de naleving van de verbintenis tussen de kerk en de predikant;
4. de commissie de bevoegdheid te verlenen op te treden als geschillencommissie voor de Vereniging Samenwerking Emeritering (VSE). De wijze waarop dit geschiedt wordt vanuit de VSE geregeld.

Besluit 3:

de commissie op te dragen volgens de door de Generale Synode Ede 2014 vastgestelde en op 1 juli 2015 in werking getreden generale regeling voor de rechtspraak in predikantszaken te werken.

Besluit 4:

de commissie voor de periode 2021-2023 een budget te verlenen van zoals vermeld in het budgetoverzicht van bijlage 7-1.

Besluit 5:

de generale regeling predikantszaken art. G.3.12-3.13; G4.12-13; G6.9-10 en H2.4-5 als volgt te wijzigen:

G3.12/G4.12/G6.9/H2.4 Indien tussen kerkenraad en predikant overeenstemming bestaat over het voorgenomen financieel besluit, wordt dit aan de classis meegedeeld. Indien geen overeenstemming over het voorgenomen financieel besluit bestaat, voegt de kerkenraad aan zijn voorgenomen financieel besluit de zienswijze van de predikant toe. De classis verleent haar goedkeuring aan de losmaking, nadat zij de door de kerkenraad voorgestelde financiële regeling inclusief de door de predikant ingebrachte zienswijze beoordeeld heeft.

G3.13/G4.13/G6.10/H2.5 De classis verleent haar goedkeuring aan de losmaking na instemmend advies van de generale deputaten predikantszaken in de vergadering van de classis.

Gronden:

1. De financiële regeling maakt deel uit van het integrale besluit tot losmaking en dient daarom te zijn vastgesteld als het besluit tot goedkeuring van de losmaking door de classis wordt genomen.
2. De taak van de Commissie van Beroep in predikantszaken beperkt zich tot het beoordelen van een eventueel beroepsschrift door de predikant tegen het geheel of een onderdeel/onderdelen

van het losmakingsbesluit.

25 januari 2020

Artikel 12 - Bespreking Commissie van beroep in predikantszaken

Ds. Kor Muller, die deel uitmaakte van deze commissie vanuit de NGK, is in de afgelopen periode overleden. Met dankbaarheid wordt zijn inzet voor de eenwording van beide kerken genoemd. Br. E. Bos heeft aangegeven niet beschikbaar te zijn voor een nieuwe termijn. Het rapport van de commissie vraagt niet om bespreking; de voorgestelde besluiten worden met algemene stemmen aanvaard.

6 maart 2020

Artikel 13 - Besluiten inzake dubbelbesluit GS 1967

Materiaal:

aanvullend rapport deputaten kerkelijke eenheid 'herbezinning op de besluiten van 1967' (09-11-2019).

Besluit:

- a. afstand te nemen van het dubbelbesluit van haar voorgangster, de Generale Synode van Amersfoort-West 1967, zoals beschreven in de artikelen 16 en 18 van haar Acta;
- b. spijt te betuigen over dit dubbelbesluit en tevens over de gevolgen die het heeft gehad voor de kerken, voor ambtsdragers en voor gemeenteleden;
- c. hiervan mededeling te doen aan landelijke vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Gronden:

1. De Generale Synode van Zuidhorn 2002 sprak in art. 128 van haar Acta al het volgende uit:
 - a. de Gereformeerde Kerken, die hun heil verwachten van Gods genade in Christus, kunnen niet anders dan principieel bereid zijn tot zelfbeproeving en verantwoording van haar daden in heden en verleden, wanneer iemand bij haar nalatigheid of schuld zou aanwijzen;
 - b. in de crisis van de jaren zestig hebben de Gereformeerde Kerken, ook in de besluiten van de Generale Synode van Amersfoort-West 1967, willen opkomen voor het kerkelijk gezag van de gereformeerde belijdenissen als geloofsantwoord op Gods heilig Woord, ook in de kerkelijke situatie van toen;
 - c. wanneer leden uit de kerken vandaag vragen stellen over de rechtmatigheid en de rechtsgevolgen van zulke besluiten, is het een eerlijke en rechtvaardige zaak zulke vragen in onderzoek te nemen, ook als de vorm waarin dit gebeurt, beperkt moet zijn;
 - d. de generale synode wil de kerken in het heden dienen en is er niet op uit hen die ons voorgingen en vroeger verantwoordelijkheid droegen, te veroordelen. Vandaag dragen we als kerken samen de verantwoordelijkheid voor besluiten uit het verleden die nog steeds rechtskracht hebben, maar vragen oproepen. Daarom mogen we ook onze eigen afweging maken over de reikwijdte van een eventueel onderzoek.
2. Het kerkelijk recht van destijds bood geen grondslag voor het handelen van de Generale Synode Amersfoort-West 1967 in het genoemde dubbelbesluit.
3. Het oordeel dat de generale synode in het eerste besluit uitsprak en waaruit ze in het tweede besluit de consequentie trok, heeft ze in haar citaten en overwegingen onvoldoende onderbouwd.
4. Het genoemde dubbelbesluit heeft verreikende gevolgen gehad voor het landelijk kerkverband, voor particuliere en classicale ressorten, voor kerken en personen, zowel ambtsdragers als anderen.
5. De verzoening die in 2017 is gevonden met de Nederlands Gereformeerde Kerken, is reden te meer om juist nu het verleden kritisch onder ogen te zien.

Artikel 14 - Bespreking inzake dubbelbesluit GS 1967

De preses leidt de bespreking van het aanvullend rapport van deputaten kerkelijke eenheid (DKE) over het dubbelbesluit van de Generale Synode van Amersfoort-West in 1967 in¹. Door het werk van Christus als hogepriester herstelt God ons recht. Dat vraagt om zelfbeproeving. Ben ik ertoe bereid om het recht van mijn naaste te herstellen, persoonlijk en afgevaardigden van de kerken? De vraag voor deze bespreking is: legt DKE de vinger bij heus onrecht in de jaren zestig door de kerken en willen we dat ook erkennen. Hij vraagt concentratie op deze twee vragen.

DKE licht het rapport en het besluit toe. Ds. T. Dijkema, voorzitter, zegt dat het eerste initiatief hiervoor bij de Regiegroep lag. Maar die klopte aan bij de deputaten: bezinning op het besluit van 1967 is niet haar verantwoordelijkheid, maar die van de GKv. Ds. K. Harmannij werkte, als eerste auteur, steeds mee, vanuit zijn deskundigheid op het gebied van kerkrecht.

Prof. E.A. de Boer, lid van DKE, geeft een toelichting op de inhoud. Twee aspecten licht hij eruit. Past dit voorstel bij de instructie van de deputaten? Het is in kerkordelijke zin niet uit de kerken opgekomen. Maar het past wel bij de instructie van deputaten om alles te doen ter voorbereiding van de hereniging. Uiteraard is erover gesproken met de Commissie voor Contact en Samenspreking van de Nederlands Gereformeerde Kerken (CCS), maar het lag op ons eigen hart en geweten. In 2002 nam de Generale Synode van Zuidhorn al een grondlegend besluit dat ruimte maakte om naar het verleden te kijken. Er kwam echter geen deputaatschap om deze zaak in studie te nemen. Dat heeft DKE nu wel gedaan. En ze rapporteren in een openbaar rapport: het gaat de kerken aan.

Het tweede aspect is de keuze voor een kerkrechtelijke insteek. Het gaat niet om een historisch oordeel over de jaren zestig. Wel: waren de besluiten rechtvaardig, gezien het kerkrecht van toen? De manier waarop de Open Brief van 31 oktober 1966 op de synode besproken werd, was niet goed. Zie al het besluit uit 2002.

In een eerste ronde betuigen alle sprekers hun instemming met het voornemen het dubbelbesluit uit 1967 terug te nemen. Er is een ontwikkeling binnen de GKv naar openheid ten opzichte van andere kerken en naar de samenleving. Een aantal afgevaardigden ziet die ontwikkeling bij zichzelf ook. Dat maakt bescheiden. De NGK heeft er recht op om te weten of de GKv het dubbelbesluit nog steeds steunen. En zo niet, spreek dat dan uit. En laat dit een besluit met algemene stemmen zijn. In de bespreking klinkt de vraag of het in feite toch niet een inhoudelijk oordeel is. Een ander punt is of op 11 november 2017, in de gezamenlijke avondmaalsviering van de generale synode en de Landelijke Vergadering, al niet schuld beleden is. Het leed uit het verleden is toch in de nadien afgesloten kruik gestopt? Liever een verootmoedigingszondag in beide kerkverbanden voorafgaande aan een feestelijk samengaan. Ook wordt verwezen naar Exodus 21:22 en andere Bijbelgedeelten: de (gestolen) koe moet terug. Het teruggeven van ontnomen recht is onze koe. Kan niet toegevoegd worden dat we dankbaar zijn voor de gevierde verzoening en dat we door willen op de weg van verzoening? Twee sprekers hebben geen moeite met de intentie van het rapport, maar wel met het eenzijdig geschetste beeld.

Na overleg van de deputaten beantwoordt prof. De Boer de sprekers. Inderdaad, in besluit a wordt afstand genomen van het besluit van indertijd en in zekere zin is dat een inhoudelijk oordeel. Het is wel

¹ Met het 'dubbelbesluit' wordt de besluiten bedoeld in art. 16 en 18 van de Acta van de Generale Synode van Amersfoort-West 1967: De generale synode spreekt uit dat er een onaanvaardbare tegenstrijdigheid bestaat tussen enerzijds de instemming met de belijdenis der kerk, door ds. B.J.F. Schoep ter vergadering betuigd, en anderzijds de inhoud van de Open Brief aan de z.g. Tehuisgemeente in Groningen, waarvoor ds. Schoep door zijn ondertekening de verantwoordelijkheid aanvaardde. De generale synode besluit derhalve, uit kracht van de belijdenis der waarheid, ds. B.J.F. Schoep niet te ontvangen als lid van deze gereformeerde generale synode en hiervan bericht te doen aan de raad van de gereformeerde kerk te Amstelveen, de eerstkomende classis Amsterdam en de eerstkomende particuliere synode van Noord-Holland.

gericht op de kerkrechtelijke vorm. De deputaten willen nu onder grond 1 het punt b uit de intentieverklaring van 2002 opnemen, om duidelijker te laten uitkomen dat het nu niet om een inhoudelijk oordeel gaat.

Hij wijst erop dat in de kerkdienst van 2017 niet alleen een kruik stond, maar ook een weegschaal. Het is niet voldoende om in een algemeen klimaat van verootmoediging verder te gaan. Waar onrecht hersteld kan worden, is er de roeping dit te doen. Op dit punt ligt die roeping bij de generale synode. De classes en de plaatselijke kerken gaan al hun eigen weg hierin. Hij pleit ervoor om het besluit kort te houden. Het heeft zijn plek in een proces van verzoening. DKE zal in de pauze zich buigen over een aangepast voorstel.

Na de lunchpauze presenteert prof. De Boer een bijgewerkt voorstel. In grond 1 is het hele besluit van 2002 opgenomen. En er is een verwijzing naar de verzoening van 2017 gegeven.

In de bespreking zijn diverse synodeleden blij met deze aanpassing. Als de nieuwe tekst probeert te verwoorden dat we, met behoud van het respect voor de mensen uit 1967, er nu anders in staan, spreek je ook over jezelf: je doet je werk naar eer en geweten. Eén spreker is niet blij met de toevoeging. Vormen die niet een soort zelfrechtvaardiging? Br. Feenstra dient een amendement in om in te voegen in besluit b: 'en allen die door dit dubbelbesluit getroffen zijn'. De vraag wordt gesteld of de kerkrechtelijke insteek voldoende is, gezien de impact van het besluit.

Prof. De Boer antwoordt namens de deputaten. Ze nemen het amendement van br. Feenstra niet over. Voor wat betreft de vraag over de zelfrechtvaardiging antwoordt prof. De Boer dat de toevoeging duidelijk maakt dat het besluit recht doet aan wat de Generale Synode van Zuidhorn uitsprak.

In een derde ronde wordt gevraagd om een goede communicatie van het besluit. Het moderamen bezint zich erop. In de gezamenlijke vergadering van 7 maart krijgt het besluit aandacht in een liturgisch moment. Br. Feenstra dient een amendement in om 'ingrijpende' toe te voegen en 'en voor allen' naar achteren te verplaatsen. DKE neemt het amendement niet over.

Er wordt gestemd.

Stemming over het amendement Feenstra om 'ingrijpend' te vervangen door 'verreikend': Verworpen.

Stemming over amendement Feenstra om in te voegen in besluit b: 'en allen die door dit dubbelbesluit getroffen zijn': Verworpen.

Het gewijzigde voorstel wordt daarna zonder tegenstem aangenomen. Eén afgevaardigde onthoudt zich van stemming. Als stemverklaring geeft hij aan niet mee te gaan in de sorry-cultuur van nu. Hij is het wel eens met de lijn van het besluit en met de eenwording van de GKv en de NGK.

De preses is dankbaar voor dit besluit. Een liturgisch moment is gepland op 7 maart, om 13.30 uur. Hij zal het meedelen aan de Landelijke Vergadering. Moge God geven dat het een breed draagvlak vindt binnen de kerken.

Artikel 15 - Eerherstel lectoren D.J. Buwalda en H.M. Mulder

In een besloten zitting wordt het rapport van deputaten kerkelijke eenheid besproken. In die zitting is het volgende besloten:

Materiaal:

aanvullend rapport deputaten kerkelijke eenheid 'De schorsing en het ontslag van drs. D.J. Buwalda en dr. H.M. Mulder' (14-02-2020).

Besluit:

1. spijt te betuigen over a. het morele oordeel, door de Generale Synode van Hoogeveen 1969 uitgesproken over het niet deelnemen aan de examinering door de lectoren drs. D.J. Buwalda en dr. H.M. Mulder als zijnde "staking van (een deel van) de arbeid en het niet-houden van het gegeven woord", en "een zware zonde waarover het oordeel des Heeren komt" (Acta 1969, art. 123, met verwijzing naar Matteüs 5:37 en Jacobus 5:12) en b. over de oproep in de brief van deze synode aan de lectoren dat 'zij tot erkenning van de aangewezen schuld' zouden moeten komen (Acta 1969, art. 288), en die beide terug te nemen;
2. de al door de Generale Synode van Hoogeveen verwoorde waardering voor het werk van beide lectoren aan de Theologische Hogeschool in het onderwijs van de taal van het Nieuwe Testament en de talen van de kerkvaders gedurende de periode van meer dan twintig jaren uit de schaduw te halen en in 2020 te onderstrepen, namelijk dat 'de synode niet mag en kan voorbijgaan aan de zeer vele en onschatbare diensten welke u als gewaardeerd lector heeft mogen verrichten aan de Hogeschool der kerken gedurende een reeks van jaren, nadat de Here zijn kerken in Nederland had gesteld in de vrijheid. U heeft onder Gods zegen voor uw deel mogen medewerken aan de vorming en opleiding van onderscheidene studenten tot de dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken in Nederland en daarbuiten. De synode meent u, als lector aan de Hogeschool, geen afscheid te mogen nemen zonder haar erkentelijkheid in dezen in alle oprechtheid tegenover u en de kerken uit te spreken';
3. dit met de kinderen van beide lectoren te delen.

Gronden:

1. De lectoren drs. D.J. Buwalda en dr. H.M. Mulder hebben in 1967-1970 wel een daad gesteld door geen verantwoordelijkheid voor de examinatie te nemen, maar hebben de hun opgedragen taak van het geven van colleges nooit geweigerd. Hun schorsing door curatoren verbood hen die colleges te geven.
2. Het motief van hun besluit 'geen medewerking te kunnen verlenen bij het afnemen van de propedeutische examina', was hun bezwaar tegen het attestenbesluit. Dat kan als gewetensbezwaar tegen de uitvoering van dat besluit geduid worden.
3. Als de synode destijds al de sub 2 aangehaalde woorden van waardering kon uiten, past het die nu in herinnering te roepen.
4. Curatoren stelden terecht dat de lectoren volgens het reglement geen deel uitmaken van de senaat. Toch tekende de synodecommissie in 1969 al aan dat de curatoren aanvankelijk alle docenten uitgenodigd hadden voor een overleg over het attestenbesluit en de onderlinge samenwerking (Acta 1969, bijlage 12). Zij verwachtten dus terecht enige vorm van inspraak in het beleid van de Hogeschool ten aanzien van de ook aan hun zorg toevertrouwde studenten.

Artikel 16 - Schulderkenning aan de NGK en ontvangst familie Mulder

De voorzitter van de LV, br. A.F.M. Schippers, heropent de gezamenlijke vergadering van GS en LV. Hij heet de nazaten van lector Mulder en in hen ook de nazaten van lector Buwalda welkom. Ds. M.H. Oosterhuis leidt het liturgisch moment naar aanleiding van de beslissing om afstand te nemen van het dubbelbesluit. Hij leest Filippenzen 2:1-4. De synodevergadering van gisteren stond in het teken van

verzoening en rechtsherstel door het werk van Christus, onze hogepriester. Doe ik mijn naaste recht en zo niet, wil ik het onrecht wegnemen? Dat geldt voor iedereen persoonlijk, maar ook voor kerken: het ging om kerkelijke zelfbeproeving ten aanzien van ons handelen in de crisis van de jaren zestig die leidde tot het ontstaan van de Nederlands Gereformeerde Kerken. Er is ingezoomd op het dubbelbesluit en het oordeel over de Open Brief. Met dit dubbelbesluit is onrecht gedaan. Erkenning van dit onrecht is tegelijk schuldbelijdenis over hoe dit besluit bijdroeg aan de kerkelijke breuk. We bidden dat deze erkenning helend mag werken en de pijn mag verzachten, dat vertrouwen mag worden verdiept en draagvlak mag worden verbreed. God brengt ons weer tot elkaar.

Br. Schippers sluit hierbij aan. Hij zegt: 'Broeders en zusters van de generale synode, wat een geweldig besluit. Het getuigt van moed en ontroert mij en afgevaardigden en velen in onze kerken: een voorbeeld van een kerkverband dat recht wil doen, aan kerken, personen en nabestaanden. U zet recht wat onrecht was. Dat geeft verzoening in ons verenigingsproces een stimulans. En dat ongevraagd. Ook goed voor uw eigen kerken. Scheuring liep dwars door families en kerken heen. Het besluit kwam tot stand na onderzoek van ds. K. Harmannij en prof. dr. E.A. de Boer. Als Landelijke Vergadering aanvaardden wij uw spijtbetuiging zondermeer. Voor met name ouderen is deze belangrijk; zij hebben het meegemaakt. Ze kan ook anderen helpen tot verzoening te komen. Ze maakt het mogelijk om de boosheid los te laten en te vergeven. Ik ben vervuld met dankbaarheid en verwondering: een niet te bevatten godsgeschenk. Grote waardering is er voor het eerherstel van de lectoren. Het raakt niet alleen hen maar met hen vele ambtsdragers, gemeenteleden en oud-predikanten, zoals ds. B.F.J. Schoep. We realiseren ons dat met dit besluit vele gebeden verhoord zijn: een werk van de heilige Geest. Daarom dank aan God, halleluja.'

Ds. Oosterhuis spreekt de familie Mulder, en in hen ook de familie Buwalda aan. Een blijk van de pijn uit de jaren zestig bereikte de deputaten voor kerkelijke eenheid via de raad van de Nederlands Gereformeerde kerk te Kampen: de familie Mulder vroeg om het wegnemen van de zware kwalificaties die door de Generale Synode van Hoogeveen 1969 zijn uitgesproken over de lectoren. U bent kinderen van Hendrik Marinus Mulder en Dirk Jan Buwalda die vanwege hun verzet tegen het zogenoemde attestenbesluit geschorst zijn en veroordeeld. Dit moment is onderzocht en gisteren is het rapport erover behandeld: er is sprake van heus en pijnlijk onrecht. Die erkenning betekent postuum eerherstel met de bede dat het u mag bevrijden van een jarenlang gedragen leed. We hopen hartelijk dat u kunt instemmen met de woorden van een van de kinderen van Buwalda die schreef: als het rapport van de deputaten zal worden aanvaard, zal de zaak van het verleden vergeven en vergeten zijn. We dragen u samen op aan de Heer en bidden u zijn zegen toe.

Prof. R. Kuiper, de rector van de Theologische Universiteit, spreekt de vertegenwoordigers van de familie Mulder en in hen ook van de familie Buwalda toe. In 1967 was het ineens onveilig aan de Broederweg. De Open Brief was veroordeeld. Een belangrijk deel van de senaat vroeg zich af of dat besluit consequenties moest hebben voor het werk aan de Hogeschool. De kerk in Kampen was al gescheurd, de Hogeschool was nog ongedeerd. Het attestenbesluit werd genomen: studenten met een attest van kerkenraden die zich niet tegen de Open Brief uitspraken moesten een nader gesprek voeren met de Hogeschool. De lectoren Mulder en Buwalda wilden hier niet aan meewerken. Het was een gewetenskwestie voor hen. Daarom zijn we blij met het gisteren genomen besluit over de lectoren. Als universiteit zeiden we al in 2017: het attestenbesluit had niet genomen mogen worden. Daarover hebben we spijt betuigd als universiteit. In 2017 was er al een zegenrijk moment van verzoening met studenten van toen. Ook is toen uitgesproken dat het hiermee nog niet klaar was. De families Mulder en Buwalda waren erbij, maar deze zaak lag op een andere tafel. Ik ben blij voor u. Ik hoop dat het handelen van deze synode bijdraagt tot verzoening en herstel. We zullen u uitnodigen de universiteitsgemeenschap te ontmoeten om weer bij elkaar te komen. Hartelijk welkom.

Br. T. Mulder reageert kort. Hij laat het rapport zien. Het had een zwarte en witte kant voor de familie. Nu heeft het kleur. Hij wenst de synode veel zegen met de verdere uitwerking van deze inhoud.

In een gebed noemt ds. Oosterhuis de belijdenis van schuld, vraagt om een zegen voor de toekomst; het wordt afgesloten met een gezamenlijk gebeden Onze Vader.

Hierna wordt gezongen Liedboek 728: De heiligen ons voorgedaan. Daarna zingt de cantorij uit de Matthäuspassion: Befehl du deine Wege.

25 januari 2020

Artikel 17 - Besluiten revisieverzoeken kerkelijke eenheid met NGK

Materiaal:

1. revisieverzoek van de GKv te Vlaardingen, dd. 7 maart 2019, waarin bezwaar wordt gemaakt tegen de besluiten van GS Meppel 2017 m.b.t. kerkelijke eenheid met de NGK: de synode had expliciet moeten besluiten over revisieverzoeken in deze zaak, en de besluiten m.b.t. hereniging zijn onjuist, gelet op de verschillen m.b.t. de binding aan de belijdenis, de acceptatie in de NGK van vrouwelijke ambtsdragers en de toelating tot het avondmaal van leden met een homofiele relatie;
2. revisieverzoek van de GKv te Urk, dd. 15 maart 2019, waarin bezwaar wordt gemaakt tegen de besluiten van GS Meppel 2017 m.b.t. hereniging met de NGK, gelet op de acceptatie in de NGK van vrouwelijke ambtsdragers, de omgang met de binding aan de belijdenis en de toelating van leden met een homofiele relatie tot het avondmaal;
3. revisieverzoek van de GKv te Soest-Baarn, dd. 7 mei 2019, waarin kritische vragen worden gesteld bij de conclusie in het rapport Perspectieven m.b.t. de overeenstemming in binding aan de belijdenis, en in het bijzonder wordt gewezen op het ontbreken van een verwijzing naar kerkorde artikel B28 en D56 in dat rapport;
4. revisieverzoek van de GKv te Ten Boer, dd. 12 september 2019, waarin bezwaar wordt gemaakt tegen besluiten van GS Meppel 2017 m.b.t. kerkelijke eenheid met de NGK: de synode had expliciet moeten besluiten over revisieverzoeken in deze zaak, en de besluiten met betrekking tot hereniging zijn onjuist, gelet op de verschillen m.b.t. de binding aan de belijdenis, de acceptatie in de NGK van vrouwelijke ambtsdragers en de toelating van leden met een homofiele relatie tot het avondmaal.

Besluit:

1. de verzoeken tot revisie van de besluiten om verder te werken aan kerkelijke eenheid met de NGK af te wijzen;
2. geen uitspraak te doen met betrekking tot het wel of niet ontbreken van een verwijzing in het rapport Perspectieven;
3. de bezwaren tegen de wijze waarop GS Meppel 2017 de revisieverzoeken m.b.t. kerkelijke eenheid betrokken heeft in de besluitvorming af te wijzen;
4. de onderbouwing van de revisieverzoeken van Vlaardingen en Ten Boer waarin gerefereerd wordt aan de toelating binnen de NGK van vrouwen tot alle ambten af te wijzen.

Gronden:

1. Wat betreft de binding aan de belijdenis dient de NGK beoordeeld te worden naar uitspraken en besluiten van het kerkverband en haar deputaten, niet naar uitlatingen van afzonderlijke kerken of afgevaardigden.
2. Met betrekking tot het toelaten van homoseksuele broeders en zusters tot het avondmaal heeft de NGK geen uitspraken gedaan; de GS Meppel 2017 (Acta art. 25) stelde een studie deputaatschap in (waarin ook NGK-leden betrokken zijn) en riep de kerken op tot voorzichtigheid rond dit onderwerp.
3. De besluiten van de GS Meppel 2017 die de toelating van vrouwen tot alle ambten legitimeren hebben, zolang die niet zijn ongedaan gemaakt, rechtsgeldigheid in de kerken. Daarom kon deze praktijk binnen de NGK, op het moment van indiening van het revisieverzoek, niet worden aangevoerd als grond voor het verzoek om revisie van de besluiten m.b.t. de hereniging met de NGK.
4. Het is weliswaar de GKv te Soest-Baarn toe te stemmen dat het duidelijker was geweest als in het rapport Perspectieven ook verwezen was naar het vigerende kerkorde artikel B28, maar de

kerken dragen geen verantwoordelijkheid voor de volledigheid van een deputatenrapport waarvan de synode, in formele zin, slechts kennis heeft genomen.

5. Door de inhoud van de revisieverzoeken, die betrekking hadden op het doorgaande proces van werken aan eenheid, te betrekken bij de bespreking en besluitvorming over dat proces, heeft GS Meppel 2017 de inhoudelijke inbreng van de revisie verzoekende kerken voldoende gehonoreerd; door de besluiten per brief de kerken toe te zenden, heeft zij voldoende geantwoord.

25 januari 2020

Artikel 18 - Bespreking revisieverzoeken kerkelijke eenheid met NGK

Br. W. van Essen licht namens de commissie revisieverzoeken kerkelijke eenheid het voorstel toe. Het gaat vanmorgen alleen om de revisieverzoeken die betrekking hebben op de éénwording met de NGK; de rapporten en voorstellen rond kerkelijke eenheid komen later aan de orde. De aanwezige deputaten kerkelijke eenheid, ds. R.J. Vreugdenhil en ds. G. Bruinsma, onthouden zich van deelname aan de besluitvorming.

Er zijn vier revisieverzoeken inzake de besluiten van GS Meppel 2017 rond de verdergaande eenheid met de NGK. Ze dragen ook vier punten aan: de binding aan de belijdenis, de toelating van vrouwen tot de ambten, de ruimte voor het accepteren van homoseksuele relaties en de procedurele afhandeling van de brieven die de GS Meppel 2017 over dit onderwerp ontvangen heeft. De commissie heeft contact met de kerken gezocht, deels per telefoon.

De preses wijst erop dat het vanmorgen om revisieverzoeken gaat. De synode moet zich daarom concentreren op de vraag: rechtvaardigen de daarin aangedragen argumenten dat wij terugkomen op het besluit tot verdere eenwording?

In de bespreking wordt erop gewezen dat de aangewezen zaken ook binnen het eigen kerkverband onderwerp van gesprek zijn. Aan de commissie wordt gevraagd of zij ook gesproken heeft over de intentie om landelijk de eenheid te bevorderen. Dat is, volgens br. van Essen, inderdaad het geval. En het rapport noemt ook dat de punten van zorg bij de revisie verzoekende kerken ook in ons eigen kerkverband voorkomen

Het voorstel van de commissie wordt met algemene stemmen aanvaard.

5 september 2020

Artikel 19 - Besluiten revisieverzoeken besluiten GS Meppel inzake m/v en ambt

Materiaal:

1. besluiten van de GS Meppel inzake man, vrouw en ambt (Acta art.18);
2. brieven met verzoeken tot revisie van deze besluiten, te weten
 1. GKv Bussum-Huizen (15-11-2017);
 2. GKv Capelle aan den IJssel-Noord (18-05-2018 en 20-11-2019);
 3. GKv Zuidwolde Dr. (30-08-2018);
 4. GKv Ureterp (25-09-2018);
 5. GKv Vlaardingen (21-20-2018);
 6. GKv Rijnsburg (21-11-2018);
 7. GKv Kantens (07-01-2019);
 8. GKv Amersfoort-De Horsten (31-01-2019);
 9. GKv St. Jansklooster-Kadoelen (01-02-2019);
 10. GKv Baflo (21-02-2019);
 11. GKv Urk (15-03-2019);
 12. GKv Ommen-Noord/Oost (15-03-2019);
 13. GKv Vroomshoop (06-05-2019);
 14. GKv Katwijk (03-06-2019);

15. GKv Mariënberg (01-07-2019);
16. GKv Bruchterveld (20-06-2019);
17. GKv Zuidbroek (09-07-2019);
18. GKv Blije-Holwerd (19-08-2019);
19. GKv Zaamslag (03-08-2019);
20. GKv Ten Boer (12-09-2019);
21. GKv Den Helder (01-10-2019);
22. GKv Apeldoorn-Zuid (30-09-2019);
23. GKv Hattem-Centrum (28-10-2019);
3. brieven met verzoeken tot verbetering van de onderbouwing van deze besluiten, te weten
 1. GKv Dronten-Noord (06-10-2018);
 2. GKv Groningen-Noord/West (19-11-2018);
 3. GKv Haren (16-10-2018);
 4. GKv Amersfoort-Zuid (10-0-2019);
 5. GKv Wezep (10-01-2019);
 6. GKv Assen-Marsdijk (21-01-2019);
 7. GKv Soest-Baarn (03-06-2019);
 8. GKv Bunschoten-West (04-07-2019);
 9. GKv Axel (11-07-2019);
 10. GKv Balkbrug (13-07-2019);
 11. GKv Heemse en GKv Baalder (15-08-2019);
 12. GKv Schildwolde (22-08-2019);
 13. GKv Veenendaal-Oost (16-09-2019);
 14. GKv Valkenburg ZH (23-04-2019);
 15. GKv Waardhuizen c.a. (19-09-2019);
 16. GKv Emmeloord (14-10-2019);
 17. GKv Drachten-Oost (22-10-2019);
 18. GKv Capelle aan den IJssel-Zuid/West (11-11-2019);
 19. GKv Gouda (09-11-2019);
 20. GKv Zuidlaren (11-11-2019);
 21. GKv Zeist-De Bilt (02-12-2019);
4. zeventien brieven van buitenlandse zuster- en contactkerken waarin grote zorgen worden geuit naar aanleiding van deze besluiten; voor een volledig overzicht, zie bijlage 5-1;
5. rapport van de commissie revisieverzoeken *'Elkaar van harte dienen'* (3-7-2020); (zie bijlage 11-1)
6. aanbiedingsrapport commissie revisieverzoeken (17-08-2020). (zie bijlage 11-2)

Besluit 1:

met instemming kennis te nemen van het rapport van de commissie revisieverzoeken *'Elkaar van harte dienen'* (hierna te noemen: het commissierapport).

Grond:

Het commissierapport biedt een zorgvuldige studie van het onderwerp 'man, vrouw en ambt', die blijkt geeft van eerbiedig omgaan met de Schrift. Deze studie vormt een goede basis voor de beantwoording van de revisie-, de verhelderings- en de verbeteringsverzoeken die vanuit de kerken zijn ingediend naar aanleiding van de besluiten van de GS Meppel 2017 inzake man, vrouw en ambt.

Besluit 2:

de verzoeken af te wijzen om de besluiten weg te nemen waarmee de GS Meppel 2017 de openstelling van de ambten van diaken, ouderling en predikant voor vrouwen mogelijk maakte.

Grond:

Het commissierapport toont aan dat het mogelijk is om op basis van eerbiedige en zorgvuldige afweging van de Schriftgegevens te komen tot de overtuiging dat de ambten voor vrouwen openstaan.

Besluit 3:

1. in zoverre tegemoet te komen aan de ingebrachte bezwaren tegen de besluiten 3 t/m 6 van de GS Meppel 2017, dat zij die besluiten en hun gronden vervangt door de uitspraak dat er op basis van verantwoorde Schriftuitleg in de kerken ruimte mag zijn voor de overtuiging en praktijk dat mannen en vrouwen op gelijke wijze geroepen kunnen worden tot alle taken in de kerk, ook tot de dienst in de ambten; daarmee behouden beide overtuigingen en praktijken hun volwaardige plaats in de kerken;
2. het laatste deel van besluit 6 a van GS Meppel 2017 te handhaven: in de generale regeling preekbevoegdheid artikel 1 het woord 'mannelijk' te laten vervallen.

Gronden:

1. Het commissierapport geeft op basis van een samenhangende Schriftuitleg een verantwoorde onderbouwing van deze visie, die de grond vormt voor deze uitspraak.
2. In de gronden onder de besluiten 3 t/m 6 van GS Meppel 2017 vertoonde de fundering vanuit de Schrift te weinig samenhang. Kerken in binnen- en buitenland brachten terecht bezwaren hiertegen in.
3. Als gronden voor de afwijzing van de ingebrachte bezwaren gelden met name de volgende kernpunten uit de Schriftuitleg in het commissierapport:
 - a. er zijn goede exegetische argumenten voor een uitleg van de zogenoemde zwijgtteksten waardoor deze geen reden zijn om vrouwen uit te sluiten van een kerkelijk leer- of regeerambt;
 - b. er zijn goede exegetische argumenten voor een uitleg van 1 Timoteüs 2:11-14 waardoor dit gedeelte niet gehanteerd moet worden als tijdloos kader voor de uitleg van Genesis 1-3 (met een 'scheppingsorde' waarin vrouwen een ondergeschikte positie hebben);
 - c. in Genesis 1-2 ligt de nadruk op de eenheid en de wederkerige dienstbaarheid van man en vrouw. Hoewel man en vrouw verschillend (mannelijk en vrouwelijk) zijn geschapen is aan hen beiden de opdracht gegeven de schepping tot ontplooiing te brengen. Er zijn goede redenen om niet uit te gaan van onderschikking maar van gelijkwaardigheid;
 - d. in Genesis 3 blijkt dat de zonde de oorspronkelijke eenheid en wederzijdse dienstbaarheid torpedeert. De straf die Eva ten gevolge van de zondeval treft, te weten onderworpen zijn aan de heerschappij van haar man, is geen ethische richtlijn voor een door God gewilde onderworpenheid van vrouwen aan mannen, maar een vloek van Godswege die vanuit de verlossing in Christus bestreden en zo veel mogelijk overwonnen moet worden. Daaruit kan moeilijk een duurzame hiërarchie van mannen boven vrouwen worden afgeleid;
 - e. waar in het Nieuwe Testament met name door de apostel Paulus gesproken wordt over man en vrouw, ligt opnieuw de nadruk op de eenheid en gelijkwaardigheid (1 Kor. 11:11; Gal. 3:28);
 - f. in het Nieuwe Testament staat dienstbaarheid voor de volgelingen van Christus centraal. Naar het voorbeeld van onze Heer wordt van allen de houding gevraagd: niet heersen, maar dienen. Er wordt daarbij geen nadruk gelegd op het verschil tussen mannen en vrouwen. Bij het verrichten van bijzondere diensten is onderscheidend welke gaven bij welke taken passen (1 Kor. 12:4-11);
 - g. wanneer 'herstel van de verhouding van mannen en vrouwen als overwinning van de vloek ten gevolge van de zonde' een doorgaande lijn in de heilshistorie is, zijn verschillende oudtestamentische gedeelten te lezen als signalen van dit herstel. Ook waar

aangesloten wordt bij de bestaande cultuur, waarin vrouwen ondergeschikt zijn, zijn er gegevens die gelezen kunnen worden als kritische tendensen tegenover die cultuur.

Besluit 4:

1. de besluiten 7 en 8 van de GS Meppel te vervangen door de uitspraak dat het tot de vrijheid van de kerken behoort om te bepalen of en wanneer ook vrouwen geroepen worden tot dienst in één van de ambten;
2. de bezwaren af te wijzen tegen besluit 7 van GS Meppel 2017 dat het mogelijk maakte de besluiten m.b.t. man, vrouw en ambt direct in de kerken ten uitvoer te brengen.

Gronden:

1. Anders dan we in onze kerkelijke praktijk - stilzwijgend dan wel uitdrukkelijk - gewend waren neemt de diversiteit in vormgeving van de eredienst en invulling van de ambtelijke taken in onze kerken toe. We zullen opnieuw moeten leren, vanuit de Schrift en van onze voorouders, dat daardoor de eenheid van het kerkverband niet wordt aangetast.
2. In deze ontwikkelingen moet elke kerk met het oog op het bewaren van de rust en vrede in de gemeente haar eigen positie en tempo kunnen bepalen. Daarbij kunnen de volgende overwegingen dienstbaar zijn:
 - a. de kerkstructuur die in het Nieuwe Testament herkend kan worden, sluit aan bij de sociaal-maatschappelijke structuur uit die tijd en is daarom niet in alles normatief voor onze kerkstructuur en de invulling van de ambten (Zie commissierapport, hoofdstuk 'Niet heersen maar dienen');
 - b. de eenheid van de kerk ligt in haar ene Heer, Jezus Christus en wordt bepaald door de waarheid die de Schrift ons leert: de ware en volkomen leer, samengevat in de geloofsbelijdenissen (KO, art. A1); de vraag naar de openstelling van de ambten voor vrouwen maakt daar geen deel van uit;
 - c. de Schrift leert ons in het Nieuwe Testament hoe we moeten omgaan met verschillende opvattingen binnen de kerk (zie het commissierapport, hoofdstuk 'Diversiteit en eenheid').
3. Waar de invulling van de ambten tot de vrijheid van de kerken behoort en de kerkelijk eenheid niet in het geding is behoren kerken elkaar in meerdere vergaderingen daarin ook te respecteren en geen druk te leggen op het geestelijk samenleven van de kerken in lijn met het bepaalde in art. A2.1 KO; waar nodig kunnen daarover afspraken worden gemaakt.

Besluit 5:

in afwijking van de GS Ede 2014 uit te spreken

- a. dat er, behalve voor het spreken over twee lijnen in de Schrift (gelijkwaardigheid maar ook verschil in verantwoordelijkheid tussen mannen en vrouwen) ook ruimte is om te spreken over één lijn van gelijkwaardigheid, beschadigd door zonde en vloek maar hersteld in Christus;
- b. dat in dit kader een bezinning rond de ambtsstructuur niet nodig is voor de beantwoording van de vraag of ook zusters geroepen kunnen worden tot dienst in het ambt.

Gronden:

1. Het commissierapport toont aan dat het spreken over één lijn goed is te onderbouwen vanuit de Schrift, zonder het spreken over twee lijnen te veroordelen.
2. Een bezinning rond de ambtsstructuur zou alleen dienend zijn wanneer in die ambtsstructuur recht gedaan moest worden aan een verschil in verantwoordelijkheden tussen mannen en vrouwen.

Besluit 6:

het bezwaar af te wijzen dat GS Meppel 2017 onvoldoende rekening gehouden heeft met de bezwaren van zusterkerken.

Gronden:

1. Hoewel dit in de gronden van het besluit helaas niet terug te lezen is, is zowel in het deputatenrapport aan GS Meppel als in de besprekingen ter synode, onder meer tijdens de buitenlandweek, ruim aandacht gegeven aan de inbreng vanuit de zusterkerken.
2. Bezwaren van zusterkerken zijn alleen reden om een besluit niet te nemen wanneer het gaat om zaken die deel uitmaken van wat bepalend is voor de eenheid van de kerk (zie grond 3 onder besluit 4).

Besluit 7:

het bezwaar af te wijzen dat de besluiten van GS Meppel blijken geven van een 'nieuwe hermeneutiek'.

Grond:

Een gewijzigde uitleg van teksten of toepassing van Schriftgegevens op de vragen met betrekking tot man, vrouw en ambt betekent niet dat op een andere manier met de Schrift wordt omgegaan.

Besluit 8:

het bezwaar af te wijzen dat deputaten 'M/V en ambt', aangesteld door GS Ede 2014, van GS Meppel 2017 ten onrechte decharge hebben ontvangen.

Grond:

Volgens art. 9 sub 1 en 2 van de Huishoudelijke regeling voor de generale synode zijn het verlenen van decharge en het inhoudelijk beoordelen van rapporten en voorstellen van deputaten niet aan elkaar gekoppeld.

Besluit 9:

het bezwaar af te wijzen tegen de opwekking van GS Meppel aan de kerken om zorgvuldige regelingen te treffen met het oog op de aanstelling van mannen en vrouwen in niet-ambtelijke diensten.

Grond:

Het bezwaar richt zich tegen een veronderstelde 'bevestiging naar analogie van de bevestiging in het ambt'; de opwekking van de synode is ruimer en beoogt niet meer dan de bescherming van zowel degenen die een bijzondere taak vervullen als de gemeente.

Besluit 10:

- a. deze besluiten met het onderliggende commissierapport toe te zenden aan:
 1. de kerken die revisie hebben verzocht;
 2. de kerken die een brief hebben geschreven met verzoek om nadere onderbouwing, heroverweging of herformulering, geen revisieverzoek zijnde;
 3. de (voormalige) buitenlandse zusterkerken, die de synode over het besluit van de GS Meppel een brief hebben geschreven;
 4. naar de ICRC die vanwege de genoemde besluiten van de GS Meppel 2017 het lidmaatschap van de Gereformeerde Kerken heeft opgeschort;
- b. de revisie verzoekende kerken en de genoemde buitenlandse kerken elk een aparte brief als antwoord te sturen.

23 en 24 januari 2020

Artikel 20 - 1e inhoudelijke bespreking van de revisieverzoeken besluiten GS Meppel inzake MVeA

Van de deputaten M/V in de kerk zijn aanwezig br. J. Knepper en ds. D.S. Dreschler. Assessor ds. D.W.L. Krol leidt de vergadering omdat de preses betrokken is geweest bij de eerdere besluitvorming door de GS Meppel.

Het moderamen deelt mee dat acht revisie vragende kerken een prealabel bezwaar hebben ingediend

tegen de rol van deputaten M/V in de kerk in het voortraject en tegen de beslotenheid van de eerste zitting van de synode over het onderwerp. Het moderamen stelt voor om pas bij de inhoudelijke bespreking van de revisieverzoeken een antwoordbrief op te stellen. Br. W. van Essen stelt echter voor om dit prealabele punt gelijk af te handelen; het document van de commissie biedt voldoende materiaal om tot een beantwoording te komen. Twee afgevaardigden sluiten zich hierbij aan. Na een korte schorsing voor moderamenoverleg deelt de preses mee dat het moderamen niet zal wachten met de brief. Hij vraagt aan de synode of deze kan instemmen met het document van de commissie over deze zaak. Daarin is uitgelegd dat deputaten M/V in de kerk, op verzoek van deputaten administratieve ondersteuning, met indieners van revisieverzoeken overleg heeft gehad, conform de generale regeling voor revisieverzoeken, art. 1 lid 4. Art. 7 lid 3 van het huishoudelijk reglement voor generale synoden geeft haar het recht om in een besloten zitting te vergaderen wanneer daar een dringende noodzaak voor aanwezig wordt geacht. En het betrof een overlegvergadering waarin geen inhoudelijke bespreking van de revisieverzoeken plaatsvond. De behandeling van de revisieverzoeken zal volledig in openbare vergaderingen plaatsvinden. De synode stemt ermee in dat het moderamen in deze zin de bezwaren beantwoordt.

Ds. Krol introduceert het onderwerp. We maken een begin met de bespreking aan de hand van een raamdocument, opgesteld door de commissie van de synode voor dit onderwerp. Hij wijst erop dat het om revisieverzoeken gaat, niet om beroepszaken. We kijken naar de besluiten van de GS Meppel 2017 in het licht van de reacties die daarop gekomen zijn. Daarom mogen ook degenen die eerder betrokken waren bij de besluitvorming volop meedenken en meepraten. Het raamdocument is geen besluittekst maar een voorbereiding daarop. We doordenken met elkaar de hoofdlijnen van de kritiek. Ds. Krol vertelt vervolgens hoe de vergadervolgorde zal zijn. Eerst geeft steeds één van de vier commissieleden een presentatie van een onderdeel, daarna volgt een bespreking daarvan in twee rondes. Daarna komt de vraag of we als synode kunnen instemmen met de conclusies die bij de beantwoording van de revisieverzoeken als uitgangspunt dienen. Br. P.G. Bakker, voorzitter van de synodecommissie, antwoordt desgevraagd dat het punt van de ontvankelijkheid van de revisieverzoeken later aan de orde komt. Met het raamdocument rapporteert de commissie over de voorgenomen aanpak en zoekt daarvoor de instemming van de GS. Het is een werkdocument van een commissie, waarin nog van alles kan wijzigen. Het document blijft een intern stuk, om te voorkomen dat derden er conclusies aan verbinden die de synode niet voor haar rekening neemt. De bespreking van het onderwerp is evenwel openbaar.

Inleiding:

Br. Bakker leidt het raamdocument in. Deputaten M/V in de kerk hebben faciliterend gewerkt voor de kerken die revisie vragen. Deputaten gaven aandacht aan bijvoorbeeld de vraag: is het revisieverzoek duidelijk geformuleerd? Hebben de kerken er hulp bij nodig? Het is hem niet bekend of daarbij ook naar de ontvankelijkheid gekeken is. Het punt van de ontvankelijkheid komt aan de orde zodra de revisieverzoeken zelf behandeld worden. Duidelijk is dat het om revisie gaat; de term herziening wordt alleen gebruikt na een uitspraak in hoger beroep. Br. Bakker vat de adviezen die de synode en de deputaten M/V in de kerk op 23 november 2019 meegegeven hebben aan de synodecommissie samen: voorkom tijdsdruk, ga de revisiekerken horen, organiseer je eigen tegenstem en communiceer! Ook inhoudelijk waren er adviezen: kijk naar de 'twee lijnen', zeg iets over de ambtsvisie en behandel de zwijgtteksten. Kijk naar het besluit van de GS Meppel 2017 en heroverweeg de besluiten 3 tot en met 6; lever een degelijke onderbouwing. Omlijst de zaak met een bezinning op de omgang met geschillen. Daarnaast kregen de commissieleden de oproep mee om de vrede binnen de kerken te dienen, te depolariseren door oor en oeg te hebben voor de moeite, en het gesprek aan te gaan. Elk van de zes commissieleden kreeg zijn eigen onderwerp; het raamwerk en het gedeelte over hermeneutiek is een gezamenlijke productie.

Van het horen van de kerken is veel werk gemaakt: er waren twee middagen in Zeewolde, waar met zeven kerken afzonderlijk gesproken is; er was ook nog een middag in Drachten voor vier kerken afzonderlijk. Daarnaast is een middag in Zwolle georganiseerd, waar de commissie met acht kerken gezamenlijk gesproken heeft en een avond in Zeewolde, waar negentien kerken waren. Vaak waren het

mooie gesprekken waarin de kerken bruikbare adviezen meegaven. Voor het gesprek in Zwolle hadden de kerken woordvoerders aangewezen; daardoor kwam het gesprek met de kerken zelf niet tot zijn recht. De avond in Zeewolde was voor kerken die aan de synode geschreven hadden zonder revisie te vragen. Daar is ook een eerste versie van het raamdocument besproken, onder embargo.

Br. Bakker geeft een overzicht van het raamdocument en geeft de synode twee vragen mee: heeft de GS van Meppel op een verantwoorde manier de Bijbel gelezen? En: kunnen we de besluiten goed onderbouwen? Het is de bedoeling dat de synode aan het einde van de bespreking conclusies trekt; de commissie gaat daarna een tweede versie van het raamdocument schrijven en aan het werk met de formulering van conceptbesluiten.

Op een paar vragen antwoordt br. Bakker dat de besluiten heroverwogen worden en dat we vooral kijken naar de gronden. Indien nodig volgt een herformulering. Voor een vraag over de twee lijnen van de GS van Ede verwijst hij naar het stuk zelf. Ds. S. de Jong vult aan en wijst op zijn stuk over Genesis 1-3. De insteek was om naar alle bezwaren vanuit binnen- en buitenland te kijken. De zogeheten klassieke visie is terug te vinden in het document.

Hermeneutiek:

Ds. P. Poortinga geeft een presentatie over het onderdeel hermeneutiek van het raamdocument. Ds. R.P. Heij en ds. De Jong hebben daaraan meegeschreven. Hij vertelt dat de commissie in haar ronde langs de kerken deze het volgende voorbeeld voorhiel: op grond van vele teksten uit de Bijbel moeten we de ongelovigen uitroeien. Vanzelf kwamen dan in het gesprek allerlei leesregels naar voren. Een ander voorbeeld komt uit Handelingen 15: eet geen vlees waar nog bloed inzit. Maar we houden ons daar niet aan. Dus: vergeet bij de zogenaamde zwijgtteksten de leesregels niet.

De commissie heeft veel materiaal verwerkt; zie hiervoor de opsomming op www.onderwegonline.nl. Het viel de commissieleden op dat de discussie niet zozeer over hermeneutiek gaat maar over de vraag naar de situatie van toen en nu. Hermeneutiek is in de discussie rond M/V en ambt niet doorslaggevend.

Tijdens de bespreking wordt het volgende opgemerkt.

Een afgevaardigde is op de synode van Meppel onder de indruk gekomen van de hoeveelheid materiaal die er was. Helaas is daarvan maar weinig in de Acta terechtgekomen. En sinds die tijd is er verder op gestudeerd. Hij denkt aan de publicatie vanuit Kampen: Gereformeerde Hermeneutiek vandaag, en aan het boekje van ds. P. Niemeijer over de zwijgtteksten. Hij citeert prof. dr. B. Kamphuis over het sola scriptura: de Schrift legt zichzelf uit en beslist over zijn eigen uitleg. Zo werkt de heilige Geest: die gebruikt mensen voor zijn doel. Hij is blij met het raamdocument. Hij stelt ook een paar vragen: hoe verhoudt zich deze tekst tot de besluitteksten van Meppel? Komt er nog iets over de ambtsstructuur? Niet alleen de verdediging van slavernij is een goed voorbeeld van verkeerd bijbelgebruik: ook de verdediging van de apartheid valt daar onder te scharen. Hij wijst op het aspect van het bewaren van de eenheid in de katholieke kerk.

Een andere afgevaardigde wil niet meegaan met de term nieuwe hermeneutiek. Het gaat gewoon om regels voor de goede uitleg. Dat vraagt integriteit. En dat laatste vindt hij terug in het stuk. Hij merkt wel op dat de nadruk op de patriarchale cultuur in het Oude Testament wat bijstelling vraagt: veel regels en voorschriften zijn juist onderscheidend van de oosterse cultuur. Hij vindt de opmerking over neutrale onderwerpen als techniek en sociale media overbodig; ze zijn bovendien niet neutraal. Geef daarnaast ook eens een goed voorbeeld van rekening houden met de cultuur. Bijvoorbeeld rond de positie van de vrouw. Ook over diversiteit heeft hij een opmerking. Dat is volgens hem geen deugd, maar een realiteit. De kunst is voor de kerken hoe ermee om te gaan. Dat zijn we niet gewend en het wordt moeilijk als je het andere standpunt als onbijbels beschouwt. De vraag is: geeft de Schrift ruimte voor vrouwelijke ambtsdragers? De synode van Meppel zegt ja en in dit stuk vind je een goede onderbouwing. Het stuk spreekt van smachten in het Oude Testament onderweg naar het Nieuwe naar de verandering in de positie van de vrouw. Liever spreekt hij van: smachten naar de komst van de Christus. Voor de ambtsvisie verwijst spreker naar het rapport van de deputaten kerkrecht daarover. Afrondend stelt hij: de kunst is om niet de indruk te wekken dat dit stuk uitsluitend een doorrekening

wordt van het besluit van Meppel; als je duidelijk wilt maken dat andere opvattingen ook kunnen, moeten die een plek krijgen in het rapport.

Een ander constateert dat de revisieverzoeken aandacht vragen voor de hermeneutiek. Het is goed daarover in gesprek te gaan en je te verantwoorden over de manier waarop we de Schrift lezen en toepassen op een concreet onderwerp. Gevraagd wordt om te erkennen dat de hermeneutiek veranderd is. Daar kunnen we als synode geen besluiten over nemen, al kan een bespreking van het woord wel een plek krijgen in een document waarvan de synode wellicht met instemming kennisneemt. Hij vindt het wel jammer dat het stuk meegaat in het onderscheid tussen oude en nieuwe hermeneutiek en zelfs filosofische hermeneutiek noemt. Hij wijst op de kanttekeningen in de Statenvertaling die soms ook een tweeërlei uitleg toelaten en de context in rekening brengen. Kan het stuk op dit punt helderder? Bijvoorbeeld door te laten zien dat er ook in het verleden meerdere plausibele exegeses naast elkaar konden bestaan? Hij heeft ook een opmerking over het naast elkaar stellen van het geloofsprincipe en het kritisch principe. Dat laatste hoort toch ook bij het geloofsprincipe?

Ds. Poortinga geeft antwoord op de vragen en opmerkingen. De commissie neemt de opmerkingen mee. Het stuk gebruikt de term nieuwe hermeneutiek omdat die in de discussie gebruikt wordt, onder andere door de kerken die revisie vragen. Er zijn inderdaad voorbeelden te geven van meerdere plausibele exegeses naast elkaar. Het kritisch principe is inderdaad onderdeel van het geloofsprincipe. In een tweede ronde wordt gevraagd het document kernachtig te houden. Zorg er ook voor dat de toon niet te defensief is. Kunnen twee opvattingen naast elkaar bestaan? Zeg dat niet te snel. Je kunt wel de ander ruimte geven voor zijn overtuiging. Maar bijvoorbeeld rond slavernij maken we wel een keuze. Hoe zijn de reacties van de kerken in de hoorzittingen verwerkt?

Een afgevaardigde die ook op de GS Meppel was, herkent in het raamdocument heel veel zaken die daar ook genoemd zijn, al is wat in de Acta kwam mager. Nu is belangrijk hoe we met elkaar verder gaan. Hij is het eens met de adviezen die de commissieleden meegekregen hebben: dien de vrede, depolariseer.

Ds. Poortinga reageert hierop. Inderdaad, het meeste is op de GS Meppel ook aan de orde geweest. Naar de toonzetting van het stuk gaan we nog kijken. En het gaat niet om opvattingen die naast elkaar staan, maar om te erkennen dat die ander integer bezig geweest is. Niet alles is open, dat klopt, maar het gaat om de erkenning van de argumenten van elkaar. Kerken hebben op de avond in Zeewolde dit stuk meegelezen en er was een kerk die op dit stukje positief reageerde.

Kerk en cultuur:

Ds R.P. Heij leidt het onderwerp kerk en cultuur in. Eén van de verwijten aan de GS Meppel is dat de synode gebogen heeft voor de Nederlandse, westerse cultuur. Ds. Heij stelt dat de roeping van de kerk is om de cultuur te beïnvloeden. Maar zijn belijdeniscatechisanten stelden de vraag waarom de kerk altijd achteraanloopt. Hij geeft daarom twee rijtjes door. De kerk doet niet mee met de losse seksuele moraal, met de genotscultuur, met de neiging om alles in economische termen te vangen. Er is ook een ander rijtje: haar inzet voor een eerlijke economie, voor het milieu, voor vluchtelingen. Is invloed vanuit de cultuur altijd af te wijzen? En kan de vrouw in het ambt misschien verdwenen zijn onder invloed van de cultuur? Verhelderend is wat Richard Niebuhr schrijft over de verhouding christendom - cultuur. Je kunt je tegenover de cultuur opstellen, je erin vinden, je kunt je boven de cultuur stellen of in conflict zijn met de cultuur. Je kunt ook cultuur vernieuwend zijn. Is dat terug te vinden in de huidige discussie? Hij vindt van wel. Hij onderscheidt ook aanleiding en uitwerking. De aanleiding om na te denken over vrouw en ambt ligt in de ontwikkelingen van de huidige tijd en cultuur, maar de uitwerking is er een van hernieuwde doordenking van wat God in zijn Woord van ons vraagt. Zijn conclusie is dat het verwijt van buigen voor de cultuur ongegrond is.

Het andere gedeelte van de presentatie van ds. Heij gaat over diversiteit. Door de besluiten van Meppel 2017 inzake M/V en ambt wordt de eenheid van het kerkverband aangetast, zo is het verwijt. Hij vraagt zich af of uniformiteit een bijbels gebod is. Vraagt God om één overtuiging op allerlei punten? Duidelijk is dat je niet over elkaar moet heersen. Het raamdocument wijst op een besluit van de GS Groningen-Zuid 1978 over de doop van geadopteerde kinderen. Dat besluit was volgens die synode

geen bindende leeruitspraak, maar een kerkelijke regel voor de praktijk. Hij vindt dat je op moet passen met de term tegenstanders. Gaat het echt om tegenstanders van elkaar of om discussiepunten binnen het geloof? Paulus laat zien dat je ondanks tegenstellingen toch samen kunt strijden voor het geloof. De tegenstanders zijn buiten. Er zijn volgens hem twee gevaren: Gods woord loslaten en woorden van mensen maken tot woord van God. Efeziërs 4 helpt daarbij verder. Het grote thema is daar eenheid in diversiteit door de samenbindende kracht van de vrede. Neem daarbij Matteüs 16, met de belijdenis van Petrus over de Christus als de Zoon van de levende God. God laat mensen dat belijden en zij vormen samen de kerk. De conclusie: de eenheid van het kerkverband is met het besluit van de GS Meppel niet in geding.

Tijdens de eerste besprekronde wordt opgemerkt dat het rijtje voorbeelden in het document en de presentatie niet eenduidig is. Daar wordt verschillend over gedacht. Lopen we echt voorop? Hij stemt in met wat gezegd is over diversiteit. Krijgt dat ook een plek aan het slot van de verhandeling, in een pastorale toonzetting?

Een tweede spreker maakt enkele algemene opmerkingen. Hij verwijst naar de Netflix-film over de twee pausen, waarin de ene paus zegt dat hij veranderd is, maar 'not compromised'. In zijn algemene beschouwing gebruikt hij het beeld van een rivier met zomerdijk, winterdijk en uiterwaarden. Is dit een zomerdijkonderwerp? Als het water er overheen komt, kost dat wat, maar de winterdijken blijven staan. Het is wel slecht voor de (heilige) huisjes die ondanks waarschuwing toch in de uiterwaarden gebouwd zijn. Ons gevaar als synode is dat we de zomerdijk opblazen tot winterdijk. Veranderingen door de cultuur zijn er telkens: we laten niet meer met Leviticus 19: 9 een randje graan langs de akker staan, maar passen zo'n tekst toe in onze situatie.

Iemand anders geeft enkele persoonlijke reflecties. Hij is lid van een kleine gemeente met leden afkomstig uit diverse denominaties. Ze waren verdeeld, ook over dit onderwerp. In het gesprek kreeg Handelingen 15 de aandacht, waar drie keer staat dat de vergadering de gemeente niets op wilde leggen. Na een gebed om de leiding van de heilige Geest is het besluit genomen om de uitspraken van de GS van Meppel te volgen. Een tweede ervaring komt van een protestantse kerk in China. Ook daar waren er grote verschillen. Maar er was geen verschil over de fundamenteën van de kerk. Daarom kan hij niets met het woord nieuwe hermeneutiek. De standpunten kunnen naast elkaar bestaan. Als niet-voorzitter van de openstelling van de ambten kreeg hij oog voor wat de synode van Meppel besloot. Een derde ervaring is vanuit het bedrijfsleven. Daar zijn logo en merk heel belangrijk. Maar die benadering past niet bij de kerk. Niemand wordt gedwongen om de besluiten in te voeren. Laat daarin je respect voor eenheid zien. Een vierde ervaring is dat jongeren vragen om een snelle invoering van het besluit. Hij stemt ook in met de lijn van het raamdocument om te denken vanuit de gaven.

Een volgende afgevaardigde ziet naast de mogelijkheden van Niebuhr ook een cyclus van verzet, acceptatie en verwatering in de omgang met de cultuur. Kan de commissie daarop ingaan? Hij is blij met de herinnering dat het niet gaat om een kerkelijke leeruitspraak, maar om een regel voor de praktijk. Het roept wel de vraag op hoe je als minderheid je opstelt onder de druk van de meerderheid. Word je nog geaccepteerd?

Er wordt opgeroepen om het gedeelte over kerk en cultuur kort te houden. Met instemming is het boek van prof. dr. S. Greijdanus gelezen: Schriftbeginselen ter Schriftverklaring. Ook Greijdanus had oog voor de context.

Er wordt gesteld dat eenheid niet bedreigd wordt door verscheidenheid, maar door verdeeldheid. Spreker wijst op de ervaring in zijn thuisgemeente, een samenwerkingsgemeente van GKv en NGK. Bij de start is besloten te wachten tot de besluitvorming over M/V en ambt binnen de GKv. Aan beide kanten waren voor- en tegenstanders. Na de GS van Meppel is het besluit tot invoering genomen. Wel heeft hij moeite met voorgangers die niet meer willen voorgaan vanwege de vrouwelijke ambtsdragers. Dat leidt tot verdeeldheid. Kunnen in het mooie document wegen gewezen worden om verscheidenheid te beperken tot verscheidenheid en niet te laten verworden tot verdeeldheid?

Iemand moest bij het document denken aan de publicaties van E.W. Schaeffer- de Wal. Ze ging werken en voelde zich daarbij unheimisch. Daarom ging ze opnieuw kijken naar de uitleg van Genesis 1-3 en

Efeziërs 5. Hij heeft moeite met het gestelde over vooroplopen op de cultuur, bij de afschaffing van de slavernij. Daar liep de kerk in Nederland achter. Zie het werk van Alec Ryrie daarover.

Een afgevaardigde schaamt zich over de manier waarop de maatschappij tot voor kort omging met de vrouw en over het ontbreken van protest hiertegen van de kant van de kerk. Heb ik voldoende besef dat bij een verandering ik me ook moet afvragen hoe sterk de mij vertrouwde situatie door de cultuur bepaald is? Je kunt bijvoorbeeld kritiek hebben op het postmodernisme, maar ben je je wel bewust van het onchristelijke in het modernisme? En was de uniformiteit nu een christelijke keus of werd die bepaald door de cultuur? Het document noemt dat de kerk anderhalf millennium de oren liet hangen naar een vrouwenonvriendelijke cultuur. Over diversiteit merkt hij op dat die voortkomt uit menselijke en als zondig te typeren beperktheid. Maar je mag verwachten van de heilige Geest dat er inzicht komt. Diversiteit is tijdelijk. Dat staat mooi in het Akkoord van Kerkelijk Samenleven van de Nederlands Gereformeerde Kerken in hun artikel 31. Het gaat om niet heersen over elkaar, maar geduldig samen de weg van God gaan in de verwachting dat Hij het duidelijk zal maken. Hij stemt in met wat het document opmerkt over een geestelijke houding. Spreken over het gezag van de Schrift betekent ook: gehoorzaam zijn aan wat die zegt over een christelijke houding tegenover elkaar.

Er wordt opgemerkt dat de GS van Meppel niet gezwicht is voor de cultuur. De gronden voor haar besluit vond de synode in de Schrift zelf. Spreker stemde indertijd niet voor alle besluiten, maar ziet wel dat er klassiek gereformeerd gewerkt is. Dat mag wat meer uit de verf komen. Een opmerking van ds. Heij over de Schrift die niet over allerlei details van het kerkelijk leven eenduidig is wordt genuanceerd. Ds. Heij stemt hiermee in.

Ds. Heij dankt de sprekers voor de constructieve bijdragen. Veel opmerkingen neemt de commissie mee. De commissie is van plan om iets op te nemen over de positie van de minderheid. En er zal inderdaad op ingezet moeten worden dat de verscheidenheid landelijk niet uitloopt op verdeeldheid. In de tweede ronde wordt waardering uitgesproken voor de tekst als geheel. Er wordt herinnerd aan de stelligheid waarmee gereformeerden nog niet zo lang geleden spraken. Spreker wijst op het hoge tempo van de veranderingen, dat een oorzaak is van de toenemende diversiteit. Daarom is er cultuurverandering nodig gericht op wat ons bindt. In plaats van ruimte voor regels, regels voor ruimte.

Er wordt gevraagd om het gedeelte over de cultuur erin te houden. Tijdens de vorige synode werd gesteld dat cultuur geen jas is die je uit kunt doen. Er wordt gewezen op 1 Korintiërs 3: we zijn medewerkers van God aan het gebouw van God. Maar bouwen we met goud of wellicht met stro? Die passage dringt aan op bescheidenheid.

Niet heersen maar dienen:

Ds. M.O. ten Brink bespreekt het onderwerp niet heersen, maar dienen.

Het doel van dit gedeelte is om exegeses en gedachten aan te reiken die het besluit van de GS Meppel beter onderbouwen. Het gaat er niet om de Schrift los te laten; bewust is gewerkt met traditioneel gereformeerde literatuur over bijbelgebruik. De insteek is genomen in het Nieuwe Testament, in de verhouding van man en vrouw na Pasen en Pinksteren. Het gaat dan om herstel van de verhoudingen: man en vrouw zijn gelijken en staan naast elkaar. Voor de taken die ze vervullen ligt het uitgangspunt eerder in de ontvangen gaven dan in hun man of vrouw zijn en de verschillen die dat met zich meebrengt. De insteek is genomen in de voortgang van de heilsgeschiedenis, net als in Meppel. Maar kerken vinden het resultaat in de gronden niet toereikend. In het stuk zijn al diverse gedachten en adviezen vanuit de kerken verwerkt. Het is een poging om hernieuwde inzichten in de Schrift zo uit te werken dat duidelijk kan worden hoe ze de besluiten van Meppel dragen.

In de eerste ronde wordt opgemerkt dat er in het stuk veel vragen gesteld worden die in werkelijkheid stellingen zijn. Maak duidelijk dat je stellingen inneemt. Aan de commissie wordt het volgende meegegeven: Als eerste: het priesterschap onder het Oude Testament was verbonden met hun mannelijkheid. Confronteer je met dat fenomeen. Als tweede: 1 Timoteüs 3: 11 kent vrouwen in een

officiële functie, maar bij de opzieners gaat het alleen over mannen. Confronteer je daar expliciet mee. Een derde gaat over de gaven: het punt is niet dat bepaalde mannen gaven ontvangen die vrouwen zeker niet ontvangen, en dat daarom alleen mannen ambtsdragers kunnen zijn. Dat vrouwen gaven ontvangen wordt door tegenstanders van de vrouw in het ambt immers niet betwist. Het punt in geding is of vrouwen gaven ontvangen die ze op bepaalde plekken niet kunnen inzetten. Gelijkheid in gaven leidt immers niet automatisch tot gelijkheid in roeping. De laatste vraag gaat over wederkerigheid op basis van gelijkwaardigheid. Betekent dat volledige inwisselbaarheid? Maar in Efeziërs 5 moeten vrouwen zich onderwerpen en ontzag hebben. De mannen hebben lief. Duidt dat op een eigen positie als hoofd?

Er wordt gewezen op het boek van prof. dr. J.P. Versteeg, Evangelie in viervoud. Dat de twaalf apostelen mannen waren, was met het oog op het verleden van de twaalf stamvaders van Israël, niet met het oog op de toekomst.

Ook wordt gewezen op de kanttekeningen bij de Statenvertaling van 1 Timoteüs 3: 11. Die zeggen dat daar waarschijnlijk de vrouwen van ambtsdragers bedoeld zijn. Confronteer je daarmee.

Iemand komt terug op de twee lijnen. Deze beeldspraak is inmiddels gaan lijken op een soort leeruitspraak, waar de kerken aan gebonden zijn. Het lijkt hem nu beter om te spreken over een lijn met twee knikken. De eerste knik is die van de zondeval. Daarna komt de genadeknik van Christus die de neerwaartse lijn ombuigt. Die knik is nog niet uitgewerkt. De besluiten van de GS van Meppel schetsen een groot verhaal. Daarin ligt het accent op de gelijkheid van man en vrouw. Als je uitgaat van één lijn is de uitspraak van de GS van Meppel een verduidelijking van die lijn. Het verwijt van onbijbelse emancipatie kun je dan niet meer maken. Is dit nu schriftbewijs als je wijst op die lijn? De kerk werkt al eeuwenlang met menselijke constructies in de dogmatiek en de ethiek. Wees de kritiek voor. Voor de vraag rond de twaalf apostelen wijst hij nog op Openbaring 21, waar de apostelen en de aartsvaders dicht bij elkaar genoemd zijn. De insteek 'niet heersen, maar dienen' gaat ver uit boven de discussie rond man en vrouw en brengt veel huiswerk mee voor kerkenraden.

Ds. Ten Brink antwoordt namens de commissie. Hij wijst op een onderzoek naar het verband tussen vaginale schimmel en vruchtbaarheid, waarbij de stelling was dat vasten daarin helpt. Dat onderzoek werd door mannen uitgevoerd op mannelijke proefdieren. Hij leert ervan dat op gelijke wijze kijken juist de verschillen laat zien. Dan komt de vraag op: in hoeverre werk ik als man mee aan het in standhouden van verkeerde structuren? Hoe ontmaskert de Bijbel deze structuren? Dat gaat veel verder dan de discussie rond M/V en ambt. Veel opmerkingen neemt de commissie mee. Ze blijft nog weg van de ambtsvisie. Wat zeggen de opmerkingen over gaven en ambten daarover? Maar de inzet bij de gaven is een fundamentele keus.

In de tweede ronde wordt gepleit voor een korte en een lange versie van het document.

Er wordt gevraagd hoe we nu aankijken tegen het besluit van de GS Meppel, nu we afstand nemen van het verhaal over de verschillen tussen man en vrouw.

Een afgevaardigde vindt dit het moment voor een persoonlijke mijmering. Hij volgde de discussie indertijd terwijl hij op vakantie was in de Ardèche. Hij vertelde zijn gemeente dat hij achter het besluit van de GS van Meppel stond. Ondertussen ging het gesprek door, ook in de eigen gemeente. Ze vroegen om onderbouwing, tegen zijn advies. Ze gingen toch naar de hoorzitting en vonden het een waardevolle bijeenkomst. Hij vindt het belangrijk om met zoveel woorden als nodig is duidelijk te maken dat de synode zorgvuldig omgaat met de Schrift. Hij hoort veel zorgen over de kerk, die hij deelt, maar voor hem is het besluit geen lakmoesproef voor het goed gereformeerd zijn. Het document spreekt terecht over secularisatie in het persoonlijk leven. Terugkomen op het besluit ziet hij niet als optie, wel het verstrekken van een betere onderbouwing. Let ook op de plek van het besluit. Het is een kerkordelijke regel waarbij het evangelie van behoud niet ter discussie staat.

Iemand vraagt aandacht voor 1 Korintiërs 11, vooral het begin over de man als hoofd. Dat blijft lastig te combineren met wat hij eerder zei over de ene lijn. De GS van Ede 2014 sprak over de ambtsstructuur omdat die synode op de lijn zat dat de man meer verantwoording en gezag heeft. Als je met goede

redenen kunt zeggen dat het in de relatie man/vrouw niet gaat om gezag, is bezinning op de ambtsvisie nuttig, maar niet noodzakelijk.

Er wordt gewezen op de onreinheid van vrouwen onder het oude verbond. Ze waren niet besneden en ze kenden ook de maandelijks onreinheid. Daarom hadden ze geen plaats in de eredienst. Totdat Jezus kwam die zich laat dienen door vrouwen die Hem volgen. Als Hij is opgestaan dan is er voor hen die zich met Hem hebben bekleed geen onderscheid meer: ze nemen in volle gelijkwaardigheid deel aan de eredienst. In zijn overtuiging is van onderdanig zijn alleen sprake binnen het huwelijk.

Ds. Ten Brink dankt de sprekers. Zelf denkt de commissie ook na over de vormgeving van het stuk. Het punt van de korte en/of lange versie krijgt in die overweging een plek. Samen met de vraag welke consequenties het raamwerk heeft voor de besluiten en gronden van de GS van Meppel. Leren kunnen we ook van het buitenland. Hij wijst op een brief van kerken uit India over dit punt. Wat gezegd is over de ambtsstructuur is voor de commissie herkenbaar. Het gezag van de ambtsdrager zit in het Woord. Hoe geef je dat goed vorm? Het genoemde inzake de onreinheid van vrouwen namen we ook waar, maar konden we nog niet uitwerken.

Genesis 1-3:

Ds. S. de Jong presenteert namens de commissie de uitleg van Genesis 1-3. Hij laat een dia zien van het protestantse kerkje in Korteheemmen. Dat kende in de Middeleeuwen twee ingangen: de noordelijke, koude was voor de vrouwen; de warme, zuidelijke voor de mannen. Want door de vrouw kwam de zonde de wereld binnen. Dat tekent het belang van de uitleg van Genesis 1-3 voor het onderwerp man/vrouw en ambt. Een aantal bezwaren gaat ook over dit Bijbelgedeelte. De acht kerken die samen revisie vragen, willen aandacht voor de uitleg van deze hoofdstukken. In deze presentatie gaat het erom Genesis 1-3 niet direct te lezen vanuit wat Paulus opmerkt over de schepping van mannen en vrouwen.

Ds. De Jong geeft eerst de klassieke opvatting weer. Man en vrouw zijn naar Gods beeld gemaakt, gelijkwaardig en met een gezamenlijke opdracht. De man is teamleider; hij is eerst geschapen, noemt de vrouw naar zichzelf, neemt initiatief. De vrouw wordt misleid. Daarna wordt hij ter verantwoording geroepen, mag wel heersen en geeft de vrouw haar naam. Conclusie: vrouw en ambt gaat niet samen. De vraag is of er ook een uitleg mogelijk is die net zo verantwoord kan worden met Bijbelteksten en waarbij de vrouw in het ambt wel kan. Ds. De Jong besteedt eerst aandacht aan Genesis 1. Centraal is daar: het beeld van God zijn geldt voor allebei. Man en vrouw zijn gelijkwaardig en elkaars partners op het gebied van de hele cultuur. In Genesis 2 valt het op dat God de vrouw schiep uit de mens, niet uit Adam. Die naam wordt in Genesis 2 niet zelfstandig gebruikt. Het hoofdstuk laat de vrouw zien als gelijkwaardige tegenhanger en van dezelfde substantie. Dat de man eerst geschapen is, wil nog niet zeggen dat hij de koploper is. Ook het woord helper wijst niet op onderschikking, maar op aanvulling. En dat de vrouw uit de zijde of rib van de man gemaakt is, wijst ook op de tweezijdigheid: ze staat op hetzelfde niveau. En ook dat het hoofdstuk wijst op het initiatief van de man bij de huwelijksluiting, past wel bij de patriarchale cultuur waarin het opgeschreven is, maar des te opvallender is de oproep dan dat de man zijn vader en moeder zal verlaten. Conclusie uit Genesis 2: er is onderscheid en verscheidenheid, maar het hoofdstuk gaat vooral over eenheid. In de klassieke uitleg zit erg veel redenering en weinig hard exegetisch materiaal. In Genesis 3 neemt de vrouw bij de zonde de leiding, vergelijk 1 Timoteüs 2: 14. Maar heel veel nadruk valt op wat ze beiden doen. Het waren partners in crime. God spreekt dan de man aan: waar was je? Je kunt hier een koppositie uit distilleren. Maar het hoeft niet. Adam kan zich niet distantiëren van zijn vrouw. En het heersen over de vrouw van vers 15 en 16? Het gaat om drie negatieve gedeeltes, ook negatief voor de man. Het tekent wel de praktijk, maar is geen norm. Adam geeft dan wel zijn vrouw een naam, maar in de rest van het Oude Testament zijn moeders ook vaak naamgevers. In het Nieuwe Testament gaat het dan om 'vooruit naar de volmaaktheid en terug naar het begin'. In het document moet dit iets uitgebreider aan de orde komen met aandacht voor de cultuur waar God vernieuwend op ingrijpt. In het Nieuwe Testament geeft Paulus ook aandacht aan Genesis 1-3. Bijvoorbeeld in 1 Timoteüs 2. Heeft hij het dan over een scheppingsordinantie? Dat hoeft niet. Het is een brief in een concrete situatie, geen wetenschappelijk

of kerkrechtelijk betoog. En in Romeinen 5: 12 worden man en vrouw ook samen in Adam begrepen. Tegelijk ook in Eva: we zijn nageslacht van de vrouw. En aan beiden wordt Eva als voorbeeld voorgehouden. Ook 1 Korintiërs 11 hoeft geen tegenargument te zijn, ook niet in de verwijzing naar Genesis 1-3. Paulus vraagt vooral aandacht voor eenheid en gezamenlijkheid. Er is wel onderscheid, maar geen onderschikking.

Ds. De Jong concludeert: vanuit Genesis 1-3, ook in de manier waarop het Nieuwe Testament die hoofdstukken gebruikt, zijn er geen belemmeringen voor het besluit om de ambten voor vrouwen open te stellen.

In de eerste ronde wordt opgemerkt dat bij Johannes de Doper ook de moeder de naam gaf: dus ook in het Nieuwe Testament komt de vrouw voor als naamgever. Wat bedoelt het document verder met het verband tussen vrouwen en seksuele zonde? En zit er een lijn in de voorbeelden van koningen met meer vrouwen?

Er wordt voor gepleit om Genesis 1-3 te lezen vanuit Paulus. Dan laat je de Schrift zeggen hoe je de Schrift moet verstaan. Het tweede punt gaat over de scheppingsorde. Als die al bestaat, dan gaat het daarbij niet om een rangorde, maar het lijkt er toch sterk op dat Paulus zegt dat er vanuit de schepping in de relatie man-vrouw iets asymmetrisch zit. Zie hoe Paulus de gang van zaken rond de verleiding door de slang hanteert in zijn brief. Het derde punt gaat over de redenering die je soms aantreft bij voorstanders van de vrouw in het ambt: 'wat Paulus zegt past in de situatie van toen, diende de voortgang van het evangelie, maar vandaag ligt dat anders'. Blijf daarvan weg; die redenering is te kwetsbaar voor het verwijt dat hier nieuwe hermeneutiek wordt toegepast. Je hebt voor de onderbouwing van het openstellingsbesluit zo'n redenering niet nodig. Ten slotte: probeer niet te redeneren vanuit een vermeende achtergrond in Paulus' brieven, bijvoorbeeld aan de Efeziërs. Want er is te veel onzekerheid over wat die achtergrond was.

Er wordt ingebracht dat het een kritiekpunt zou kunnen zijn dat je uitgangspunt in het document tegelijk je doel is. Kijk in het stuk naar evenwicht.

Er wordt beklemtoond dat het bij Paulus gaat om een concrete situatie in een concrete gemeente. Dat moet je duidelijk maken. Begin met het grote verhaal, waarbinnen de zwijgtteksten hun plek hebben. Er wordt gewezen op de mooie naamsverandering: van Manninne naar Eva. Heeft dat voor deze discussie ook betekenis?

Er wordt gewezen op het verschil in perspectief. God geeft in Genesis een vooruitblik op volkomen herstel en Paulus geeft een terugblik. Daar zit wat spanning. Is met het offer van Christus de vloek volledig weggenomen? Kun je spreken van een restvloek?

Iemand geeft aan blij te zijn met de voor hem overtuigende uitleg. Man en vrouw vormen gezamenlijk het beeld van God. Maar waarin komt dan het verschil uit? Dat moet zijn weg vinden in de praktijk. Een afgevaardigde is zelf ook bezig geweest met Genesis 1-3. Als je de tekst herleest, vallen andere dingen op: er was dierenleed voor de zondeval. En: Adam viel in een diepe slaap. Was het misschien een visioen dat hij kreeg? Dat de vrouw uit zijn zijde geschapen is, wijst op gelijkwaardigheid. Toch speelt rangorde bij veel exegeten een rol. Maar dat geeft voeding aan heersen. Na de zondeval wordt Adam ter verantwoording geroepen: Eva was er bij het geven van de opdracht nog niet bij.

Een afgevaardigde vindt het gesprek tot nu toe getuigen van ontzag voor Gods Woord. Als we dat niet hadden, zouden we op een andere manier praten. Het valt hem op dat God zelf er geen nadruk op legt dat Hij Adam als eerste aanspreekt. Moeten wij dat dan wel doen? Je kunt enerzijds wel zeggen dat de woorden van Paulus gesproken zijn in een concrete situatie. Maar veel bouwstenen van ons geloof komen juist uit dit soort teksten en terloopse opmerkingen. Hoe scherm je de kritiek voldoende af? Hij noemt de verwijzing naar Romeinen 5: 12 in het raamdocument 'allen in Adam besloten'. Het document verwijst naar Eva, de moeder van alle gelovigen. Dit glijdt langs het punt van de critici. Die zien in Romeinen 5 de gezag relatie bevestigd.

Er wordt gevraagd om concentratie op de vraag of vrouwen een kerkelijk ambt mogen bekleden. Van belang is dan dat het in Genesis 1 gaat over de schepping van man en vrouw; het huwelijk is nog buiten beeld. In de schepping kunnen ze gelijkwaardig het regeerambt bekleden. Dat komt terug in Genesis 5: 2: hij noemde hen Adam. Maar in de brieven van Paulus, bij de huistafels en in 1 Timoteüs gaat het om het huwelijk. Dat moet je helder houden, anders wordt het een hermeneutische toer om onder de uitspraken van Paulus uit te komen.

Na de pauze beantwoordt ds. De Jong de sprekers. Hij sluit zich aan bij de oproep om bij de kernvraag te blijven. Hij schuift het punt over Paulus door naar het volgende blok van ds. Poortinga.

Voor de opmerkingen rond de methode: waarom beginnen bij Genesis en niet bij Paulus, wijst hij naar het gesprek over christocentrisch bijbellezen; soms leidde deze manier van lezen tot te weinig aandacht voor het Oude Testament zelf. Zouden we niet anders spreken als we Gods Woord niet serieus nemen? Ja, maar tegelijk zijn we zo slim en eigenwijs om onze eigen visie in te lezen in de Schrift. De commissie werkt aan een evenwichtig stuk en heeft ervoor gekozen deze benadering als een mogelijkheid naast de andere te presenteren. In de praktijk is er wel onderscheid tussen man en vrouw: stel je eens voor dat een man en een vrouw samen op huisbezoek gaan. Dat kan fantastisch worden, juist door de verschillende inbreng. Maar kun je het van tevoren allemaal duidelijk maken? In de tweede ronde wordt aandacht gevraagd voor de zin: "dat hoeft niet meteen in te houden dat aan het gezag van Gods woord tekort wordt gedaan". In tweede instantie dan wel? Stel het positief. Je hebt een verhaal te vertellen en daar sta je achter. Andere overtuigingen hoeven niet meteen vals te zijn. Een afgevaardigde verwijst naar de beginvragen: heeft de GS van Meppel verantwoord de Bijbel gelezen en: kunnen we de besluiten onderbouwen? Vanuit de exegeses kan hij als niet-theoloog niet een op een afleiden dat de vrouw in het ambt mag. Zoek daarom ruimte voor verschillende standpunten.

Neem als uitgangspunt: waarom zou het niet mogen. Zo kun je meelopen met de bezwaarden, met dezelfde uitkomst als in 2017.

Schrijf een stevig stuk waarin je uitlegt waarom het openstellingsbesluit wel kan.

Het verschil tussen een brief en een uiteenzetting kan je helpen bij de exegese, maar plaatst het niet buiten het gezag van Gods Woord. Voor de bezwaarden is het Schrift met Schrift vergelijken een belangrijk punt. Misschien kun je het illustreren met een tekst uit Petrus. Jezus daalde af in het dodenrijk om zijn overwinning te preken. Dat lijkt helder. Maar het wordt lastig zodra je dit houdt naast andere gegevens in de Bijbel. Dan zeggen we ook niet: vanuit deze ene tekst moeten we de rest van de bijbel uitleggen. Zo lijken de zwijgt teksten op zichzelf ook helder, maar zijn zij inderdaad het 'archimedis ch punt' van waaruit je de andere gegevens moet benaderen? Zou het ook andersom kunnen?

We hebben een advocaat van de duivel nodig. Wat we nodig hebben is niet iemand die zich verplaatst in het gevoel van de bezwaarden, maar de bezwaarden zelf. Hoe krijgen we die spanning in ons gesprek?

Er wordt een suggestie gedaan voor uitbreiding. Teken de heilshistorische lijn van oud naar nieuw met alle signalen dat God onderweg is naar de herscheppingsorde. Denk aan Debora. Haar optreden maakt het moeilijk later te concluderen dat vrouwen geen ambt mogen bekleden. Er is een doorbraak bij de uitstorting van de heilige Geest en de effecten die dat heeft. Nergens lees je expliciet dat vrouwen geen ambt mogen bekleden, of: de ambten zijn alleen voor mannen. Maar ook nergens is er een voorbeeld te vinden van een vrouw die het ambt begeert. Dat was in die tijd ook volstrekt ondenkbaar.

Ds. de Jong beantwoordt de sprekers. Worden de bezwaarden wel gehoord? De commissie heeft veertig kerkenraden met bezwaren of vragen rond man, vrouw en ambt gesproken. Hun visie is uitgebreid te vinden in de revisieverzoeken. In die gesprekken is gezocht naar een goede sfeer. Eén van hun woordvoerders merkte bijvoorbeeld op dat Schriftgetrouwe uitleg samenbindend werkt. En de vraag om onderbouwing probeer je recht te doen door heel concreet op Bijbelteksten in te gaan. De voorzichtigheid in de presentatie heeft ook te maken met onze beperktheid: God weet wat waar is. Daarom moet het gesprek binnen de kerk verder gaan. Er wordt gevraagd om een helder verschil te

maken tussen de rol van mannen en vrouwen in het huwelijk en daarbuiten. Dat is in de Schrift nog een diffuus onderscheid. Van het tekenen van de heilshistorie is al een conceptversie.

Br. Bakker komt nog terug op de gevraagde tegenstem. Inderdaad zijn veel kerken gehoord. En een aantal ervan heeft kennisgenomen van het raamdocument, onder embargo. Ze hadden wel de indruk dat ze daarmee uit de voeten konden. Maar op de vraag om manco's aan te wijzen kreeg de commissie niets mee. De commissie neemt dit punt wel mee voor het vervolg: het gesprek moet doorgaan, ook na de synode van Goes.

Zwijgteksten:

Ds. Poortinga presenteert het gedeelte van het rapport over de zwijgteksten. De GS Meppel stelde dat de exegese daarvan te omstreden is om vrouwen uit te sluiten van het regeerambt. Dat woord omstreden kreeg in de revisieverzoeken een prominente plek. Ds. Poortinga constateert een spagaat: je wilt je niet baseren op losse teksten, maar je moet wel de confrontatie zoeken met die teksten. De synode legt geen exegeses vast, maar besluit vervolgens wel op grond van exegeses. Er is gevraagd naar onderbouwing. Zie hiervoor het document. Daarin wordt een exegese gevolgd die vast anders is dan wanneer een andere predikant dan ds. Poortinga het gedaan zou hebben. Hij wijst er nadrukkelijk op dat de GS van Meppel zich wel confronteerde met de zwijgteksten. In de vragenbeantwoording van destijds komt een reeks van commentaren voorbij. In het raamdocument komen alleen gereformeerde theologen voorbij. Allemaal deden ze hun werk vanuit de gereformeerde confessie. De kerk, als bruid van Christus, draagt het evangelie door de tijd. De kerk is ook de plek waar theologen elkaar ontmoeten. Hij wijst op Filippienzen 4: 5: uw vriendelijkheid zij alle mensen bekend. Het gaat dan om bescheidenheid, waarin je elkaar de ruimte geeft.

De conclusie uit het document: de zogenaamde zwijgteksten spreken zich niet uit over de invulling van de ambten zoals die in de gereformeerde kerken sinds de Reformatie vorm hebben gekregen (citaat N.J. Hommes, 1951).

De eerste spreker brengt het volgende in. Net als het document bevindt zij zich in een groeifase: hoe las en hoe lees ik de teksten. Ze hoopt dat er harten geraakt worden door de heldere taal en uitleg.

Een ander sluit aan bij het spreken over een groeidocument. Laat het teruggaan naar de bezwaarden. Hij wijst op Handelingen 15. Dat hoofdstuk geeft hem, die op de klassieke lijn zit, de mogelijkheid respect te hebben voor de besluiten van de GS van Meppel. Laat het gesprek in de plaatselijke gemeentes zo gevoerd worden, met respect voor de mening van anderen.

Er wordt verder geborduurd op de dijsymboliek: bij dijkverhoging moeten er huizen weg. Hij vraagt de commissie te laten zien dat je vooringenomen kunt lezen. Hij ziet dat zowel bij het commentaar van dr. R.D. Anderson op 1 Korintiërs 11 en 14 als in het boek *Zonen en dochter profeteren* over dezelfde hoofdstukken.

De suggestie wordt gedaan om het resultaat van deze dagen voor te leggen aan de bezwaarden. Veel opmerkingen uit de revisieverzoeken kunnen volgens hem gehonoreerd worden. Hij vraagt zich af of je kunt stellen dat twee exegeses beide waar zijn. Moet je niet zeggen: er is een waarheid, maar die hebben we nog niet?

Er wordt gewezen op de druk op de Gereformeerde Bond binnen de Protestantse Kerk om hun afwijzing van de vrouw in het ambt te heroverwegen; het omgekeerde gebeurt in de Christelijke Gereformeerde kerken. Er is sprake van polarisatie, geef aandacht aan beide standpunten. Ook in die zin dat we geen waarheid claimen, maar wel kiezen voor een praktijk waarin beide standpunten naast elkaar bestaan.

Ds. Poortinga beantwoordt de sprekers uit de eerste ronde. Hij wijst op de pacificatieformule van 1905, die aan beide standpunten over de doop ruimte gaf. Dat kan in de praktijk lastig zijn. Maar spreek dan als kerk een periode af waarvoor het besluit dat je neemt geldt. Hij verwijst naar Gereformeerde Hermeneutiek Vandaag, blz. 99, waar prof. dr. G. Kwakkel stelt dat zelfs een auteur er soms moeite mee

heeft om met een eenduidige betekenis te komen. Wat je dan als synode moet doen is: op grond van verantwoorde exegese besluiten nemen met het oog op de kerkelijke praktijk. En de ene waarheid is Christus zelf, Johannes 14: 6. Waarheid betekent dan: over een lange periode betrouwbaar. Bij de exegese speelt de achtergrond waarin de Bijbelwoorden klinken een rol. Het zijn altijd concrete woorden in een concrete brief. In de studies van P. Dorland en M.G.P. Klinker-de Klerck wordt daar aandacht aan besteed. Met het resultaat teruggaan naar de kerken die revisie vragen kan zeker. De commissie denkt daar zelf ook over na.

24 januari 2020

Artikel 21 - Richtingwijzers voor een tweede inhoudelijke bespreking van de revisieverzoeken besluiten GS Meppel inzake MVeA

De conclusies uit het document worden besproken. Er volgt een korte discussie of het woord conclusies wel de juiste aanduiding is. Is het niet beter te spreken over richtingwijzers? Die dienen voor de commissie om een werkdocument 2.0 te maken. Tijdens de bespreking van de richtingwijzers wordt duidelijk dat de synode deze niet per stuk vaststelt. Het is, na de uitgebreide bespreking, niet nodig om tijd te steken in een precieze formulering. Wel wil de synode na de bespreking een formele eindconclusie trekken.

Richtingwijzer 1 Hermeneutiek:

‘Wij geloven alles wat de boeken van de Heilige Schrift bevatten, dat doen we niet zozeer omdat de kerk ze aanneemt en erkent, maar vooral omdat de Heilige Geest in ons hart getuigt dat zij van God zijn’. NGB art 5.

Hermeneutiek is in de discussie rondom M/V en ambt niet doorslaggevend.

In de bespreking wordt opgemerkt dat hermeneutiek niet op het strafbankje moet komen te zitten. Zonder hermeneutiek laat je de Bijbel buikspreken. Bedoelt de richtingwijzer misschien te zeggen: de gewijzigde uitleg of toepassing is niet het gevolg van gewijzigde hermeneutiek? De laatste zin uit de richtingwijzer kan daarom vervallen.

Richtingwijzer 2 Cultuur:

Het verwijt van buigen voor de cultuur is ongegrond.

Zeg hier iets over de zorgen van de buitenlandse kerken. Benoem dat we het verwijt begrijpen. Maar dat staat volgens de commissie al in het raamdocument en wordt daarin nog uitgebreid.

Richtingwijzer 3 Diversiteit:

De eenheid van het kerkverband is niet in het geding. Deze rust op de eenheid in geloof en belijden (KO art A1).

Benoem dat anderen wel vinden dat de eenheid in gevaar is. Noem de uitdaging waar we voor staan als kerkverband om bij toenemende diversiteit de eenheid vast te houden. Maar pas ervoor op dat het raamdocument een worst wordt waar je van alles instopt.

Richtingwijzer 4 Scheppingsorde:

De scheppingsorde is geen blokkade voor de vrouw in het ambt. Het woord scheppingsorde is een korte aanduiding van het vaak gehoorde argument dat God in de schepping heeft gelegd dat man en vrouw geen gelijke positie hebben.

Richtingwijzer 5 Uitleg Genesis 1-3:

Een mogelijke uitleg van de gebeurtenissen zoals beschreven in Genesis 1-3 en de gebruikmaking van Paulus hiervan, vraagt vooral aandacht voor de eenheid en gezamenlijkheid van man en vrouw en wijst wel op onderscheid maar niet op onderschikking. Deze - Bijbels verantwoorde - uitleg impliceert dat er van hieruit geen belemmeringen zijn voor de vrouw in het ambt.

Richtingwijzer 6 Zwijgteksten:

De zgn. zwijgteksten spreken zich niet uit over de invulling van de ambten zoals die in de Gereformeerde Kerken sinds de Reformatie vorm hebben gekregen.

Toelichting: de structuur van de ambten hebben we al heel lang, sinds de Reformatie, maar die komt niet rechtstreeks vanuit het Nieuwe Testament. De conclusie is een citaat van dr. Hommes, waarin ook naar voren komt dat we veel kwijt zijn geraakt door het te doen zoals we het doen.

Richtingwijzer 7 De twee lijnen (GS Ede 2014):

De twee lijnen zoals Ede die formuleert zijn geen bruikbaar en werkbaar concept inzake de openstelling van de ambten.

Richtingwijzer 8 Ambtsvisie:

Om het besluit 'de ambten open te stellen voor vrouwen' te kunnen laten staan is het niet nodig eerst een studie te doen naar de invulling van de ambten. Het is wijs de invulling van de ambten te onderscheiden van de openstelling van de ambten.

Ds. Poortinga sluit af. Richtingwijzers hebben als kenmerk dat je ze onderweg niet meer tegenkomt. Ze zijn wel van belang voor de uitkomst. Hij nodigt de synodeleden uit om er nog eens naar te kijken en de commissie erover te mailen.

Naar aanleiding van de vraag of de commissie een document kan maken dat recht doet aan beide visies, reageert br. Bakker: de commissie wil niet eenzijdig zijn, maar moet wel reageren op de in de revisieverzoeken weergegeven visie.

Het moderamen legt de vergadering als *eindconclusie* voor: gehoord de bespreking van het raamdocument, stemt de synode ermee in, dat de commissie revisieverzoeken M/V het gepresenteerde raamdocument verder uitwerkt en als uitgangspunt neemt bij de beantwoording van de revisieverzoeken.

De synode stemt unaniem in met deze eindconclusie. Tweede preses ds. Krol wenst de commissie de leiding van de heilige Geest toe bij haar werk.

4 en 5 september 2020

Artikel 22 - Tweede inhoudelijke bespreking van revisieverzoeken besluiten GS Meppel inzake MVeA

Ds. D.W.L. Krol heropent als assessor de zitting van de synode. Hij heet iedereen welkom, ook wie thuis meekijkt via de livestream. Helaas is een publieke tribune vanwege corona onmogelijk. Een speciaal welkom voor de pers, aanwezig bij de vergadering en via de stream.

Aan de orde zijn de rapporten van de commissie voor de revisieverzoeken rond man/vrouw in de kerk: het rapport 'Elkaar van harte dienen' en het aanbiedingsrapport (link zie artikel 19). Het eerste is het grondlegend rapport, in het tweede worden de muren van het huis gebouwd en volgt de afronding met besluitvorming.

De assessor licht de gang van zaken toe. Er zijn drie ronden van bespreking. Beide rapporten worden achtereenvolgens besproken, eerst in een informatieve ronde en daarna in een ronde waarin meningsvorming plaats kan vinden. Na de behandeling van beide rapporten volgt een derde ronde voor de besluitvorming. Hij wijst op 1 Korintiërs 3: de Heer moet wijsheid geven, en hij gaat voor in gebed.

Voor de eigenlijke bespreking plaats vindt, verwijst hij naar brieven van kerken die binnengekomen zijn: van de kerk van Urk en van Capelle aan den IJssel-Noord. Deze zijn na de sluitingsdatum voor de ingekomen stukken binnengekomen en zij zijn daarmee geen onderdeel van de besluitvorming.

Bespreking rapport “Elkaar van harte dienen”

Br. P.G. Bakker, voorzitter van de commissie, leidt de bespreking in. De commissie bestond uit vier theologen en twee broeders met een andere achtergrond. In de loop van de tijd zijn ze een hecht team geworden. In januari is, als tussenrapportage, het raamwerk besproken. De commissie is aan het werk gegaan met de adviezen van de deputaten man/vrouw in de kerk, en met de adviezen van de synode. Die hielden in dat het geen haastklus mocht worden, dat de commissie met de kerken in gesprek moest gaan en dat er een samenhangend en overkoepelend verhaal moest komen vanuit een Bijbelse visie. De titel van het rapport ‘Elkaar van harte dienen’ verwijst ook naar het rapport op de GS Meppel: ‘Samen dienen’. Tijdens de hoorzittingen met de kerken die revisie en/of informatie vragen kwam de gekozen titel naar voren. Het rapport is bedoeld als toetsingskader. Het bevat nog geen concrete bespreking van de bezwaren. Om zover te komen, is gebruik gemaakt van veel materiaal. Er was ook input vanuit de Theologische Universiteit in Kampen, voor de exegese van het Oude Testament en voor het kerkrecht. Diverse predikanten hebben meegelezen. Br. Bakker wijst erop dat opmerkingen over de tekst in deze vergadering welkom zijn, maar dat het niet de bedoeling is het rapport te herschrijven. Wel wordt gedacht aan publicatie te zijner tijd van een publieksvriendelijke versie, waar opmerkingen van afgevaardigden in verwerkt kunnen worden.

Het aanbiedingsrapport beschrijft inhoudelijk de werkzaamheden en behandelt en beoordeelt de ingebrachte bezwaren. Het zal toegelicht worden door br. L.C. Groen, de schrijver ervan. Als aandachtspunten geeft hij de synode mee, dat de commissie geen studiedeputaatschap was, maar was geroepen om de bezwaren te beoordelen. Het ging om het wegen van de bedenkingen die zijn ingebracht tegen het besluit van de GS Meppel. Br. Bakker vraagt integriteit in de bespreking, in de omgang met elkaar en met de heilige Schrift. Als de synode de voorstellen overneemt, zal dat betekenen dat er in de kerken ruimte is voor onderscheiden praktijken. Dat kan de vraag oproepen: doe ik er nog wel toe, als tegenstander. Voor beide visies is echter volstrekt gelijkwaardige ruimte, als de synode met de voorstellen instemt. Alle kerken die over deze materie geschreven hebben, krijgen van de synode een aparte brief.

De assessor dankt br. Bakker voor de toelichting en geeft gelegenheid voor een eerste informerende ronde. Namens de commissie reageert in eerste instantie ds P. Poortinga op de vragen en opmerkingen van de afgevaardigden. Hij noemt daarbij het volgende. Als er een kerk was geweest die gevraagd had de openstelling van het ambt voor vrouwen verplicht te stellen, had de commissie daaraan ook aandacht gegeven. Zo’n verzoek was er echter niet. Sommige kerken hebben helaas het idee dat de oude weg afgesloten is. Dat is onterecht. Het aanbiedingsrapport gaat hier verder op in. De commissie is voorzichtig bij de uitleg van 1 Timoteüs 2. Aanwijzingen uit de brief aan de Efeziërs worden gebruikt bij de vraag waarom Paulus in 1 Timoteüs 2 het woord authentein gebruikt. De commissie past echter op voor te grote stelligheid. Naar aanleiding van een vraag over 1 Korintiërs 11 zegt ds. Poortinga: inderdaad voelt het woord hoofd als gezag. Maar hier is het een metafoor. Het gaat om luister, of heerlijkheid, zoals God het hoofd van Christus is.

Br. Bakker gaat in op de vraag over de rationalistische benadering van de Schrift. Hij wijst naar een boek van prof. dr. A. Huijgen over het lezen van de Schrift. De plek van het verstand is in het rationalisme anders dan in de Bijbel. De Schrift wil ontvangen worden in geloof; het begrijpen van de Schrift is daarbij wel van belang, maar het ontvangen van de Schrift staat of valt niet met de vraag of je alles uit de Schrift begrijpt. Commissielid ds. S. de Jong vindt tegenstanders van de vrouw in het ambt net zo waardevol als voorstanders. Het kantelpunt in de uitleg van Genesis 1-3 lag voor hem in het besef dat man en vrouw naar Gods beeld geschapen zijn en dezelfde opdracht meekrijgen. Ook de uitleg dat de vrouw een hulp is en dat dit counterpart betekent, was een belangrijke factor in zijn meningsvorming. Een derde moment is dat je onze cultuur niet herkent in de plaats van de vrouw in de Bijbel. Daar gaat de bijlage van het rapport over.

Na een schorsing komt br. Bakker terug op de status van het rapport. Het idee is dat de synode het niet vaststelt, maar er met instemming kennis van neemt. Mocht het op onderdelen onvoldoende scherp zijn om als grond in het besluit te dienen, dan wordt de aangescherpte tekst meegenomen in de

gronden van het besluit. Het rapport heeft twee spitsen: ingaan op de vraag naar revisie en een beoordelen van de besluitvorming op de GS Meppel. Commissielid ds. R.P. Heij verduidelijkt dat het rapport geen totaaloverzicht is van mogelijke visies, maar een ondervangen van een lacune in de besluitvorming van de GS Meppel.

In de tweede, meningsvormende ronde wordt een aantal zaken aangedragen waar de commissie op antwoordt. Ds. Poortinga dankt voor de opmerkingen en waardering; hij waardeert de inzet van zr. H.C. Sytsma- van Loo om een consistent verhaal te maken van het rapport. Sprekers verwezen naar de GS Meppel. Ook al wordt nu een aanpassing voorgesteld, het werk van Meppel en Ede was nodig om erop voort te kunnen bouwen. Met de revisieverzoekende kerken is gesproken over de vraag of er aandacht moest zijn voor de ambtsleer. Dat was voor hen niet nodig en ook voor de voorgestelde besluiten hoeft het niet.

Er kwamen vragen rond de exegese van 1 Timoteüs 2. Zijn niet meer denklijnen mogelijk? Dat klopt. Maar de synode legt ook geen exegeses vast; ze gebruikt ze wel in de kerkrechtelijke praktijk. De vraag of de bijlage geen hoofdstuk in het rapport moest zijn was onderwerp van gesprek in de commissie. Dat het een bijlage werd, maakt die niet minder belangrijk. Inderdaad stellen we geen leeruitspraken voor, maar de GS moet wel besluiten nemen.

Ds. de Jong vult aan. In de aanloop naar deze zitting was er veel commentaar op het rapport, ook uit het buitenland. We hebben mensen nodig die ons scherp houden. Maar tegelijk moeten we voor verbinding zorgen. Er zijn meer meningsverschillen binnen de kerken die naast elkaar bestaan: Sabbat-Zondag, Opname wel of niet, 1000-jarig rijk. Kan dat ook niet bij dit onderwerp? Ds. Heij antwoordt op wat gezegd is over de passage in het rapport die spreekt over anderhalf millennium. Die is absoluut niet suggestief bedoeld, het verwijst niet naar bezwaarden van nu. Het sluit aan op onderwerpen als de slavernij, waarin de kerk de cultuur gevolgd is. Hij wijst op p. 40 van het rapport. De commissie wil niet een van beide standpunten duiden als onwil om naar Gods woord te luisteren. In dit kader past ook de verwijzing naar 2 Petrus 1. Verschillende standpunten zijn mogelijk. Maar wel binnen de begrenzing die deze verzen aangeven.

Bespreking aanbiedingsrapport

Br. Groen geeft een toelichting op het aanbiedingsrapport. De eerste, centrale vraag was: is het besluit van de GS Meppel gebaseerd op bijbelgetrouwe exegese? Een volgende vraag is of bij verschillende exegeses en praktijken de kerkelijke eenheid geschaad wordt. Het antwoord dat gegeven wordt in het rapport “Elkaar van harte dienen”, moet kerkrechtelijk en procedureel vertaald worden, ook in de communicatie met de kerken die moeite met Meppel hebben.

Het rapport maakt duidelijk dat meerdere bijbelgetrouwe exegeses zich voordoen en dat er ook ruimte is om met verschillende uitkomsten te werken. De commissie heeft maximale openheid gezocht tegenover allen die moeite hadden met het besluit van Meppel. In twee rondes kregen kerkenraden die revisie vroegen gelegenheid hun oordeel te geven. Ook de kerken die alleen vroegen om betere onderbouwing kregen de kans een inhoudelijke discussie te voeren. In de overwegingen zijn de bezwaren uit het buitenland meegenomen. Alle bezwaren zijn gesystematiseerd; elke kerk krijgt een brief die ingaat op hun specifieke bezwaren.

Br. Groen reageert, namens de commissie, op de door afgevaardigden in de informatieve ronde gestelde vragen en gemaakte opmerkingen. Hij hoorde in de vragen bezorgdheid over het komende traject. Die zorg is terecht en vraagt pastorale aandacht, maar pastoraat is een taak voor de plaatselijke kerk en niet voor een commissie. Kan het moderamen dit punt oppakken? Er is gevraagd naar regelingen voor de praktijk. Het is aan de meerdere vergaderingen zelf om daarover na te denken. Het bezwaar van de kerk van Capelle aan den IJssel-Noord met betrekking tot het deputaatschap MViK is behandeld bij de prealabele kwesties.

Een afgevaardigde hoort in het antwoord van de commissie dat het aan het moderamen is om met een voorstel te komen dat de besluitvorming op een wijze en pastorale manier in de kerken wordt neergelegd, waarbij ook hulp geboden wordt bij de verwerking van de besluiten door kerken. De commissie stemt via br. Groen in met de suggestie dat het moderamen nadenkt over het vervolgesprek binnen de kerken.

In de meningsvormende ronde spreekt een aantal afgevaardigden hun waardering uit voor het rapport. Na een korte schorsing antwoordt ds. Poortinga op de gestelde vragen. Het woord afdingen wordt niet veranderd en is ook niet van de commissie; het komt uit de verslaggeving van de gesprekken die we hebben gevoerd. Wij geven daarmee de gevoelens van de kerken door. Het aanbiedingsrapport is verslaglegging.

Het klopt dat het rapport Elkaar van harte dienen meer aandacht heeft voor de kerken die om onderbouwing vragen dan voor de kerken die om revisie vragen; in het aanbiedingsrapport is het net andersom. Terecht is gewezen op de veelkleurigheid bij de kerken die om revisie vragen. Het voorstel over het woord 'ook' wordt door de commissie overgenomen en in de besluitteksten opgenomen. Kun je op basis van de zwijgtteksten nog steeds tegen de openstelling van het ambt voor vrouwen zijn? Uiteraard. De commissie heeft misschien niet alle teksten uit de bezwaren genoemd, maar is wel op alle bezwaren ingegaan. De opmerking dat fasering van de besluiten wellicht beter was geweest komt ook uit het gesprek met de kerken. Kerken voelden toch druk vanuit de besluitvorming.

De synode is toe aan bespreking van de voorgestelde besluitteksten. Het begint met een informatieve ronde, gevolgd door een meningsvormende ronde, waarin eventuele amendementen of tegenvoorstellen aangekondigd kunnen worden; de volgende stap is een tweede meningsvormende ronde, gevolgd door de stemming.

Namens de commissie geeft br. Bakker een aantal wijzigingen in de conceptbesluiten door. In besluit 3a wordt aangevuld: daarmee behouden beide praktijken hun volwaardige plaats binnen de kerken. In besluit 5 komt een nieuwe grond met een nieuwe tekst waarin uitgesproken wordt dat er naast de twee lijnen die de synode van Ede aangaf ook plaats is voor de opvatting dat er één lijn is, die geknakt is door de zonde, maar hersteld in Christus. Een tekstuele wijziging krijgt een plek in besluit 7.

Informatieve ronde over de besluitteksten

Na een schorsing voor overleg antwoordt de commissie bij monde van ds. Poortinga. Hij geeft door dat het woord patriarchaal geschrapt wordt in besluit 4. Ook de verwijzing naar Filippenzen verdwijnt. In feite gaat het bij die ene verwijzing om het hele Nieuwe Testament. De commissie stemt in met het voorstel om procesopmerkingen buiten de besluitvorming te houden. Het woord overtuiging wordt toegevoegd. Het woord praktijken blijft staan: verschillende praktijken komen weliswaar niet binnen een gemeente voor, maar wel bijvoorbeeld binnen de classis.

Br. Groen vult aan. Bij grond 3, besluit 4 gaat het om verschillende praktijken binnen meerdere vergaderingen. Maak daar afspraken over. De besluiten gaan over wie taken vervullen binnen de gemeente. Tref daar regelingen voor om zowel hen te beschermen als de kerk als rechtspersoon. De commissie neemt het voorstel over dat 'in dit kader' een bezinning op de ambtsstructuur niet nodig is. In zijn algemeenheid is die bezinning heel goed. Maar als voorwaarde voor verdere besluitvorming op het punt dat nu aan de orde is, honoreren we dit niet.

Meningsvormende ronde over de besluitteksten

Ds. Poortinga reageert namens de commissie op de in deze ronde aangedragen zaken. De commissie neemt het voorstel over om het woord helaas toe te voegen aan besluit 6, al verandert daardoor de constatering. Ook de suggestie om 'samenwerkingsverbanden' te vervangen door 'meerdere vergaderingen' neemt de commissie over. De suggestie om grond 3 bij besluit 4 weg te laten neemt de commissie niet over; deze grond is geen oproep, maar een morele uitspraak.

Ds. de Jong doet een ordevoorstel: breng, gelet op de eenstemmigheid, het hele pakket in een keer instemming. Dit wordt met algemene stemmen aangenomen. Vervolgens wordt er gestemd over het voorstel van de commissie. Niemand is tegen en niemand onthoudt zich; daarmee zijn de besluiten met algemene stemmen aanvaard.

Afronding van de besluitvorming

De assessor zegt dat dit hem raakt tot in zijn tenen. De zaken liggen gevoelig. En, speciaal tot wie via de livestream meekijkt: we hebben integer geprobeerd de besluitvorming te doen, in alle oprechtheid en eensgezindheid. Met dit resultaat, dat een reden is om God dankbaar te zijn. Hij bedankt de commissieleden en wie een bijdrage gaf in de bespreking. We hopen en bidden dat de serie besluiten goede ingang mag vinden in de kerken waardoor we langs beide kanten van de weg dezelfde kant uit blijven lopen.

Br. Bakker is vanuit de commissie dankbaar voor het verloop van deze vergadering. Laten we oog hebben voor het mooie dat we hebben gedaan. Mensen zijn blij met dit besluit, maar laten we ook oog hebben voor wie er moeite mee heeft. De commissie voelde zich gesteund door de synode.

De assessor, ds. Krol, gaat de synode voor in dankzegging en gebed. Na een korte schorsing heropent hij de vergadering.

Het moderamen heeft nagedacht over het vervolg en vraagt mandaat van de synode om op een goede manier de besluiten de kerken in te dragen.

Dat doet het moderamen met behulp van deze tekst:

Het moderamen vraagt mandaat van de vergadering om:

- met een begeleidende brief de besluiten aan de kerken toe te sturen;
- daarin de kerken hartelijk op te roepen om, binnen gemeentes en als gemeentes onderling, elkaar bij blijvend verschil van inzicht en/of praktijk te aanvaarden en ruimte te geven, vanuit de liefde van Christus;
- daarin ook de kerken gelegenheid te bieden om nadere uitleg van de besluiten te vragen; het moderamen is verantwoordelijk dat deze aanvragen beantwoord worden, maar het kan daarbij een beroep doen op de leden van de commissie revisieverzoeken man/vrouw;
- met de commissie te overleggen over wenselijkheid en mogelijkheid om een publiekgerichte bewerking van het rapport uit te geven.

Vanuit de vergadering worden de volgende kernwoorden aan het moderamen kernwoorden meegegeven: samen op weg met bezwaarden, in verbinding blijven, respectvol omgaan met verschillen binnen de kerken, samen verder op hetzelfde fundament, namelijk Christus.

De vergadering verleent aan het moderamen het gevraagde mandaat.

26 september 2020

Artikel 23 - Besluiten man/vrouw in de kerk

Materiaal:

1. het rapport van deputaten M/V in de kerk, d.d. 20 september 2019;
2. het onderzoeksrapport man/vrouw in de kerk van het Praktijkcentrum d.d. 19 juni 2019.

Besluit 1:

de kerken ertoe op te wekken regelingen te treffen met het oog op de aanstelling van mannen en vrouwen in niet-ambtelijke diensten en daarbij gebruik te maken van de handreiking die deputaten eredienst daartoe hebben opgesteld.

Besluit 2:

aan deputaten M/V in de kerk decharge te verlenen.

Besluit 3:

geen nieuwe deputaten M/V in de kerk te benoemen.

Grond:

Uit het onderzoek blijkt dat er nauwelijks behoefte is aan verdere ondersteuning. Begeleiding van de uitwerking van de genomen besluiten kan indien nodig uitgevoerd worden door het Praktijkcentrum.

26 september 2020

Artikel 24 - Bespreking man/vrouw in de kerk

In de moderamenbrief nummer 24 van 25 september 2021 is de volgende mededeling gedaan: In Dropbox-map 'gezamenlijke digitale ronde' was in de map 'voor GS-afgevaardigden MViK' gelegenheid om te reageren op de voorstellen van deputaten man/vrouw in de kerk. Er is alleen instemming met de voorstellen betuigd. Als er voor 26 september 18.00 uur niet om een tweede besprekingsronde of om stemming gevraagd is, constateren we dat de voorgestelde besluiten met algemene stemmen zijn genomen. We zullen dat laten weten aan het deputaatschap, onder dank voor het verrichte werk.

Er is geen tweede ronde of stemming aangevraagd, daarmee zijn de besluiten met algemene stemmen aangenomen.

6 maart 2020

Artikel 25 - Besluiten revisieverzoek eerste doopvraag**Materiaal:**

1. brief van de GK Amersfoort-de Horsten (16 januari 2019) met het verzoek om revisie van de eerste doopvraag, zoals die in het Gereformeerd Kerkboek (2017) is afgedrukt;
2. brief van de classis Amersfoort (19 december 2018) met een betuiging van adhesie aan het verzoek van de GK Amersfoort-de Horsten, inclusief aanvullend verzoek;
3. rapport deputaten eredienst en commissie interkerkelijke stichting voor het kerklied;
4. verslag van de hoorzitting met de kerkenraad van Amersfoort-de Horsten (7 januari 2020).

Besluit 1:

te bevestigen dat de door GS Harderwijk 2011 vastgestelde tekst van de eerste doopvraag in de drie formulieren voor de kinderdoop geldend is, namelijk 'Erkent u dat uw kind zondig en schuldig ter wereld is gekomen en daarom aan allerlei ellende en zelfs aan het eeuwig oordeel onderworpen is, en/maar dat hij toch in Christus voor God heilig is en daarom als lid van zijn gemeente gedoopt behoort te zijn'; dit in afwijking van de tekst in het Gereformeerd Kerkboek (2017).

Besluit 2:

niet te voldoen aan het verzoek om de frase 'en dat je van nature niet kunt doen wat goed is in Gods ogen' in de formulieren voor de volwassendoop en voor de openbare geloofsbelijdenis te vervangen.

Grond:

Niet onomstotelijk is aangetoond dat deze door de GS van Harderwijk 2011 vastgestelde verwoording tekortschiet.

Besluit 3:

de overige verzoeken te behandelen bij bespreking van het rapport van DE/CISK.

Artikel 26 - Bespreking revisieverzoek eerste doopvraag

Ds. M.O. ten Brink, als deputaat eredienst, onthoudt zich van deelname aan de discussie. Het moderamen, dat de behandeling heeft voorbereid, stelt voor om de in het nieuwe gereformeerde kerkboek afgedrukte vraag officieel vast te stellen. Ds. A. Koster licht het voorstel van het moderamen toe. Bij de uitgave van de formulieren in het Gereformeerd Kerkboek is een handelwijze gevolgd die niet verstandig was en onduidelijkheid opleverde: welke doopvragen gelden in onze kerken? Daarbij is te bedenken dat de vragen in de formulieren rechtscheppend zijn. Daarom moet een voorganger niet zelf formuleringen bedenken. Het voorstel van het moderamen is een manier om de zaak te repareren; het is een keuze om de doopvragen in de kinderdoopformulieren aan te laten sluiten bij die bij de volwassendoop en het afleggen van openbare geloofsbelijdenis. Het is een provisorische reparatie: bij de eenwording met de NGK moeten we opnieuw naar de formulieren kijken.

In een eerste ronde wijst ds. Leeftink erop dat er onrust binnen de kerken gekomen is omdat er inhoudelijk een zin is toegevoegd die er de eeuwen door nooit heeft bestaan. Hij laat ook zien dat er in de formulering al eeuwenlang verschil is geweest tussen de vragen die gesteld werden bij kinderdoop enerzijds en openbare geloofsbelijdenis en volwassendoop anderzijds. De synode van Harderwijk 2011 bracht dat ook tot uiting. Hij stelt voor bij de door de Generale Synode van Harderwijk vastgestelde tekst te blijven. Sommige predikanten onder de afgevaardigden geven aan dat zij de vraag in de praktijk van doopbedieningen wijzigen: de vraag begint negatief en je wilt een positief verhaal neerzetten, ook voor de eventuele gasten. De vraag wordt gesteld of het echt zo is dat een voorganger gebonden is aan de door een synode vastgestelde formulering. Daarmee ligt er een procedurele vraag: kun je afwijken van de woorden die de synode voorschrijft, en een inhoudelijke: gaat het wel om hetzelfde in de officieel vastgestelde formulering en in de formulering in het Gereformeerd Kerkboek?

Ds. Koster geeft antwoord. Buiten discussie blijft de vraag of je gebonden bent. Antwoord: ja. Zie generale regeling. Dat is niet betwist. Aan het onderwijzend gedeelte mag je sleutelen; aan de vragen niet. Om aan de bespreking tegemoet te komen doet hij de suggestie om aan de kerken mee te delen dat beide formuleringen gebruikt kunnen worden.

Er wordt gestemd. Eerst over het voorstel van het moderamen om beide teksten (van de GS Harderwijk én van het Gereformeerd Kerkboek) vrij te geven. Het wordt verworpen met 12 stemmen voor, 16 tegen en 3 onthoudingen.

Daarna komt het tegenvoorstel van ds. Leeftink in stemming. Het wordt aangenomen met 19 stemmen voor, 6 tegen en 6 onthoudingen.

6 maart 2020

Artikel 27 - Besluit omtrent studie naar belijdenis en schriftgezag

Materiaal:

brief van GK Waardhuizen c.a. (12 september 2019) waarin zij verzoekt een deputaatschap studie te laten uitvoeren rondvragen met betrekking tot de belijdenis omtrent de Schrift en het schriftgezag.

Besluit:

aan dit verzoek niet te voldoen.

Grond:

Het verzoek betreft een nieuwe zaak die niet in de weg van voorbereiding door een classis aan de synode is voorgelegd (KO art. E67).

Het moderamen zal aan GK Waardhuizen c.a. een brief schrijven waarin, naast vermelding van dit besluit, waardering uitgesproken wordt voor de intentie van haar voorstel.

Artikel 28 - Bespreking omtrent studie naar belijdenis en schriftgezag

De Gereformeerde Kerk van Waardhuizen vraagt de synode om een deputaatschap in te stellen dat studie gaat doen naar vragen rond de belijdenis omtrent de Schrift en het schriftgezag.

Ds. R.J. Vreugdenhil geeft een toelichting op het moderamenvoorstel. Er is waardering voor de bedoeling van het voorstel. Echter, artikel E67.4 van de kerkorde zegt dat zaken eerst afgehandeld moeten worden in de classis en in die weg eventueel naar de generale synode gaan. Dat is niet gebeurd. Dus we kunnen niet aan het verzoek voldoen.

Het voorstel van het moderamen wordt met algemene stemmen aanvaard.

6 maart 2020

Artikel 29 - Besluit tussenstand studiedeputaatschap homoseksualiteit in de kerk

Materiaal:

1. acta GS Meppel 2017 artikel 25;
2. het gesprek van het studiedeputaatschap homoseksualiteit in de kerk met het moderamen, op 4 februari 2020.

Besluit 1:

- a. de opdracht aan het studiedeputaatschap 'homoseksualiteit in de kerk' te continueren in deze (gewijzigde) vorm: De taak van het deputaatschap is om antwoord te geven op de vraag wat de gemeente van Christus te bieden heeft aan lesbische zusters en homofiele broeders in haar midden. Nader uitgewerkt:
 1. geef een Schriftuurlijk onderbouwde visie op de bestaande seksuele diversiteit;
 2. geef een Schriftuurlijk onderbouwde waardering van mogelijke seksuele relaties;
 3. beschrijf hoe de christelijke gemeente veiligheid kan bieden aan mannen en vrouwen die niet in staat zijn om de weg te volgen die Genesis 2: 24 wijst;
 4. beschrijf hoe de christelijke gemeente ondersteuning kan bieden aan wie op grond van teksten als Matteüs 19: 12 en 1 Korintiërs 7: 37 kiezen voor een celibataire levensstijl;
 5. beschrijf hoe een kerkenraad kan handelen in het geval gemeenteleden een seksuele relatie aangaan die naar het oordeel van de kerkenraad niet overeenstemt met de Schriftuurlijke norm;
 6. betrek bij de bezinning de besluiten die eerder zijn genomen en de uitspraken die eerder zijn gedaan door generale synodes van de GKv, de landelijke vergaderingen van de NGK, de generale synodes van de CGK en verwante kerken in het buitenland;
- b. daarbij te bepalen:
 1. dit deputaatschap wordt zo mogelijk (her)benoemd in gezamenlijkheid met de Landelijke Vergadering van de NGK; wanneer de LV het voorstel hiertoe niet aanvaardt, worden wel de reeds betrokken personen uit de Nederlands Gereformeerde Kerken opnieuw gevraagd bij te dragen;
 2. vanwege het belang van eensgezindheid wordt zo mogelijk opnieuw iemand gevraagd vanuit de Christelijke Gereformeerde Kerken om aan het werk van het deputaatschap bij te dragen;
 3. op verzoek van het deputaatschap wordt een voorzitter als procesbegeleider toegevoegd;
 4. de rapportage is voor verantwoordelijkheid van de deputaten, maar de inhoud wordt waar mogelijk mede gedragen door de andere deelnemer(s);
 5. het rapport wordt uitgebracht aan de volgende generale synode (en zo mogelijk: landelijke vergadering).

Gronden:

1. Mede door vertraging in het benoemingsproces bleek het niet mogelijk de studieopdracht tijdig af te ronden en de resultaten aan deze synode aan te bieden.
2. Het vorige moderamen formuleerde als eerste uitwerking 'geef een Schriftuurlijk onderbouwde visie op de bestaande gender-diversiteit'. Deputaten geven aan dat dit voor nu een te brede uitwerking is die aparte aandacht verdient.

6 maart 2020

Artikel 30 - Bespreking tussenstand studiedeputaatschap homoseksualiteit in de kerk

De preses heet ds. M. van Loon en dr. W.H. Rose als leden van het studiedeputaatschap welkom. Ds. R.J. Vreugdenhil licht namens het moderamen het voorstel toe. Het gaat om een goede bestuurlijke afhandeling. De deputaten konden, en dat was ook te verwachten, de studie niet afronden. Daarom is een vervolgoopdracht nodig. Inhoudelijk is die iets beperkter geformuleerd en het voorstel is een voorzitter/procesbegeleider aan het deputaatschap toe te voegen. Er waren al mensen uit de NGK en de CGK op persoonlijke titel bij het studiedeputaatschap betrokken, maar DKE en CCS stellen voor: maak er een gezamenlijk deputaatschap van GKv en NGK van. Dat vraagt ook om ruimte om de opdracht eventueel iets aan te passen, mocht de LV dat als voorwaarde stellen om met de opdracht in te stemmen.

In de bespreking wordt aangedrongen op voortgang: dit is een van de meest belangrijke onderwerpen waar de kerken mee worstelen. Een innerlijke tegenstelling wordt ervaren. Enerzijds de vraag om onderzoek: dat past bij een studiedeputaatschap. Anderzijds vraagt punt vijf om te komen tot richtlijnen voor een kerkenraad als hij gedrag ziet dat naar zijn mening niet spoort met Schriftuurlijke normen. En, in punt twee, een Schriftuurlijke waardering, kunnen we die geven? Er wordt geïnformeerd naar het boek van prof. dr. A.L.Th. de Bruijne dat op de vorige synode aangekondigd werd.

Ds. Vreugdenhil antwoordt dat punt vijf aansluit bij de vraag vanuit de classis Hardenberg op de vorige synode. Er zit inderdaad een zekere spanning in. Een Schriftuurlijk onderbouwde waardering is inderdaad een hoge insteek. Het antwoord zou straks kunnen zijn: dat lukt ons niet. De zorg over de voortgang wordt gedeeld door het moderamen. Het boek van prof. De Bruijne is er nog niet, maar er zijn vele andere boeken rond dit onderwerp. Ondertussen wordt de expertise van prof. De Bruijne wel benut binnen het deputaatschap.

De synode stemt in met het voorstel. Een besluit over budget moet nog voorbereid worden en is afhankelijk van de besluitvorming in de NGK.

Nadat even kort in comité is vergaderd deelt de preses mee dat br. H.R. Schaafsma uit Kampen is benoemd tot voorzitter van het deputaatschap. Verder werken nu al twee leden van de NGK mee: ds. J. Mudde en br. W. Bijleveld. Het hangt van de Landelijke Vergadering af of zij als deputaten worden benoemd. Zr. E.J. van Dijk, vanuit de CGK, moest stoppen met dit werk; een nieuwe deelnemer uit die kerken wordt gezocht. De preses wenst de deputaten de bemoediging en de wijsheid van de Heer toe. "Ik hoop dat het in de kerken zo wordt dat homoseksuelen niet gevoeld worden als probleemgevallen, maar dat zij als heuse medebroeders en -zusters hun plek mogen innemen en waardering mogen ervaren."

28 november 2020

Artikel 31 - Besluit seksueel misbruik in kerkelijke relaties

Materiaal:

rapport deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties en commissie meldpunt seksueel misbruik (02-09-2019).

Besluit 1:

deputaten seksueel misbruik decharge te verlenen.

Besluit 2:

gezamenlijk met de Landelijke Vergadering een commissie Seksueel Misbruik in Kerkelijke Relaties in te stellen, met als opdracht:

- a. binnen het Samenwerkingsverband SMKR:
 - 1 de medewerkers en het bestuur van het Meldpunt te faciliteren, zodat zij hun werk in de kerken optimaal kunnen uitvoeren; het bewaken van de kwaliteit en het goede functioneren van het Meldpunt;
 - 2 te zorgen voor een behandeling van klachten inzake seksueel misbruik volgens de vastgestelde regelingen;
 - 3 te zorgen dat er gemeentebegeleiders zijn die kerkenraden en gemeenten adviseren in een situatie van misbruik in een kerkelijke relatie;
 - 4 invulling te geven aan het werk binnen het Samenwerkingsverband dat dienend is, mits dit past binnen de kerkorde, het akkoord van kerkelijk samenleven, de besluiten binnen de GKv en de NGK en de financiële ruimte die door de gezamenlijke vergadering van GS en LV 2020 is vastgesteld;
 - 5 de komende samenvoeging van GKv en NGK voor te bereiden en zo nodig op de GS/LV 2023 met een voorstel te komen over de formele gevolgen van de samenvoeging;
- b. beleid te ontwikkelen ten dienste van de veiligheid in de kerken, gezien vanuit het gezichtspunt van seksueel misbruik in kerkelijke relaties, in afstemming met het Samenwerkingsverband, waarbij vooral te denken is aan preventie en slachtoffer- en daderbeleid.

Besluit 3:

de commissie als opdracht mee te geven voor de periode 2020-2026 aan kleinere kerken aan te bieden te adviseren over en eventueel mee te werken aan de aanstelling van vertrouwenspersonen, waarbij de kosten van de commissie voor rekening komen van de vragende kerk(en).

Grond:

Uit de gehouden enquête blijkt dat kleinere kerken worstelen met het aanstellen van vertrouwenspersonen. De eenwording van GKv en NGK geeft mogelijk kansen om kleinere kerken te helpen. Het grote belang van vertrouwenspersonen is deze inspanning waard.

Besluit 4:

de commissie daarnaast op te dragen te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om, zo mogelijk samen met de kerken die aan het Meldpunt Seksueel Misbruik zijn verbonden, te werken aan bewustzijn, preventie en aanpak rondom het thema machtsmisbruik, en daarover met voorstellen te komen.

Gronden:

1. Het onderwerp machtsmisbruik is wel verwant met dat van seksueel misbruik, maar vraagt om een eigen definiëring, beoordeling en aanpak.
2. Gezien het belang van het onderwerp is het goed om te onderzoeken of voor een adequate afhandeling van meldingen omtrent machtsmisbruik meer nodig is dan de huidige kerkrechtelijke mogelijkheden.

Besluit 5:

- a. de commissie voor de periode 2021-2023 een budget toe te kennen zoals vermeld in het overzicht van budgetten, bijlage 7-1 bij deze acta;
- b. de financiële bijdrage voor het Meldpunt gedurende de periode 2021-2023 vast te stellen op € 0,16 per lid per jaar.

Artikel 32 - Bespreking rapport deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties

Het onderwerp wordt in digitale rondes behandeld door cluster B. De meeste vragen en opmerkingen in deze rondes hebben betrekking op machtsmisbruik. Een onderzoek naar machtsmisbruik wordt voorgesteld omdat plaatselijk kerken behoefte hebben aan meer kennis over dit onderwerp. Daarbij zal ook worden bekeken wat de kerkjuridische mogelijkheden zijn. Deputaten/commissie zullen onderzoeken of het wenselijk is hiervoor een digitale cursus te ontwikkelen.

Voor de tweede ronde worden geen amendementen ingediend.

Tijdens de tweede ronde wordt voorgesteld om voor machtsmisbruik een studiedeputaatschap in te stellen. Dit wordt te zwaar geacht en daarom wordt volstaan met een opdracht aan de commissie.

Cluster B stelt unaniem voor om de besluiten als hamerstuk aan te bieden aan de plenaire vergadering.

Op 28 november 2020 aanvaardt de plenaire vergadering unaniem de voorgestelde besluiten.

28 november 2020

Artikel 33 - Besluiten predikantszaken

Materiaal:

1. rapport deputaten predikantszaken (18-9-2019);
2. vertrouwelijke bijlagen bij rapport deputaten predikantszaken (18-9-2019).

Besluit 1:

deputaten predikantszaken décharge te verlenen.

Besluit 2:

1. opnieuw deputaten predikantszaken te benoemen, met als taak het kerkverband te vertegenwoordigen conform de generale regeling predikantszaken;
2. de benoeming van deputaten predikantszaken als volgt te regelen:
 - a. de synode benoemt zelf twee algemene deputaten die dit deputaatschap 'aansturen';
 - b. de synode vraagt via deze algemene deputaten alle classes zorg te dragen voor de aanwijzing van één deputaat, zodat een classis die advies van deputaten nodig heeft zoveel mogelijk een beroep kan doen op deputaten uit naburige classes; bij vertrek van een deputaat uit een classis zorgt de classis voor een nieuwe deputaat;
 - c. de algemene deputaten te machtigen in overleg met de classes ernaar te streven, dat naast een aantal predikanten zo mogelijk ook de volgende kwaliteiten in het deputaatschap vertegenwoordigd zijn: algemene juridische kennis/ervaring, kennis/ervaring burgerlijk arbeidsrecht en kennis/ervaring (arbeids) psychologie;
3. deputaten, naast de taken conform de generale regeling, op te dragen:
 - a. mee te werken aan de opzet en overdracht van informatie aan de nog op te zetten Landelijke Commissie Kerkelijke Onderzoeken (LCKO) dat voor beide kerkgenootschappen kerkelijke examens en het geschiktheidsonderzoek voor predikanten zal afnemen;
 - b. mee te werken aan de opzet en overdracht van informatie aan de nog op te zetten Landelijke Commissie Kerkelijke Adviezen (LCKA), die het verlenen van kerkelijke adviezen voor haar rekening gaat nemen;
 - c. mee te werken aan de opzet en overdracht van informatie aan de nog op te zetten Landelijke Commissie Kerkelijke Rechtspraak (LCKR), die uitspraken zal doen over kerkrechtelijke aangelegenheden;
 - d. de eigen organisatie aan te passen aan de nieuw op te zetten structuur voor predikantszaken.

Besluit 3:

uit te spreken dat bij de vaststelling van een nieuwe generale regeling predikantszaken er geen minimumpercentage vermeld dient te worden t.a.v. het deeltijdpercentage voor predikanten in deeltijd.

Grond:

De opgedane ervaring sinds de inwerkingtreding van de generale regeling predikantszaken in 2017 en de al langer gaande maatschappelijke ontwikkelingen maken deze wijziging wenselijk.

Besluit 4:

deputaten predikantszaken voor de periode 2021 – 2023 een budget toe te kennen zoals vermeld in het overzicht van budgetten, bijlage 7-1 bij deze acta.

28 november 2020

Artikel 34 - Bespreking predikantszaken

Het onderwerp wordt op 31 oktober 2020 via videoconferentie behandeld door cluster A. Het rapport heeft alleen betrekking op de GS. Deputaten hebben geen behoefte aan een toelichting, ook de GS-commissie niet. Er meldt zich niemand voor de digitale bespreking. De preses concludeert dat de besluiten met algemene stemmen zijn aanvaard en dat deze als hamerstuk kunnen worden aangeboden aan de plenaire vergadering. De plenaire vergadering stelt unaniem op 28 november 2020 de voorgestelde besluiten vast.

28 november 2020

Artikel 35 - Besluiten rapport Open Poorten**Materiaal:**

rapport Open Poorten (over problemen in de doorstroom van predikanten) van het deputaatschap advies & bijstand (15-10-2019)

Besluit 1:

bij de vaststelling van de nieuwe kerkorde en generale regelingen wel in de regel, maar niet meer automatisch uit te gaan van een voltijdspredikant voor het leven.

Gronden:

1. Verbintenissen op maat nemen belemmeringen weg in de doorstroom van predikanten.
2. Niet elke gemeente heeft een voltijdspredikant nodig en niet elke predikant wil nog voltijds werken.
3. Niet elke gemeente kan een verplichting voor onbepaalde tijd aangaan.
4. Gemeenten hoeven minder zorg te hebben dat hun (oudere) predikant blijft tot zijn emeritaat.
5. Flexibiliteit in aanstellingen kan voorkomen dat predikant en gemeente een verbintenis voor onbepaalde tijd gaan ervaren als een knellende band.
6. Omvang en duur van de verbintenis van een predikant aan een gemeente betreffen naast Bijbelse grondlijnen, ook kerkelijke afspraken (conventies) die als zodanig herzien kunnen worden.

Besluit 2:

- a. uit te spreken dat het wenselijk is dat er een nieuwe ambtsvisie komt die antwoord geeft op de verscheidenheid aan opvattingen over het ambt van predikant in de kerken;
- b. de Theologische Universiteit te verzoeken de vernieuwde ambtsvisie te ontwikkelen, samen met niet-theologen.

Gronden:

1. Binnen de kerken zijn toenemende tegenstrijdige verwachtingen van een predikant waar te nemen.

2. Het onderscheid tussen ambt en beroep vervaagt.
3. De noodzaak van wetenschappelijke scholing wordt niet meer algemeen gedeeld.
4. In gemeenten blijkt onduidelijkheid te ontstaan over mogelijke inwisselbaarheid van wetenschappelijk opgeleide predikanten en hbo-theologen.

Besluit 3:

- a. uit te spreken dat het wenselijk is om in de praktijk te onderzoeken wat het effect is van besluit 1 (flexibele verbintenissen) op de mobiliteit en doorstroom van predikanten;
- b. het toerustingscentrum (voorheen Praktijkcentrum) te verzoeken enkele pilots uit te zetten:
 1. om de relatie tussen besluit 1 en de mobiliteit en doorstroom van predikanten in kaart te brengen;
 2. om in de praktijk te onderzoeken wat het effect is van besluit 1 (flexibele verbintenissen) op de mobiliteit en doorstroom van predikanten en daarover verslag uit te brengen aan de volgende generale synode;
- c. ermee akkoord te gaan dat de kosten die gemoeid zijn met de hulp van het toerustingscentrum kunnen worden gedeclareerd bij deputaten financiën en beheer tot een maximum totaalbedrag van € 6.000.

Gronden:

1. Er moet voorkomen worden dat een deputaatschap voor de zoveelste keer een rapport over spanningen tussen predikant en kerkenraad moet uitbrengen.
2. In geval van problemen betreffende doorstroom en mobiliteit hoeft de praktijk niet te wachten op een volgend rapport. Het toerustingscentrum kan daar en dan met de deelnemende partijen en wanneer gewenst in samenspraak met de nog nader op te richten Landelijke Commissies en het Steunpunt Kerkenwerk zoeken naar concrete oplossingen.
3. De generale besluiten vanaf 2005 betreffende de spanningen tussen predikanten en kerkenraden blijken in de praktijk oplossingen voor dit probleem niet naderbij gebracht te hebben.

Besluit 4:

het Steunpunt Kerkenwerk te verzoeken om in overleg met de nog op te richten Landelijke Commissie Kerkelijke Adviezen de kerken regelmatig te wijzen op de noodzaak van preventie en daarbij met name aandacht te vragen voor:

1. het opstellen van een profiel voor de te beroepen predikant dat beantwoordt aan de specifieke behoefte van de kerk die beroept (geen standaardbrieven, maar maatwerk);
2. het zodanig opstellen van de beroeps- en aannemingsbrieven dat de inhoud te evalueren is;
3. het regelmatig evalueren en vastleggen van de in deze brieven genoemde afspraken;
4. het informeren van de gemeente over de uitvoering en mogelijke bijstelling van de gemaakte afspraken tussen predikant en kerkenraad;
5. het geven van meerwaarde aan de kerkvisitatie: de visitatoren spannen zich met de bezoekende kerk in om van een verplicht ritueel te komen tot een inhoudelijke en relationele verdieping;
6. het ervoor zorgen dat het Steunpunt Kerkenwerk elke kerk eens in de drie jaar bevraagd over de verhouding predikant, kerkenraad en gemeente.

Gronden:

1. Voor een blijvend goede relatie tussen predikant en kerkenraad is gerichte aandacht voor de onderlinge relatie en communicatie noodzakelijk - ook en juist als er zich geen problemen voordoen.
2. Deze aandacht bevordert het onderling vertrouwen en voorkomt onduidelijkheden over wederzijdse verwachtingen (inhoud) en onzekerheden in de samenwerking (relatie).

Artikel 36 - Bespreking rapport Open Poorten

Het onderwerp wordt op 31 oktober 2020 via videoconferentie behandeld door cluster A. Besluit 1 heeft betrekking op de GS, de besluiten 2 tot en met 4 hebben betrekking op GS en LV samen. Namens de GS-commissie predikantszaken stelt ds. H.S. van Hemmen voor besluit 1 en grond 6 te wijzigen. Formulering van besluit 1 was “bij de vaststelling van de nieuwe kerkorde en generale regelingen niet meer uit te gaan van een *voltijdspredikant voor het leven*. Grond 6 was “omvang en duur van de verbintenis van een predikant aan een gemeente betreffen kerkelijke afspraken (conventies) die als zodanig herzien kunnen worden.

Er is geen behoefte aan een bespreking, daarmee is besluit 1, met de wijziging die de commissie voorstelt, met algemene stemmen aangenomen. Een afgevaardigde geeft aan dat dit onderwerp wel nadere bespreking behoeft bij de vaststelling van de nieuwe kerkorde.

M.b.t. besluiten 2, 3 en 4:

er is geen behoefte aan een stemming, daarmee zijn deze besluiten met algemene stemmen voor aangenomen.

Tijdens de clustervergadering is het benodigde budget wel ter sprake gekomen, maar daar is geen besluit over genomen. Daarom is besluit 3c na de clustervergadering, maar voor de plenaire vergadering, toegevoegd. Cluster A stelt unaniem voor de besluiten als hamerstuk voor te dragen aan de plenaire vergadering. Deze heeft op 28 november unaniem de voorgedragen besluiten vastgesteld.

7 maart 2020

Artikel 37 - Eerste bespreking herstructurering predikantszaken

Achtergrond: het rapport van de commissie predikantszaken, bestaande uit zr. S. van Delden-Ubels en ds. W. Smouter.

Br. A.P. de Boer licht het onderwerp toe. Na de start als Regiegroep is er overleg geweest met dr. B. Plaisier en ds. B. Wallet, die nauw betrokken waren bij de totstandkoming van de Protestantse Kerk in Nederland. Ze gaven als advies onder andere mee: belast het herenigingsproces niet met andere belangrijke thema's. Maar het complex van vragen rond predikantszaken kunnen we niet laten rusten. Zie de noodsignalen in de rapportage binnen de GKv over de veelheid van spelers en de onduidelijke regelingen. Er is veel in beweging en dat vraagt om harmonisatie. Het kan niet blijven liggen tot de volgende generale synode en Landelijke Vergadering. Hij wijst op een rapport van de commissie predikantszaken. Dat speelt vanmiddag op de achtergrond mee; binnen een van de clusters wordt het besproken.

Inmiddels is ds. W. Smouter gearriveerd die een verdere toelichting geeft namens de commissie predikantszaken. Het mooie van de opdracht aan de commissie predikantszaken was dat iedereen vond dat er minder gremia moeten komen die met predikantszaken van doen hebben. Niet omdat ze het niet goed doen, integendeel. Maar het moet beknopter. De commissie zoekt aansluiting bij wat bekend is en wil veranderen wat niet blijkt te werken. Het liefst komt alles bij één instantie, maar de kerken en mensen staat het vrij om elders advies in te roepen. Hij wijst in dit verband op het verschil tussen een protocol en een richtlijn. Bij ontslag heb je het eerste nodig: van protocollen mag je niet afwijken en dat biedt noodzakelijke rechtsgelijkheid en -bescherming. Maar een richtlijn gaat over de vraag hoe je met moeiten omgaat: daar is juist flexibiliteit nodig. Het Steunpunt Kerkenwerk (SKW) is voor het laatste, maar ook is te denken aan een netwerk van mediators, enzovoort. Dring bij kerkvisitatie aan op bekendheid met het SKW. Een tweede hoofdzaak is dat het beoordelen van predikanten in de denklijn van de commissie niet meer de taak is van de regio en de classis. Het is van organisatorisch en spiritueel belang dat de classis toekomt aan haar primaire taak en geen rechter in eerste aanleg hoeft te zijn.

De hoofdlijn is voor nu: behoud het SKW en stel daarnaast drie commissies in: een landelijke commissie kerkelijke onderzoeken, een landelijke commissie kerkelijke adviezen en een landelijke

commissie kerkelijke rechtspraak. Eén ding is snel in te voeren: de landelijke commissie kerkelijke onderzoeken. De andere punten komen bij de behandeling van de kerkorde ter sprake.

In de bespreking wordt aangedrongen op spoed. Laat deze vergadering bewerkstelligen dat kerkenraden en predikanten dit jaar nog een centraal loket kunnen vinden. Een vraag wordt gesteld over wat niet in het voorstel staat: is er een plek voor conflicten van gewone gemeenteleden? Verder wordt gesteld dat visitatoren geen officiële plek hebben in zaken van opzicht en tucht. Het rapport stelt van wel. Ze hebben wel een belangrijke plek in het signaleren van problemen. Er wordt waardering uitgesproken voor de snelheid waarmee dit rapport tot stand is gekomen en de helderheid van het rapport. Maar heeft de landelijke commissie die examinatoren aanzoekt ook de kwalificaties die nodig zijn bij losmaking? Het gevraagde assessment is een zware taak voor een commissie die formeel een examen regelt. Er wordt gewezen op het gevaar van fragmentering: staat het SKW zo niet naast de LV en de GS?

Zr. S. van Delden-van Ubels antwoordt. De landelijke commissie voor kerkelijke adviezen krijgt de loketfunctie. Als er instemming is met dit rapport moeten diverse instanties hun zaken overdragen. Het rapport gaat over predikantszaken. Voor conflicten tussen 'gewone' kerkleden kun je naar de kerkenraad, naar visitatoren, naar de classis/regio. Is het een zware taak voor een kleine commissie? Het behandelen van conflicten gaat, als het advies van de commissie wordt opgevolgd, naar de landelijke commissie voor kerkelijke rechtspraak. Diverse deputaten die nu bij predikantszaken betrokken zijn, zijn geconsulteerd en hebben het eindresultaat van de commissie gezien; er is geen nieuwe ronde voorzien om het eindresultaat met hen te bespreken. SKW is een zelfstandige organisatie, die aan de synode en de Landelijke Vergadering rapporteert via de raad van advies. Ds. Smouter vult aan. De commissie voor kerkelijk onderzoek krijgt niet een formeel rolletje. Ze gaan ook over iemands geschiktheid voor het ambt van predikant. Dus er is verwantschap met hun rol bij losmaking.

In een tweede ronde wordt erop aangedrongen het rapport niet alleen ter inzage aan de deputaatschappen toe te sturen: het kan alleen maar sterker worden als je hun input vraagt. De wenselijkheid van een snelle regeling wordt herhaald. Ook gezien de privacywetgeving. In verband met de vertrouwelijkheid is het beter als er één ingang is en één dossier. Een afgevaardigde blijft de kleine commissie voor onderzoeken wel kwetsbaar vinden. Er wordt op gewezen dat bij problemen rond leer en leven niet de visitatoren ingeschakeld worden maar de naburige kerk. Laat het zinnetje over een rol van visitatoren in zaken van opzicht en tucht in het rapport weg.

In de beantwoording wijst zr. Van Delden erop dat uitgebreid met de betrokken deputaten gesproken is en dat ze er weer bij worden betrokken bij uitwerking van de plannen; hun expertise is nodig. Het punt van de gewenste snelheid neemt de commissie mee. Het zinnetje over de visitatoren wordt geschrapt. Ds. Smouter zegt dat de commissie ook eerst dacht aan één club met één dossier, maar dat is niet haalbaar. Kerken en predikanten zijn vrij hun eigen hulpverlener te kiezen. De commissie kerkelijke onderzoeken heeft al contact met een bureau dat assessments verricht. Deze assessments gaan ze zelf niet doen.

De preses brengt de vergadering naar een afronding. Een besluit hoeft vanmiddag niet te vallen, maar hij wil wel graag de instemming van de vergadering om dit rapport als kader te hanteren voor de behandeling van de predikantszaken. Hij krijgt via een applaus deze instemming. De preses spreekt zijn respect uit voor het tempo waarin gewerkt is en voor het resultaat. De voorzitter van de Landelijke vergadering sluit zich hierbij aan.

Artikel 38 - Besluiten instelling commissie herstructurering predikantszaken

Materiaal:

rapport van commissie 'Smouter-Van Delden', aanvullend rapport van de Regiegroep inzake 'harmonisatie predikantszaken'(6-2-2020).

Besluit 1:

samen met de Landelijke Vergadering een 'commissie herstructurering predikantszaken' in te stellen, met als opdracht:

- a. uitgaande van het rapport 'Smouter-Van Delden' voorbereidend werk te doen voor de herstructurering van het brede veld van predikantszaken, zodat deze in werking kan treden op het moment van hereniging van de beide kerkverbanden;
- b. hiertoe te overleggen met alle betrokken instanties;
- c. te overleggen met de werkgroep toekomstige kerkorde over de uitwerking van één en ander in de kerkorde en landelijke regelingen, inclusief reglementen voor de in te stellen commissies;
- d. in afstemming met de moderamina van GS en LV, personen te benaderen die aan de volgende synode en landelijke vergadering ter benoeming voorgesteld kunnen worden; zij kunnen al betrokken worden in de voorbereidende werkzaamheden;
- e. te rapporteren aan de volgende synode en landelijke vergadering.

Besluit 2:

de commissie een budget te verlenen zoals vermeld in het overzicht van budgetten, bijlage 7-1 bij deze acta.

28 november 2020

Artikel 39 - Bespreking instelling commissie herstructurering predikantszaken

Het onderwerp wordt op 31 oktober 2020 via videoconferentie behandeld door cluster A. Het rapport heeft betrekking op GS en LV samen. Deputaten hebben geen behoefte aan een nadere toelichting, de GS/LV-commissie ook niet. Een afgevaardigde heeft zijn bijdrage op papier gezet. Hij vraagt aandacht voor de positie van de Interkerkelijke Commissie Geschiloplossing, met name ook voor de relatie met de CGK. De commissie herstructurering moet betrokken blijven bij de ontwikkeling van nieuwe plannen. De preses dankt de afgevaardigde voor zijn bijdrage die waardevol is voor de commissie die dit onderwerp verder zal behandelen. Er is geen behoefte aan een stemming. De preses concludeert daaruit dat de besluiten met algemene stemmen als hamerstuk worden voorgelegd aan de plenaire vergadering. Op 28 november 2020 stelt de plenaire vergadering unaniem de voorgedragen besluiten vast.

12 december 2020

Artikel 40 - Besluiten raad van advies in predikantszaken

Materiaal:

rapport Raad van Advies in Predikantszaken (19-09-2019).

Besluit:

de commissie herstructurering predikantszaken als opdracht mee te geven dat in het voorstel voor een gewijzigde generale regeling predikantszaken een overlegstructuur, zoals nu de Raad van Advies Predikantszaken, gehandhaafd zal blijven, maar dat de directe rapportage aan de synode komt te vervallen.

Grond:

het is in de toekomst voldoende wanneer een in de Raad van Advies Predikantszaken betrokken landelijke commissie via haar rapport de synode informeert en zo nodig voorstellen doet.

12 december 2020

Artikel 41 - Bespreking raad van advies in predikantszaken

Dit rapport is behandeld door cluster A. Deze heeft unaniem besloten het besluit als hamerstuk voor te stellen aan de plenaire vergadering. De laatste heeft zonder bespreking het voorgestelde besluit bekrachtigd.

Aanvankelijk luidde het besluit, zoals het op 28 november werd genomen: *décharge te verlenen aan de Raad van Advies in Predikantszaken, haar niet opnieuw te benoemen en de rapportageplicht zoals vermeld in GRP-artikel B8 te laten vervallen*, met als grond: *de bij het RvA PZ overleg betrokken deputaten/commissies rapporteren rechtstreeks aan de GS. Steunpunt Kerkenwerk zal in de toekomst via de nog op te richten LCKA aan de GS rapporteren.*

Bij nader inzien bleek het besluit in deze vorm niet te passen bij de status van de Raad van advies in predikantszaken, zoals beschreven in de Generale Regeling Predikantszaken art. B8. Op voorstel van het moderamen nam de synode op 12 december, via videoconferentie, daarom het volgende reparatiebesluit: a. *het door cluster A voorbereide en op 28 november formeel genomen besluit betreffende de Raad van Advies Predikantszaken terug te nemen*; b. *dit besluit te vervangen door het volgende besluit, met hetzelfde materiaal: de commissie herstructurering predikantszaken als opdracht mee te geven dat in het voorstel voor een gewijzigde generale regeling predikantszaken een overlegstructuur, zoals nu de Raad van Advies Predikantszaken, gehandhaafd zal blijven, maar dat de directe rapportage aan de synode komt te vervallen met als grond: de synode is niet bevoegd om de leden van de Raad van Advies Predikantszaken decharge te verlenen, laat staan de raad op te heffen.*

28 november 2020

Artikel 42 - Besluiten inzake budget ten behoeve van assessment voor toekomstige predikanten

Materiaal:

brief van deputaten predikantszaken, mede namens deputaten advies & bijstand, Steunpunt Kerkenwerk en de Theologische Universiteit Kampen: aanvraag budget assessments TU studenten (6-11-2019).

Besluit 1:

dat het wenselijk is dat studenten die mogelijk predikant willen worden in de kerken en zich daartoe inschrijven voor de predikantsmaster van de Theologische Universiteit, een screening ondergaan om de geschiktheid voor het ambt van predikant en eventuele ontwikkelpunten tijdig in beeld te brengen.

Besluit 2:

dat deze screening via een extern assessment moet worden uitgevoerd door een deskundig bureau, op aanwijzen van de Theologische Universiteit.

Besluit 3:

voor dit assessment geen budget toe te kennen aan de Theologische Universiteit, maar de universiteit dit uit eigen middelen te laten bekostigen.

Artikel 43 - Bespreking inzake budget ten behoeve van assessment voor toekomstige predikanten

Het onderwerp wordt op 31 oktober 2020 via videoconferentie behandeld door cluster A. Het deputatenrapport heeft alleen betrekking op de GS. Deze aanvraag wordt gedaan door deputaten predikantszaken, mede namens deputaten advies & bijstand, het Steunpunt Kerkenwerk en de Theologische Universiteit.

Namens de GS-commissie geeft zr. S. van Delden-Ubels aan dat de GS-commissie achter besluiten 1 en 2 staat. Besluit 3, het toekennen van een budget van € 10.000 voor de assessments, wijst de commissie af. Zij heeft daarvoor een amendement ingediend dat voldoende wordt ondersteund. Br. R. de Graaf (voorzitter van deputaten financiën en beheer) merkt op dat het budgetvoorstel hier niet op zijn plaats is. Het budget van de TU wordt vastgesteld bij de behandeling van het rapport van de Raad van Toezicht. Hij ondersteunt het amendement van de GS-commissie. Br B.P. Vreugdenhil meldt dat er overleg is geweest met de TU. Bekostiging uit het gewone budget van de TU zou problemen op kunnen leveren met het ministerie. TU is het wel eens met de noodzaak van een assessment. Er is geen behoefte aan een stemming, daarmee worden de geamendeerde besluiten als hamerstuk aangeboden aan de plenaire vergadering. De plenaire vergadering besluit unaniem de voorstellen van cluster A over te nemen.

28 november 2020

Artikel 44 - Besluiten advies & bijstand

Materiaal:

rapport deputaten advies & bijstand (04-10-2019).

Besluit 1:

décharge te verlenen aan deputaten advies & bijstand en hen niet opnieuw te benoemen.

Grond:

De taken van het deputaatschap worden belegd bij de Interkerkelijke Commissie Geschilbehandeling (ICG).

Besluit 2:

in de Generale Regeling Predikantszaken op te nemen: 'waar in deze regeling het generale deputaatschap advies & bijstand wordt vermeld, dient men Interkerkelijke Commissie Geschilbehandeling te lezen'.

Besluit 3:

- a. een commissie ICG in te stellen met als enige opdracht: deelnemen aan de Interkerkelijke Commissie Geschilbehandeling (ICG) volgens de eigen regelingen van de ICG;
- b. de commissie een budget te verlenen zoals is vermeld in het overzicht van budgetten, bijlage 7-1 bij deze acta.

28 november 2020

Artikel 45 - Bespreking advies & bijstand

Het onderwerp wordt op 31 oktober 2020 via videoconferentie behandeld door cluster A. Het rapport heeft betrekking op de GS. Deputaten en GS-commissie hebben geen behoefte aan het geven van een toelichting. Op een vraag waar de ICG in de toekomst naartoe gaat antwoordt, namens de commissie herstructurering, zr. S. van Delden-Ubels dat dit onderwerp verder wordt behandeld bij herstructurering predikantszaken. Er is geen behoefte aan een tweede besprekronde. Met algemene stemmen wordt besloten de besluiten als hamerstuk voor te dragen aan de plenaire vergadering. Op 28 november 2020 besluit de plenaire vergadering unaniem het voorstel van cluster A te aanvaarden.

24 januari 2020

Artikel 46 - Besluiten hoger beroep

Materiaal:

rapport deputaten hoger beroep (25-09-2019).

Besluit 1:

deputaten hoger beroep decharge te verlenen.

Besluit 2:

- a. opnieuw deputaten hoger beroep te benoemen, vier leden met een theologische en vier leden met een juridische achtergrond, met de volgende opdracht:
 1. de behandeling van hoger beroepen en herzieningen bij de generale synode voor te bereiden;
 2. de uitspraken van de Generale Synode Goes 2020 zo te publiceren dat herleidbaarheid naar de namen van natuurlijke personen en de plaats van de kerkelijke gemeente waar de zaak speelde, niet mogelijk is;
 3. een bijdrage te blijven leveren aan kennisoverdracht en verbetering van de behandeling van ingesteld beroep bij classes en particuliere synodes, zoveel mogelijk in samenwerking met de commissie kerkrecht en beroepszaken van de NGK;
 4. constructief mee te werken aan het proces van eenwording met de NGK voor zover het de taakstelling van het deputaatschap raakt;
- b. zo mogelijk een lid van de commissie kerkrecht en beroepszaken van de NGK als deputaat te benoemen, en de Landelijke Vergadering van de NGK te verzoeken een lid van het deputaatschap hoger beroep te benoemen in genoemde commissie.

Besluit 3:

het deputaatschap voor de periode 2021-2023 een budget te verlenen zoals vermeld in het totaaloverzicht van bijlage 7-1.

24 januari 2020

Artikel 47 - Bespreking hoger beroep

Van de deputaten hoger beroep zijn aanwezig:

ds. R.R. Roth, ds. R. Tigelaar, br. W.K.H. Dijksterhuis, zr. J. Pel-Verkade en br. J. Storm.

Br. J. Storm spreekt enkele inleidende woorden. Het deputaatschap hoger beroep is een slapend deputaatschap totdat er zaken zijn; in deze periode waren dat er drie. Twee staan op de agenda; voor de derde volgt 24 april een hoorzitting. Daarnaast waren er geslaagde studiebijeenkomsten onder het motto: herstel van vrede door recht. Verder hebben deputaten gewerkt aan de publicatie van de jurisprudentie; dit is nog niet afgerond. Tenslotte is er overleg geweest rond de voorgenomen eenwording met de Nederlands Gereformeerde Kerken. Voor deze vergadering is er een informatieve ronde geweest via de mail.

In de eerste ronde wordt gevraagd of mediation niet een betere weg is dan een hoger beroepsprocedure.

Br. Storm wijst in zijn antwoord erop dat zaken pas in een laat stadium bij de deputaten komen, als mediation niet meer aan de orde is. En de synode als kerkelijk rechter kan het probleem niet oplossen, maar wel het geschil beslechten. Belangrijk is dan dat wie in beroep gaat het gezag van de synode accepteert. De werkwijze via een hoorzitting en de aanwezigheid van beide partijen ter synode is in gebruik sinds de vorige synode en is toen goed bevallen.

Er wordt waardering uitgesproken voor het werk van deputaten. Diverse afgevaardigden zijn positief over de studiebijeenkomsten en over het rapport. Ds. R.J. Vreugdenhil dient een amendement in voor nauwe samenwerking met de vergelijkbare commissie binnen de NGK. Br. Storm wijst erop dat het deputaatschap openstaat voor verdere samenwerking met de NGK-commissie, maar dat de te behandelen zaken erg gelinkt zijn aan de kerkorde. Ook komt er, volgens het voorstel voor een nieuwe kerkorde, een andere vorm van kerkelijke rechtspraak die niet meer via de synode loopt, maar via een commissie.

In een tweede ronde dient br. H.J. Toebes een amendement in om niet te spreken van publicatie van de uitspraken in geanonimiseerde vorm, maar: zo te publiceren dat herleidbaarheid niet mogelijk is. Dit in het kader van de privacywetgeving.

De deputaten nemen beide amendementen over. Aanvullend vragen ze om, gezien de overgangssituatie, geen nieuwe deputaten te benoemen, maar dezelfde, al zouden ze dit jaar aftredend zijn.

De synode stemt unaniem in met de voorliggende conceptbesluiten. Besluit 1 is op 27 november 2020 genomen, nadat alle lopende beroepszaken zijn afgerond; Besluit 3 wordt aangenomen met de kanttekening dat dit opnieuw aan de orde komt bij het advies van de deputaten financiën en beheer.

24 januari 2020

Artikel 48 - Uitspraak hoger beroep, zaak 1

Uitspraak inzake het hoger beroep van indiener tegen de uitspraak van een classis van 20 september 2018 in het geschil tussen de indiener en de kerkenraad van een GKv-gemeente

I. Procesverloop

1. De Generale Synode (GS) van Meppel 2017 heeft besloten uit te spreken (Acta art. 18) dat er Schriftuurlijke gronden zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot de ambten van diaken (Besluit 4), ouderling (Besluit 5) en predikant (Besluit 6b). Tevens heeft de generale synode besloten om ruimte te geven aan de plaatselijke kerken om zelf te bepalen of en zo ja op welke wijze en wanneer ze in de lijn van deze besluiten willen handelen (Besluit 7).
2. De kerkenraad (KR) van een plaatselijke gemeente besluit op 6 november 2017 niet over te gaan tot het uitvoeren van een eigen toetsing van deze GS-besluiten. Verder besluit de KR geen revisie aan te vragen bij de eerstvolgende GS en over te gaan tot de volgende stappen:
 - a. nagaan wat de gevolgen van (daadwerkelijke) aanstelling van vrouwen in de ambten in zijn gemeente zouden zijn en
 - b. hoe en op welke termijn dat zou kunnen en wat wijs zou zijn in zijn gemeente.
3. Indiener kan zich niet vinden in deze besluiten en dient op 4 februari 2018 een bezwaarschrift in. Hij verzoekt de KR:
 - a. een eigen toetsing van de besluiten van de GS Meppel 2017 aan Gods Woord uit te voeren en nog niet tot fase 2 en fase 3 van zijn kerkenraadsbeleid over te gaan (fase 2: bezinning op het 'of en zo ja hoe en wanneer' met de gemeente en fase 3: daadwerkelijke openstelling van de ambten, als de kerkenraad daartoe zou willen besluiten na bezinning met de gemeente).
 - b. om bij de eerstvolgende generale synode van 2020 conform KO F81.2 een verzoek tot revisie in te dienen van de besluiten 4, 5 en 6b van de GS Meppel 2017.
 - c. indien hij bij zijn besluit zou blijven om geen revisieverzoek in te dienen, met de uitvoering van de synode besluiten te wachten tot nadat de eerstvolgende generale synode van 2020 besluiten heeft genomen op revisieverzoeken die naar verwachting bij haar zullen worden ingediend, en om
 - d. zich nog niet met de gemeente te gaan bezinnen of en zo ja hoe en wanneer in de lijn van de besluiten van de synode te willen handelen tot nadat de eerstvolgende generale synode van 2020 besluiten heeft genomen op revisieverzoeken die naar verwachting bij haar zullen worden ingediend.
4. In het besluit van 9 april 2018 op het bezwaar handhaaft de KR zijn besluiten, zij het met een

wat uitgebreidere motivering.

5. Indiener gaat op 22 mei 2018 van dit besluit in beroep bij de classis. Hij verzoekt de classis hetzelfde als waar hij de KR om heeft verzocht.
6. In zijn uitspraak van 20 september 2018 op dit beroep stelt de classis dat het niet zijn taak is om in beroep het synodebesluit te beoordelen. Ook kan de kerkenraad niet worden verzocht revisie in te dienen. Het is de kerkenraad die hierover beslist. Ter zake van de inhoudelijke beoordeling van synodebesluiten stelt de classis dat een kerkenraad prioriteiten mag stellen. Wel dient de KR de bezwaren te toetsen en te beantwoorden. De besluiten van de KR schaden niet de opbouw van de gemeente. De classis verklaart het beroep ongegrond en laat het KR-besluit in stand.
7. Van deze uitspraak van de classis komt indiener op 1 december 2018 in hoger beroep bij GS.

II. Hoorzitting

Op 6 maart 2018 hebben deputaten hoger beroep een hoorzitting gehouden waar appellant en de kerkenraad hun standpunten mondeling hebben toegelicht. Het verslag van deze hoorzitting is in concept aan partijen voorgelegd en is, na verwerking van hun opmerkingen door de deputaten, vastgesteld. Het vastgestelde verslag is bij deze uitspraak bijgevoegd.

Op 24 januari 2020 zijn partijen in de gelegenheid gesteld ten overstaan van de generale synode te reageren op de hun toegezonden conceptuitspraak. De indiener heeft daarvan gebruik gemaakt.

III. Samenvatting van het geschil in hoger beroep

De classis heeft in haar uitspraak van 20 september 2018 bepaald:

1. niet te voldoen aan het verzoek van appellant om de afwijzing van zijn bezwaarschrift door de kerkenraad ongegrond te verklaren;
2. niet te voldoen aan het verzoek van appellant om de kerkenraad op te roepen alsnog gevolg te geven aan zijn verzoeken a tot en met d.

Indiener kan zich niet vinden in deze uitspraak en herhaalt in hoger beroep zijn verzoeken a en d. De verzoeken b en c worden in het hoger beroep niet meer gedaan.

IV. Ontvankelijkheid

1. Hoger beroepstermijn

Ingevolge art. F 77.2 van de Kerkorde wordt hoger beroep ingesteld binnen zes weken na verzending van de uitspraak in beroep. De classis heeft zijn uitspraak d.d. 20 september 2018 per mail d.d. 19 oktober 2018 aan indiener toegezonden. De uiterste datum voor indiening van hoger beroep is daarmee 30 november 2018. Indiener heeft zijn hoger beroepschrift op 1 december 2018 per mail ingediend, derhalve 1 dag na de hoger beroepstermijn. Daarmee zou het hoger beroep niet-ontvankelijk verklaard moeten worden, tenzij ingevolge art. 7 lid 3 van de Generale Regeling voor de kerkelijke rechtspraak de termijnoverschrijding indiener redelijkerwijs niet kan worden verweten. Deputaten Hoger Beroep hebben indiener in een e-mail d.d. 21 november 2018 laten weten dat hij zijn beroepschrift uiterlijk op 1 december 2018 moest indienen. Indiener verkeerde daarmee in de kennelijke veronderstelling dat 1 december 2018 de uiterste datum voor indiening van zijn hoger beroep was. De overschrijding van de termijn met 1 dag kan hem redelijkerwijs niet worden verweten en is daarmee verschoonbaar.

2. Belanghebbendheid

Indiener heeft op 5 januari 2019 attestatie bij de kerkenraad aangevraagd om zich te voegen bij een andere plaatselijke gemeente, zo heeft hij deputaten hoger beroep per mail laten weten. Per mail d.d. 22 januari 2019 bericht de scribe van de kerkenraad waar de indiener oorspronkelijk lid was aan de scribe van de kerkenraad waar indiener lid wil worden dat een attestatie naar laatstgenoemde gemeente is afgegeven aan indiener. Indiener is dus per 22 januari 2019 niet meer lid van de gemeente waar hij oorspronkelijk lid was. Dit roept de vraag op in hoeverre indiener nog belanghebbende is bij een hoger beroep tegen de uitspraak van de classis.

Ingevolge art. F77.1 KO staat hoger beroep open tegen een uitspraak in beroep van de classis door 'de betrokkene'. De vraag is echter wie onder 'de betrokkene' moet worden verstaan. De toelichting op art. F77.1 KO en art. 7 van de Generale regeling voor de kerkelijke rechtspraak geven geen antwoord op

deze vraag. Daarom moet het antwoord worden afgeleid uit het systeem en de formuleringen van de KO.

Ingevolge art. F73.1 KO staat tegen een besluit van de kerkenraad bezwaar open bij de kerkenraad voor een gemeentelid en voor degene die persoonlijk belanghebbende is bij het besluit. Ingevolge art. F76.1 KO staat tegen een beslissing op bezwaar van de kerkenraad beroep open op de classis voor het gemeentelid dat bezwaar heeft ingesteld en voor degene die persoonlijk belanghebbende is bij de beslissing. De generale synode is van mening dat hieruit volgt dat onder 'betrokkene' in art. F77.1 KO dient te worden verstaan: degene die opkomt bij GS tegen een uitspraak in zijn of haar beroep. Dat betekent dat indiener in zijn hoger beroep dient te worden ontvangen.

Nu indiener geen lid meer is van de gemeente waar hij aanvankelijk lid was, dient onderzocht te worden of hij in zijn hoger beroep nog wel een procesbelang heeft. Volgens Besluit 7 van de GS Meppel wordt het aan de plaatselijke kerken overgelaten om te bepalen of en zo ja op welke wijze en wanneer ze in de lijn van de besluiten 4 t/m 6b willen handelen. Besluiten van de plaatselijke kerken over de invoering van deze besluiten raken primair de eigen leden. De besluiten van de kerkenraad gaan indiener ter harte en hij heeft er, net als heel veel leden van de verschillende kerken van de GKv in Nederland, een duidelijke mening over. Maar indiener valt niet meer onder de werking en uitvoering van de besluiten van de kerkenraad en heeft er derhalve geen belang meer bij om in hoger beroep het oordeel van GS over de handelwijze en de besluiten van de kerkenraad te vernemen.

Indiener beroept zich ten overstaan van de generale synode op 24 januari 2020 op een indirect belang, omdat hij als lid van nieuwe gemeente nog steeds valt onder dezelfde classis. Een besluit van de kerkenraad om de ambten open te stellen voor vrouwen heeft zijns inziens invloed op de classis, omdat zo'n besluit kan leiden tot verandering van standpunten. Dit beroep op een indirect belang leidt echter niet tot een rechtstreeks belang, omdat niet kerkleden, maar alleen kerken onderdeel vormen van een classis. Het zijn ook alleen kerken die besluiten nemen inzake de openstelling van ambten voor vrouwen.

Geconcludeerd moet worden dat indiener geen procesbelang meer heeft in het hoger beroep en dat om die reden zijn hoger beroep buiten verdere behandeling dient te worden gelaten. De inhoudelijke gronden van het beroep behoeven daarom geen nadere bespreking meer.

V. Uitspraak

De generale synode:

laat het hoger beroep van indiener tegen de uitspraak van de classis van 20 september 2018 buiten verdere behandeling. Dit besluit wordt met algemene stemmen genomen. De GS-leden die in een eerdere fase bij de zaak betrokken waren, waren bij de beraadslaging afwezig.

24 januari 2020

Artikel 49 - Uitspraak hoger beroep, zaak 2

Uitspraak inzake het hoger beroep van indiener tegen de uitspraak van de classis van 12 juni 2019 in het geschil tussen de indiener en de kerkenraad van een GKv-gemeente.

I. Uitgangspunt in hoger beroep

Het hoger beroep van de indiener richt zich tegen de uitspraak van de classis van 12 juni 2019 waarbij het beroep/verzoekschrift van de indiener niet-ontvankelijk is verklaard. De classis is van oordeel dat er geen sprake is van een besluit of beslissing op bezwaar van de kerkenraad waartegen de indiener beroep zou kunnen aantekenen. Aan deze uitspraak ligt het advies ten grondslag van een door de classis ingestelde commissie. In hoger beroep is de vraag aan de orde of de classis de indiener op de juiste gronden niet-ontvankelijk heeft verklaard.

II. Samenvatting van het procesverloop en de voor het hoger beroep van belang zijnde feiten

1. Het geschil tussen de indiener en de kerkenraad vindt zijn oorsprong in de jaren negentig van de vorige eeuw, nu zo'n twintig jaar geleden. Binnen de kerkelijke gemeente van indiener

ontstonden zorgen over en bezwaren tegen de evangelische sympathieën van de toenmalige predikant wat tot uiting kwam in zijn prediking en concreet in zijn catechetisch onderwijs over de kinder- en volwassendoop. Deze bezwaren zijn via de kerkelijke rechtsgang voorgelegd aan de meerdere vergaderingen en de Generale Synode van Zuidhorn van 2002 heeft hierin een uitspraak gedaan.

2. De spanningen tussen de indiener en de kerkenraad blijven rond de onder 1 genoemde kerkelijke rechtsgang bestaan. Uit de door de indiener overgelegde stukken blijkt dat de kerkenraad hem in een periode vóór oktober 2001 driemaal heeft ontraden om aan het heilig avondmaal deel te nemen. Rond oktober 2001 volgt een gesprek met een afvaardiging van de kerkenraad waarin wordt afgesproken het verleden te laten rusten en een nieuw begin te maken. De kerkenraad zal op de moeiten en zorgen die de indiener in de toekomst aan de orde stelt inhoudelijk reageren.
3. In een brief/e-mail van 9 februari 2002 (bijlage 19.2) richt de indiener zich tot de kerkenraad met vragen over de (afwikkeling van de) losmaking van zijn predikant. In een brief van 12 maart 2002 (bijlage 19.1) uit de indiener zijn zorg over het catechetisch onderwijs in de gemeente naar aanleiding van een oproep in het kerkblad voor catecheten. Hij gaat in zijn brief ook in op het onderwijs van de (los te maken c.q. losgemaakte) predikant. De brief van 12 maart 2002 wordt in afschrift gestuurd aan het catecheseteam, de ouders en andere betrokkenen.
4. De kerkenraad reageert in een brief van 2 april 2002 op de onder 3 genoemde brieven van de indiener. De kerkenraad spreekt uit dat de indiener in zijn uitlatingen in die brieven ingaat tegen het negende gebod. Hij citeert daarbij letterlijk vraag en antwoord 112 van de Heidelbergse Catechismus, waarin onder meer staat 'dat ik alle liegen en bedriegen als echt duivelswerk vermijd'. Uit de stukken en ook op de hoorzitting van de deputaten hoger beroep op 11 december 2019 is gebleken dat de indiener de kerkenraad onder meer verwijt dat hij zijn opkomen voor de leer van de kerk als 'duivelswerk' aanduidt. De kerkenraad besluit verder niet inhoudelijk op de brieven van de indiener in te gaan. De kerkenraad schrijft onder meer: 'de jarenlange inzet van vele ambtsdragers en de vele tijd die de kerkenraad in de bezwaren uwerzijds heeft geïnvesteerd, hebben geen enkel resultaat gehad. Voor de kerkenraad is de maat vol'. De kerkenraad roept de indiener op zo niet verder te gaan en 'terug te keren van de heilloze weg waarop u zich bevindt'. Deze brief van 2 april 2002 speelt een cruciale rol in het nog steeds tussen partijen lopende geschil en wordt door de indiener beschouwd als het besluit van de kerkenraad waartegen hij via de kerkelijke rechtsgang opkomt.
5. Op 20 mei 2002 stuurt de indiener een brief/e-mail aan zijn wijkouderling met een afschrift aan de kerkenraad, per adres van de scriba. In deze brief spreekt de indiener zijn wijkouderling aan op zijn ambtelijk handelen en dat van de gehele kerkenraad. Ook deze brief is cruciaal in het nog steeds tussen partijen lopende geschil en wordt door de indiener beschouwd als zijn bezwaarschrift tegen het besluit van de kerkenraad van 2 april 2002. De indiener verwijt de kerkenraad in hoger beroep dat hij tot op vandaag geen reactie op dit bezwaarschrift ontvangen heeft. De kerkenraad heeft echter onder meer in een e-mail van 2 juli 2004 aangegeven dat deze brief was gericht aan de wijkouderling en alleen in afschrift aan de kerkenraad en dat de kerkenraad daarom heeft gemeend op deze brief niet te hoeven antwoorden.
6. Tijdens de hoorzitting van de deputaten hoger beroep op 11 december 2019 heeft de indiener aangegeven dat de brief van 2 april 2002 hem, na het gesprek rond oktober 2001 en de toezeggingen van de kerkenraad (zie onder 2), zo geraakt heeft omdat deze in strijd is met de toen gemaakte afspraken. Hij heeft in zijn brieven zaken aan de orde gesteld en volgens de toezegging zou de kerkenraad die inhoudelijk beoordelen. Daarnaast hebben de woorden 'duivelswerk' en 'de maat is vol' hem diep geraakt.
7. In de periode vanaf 2002 tot maart 2012 gaat het geschil voort en vinden – kort samengevat – gesprekken plaats met de verschillende visitatoren van de classis (juni 2004, december 2011/januari 2012) om een verbindende rol tussen de indiener en de kerkenraad te vervullen. De indiener en de kerkenraad schrijven elkaar over en weer brieven. De indiener wordt door de kerkenraad opnieuw ontraden (voor de vierde keer) om aan het heilig avondmaal deel te nemen. Sindsdien (en tot op heden) nemen de indiener en zijn echtgenote in de eigen kerkelijke gemeente geen deel meer aan het heilig avondmaal. In de brief van 21 oktober 2008 neemt de

kerkenraad de ontrading voor deelname aan het heilig avondmaal van tafel en nodigt hij de indiener – onder drie voorwaarden – uit tot een verzoeningsgesprek. De rode draad in de correspondentie in deze periode blijft het ontbreken van een reactie van de kerkenraad op de brief/het bezwaar van de indiener van 20 mei 2002 en de weigering van de kerkenraad tot een inhoudelijk gesprek.

8. In de periode vanaf maart 2012 tot januari 2013 vindt er wederom een opeenvolgende brievenwisseling plaats tussen de kerkenraad en de indiener. Dat start met een brief van 10 maart 2012 van de kerkenraad waarin hij constateert dat de indiener in het daaraan voorafgaande half jaar opnieuw een aantal brieven heeft geschreven – die in deze hoger beroepsprocedure overigens niet zijn overgelegd - met het verzoek om het verleden te bespreken. Daarnaast hebben de wijkouderlingen en de predikant persoonlijke getinte brieven ontvangen. De kerkenraad herhaalt in de brief zijn eerder vastgestelde lijn dat het bespreken van het verleden niet tot resultaat leidt en dat daarom op de ontvangen brieven niet inhoudelijk gereageerd zal worden. De kerkenraad roept de indiener op: 'laat in barmhartigheid de situatie uit het verleden rusten, vier met ons de erediensten en het avondmaal en laten we op goede voet met elkaar verder gaan'. Er volgt nog een brief van de kerkenraad op 12 juni 2012 naar aanleiding van een rapport van de visitatoren van de classis, waarin de kerkenraad excuses maakt voor wat in het verleden mis is gegaan en hij wederom een uitnodiging doet voor een verzoeningsgesprek. Vervolgens reageert de indiener op 3 juli 2012 waarin hij teruggrijpt op de situatie uit het verleden, waaronder het bezwaar van 20 mei 2002 dat naar zijn mening onbeantwoord is gebleven. Een gesprek acht hij voorbarig zolang zijn bezwaren niet zijn behandeld. Er volgen brieven op 15 september 2012 van de kerkenraad, 16 oktober 2012 van de indiener, 12 november 2012 van de kerkenraad, 22 november 2012 van de indiener en 14 januari 2013 van de kerkenraad. In de kern gaan deze brieven over het (inhoudelijk) willen bespreken door de indiener en het laten rusten door de kerkenraad van het verleden. Op 15 april 2013 wendt de indiener zich tot de classis. Zijn verzoek wordt aangemerkt als een appel tegen de brief van de kerkenraad van 10 maart 2012. De indiener wordt in verband met termijnoverschrijding niet-ontvankelijk verklaard (bijlage 18.6d). Tegen deze uitspraak wordt niet in appel gegaan bij de particuliere synode. In een brief van 1 november 2013 (bijlage 18.6c) richt de classis zich tot de indiener en de kerkenraad met een christelijke oproep tot herstel van de verhoudingen.
9. Over de periode na 1 november 2013 en tot augustus 2017 zijn door partijen geen nadere stukken overgelegd.
10. Op 28 augustus 2017 doet de indiener aan de kerkenraad het verzoek om de visitatoren van de classis te mogen spreken over zijn jarenlang absentie aan het heilig avondmaal en de weigering van de kerkenraad om de belemmeringen daarvoor te bespreken. Met dit verzoek begint de laatste periode in de verhouding tussen de indiener en de kerkenraad die eindigt met het op 20 juli 2019 instellen van hoger beroep op de generale synode.
11. Nadat de indiener op 6 oktober 2017 van de scriba van de classis de naam te horen heeft gekregen van de visitator van de classis, volgt een periode waarin het contact door verzuim van de visitator niet tot stand komt. Na tussenkomst van de commissie uit de classis heeft uiteindelijk pas op 4 maart 2019 een gesprek plaatsgevonden tussen de indiener en de visitator.
12. Op 20 februari 2018 heeft de indiener, onder meer vanwege het uitblijven van contact met de visitator, een verzoekschrift gestuurd aan de classis, dat als een beroep is aangemerkt. Over dit beroep heeft een commissie, ingesteld door de classis van 20 december 2018, op 10 mei 2019 geadviseerd. Deze commissie is ingesteld omdat het classicale deputaatschap beroepszaken nog uit slechts drie personen bestaat, die allen lid zijn van de gemeente van de indiener. Het advies geeft de indiener aanleiding om op 13 en 18 mei 2019 te reageren. Het advies van de commissie leidt vervolgens tot de uitspraak van de classis op 12 juni 2019, verzonden op 20 juni 2019. De classis is van oordeel dat er geen sprake is van een (recent) besluit of beslissing op bezwaar van de kerkenraad waartegen de indiener beroep zou kunnen indienen. In de brief van 12 juni 2019, waarin de uitspraak wordt gedaan, wordt de indiener door de classis opgeroepen de strijd te staken.
13. Op 20 juli 2019 heeft de indiener zich gericht tot de Particuliere Synode met een verzoek om

hulp tegen de uitspraak van de classis. De deputaten kerkelijke rechtspraak van de particuliere synode hebben dit verzoek aangemerkt als een hoger beroep en het op 6 september 2019 doorgezonden aan de deputaten hoger beroep van de generale synode.

III. Ontvankelijkheid

Op grond van artikel F77.2 KO wordt het hoger beroep op de generale synode ingesteld binnen zes weken na verzending van de uitspraak in beroep. De uitspraak van de Classis Utrecht van 12 juni 2019 is op 20 juni 2019 verzonden. Op 20 juli 2019 heeft de indiener per e-mail bij de Particuliere Synode West het verzoek om hulp tegen de uitspraak van de classis ingediend. Dit verzoek om hulp moet worden aangemerkt als een hoger beroep tegen de uitspraak van de classis.

Artikel 5 van de Generale regeling voor de kerkelijke rechtspraak bepaalt dat indien het hoger beroepschrift wordt ingediend bij het deputaatschap van een onbevoegde meerdere vergadering – hetgeen hier het geval is – het zo spoedig mogelijk wordt doorgezonden naar het deputaatschap van de bevoegde meerdere vergadering. De datum van ontvangst door het deputaatschap van de onbevoegde meerdere vergadering geldt als het tijdstip van indiening van het hoger beroepschrift.

Op grond van het vorenstaande oordeelt de generale synode dat het hoger beroepschrift van de indiener binnen zes weken is ingediend en hij daarom ontvankelijk is in het hoger beroep.

IV. Hoorzitting

1. Op 11 december 2019 hebben de deputaten hoger beroep een hoorzitting gehouden waar indiener en de kerkenraad hun standpunten mondeling hebben toegelicht.
2. Artikel 10, lid 7 en 8 van de Generale regeling voor de kerkelijke rechtspraak bepaalt dat van het horen een kort schriftelijk verslag wordt gemaakt en dat de indiener en de wederpartij in de gelegenheid worden gesteld om binnen een door de deputaten te stellen termijn hun opmerkingen bij het verslag kenbaar te maken. Deze mogelijkheid om op het verslag te kunnen reageren heeft tot doel om te controleren of hetgeen door partijen tijdens de hoorzitting is ingebracht en gezegd op een correcte wijze in het verslag is verwoord, zodat daar achteraf geen discussie over kan ontstaan.
3. Het verslag is op 27 december 2019 aan partijen toegezonden.
4. Op 7 januari 2020 is namens de kerkenraad meegedeeld dat het verslag een correcte weergave is van de hoorzitting en hij daarbij verder geen opmerkingen heeft.
5. Op 8 januari 2020 reageert de indiener met een aanvullend document waarin hij geen opmerkingen maakt over (de redactie van) het verslag en de verwoording van hetgeen door hem aan de orde is gesteld tijdens de hoorzitting. Zijn opmerkingen vormen een reactie achteraf op hetgeen tijdens de hoorzitting, en met name door de kerkenraad, is gezegd. De indiener verzoekt dit document aan het verslag toe te voegen.
6. De deputaten hoger beroep hebben op 10 januari 2020 aan de indiener laten weten aan dit verzoek niet te zullen voldoen omdat het document geen reactie op het verslag inhoudt. Wel is aangegeven dat het document aan het dossier zal worden toegevoegd. De inhoud van het document bevat geen nieuwe informatie die niet ook reeds in de overige stukken in het dossier voorkomt. De deputaten hebben verder aangegeven dat zij in verband met hun advisering aan de generale synode hiermee het dossier sluiten en dat nadere stukken daaraan niet meer toegevoegd kunnen en zullen worden.
7. De deputaten hebben vervolgens het verslag van de hoorzitting in ongewijzigde vorm vastgesteld.

Op 24 januari 2020 zijn partijen in de gelegenheid gesteld ten overstaan van de generale synode te reageren op de hen toegezonden conceptuitspraak. De kerkenraad heeft de generale synode schriftelijk laten weten van deze mogelijkheid geen gebruik te zullen maken. De indiener is wel verschenen en heeft het woord gevoerd. In zijn bijdrage heeft de generale synode geen aanleiding gezien om tot aanpassingen te komen in haar uitspraak.

V. Samenvatting van hetgeen in hoger beroep is aangevoerd

In zijn hoger beroepschrift schetst de indiener de voorgeschiedenis in deze zaak, waarvan de kern is de brief van de kerkenraad van 2 april 2002 en het daartegen gerichte bezwaar van 20 mei 2002.

Met betrekking tot de uitspraak van de classis brengt de indiener het volgende in:

- de classis heeft geoordeeld op basis van een onvolledig dossier, nu het rapport van de visitorator en de reacties van de indiener op het conceptadvies aan de classis niet zijn meegewogen;
- ten onrechte wordt in het advies aan de classis gesteld dat er geen nieuwe zaken zijn bijgekomen; zolang de kerkenraad kenbaar gemaakte bezwaren blijft negeren, wordt de schuld, met name bij de tweemaandelijksse vieringen van het heilig avondmaal bevestigd, vernieuwd en vergroot; elke twee maanden ontstaat er de facto een nieuwe zaak; het niet eerder inhoudelijk behandelen van de ingebrachte zaken maakt de zaken nieuw;
- ten onrechte wordt gesteld dat eerdere verzoeken op de classis zouden zijn behandeld; het niet-ontvankelijk verklaren in de uitspraak van 19 september 2013 door de classis is geen behandelen;
- er is geen hoorzitting geweest met de commissie van de classis en ook voor de behandeling op de classisvergadering is geen uitnodiging ontvangen, waarmee de indiener de mogelijkheid van een mondelinge nadere toelichting is onthouden.
De indiener verzoekt de generale synode alsnog recht te doen en uit te spreken dat:
 - de kerkenraad zijn verantwoordelijkheid moet nemen inzake zijn eigen vermaan en het mogelijk daartegen ingebrachte bezwaar;
 - de kerkenraad zijn ambtelijk negeren dient te staken en gestaakt te houden;
 - de (bijzondere) ambtsdragers van de kerkenraad die eigen vermaan niet serieus nemen, zich dienen te beraden.

VI. Overwegingen van de generale synode ten aanzien van de uitspraak van de classis:

1. De classis heeft de indiener niet-ontvankelijk verklaard omdat er geen sprake is van een besluit of beslissing op bezwaar van de kerkenraad waartegen de indiener beroep zou kunnen aantekenen.
2. Vooropgesteld moet worden dat uit hoofdstuk F van de KO volgt dat besluitvorming door een kerkenraad resulteert in een besluit, waaraan de KO een aantal eisen stelt, waaronder een zorgvuldige vastlegging en communicatie. Een besluit vormt de basis voor en de ingang tot de kerkelijke rechtspraak. Het feitelijk handelen van de kerkenraad – het doen of nalaten – op zich kan binnen de kerkelijke rechtspraak daarom niet aan de orde komen en door meerdere vergaderingen in dat kader niet worden beoordeeld. Van belang is om in deze zaak eerst te onderzoeken of er sprake is van een besluit waartegen op grond van artikel F73.1 KO de mogelijkheid van bezwaar open stond en of dat tot een beslissing op bezwaar heeft geleid.
3. Op grond van artikel 76 KO staat tegen een beslissing op bezwaar van de kerkenraad beroep open op de classis binnen zes weken na verzending van de beslissing op bezwaar. De indiener heeft op 20 februari 2018 een ‘verantwoording en verzoekschrift’ gericht aan de classis, dat als een beroepschrift is aangemerkt. Uitgaande van de beroepstermijn dient er sprake te zijn van een beslissing op bezwaar van de kerkenraad in een periode van zes weken voorafgaande aan 20 februari 2018. Van een beslissing op bezwaar in deze periode is de generale synode niet gebleken.
4. De indiener heeft aangegeven en op de hoorzitting bevestigd dat zijn beroep en hoger beroep gericht zijn tegen de brief van de kerkenraad van 2 april 2002 en betrekking heeft op zijn bezwaar daartegen op 20 mei 2002. Op zijn bezwaar is volgens de indiener steeds geen reactie van de kerkenraad ontvangen.
5. De brief van de kerkenraad van 2 april 2002 betreft een vermaan, waarin de indiener wordt

opgeroepen 'terug te keren van de heilloze weg' waarop hij zich begeeft. De e-mail van 20 mei 2002 van de indiener is gericht aan de wijkouderling van de indiener met een afschrift aan de scriba van de kerkenraad. De kerkenraad heeft onder meer in een e-mail van 2 juli 2004 aangegeven dat hij gemeend heeft niet op deze brief te hoeven antwoorden, nu deze was gericht aan de wijkouderling en alleen in afschrift aan de kerkenraad. Dit standpunt heeft de kerkenraad steeds vastgehouden.

6. Aangezien deze correspondentie plaatsvond in 2002 is het kerkelijk recht onder de kerkorde van 1978 en de daarop gebaseerde regelingen van toepassing. Onder het toen geldende kerkelijk recht was geen sprake van een verplichte bezwarenprocedure als bedoeld in artikel F73.1 KO (2014). De indiener had destijds tegen de brief van 2 april 2002 rechtstreeks in appel kunnen gaan bij de classis en had een reactie op zijn bezwaar van 20 mei 2002 niet af hoeven wachten. Volgens het toen geldende kerkelijk recht had dit appel ingediend moeten zijn voor de eerste vergadering van de classis volgend op 2 april 2002. Van een appel op de classis in 2002 is niet gebleken.
7. In hoger beroep voert de indiener aan dat door de classis ten onrechte wordt gesteld dat er geen nieuwe zaken zijn bijgekomen en dat eerdere verzoeken van de indiener op de classis zouden zijn behandeld. Hij stelt voorts dat het niet-ontvankelijk verklaren – hetgeen de classis in zijn uitspraak van 19 september 2013 heeft gedaan - geen behandelen is.
8. Uit de door partijen overgelegde stukken blijkt dat de indiener zich, sinds april/mei 2002, voor het eerst op 15 april 2013 tot de classis heeft gewend. Dit leidde tot een uitspraak van de classis op 19 september 2013, waarbij de indiener in zijn appel niet-ontvankelijk is verklaard. Tegen deze uitspraak is overigens geen appel aangetekend bij de particuliere synode, waardoor deze classisuitspraak onherroepelijke werking heeft.
9. Aan het appel van 15 april 2013 is in de periode van 10 maart 2012 tot en met 14 januari 2013 een briefwisseling voorafgegaan tussen de indiener en de kerkenraad, die door de classis ten grondslag is gelegd aan haar uitspraak van 19 september 2013. Uit deze correspondentie en het appelschrift van 15 april 2013 blijkt dat de indiener ingaat op de vermaanbrief van 2 april 2002 en zijn bezwaar daartegen van 20 mei 2002. De kerkenraad heeft in onder meer zijn brieven van 10 maart 2012 en 12 juni 2012 voorgesteld te komen tot een verzoeningsgesprek en het verleden niet verder uit te spitten en te laten rusten. De kerkenraad maakt excuses voor wat er in het verleden vanuit de kerkenraad mis is gegaan. Hij herhaalt dit in de brieven van 15 september 2012 en 12 november 2012. De indiener reageert onder meer in zijn brieven van 3 juli 2012 en 22 november 2012 dat hij een gesprek voorbarig vindt zolang zijn bezwaren niet zijn behandeld. De correspondentie eindigt met de brief van de kerkenraad van 14 januari 2013 waarin hij aangeeft de laatste brief van de indiener van 22 november 2012 voor kennisgeving te hebben aangenomen en hier niet inhoudelijk op in te gaan.
10. In haar advies van 10 mei 2019 aan de classis – dat de basis is voor de in hoger beroep bestreden uitspraak – schrijft de commissie dat de indiener in zijn beroepschrift van 20 februari 2018 zaken aan de orde stelt die betrekking hebben op hetgeen is behandeld door de classis in 2013. De behandeling door de classis dient zich te richten op zaken van na 19 september 2013. Op basis daarvan komt de commissie tot het advies dat er van nieuwe zaken geen sprake is en ook niet van een nieuw bezwaar. De classis neemt het advies van de commissie over dat er geen sprake is van een na 19 september 2013 genomen besluit of beslissing op bezwaar waartegen beroep open zou kunnen staan, hetgeen leidt tot een niet-ontvankelijkverklaring.
11. Op grond van het vorenstaande en de overgelegde stukken oordeelt de generale synode allereerst dat er geen grond aanwezig is om aan te nemen dat tot en met 2013 op het bezwaar van de indiener van 20 mei 2002 niet op enigerlei wijze door de kerkenraad is gereageerd. De kerkenraad heeft, gelet op de adressering, steeds volgehouden dat hij niet op de brief van 20 mei 2002 meende te hoeven reageren. Daarnaast heeft de kerkenraad de indiener meerdere keren meegedeeld geen inhoudelijke beantwoording te zullen geven van de brieven van de indiener. Dat deze reactie de indiener niet tevreden kon stellen dan wel door hem als onvoldoende werd beschouwd, doet daar niet aan af.
12. Voorts oordeelt de generale synode dat de brief van de kerkenraad van 2 april 2002 en het daartegen gerichte bezwaar van de indiener van 20 mei 2002 onderdeel hebben uitgemaakt van

de kerkelijke procedure die leidde tot de classisuitspraak van 19 september 2013 en daarmee binnen de kerkelijke rechtspraak nu niet opnieuw aan de orde kunnen komen. Dat de classis op 19 september 2013 de indiener niet-ontvankelijk verklaarde in zijn appel wegens termijnoverschrijding en daarom niet tot een inhoudelijke beoordeling is gekomen doet daar niet aan af. Tegen deze uitspraak had de indiener immers destijds in appel kunnen komen bij de particuliere synode, hetgeen hij heeft nagelaten. Dit betekent echter niet dat daarmee de inhoudelijke kant van de zaak op een later tijdstip opnieuw aan de orde kan worden gesteld.

13. De generale synode is dan ook van oordeel dat de classis in haar uitspraak van 12 juni 2019 dit onderdeel van het beroepschrift van de indiener terecht buiten beschouwing heeft gelaten.
14. Dit alles leidt tot het eindoordeel dat de classis op 12 juni 2019 de indiener terecht niet-ontvankelijk kon verklaren in het beroep en dat de uitspraak van de classis daarmee bevestigd dient te worden.

VII. Overwegingen van de generale synode ten aanzien van de overige aangevoerde bewaren

1. De door de indiener aangevoerde grond dat de classis heeft geoordeeld op basis van een onvolledig dossier behoeft gelet op het eindoordeel geen verdere bespreking meer. Dit aspect heeft immers betrekking op de inhoudelijke beoordeling van het beroep, waar de classis niet aan toe kon komen.
2. De indiener bestrijdt voorts, zoals de classis overweegt, dat er geen nieuwe zaken zijn bijgekomen na de uitspraak van 19 september 2013. Hij verwijst daarbij naar de tweemaandelijksse vieringen van het heilig avondmaal. Door het negeren van de kerkenraad van de bezwaren ontstaat er rond deze vieringen steeds een nieuwe zaak. Deze redenering van de indiener is niet te volgen. Uit de overgelegde stukken blijkt dat de indiener sinds medio 2008 geen deel meer neemt aan het heilig avondmaal. Sinds 21 oktober 2008 is er geen sprake meer van een ontrading door de kerkenraad om aan het avondmaal deel te nemen. Van een afhouding van het heilig avondmaal als stap binnen de kerkelijke tucht is nimmer sprake geweest. Het niet deelnemen aan het avondmaal is een persoonlijke keuze van de indiener en zijn echtgenote. Dat een afmelding bij de kerkenraad niet leidt tot een reactie van de kerkenraad is, gelet op de voorgeschiedenis, niet onbegrijpelijk. De kerkenraad is immers op de hoogte van de reden van de afwezigheid en heeft meerdere keren aangegeven over deze achterliggende redenen niet in gesprek te willen gaan. Deze handelwijze van de kerkenraad moet overigens gezien worden als een feitelijk handelen van de kerkenraad dat in de kerkelijke rechtspraak niet ter beoordeling staat.
3. Met betrekking tot de aangevoerde grond dat de indiener de mogelijkheid van een mondelinge nadere toelichting bij de commissie en de classis is onthouden wordt nog het volgende opgemerkt.
4. Op grond van artikel 10, lid 1 van de Generale regeling voor de kerkelijke rechtspraak worden indiener en wederpartij in de gelegenheid gesteld ten overstaan van deputaten hun standpunten mondeling toe te lichten. Er is door de classis een afzonderlijke commissie benoemd omdat het classicaal deputaatschap beroep onderbezet was en de drie zittende leden allen lid waren van de kerkelijke gemeente van de indiener. Deze commissie heeft de taak vervuld van het deputaatschap en had daarbij rekening te houden met de genoemde generale regeling. Artikel 10 bepaalt niet wanneer van het horen kan worden afgezien zodat het ervoor gehouden moet worden dat van het horen van partijen alleen kan worden afgezien wanneer partijen zelf daaraan geen behoefte hebben.
5. Artikel 16, lid 4 van de Generale regeling voor de kerkelijke rechtspraak bepaalt dat de meerdere vergadering indiener en wederpartij in de gelegenheid stelt ten overstaan van de vergadering hun standpunt naar aanleiding van het advies van deputaten mondeling toe te lichten.
6. Door de indiener niet, zoals hij stelt, in de gelegenheid te stellen zijn standpunt mondeling toe te lichten ten overstaan van de commissie en de classisvergadering heeft de classis in beginsel de waarborg van het toepassen van hoor en wederhoor (artikel F75.2 KO) geschonden.
7. Uit de overgelegde stukken blijkt dat de indiener wel beschikte over het advies van de commissie dat op 10 mei 2019 aan de classis is uitgebracht. In een korte reactie per e-mail van

13 mei 2019 en een uitgebreide schriftelijke reactie van 18 mei 2019 reageert de indiener op het advies van de commissie. Aannemelijk is dat deze schriftelijke reactie ook zijn inbreng zou zijn geweest bij het geven van een mondelinge toelichting op de classisvergadering.

8. Gelet op hetgeen de generale synode in het vorenstaande heeft overwogen en geoordeeld, is aannemelijk dat het mondeling horen van de indiener niet tot een andere uitkomst zou hebben geleid dan het niet-ontvankelijk verklaren van de indiener door de classis. Nu de indiener in bezit was van het advies van de commissie en daarop heeft gereageerd hoeven aan het schenden van de waarborg van hoor en wederhoor door de classis in hoger beroep geen consequenties verbonden te worden.

VIII. Overwegingen ten overvloede van de generale synode ten aanzien van de verhouding tussen de indiener en zijn kerkenraad

1. Hoewel de generale synode bij bevestiging van de uitspraak van de classis verder niet inhoudelijk op de zaak meer kan ingaan, voelt zij, gelet op de al meer dan twintig jaar bestaande, en als verstoord te kenmerken, verhouding tussen de indiener en zijn kerkenraad, de behoefte om ten overvloede het volgende op te merken.
2. In artikel F75.1 KO staat dat de kerkelijke rechtsgang gericht is op herstel van vrede door recht. Tijdens de hoorzitting op 11 december 2019 is de vraag aan de orde geweest wat er nodig is om tot herstel van vrede tussen de indiener en de kerkenraad te komen. Die vraag heeft niet kunnen leiden tot een helder en eenduidig antwoord.
3. Op basis van de overgelegde stukken constateert de generale synode dat van de kant van de kerkenraad en ook de classis, laatstelijk nog in haar uitspraak van 12 juni 2019, op de indiener een beroep is gedaan om het verleden te laten rusten en de strijd te staken. Deze oproepen hebben niet geleid tot herstel van de vrede, eerder tot een herhaling van zetten en een verscherping van de verstoorde verhouding. Op de hoorzitting is echter ook gebleken dat tussen de indiener en zijn wijkouderling(en) wel een goed contact bestaat en dat er pastorale bezoeken aan de indiener en zijn echtgenote worden gebracht waarbij de gesprekken als diepe geloofsgesprekken worden ervaren.
4. Een uitspraak in hoger beroep van de generale synode heeft tot doel om tot herstel van vrede te komen door het beslechten van het geschil tussen partijen. Het beslechten van een geschil betekent niet dat daarmee ook altijd het conflict tussen partijen wordt opgelost. Dat staat en valt met de acceptatie van partijen van de uitkomst van het hoger beroep.
5. Op basis van artikel 19 in samenhang met artikel 15, onder m, van de Generale regeling voor de kerkelijke rechtspraak kan de generale synode zo nodig nadere aanwijzingen geven voor de weg waarlangs herstel van vrede door recht kan worden bewerkstelligd. De generale synode onderstreept daarom hier de oproepen van de kerkenraad en de classis aan de indiener tot het laten rusten van de zaak en het komen tot verzoening en daarin de vrede, die is in Jezus Christus, onze Heer, te zoeken en te vinden.

IX. Uitspraak

De Generale Synode van Goes 2020:

- bevestigt de uitspraak van de classis van 12 juni 2019;
 - verklaart het hoger beroep van indiener van 20 juli 2019 ongegrond.
- Deze besluiten worden met algemene stemmen genomen. De GS-leden die in een eerdere fase bij de zaak betrokken waren, waren bij de beraadslaging afwezig

Artikel 50 - Uitspraak herzieningsverzoek, zaak 2

Uitspraak op een verzoek van een broeder (verder aan te duiden met: de verzoeker) van 24 juni 2020 en aangevuld op 24 augustus 2020

tot herziening van de uitspraak van de GS Goes van 24 januari 2020 op het hoger beroep van de verzoeker

gericht tegen de uitspraak van een classis van 12 juni 2019 in het geschil tussen de verzoeker en de kerkenraad van een GKv-gemeente.

I. Overweging ten aanzien van de aard van het verzoek: revisieverzoek of verzoek tot herziening

De verzoeker vermeldt boven zijn verzoek van 24 juni 2020 en 24 augustus 2020 dat het hier betreft een 'revisieverzoek'. Revisie kan volgens artikel F81.1 van de Kerkorde (KO) slechts worden verzocht van besluiten van de generale synode, voor zover het niet betreft uitspraken in hoger beroep. Nu de verzoeker in zijn verzoek nadrukkelijk verwijst naar de uitspraak van de generale synode in hoger beroep, daar inhoudelijk op in gaat en aan het slot van zijn verzoek vraagt om herziening, zal dit verzoek opgevat moeten worden als een verzoek tot herziening ex artikel F78 KO.

II. Uitgangspunt voor het verzoek tot herziening

Het verzoek tot herziening richt zich tegen de uitspraak van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland van Goes van 24 januari 2020, waarbij de uitspraak van een classis van 12 juni 2019 is bevestigd en het hoger beroep van de verzoeker daartegen ongegrond is verklaard. De uitspraak van de generale synode van 24 januari 2020 is aan deze uitspraak gehecht.

III. Samenvatting van het procesverloop en de voor het verzoek tot herziening van belang zijnde feiten

1. De uitspraak van de generale synode van 24 januari 2020, die op 12 februari 2020 aan de verzoeker is toegestuurd, bevat een samenvatting van het procesverloop van het oorspronkelijke geschil tussen de verzoeker en zijn kerkenraad. Tevens bevat de uitspraak de overwegingen en motivering waarop de uitspraak is gebaseerd. Ook bevat de uitspraak in de bijlagen het verslag van de op 11 december 2019 gehouden hoorzitting. Tot slot is als bijlage bij de uitspraak opgenomen een chronologisch overzicht van de door partijen overgelegde stukken, die aan de uitspraak ten grondslag liggen.
2. Op 24 juni 2020 heeft de verzoeker zich gericht tot de generale synode met een verzoek om haar besluit van 24 januari 2020 te herzien. Hij voert daartoe vijf grieven aan. In zijn aanvullend verzoek van 24 augustus 2020 voegt hij daar een zesde grief aan toe.

IV. Ontvankelijkheid

Voor het indienen van een verzoek tot herziening bestaat op grond van de KO geen fatale termijn. Voor de ontvankelijkheid is slechts van belang dat de verzoeker een van de partijen is in het geschil dat bij de uitspraak, waarvan herziening wordt gevraagd, is beslist. Nu dat het geval is, oordeelt de generale synode dat indiener ontvankelijk is in zijn herzieningsverzoek.

V. Hoorzitting

In deze zaak hebben de deputaten hoger beroep geen hoorzitting gehouden. De generale synode overweegt daarover het volgende.

1. Op 23 september 2020 is de verzoeker uitgenodigd voor een hoorzitting op 4 november 2020 om 13:30 uur waar hij, conform artikel 10, lid 1 van de Generale regeling voor de kerkelijke rechtspraak, in de gelegenheid zou worden gesteld ten overstaan van de deputaten zijn standpunt mondeling toe te lichten.
2. Op 19 oktober 2020 heeft de verzoeker per e-mail de vraag bij de deputaten neergelegd of deze

hoorzitting wel kan doorgaan gezien het feit dat hij in de risicogroep valt met het oog op besmetting met het COVID-19 virus.

3. Op 26 oktober 2020 is aan de verzoeker voorgesteld de hoorzitting ‘coronaproef’ te laten plaatsvinden met slechts drie deputaten en een notulist enerzijds en de verzoeker met een door hem aangedragen belangstellende anderzijds, waarbij de hoorzitting zou plaatsvinden in een ruime zaal waarin de deelnemers op een minimale afstand van 2-3 meter tot elkaar kunnen zitten en waarbij uiteraard ook de overige regels van het RIVM in acht genomen zouden worden.
4. Op 26 oktober 2020 heeft de verzoeker aangegeven op medische gronden af te zien van een fysieke hoorzitting. Hij heeft in dit e-mailbericht de spreek aantekeningen, die hij reeds voorbereid had voor de hoorzitting, overgelegd.
5. Op 28 oktober 2020 is aan de verzoeker nog voorgesteld om de hoorzitting online via MS-Teams te laten plaatsvinden. Ook is hem aangegeven dat, indien hij niet op dit voorstel kan ingaan, de deputaten hun advies zullen voorbereiden voor de generale synode zonder hoorzitting op basis van de reeds ingediende stukken en de door de verzoeker overgelegde spreek aantekeningen.
6. Op 29 oktober 2020 heeft de verzoeker aangegeven af te zien van een digitale hoorzitting via MS-Teams. Ook gaf hij aan zo nodig bereid te zijn tot een nadere schriftelijke toelichting op eventuele vragen of onverhoopte onduidelijkheden.
7. Op 30 oktober 2020 is daarop aan de verzoeker meegedeeld dat de deputaten deze zaak zonder hoorzitting zullen voorbereiden en de schriftelijke inbreng van de verzoeker zullen accepteren en zullen meenemen in de voorbereiding van hun advies. Tevens is aangegeven dat bij eventuele vragen die in de voorbereiding nog zullen rijzen, per e-mail contact met hem zal worden opgenomen.
8. De generale synode constateert dat de deputaten in de voorbereiding van hun advies aan de synode geen aanleiding hebben gevonden om de verzoeker per e-mail nadere vragen tot verduidelijking van zijn grieven te stellen.
9. De generale synode oordeelt dat de gang van zaken, zoals hiervoor beschreven, van zorgvuldig handelen getuigt.
10. De spreek aantekeningen van de verzoeker zijn aan het dossier toegevoegd en maken onderdeel uit van de beraadslaging door de generale synode. De synode constateert dat de spreek aantekeningen van 26 oktober 2020 een samenvatting en herhaling zijn van hetgeen in de zes grieven reeds is verwoord.

Op grond van artikel 16, lid 4 van de Generale regeling voor de kerkelijke rechtspraak wordt de verzoeker in de gelegenheid gesteld om ten overstaan van de generale synode zijn standpunt naar aanleiding van het advies van deputaten mondeling toe te lichten. Op 20 november 2020 is aan de verzoeker per e-mail de concept-uitspraak toegezonden. Hij is daarbij uitgenodigd om deel te nemen aan de – in verband met de coronamaatregelen – via MS Teams te houden digitale vergadering van de generale synode op 27 november 2020, waar de behandeling van zijn herzieningsverzoek zal plaatsvinden. Mocht de verzoeker hier geen gebruik van willen maken dan heeft hij de gelegenheid gekregen om uiterlijk dinsdag 24 november 2020 schriftelijk te reageren op deze concept-uitspraak. Deze schriftelijke reactie zou dan worden toegezonden aan de leden van de generale synode en deel uitmaken van de beraadslaging.

Op 23 november 2020 heeft de verzoeker aan de synode laten weten af te zien van verder commentaar en de definitieve uitspraak af te wachten.

De generale synode constateert dat zij op zorgvuldige wijze uitvoering heeft gegeven aan genoemd artikel 16, lid 4.

VI. Overwegingen van de generale synode in algemene zin

Voordat de generale synode ingaat op de zes grieven van de verzoeker dient op twee punten in algemene zin het volgende vooropgesteld te worden.

Artikel F78.1 KO bepaalt dat herziening van een uitspraak in hoger beroep van de generale synode slechts mogelijk is indien er sprake is van nieuwe feiten of omstandigheden, die dateren van vóór de uitspraak en die, waren zij bij de synode bekend geweest, tot een andere uitspraak zouden hebben

kunnen leiden. Aan de basis van dit artikel, dat in 2014 in de herziene KO is opgenomen, ligt eerdere besluitvorming van de Generale Synode van Zwolle-Zuid 2008, opgenomen in de Acta onder artikel 46 (pagina 89) met als onderliggend materiaal de Notitie herziening van uitspraken in kerkelijke appelzaken (bijlage 4.1 van de Acta, pagina 403). De Acta zijn gepubliceerd onder <http://www.kerkrecht.nl/sites/default/files/ActaGKv2008.pdf>.

Met de uitspraak in hoger beroep heeft de generale synode een einduitspraak gedaan in het geschil tussen de verzoeker en zijn kerkenraad. Een herzieningsprocedure is, na het beroep en het hoger beroep, geen derde reguliere kerkelijke rechtsgang, waarin het oorspronkelijke geschil waarin uitspraak is gedaan opnieuw ter beoordeling kan worden voorgelegd of waarin de uitspraak in hoger beroep en de onderbouwing daarvan zelf opnieuw ter discussie gesteld kan worden. Met de uitspraak in hoger beroep is de kerkelijke rechtsgang die de verzoeker is gegaan, geëindigd. Deze uitspraak, zo bepaalt artikel F77.3 KO, is bindend voor partijen.

Toch biedt de KO een bijzondere procedure die de mogelijkheid biedt om een uitspraak van de generale synode te herzien. Aan een herziening worden strikte criteria verbonden. Herziening is slechts mogelijk als er sprake is van nieuwe feiten of omstandigheden, die dateren van vóór de uitspraak en die, waren zij bij de synode bekend geweest, tot een andere uitspraak zouden hebben kunnen leiden. De grieven van de verzoeker dienen dan ook aan deze criteria getoetst te worden.

De kerkenraad van de verzoeker is partij in het oorspronkelijke geschil dat door de uitspraak in hoger beroep is beslecht. De kerkenraad is geen partij meer bij het verzoek tot herziening, nu de omvang van de toetsing van dat verzoek zich primair beperkt tot de uitspraak van de generale synode. Gelet op de aard en het kader van de toetsing van een herzieningsverzoek kan de generale synode, die de uitspraak in het oorspronkelijke geschil heeft gedaan, op het verzoek beslissen en kunnen dezelfde deputaten daarover adviseren.

Het tweede punt dat vooropgesteld moet worden betreft het volgende. In de procedure van het hoger beroep zijn door met name de verzoeker verschillende stukken ingediend die tezamen het dossier vormen en waarvan de bijlage bij de uitspraak van 24 januari 2020 het (chronologisch) overzicht bevat. Deze stukken liggen ten grondslag aan de uitspraak van de generale synode en worden geacht gekend te zijn door de synode en bij de beraadslaging over de uitspraak betrokken te zijn geweest.

VII. Beoordeling van de generale synode van de aangevoerde grieven

De generale synode komt nu tot de beoordeling van de door de verzoeker ingediende zes grieven aan de hand van de criteria of er sprake is van nieuwe feiten of omstandigheden, die dateren van vóór de uitspraak en die, waren zij bij de synode bekend geweest, tot een andere uitspraak zouden hebben kunnen leiden. De spreekantekeningen van 26 oktober 2020 zijn in de behandeling van de zes grieven inbegrepen.

Grief 1 - Om de heiligheid van de gemeente of ouderwetse flauwekul?

1. De verzoeker voert aan dat in de uitspraak van de generale synode niets is terug te vinden van het uitvoerig Schriftberoep door de verzoeker (bijlage 13 van het dossier). Daarom is het volgens hem niet voor te stellen dat deze indringende, rechtstreeks van toepassing zijnde teksten, zouden hebben meegewogen in de uitspraak. Wel wordt regelmatig verwezen naar artikel 'zus of zo' en 'wel of niet geëxpireerde termijnen' maar op Gods spreken, bijvoorbeeld in Matteüs 5, 23/24, wordt niet gereageerd. Dit ontbreken in de uitspraak is meervoudig schadelijk en vraagt om correctie.
2. De generale synode overweegt dat de door de verzoeker genoemde bijlage 13, betreffende het hoger beroepschrift van 20 juli 2019, deel uitmaakt van het dossier en dus van de aan de uitspraak ten grondslag liggende stukken en daarmee de synode bekend was. Er is geen sprake van nieuwe feiten of omstandigheden, die dateren van vóór de uitspraak. De grief van de verzoeker ziet op de onderbouwing van de uitspraak, hetgeen in een herzieningsprocedure niet aan de orde kan zijn.

3. De generale synode oordeelt dat deze grief geen grond voor herziening kan zijn.

Grief 2 - Besluit GS Zuidhorn 2002 door de kerkenraad niet uitgevoerd

1. De verzoeker voert samengevat aan dat door verwijzing in de uitspraak van de synode van 24 januari 2020 naar de uitspraak van de Generale Synode van Zuidhorn 2002 – over de dogmatische moeiten met de catechisatie les over kinderdoop of volwassendoop van de toenmalige predikant – ten onrechte de indruk wordt gewekt dat die kwestie zou zijn afgehandeld, laat staan opgelost. De inhoudelijke moeiten liggen sindsdien onaangeroerd, mede door het niet uitvoeren door de kerkenraad van deze uitspraak. De kerkenraad heeft jaren later aan de betrokken voormalig predikant zelfs eerherstel verleend. Door het gebrek van deze kennis, veroorzaakt door het ontbreken van voldoende wederhoor ter zake, heeft de synode dit niet kunnen laten meewegen in de uitspraak.
2. De generale synode overweegt dat in haar uitspraak op basis van de overgelegde stukken bij het onderdeel procesverloop melding is gemaakt van een eerdere kerkelijke rechtsgang, eindigend in een uitspraak van de Generale Synode van Zuidhorn 2002. Dit betreft, ook in de formulering onder II.1, slechts een feitelijke constatering, die verder in de onderbouwing van de uitspraak geen rol heeft gespeeld. Dat de kerkenraad aan deze uitspraak uit 2002 geen uitvoering heeft gegeven is de persoonlijke opvatting van de verzoeker. Het betreft hier echter geen nieuw feit of nieuwe omstandigheid, daterend van vóór de uitspraak en die, waren zij bij de synode bekend geweest, tot een andere uitspraak zouden hebben kunnen leiden.
3. De generale synode oordeelt dan ook dat deze grief geen grond voor herziening kan zijn.

Grief 3 - Gespreksverslag hoorzitting te Amersfoort, 11 december 2019

1. De verzoeker voert samengevat aan dat door de afvaardiging van de kerkenraad aan het einde van de zitting een verklaring werd voorgelezen die integraal in het verslag van die hoorzitting is opgenomen. In een gesprek nadien op 28 december 2019 met de kerkenraad heeft de verzoeker laten weten dat hij deze verklaring ziet als zonde tegen het negende gebod. Nu de verklaring van de kerkenraad wél in zijn geheel in het gespreksverslag van 11 december 2019 is opgenomen maar de corrigerende reactie van de verzoeker van 8 januari 2020 niet, mag niet worden uitgesloten dat dit van negatieve invloed is geweest op de uitspraak van de synode. De verzoeker meent dat er sprake is van rechtsongelijkheid nu geweigerd is zijn reactie aan het gespreksverslag toe te voegen. Deze reactie heeft de verzoeker als bijlage nogmaals gevoegd bij zijn verzoek tot herziening. Vervolgens gaat de verzoeker in deze grief nader in op de verklaring van de kerkenraad van 11 december 2019 en op hetgeen tussen hem en de kerkenraad in het contact is gewisseld.
2. De generale synode overweegt dat in haar uitspraak van 24 januari 2020 onder IV. op deze kwestie is ingegaan. De reactie van de verzoeker van 8 januari 2020 is toegevoegd aan het dossier en maakt daarmee onderdeel uit van de aan de uitspraak ten grondslag liggende stukken en was daarmee bekend bij de synode. In zijn toelichting op 24 januari 2020 ten overstaan van de synode heeft de verzoeker deze kwestie ook aan de orde gesteld. De synode heeft in haar uitspraak aangegeven dat zij in deze bijdrage van de verzoeker geen aanleiding heeft gezien om tot aanpassingen in haar uitspraak te komen. Er is in deze grief dan ook geen sprake van nieuwe feiten of omstandigheden, die dateren van vóór de uitspraak en die, waren zij bij de synode bekend geweest, tot een andere uitspraak zouden hebben kunnen leiden.
3. De generale synode oordeelt dan ook dat deze grief geen grond voor herziening kan zijn.

Grief 4 – Absentie Heilig Avondmaal: géén persoonlijke keuze

1. De verzoeker voert aan dat de conclusie van de generale synode, dat zijn 12-jarige absentie een persoonlijke keuze is, volstrekt is misplaatst. Hij gaat vervolgens onder meer in op de situatie in 2008. De verzoeker vraagt de synode om herziening van het door de synode gestelde dat de absentie aan het Heilig Avondmaal vrijwillig zou zijn.
2. De generale synode overweegt dat zij op basis van het dossier tot deze, zoals de verzoeker stelt, conclusie gekomen is. Het betreft hier dus een element uit de onderbouwing van de uitspraak dat in herziening niet opnieuw ter discussie gesteld kan worden.

3. De generale synode oordeelt dan ook dat ook deze grief geen grond voor herziening kan zijn.

Grief 5 – Afmeldingen Heilig Avondmaal

1. De verzoeker voert aan dat de conclusie van de generale synode, dat het niet onbegrijpelijk was dat de kerkenraad niet reageert op de jarenlange afmeldingen van verzoeker omdat de zaak bekend was bij de kerkenraad, pas echt zorgwekkend is. In het feit dat geen verdere navraag op dit punt is gedaan en dat dus niet heeft kunnen meewegen bij de uitspraak, ziet de verzoeker reden om herziening te vragen.
2. De generale overweegt dat haar opvatting dat dit onderdeel niet onbegrijpelijk is, een element uit de onderbouwing van de uitspraak betreft die in herziening niet opnieuw ter discussie gesteld kan worden.
3. De generale synode oordeelt dan ook dat ook deze grief geen grond voor herziening kan zijn.

Grief 6 – Aanvulling en verdieping van grief 1

1. De verzoeker gaat in deze grief in op de houding van zijn kerkenraad rond vijf vermaanbrieven en het niet reageren van zijn kerkenraad en de classis. Ook stelt hij aan de orde dat de kerkenraad aan een bemiddelingspoging de voorwaarde stelde dat hij het verzoek tot herziening van 24 juni 2020 onder spijtbetuiging zou moeten terug te nemen.
2. De generale synode overweegt dat het eerste element in deze grief door de verzoeker in de aan de uitspraak ten grondslag liggende stukken meerdere keren is geuit en dus bij de synode een bekend gegeven is. Het laatste element doet zich voor na of rond de uitspraak van de synode. Deze grief richt zich op de handelwijze van de kerkenraad en bevat geen nieuwe feiten of omstandigheden, die dateren van vóór de uitspraak en die, waren zij bij de synode bekend geweest, tot een andere uitspraak zouden hebben kunnen leiden.
3. De generale synode oordeelt dan ook dat ook deze grief geen grond voor herziening kan zijn.

De generale synode komt tot het eindoordeel dat de door de verzoeker aangevoerde grieven geen grond voor herziening vormen, nu niet is voldaan aan de voorwaarden die artikel F78.1, onder b, daaraan stelt.

VIII. Uitspraak

De Generale Synode van Goes 2020 wijst het verzoek van 24 juni 2020 en aangevuld op 24 augustus 2020 tot herziening van haar uitspraak in hoger beroep van 24 januari 2020, af.

4 september 2020

Artikel 51 - Uitspraak hoger beroep, zaak 3

Uitspraak inzake het hoger beroep van indieners tegen de uitspraak van de classis van 1 april 2019 in het geschil tussen de indiener en de kerkenraad van een GKV-gemeente.

I. Uitgangspunt in hoger beroep

Het hoger beroep van de indieners richt zich tegen de uitspraak van een particuliere synode van 7 november 2019 waarbij de ingebrachte bezwaren tegen de leer en beroeping van een predikant werden verworpen en het beroep ongegrond is verklaard. De particuliere synode is van oordeel dat niet is aangetoond dat er fouten zijn gemaakt bij de voorbereiding en het uitbrengen van het beroep. Ook is niet aangetoond dat de predikant opvattingen heeft die strijdig zijn met Schrift en belijdenis. Verkeerd lezen van de Bijbel is niet aangetoond en tijdens de behandeling van het beroep ook niet gebleken.

Aan deze uitspraak ligt het advies ten grondslag van deputaten kerkelijke rechtspraak van de betrokken particuliere synode.

II. Samenvatting van het procesverloop en de voor het hoger beroep van belang zijnde feiten

1. De kerkenraad van de betrokken Gereformeerde Kerk vrijgemaakt kondigde op 24 en 31 maart 2019 in de erediensten van de kerk af dat hij op 14 februari 2019 een beroep heeft uitbracht op

de predikant en dat hij dit beroep heeft aangenomen. Bevestiging en intrede zouden plaatsvinden op 7 april 2019. Eventuele bezwaren konden tot en met 1 april 2019 worden ingediend bij de scriba.

2. Op 29 maart 2019 maakten de indieners bij de kerkenraad bezwaar tegen de bevestiging. Zij waren van mening dat de predikant niet mocht worden bevestigd omdat er fouten waren gemaakt bij de beroepingsprocedure en omdat de leer van de predikant niet naar de Schrift was. Het opstarten van de beroepingsprocedure was onwettig, er is nagelaten een profielschets van de gemeente te maken en ook is nagelaten om voor het uitbrengen van het beroep met de predikant af te stemmen over de koers van de gemeente, met name over belangrijke kwesties zoals M/V in de kerk. De predikant zou de Bijbel structureel anders lezen dan sommige gemeenteleden. Concrete aanleiding voor deze stelling was dat in een eerdere gedachtewisseling de predikant beweerd zou hebben dat het sabbatsgebod geen rustdag voorschrijft.
3. Bij mail van 1 april 2019 maakten de indieners tevens bezwaar bij de betrokken classis omdat een 'cruciaal deel' van de besluiten die hebben geleid tot het beroep, onder de verantwoordelijkheid van de classis zou vallen, nl. voor zover het de besluiten betreft in de periode dat de betrokken gemeente geen kerkenraad had (zomer - medio november 2018). Daarnaast vroegen zij de classis om te besluiten tot uitstel van de bevestiging.
4. Bij mail van 3 april 2019 vroegen deputaten kerkelijke rechtspraak van de classis de indieners om duidelijkheid. Niet duidelijk was nl. tegen welk besluit van de classis het bezwaar zich richtte en wat de gronden waren.
5. Op 3 april 2019 nam de kerkenraad een beslissing op het bezwaarschrift. De bezwaren werden ongegrond verklaard. De predikant was al vele jaren predikant en zijn leer is in de afgelopen jaren 'bewaakt' door andere kerkenraden.
6. Op 4 april 2019 antwoordden de indieners op het verzoek van de classis d.d. 3 april 2019. Zij maakten bij de classis bezwaar tegen het besluit van de classis om positief te beslissen over het beroep. Met datzelfde schrijven werd tevens beroep ingesteld tegen de beslissing op bezwaar van de kerkenraad. Verder werd een voorlopige voorziening gevraagd, ertoe strekkende dat de bevestiging die was voorzien voor 7 april 2019 zou worden uitgesteld. In beroep voerde de indieners aan dat de kerkenraad ten onrechte ontkent dat de leer van de predikant niet naar de Schrift is.
7. Op 4 april 2019 stuurden deputaten rechtspraak van de classis de stukken door naar deputaten kerkelijke rechtspraak van de particuliere synode omdat laatstgenoemde deputaten bevoegd zouden zijn om over het beroep te adviseren.
8. Op 5 april 2019 wezen deputaten kerkelijke rechtspraak van de particuliere synode de met het beroepschrift gevraagde voorlopige voorziening af. Het afwijzen van de gevraagde voorziening zou naar deputaten meenden niet een onevenredig nadeel voor de indieners met zich meebrengen.
9. Bij brief van 16 april 2019 bevestigden deputaten kerkelijke rechtspraak van de particuliere synode de ontvangst van het beroepschrift. Verder stelden zij dat het beroepschrift nog niet compleet was. Zij nodigden de indieners uit om een omschrijving van de uitspraak als bedoeld in artikel 4, lid 4, onder d van de Generale regeling voor de kerkelijke rechtspraak te geven.
10. Bij brief van 18 mei 2019 reageerden de indieners. Zij vroegen om het bezwaar en beroep samen te voegen tot één beroep op de particuliere synode tegen het besluit van de kerkenraad dat door de classis was goedgekeurd. Zij verzochten het 'door Christus ingesteld gezag te herstellen' en uitspraken te doen over 'de wettigheid van de (door hen geformuleerde) koers van de kerkenraad', over de 'wettigheid van de rustdag op grond van het vierde gebod en de leeruitspraken van de predikant'. Ook dat de kerkenraad 'zich een eigen oordeel vormt over de leer van de predikant op basis van door de PS te stellen normen'. Verder om een oordeel te geven over de 'wettigheid van de besluitvorming over het uitgebrachte beroep'.
11. Bij brief van 28 mei 2019 vroegen deputaten om duidelijkheid over de te verwachten uitspraken. Hierop reageerde de indieners bij brief van 1 juni 2019 dat zij geen 'hapklare brokjes' toedienen. Zij herhaalden kort hun bezwaren en gaven aan dat deputaten de taak hebben 'te onderzoeken wat uit de Geest is en wat recht is en wat heiliging vraagt'. Verder eisen

zij 'dat u uitspreekt wat in dezen concreet onwettig en incorrect en onschriftuurlijk is en dat u dat vervolgens zonder uw sturend oordeel aan de kerkenraad en de classis voorlegt'.

12. Op 16 juli 2019 stuurde de kerkenraad een verweerschrift. Hij schetste de ontwikkelingen in de gemeente eind 2018 en begin 2019. In het najaar van 2018 heeft de werkgroep visie aan de gemeente de vraag voorgelegd of het proces opgestart kan worden om te komen tot het voorbereiden van het beroepen van de predikant. De werkgroep heeft een hoge drempel van 75% genoemd omdat er geen kerkenraad aanwezig was buiten de twee diakenen die tevens met ouderlingtaken waren belast. Een ruime meerderheid (afgerond 73%) sprak de wens uit om uit te zoeken of de predikant kon worden beroepen. Begin 2019 ging de gemeente akkoord met het uitbrengen van een beroep; de vereiste twee derde meerderheid werd toen ruim gehaald. Verder meldt de kerkenraad dat in februari een gesprek heeft plaatsgevonden tussen twee leden van de kerkenraad en de indieners over de leer. De kerkenraad meent dat van onschriftuurlijke opvattingen van de predikant niet is gebleken.
13. In haar uitspraak van 7 november 2019 op dit beroep stelt de particuliere synode dat niet is aangetoond dat er fouten zijn gemaakt bij de voorbereiding en het uitbrengen van het beroep. Ook is niet aangetoond dat de predikant opvattingen heeft die strijdig zijn met Schrift en belijdenis. Verkeerd lezen van de Bijbel is niet aangetoond en tijdens de behandeling van het beroep ook niet gebleken. De particuliere synode verklaart het beroep ongegrond.
14. Van deze uitspraak van de particuliere synode komen de indieners op 12 december 2019 in hoger beroep bij de generale synode.
15. In hoger beroep is alleen nog de vraag aan de orde of de particuliere synode het beroep van de indieners voor wat betreft de strijdigheid met Schrift en belijdenis van de leer van de predikant op de juiste gronden ongegrond heeft verklaard. Het procedurele aspect van de beroepsprocedure wordt door de indieners in hoger beroep niet meer ter discussie gesteld. Ook de afwijzing van een voorlopige voorziening wordt in hoger beroep niet aangevochten. Op de hoorzitting op 11 maart 2020 hebben de indieners bevestigd dat in hoger beroep alleen het leerpunt nog aan de orde is.

III. Ontvankelijkheid

Op grond van artikel F77.2 KO wordt het hoger beroep op de generale synode ingesteld binnen zes weken na verzending van de uitspraak in beroep. De uitspraak van de particuliere synode d.d. 7 november 2019 is op 13 november 2019 verzonden. De uiterste datum voor indiening van hoger beroep is daarmee 25 december 2019. Op 12 december 2019 hebben de indieners per e-mail het hoger beroep ingediend. Op grond van het vorenstaande oordeelt de generale synode dat het hoger beroepschrift van de indieners binnen zes weken is ingediend en zij daarom ontvankelijk zijn in het hoger beroep.

IV. Hoorzitting

1. Op 11 maart 2020 hebben de deputaten hoger beroep een hoorzitting gehouden waar de indieners en de kerkenraad hun standpunten mondeling hebben toegelicht.
2. Artikel 10, lid 7 en 8 van de Generale regeling voor de kerkelijke rechtspraak bepaalt dat van het horen een kort schriftelijk verslag wordt gemaakt en dat de indieners en de wederpartij in de gelegenheid worden gesteld om binnen een door de deputaten te stellen termijn hun opmerkingen bij het verslag kenbaar kunnen maken. Deze mogelijkheid om op het verslag te kunnen reageren heeft tot doel om te controleren of hetgeen door partijen tijdens de hoorzitting is ingebracht en gezegd op een correcte wijze in het verslag is verwoord, zodat daar achteraf geen discussie over kan ontstaan.
3. Het verslag is op 11 mei 2020 per mail aan partijen toegezonden.
4. Op 27 mei 2020 is namens de kerkenraad meegedeeld dat het verslag een correcte weergave is van de hoorzitting en hij daarbij verder geen opmerkingen heeft.
5. Op 13 mei 2020 hebben de indieners aangegeven met het verslag in te stemmen.
6. De deputaten hebben vervolgens het verslag van de hoorzitting definitief vastgesteld. Het vastgestelde verslag is bij deze uitspraak bijgevoegd.

Op 4 september 2020 zijn partijen in de gelegenheid gesteld ten overstaan van de generale synode te reageren op de hen toegezonden conceptuitspraak. Zowel de indieners als de kerkenraad hebben daarvan gebruik gemaakt.

V. Samenvatting van hetgeen in hoger beroep is aangevoerd

In hoger beroep worden de volgende uitspraken van de generale synode gevraagd (letterlijke citaten uit hoger beroepschrift zijn vetgedrukt):

1. Het beroep gegrond verklaren en de betreffende predikant, kerkenraad, classis en particuliere synode te wijzen op de redactie van het vierde gebod, die niet alleen de norm voor het houden van de rustdag helder formuleert, maar ook alle tegenspraak bij voorbaat de mond snoert, door de norm te gronden op een externe waarde, namelijk op de rust die God Zelf nam na zijn scheppingswerk.
2. De definitie van de rust door de wet zelf te laten formuleren door deze na te spreken, en door te verwerpen de leer of opvatting dat presentie in samenkomsten geldt als sabbatsgebod vervangende norm, en dat ten tweede de rust die wordt geleerd en voorafgeschaduwd in het vierde gebod niet al is bereikt voor wie Christus aanneemt. Want de gevraagde rust ziet op het wijden en bestemmen. En het aannemen van Christus biedt wel de hoop en de belofte en de verzekering van de rust, maar het brengt geenszins de gearriveerdheid in die rust. Want immers, de mens en God zijn nog niet samen in de rust, en ook God heeft de Rust die Hij van voor de grondlegging van deze wereld met de mens had verordineerd, nog niet met de op aarde levenden bereikt. En dat is ook onmiskenbaar als teken en zegel in het heilig Avondmaal opgenomen, waar de aanwezigheid van Christus juist in het geloof wordt geduid, onder gelijktijdig bewijs en erkennend besef dat Christus nog niet is teruggekomen en niet mede in persoon aan de tafel zit om met de zijnen van de wijn te drinken.
3. De erkenning uit te spreken dat niet alleen de predikant, classis en particuliere synode, maar ook voorafgaande synodes hebben gedwaald door redengevingen te zoeken of te omarmen die door mensen zijn genormeerd en geformuleerd en ook qua pretentie en toonzetting niet beoogden verder te gaan dan verslaglegging van wat er in den lande wordt en werd geleerd en gemeend; en dat mitsdien ten onrechte de helderheid van de schriften is toegestaan overvleugeld en verduisterd te worden.
4. De erkenning uit te spreken dat de huidige stand der leer door de koppeling van de rust in Christus met het moeten bezoeken van de samenkomsten, ten onrechte grote aantallen christenen buiten de rust van Christus plaatst. Dat het terugkomen van een dergelijke enge ware rustgedachte ten eerste en ten meeste in het eigen huis moet dienen tot bekering en herstel. Herstel van de norm, vraagt ook vruchten van herstel.
5. Uit te spreken de erkenning dat deze procedure ten diepste niet gaat over standpunten en verschillende meningen, maar dat de wet die eens terechtstelde tot de dood, nu zelf in verdrukking is gekomen bij de heiligen die geschikt werden gemaakt om de wet lief te hebben zoals David de wet liefhad. Dat zulks een ernstige zaak is, gelet op de ontstaansgeschiedenis en de plaats en de rol die onze kerken steeds hebben geclaimd in de geschiedenis van kerk en reformatie.

VI. Overwegingen van de generale synode ten aanzien van het hoger beroep

1. Op grond van artikel B12.5 KO wordt de instemming van de gemeente bij de roeping van een predikant verkregen als er vanuit de gemeente geen gegrond bezwaar tegen leer of leven van de predikant wordt ingebracht. De indieners hebben bezwaar ingediend bij de kerkenraad in verband met een bezwaar tegen de leer van de predikant over het vierde gebod.
2. Het standpunt van de predikant over het vierde gebod staat vermeld in zijn e-mail van 30 januari 2019 aan de indieners en is als volgt te typeren:
In het vierde gebod wordt de zevende dag van de week een geheiligde dag genoemd. In het Nieuwe Testament is over het heiligen van die éne dag niets te vinden. Wel wordt de sabbat 'slechts een schaduw' genoemd van wat naar Christus wijst. Christus geeft de rust die met het zevende gebod in schaduwvorm bekend was. Met Christus is er een nieuwe werkelijkheid, die niet zichtbaar wordt in een nieuwe dag of in een verbod om te werken. 'Blijvend is dat we alleen echte rust krijgen in ons

leven via de Christus, en vooral via de geprédikte Christus.’ Daarom zijn de samenkomsten, zoals genoemd in Hebreeë 10, nodig om te blijven bezoeken. Anders verdwijnt de echte rust uit ons leven, met het risico de eeuwige rust die ons te wachten staat, mis te lopen. ‘Dat is het blijvende in Christus.’

3. De kerkenraad, de classis en de particuliere synode zijn van oordeel dat niet is aangetoond dat dit standpunt van de predikant strijdig is met Schrift en belijdenis, de leer van de kerk.
4. De Generale Synode van Amersfoort 2005 heeft zich intensief beziggehouden met de leer over het vierde gebod en heeft besloten om de daartoe opgestelde handreiking ‘Zondag, HEERlijke dag’ in de aandacht van de kerken aan te bevelen (Acta, artikel 22) en verder ‘geen afzonderlijke algemene uitspraak te doen over de verhouding tussen het vierde gebod en de zondagsviering.’ De synode wilde geen verdere algemene uitspraak doen dan wat in onze belijdenis over de zondag is uitgesproken (Acta, artikel 25). De Generale Synode van Zwolle 2008 bevestigde dit besluit van de Generale Synode van Amersfoort 2005 (Acta, artikel 15). Zij motiveerde dat als volgt: ‘1. het verzoek de uitspraak van de GS Amersfoort-C 2005 te herzien en alsnog een algemene uitspraak te doen over de verhouding tussen het vierde gebod en de zondagsviering, is in werkelijkheid een vraag om een interpretatie van HC Zondag 38 kerkelijk vast te leggen. De GS Amersfoort-C heeft daaraan terecht niet willen voldoen om niet boven Schrift en belijdenis uit te gaan’.
5. De generale synode is van oordeel dat de indieners niet hebben aangetoond dat het standpunt van de predikant ingaat tegen deze generale besluiten. Binnen deze besluiten wordt ruimte gelaten voor het standpunt van zowel de predikant als de indieners.
6. Uit hetgeen door de indieners in hoger beroep is aangevoerd, leidt de generale synode af dat in hoger beroep echter een bredere uitspraak van de generale synode wordt gevraagd die zich niet slechts beperkt tot de juistheid van het standpunt van de predikant. Dit blijkt onder meer uit de zinsdelen onder V. weergegeven. De indieners lijken daarmee te beogen dat de generale synode een algemene uitspraak doet over de leer van het vierde gebod en daarmee terugkomt op de besluiten van de generale synodes van 2005 en 2008. Dit blijkt ook uit onderdeel 2.1. (pagina 6-7) van het hoger beroepsschrift waar ingegaan wordt op de ‘onjuistheid’ van de Generale Synode van Amersfoort 2005.
7. De Generale Synode van Meppel 2017 heeft in een uitspraak (Z2, onder VI., gepubliceerd op www.gkv.nl, in de rubriek kerkorde – jurisprudentie kerkelijke rechtspraak) nog eens het bestendig algemeen kerkrechtelijk uitgangspunt bevestigd dat in het kader van de kerkelijke rechtspraak een uitspraak van de generale synode wordt gedaan in een concreet geschil tussen twee partijen. Deze uitspraak van de generale synode is bindend voor partijen (artikel F77.3 KO) en bevat geen algemeen kerkelijk besluit dat de kerken bindt. Het hoger beroep is niet bedoeld om in (leer)kwesties waarover binnen de kerken niet gelijk wordt gedacht de generale synode tot een algemene (leer)uitspraak te bewegen. Een dergelijk bindend besluit kan slechts tot stand komen via de lijn van de reguliere besluitvormende taak (artikel F74.1 KO). Waar het gaat om een herbeoordeling van algemene besluiten van de eerdere generale synoden is daarvoor de weg van revisie in de kerkorde vastgelegd (artikel 81 KO).
8. Voor zover de indieners door middel van het hoger beroep (impliciet) beogen aan de generale synode revisie te vragen van de besluiten van de Generale Synode van Amersfoort 2005 en de Generale Synode van Zwolle 2008 kan dat niet slagen. Revisie van besluiten van de generale synode kan op grond van de kerkorde alleen worden verzocht door kerkenraden en classes. Individuele kerkleden hebben geen directe toegang tot de generale synode, maar kunnen wel hun eigen kerkenraad gemotiveerd verzoeken om revisie te vragen bij de synode.

VII. Uitspraak

De Generale Synode van Goes 2020:

- bevestigt de uitspraak van de particuliere synode van 7 november 2019;
- verklaart het hoger beroep van de indieners van 12 december 2019 ongegrond.

Artikel 52 - Verzoek br. K.P. Steendam om Acta GS Meppel 2017 te wijzigen

Materiaal:

bericht van br. K.P. Steendam waarin hij verzoekt om de weergave van zijn bezwaar in hoger beroep in de Acta van de GS Meppel 2017 te rectificeren (20-10-2020).

Besluit:

1. het bericht van br. K.P. Steendam ontvankelijk te verklaren;
2. in de Acta van de GS Goes 2020 op te nemen:

Br. K.P. Steendam wijst erop dat in de acta van de GS Meppel 2017, art. 31, bij de verslaglegging van zijn hoger beroep de weergave van zijn bezwaar onvolledig is. De volledige weergave is als volgt: Al met al is deze icoon een heel foutieve weergave van de Bijbel. De schilder van de icoon volgt daarmee onbewust een werkwijze die typerend is voor de werkwijze van de duivel; namelijk: het bewust eenzijdig en slordig citeren van Gods Woord, om mensen bij God weg te trekken; Met een icoon kunnen je gedachten aan de haal gaan. Onze predikant zegt het in zijn preeksamenvatting op internet: door lang en liefdevol naar deze icoon te kijken, leer je nieuwe dingen over het wezen van God. Maar dat zet de gemeente op een dwaalspoor. Nieuwe inzichten krijgen over wie God is, krijg je niet door te kijken naar een icoon; daarvoor moet je gewoon de Bijbel lezen.

Gronden:

1. Br. Steendam heeft een rechtstreeks belang bij een goede weergave van zijn bezwaar. Zijn bericht kwam binnen na de sluitingstermijn voor ingekomen stukken, maar er wordt geen belang geschaad wanneer de synode in dezen een uitzondering maakt.
2. Deputaten hoger beroep bevestigen desgevraagd dat de weergave van zijn bezwaar in de acta onvolledig is en adviseren dit recht te zetten.

Het voorstel voor dit besluit is door het moderamen, in een moderamenbrief van 9 november 2020, aan de afgevaardigden voorgelegd en is unaniem aangenomen.

Artikel 53 - Besluiten Theologische Universiteit

Materiaal:

- a. rapport van de Raad van Toezicht en het College van Bestuur van de TU Kampen en het Bestuur van de Nederlands Gereformeerde Predikantenopleiding (27-09-2019);
- b. jaarverslagen van de Theologische Universiteit Kampen 2017 en 2018 waarvan de jaarrekening en de goedkeurende verklaring van de accountant onderdeel zijn;
- c. rapportage van de Raad van Toezicht en het College van Bestuur met betrekking tot de vestigingsplaats en de huisvesting van de Theologische Universiteit in samenhang met de gestelde strategische doelen (30-10-2020);
- d. vertrouwelijke brief van de Raad van Toezicht en het College van Bestuur van de TU Kampen inzake personele zaken (15-12-2020).

Besluit 1:

het door de Raad van Toezicht uitgeoefende toezicht op het College van Bestuur, alsmede het werk van Curatoren, goed te keuren en zowel de Raad van Toezicht als Curatoren decharge te verlenen.

Besluit 2:

het door het College van Bestuur onder toezicht van de Raad van Toezicht gevoerde algemeen bestuur en beheer van de Theologische Universiteit goed te keuren.

Besluit 3:

het door het College van Bestuur gevoerde financiële beleid en beheer alsmede het daarop uitgeoefende toezicht door de Raad van Toezicht goed te keuren.

Besluit 4:

- a. in te stemmen met de werkwijze in het convenant dat door de Raad van Toezicht, College van Bestuur en deputaten financiën en beheer is opgesteld ter regeling van de financiële relatie van de universiteit der kerken, het toezicht daarop en het beheer daarvan;
- b. de instructies in de Generale Huishoudelijke Regeling m.b.t. het financieel toezicht en beheer van deputaten financiën en beheer t.a.v. de Theologische Universiteit worden uitgevoerd binnen het kader van het convenant.

Besluit 5:

- a. de bijdrage van de kerken voor de Theologische Universiteit voor het jaar 2021 conform de meerjarenbegroting vast te stellen; dit bedrag is vermeld op het totaaloverzicht, opgenomen in bijlage 7-1 van deze acta;
- b. de norm die de Generale Synode van Amersfoort-Centrum in 2005 heeft geformuleerd, waarin is bepaald dat de maximale jaarlijkse rijksbijdrage niet meer zal bedragen dan 50% van de totale jaarlijkse begroting van de Theologische Universiteit, los te laten.

Gronden:

1. Voor een organisatie als de Theologische Universiteit, waar studenten studeren en mensen werken, moet continuïteit geborgd zijn. Daarvoor is noodzakelijk dat de Raad van Toezicht en het College van Bestuur kunnen rekenen op de afgesproken bijdragen uit de kerken; in ieder geval voor komend jaar².

² Het budget is in twee stappen goedgekeurd. Voor het jaar 2021 is dat gebeurd aan het einde van de email ronde op 27 juni 2021 om de TU in de gelegenheid te stellen verplichtingen aan te gaan voor het jaar 2021. Voor de jaren 2022 en 2023 is het budget goedgekeurd op 12 december 2020, nadat het totaaloverzicht van budgetten beschikbaar was. Grond 1 is een motivering voor stap 1.

2. In de beleving van kerkleden is de 50%-norm mogelijk nog steeds een voorwaarde voor een zelfstandige positie van de TU ten opzichte van de overheid; duidelijkheid op dit punt is daarom wenselijk.
3. De 50%-norm speelt voor het ministerie van OCW geen rol en in de besluitvorming wordt er door het ministerie dan ook geen rekening mee gehouden.
4. In 2005 werd als reden voor maximering van de rijksbijdrage uitgesproken dat de financiële band met de kerken behouden moet blijven. De band tussen de kerken en de TU is primair een band vanwege de inhoud van onderwijs, onderzoek en advisering. Die band kan op verschillende manieren vorm krijgen en van beide zijden zal daarin geïnvesteerd moeten worden.
5. Als voorwaarde werd in 2005 gesteld dat deputaten-curatoren erop toe moesten zien dat van overheidswege aan het verlenen van een rijksbijdrage geen eisen of voorwaarden werden gesteld die in strijd zouden zijn met het karakter van de Theologische Universiteit als gereformeerde instelling. Echter,
 - a. De kaders van de Wet op het Hoger Onderwijs bieden aan levensbeschouwelijke universiteiten (zoals de TU) ruimte om haar eigen identiteitsbeleid te voeren.
 - b. Bevoegdheden en zeggenschap worden bepaald op basis van wettelijke en statutaire regels en bevoegdheden.

Besluit 6:

de jaarlijkse bijdrage van de kerken voor de Theologische Universiteit voor de jaren 2022 en 2023 conform de meerjarenbegroting vastgesteld zoals vermeld in bijlage 7-1 van deze acta.

Besluit 7:

in te stemmen met de (voorgenomen) benoemingen c.q. het bekrachtigen van benoemingen van wetenschappelijk personeel en met de instelling van buitengewone leerstoelen, zoals voorgesteld en toegelicht in de brief van de raad van toezicht van 16-12-2019 personele zaken. Het betreft de volgende (voorgenomen) benoemingen:

- Dr. J.M. Burger en dr. R.T. te Velde zijn m.i.v. 1 september 2019 bevorderd tot universitair hoofddocent Systematische Theologie (beide voor 0,8 fte).
- Dr. M.G.P. Klinker-De Klerck is een driejarige tenure track gestart gericht op een bevordering tot universitair hoofddocent Nieuwe Testament (0,6 fte).
- Dr. E. Brink is m.i.v. 1 september 2019 bevorderd van docent tot universitair docent Oude Testament (0,7 fte).
- Op grond van Statuut art. 23 lid 5 is met ingang van 1 januari 2019 dr. J.H.F. Schaeffer bevorderd tot gewoon hoogleraar Praktische Theologie (1,0 fte).
- Voor de komende periode wordt de benoeming voorzien van dr. J.M. Burger tot gewoon hoogleraar Systematische Theologie.

Besluit 8:

de (nieuw te benoemen) Raad van Toezicht te machtigen:

- a. in naam van de kerken toezicht te houden op het bestuur, het beheer en het functioneren van de Theologische Universiteit volgens de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW) en het Statuut;
- b. verantwoordelijkheid te nemen voor de strategische ontwikkeling van de universiteit;
- c. alle stappen voor te bereiden c.q. te ondernemen die vanwege een kerkelijke vereniging in 2023 nodig zijn voor de volledige integratie van de Theologische Universiteit Kampen als gezamenlijke universiteit van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Besluit 9:

- a. in te stemmen met de voorgestelde omzetting van Curatorium naar Raad van Advies met de opdracht:
De Raad van Advies staat het College van Bestuur met raad en daad bij met betrekking tot:

1. het gereformeerde karakter en de kerkelijke relevantie van het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling;
 2. het borgen van getrouwheid aan Gods Woord en de gereformeerde confessie in het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling;
 3. de band tussen de Universiteit en de Kerken;
- b. de Raad van Toezicht opdracht te geven de taken en bevoegdheden van de Raad van Advies te regelen in een reglement.

Besluit 10:

- a. in te stemmen met de strategische ontwikkelingen van de universiteit, conform de in de rapportage en het instellingsplan 2019 – 2024 uiteengezette strategische plannen;
- b. de Raad van Toezicht opdracht te geven met het College van Bestuur verantwoordelijkheid te nemen voor een duurzame, strategische huisvesting van de universiteit die maximale voorwaarden schept voor de ontwikkeling, hetzij in Kampen, hetzij in een andere vestigingsplaats, onder waarborging van de financiële haalbaarheid en de continuïteit van de universiteit.

Besluit 10a werd tegelijk met de LV genomen. Aansluitend besloot de LV “in te stemmen met de besluiten van de synode m.b.t. strategie en huisvesting van de TU, en het vertrouwen uit te spreken in de verdere ontwikkeling van de universiteit tot een instituut van de straks herenigde kerken”.

Besluit 11:

Het Statuut van de universiteit conform de voorgestelde wijzigingen vast te stellen (zie bijlage 4-1).

27 juni 2020

Artikel 54 - Digitale behandeling Theologische Universiteit

Door beperkingen van de mogelijkheid om te vergaderen en de noodzaak voor de TU van een tijdige behandeling van de voorstellen (budget) is gekozen voor een gedeeltelijke digitale behandeling.

Tijdens de eerste besprekronde komt het volgende aan de orde:

Over de besluiten 1 t/m 3 (goedkeuring en décharge) worden alleen waarderende woorden gesproken.

Over besluit 5a (kerkelijke bijdrage) wordt het volgende besproken:

De reden waarom de bijdragen van de NGK aan de TU stapsgewijs stijgen, is dat het om indexaties gaat van bedragen die in een overeenkomst tussen de NGP en de TU Kampen zijn vastgelegd (primair als dekking van de personeelskosten die meekomen door de indienstneming door de TU Kampen van NGP-personeel). Deze overeenkomst is tenminste geldig tot en met 2023, althans tot het moment dat de kerkelijke hereniging daadwerkelijk heeft plaatsgevonden, waarmee de universiteit ook rechtens een gezamenlijke instelling wordt. Tot dat moment zijn indexaties van bestaande overeengekomen afspraken voldoende en ligt het (nog) niet voor de hand om naar een harmonisatie van de quota te streven. In lijn hiermee kunnen de quota van de NGK en de GKv voor de predikantsopleiding daarom ook nog niet vergeleken worden: de instandhouding van een volwaardige theologische universiteit of een predikantenopleiding die door een andere universiteit wordt uitgevoerd (zoals nu is overeengekomen met de NGP) maakt een groot verschil. Wat betreft de opmerkingen over de kerkelijke bijdrage aan de Theologische Universiteit in relatie tot de financiële draagkracht van de kerken in de komende jaren: het gesprek hierover zal op een later moment gevoerd (moeten) worden, nadat het rapport van de Commissie Strategie en Financiën door de GS/LV is besproken. De TU heeft aan de commissie een schriftelijk advies gegeven over de bepaling van de bijdrage die de kerken willen leveren aan de instandhouding en ontwikkeling van de TU. Deze hangt niet primair af van ledentallen, maar van de visie op de universiteit en op de functie ervan voor de kerken.

In deze ronde zal alleen over het budget voor 2021 worden besloten. De budgetten voor 2022 en 2023 worden besproken nadat de GS/LV het rapport van de Commissie Strategie en Financiën heeft besproken.

Bij besluit 4 (Convenant DFB-TU) en 5b (herziening beleid rijksbijdrage) geven de raad van toezicht en de raad van bestuur het volgende ter overweging aan de afgevaardigden:

Er bestaat geen verband tussen de maximering van de rijksbijdrage en de invloed van de kerken op de strategische koers en de vestigingsplaats van de universiteit. De hoogte van de rijksbijdrage heeft geen invloed op het beleid van de universiteit en de wijze waarop deze tot stand komt. Het (door de kerken vastgestelde) Statuut bepaalt de kaders waarbinnen Raad van Toezicht en College van Bestuur (als kerkelijk gemachtigd en wettelijk aangewezen ter zake bevoegd gezag en toezichthouder) de strategische ontwikkeling van de universiteit ter hand nemen. Dit Statuut functioneert op zijn beurt binnen de kaders van de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW), die aan levensbeschouwelijke universiteiten (zoals de TU Kampen) ruimte biedt om hun eigen identiteitsbeleid te voeren. Bevoegdheden en zeggenschap worden dus niet bepaald op basis van de hoogte van de bekostiging, maar op basis van wettelijke en statutaire regels en bevoegdheden, en het (politiek bepaalde) bekostigingsstelsel hoger onderwijs en bekostigingsvoorwaarden/-gronden (zoals aantallen studenten, diploma's, promoties, etc.). De aanvaarding van de rijks bekostiging is 15 jaar geleden niet zonder slag of stoot gegaan. De TU Kampen was in tegenstelling tot de TUA en de PThU geen aangewezen instelling en kon dus niet zomaar aanspraak maken op bekostiging. Door de TU Kampen is toen sterk het vergelijk gezocht met de TUA. Bij de indaling van de aangewezen instellingen in de WHW en daarmee in het bekostigingsstelsel is ook de TU Kampen ingedaald op vergelijkbare condities als de TUA. Feitelijk is de bekostiging veel te laag, de instelling zou een grotere vaste voet moeten hebben.

Bij de levensbeschouwelijke universiteiten is het aandeel van niet-bekostigde studenten die de studie volgen hoger dan het landelijk gemiddelde. Vragen naar zingeving en het daarvoor volgen van studie op latere leeftijd komt steeds meer voor. Collegegelden van € 10.000 of meer zouden nodig zijn om dan kostendekkend te werken. Doordat deze mensen daarna op werkvelden (zoals kerken en levensbeschouwelijke organisaties) komen te werken waar de salarissen niet zo hoog zijn om zo'n studie te kunnen bekostigen, kiezen de levensbeschouwelijke universiteiten om het maximaal haalbare in rekening te brengen. Ook de TU kent betrekkelijk veel zij-instromers, waaronder mensen met een 'late roeping'. Deze zijn dus in belangrijke mate ten laste van de universiteit. Voor wat betreft de omvang van de vaste voet voor onderwijs en onderzoek kan worden vastgesteld dat deze voor drie van de vier levensbeschouwelijke universiteiten op dit moment onvoldoende is. Er loopt op dit moment bij de rijksoverheid een bekostigingsonderzoek naar de financiering van de universiteiten. Daarbij zijn ook de levensbeschouwelijke universiteiten betrokken. In de loop van 2021 worden daarvan de uitkomsten verwacht.

In 2010 is deze gedeeltelijke rijks bekostiging en de indaling in het stelsel van de WHW gerealiseerd. Op dit moment probeert de TU het rijks aandeel in de bekostiging te vergroten, maar zij constateert ook dat de discussie in de kerken is gekanteld. Was het destijds een erezaak voor de kerken de TU in stand te houden, zoals enkele broeders in de digitale bespreking opmerken, nu wordt de druk van de TU op de landelijke quota als groot ervaren, zelfs met het vooruitzicht van een veel grotere kerkelijke achterban na de hereniging. Dit gegeven behoeft gezamenlijke reflectie en visievorming op de plaats en functie van de universiteit.

De band met de kerken is primair een inhoudelijke zaak. Het loslaten van een 50%-norm (die door OCW nooit erkend is) is weliswaar noodzakelijk om de universiteit in stand te houden als de kerkelijke bijdragen afnemen, maar het loslaten van deze norm hoeft als zodanig de band van de TU met de kerken niet te verzwakken. Het hoeft ook niets te veranderen aan de gezamenlijke inspanning om te werken in het koninkrijk van God. De Theologische Universiteit is geen 'domineesfabriek': een economische plaats van vraag en aanbod tussen kerk en universiteit. Met elkaar staan we voor de opdracht om het Evangelie vruchtbaar te zijn voor deze tijd en hiervoor hebben we elkaar nodig.

Verder is het goed om besluit 5b in een helder perspectief te plaatsen. Verschillende keren wordt er door afgevaardigden een verband gelegd tussen besluit 5b (het loslaten van de 50%-norm) en de verwachte verminderde financiële draagkracht van de kerken. Deze twee zaken zijn echter geen communicerende vaten. Het loslaten van een historische norm betekent niet automatisch dat de overheid de verminderde kerkelijke bijdrage aanvult, evenmin als een verhoogde rijksbijdrage automatisch betekent dat de kerkelijke bijdrage omlaag kan.

Historisch gezien hebben de kerken zich altijd ervoor uitgesproken zorg te dragen voor de continuïteit van de universiteit en de wetenschappelijke opleiding van haar predikanten – en dit is ook vastgelegd in het Statuut van de universiteit. Besluiten die in het verleden door synodes zijn genomen en door de universiteit zijn uitgevoerd in beleid, in opleidingen- en cursusaanbod, in onderzoek en internationalisering, kunnen niet zomaar door een volgende synode ongedaan gemaakt worden zonder dat dit consequenties heeft voor de universiteit. Ook bij een besluit van de kerken tot verlaging van de kerkelijke bijdragen blijven de verplichtingen die de universiteit is aangegaan nog langdurig in stand (denk aan onderwijsverplichtingen, aan personele verplichtingen en eigen risico dragerschap in geval van ontslag van personeel). Het is niet zo dat het rijk de tekorten opvult die ontstaan doordat de kerken met de universiteit een andere koers willen varen. Dat de universiteit ervoor staat zoals die ervoor staat, is mede gevolg van besluiten van vorige synodes: elke drie jaar heeft de universiteit verantwoording afgelegd over beleid en goedkeuring gevraagd over nieuw beleid.

Dit betekent niet dat er niks kan of moet veranderen. Het vraagt om zorgvuldige visie- en besluitvorming over de positie en instandhouding van de universiteit op de langere termijn, waarbij de relatie/positionering tot andere theologische instellingen in Nederland als context wordt meegewogen. Temporisering van (beelden over) voorgenomen (financiële) beleids- en visiewijzigingen, die passen bij de aard en de verplichtingen van een universitaire instelling, is onzes inziens van belang.

Wat betreft de uitstroom van studenten van de Theologische Universiteit naar de kerken gaan vrijwel alle studenten die de driejarige predikantsmaster volgen ook daadwerkelijk in de kerken aan de slag. In de periode 2012-2020 zijn er in totaal bijna zestig studenten afgestudeerd in de predikantsmaster. Vrouwelijke afgestudeerden konden in deze periode tot 2017 nog niet als ambtsdrager aan de slag. Achtenveertig afgestudeerden zijn predikant geworden, en twee recent afgestudeerden zijn nog op zoek naar een gemeente om daarin als predikant werkzaam te zijn. De overige predikantsmasterstudenten zijn ofwel bezig met een promotiestudie, ofwel nog op weg naar beroepbaar stelling c.q. het predikant schap, ofwel in een ander werkveld actief geworden.

Naast de predikantsmaster kent de universiteit nog twee opleidingen/routes, waarvan een deel van de studenten uitstroomt in een functie in de kerken. Zo zijn in de genoemde periode tien studenten afgestudeerd via de kerkelijke route, de opleiding voor mensen die op latere leeftijd predikant willen worden. Daarnaast zijn in dezelfde periode 114 studenten afgestudeerd in de eenjarige Master Theologie. Hoewel het niet voor alle afgestudeerden van de eenjarige master eenvoudig blijkt om een betrekking te vinden op het domein van kerkelijk werk, vinden ook studenten vanuit deze opleidingsroute hun weg naar de kerken. Dit gebeurt bijvoorbeeld als kerkelijk werker, jeugdwerker, kerkplanter, pionier, voorganger of gemeente-adviseur. Andere afgestudeerden zijn werkzaam in allerlei andere werkvelden waarin zij de theologische vorming, kennis en vaardigheden die ze in Kampen eigen hebben gemaakt in kunnen zetten in hun werk en voor hun omgeving.

De TU neemt het voorstel van een afgevaardigde om bij de gronden toe te voegen dat er toegewerkt moet worden naar een reëlere balans tussen een hogere rijksbijdrage en een lagere bijdrage uit de kerken niet over. Overwegingen daarbij:

- a. wat een reëlere balans is moet ter sprake komen bij de besprekingen rond de financiën voor de jaren 2022-2023;
- b. het streven naar een maximale rijksbijdrage (en daarmee loslaten van maximering) hoeft niet per definitie een korting van de bijdrage van de kerken te betekenen.

De meeste afgevaardigden stemmen van harte in met voorgesteld besluit 7 (benoeming wetenschappelijk personeel). De TU licht toe dat de benoeming van deze medewerkers geen impact heeft op de bijdrage van de kerken. Zoals in het nieuwe convenant met DFB is overeengekomen, is de kerkelijke bijdrage bevroren op het niveau van € 1,8 miljoen. Loon- en prijsstijgingen worden niet meer doorberekend aan de kerken.

Voor de drie besluiten die betrekking hebben op de studiefinanciering zijn in deze ronde alleen instemmende reacties gegeven.

Aan het begin van de tweede ronde geeft de TU-commissie van de GS/LV de volgende verklaring: Als commissie kunnen we ons vinden in de reactie van RvT en CvB en op basis van deze reactie en de gemaakte opmerkingen door GS en LV hebben we de besluitteksten en de gronden van de besluiten m.b.t. de financiering van de TU gewijzigd.

In de tweede ronde komt alleen het besluit betreffende het convenant DFB-TU aan de orde. DFB (deputaten financiën en beheer) hebben de volgende reactie gegeven: Het convenant gaat over de wijze van samenwerken tussen de RvT/CvB van de TU en de GS en hun afvaardiging. Daar de GS slechts een beperkte periode bestaat en de TU gedurende drie jaar het door haar vastgestelde beleid en strategie moet uitvoeren, is DFB de controller die hierop let. Het gaat hier niet alleen over de besteding van het budget. Nog steeds is de universiteit een zelfstandig orgaan dat door de kerken is opgericht, en waarvoor de kerken verantwoordelijkheid dragen, ook in financiële zin. Kortom, wanneer er door ander beleid tekorten zouden ontstaan en de werkgelegenheid kritisch wordt, zullen de kerken daar mogelijk op kunnen worden aangesproken. Daarom is het belangrijk dat DFB deze rol invult. Die verantwoordelijkheid zou geborgd moeten zijn in de RvT van de TU. De RvT is in zijn besluitvorming gehouden aan de bestuursrechtelijke functie van toezichthouder conform de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW). Zaak is dat de controle op de risico's van de kerken ook goed gemonitord wordt. DFB en de TU zijn gediend met een helder beleid door de GS voor de toekomst. De aandrang, de laatste jaren van DFB, om de bijdrage uit de kerken te verminderen was geen directe opdracht van de GS, maar een wens die voortkwam uit het model van de GTU. DFB vindt dat juist de TU recht heeft op een heldere visie waar zij heen moeten als Theologische Universiteit met een Predikantenopleiding. Het feit dat meerdere kerkgenootschappen hiervan gebruik maken en slechts één kerkgenootschap hiervoor eindverantwoordelijk is lijkt ons een zaak die strategisch goed bekeken moet worden. Besluit 7 geeft de ruimte om het beleid dat door de GS is neergelegd te controleren en mee richting te geven.

De reactie van de TU is:

Als TU kunnen we ons vinden in de werkwijze van het convenant. Zowel TU Kampen (RvT en CvB) als DFB willen hun eigenstandige verantwoordelijkheid richting de kerken op correcte wijze invullen, en op deze wijze denken we daar goed invulling aan te kunnen geven. Wij herkennen daarbij het signaal rond de toekomstige financiering van beide kerkverbanden en de mogelijke impact van dalende ledenaantallen. Tegelijkertijd zien we de bijdrage die de universiteit levert en nog verder kan leveren aan de zending en missie van de kerk, zowel in Nederland als daarbuiten. De optie die DFB noemt om die samenwerking eventueel ook met andere kerkverbanden te zoeken - ook om daarmee financieel meer draagkracht te ontwikkelen - achten wij interessant. In feite wordt daar nu een eerste belangrijke stap in gezet door de integratie met de NGP. Verdere uitbreiding kan ook interessant zijn, maar niet zonder enig risico. De recente GTU-geschiedenis van onze universiteit leert wel dat synodes van verschillende kerkgemeenschappen kunnen komen tot divergerende besluiten. Onderdeel van de strategie van de TU Kampen is nu al nauwere samenwerking te zoeken met de ETF, de TUA en de PThU om gezamenlijk de belangen van de theologie zo goed mogelijk te behartigen. Er zijn geen amendementen ingediend.

De conclusie na deze tweede digitale besprekingsronde is dat er een grote mate van eenstemmigheid is. Er was gelegenheid tot zaterdag 27 juni 2020, 12 uur (per mail) een tegenstem of onthouding door

te geven. Hiervan is geen gebruik gemaakt, waardoor de besluiten met unanieme stemmen zijn aangenomen.

7 november 2020

Artikel 55 - Clusterbespreking Theologische Universiteit

Dit onderwerp wordt besproken door cluster B. Allereerst krijgt br. L. Hordijk het woord, voorzitter van de Raad van Toezicht, over het bestuur van de Theologische Universiteit Na hem prof. dr. R. Kuiper, vanuit de Raad van Bestuur, over gedreven en verbinden, gevolgd door br. J.W. Boven over draagvlak en balans; br. C. Kruse sluit af over identiteit en kerkelijke relevantie nu.

Br L. Hordijk merkt op dat gereformeerde theologie vanuit de gebrokenheid vragen aan de orde stelt die voor de samenleving relevant zijn. Ze kan een bijdrage leveren aan actuele vragen binnen de samenleving. Een doel is de aantrekkelijkheid van deze theologie vergroten binnen een steeds complexer wordende kerkelijke, culturele en academische wereld. De kenniscentra van AKZ+ (www.Weetwatjegeloof.nl) en het praktijkcentrum dragen daarin bij. Ook voor het christelijk onderwijs heeft de TU betekenis. De universiteit maakt deel uit van het landschap van de Nederlandse universiteiten en werkt in dit geheel samen met de Protestantse Theologische Universiteit, de Theologische Universiteit van Apeldoorn, en de Universiteit voor Humanistiek, als levensbeschouwelijke inrichtingen.

In de voorstellen komt de wens naar voren naar een soepel bestuur, conform de wet op het hoger onderwijs. In deze governance wordt de relatie met de kerken verbeterd en de bestuurlijke druk verminderd.

Prof. Kuiper kleurt dit plaatje in en licht de strategische koers toe. In de afgelopen jaren strandden de plannen voor een breed opgezette gereformeerde theologische universiteit. Maar er is ingezet op een gedegen opleiding die gewaardeerd wordt in binnen- en buitenland: met 37 instellingen wereldwijd zijn er contacten. Het aantal studenten is stabiel en schommelt rond de 140. De universiteit zou graag 200 studenten zien. De bacheloropleiding trekt op dit moment minder studenten, de masteropleidingen, vooral de algemene laten groei zien. Strategisch zet de universiteit daarom in op visie, waarin verbinding gezocht wordt met maatschappelijke vraagstukken, op versterking van de bacheloropleiding, op verbinding maken met de kerken en op internationalisering. Het rapport heet daarom ook verbreden en verbinden. We zoeken samenwerking met andere theologische instellingen in een bredere academische omgeving. Ook vanuit dit oogpunt is een mogelijke verhuizing belangrijk. Theologie wordt een unieke studie, vaak is die vervangen door religiewetenschappen. Er zijn nog maar een handvol instellingen voor klassieke theologie met aandacht voor de grondtalen. Kampen heeft contact hierover met het seminarie van de Baptisten en met de Evangelische Theologische Faculteit in Leuven.

Verbreden houdt in: meer aanbieden, meer masters ontwikkelen, bijvoorbeeld de master spiritualiteit. Gezocht wordt ook naar meer sporen in de bacheloropleiding, want dat betekent een bredere instroom en een grotere doorstroom naar de predikantsmaster. Binnen de GKv zijn er tien afgestudeerde mensen per jaar nodig; op dit moment gaat het om acht.

Br. J.W. Boven vervolgt. De universiteit was tien jaar geleden de eerste met een missionaire master. Daar is veel belangstelling voor, ook uit andere kerken. Daarnaast is er nu een master spiritualiteit en een master identiteit. De laatste met het oog op het onderwijs. Belangrijk is dat draagvlak en draagkracht in balans zijn. Dat raakt de financiën. In 2005 is gekozen voor een gedeeltelijke bekostiging door de overheid. Nu wachten nieuwe onderhandelingen met de overheid vanuit het Statuut. Tegelijk zijn er constructieve gesprekken met de deputaten financiën en beheer. De universiteit ziet de noodzaak van budgettering, maar tegelijk vormen de personele kosten de grootste post op de begroting.

Br. C. Kruse staat stil bij de veranderingen in de bestuursstructuur. Toen hij aantrad, in 2010, was er een curatorium dat bestond uit tien predikanten en twee hoogleraren van buiten. Collegebezoeken, advisering rond benoemingen en behandeling van bezwaarschriften waren de inhoud van het werk. Inmiddels is er een professionele College van Bestuur en een Raad van Toezicht die de taken vanuit overheid en synode behartigt. In de voorgestelde Raad van Advies wordt de praktijk van de laatste jaren vastgelegd. Als curatoren zullen we dicht bij de kerken staan, adviseren over benoemingen en meepraten over de identiteit en de strategische invulling van onderwijs en onderzoek.

Br. W. Boerma geeft namens de GS-commissie een toelichting op vijf punten:

1. De voorstellen hebben een lange voorgeschiedenis in de besluiten van voorgaande synodes. Ze liggen in lijn met eerdere besluiten.
2. Een knelpunt ligt in de vergaderfrequentie van de generale synode en de landelijke vergadering: eens per drie jaar. Het bestuur en de Raad van Toezicht hebben verdergaande uitzichten nodig.
3. Er zijn ingewikkelde kaders van de geldende governance. De TU functioneert in het kader van de Nederlandse wetgeving. Er is sprake van een dubbelmandaat: richting de kerken en tegelijk vanuit de zelfstandigheid en de eigen verantwoordelijkheid. De voorstellen doen recht aan deze verdeling van verantwoordelijkheid.
De commissie vindt dat de voorstellen rechtdoen aan die verdeling verantwoordelijkheid.
4. Zeker in vrijgemaakte kring is de TU bekend als school van de kerken. Kampen speelde belangrijke rol in theologie en in een geestelijk leiderschap. Nu echter is het belangrijk de band met de kerken te versterken.
5. Er is sprake van een degelijke borging van identiteit en richting in de benoeming van leden van de raad van toezicht en de Raad van Advies

Tijdens de eerste besprekronde wordt veel waardering uitgesproken voor het werk van de Theologische Universiteit. Een viertal afgevaardigden stelt vragen of plaatst opmerkingen. Namens de TU wordt daar de volgende reactie op gegeven: In de beantwoording dankt br. L. Hordijk de sprekers.

De opmerking over 'open uw schatkamers', is hem uit het hart gegrepen. Plannen daarvoor worden ontwikkeld. Onderzoek moet echter niet alleen aansluiten bij wat de kerken vragen, maar ook gericht zijn op de toekomst. Br. R. Kuiper neemt de aansporing mee om te rekenen met de kaders van de commissie Strategie en Financiën. De groei die we voor ogen hebben, vooral in het aantal bachelor studenten, draagt bij aan de financiële robuustheid. Meer samenwerking is mogelijk met de Theologische Universiteit te Apeldoorn; met de Protestantse Theologische Universiteit werken we samen in een opleiding voor promovendi en voor onderwijs in de grondtalen voor zij-instromers. Ook met de Universiteit voor Humanistiek is samenwerking mogelijk in de backoffice. Met HBO-instellingen en met de Universiteit van Utrecht zijn er gesprekken over de doorstroom. In deze dingen gaat het niet om een fusietraject. Is dit haalbaar in de huidige bezetting? In het College van Bestuur proberen we daar wijs mee om te gaan. Fasering in de uitvoering hoort daarbij. Kunnen we concreter zijn over de band met de kerken? In het verleden kwamen de kerken naar de universiteit toe, op de schooldag. Nu gaan wij naar de kerken toe. Een maatschappelijke adviesraad is door de coronacrisis nog niet van de grond gekomen. Br. J.W. Boven gaat in op de vraag naar de risico's. Die komen niet terug in de rapportage op hoofdlijnen, maar worden wel onder ogen gezien. De uitkomsten daarvan worden getoetst door accountants. De universiteit luistert goed naar de commissie strategie en financiën, en de deputaten financiën en beheer. Door de personeelslasten ligt de vraag om korting ingewikkeld. Wel willen we op langere termijn minder sterk op de kerken steunen. Het gevraagde budget is bijvoorbeeld niet geïndexeerd.

Br. R. van Tatenhove spreekt namens de deputaten financiën en beheer en de financiële commissie. Zij stemmen in met het gevraagde budget. Ze zien initiatieven om andere geldelijke stromen aan te boren, ook in verband met de daling van het ledental. Ook de plannen voor de verhuizing vragen veel geld. Hij constateert dat het huidige artikel 45.1 in de statuten de verantwoordelijkheid voor de financiële instandhouding van de universiteit bij de kerken legt. Kan dit artikel geschrapt worden? Hier is geen amendement voor ingediend, zodat dit punt geen onderdeel van de besluitvorming is.

De voorzitter concludeert dat unaniem aan de plenaire vergadering kan worden voorgesteld om de besluiten als hamerstuk te behandelen.

12 december 2020

Artikel 56 - Plenaire bespreking Theologische Universiteit

Voorzitter br. A.F.M. Schippers opent dit onderwerp met een korte toelichting. Omdat gemerkt werd dat het onderwerp TU erg leeft in Nederland, zowel bij warme voorstanders als bij mensen die zorgen hebben, hebben de moderamina besloten een extra plenaire besprekronde via video conference in te lassen. Twee signalen kwamen naar voren: ten eerste een gevoel van onvrede over de behandeling in de cluster, ten tweede vragen over de behandeling van art. 45 van het Statuut. Deze signalen raken het vertrouwen in de voorgelegde behandeling. Daarom wordt dit onderwerp in plenaire vergadering behandeld. De behandeling zal zich toespitsen op twee vragen. Ten eerste de vraag waarom verhuizing nodig is, ten tweede de vraag hoe het zit met de zorgplicht van de kerken.

Br. J.W. Boven, lid College van Bestuur van de TU (br. R. Kuiper is wegens ziekte afwezig), geeft een toelichting op historie, context en argumentatie. Hij noemt twee recente mijlpalen: ten eerste het besluit van de GS 2005 om 50% overheidsbekostiging aan te vragen, ten tweede het afblazen van GTU-traject in 2017 en de daaropvolgende opdracht vanuit de synode om met de NGP verder te werken. Hij benoemt de schaduwkanten van de overheidsbekostiging. Ook memoreert hij wat het in de praktijk inhoudt om een publiekrechtelijke universiteit te zijn. Vervolgens geeft hij aan wat de strategische keuzes zijn geweest. Op het punt van Verbreden en Verbinden zijn dat: theologie duurzaam overeind houden, zorg dragen dat levensbeschouwelijke benaderingen binnen het Nederlandse universitair onderwijs zichtbaar blijven, aanwezig zijn op een plaats waar ook (andere) christelijke studenten aanwezig zijn, verbinding met bestaande instellingen bij de keuze van een nieuwe locatie, eigen erkenning en eigen profiel. Verder benoemt hij wat in het kader van risicobeheersing en kostenbeheersing rond de huisvesting wordt gedaan, en wat de afwegingen omtrent de huisvesting zijn (gekeken wordt naar Utrecht en Zwolle, waarbij Utrecht de voorkeur heeft). Samengevat: de TU zet in op studentengroei om onze impact zo zichtbaar mogelijk te houden en variabele bekostiging vanuit de overheid zo maximaal mogelijk te krijgen, onderhandelen over een vaste bekostigingsdeal, strategische samenwerking met andere instellingen met het oog op meer kostenbeheersing en efficiënter werken.

Br. L. Hordijk, voorzitter RvT, geeft nog een toelichting op art. 45 punt 1. In dit artikel staat dat de kerken verantwoordelijk zijn voor de financiële instandhouding van de universiteit, en daarbij zo veel mogelijk gebruik maken van overheidsbekostiging. Ook in artikel B13 van de kerkorde is deze verantwoordelijkheid terug te vinden. De TU is een zogenoemd zelfstandig onderdeel; als er een andere juridische vorm komt, heeft dat consequenties voor personeel en werkwijze van de TU.

Vervolgens is het woord aan br. W. Boerma, voorzitter van de LV- en GS-commissie. Hij laat weten dat de commissie blij is met deze plenaire behandeling: het belang van verbondenheid tussen TU en kerken is daarbij gebaat. Hij benadrukt dat vertrouwen in de keuze van het College van Bestuur van groot belang is. Hij wijst erop dat de voorstellen die gedaan worden, hun oorsprong hebben in besluiten die eerdere synodes hebben genomen. Dat geldt ook voor het zoeken naar passende huisvesting. Wel merkt hij op dat formeel niet de commissie over dat laatste gaat, maar het CvB. Ten aanzien van het besprekspunt financiën en risico's merkt hij op dat de doelstelling van deze vergadering is dat duidelijk wordt wat de financiële implicaties en risico's van de plannen zijn en welke niet.

De commissie is blij met de toezegging dat de relatie tussen kerk en TU verder wordt doordacht en dat daar verder over gesproken zal worden. Boerma eindigt met de hoop dat deze bespreking als resultaat zal hebben dat het geschetste beeld bij LV en GS zal worden bevestigd.

Een aantal afgevaardigden maakt gebruik van de eerste besprekronde. Br Boven reageert daarop.

Met betrekking tot duurzame huisvesting geeft hij aan dat de voorkeur uitgaat naar de meest duurzame huisvesting die mogelijk is, waarbij nieuwbouw het gemakkelijkst is. De vraag is wel of je overal grond kunt krijgen om nieuw te bouwen. Er is minstens een C-classificatie (energielabel) nodig, terwijl de TU nu op H zit. Circulaire huisvesting vraagt om financieel commitment; dat is ingewikkeld, maar de suggestie wordt wel meegenomen. Borging is geregeld bij het ministerie van OCW; DFB zullen ongetwijfeld de wens van de kerk meenemen.

Naar aanleiding van de vraag over recent nieuws over de PThU waarin werd vermeld dat deze naar één locatie zou gaan, merkt hij op dat het lastig en prematuur is om daarop vooruit te grijpen. Maar het CvB is met alle CvB's van religieuze instellingen in gesprek; als er kansen zijn, zullen die gegrepen worden.

Het is de vraag is of je de betrokkenheid van de medewerkers het grootste gewicht moet geven. Alle stemmen van alle betrokken instanties moeten gehoord en meegewogen worden, en daarbij hoort ook deze vergadering. Br. Boven geeft toe dat het in Kampen gemakkelijker is om studenten te huisvesten, maar is van mening dat dit ook in andere plaatsen wel oplosbaar is. M.b.t. samenwerking met anderen geeft hij aan dat weliswaar kostenvoordelen en efficiencyvoordelen zijn te behalen. Maar het heeft ook een keerzijde: er zijn meer contractpartijen, de risicobeheersing wordt anders. Over de suggestie om goed te luisteren naar studenten en alumni merkt hij op dat sommigen inderdaad goede herinneringen aan Kampen hebben, maar dat er tegelijk ook geluiden zijn van alumni dat zij niet voor Kampen zouden kiezen. Dat maakt het lastig om op geluiden van studenten en alumni als groep een koers te kiezen. Naar aanleiding van het verzoek om meer transparantie in strategische opties benadrukt br. Boven dat het van belang is dat het CvB geen risico's mag nemen en dat daar ook op wordt toegezien, en dat er op dit punt dus vertrouwen moet zijn bij de vergadering. Naar aanleiding van de uitgesproken wens voor een eigen herkenbaar instituut staat op gespannen voet met de wens van de kerken om minder te betalen. Er wordt gekeken waar op termijn de meeste strategische opties te verzilveren zijn.

Br. W. Boerma licht toe dat de commissie niet bedoelde te zeggen dat alles financieel helder is, maar dat het belangrijk is om zicht te hebben op wat de financiële consequenties en risico's zijn. Verder benadrukt hij dat suggesties over locaties prima zijn, maar dat het CvB op dit punt aan zet is.

Br. R. van Tatenhove geeft namens deputaten financiën en beheer nog een kleine aanvulling op de antwoorden van br. Boven. Hij wijst erop dat kaders helder zijn geworden in de afgelopen tijd, en dat die kaders beperkingen geven in de besluitvorming. Hij wil het beeld dat een verhuizing veel geld vraagt graag nuanceren: dat past ruim binnen de gestelde percentages.

Ds. R.P. Heij dient een amendement in over besluit 10b: 'strategische' wordt verwijderd, 'die maximale voorwaarden schept voor de ontwikkeling, hetzij in Kampen' wordt vervangen door 'bij voorkeur in Zwolle', waarna het erop volgende 'hetzij' wordt vervangen door 'dan wel'. Br. Hordijk geeft aan dat RvT en CvB dit amendement ontraden omdat de bewegingsvrijheid van het CvB erdoor beperkt wordt. Het amendement wordt in stemming gebracht. Er zijn 29 stemgerechtigden; 7 afgevaardigden stemmen voor het amendement, daarmee is het amendement verworpen.

Voorzitter br. Schippers inventariseert of er behoefte is aan stemming over de besluiten. Hij stelt met vreugde vast dat alle besluiten unaniem genomen zijn, waaruit veel vertrouwen spreekt richting CvB en RvT en wenst de leden van deze commissies Gods zegen toe voor hun verdere werk.

Artikel 57 - Besluiten bureau studiefinanciering

Besluit 1:

decharge te verlenen aan het Bureau Studiefinanciering en de Raad van Toezicht voor het gevoerde financieel beleid en beheer en het uitgeoefende toezicht daarop over de jaren 2016-2018.

Besluit 2:

het voorstel dat moet leiden tot de integratie van Bureau Studiefinanciering en de Commissie Steunbehoevende Studenten Theologie goed te keuren en opdracht te geven over te gaan tot uitwerking ervan.

Besluit 3:

de Raad van Toezicht opdracht te geven – in samenhang met besluit 2 – aan de volgende Synode/Landelijke Vergadering een voorstel te doen voor een herziene inrichting van het bestuur en toezicht op de kerkelijke studiefinanciering, waarin ten minste de scheiding tussen Bureau Studiefinanciering en de TU Kampen geborgd is.

Besluit 4:

in te stemmen met de bijdragen vanuit de kerken over de jaren 2021 tot en met 2023 conform de meerjarenbegroting, opgenomen in bijlage 7-1 van deze acta.

Gronden:

1. Het geringe aantal aanvragen en toekenningen over de jaren 2017 en 2018 leidt de komende jaren tot een geringere financiële post voor ondersteuning. Ter voorkoming van onnodige groei van de reserves wordt een lagere bijdrage vanuit de kerken verwacht.
2. Voor de jaren 2019 en volgende wordt gerekend met het jaarlijkse budget, waarop de regeling in 2017 is aangenomen. Op termijn is een stabiele bijdrage vanuit de kerken nodig van een jaarlijkse bijdrage van € 120.000.
3. Het vertrouwen in de regeling kwam bij de doelgroep onder druk te staan door de opschorting en dreigende opheffing van de regeling, waarvan in de jaren 2015-2017 sprake was, en de invoering van een versoepelde regeling in 2017. Voor de toekomst dienen de kerken om ook op dit punt betrouwbaar te zijn daarom te streven naar continuïteit.

12 december 2020

Artikel 58 - Bespreking bureau studiefinanciering

De besluiten 1 t/m 3 zijn genomen op 27 juni 2020 (met algemene stemmen, via digitale raadpleging), besluit 4 op 12 december 2020 via video conferentie, eveneens met algemene stemmen.

12 december 2020

Artikel 59 - Besluiten oprichting toerustingscentrum

Materiaal:

1. rapport Praktijkcentrum GKv, Deputaatschap Diaconale Zaken GKv en Nederlands Gereformeerde Toerusting NGK (31-08-2020);
2. rapport deputaatschap diaconale zaken – GKv en Nederlands Gereformeerde Toerusting – NGK (22-10-2019);
3. rapport Nederlands Gereformeerde Toerusting met het oog op de Landelijke Vergadering 2019 te Zeewolde (09-01-2020);
4. rapport Nederlands Gereformeerde Toerusting (25-11-2019);
5. rapport Praktijkcentrum (30-09-2019) met bijlage “Heilzaam en Hoopvol”;
6. brief van het Dagelijks Bestuur van PC, NGT en DDZ (27-11-2020);
7. brief PC aan TU en Viaa over beëindiging samenwerking PC (02-12-2020).

Besluit 1:

- a. samen met de landelijke vergadering over te gaan tot de oprichting van een toerustingscentrum Gereformeerde Kerken (TC) als rechtsopvolger van het Praktijkcentrum, de Nederlands Gereformeerde Toerusting en het Diaconaal Steunpunt, en als gezamenlijke instelling van beide kerkverbanden, in overeenstemming met art. E68 van de kerkorde van de GKv en in artikel 31.4 van het Akkoord voor Kerkelijk Samenleven van de NGK;
- b. voor dit toerustingscentrum de rechtsvorm te kiezen van een gezamenlijk zelfstandig onderdeel van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerken, zoals voorzien in art. 2:2 van het Burgerlijk Wetboek;
- c. het statuut van deze instelling vast te stellen, zoals bijgevoegd in bijlage 4-2.

Besluit 2:

een commissie te benoemen als bestuur: de commissie toerustingscentrum (CTC) met als taken:

- a. te fungeren als bestuur van het toerustingscentrum, overeenkomstig het statuut;
- b. een directeur te benoemen die belast wordt met de dagelijkse leiding van de instelling;
- c. voor het einde van 2021 het nieuwe toerustingscentrum operationeel te hebben, waar tenminste een gezamenlijke huisvesting, een operationele frontoffice voor de kerken en een ondersteunende backoffice voor de dienstverlening onderdeel van zijn;
- d. een beleidsplan met bijbehorende begroting voor de periode 2021-2023 te maken;
- e. jaarlijks met deputaten financiën en beheer van de GKv en de Financiële Commissie van de NGK in het voorjaar de rekening en in het najaar de begroting voor het volgende jaar te bespreken;
- f. met de Commissie Steunbehoevende Kerken en Missionaire Initiatieven (CSKMI) en de Verre Naasten (DVN) in gesprek te gaan om te onderzoeken hoe de kwaliteit en efficiëntie van de ondersteuningstaak voor missionaire initiatieven geborgd en verder geïntegreerd kan worden;
- g. bij de Theologische Universiteit te blijven pleiten voor de essentiële plaats van diaconaal/missionair kerk-zijn in het curriculum voor de opleiding van predikanten;
- h. te onderzoeken of vormen van samenwerking, dan wel integratie, met aanverwante commissies mogelijk zijn.

Besluit 3:

de commissie toerustingscentrum opdracht te geven dit statuut notarieel vast te laten leggen.

Besluit 4:

- a. de Werkgroep Integratie op te dragen aan de volgende generale synode van de GKv en landelijke vergadering van de NGK voorstellen te doen m.b.t. de governance van het TC, waaronder zo mogelijk een permanent toezichthoudende instantie;
- b. voor de komende jaren de moderamina van de GS en de LV op te dragen het bestuur van het TC adviserend bij te staan.

Besluit 5:

- a. gelijktijdig met de oprichting van het TC over te gaan tot opheffing van het Diaconaal en Missionair Steunpunt;
- b. daartoe het deputaatschap diaconale zaken opdracht te geven de stichting Diaconaal Steunpunt op te heffen, alle eigendommen, rechten en plichten te doen overgaan op het TC, de financiële verantwoording te doen en over deze aspecten te rapporteren aan deze synode en landelijke vergadering.

Besluit 6:

- a. gelijktijdig met de oprichting van het TC, in overeenstemming met artikel 10 van het Reglement Praktijkcentrum en met instemming van de Theologische Universiteit en de Hogeschool Viaa over te gaan tot ontbinding van het Praktijkcentrum;

- b. daartoe het bestuur van het Praktijkcentrum opdracht te geven alle eigendommen, rechten en plichten te doen overgaan op het TC, de financiële verantwoording te doen en over deze aspecten te rapporteren aan deze synode.

12 december 2020

Artikel 60 - Bespreking oprichting toerustingscentrum

Ds. D.W.L. Krol (preses cluster B) geeft een toelichting op dit onderwerp. In de vergadering van cluster B was het nog te voorbarig om te spreken over conceptbesluiten, men beperkte zich tot het inhoudelijk bespreken van de plannen. Er was instemming om samen met voorstellen te komen, en dat heeft uiteindelijk geleid tot besluiten die nu zijn voorgelegd. Ds. Krol spreekt de hoop uit dat de afgevaardigden net zo enthousiast zijn als zij.

Tijdens een eerste besprekronde wordt het volgende opgemerkt:

Een aangename verrassing is het tempo dat sinds november is gemaakt.

Veel waardering voor en volle instemming met het werk.

Dankbaarheid met de voortvarendheid. Ten aanzien van art. 13 van het statuut, dat gaat over het college van drie bindend adviseurs, wordt gevraagd hoe en wanneer deze drie adviseurs worden benoemd; hij ziet dit namelijk niet terug in het laatste agendapunt van deze vergadering.

Zeer enthousiast over wat er is gebeurd, de hoop wordt uitgesproken dat ook op andere terreinen op weg naar 2023 even voortvarend wordt gewerkt.

Zeer onder de indruk van het vele werk en van de geestelijke kracht die erachter zit en onder de indruk van de formulering van de statuten. Bij besluit 2.h moet 'is' 'zijn' zijn. Dit wordt meteen aangepast.

Br. J.W. Boven meldt dat er inmiddels ook een door prof. R. Kuiper, namens de TU, ondertekende brief is.

Voorzitter br. A.F.M. Schippers merkt op dat de adviseurs zullen worden benoemd als ze nodig zijn.

Er zijn geen amendementen of tegenvoorstellen ingediend. Uit een inventarisatie blijkt dat er geen behoefte is aan stemming over de besluiten. Deze zijn daarmee met algemene stemmen aangenomen.

Met vreugde constateert voorzitter Schippers dat hiermee een mooie stap is gezet op weg naar een nieuw toerustingscentrum; hij wenst alle betrokkenen Gods zegen toe en spreekt de hoop uit dat ze tot zegen blijven van onze kerken.

28 november 2020

Artikel 61 - Besluiten ondersteuning kerken, classes en missionaire projecten

Materiaal:

1. rapport deputaten ondersteuning (18-09-2019);
2. rapport commissie steunbehoevende kerken (6-11-2019);
3. aanvullend rapport deputaten en commissie (23-12-2019);
4. rapport deputaten diaconale zaken (16-09-2019).

Besluit 1:

deputaten ondersteuning classes, kerken en missionaire projecten decharge te verlenen.

Besluit 2:

samen met de Landelijke Vergadering een commissie steunbehoevende kerken en missionaire initiatieven (CSKMI) te benoemen, met de opdracht de kerken in beide kerkverbanden te ondersteunen in hun missionaire roeping en de regio's, classes en kerken zo nodig in financiële zin te ondersteunen.

Besluit 3:

de commissie daarbij voor de overgangperiode naar de hereniging van de kerkverbanden de opdracht te geven:

- a. bij hun taakuitoefening de van toepassing zijnde regelingen in de respectievelijke kerkverbanden te hanteren;
- b. een nieuwe regeling voor steunbehoevende kerken en eventueel missionaire projecten uit te werken en voor te stellen aan de volgende Landelijke Vergadering en generale synode, zodat deze is vast te stellen voor gebruik in het herenigde kerkverband;
- c. in gesprek te gaan met het nieuw te vormen toerustingscentrum en Verre Naasten om te onderzoeken hoe de kwaliteit en efficiëntie van de ondersteuningstaak voor missionaire initiatieven geborgd en verder geïntegreerd kan worden.

Besluit 4:

- a. een nieuwe regeling voor steunbehoevende kerken en missionaire projecten vast te stellen voor gebruik in de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) (zie bijlage 4-3);
- b. de commissie op te dragen toekomstige steunverzoeken in de GKv per geval te beoordelen, in overeenstemming met de nieuw vastgestelde regeling, maar zo nodig in afwijking daarvan.

Gronden:

1. De Generale Regeling Ondersteuning Classes, Kerken en Missionaire Projecten (OCKMP), vastgesteld door GS Meppel 2017, bleek in de afgelopen jaren onvoldoende uitgewerkt en getoetst om toegepast te kunnen worden.
2. Ter wille van de rechtszekerheid moet de synode rekening houden met verwachtingen die zijn gewekt door de regelingen die tot op heden geldig waren.
3. Een algemene overgangsregeling heeft geen toegevoegde waarde, nu het slechts een beperkt aantal gevallen betreft, die alle bij deze synode bekend zijn.

Besluit 5:

- a. de komende drie jaar steun beschikbaar te stellen voor de missionaire projecten HECHT, Huis van Vrede, en Meer dan Beverwaard, onder toezending van een brief van bemoediging;
- b. de komende drie jaar aanvullende steun beschikbaar te stellen voor de gemeente van Gent, onder toezending van een brief van bemoediging.

Besluit 6:

de commissie verder op te dragen:

- a. te participeren in het integral mission (IM) platform dat als adviesnetwerk de commissie kan dienen, met daarbij de aanwijzingen:
 - het IM-platform te betrekken bij vragen rond missionaire presentie;
 - het IM-platform te betrekken bij het samenstellen van een missionair trendrapport en de organisatie van een werkconferentie;
 - het IM-platform te betrekken bij besteding van budget voor startsubsidies;
- b. missionaire activiteiten in de kerken te stimuleren en ondersteunen met een binnen het budget opgenomen stimuleringsfonds, te gebruiken voor ondersteuning, inspiratie en startsubsidies.

Gronden:

1. Het verdient aanbeveling activiteiten in het licht van specifiek missionaire woordverkondiging te ondersteunen in de vorm van advies, toerusting en waar nodig financiële steun. Bovenstaande vraagt om een toegankelijk aanspreekpunt voor kerken met vragen rond missionair gemeente zijn.
2. Advies aan classes vereist specifieke kennis en inzichten in missionaire ontwikkelingen, waaronder kennis van geleerde ervaringen.
3. Er is een netwerk nodig dat zowel kennis en ervaring van missionaire pioniers als mede expertise uit het missionaire werkveld bijeen brengt en deputaten op verzoek kan adviseren bij hun werkzaamheden.

4. Inhoudelijke ondersteuning van missionaire initiatieven vraagt om het inspireren en verbinden van missionaire teams en kerken door coaching, toerusting en netwerkactiviteiten mogelijk te maken.
5. Met kleinere ondersteuningsbijdragen kunnen meer missionaire initiatieven van een goede start worden voorzien dan met enkele grote steunverleningen.

Besluit 7:

deputaten op te dragen in overleg met de kerk van Axel een commissie in te stellen die bindende adviezen geeft ten aanzien van beheer en eigendom van de panden te Gent. De adviezen moeten bijdragen aan een duurzaam financieel perspectief voor het missionaire werk in België en vermindering van afhankelijkheid van financiële steun.

Gronden:

1. Een groot deel van de steun aan GKv Gent wordt aangewend voor huur en onderhoud van de panden. Het is het moeilijk te verantwoorden dat geld bedoeld voor missie, grotendeels ten goede komt aan (waardevermeerdering van) panden. Het geld dat besteed wordt aan de panden drukt op de mogelijkheden om het in te zetten voor missionair werk.
2. Het eigendom en financieel beheer ligt bij de kerk te Axel; de manier waarop de verantwoording nu is geregeld geeft onvoldoende mogelijkheden om te komen tot een meer verantwoorde inzet van kerkelijke gelden.
3. Er is geen effectief beleid om de waardevermeerdering van de panden te benutten voor onderhoud en beheer van de panden.
4. De complexiteit van financiering van vastgoed, mede vanwege landsgrenzen, vraagt om externe deskundigheid die niet door DO of classicale deputaten ondersteuning gerealiseerd kan worden.

Besluit 8:

een budget te verlenen zoals vermeld in het overzicht van budgetten, bijlage 7-1 bij deze acta.

28 november 2020

Artikel 62 - Bespreking ondersteuning kerken, classes en missionaire projecten

De behandeling vindt plaats door cluster C via videoconferentie op 14 november.

Als eerste krijgt namens de commissie steunbehoevende kerken br. K. Klaver het woord. Hij memoreert kort aard en doel van de CSK, de geschiedenis van de werkzaamheden en geeft een globaal overzicht van inkomsten en uitgaven over de afgelopen drie jaren. De contacten en gesprekken tussen CSK en deputaten ondersteuning zijn als positief ervaren, ook al waren er verschillen in werkwijze. De CSK kan zich vinden in de voorgestelde besluiten, met dien verstande dat de CSK voorstelt het in besluit 9 genoemde bedrag van € 0,50 te veranderen in € 0,25 voor de jaren 2021-2022, en in de aanhef de aanduiding commissie steunkerken te veranderen in commissie steunbehoevende kerken. Vervolgens geven ds. J.A. Francke, zr G.R. Boersma-Vreugdenhil en ds. A.G. Bruijn een presentatie over deputaten ondersteuning (DO). De drie speerpunten van DO komen in de presentatie langs:

1. De missie van Jezus Christus: het gaat om Christus present stellen in de samenleving. Omdat diverse typen van kerk-zijn zich op hetzelfde speelveld bevinden, is het goed om ze allemaal onder één dak onder te brengen.
2. Samenwerken, versnippering tegengaan: DO wil graag instemmen met het voorstel om te clusteren, en geven een voorzet om de herstructurering aan te pakken.
3. Kostenbeheersing: beleid met duurzaam perspectief is het devies. Tegelijk beginnen de lagere budgetten voelbaar te worden, bijvoorbeeld in de ruimte voor nieuwe initiatieven. Deputaten geven een overzicht van wat DO hebben gedaan met het geld dat hun ter beschikking is gesteld. De financiële vooruitzichten zijn niet rooskleurig - maar de dank aan onze Heer voor wat DO hebben mogen doen voert de boventoon.

Voorzitter Schippers dankt CSK en DO hartelijk voor de inleiding, en onderkent expliciet dat CSK en DO aangeven dat er keuzes gemaakt moeten worden. Vervolgens opent hij de bespreking.

Ds. Bruijn gaat op vragen in, met name de vragen over de financiële kant. Een reactie op de vraag over hoe het in de toekomst gaat, speelt hij door naar br. K. Klaver. Het idee van DO is getrapte ondersteuning: eerst via de regio's en classes, en uiteindelijk landelijk. DO zijn het eens met de pleidooien om besluit 8 (budget) door te schuiven. Ook de vraag over de gevolgen van bezuinigingen komen wat Bruijn betreft aan de orde in een latere zitting. De opmerking dat geld niet de boventoon moet voeren benadrukt hij, maar je hebt geld wel nodig om dingen tot stand te kunnen brengen. Als reactie op de vraag van de voorzitter geeft hij aan dat DO besluit 6 van harte ondersteunen.

Ds. Francke reageert op de vraag over toerusting: DO delen de zorgen over de toerusting van missionair werkers. Het plan is dat zr. G.R. Boersma-Vreugdenhil actief blijft als adviseur van de commissie, voor advisering, begeleiding en coaching met het oog op financiële duurzaamheid. Het oorspronkelijke besluit 8b zou inhouden dat de ondersteuning wordt teruggebracht van 12 naar 4 uur, DO zijn blij dat daar vandaag nog niet over wordt besloten. Als antwoord op de vraag over functiescheiding geeft hij aan dat dit door DO al is geregeld; de adviseur adviseert maar neemt geen besluiten; zij is geen lid van het deputaatschap. Op de vraag over de koppeling van missionaire hulpverlening en steun aan hulpbehoevende kerken antwoordt hij dat DO denken dat het toch hetzelfde speelveld is, en hij pleit in elk geval ervoor om als het gaat om de visie deze twee bij elkaar te houden; in concrete uitvoering is het praktisch wel betrekkelijk eenvoudig om een scheiding aan te brengen.

Zr. Boersma-Vreugdenhil gaat in op de vraag over aandacht voor identiteit bij de projecten. In de jaarlijkse gesprekken met projecten is identiteit een van de gespreksonderwerpen. Wat betreft de vraag met betrekking tot project Hecht over hoe zij aankijken tegen missie antwoordt zij dat hun slogan is 'Mensen bij Jezus brengen' en dat zij dat doen in een context waar mensen heel ver af staan van het geloof, maar dat de inbedding van de sacramenten bij Hecht volop in de aandacht is.

De voorzitter opent de tweede ronde, met het punt van orde dat gezien de adviezen besluit 8 vandaag niet behandeld zal worden, maar in een latere zitting.

Br. Klaver reageert op de vragen over de verdeling van de financiële bijdrage (landelijk of classicaal). Het voorstel van de CSK is om er een combinatie van te maken: een lichte bijdrage van regio/classis, daarna komt de landelijke solidariteit in beeld. Op de vraag over de begroting CSK op langere termijn antwoordt hij dat bij een onveranderde situatie de begroting van uitgaven tussen € 35.000 en € 40.000 per jaar blijft. Als 'het kwartje' doorgaat (het quotum per lid voor de NGK), blijft de CSK per jaar interen op de reserve. Op de vraag of de CSK kan bijdragen aan de financiële situatie van DO antwoordt hij dat de CSK uiteraard solidair is, maar hij daar nu niets over kan zeggen; het hangt ook af van de besluitvorming op langere termijn.

Als laatste is br. R. de Graaf van deputaten financiën en beheer aan het woord: hij is blij dat het integrale financiële besluit wordt opgeschoven.

Voorzitter Schippers opent de besluitvorming met de mededeling dat de besluiten in drie categorieën uiteenvallen: de besluiten 1, 2, 3 en 6 moeten worden genomen door GS en LV. Het geamendeerde besluit 9 (budget vanuit NGK) door de LV. Besluiten 4, 5 en 7 door de GS. Cluster C stelt unaniem voor om alle voorgestelde besluiten als hamerstuk aan de plenaire vergadering aan te bieden. Op 28 november heeft de plenaire vergadering de besluiten vastgesteld, inclusief een aangepast besluit over het budget (besluit 8).

Artikel 63 - Besluiten eredienst

Materiaal:

1. rapport van deputaten eredienst en commissie interkerkelijke stichting voor het kerklied (20-09-2019);
2. brief van de classis Amersfoort, als ondersteuning van het revisieverzoek van de GK te Amersfoort-de Horsten, met het aanvullende verzoek om deputaten eredienst opdracht te geven voor een eigentijdse formulering van de doopvragen;
3. brief van de GK te Vroomshoop (2 december 2019) met het verzoek te oordelen over de wijze waarop deputaten eredienst de vastgestelde liturgische formulieren in gewijzigde vorm opgenomen hebben in het nieuwe Gereformeerd Kerkboek, en duidelijkheid te geven over de officiële versies van de liturgische formulieren;
4. aanvullend rapport - Handreiking bevestigen van werkers in de kerk (23-12-2019).

Besluit 1:

niet te voldoen aan het verzoek van classis Amersfoort.

Grond:

In het kader van de hereniging van GKv en NGK dient eerst besloten te worden of de huidige afspraken over het ongewijzigde gebruik van de vragen in liturgische formulieren gehandhaafd zullen blijven; dit zal onderdeel zijn van de besluitvorming m.b.t. de generale regelingen, naar verwachting in 2023. Met het oog daarop is het niet zinvol om nu een opdracht te geven voor een eigentijdse formulering van de vragen.

Besluit 2:

GK Vroomshoop te antwoorden:

- a. deputaten eredienst en generale synode zijn beide van mening dat de herziening van de teksten door deputaten soms zo vrijmoedig was, dat het achteraf gezien niet verstandig was om de herziene teksten in het Kerkboek te publiceren voordat een synode deze teksten kon vaststellen;
- b. de synodes van Harderwijk en Ede hebben als laatste de formulieren officieel vastgesteld. Sindsdien is in de GR Kerkdiensten (art. 5.2) vastgelegd dat in het onderwijzend deel van de formulieren gevarieerd kan worden. Dat maakt het minder relevant om van officiële vaststelling van formulieren te spreken; de door synodes vastgestelde teksten en de voor liturgisch gebruik bewerkte teksten in het Kerkboek geven hetzelfde onderwijs;
- c. voor de af te leggen beloftes en andere formules met rechtsgevolgen, zoals bedoeld in de GR Kerkdiensten art. 5.2, zal een voorganger zich houden aan de door de synodes vastgestelde teksten; de tekst van de eerste doopvraag voor de kinderdoop is door deze synode opnieuw vastgesteld volgens de tekst van GS Harderwijk 2011, anders dan de tekst in het Kerkboek.

Besluit 3:

met instemming kennis te nemen van de Handreiking 'Bevestigen van werkers in de kerk - anders dan predikanten, ouderlingen en diakenen' en deze aan de kerken aan te bevelen.

Besluit 4:

deputaten liturgie en kerkmuziek decharge te verlenen.

Besluit 5:

gezamenlijk met de Landelijke Vergadering een commissie eredienst in te stellen en deze de volgende opdracht te geven:

- a. een bijdrage te leveren m.b.t. vragen over liturgie en eredienst, en daarbij te verwijzen naar al het materiaal dat al voorhanden is, naar het toerustingscentrum voor wat betreft de toerusting en naar de Theologische Universiteit voor wat betreft de inhoudelijk-theologische vragen;

- b. te functioneren als adres voor nieuwe kerkliederen, nieuw werk te toetsen -waarbij gelet moet worden op liturgische bruikbaarheid, kwaliteit, bijbelse inhoud en een zo gevarieerd mogelijk liedrepertoire- en dit bij gunstige beoordeling onder de aandacht van de kerken te brengen;
- c. de actieve deelname aan de Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied voort te zetten door een bestuurslid voor de ISK uit het midden van CE aan te wijzen en door deel te nemen aan de activiteiten die de ISK ontwikkelt op het gebied van het kerklied en liturgie;
- d. bij bijbelgenootschappen en andere instanties die actief betrokken zijn bij het uitgeven en (doen) vervaardigen van bijbelvertalingen in ons land, zich te presenteren als het adres waaraan men informatie over het onderwerp bijbelvertaling kan toezenden;
- e. contact te onderhouden met het Nederlands Bijbelgenootschap over de aangekondigde revisie van de NBV en daarvan rapport uit te brengen;
- f. de kwaliteitsbevordering op het gebied van liturgie, muziek en zang in de gemeenten te stimuleren;
- g. de kerken te adviseren over het gebruik van de juiste beamerpakketten en licenties.

Besluit 6:

de commissie eredienst de opdracht te geven ten aanzien van het Steunpunt Liturgie:

- a. de werkzaamheden van het Steunpunt Liturgie in de komende drie jaren af te bouwen;
- b. te zorgen voor een goede overdracht door taken en materiaal van het Steunpunt Liturgie onder te brengen bij de Theologische Universiteit en het Praktijkcentrum.

Besluit 7:

- a. commissie eredienst een budget toe te kennen zoals vermeld in het overzicht van budgetten, bijlage 7-1 bij deze acta;
- b. voor het Steunpunt Liturgie een budget te verlenen zoals vermeld in het overzicht van budgetten, bijlage 7-1 bij deze acta.

28 november 2020

Artikel 64 - Bespreking eredienst

Behandeling van dit onderwerp vindt in eerste instantie plaats via een schriftelijk-digitale bespreking binnen cluster C in september 2020. Afgevaardigden stellen kritische vragen over de voorstellen t.a.v. het Steunpunt Liturgie en het voorstel over de gedeeltelijke bekostiging van een AIO-plaats. Gevraagd wordt of de voorgestelde taakomschrijving voor de commissie past bij de huidige ontwikkelingen m.b.t. liturgie. Moet er niet meer vraag-gestuurd gewerkt worden? Deputaten en commissie beantwoorden deze vragen, lichten hun voorstellen toe en verdedigen gemaakte keuzes.

Bij het begin van de tweede ronde wordt schriftelijk-digitaal een aantal amendementen ingediend. Ds. L.E. Leeftink stelt voor om de werkzaamheden van het Steunpunt Liturgie in drie jaar af te bouwen, met overdracht van taken en materialen aan de Theologische Universiteit en het Praktijkcentrum. Ook wil hij de taakomschrijving van de commissie sterk beperken. Deze amendementen ontvangen al snel voldoende steun. Een derde amendement is feitelijk een aangekondigde tegenstem tegen besluit 7 m.b.t. de financiering van de AIO-plaats; ook hiervoor is royale steun. Gezien de steun voor deze ingrijpende amendementen wordt op initiatief van het clustermoderamen de bespreking op 14 november voortgezet via videoconferentie.

Ds. E.J. Sytsma maakt een paar startopmerkingen namens DE en CISK. Hij memoreert de hemelse liturgie uit Openbaring 5. Ook benoemt hij dat beide commissies zichzelf gezamenlijk al commissie eredienst noemen, hoewel DE en CISK nog niet samen zijn gevoegd; maar er wordt al enige tijd nauw samengewerkt. Tot slot memoreert hij dat het rapport alweer dusdanig oud is dat we door toedoen van corona door de werkelijkheid meer dan zijn ingehaald en ontwikkelingen meemaken die een jaar geleden nog ondenkbaar waren.

Tijdens de eerste besprekronde voeren drie afgevaardigden het woord. In de beantwoording gaat ds. J.A.C. Weij in op de vraag of men binnen de NGK zo blij is met het Steunpunt. Dat is het geval, anders was het niet in het gezamenlijke rapport gezet. De reden is vooral de kleine slagkracht binnen de NGK(-commissie). Ook wijst hij op het aspect van de netwerkcontext: juist daar is niet alle informatie goede informatie; juist in het goede ziet hij de waarde van het Steunpunt.

Zr. A. de Heer-de Jong gaat in op de vragen over het Steunpunt Liturgie. Het Steunpunt Liturgie heeft sinds 2000 altijd al gewerkt in een netwerksituatie: werk op afroep, op vraag van de kerken. Dat gaf juist een inspirerend effect: je ziet waar mensen mee bezig zijn en dáár kun je achtergrond en advies bieden. Aansluitend op wat ds. Weij naar voren bracht, voegt ze toe dat het de taak van het Steunpunt is om in de veelheid van informatie mensen en kerken te helpen de weg te vinden. Er is een stijgende lijn in het aantal aanvragen om hulp en bij de aanvragen zaten ook altijd NGK-ers, het laatste jaar zelfs steeds meer.

Ds. Sytsma benadrukt dat DE het merk Steunpunt Liturgie waardevol vinden, maar niet per se hechten aan de zelfstandige situatie zoals het steunpunt nu functioneert. Het problematische van de amendementen vindt hij dat 'het merk' niet geïntegreerd wordt, maar juist uitgekleeft; dat past wat hem betreft niet bij de vraag naar ondersteuning. Maar het lastige is dat de documenten van DE/CISK voorliggen en dat ook het traject van de CSF er nog ligt. Ds. Sytsma geeft toe dat het inderdaad een veelomvattende opdracht is. Maar de opdracht is zoals die is omdat DE en CISK zich graag op het speelveld van de liturgie bevinden en zich daar ook deskundig achten; een concretere opdracht zou een vastleggen op keuzes zijn die we graag t.z.t. maken op grond van ontwikkelingen in de kerk. Wat betreft de bekostiging van de AIO merkt hij op dat het voorgestelde bedrag aan financiële steun door de synode de 'kers op de taart' van andere financiële bronnen is, maar dat het, nu die andere bronnen er niet zijn, niet meer is dan 'de kers'; om welke reden de commissie besluit 7 (bijdrage AIO) intrekt. In de tweede ronde geeft ds. L.E. Leeftink een toelichting op de door hem ingediende amendementen. Dit betreft het feit dat het gaat om opdrachten aan deputaten om allerlei onderzoek te doen. Daar is het Praktijkcentrum voor; de toegevoegde waarde van een onderzoek door deputaten acht hij nul.

Deputaten moeten niet worden opgeheven, maar zij moeten hun kerntaken blijven doen: relaties onderhouden, zaken signaleren - maar studieopdrachten in naam van de kerken horen niet bij die kerntaken, daar zijn TU en Praktijkcentrum voor. Voor wat betreft het Steunpunt Liturgie erkent ds. Leeftink dat het niet gaat om een persoon, maar hij benadrukt dat het vooral gaat om het instituut, dat na zoveel jaren waarin het is opgebouwd ook weer kan worden afgebouwd. En daar is reden voor, ten eerste omdat veel van de praktische vragen ook aan TU en Praktijkcentrum gesteld kunnen worden en het onderwerp daar kan worden belegd, en ten tweede omdat we in een krimp situatie zitten. Het is beter om de samenwerking met TU en Praktijkcentrum te optimaliseren, en het Steunpunt Liturgie daar onder te brengen zonder behoud van budget.

Op verzoek van br. A.T. Kamsteeg wordt de stemming over het eerste amendement gesplitst. Het amendement om de werkzaamheden van het Steunpunt Liturgie in de komende drie jaren af te bouwen en taken en materiaal onder te brengen bij de Theologische Universiteit en het Praktijkcentrum, krijgt brede steun: 3 onthoudingen, 16 voor en 2 tegen. Het voorstel om ook het budget af te bouwen (2021 € 26.4000, 2022 € 17.600, 2023 € 8.800) wordt niet overgenomen: 2 onthoudingen, 13 tegen, 7 voor.

Ds. H.H. Meerveld dient een amendement op het tweede amendement in. Hij stelt voor om besluit 3b, over de pilot met instructiefilmpjes op YouTube, te handhaven en op te nemen onder besluit 2. Het amendement wordt voldoende ondersteund en wordt in stemming gebracht. De uitslag is: 2 onthoudingen, 11 tegen en 9 voor. Daarmee is het amendement verworpen. Het ongewijzigde amendement van ds. Leeftink luidt:

Besluit 2 a te vervangen door:

a. *Aanspreekpunt te zijn voor vragen over liturgie en eredienst, en daarbij verwijzen naar alle*

materiaal wat al voorhanden is, naar het Praktijkcentrum voor wat betreft de toerusting en naar de Theologische Universiteit voor wat betreft de inhoudelijk-theologische vragen.

Besluit 3 a t/m c laten vervallen en besluit 3d. op te nemen onder besluit 2.

d. contact te onderhouden met het Nederlands Bijbelgenootschap over de aangekondigde revisie van de NBV en daarvan rapport uit te brengen.

Besluit 4 a. en 4 c. te laten vervallen en besluit 4 b. en 4 d. op te nemen onder besluit 2

b. de kwaliteitsbevordering op het gebied van liturgie, muziek en zang in de gemeenten te stimuleren;

d. de kerken te adviseren over het gebruik van de juiste beamerpakketten en licenties.

Er zijn 16 stemmen vóór dit amendement, 4 tegen, 1 onthouding. Daarmee is het amendement aangenomen.

Dan komt de lijst van geamendeerde besluiten aan de orde, gesplitst in GS en LV. De eerste vier besluiten zijn voor de GS. Er is geen behoefte aan stemming over deze besluiten, maar br. A. Kamsteeg wil graag een stemverklaring afleggen bij het besluit over de handreiking 'bevestigen van werkers in de kerk': hij zal niet tegen zijn, maar ziet de zin van dit besluit niet. Vervolgens zijn de besluiten over de nu gezamenlijke commissie in gewijzigde vorm aan de orde. Er is geen behoefte aan stemming over deze besluiten, waarop de voorzitter concludeert dat de besluiten met algemene stemmen zijn aangenomen. Voorzitter Schippers stelt voor dat de aangenomen besluiten als hamerstuk naar de plenaire vergadering gaan met een toelichting op wat er vandaag is gebeurd.

Namens de commissie vraagt ds. Weij aandacht voor het feit dat voorbijgegaan is aan het commissievoorstel om bij amendement 2 'aanspreekpunt te zijn voor' te vervangen door 'een bijdrage te leveren met betrekking tot'. Deze wijziging wordt in stemming gebracht en met 21 stemmen voor en 1 tegen, aangenomen.

Op 28 november 2020 heeft de plenaire vergadering alle besluiten unaniem vastgesteld.

28 november 2020

Artikel 65 - Besluiten archief en documentatie

Materiaal:

1. rapport deputaten archief en documentatie en commissie archief en documentatie (03-10-2019);
2. visiedocument 2020 - 2030 (27-12-2019).

Besluit 1:

deputaten archief en documentatie decharge te verlenen.

Besluit 2:

gezamenlijk met de Landelijke Vergadering een commissie archief en documentatie in te stellen en deze de volgende opdracht te geven:

- a. archief- en documentatiemateriaal te verzamelen en te beheren, dat van belang is voor de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Nederlands Gereformeerde Kerken, met name sinds de Vrijmaking van 1944 en volgende jaren;
- b. te zorgen dat de afgesloten gedeelten van de archieven van generaal-synodale deputaatschappen en van commissies van de Landelijke Vergadering worden overgebracht naar het Archief- en Documentatiecentrum (ADC);
- c. kennis en onderzoek te bevorderen inzake de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Nederlands Gereformeerde kerken, met name met betrekking tot in het ADC en in de kerken aanwezige archieven en documentatie;
- d. een goede samenwerking met de Theologische Universiteit Kampen te bevorderen;

- e. alle maatregelen te nemen die voor de instandhouding van het ADC nodig zijn, alsmede die werkzaamheden uit te voeren, die voortvloeien uit de aanstelling van de directeur van het ADC en de archivaris en toezicht te houden op hun werkzaamheden;
- f. de kerkenraden, de meerdere vergaderingen en haar deputaatschappen of commissies, alsmede waar nodig en van belang ook personen en instanties regelmatig te dienen met advies en voorlichting inzake het beheer van archief- en documentatiemateriaal;
- g. de kerkelijke vergaderingen te dienen met richtlijnen en instructies voor een goed archiefbeheer;
- h. de kerken te vertegenwoordigen in samenwerkings- en overlegorganen met betrekking tot kerkelijk archiefbeheer;
- i. contacten te leggen en activiteiten te ontplooiën, die voor het onder a t/m h genoemde noodzakelijk en nuttig zijn.

Besluit 3:

de commissie een budget te verlenen zoals vermeld in het overzicht van budgetten, bijlage 7-1 bij deze acta.

28 november 2020

Artikel 66 - Bespreking archief en documentatie

Dit onderwerp is in een digitale ronde behandeld door cluster A. Zonder bespreking is voorgesteld aan de plenaire vergadering de besluiten als een hamerstuk te behandelen. De besluiten worden door de plenaire vergadering op 28 november 2020 unaniem genomen.

28 november 2020

Artikel 67 - Besluiten pastorale zorg aan doven en slechthorenden

Materiaal

- 1. rapport commissie dovenpastoraat en deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden (04-10-2019);
- 2. brief van commissie dovenpastoraat en deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden met voorstellen tot eenwording van commissie en deputaten (18-12-2019);
- 3. brief van commissie dovenpastoraat en deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden met aanvullende voorstellen (met onderbouwing) voor aanpassingen in de regeling (20 februari 2020).

Besluit 1:

deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden decharge te verlenen.

Besluit 2:

de aanstelling van de dovenpredikant uit te breiden naar een volledige aanstelling van 1,0 fte waarvan 0,7 voor rekening komt van de GKv en 0,3 voor rekening van de NGK.

Grond:

De aanstelling voor 0.9 fte blijkt in de praktijk een volledige baan te zijn. Er is moeilijk begrenzing aan te brengen en het werk laat zich niet gemakkelijk plannen omdat de predikant in zijn planning vaak afhankelijk is van de agenda's van anderen. Verder is hij als dovenpastor een specialist die niet kan terugvallen op andere pastors of vrijwilligers in het kerkenwerk.

Besluit 3:

de Regelingen dovenpastoraat vast te stellen (bijlage 4-4).

Besluit 4:

gezamenlijk met de Landelijke Vergadering een commissie dovenpastoraat in te stellen met de opdracht te werken volgens de Regeling dovenpastoraat.

Besluit 5:

commissie dovenpastoraat een budget te verlenen zoals vermeld in het overzicht van budgetten, bijlage 7-1 bij deze acta.

28 november 2020

Artikel 68 - Bespreking pastorale zorg aan doven en slechthorenden

Dit onderwerp wordt door cluster A in een digitale ronde behandeld. Daarin wordt door een afgevaardigde voorgesteld om grond b bij besluit 2 “Het besluit van de synode 2017 om de dovenpredikant een aanstelling van 0,6 fte te geven in plaats van 1.0 fte was wel een heel forse bezuiniging” te laten vervallen. Deputaten nemen dit over. Daarna wordt unaniem voorgesteld de besluiten als hamerstuk aan de plenaire vergadering voor te leggen. De plenaire vergadering stelt vervolgens op 28 november zonder bespreking de voorgestelde besluiten vast.

HOOFDSTUK 5, BETREKKINGEN BINNEN- EN BUITENLAND

9 januari 2020

Artikel 69 - Besluiten betrekkingen buitenlandse kerken

Materiaal:

1. rapport deputaten betrekking buitenlandse kerken (9 oktober 2020);
2. zeventien brieven van buitenlandse zuster- en contactkerken waarin grote zorgen worden geuit naar aanleiding van de besluiten van GS Meppel 2017 over man, vrouw en ambt; voor een volledig overzicht, zie bijlage 5-1;
3. brief van de VGKSA (d.d. 29 augustus 2019), met de vraag om in te gaan op een brief uit 2014 met bezwaren tegen de opvattingen van twee docenten aan de Theologische Universiteit en tegen de ontwikkelingen m.b.t. de vrouw in het ambt; tevens met klachten over de behandeling van hun deputaten in 2013 door deputaten BBK en de weergave van hun standpunt door deputaten MViK in 2014; de brief benoemt ook ongenoegen over de verwerking van de inbreng van de buitenlandse kerken in de M/V-besluiten van GS Meppel 2017.

Besluit 1:

een zusterkerkrelatie aan te gaan met de Gereja Kristus Tuhan (GKT) in Indonesië.

Gronden:

1. De GKT laat zich kennen als een trouwe en toegewijde kerk van Christus, die leeft vanuit de waarheid van de Bijbel als het Woord van God.
2. De GKT aanvaardt de gereformeerde belijdenissen en spant zich in om in leer en leven gereformeerde kerk te zijn.
3. Tussen de GKT en GKv is er al enkele jaren in diverse vormen contact.

Besluit 2:

- a. bij de behandeling van de revisieverzoeken m.b.t. de besluiten van de GS Meppel 2017 over man, vrouw en ambt gepaste aandacht te geven aan de reacties van zusterkerken en contactkerken op dit onderwerp;
- b. geen uitspraak te doen over de bezwaren tegen de opvattingen van twee docenten van de Theologische Universiteit;
- c. geen uitspraak te doen over zaken uit 2013 en 2014.

Gronden:

- 1a. Zusterkerken en contactkerken hebben grote zorgen over deze besluiten kenbaar gemaakt. Het hoort bij onze regels voor het beoefenen van zusterkerkrelaties (GR bij art. E70 KO, art. 2.3.a) dat we elkaar als kerken zo veel mogelijk bijstaan in de handhaving, verdediging en bevordering van de gereformeerde belijdenis naar de Schriften in leer, kerkregering, tucht en eredienst.
- 1b. Het is de taak van de GS zelf om de ingebrachte bezwaren te beantwoorden. Regel is dat als een zusterkerk bezwaar heeft tegen een synodebesluit over leer, kerkregering, tucht en liturgie, zij zich rechtstreeks behoort te richten tot de generale synode (GR bij art. E70 KO, art. 2.4).
2. De kwestie van de bezwaren tegen de opvattingen van twee docenten van de Theologische Universiteit is in vorige synodes al afgehandeld.
3. In de jaren na 2013 en 2014 hebben de contacten met en de inbreng vanuit de VGKSA wel goede vorm en aandacht gekregen.

Besluit 3:

- a. met droefheid kennis te nemen van het bericht dat een aantal zusterkerken de relatie met ons heeft verbroken, opgeschort of teruggebracht naar een lager niveau.
De zusterkerkrelatie is verbroken door:
 - Canadian Reformed Churches
 - Free Reformed Churches of Australia

- Reformed Churches in the United States
- Reformed Presbyterian Church in Ireland

De zusterkerkrelatie is opgeschort door:

- Evangelical Presbyterian Church Ireland
- Evangelical Presbyterian Church in England and Wales
- Free Church of Scotland Continuing
- Reformed Churches of New Zealand
- Vrije Gereformeerde Kerke in Suid Afrika

De zusterkerkrelatie is teruggebracht naar de relatie van kerkelijk contact door:

- Igreja Presbyteriana do Brasil
- b. te zoeken naar mogelijkheden om contact te blijven houden met kerken die de relatie met de GKv hebben verbroken of zo'n besluit nog gaan nemen, en daarbij te bouwen op wat ons verbindt;
- c. met de kerken die de zusterkerkrelatie hebben opgeschort te overleggen, en af te wachten wat hun nadere besluit is.

Besluit 4:

in overeenstemming met de generale regeling voor het aangaan en onderhouden van relaties met kerken (GR bij art. E70 KO, art. 1 en 2) contact te blijven oefenen met de volgende zusterkerken, volgens de met elk van deze kerken afzonderlijk gemaakte afspraken, teneinde van elkaar te leren, elkaar te ondersteunen en samen Christus' naam te prijzen:

1. African Evangelical Presbyterian Church (in Kenia) (AEPC)
2. Christian Reformed Church of the Philippines (CRCP)
3. Christian Reformed Church of Sri Lanka (CRCSL)
4. Evangelisch-Reformierte Kirche Westminster Bekenntnisses (ERK-WB)
5. Free Church of Scotland (FCS)
6. Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (GKSA)
7. Gereja Gereja Reformasi Calvinis (GGRC)
8. Gereja Gereja Reformasi di Indonesia (GGRI-NTT, GGRI KalBar, GGRI Papua)
9. Iglesia Reformada en Venezuela (IRV)
10. Igrejas Reformadas do Brasil (IRB)
11. Kosin Presbyterian Church of Korea (KPCK)
12. Nongu u Kristu u i Ser u shar Tar (in Nigeria) (NKST)
13. Presbyterian Church of Eastern Australia (PCEA)
14. Presbyterian Church of Uganda (PCU)
15. Presbyterian Free Church Council (Kalimpong) (PFCC)
16. Presbyterian Free Church of Central India (PFC(CI))
17. Reformed Church in Japan (RCJ)
18. Reformed Church of East Africa (in Kenia) (RCEA)
19. Reformed Presbyterian Church of India (RPCI)
20. Reformed Presbyterian Church of North East India (RPCNEI)
21. Reformed Presbyterian Church Taiwan (RPCT)
22. United Reformed Church in the Congo (URCC)

Besluit 5:

- a. in overeenstemming met de generale regeling voor het aangaan en onderhouden van relaties met kerken (GR bij art. E70 KO, art. 1 en 3) contact te blijven onderhouden met de volgende kerken, volgens de met elk van deze kerken afzonderlijk gemaakte afspraken, teneinde van elkaar te leren, elkaar te ondersteunen en samen Christus' naam te prijzen:
1. Baltic Reformed Theological Seminary en de Gereformeerde gemeenschappen in de Baltische Staten (BRTS)
 2. Église Réformée Confessante au Bénin (ERCB)

3. Église Réformée Confessante au Congo (ERCC)
4. Union Nationale des Églises Protestantes Réformées Évangéliques de France (UNEPREF)
5. Evangelical Reformed Churches of Russia (ERCR)
6. First Evangelical Reformed Church van Singapore (FERC)
7. Hongaarse Gereformeerde Kerken (HGK) en andere gereformeerde groeperingen (Hongaars taalgebied)
8. Isa-E Church in Bangladesh (ICB)
9. Iglesias Reformadas de España (IRE)
10. Igreja Cristã Presbiteriana de Portugal (ICPP)
11. Independent Reformed Church of Korea (IRCK)
12. Minsk Reformed Church (Wit-Rusland)
13. Orthodox Presbyterian Church (OPC) (USA)
14. Presbyterian Church in America (PCA), via Mission to the World
15. Presbyterian Church of Korea (Hapshin) (PCK (Hapshin))
16. Presbyterian Theological Seminary (Dehra Dun, India) (PTS)
17. Protestantska Reformirana Krscanska Ckrva (PRKC) (Kroatië)
18. Reformed Presbyterian Fellowship in Myanmar (RPCFM)
19. South Indian Reformed Churches (SIRC)
20. Ukraine Evangelical Reformed (of Presbyterian) Church (Oekraïne)

b. zo mogelijk het contact voort te zetten met:

1. Evangelium Reformatus Egyhaz (ERE) (Oekraïne); de ERE heeft het verzoek om een zusterkerkrelatie aan te gaan ingetrokken.

Besluit 6:

- a. in overeenstemming met de generale regeling voor het aangaan en onderhouden van relaties met kerken (GR bij art. E70 KO, art. 1 en 4) te blijven zoeken naar mogelijkheden om, door het organiseren of bezoeken van conferenties of netwerkbijeenkomsten, contact te hebben met kerken wereldwijd;
- b. daarbij zo mogelijk gebruik te blijven maken van het netwerk van de ICRC;
- c. met name ook te zoeken naar netwerkmogelijkheden binnen de Europese regio.

Besluit 7:

deputaten betrekkingen buitenlandse kerken te dechargeren.

Besluit 8:

opnieuw deputaten betrekkingen buitenlandse kerken te benoemen en hun aantal terug te brengen naar twaalf.

Grond:

De ontwikkelingen in de relaties met buitenlandse kerken én de toenemende samenwerking met de CCS rechtvaardigen een vermindering van het aantal deputaten.

Besluit 9:

aan deputaten betrekkingen buitenlandse kerken de volgende opdrachten te geven:

1. deputaten brengen de kerken en kerkleden in Nederland op de hoogte van Christus' kerkvergaderend werk in het buitenland en roepen hen op (ook in concrete situaties) tot gebed en dankzegging;
2. ze laten buitenlandse kerken en kerkleden meeleven met de Gereformeerde Kerken in Nederland; ze doen hun werk met gebruikmaking van het BBK-bureau en de faciliteiten van "Verre Naasten";
3. ze voeren overleg met en werken samen met de deputaten Buitenlandse Kerken van de Christelijke Gereformeerde Kerken;
4. ze werken samen met de CCS Buitenland van de Nederlands Gereformeerde Kerken, trekken

- zoveel mogelijk samen op en stemmen verder af om bij éénwording van de kerken ook als één commissie te kunnen gaan functioneren;
5. ze rapporteren aan de volgende generale synode over veranderingen in de relaties met buitenlandse kerken en geven aan wat daarvan de consequenties zijn voor het werk van deputaten;
 6. ze zoeken naar mogelijkheden om contact te blijven houden met kerken die de relatie met de GKv hebben verbroken of zo'n besluit nog gaan nemen, en bouwen daarbij op wat ons verbindt;
 7. ze overleggen met de kerken die de zusterkerkrelatie hebben opgeschort, en wachten af wat hun nadere besluit is;
 8. ze zoeken contact en samenwerking met organisaties die vanuit de GKv zich inzetten voor kerken/gemeenten in het buitenland, te weten Yachad, SSRO en Fundament;
 9. ze onderhouden contacten met de Gereformeerde Hogeschool "Viaa" te Zwolle en de Theologische Universiteit in Kampen;
 10. ze formuleren nadere voorstellen over participatie in kerkelijke netwerken, in relatie tot het onderhouden van contacten en relaties met afzonderlijke kerken;
 11. ze houden zich aan de generale regeling voor het aangaan en onderhouden van relaties met kerken in het buitenland.

9 januari 2020

Artikel 70 - Bespreking betrekkingen buitenlandse kerken

Br. P. Bakker als voorzitter van deputaten BBK maakt een paar inleidende opmerkingen. Hij noemt als mooie dingen de groeiende contacten met kerken in Oost-Europa, en het voorstel voor een zusterkerkrelatie met de Gereja Kristus Tuhan, dat later in de vergadering aan de orde komt. Als verdrietige dingen noemt hij het uit elkaar groeien en zelfs het beëindigen van de zusterkerkrelatie met andere kerken.

Het was een intensieve periode voor de deputaten. Ze hadden contact met 56 kerken: 31 zusterkerken en 25 kerken waarmee op een andere manier contact onderhouden wordt. God gaf kracht en energie om in deze moeilijke periode door te gaan. Enkele personele wijzigingen vonden plaats. Het deputaatschap werd professioneel ondersteund door het bureau, waar zr. J. de Haan na vertrek van zr. A. Mijnheer alle taken vervult.

Waarom doorgaan met dit werk? Er gaat veel geld in om. Maar we zijn kerk van Jezus Christus, die geen opvolger aanwees, maar wel groepen, kerken, om het evangelie te verbreiden in de wereld. De kerk is bedoeld als zegen voor de wereld, maar dat gaat gepaard met weerstand en strijd. Kerken hebben elkaar nodig.

Br. Bakker komt terug op het verbreken van de zusterkerkrelatie door sommige kerken, naar aanleiding van het op de Generale Synode van Meppel genomen besluit om vrouwen toe te laten tot de ambten. Was zo'n ingrijpend besluit om banden te verbreken nodig? Hij citeert Calvijn, Institutie boek 4, hoofdstuk 4.1, waarin deze ondanks verschil van inzicht over de kerkregering aansluiting zoekt bij de Oude Kerk. Br. Bakker wijst daarnaast op de brief aan de Korintiërs: er was daar sprake van moreel bederf en bederf in de leer, maar Paulus roept niet op tot afscheiding.

Een paar dingen uit het rapport van de deputaten moeten worden rechtgezet: de relatie met de OPC is niet opgeschort. De relatie van contact is ongewijzigd gebleven. Br. A. Grashuis wijst er daarnaast op dat de kerk van Japan de band met ons wil aanhalen.

Daarna biedt br. Bakker een informatieboek aan de synode aan, met gegevens over de kerken en teksten waarin ze zich tot de GKv richten.

Namens de commissie voor BBK voert ds. L.E. Leeftink het woord. Hij merkt het volgende op: Als commissie BBK hebben we met veel respect en waardering kennisgenomen van het rapport van deputaten BBK. We zijn onder de indruk van de hoeveelheid contacten die door deputaten BBK onderhouden worden. Het doet ons opnieuw beseffen hoe Christus door zijn Geest en Woord wereldwijd zijn kerk bouwt. Alleen samen met alle heiligen kunnen we de liefde van Christus kennen die alle kennis te boven gaat, zodat we vervuld worden met de volheid van God. Samen met deputaten BBK hebben we over een aantal punten uit hun rapport doorgesproken. We nemen met blijdschap kennis van het voorstel om een zusterkerkrelatie aan te gaan met de Gereja Kristus Tuhan in Indonesië.

We kunnen verder alle conceptbesluiten ondersteunen. Wel hebben we daar een paar opmerkingen bij. Allereerst over besluit 2: Als GS Goes gepaste aandacht te geven aan de reactie van zusterkerken en contactkerken op de besluiten van de GS Meppel over man, vrouw en ambt. Daar zijn we het van harte mee eens. Als Commissie hebben we daarom voorgesteld om alle brieven van de buitenlandse kerken over dit onderwerp die via BBK en daarna ook nog rechtstreeks bij de GS zijn binnengekomen, op te nemen onder het materiaal voor de besluiten over man, vrouw en ambt, naast de revisieverzoeken uit de kerken en de overige brieven uit de kerken.

We hebben gelezen dat deputaten BBK in hun rapport aangeven, dat zij signalen hebben gekregen van zusterkerken, dat men het op prijs zou stellen wanneer wij als GKv meer tijd voor bezinning nemen door 'op enigerlei wijze een pas op de plaats te maken'. We hebben deputaten BBK gevraagd hoe zij dat concreet voor zich zien, maar kregen daarop geen bevredigend antwoord, omdat deputaten BBK vinden dat een eventuele invulling van 'een druk op de pauzetoets' een taak van de synode is.

Over besluit 3.2 hebben we deputaten BBK ook bevraagd. Het gaat daar over 'het zoeken naar mogelijkheden om contact te blijven houden met kerken die de relatie met de GKv verbroken of opgeschort hebben of zo'n besluit nog gaan nemen, en daarbij te bouwen op wat ons verbindt. We hebben deputaten BBK gevraagd hoe ze dat concreet voor zich zien en of ze al enkele scenario's kunnen schetsen. Deputaten BBK hebben geantwoord dat ze pas na de besluitvorming van deze synode daarover willen nadenken. Dat vinden we jammer. Nu er al zusterkerkrelaties verbroken zijn en meerdere zusterkerken wellicht zullen volgen, was het volgens ons beter geweest om nu al proactief na te denken over de vraag Hoe nu verder?

We hebben gesignaleerd dat deputaten BBK nagenoeg niet gereageerd hebben op het opzeggen van de zusterkerkrelatie door sommige buitenlandse kerken. We begrijpen dat wel, omdat het risico bestaat dat er dan inhoudelijk op het onderwerp man, vrouw en ambt ingegaan wordt. Dat is niet de taak en de bevoegdheid van deputaten BBK. Wat we wel wat gemist hebben is het appel op de zusterkerken die de relatie hebben verbroken of aangegeven hebben dat te willen doen. We hopen daar morgen bij de behandeling van de brieven van de zusterkerken nog iets meer over te zeggen.

Ten slotte willen we nog iets zeggen over besluit 13. Daarin wordt voorgesteld om het quotum van BBK voor de periode 2021-2023 vast te stellen op bijna € 240.000, dat is gemiddeld € 80.000 per jaar. Dat is zo'n € 55.000 lager dan de € 295.000 in de periode van 2018-2020. Volgens deputaten BBK is daarmee voldaan aan de wens de deputaten financiën & beheer om een begroting op te stellen die minstens 20% lager is dan de begroting 2017-2020. Als commissie vinden we dat wat kort door de bocht geredeneerd. Het werk van deputaten BBK neemt volgens eigen verwachting flink af. Dus is er al sprake van lagere kosten in de komende jaren. Daarover zou dan een kostenreductie van 20% moeten plaatsvinden, als we als commissie deputaten F&B goed begrijpen.

In het gesprek met deputaten BBK werd ons ook duidelijk, dat de NGK in de afgelopen drie jaren slechts € 24.000 uitgaf aan buitenlandse betrekkingen, tegenover € 295.000 van de GKv. Dat is een enorm verschil (8%/ 92%). Ook als het quotum teruggebracht wordt naar € 240.000, blijft het verschil erg groot (9% 91%). De gedachte van deputaten BBK om de komende drie jaren te benutten door enkele scenario's neer te zetten waar dan in 2023 een keuze in kan worden gemaakt, delen we daarom niet. Zowel de vermindering van het werk als de voorgenomen eenwording met de NGK is volgens ons als commissie aanleiding om, pijnlijk doch noodzakelijk, de komende drie jaar alvast de uitgaven van BBK behoorlijk naar beneden bij te stellen.

Toch stellen we geen alternatieve besluittekst voor. Want voor alle synodebesluiten met een financiële component geldt, dat ze onder het voorbehoud genomen worden dat de toegezegde bedragen nog kunnen worden bijgesteld. Daarover zal de commissie financiën t.z.t. aan de synode een voorstel doen. Wat ons betreft wordt onze kanttekening bij de begroting van deputaten BBK daarin meegenomen. Er is nog een apart besluit dat we als synode moeten nemen. De VGKSA heeft op 29 augustus 2019 een brief aan de synode gezonden. Daarin vragen ze om in te gaan op een eerdere brief uit 2014 waarin men bezwaren uitte tegen de opvattingen van 2 Kamper docenten en de ontwikkelingen m.b.t. de vrouw in het ambt. Ook beklagt men zich over de behandeling van hun deputaten in 2013 door deputaten BBK en de weergave van hun standpunt door deputaten MViK in 2014. In de brief van 2019 uit men ongenoegen over het feit dat de inbreng van de buitenlandse kerken m.b.t. de M/V-besluiten op de synode van 2017 op geen enkele manier doorklinken in de officiële besluitvorming en in de Acta. Wij stellen voor om het volgende uit te spreken:

1. over de bezwaren tegen de opvattingen van twee Kamper docenten geen uitspraak te doen, omdat deze kwesties in vorige synodes al afgehandeld zijn;
2. over zaken uit 2013 en 2014 geen uitspraak te doen, mede omdat in de jaren erna de contacten met en de inbreng vanuit de VGKSA wel goede vorm en aandacht gekregen heeft;
3. de brief van de VGKSA voor zover die betrekking heeft op de besluitvorming m.b.t. man/vrouw in de kerk, net als de brieven van de overige buitenlandse kerken, een plaats te geven bij de behandeling van dit onderwerp op deze synode.'

Daarmee sluit ds. Leeftink de bijdrage van de commissie voor BBK af.

De voorstellen van de commissie zijn door deputaten overgenomen en verwerkt in de besluittekst.

Ds. Krol dankt de deputaten en de commissie voor hun inbreng. Er is al een informatieve ronde geweest via de email. Het voorstel van deputaten wordt besproken.

Namens de financiële commissie wordt erop gewezen dat het streven is de quota te verlagen. Daarom is bij dit onderwerp (en alle andere) een gesprek over nut en noodzaak nodig. Anderzijds is er een ontwikkeling in het aantal contacten die van invloed kan zijn op het budget. Misschien moet er meer maatwerk verricht worden en zijn er alternatieven voor reizen. Hij stelt voor om besluit nr. 10 over het budget op een ander moment te nemen, als er meer informatie voorhanden is.

De penningmeester van de deputaten BBK, br. Grashuis, antwoordt dat de begroting volgens overtuiging van de deputaten realistisch is, maar dat het inderdaad onzeker is hoe de ontwikkelingen zijn. De deputaten kunnen zich erin vinden om het besluit over de financiën later te nemen. Hoewel de deputaten financiën en beheer akkoord gaan met deze begroting, is ook hun advies even af te wachten. Ook vanuit het moderamen wordt het advies gegeven om het financiële besluit later te nemen; overleg met de NGK hierover moet nog komen.

In een tweede ronde wordt gevraagd of het mogelijk is een besluit te nemen zonder de financiële consequenties te aanvaarden. Br. Bakker antwoordt namens de deputaten dat ze toch graag een besluit over de inhoud zien. Bij aanpassing van het budget volgen ook aanpassingen in het werk.

De besluiten 1-9 worden daarna met algemene stemmen genomen; besluit 10 (budget) blijft buiten stemming. Op 28 november 2020 is het budget voor deputaten BBK vastgesteld, zoals vermeld in het budgetoverzicht volgens bijlage 7-1. De deputaten ontvangen decharge over hun beleid. De voorzitter feliciteert de Gereja Kristus Tuhan, die vanaf dit moment zusterkerken zijn.

9 januari 2020

Artikel 71 - Ontvangst afgevaardigden van buitenlandse kerken

De preses, ds. M.H. Oosterhuis, heet iedereen welkom, vooral de buitenlandse afgevaardigden, die in het kader van de buitenlandweek al enkele dagen in Nederland zijn. Hij noemt de spanningen die er tussen de kerken bestaan. Er is sprake van schorsing of beëindiging van de zusterkerkrelatie. Hij waardeert daarom dat ze er zijn, allemaal adviseurs van de synode, ook vanuit hun eigen culturele achtergrond. Hij wijst op Efeziërs 3: samen kun je de liefde van Christus ontdekken. De Bijbellezing is uit Matteüs 2, het gedeelte over de wijzen uit het oosten. God gebruikt hun culturele achtergrond in de astrologie om zijn evangelie te verbreiden. Wil Jeruzalem de boodschap van deze vreemdelingen ontdekken? De reactie is bekend. Laat dit voor ons een spiegel zijn om te vermijden dat wij de boodschap van de zusterkerken zouden negeren. Moge de heilige Geest ons leiden, ook in het luisteren naar elkaar. Ds. Oosterhuis gaat voor in gebed. Hierna geeft hij, volgens afspraak, de leiding van de vergadering over aan ds. D.W.L. Krol.

Ds. Krol dankt voor het openen van de vergadering. De bespreking wordt in het Nederlands gehouden; voor een simultaanvertaling wordt gezorgd. De credentials van de buitenlandse afgevaardigden zijn nagezien en in orde. Hij heet ook de afgevaardigden uit de Christelijke Gereformeerde Kerken, de predikanten J.G. Schenau, P.W.J. van der Toorn en F.W. van der Rhee, en die uit de Nederlands

Gereformeerde Kerken, br. J. van Dijk, hartelijk welkom, evenals br. K. Harink, namens Verre Naasten. Ook de deputaten betrekkingen buitenlandse kerken (BBK) worden welkom geheten.

De volgende afgevaardigden uit het buitenland zijn aanwezig:

Kerk	Land	Titel	Naam
CanRC	Canada	Rev. Dr.	R.K. Janssen
CanRC	Canada	Br.	G. Nordeman
CRSLC	Sri Lanka	Br.	S. Schubert
CRSLC	Sri Lanka	Rev.	S.E. Faber
ERKWB	Oostenrijk	Rev.	R. Mayer
GKSA	Zuid-Afrika	Dr.	H.B. Breed
GKT	Indonesië	Rev.	M. Dominggus
GKT	Indonesië	Rev.	A. Winarto
FRCA	Australië	Rev. Dr.	R.D. Anderson
FRCA	Australië	Br.	B. Veenendaal
IPB	Brazilië	Pastor	D. Gomes
KPCK	Korea	Rev.	HaeShin Yoo
KPCK	Korea	Dr.	JaeYoun Kim
OPC	USA	Br.	M.T. Bube
OPC	USA	Dr.	L.A. Curto
PFCC	India	Rev.	D. Lepcha
URCC	Congo	Rev.	J.P. Kanyiki
VGKSA	Zuid-Afrika	Br.	J.F. Raimond
VGKSA	Zuid-Afrika	Rev.	F.J. Bijzet

Van de deputaten BBK zijn aanwezig; br. P.G. Bakker, br. A.J. Grashuis, ds. A.J. Balk, ds. D.S. Dreschler, ds. H. Venema, ds. J.J. Schreuder, ds. L.W. de Graaff, br. J. Veldhuizen, zr. J. de Haan-Douma van het bureau BBK.

9 januari 2020

Artikel 72 - Zusterkerk Gereja Kristus Tuhan

Assessor ds. D.W.L. Krol nodigt de vertegenwoordigers van de GKT, de predikanten Dominggus en Winarto naar voren en spreekt hen toe, vanuit Psalm 133. Christus overwint grenzen. We zijn ons bewust van het verschil in taal, cultuur en historie, maar we zijn één in Hem. Hij is onze Tuhan, zie Handelingen 4:12. We bidden om zijn zegen. De preses laat zingen het lied The church's one foundation. Daarna wordt de Declaration of Unity voorgelezen en ondertekend door de predikanten van de GKT en namens deputaten BBK door br. Bakker en ds. Venema.

Ds. Dominggus spreekt de synode toe. Sinds acht jaar is er contact tussen beide kerken, naar aanleiding van een boek over de Heidelbergse Catechismus. Hij licht de achtergrond van de GKT toe. Die is begonnen rond 1900 als immigrantenkerk voor mensen met een Chinese achtergrond in Indonesië. Christenen uit allerlei denominaties sloten zich erbij aan. In de loop van de tijd oriënteerde de kerk zich steeds meer op de gereformeerde belijdenis; in 1987 werd die officieel aanvaard. Eerder al, in 1969, werd de Chinese identiteit losgelaten en werd de GKT een kerk voor alle bevolkingsgroepen in Indonesia, wel met een passie om buitenlanders te bereiken. De kerk heeft 12.000 leden op diverse eilanden: Bali, Lombok, Sumba, Oost-Java en Kalimantan. Christelijk onderwijs in een land met een moslim-meerderheid is een belangrijk middel om mensen te bereiken. Daarover vertelt ds. Amos Winarto, voor wie de school de weg was om Christus te leren kennen.

Na applaus van de synode antwoordt ds. Venema namens deputaten BBK. Inderdaad was een conferentie over de Catechismus het moment voor de eerste contacten. Hij memoreert hoe andere kerken in 69 vragen en antwoorden een supplement op dit leerboek opgesteld hebben dat ingaat op christenzijn in de lokale cultuur met boeddhisten, moslims en hindoes, en dat ook nieuwe vragen,

bijvoorbeeld over de digitale cultuur, niet uit de weg gaat. Hij ziet hoe de contacten in Indonesië groeien, ook met kerken waarmee de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Nederlands Gereformeerde Kerken contact hebben. Drs. C.J. Haak zal aan het seminarie van de GKT gaan doceren. Hij noemt ook de reis van ds. R.A. Schipper naar Java om onderwijs te geven. Daarna gaat hij voor in gebed. Ten slotte zingt de synode een Indonesisch lied over de eenheid van de kerk.

9 januari 2020

Artikel 73 - Viering heilig avondmaal met buitenlandse gasten

's Avonds is er een kerkdienst met avondmaalsviering. De kerkdienst is belegd door de samenroepende kerk, de Gereformeerde Kerk van Goes, en wordt gehouden in de Petrakerk te Harderwijk. Voorganger is ds. P.P.H. Waterval, terwijl ds. R. Mayer (Oostenrijk) de verkondiging verzorgt. De dienst wordt in het Engels gehouden.

Orde van dienst:

Votum en Groet

Zingen: Psalm 87

Gebed

Lezen: Exodus 19:1-11

Verkondiging: ds. Mayer vertelt over zijn eigen ontwikkeling. Hij vraagt de aanwezigen ook of er dingen zijn die rechtgezet moeten worden. Hij tekent de waarde van de tien geboden. Ze laten zien hoe God de mensen maakte, ook in het contrast met hoe het na de zondeval geworden is. Ze drijven ons naar Jezus Christus toe en ze tonen ons hoe God geëerd kan worden.

Vandaar: belijd je zonden en ga je reinigen. Dat is nodig als we bij God willen komen en we eren God ermee. Je vindt dit in de Bijbel, maar ook in het oudchristelijk geschrift de Didache. Daarmee is het de kern van de eredienst. Hij sluit af met het lezen van 1 Petrus 1:15: Wees heilig, want ik ben heilig.

Zingen: Holy, Holy, Holy

De collecte is bestemd voor de SSRO en heeft opgebracht € 321,38.

Viering avondmaal: na het onderwijs over de betekenis van het avondmaal geeft ds. Waterval een moment stilte om je zonden voor God te belijden. Tijdens de viering wordt gezongen: Come, take faith by the body of the Lord, Amazing grace en Psalm 103

Gebed

Zingen: The church's one foundation

Zegen

10 januari 2020

Artikel 74 - Inbreng buitenlandse kerken

Canadian Reformed Churches: rev. R.C. Janssen.

Als eerste spreekt ds. R.C. Janssen, namens de Canadian Reformed Churches, die besloten hebben de zusterkerkrelatie niet langer voort te zetten. 'It is over'. Voor hen is het punt in kwestie of de GKv wel wil leven naar Gods woord. Hij wijst op de brieven die hun synodes in 2016 en 2019 gestuurd hebben; de laatste aan elke lokale kerk binnen de GKv. Ook het lidmaatschap van de ICRC is opgeschort. Hij noemt ook de conferentie over hermeneutiek in Hamilton, waar de meningen tegenover elkaar stonden. Volgens hem is de GKv veranderd, maar Nederland heeft de andere kerken niet overtuigd om mee te veranderen. Hij erkent, ook vanuit zijn proefschrift, dat er zaken zijn waarover je van mening kunt verschillen, maar over het besluit om vrouwen toe te laten tot de ambten niet. Hun dringend verzoek is om dit besluit terug te draaien. De GKv dreigt geïsoleerd te raken van voormalige zusterkerken. Apart punt: in het dossier mist hij de brief die de ICRC stuurde in juni 2019. Vanuit de Schrift wijst hij op Romeinen 14 en Psalm 139.

De preses, ds. D.W.L. Krol, dankt voor deze indringende woorden en laat zingen If you but let the Father guide you.

Free Reformed Churches of Australia: rev. R.D. Anderson.

Per brief heeft de FRCA de zusterkerkrelatie met de GKv beëindigd. Het was een unaniem en verdrietig besluit. Toch blijkt uit het feit dat we hier vertegenwoordigd zijn het verlangen naar elkaar. Belangrijk punt voor de kerken in Australië was de benadering van de heilige Schrift die gehanteerd wordt door veel mensen binnen de GKv. De Schrift is ons fundament om God te leren kennen. Zie artikel 2-7 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Als je de Bijbel op een andere manier verstaat, levert dat een heel andere basis op voor het geloof. Je kunt dan best veel fundamentele overtuigingen delen, maar die overeenkomst is dan in feite toevallig, en vormt geen basis meer voor vertrouwen. Die andere basis uit zich dan in gewijzigde standpunten rond vrouw en ambt en homoseksualiteit. Onze hoop is dat Gods woord weer een gezonde plek krijgt in de harten van de mensen.

De preses dankt rev. Anderson voor zijn bijdrage en laat zingen Be still, what God in his good pleasure to you in wisdom may impart.

Kosin Presbyterian Church in Korea: rev. HaeShin Yoo.

Rev. Haeshin Yoo brengt de groeten en de zegen over van de kerken in Korea en licht de positie van de Koreaanse kerken toe. De beslissing van de synode van Meppel om de ambten open te stellen voor vrouwen, tegen het eenvoudig onderwijs van de Schrift in, is aanleiding om over de relatie na te denken. Het voorstel was eerst om de zusterkerkrelatie in te ruilen voor een van contact. Maar ze besloten toch tot een schorsing van twee jaar, gezien de relatie van een halve eeuw en om de opbouw van de GKv een kans te geven.

Ze doen een beroep op de GKv om te blijven bij de dwaasheid van het evangelie. Ze wijzen op het karakter van de Drie-enige God. De drie personen zijn gelijk, maar verschillen in hun rol voor ons heil. De Zoon en de heilige Geest werden gezonden door de Vader. Rev. Yoo wijst op het woord 'zich onderwerpen' in 1 Korintiërs 15:29. Dat wordt gebruikt voor de Zoon. Gelijkheid en verschil in de taken, en gehoorzaamheid binnen de Drie-eenheid is het model van christelijke gemeenschap. Dit verandert niet in de loop van de eeuwen.

Een andere zorg ligt in het gebruik van Openbaring 12:1-6. De vrouw die een kind baart. Daar gaat het toch niet om het geslacht van die vrouw: zij staat voor het Oude Testament. Het besluit van Meppel kan leiden tot een kleine afwijking van de ene heilige en algemene kerk.

Maar wellicht kan de kerk van Korea helpen. Naast de reguliere ambtsdragers als predikant, ouderling en diaken kent ze semi-ambtsdragers, waaronder vrouwen die hun dienst verrichten onder de supervisie van de kerkenraad. Daarom nodigen ze de GKv uit voor een conferentie om enerzijds het besluit van Meppel toe te lichten en anderzijds kennis te nemen van de manier waarop vrouwen een belangrijke rol spelen in de kerk van Korea. Want ze willen graag de zusterkerkrelatie handhaven.

Ds. Krol dankt voor de gesproken woorden en laat zingen We thank You, Father, You have planted your holy name within our hearts.

Vrije Gereformeerde Kerke in Suid Afrika: br. J.F. Raimond.

Br. Raimond deelt namens de VGKSA de zorgen, onder verwijzing naar de brieven hierover: we geloven dat het gezag van Gods woord aangetast is. Dat deed hen pijn. Hij houdt als adviseur van de synode deze daarom 2 Petrus 1:20 en 21 voor. Gods woord laat geen eigenmachtige uitlegging toe. Hij raakte verward door wat naar voren gebracht werd over de 'zwijgteksten'. Waarom ging men aan die teksten voorbij?

Toch vraagt hij om zijn spreken vooral te zien als bemoediging: we hebben het profetische woord als betrouwbaar, vertrouw erop, als op een lamp die schijnt op een donkere plek.

De preses dankt voor deze woorden en laat zingen Psalm 25: 1, 6.

Gereformeerde kerke in Suid Afrika: dr. D.G. Breed.

Dr. Breed voert het woord namens de GKSA en dankt voor de zusterkerkrelatie. Ook in de GKSA is veel studie gemaakt over de vraag of vrouwen de ambten mogen bedienen, en in 2009 is opnieuw afgesproken dat dit alleen geldt voor diakenen. Het is hem wel opgevallen dat zijn kerken de buitenlandse kerken meegenomen hebben in de discussie hierover, maar dat ze van de kant van de GKv ermee geconfronteerd werden. Dan krijg je reacties als: we verbreken de banden. Laten we liever samen kijken naar het woord van God en schort de genomen besluiten op voor een gesprek over hermeneutiek.

Ds. Krol dankt voor de gesproken woorden en laat zingen The Spirit sent from heav'n above shows us the way of truth and love.

Orthodox Presbyterian Church: rev. T. Curto.

Hij leest Efeziërs 4:1-6 en draagt, onder verwijzing naar de brief van de OPC, drie dingen aan. Volgens de OPC doet het genomen besluit tekort aan de genoegzaamheid van de heilige Schrift. Een tweede punt is dat met de gekozen benadering je niet meer kunt zeggen: zo zegt de Heer. Maar dat moet wel op de preekstoel klinken. Een derde punt is dat de beslissing de gewetens dwingt, in die zin dat je ruimte moet maken voor het andere standpunt. Hij verwijst naar het Verlangendocument voor de fusie GKv-NGK; hij verlangt niet naar een nieuwe kerk, maar naar een volwassen kerk. Daarom vraagt hij het besluit te heroverwegen.

De preses dankt voor de woorden: hierin ervaren we de gemeenschap in Christus. Hij laat zingen het lied O faithful is this well-known.

Gereja Kristus Tuhan: ds. M. Dominggus.

Ds. Dominggus wijst op de wordingsgeschiedenis van de GKT: vanaf het begin hebben ze moeten leren leven met verschillen. Wel herkennen ze bij elkaar dezelfde basis: Gods woord en de belijdenis. En vanuit hun minderheidspositie binnen Indonesië zoeken ze contact met medechristenen over heel de wereld.

Vrouw en ambt is bij hen geen onderwerp: in theorie kennen ze het al vanaf 1977, de praktijk volgde veel later.

Ds. Krol dankt ds. Dominggus voor deze woorden; hij laat zingen de eerste twee verzen van de berijming van het Onze Vader.

Na de bijdragen vanuit de buitenlandse kerken volgt de bespreking.

9 januari 2020

Artikel 75 - Bespreking inbreng buitenlandse kerken

Een afgevaardigde verwoordt de pijn die vooral de woorden uit Australië en Canada hem deden.

Afscheid ondanks verzekeringen van verbondenheid. Daarom pleit hij er dringend voor om de band te onderhouden vanwege de gedeelde liefde: verbreek de banden niet radicaal. Houd liever contact op een ander level. Blijf met elkaar in gesprek, ook kerkelijk.

Een andere afgevaardigde is blij dat de kerken veranderd zijn, in de loop van de eeuwen. Wij zaten ooit in een kerk waarin polygamie toegestaan was, geen vrouwenkiesrecht bestond, slavernij gelegitimeerd werd en voorgangers zeiden dat de vrouw slechts in afgeleide zin beeld van God was (Calvin). Ook de apartheid werd verdedigd. Om maar enkele voorbeelden te noemen. We dachten het alleenrecht op de juiste uitleg van de Bijbel te hebben. In de tweede plaats wees hij op het gisteren samen gevierde avondmaal. De maaltijd van Christus voor zondaars, onvolmaakt in kennis en liefde. Hij zag instemming op de verkondiging door ds. R. Mayer. Er is veel meer dat ons verbindt dan dat ons scheidt. De eigen harde stellingnames in het verleden worden genoemd. Daar hebben we nu spijt van. Gods woord is betrouwbaar, maar laat ons niet stil staan. Respecteer de bijbeluitleg van anderen, maar vraag hetzelfde voor onze bijbeluitleg.

Een woord van de schrijver Lampedusa wordt geciteerd: als we willen dat alles blijft zoals het is, moet alles veranderen. In de vaak harde woorden klinkt ook liefde door, de broeders uit Korea worden bedankt voor de geopende deur. De oproep om te heroverwegen geldt voor beide kanten.

Namens de commissie BBK reageert ds. L.E. Leeftink. Hij wijst hij op een brief aan de Korintiërs die wij niet hebben: de zogenoemde tranenbrief. We proeven dezelfde zorg en bewogenheid als bij Paulus bij de buitenlandse afgevaardigden. Maar het is belangrijk in te zien dat er aan niemand binnen of buiten de kerken iets bindend opgelegd is. Het ging Paulus er niet om over het geloof te heersen en het gaat ons er ook niet om.

Hij verwijst evenals br. P. Bakker naar de Institutie van Calvijn. In dezelfde passage zegt Calvijn dat verschil van mening over dingen die niet zo nodig zijn geen reden is om uit elkaar te gaan. Daarmee neem je geen dwalingen in bescherming. De gezonde leer over onze redding moet wel bewaard blijven. Daarom: we staan nog steeds op dezelfde basis als u. We willen Gods woord toepassen op onze tijd.

Namens deputaten komt br. Bakker terug op de brief van de ICRC. Het is een misser dat die niet meegekomen is in de stukken. Maar hij is wel ontvangen en heeft ervoor gezorgd dat alle andere brieven nu op de tafel van de GS liggen. Hij is geroerd door de betuigingen van liefde en leest die in de zin van een beschrijving die hij tegenkwam: liefde is die zijnswijze die erop gericht is dat de ander tot zijn bestemming komt.

10 januari 2020

Artikel 76 - Bespreking in groepen

In groepen worden de volgende stellingen besproken:

1. Het M/V-besluit van 2017 is genomen uit ontzag voor de Schrift.
2. Verbreek niet radicaal de banden, maar houdt contact op een ander niveau.
3. De GKv laat de Bijbel met twee monden spreken.
4. Ik ben blij dat de kerk verandert.

De acht groepen gaven de volgende terugkoppeling van de gehouden bespreking: er is een cultureel verschil tussen Canada en Nederland in de manier van denken. Aan de andere kant van de oceaan doen ze niet aan polderen. Daarnaast kwam de vraag op of deze tijd niet vraagt om andere soorten relaties dan die van zusterkerkrelaties.

Het is belangrijk om niet vooringenomen de Bijbel te lezen. Er is verschil tussen wat er expliciet en impliciet in de Bijbel staat. Bij polygamie bijvoorbeeld is de toestemming expliciet, maar het verbod impliciet. Bij vrouw en ambt net andersom. Het is niet goed als kerken uit elkaar gaan. Zoek daarom een weg met elkaar.

Er is ruimte voor een gesprek over een kerk die verandert.

De Australische kerken kennen maar één soort van relatie. Kan een lokale kerk niet een andere vorm van relatie voorstellen?

Blijf met elkaar praten, benut daarbij de familierelaties.

De verhouding tussen Christus als fundament en de Schrift als fundament wordt genoemd. Bij nadruk op het eerste kan dit leiden tot relativisering, maar bij accent op het tweede kun je de basis voor je geloof verliezen. Leg je niet te snel neer bij twee lijnen van exegese. Denk aan de discussie rond slavernij.

Zolang je er niet uit bent, kun je elkaar ruimte geven.

Rev. HaeShin Yoo uit Korea vertelde over zijn reis door de Nederlandse kerken. Hij ziet het verlangen om de mensen buiten de kerk te bereiken. Hij merkte een overgang van strikte bijbeluitleg naar een meer evangelische uiting en was soms teleurgesteld in wat hij hoorde. Dat speelt in Korea ook. Maar mensen worden moe van die nadruk op het emotionele. Daarom: ga door met gereformeerd zijn.

Er wordt verwezen naar 1 Korintiërs 12, naar het ene lichaam van Christus, in al die landen met verschillende culturen en geschiedenissen. Dat maakt ons één, ook zonder formele kerkelijke banden

Artikel 77 - Afscheid deputaten BBK en buitenlandse gasten

De vergadering neemt afscheid van een aantal deputaten BBK: br. P. Bakker, ds. L.W. de Graaff, ds. R. Schipper, br. J.H. de Jong, zr. T. den Broeder-van Leeuwen en ds. J.J. Schreuder. De preses bedankt hen. Dat wordt bevestigd met applaus van de aanwezigen.

Daarna richt de assessor het woord tot de buitenlandse afgevaardigden:

‘Broers en zussen, we kijken terug op intensieve dagen. Aan één kant wisten we wat we konden verwachten. Aan de andere kant waren er ook dingen die ons hebben verrast. We wisten dat er kritiek leefde op onze kerkelijke koers, als ik het zo mag zeggen. Oproepen om besluiten te heroverwegen waren in die zin geen verrassing voor ons. Ze waren denk ik ook niet anders bedoeld dan als een laatste oproep, een finaal appel op ons als vrijgemaakte kerken.

Het kwam dichtbij doordat we in veel van de bijdragen de liefde konden horen. Die liefde is – zo kan ik u allen verzekeren - geheel wederzijds. Ons hart gaat naar u uit, ook naar die kerken die de band met ons hebben opgezegd.

Tegen onze Canadese zusterkerken die in de persoon van dr. R.C. Janssen ons hebben toegesproken zou ik willen zeggen dat het wat ons betreft daarmee *niet* over is. U begon er wel mee te zeggen dat het over is, maar als je broers in geloof blijft – en dat hoorden we uit uw mond – dan moet het mogelijk zijn om op enig level contact te houden. Wilt u die vraag meenemen naar Canada? En wat de brief van de ICRC betreft waarover u sprak: hopelijk heeft daar voldoende uitleg en verontschuldiging voor gekregen van de kant van onze commissie en onze deputaten.

Tegen dr. R.D. Anderson van de Australische kerken wil ik zeggen dat we het lastig en pijnlijk vinden te horen dat het vertrouwen kwijt is en dat overeenkomsten in geloof berusten op wat u noemt ‘toevalligheid’. Wij herkennen ons daar niet in. Dat voor u de wortel van de problematiek die u bij ons meent te constateren schuilt in de hermeneutiek maakt het naar mijn idee alleen maar meer noodzakelijk om hierover in gesprek te blijven. Ook aan u vragen we dit mee te nemen naar het verre en door branden zo geteisterde Australië. Ook met u willen we graag op enig niveau in contact blijven. In alle opzichten wensen we u Gods nabijheid en zegen toe!

Onze Koreaanse zusterkerken en in het bijzonder ds. HaeShin Yoo danken we voor de inkijk die u ons hebt gegeven in de manier waarop uw kerken omgaan met de plaats van de vrouw in de kerk. Het kan naar ons idee niet anders dan dat juist op het punt van de inzet van vrouwen in de kerk en de plek die je daaraan mag geven er nog veel van elkaar te leren valt. Graag zouden we het gesprek hierover met u voortzetten!

Onze beide zusterkerken in Zuid-Afrika hebben ook een klemmend beroep op ons gedaan. Het valt ons niet gemakkelijk zo van dichtbij te horen wat van de kant van de VGKSA (in de persoon van br. J.F. Raimond) werd gezegd dat ze ‘deeply grieved’ zijn en van de kant van de GKSA (in de persoon van dr. D.G. Breed) dat ze zich door ons in de steek gelaten voelen. Wij zijn veranderd. Het is vandaag meer dan eens gezegd. Maar ons hart voor u als kerken in Zuid-Afrika blijft op de goede plaats zitten, gedreven door de liefde van Christus. Als GKSA verwijt u ons de buitenlandse kerken niet geconsulteerd te hebben. Daar kan ik op dit moment niet verder op ingaan, maar ik kan u wel verzekeren dat we dit in de bespreking die later dit jaar gepland staat meenemen.

Van de doorwrochte bijdrage van de kant van de OPC blijft – ik zei dat al eerder in deze vergadering – het woord ‘reconsider’ hangen. De stelligheid en overtuiging waarmee u sprak doen bij ons de vraag rijzen of we de enigen zijn voor wie geldt dat het goed is zaken te heroverwegen. We hopen van harte dat u terug in uw thuisland nog eens aan ons denkt in christelijke, nederige en liefdevolle verbondenheid.

Onze jongste zusterkerk, de Gereja Kristus Tuhan uit Indonesië, gaf ons – net als de Koreaanse kerken – een goed inzicht in wat in de kerk voorop staat en hoe de inzet van vrouwen geregeld is. Met uw

kerken willen we de gedachtewisseling daarover graag voortzetten. We danken ds. Markus Domingus voor zijn warme woorden aan ons adres.

Broers, zussen, in Christus zijn we één, al zijn we het niet altijd eens. In Christus zijn en blijven we verbonden, ook al zijn sommige banden ontbonden of losser geworden.

Wees allen verzekerd dat wij ook uw schriftelijke bijdragen met betrekking tot het onderwerp man, vrouw en ambt bij onze besluitvorming zullen betrekken!

Wij danken allen voor hun bijdrage dezer dagen. Dat geldt ook voor de bijdragen van deputaten BBK, van de commissie, van de leden van de vergadering. Naar goed Nederlands gebruik is het niet de voorzitter die de toon bepaalt, maar de vergadering. Als voorzitter ben ik dankbaar voor de rustige manier waarop niet alleen door de buitenlandse kerken gesproken is, maar ook hoe er vanuit de vergadering gereageerd is.

Uw vriendelijkheid zij alle mensen bekend, zegt de apostel in Filippenzen 4. En dan roept hij op om te bidden, te blijven bidden voor elkaar. Mijn wens is dat we zo mogen blijven bidden – met elkaar en voor elkaar. In de eenheid die er is in Christus.

Zijn zegen wens ik u allen persoonlijk toe.

Zijn zegen wens ik ook de buitenlandse kerken toe die de moeite hebben genomen ons te bezoeken. We hebben het gewaardeerd dat u er was. We hebben naar u geluisterd. We nemen het mee, ook in de verdere besluitvorming.

En we vragen u om groeten over te brengen aan uw kerken – en te vragen om niet alle lijnen door te snijden.

Ga met God.

Br. Bakker dankt voor de goede leiding in dit gedeelte van de buitenlandweek. Hij noemt met waardering ds. A.J. Balk die tolkte.

11 januari 2020

Artikel 78 - Presentaties buitenlandse kerken

Ds. Lepcha vertelt over geloofsoverdracht in India. In 2005 werd een verminderde betrokkenheid van jongeren geconstateerd. Ze kregen geen kansen, waren soms gefrustreerd door werkloosheid. De leiders begonnen te bidden. Daarna kwamen de plannen. Daarbij maakten ze gebruik van Timothy Leadership Training. Daar hoorde een SWOT-analyse bij. Dat helpt om keuzes te maken. Een punt was dat jongeren afstand hielden van de pastor, die ze zagen als heilige. Daarom zetten de pastores in op vriendschap. De programma's zijn heel praktisch: sport, picknicks, begeleiding bij beroep en beroepskeuze. Ze werken in groepen van 20-30 jongeren. Resultaat: er groeit onderling vertrouwen, men neemt verantwoordelijkheid voor de jeugdsectie binnen de kerk en meer dan 45 jongeren zijn actief.

Tijdens de bespreking komt het volgende aan de orde:

op de vraag wat als belangrijkste probleem uit de SWOT-analyse kwam antwoordt ds Lepcha dat werkloosheid en de daaruit voortkomende frustratie die leidt tot drugsgebruik, onstabiele relaties en sociale tegenstellingen tussen rijk en arm de belangrijkste problemen waren.

De Timothy Leadership Training wordt nader uitgelegd. Het is een interactieve training, aangeboden door onder andere Verre Naasten, die gaat over voor jongeren belangrijke onderwerpen als telefoongebruik (wie is de baas?), maar ook over relaties. Ze leren hun hart te openen. Er zijn ook vrouwelijke leiders, om vrouwen te bereiken. De rol van de ouders blijkt moeizaam te zijn. Ze stimuleren kerkgang wel en hebben zorg voor hun kinderen, maar geen begrip. Ook daar wordt aan gewerkt. Niet alle ouders worden bereikt, maar de ouders die wel worden bereikt met ons programma zijn er positief over. Geprobeerd wordt de jongeren te bereiken via hun interesses. Muziek blijkt daarbij een belangrijke rol te spelen.

De preses dankt ds. Lepcha voor de bijdrage.

Ds. Dominggus vertelt over het jeugdwerk in Indonesië en met name in de Gereja Kristus Tuhan (GKT), aan de hand van een onderzoek over heel het land. Het blijkt dat jongeren de kerk verlaten wegens slecht leiderschap, andere dingen buiten de kerk die ook energie en aandacht vragen, saaie kerkdiensten en een slecht voorbeeld van kerkleden.

Binnen de GKT wil men hierop inspelen en daarbij speelt vooral de vraag: hoeveel verantwoordelijkheid durven we jongeren te geven? Spelen ze een rol in de besluitvorming? Daarom is er een tendens om jonge mensen te betrekken en ze als gekozen diakenen een rol te geven in jeugdgroepen, eredienst en kerkmuziek. Ook andere middelen worden daarbij gebruikt: nog steeds zijn er kampen voor de jongeren, maar ook pastoraat via social media en training van jeugdleiders.

In de bespreking komt het volgende naar voren:

er is in de GKT een synodecommissie voor jeugdwerk en in elke gemeente een jeugdpastor. In het programma ligt het accent nog op de kerk, maar vooral de nieuwe generatie is zich meer bewust van de rol van de ouders. Daar ligt de eerste verantwoordelijkheid.

De preses dankt ds. Dominggus voor zijn bijdrage.

De synode zingt in Citak en in het Frans. Ds. Venema leert de afgevaardigden een liedje aan in het Citak, een van de talen op Irian. Het gaat om een favoriet kinderlied: Döra farönak-lar (ik vind het fijn om u prijzen, Jezus, kom maar).

Daarna vertelt ds. J.P. Kanyiki hoe het lied 'Jesus Christ est ma sagesse, il eclaire mon chemin' veel voor hem betekende op moeilijke momenten: zoek je wijsheid bij Christus. De synode zingt dit lied mee en vervolgt met À toi la gloire.

11 januari 2020

Artikel 79 - Nieuwe vormen van jongerenwerk in Nederland

Zr. I. Plantinga-Kalter geeft inzicht in nieuwe vormen van jongerenwerk binnen de kerken in Nederland. Ze is werkzaam bij het Praktijkcentrum, een organisatie voor ondersteuning van de kerken. Jeugdwerk en geloofsleren horen daarbij. Ze laat een filmpje zien over een jong vogeltje dat op ontdekkingsreis gaat en nieuwe dingen ontdekt. Ze legt er de nadruk op dat geloofsontwikkeling bij de ouders thuis gebeurt. Leren vertrouwen, Godsbeelden; het wordt meegegeven in de kindertijd, aangevochten in de tienertijd en vaak hervonden daarna. Maar de onzekerheid van ouders blijkt groot te zijn: hoe pak je die overdracht van geloof aan? Ouders hebben een gemeenschap nodig die om hen heen staat. Daar is nog weinig aanbod voor.

Jongeren maken een ontwikkeling door. Ze gaan zelf op onderzoek uit. Dat betekent een verandering in jeugdwerk. Vroeger lag de nadruk op kennisoverdracht. Nu op relatie. Het resultaat van kennisoverdracht blijkt vrij klein te zijn. En daarmee worstelt iedereen die zich bezighoudt met jeugdwerk. Terug naar de oude situatie kan niet meer, maar wat dan wel? Als de uitdaging is om liefde voor Jezus mee te geven, dan blijkt daar geen formule voor te geven. We zijn op zoek naar een breder palet van geloofstalen. Kennis, rituelen, gemeenschap en handelen moeten ergens aan bod komen in het jeugdwerk.

Aparte aandacht vraagt het moment om verantwoordelijkheid te geven. Is daar een systematisch antwoord op te geven? Er is een trend dat openbare geloofsbelijdenis doen afneemt. Wanneer ben je klaar om avondmaal te vieren? Is mijn geloof groter dan dat van mijn kind? Of betekent geloven als een kind ook dat het gaat om een omgekeerde groeicurve? In het filmpje ontdekt het jonge vogeltje een nieuwe voedselbron en het laat de ouderen erin delen. Je bent dus niet te oud om nieuwe dingen te ontdekken. Vandaar een leven lang leren in de kerk. Kijk daarbij naar de verschillende levensfasen. Misschien is de puberteit niet de geschikte leeftijd voor kennisoverdracht.

Zr. Plantinga sluit af. Ze laat zingen: Heer, wat een voorrecht om in liefde te gaan (Opwekking 249).

In de bespreking kwam de vraag aan de orde waar dit verder op de agenda van de GS een plek krijgt.

Zr. Plantinga, als lid van de Christelijke Gereformeerde Kerken, wijst erop dat de synode van die kerken het initiatief nam voor het programma Geloof in het gezin. Erkend wordt dat het moeilijk is om bij het hart van de jongeren te komen. Catechese zou je hele leven moeten beslaan. In een plaatselijke gemeente hebben jongeren vijf weken de tijd gekregen om te werken aan kerk 2030. Daar kwamen heel mooie dingen uit.

De preses dankt zr. I. Plantinga-Kalter voor haar presentatie.

28 november 2020

Artikel 80 - Besluiten evangelie en moslims

Materiaal:

rapport deputaten evangelie en moslims (05-09-2019).

Besluit 1:

deputaten evangelie en moslims te dechargeren.

Besluit 2:

- a. samen met de NGK te blijven participeren in de stichting Evangelie & Moslims en daartoe, net als de NGK, twee belijdende leden te benoemen met hun secundi, die namens de kerken zitting hebben in het bestuur van Evangelie & Moslims;
- b. deze afgevaardigden op te dragen hun werkzaamheden op dezelfde wijze als in het verleden voort te zetten, in goede samenwerking met het Praktijkcentrum.

Besluit 3:

- a. de bijdrage voor Evangelie & Moslims voor de jaren 2021-23 vast te stellen zoals vermeld op het budgetoverzicht in bijlage 7-1 van deze acta en hetzelfde jaarbedrag voor 2024;
- b. de kerken via deputaten financiën en beheer te verzoeken dit bedrag bijeen te brengen door middel van een jaarlijkse collecte, waarvan de opbrengst aan Evangelie & Moslims afgedragen zal worden, ook indien de opbrengst het genoemde bedrag overtreft; indien de opbrengst van de collecten beneden het vastgestelde bedrag blijft, het resterende alsnog uit de algemene kas van de generale synode aan te vullen, waarbij, gerekend over de periode tot aan de volgende synode, eventuele tekorten en overschotten met elkaar verrekenend zullen worden;
- c. Evangelie & Moslims te verzoeken, het meerdere bedrag dat na afloop van een synode-periode ontvangen wordt, in goed overleg met commissie Evangelie & Moslims te besteden.

28 november 2020

Artikel 81 - Bespreking evangelie en moslims

Dit onderwerp wordt in mailrondes behandeld door cluster A. Tijdens de eerste ronde komen de volgende onderwerpen aan bod:

Zijn deputaten evangelie & moslims wel nodig? Het feitelijke werk wordt gedaan door de Stichting E&M. Deputaten antwoorden hierop dat het deputaatschap zijn waarde heeft in het feit dat twee deputaten zitting hebben namens de kerken in het stichtingsbestuur van E&M. Deze deputaten schrijven een brief aan de kerken om hen te motiveren tot het collecteren voor de stichting. Zoals bij besluit 3b staat, is het mogelijk dat in enig jaar de collecten lager zijn dan het door de synode gegarandeerde bedrag. In dat geval is het het deputaatschap dat de landelijke penningmeester/deputaten financiën en beheer verzoekt het resterende deel over te maken. Deputaten geven een toelichting op de financiering. Zij stellen een subsidiabel stelsel voor, waarbij de directe offerbereidheid van gemeenteleden wordt ingeschakeld. Zij pleiten ervoor dat te handhaven (GKv)/ in te voeren (NGK). Daarmee wordt gezorgd voor een landelijke stichting die missionaire arbeid doet onder groepen die lastig te bereiken zijn en dus ook niet zo 'populair' zijn als missionaire doelgroep. De GKv en NGK hebben altijd gezegd dat juist deze missionaire arbeid meer nodig heeft dan de (incidentele) offerbereidheid van gemeenteleden. Om niet te vervallen in een naamloze subsidie, waarvan kerkleden niets merken en waarbij er geen prikkel uitgaat tot eigen missionaire dienst aan

moslims, wordt gewerkt met collectes.

Uit het beleidsrapport blijkt dat de stichting E&M focust op Arabischtalige moslims. Een afgevaardigde pleit ervoor dat deputaten opdracht krijgen bij E&M aan te dringen op verruiming van de focus en ook aandacht te geven aan anderstalige moslims, zoals Dari- en Farsitalige moslims uit resp. Afghanistan en Iran. Reactie van deputaten is: Van oudsher heeft E&M zich sterk op de grote groep Marokkanen en Turken gericht en daar investeert ze nog steeds in (de meest gesloten groep, omvang inmiddels circa 900.000). Dit najaar komt een Turkstalig echtpaar bij E&M in dienst. In de periode 2015-2019 zijn veel Syriërs en Irakezen naar ons land gekomen die bijzonder open stonden voor het evangelie. Daar heeft E&M meteen op ingespeeld met inzet van evangelisten, starten van nieuwe samenkomsten en pioniersplekken, training van gelovigen etc. In 2019 heeft E&M een Iraanse medewerkster aangesteld en middels de Filippus-opleiding ook Iraniërs getraind. Voor de komende jaren (2021-2024) is E&M voornemens dit werk uit te breiden en zich daarbij ook specifiek op Afghanen en Iraniërs te richten. Er is geen behoefte aan een 2^e ronde en aan stemming. De afgevaardigden van cluster A stellen unaniem voor om de besluiten in de plenaire vergadering als hamerstuk te behandelen. Op 28 november 2020 heeft de plenaire vergadering, zonder bespreking en unaniem, de besluiten goed te keuren.

28 november 2020

Artikel 82 - Besluiten kerkelijk contact en eenheid

A. Algemene besluiten

Materiaal:

rapport deputaten kerkelijke eenheid en commissie contact en samenspreking met andere kerken (binnenland) (10-12-2019).

Besluit 1:

deputaten kerkelijke eenheid decharge te verlenen.

Besluit 2:

gezamenlijk met de Landelijke Vergadering een commissie contact en eenheid in te stellen en deze de volgende algemene opdrachten te geven:

- a. de kerken jaarlijks op te roepen om in de eredienst op de zondag van of na 31 oktober voorbede te doen voor de kerkelijke eenheid;
- b. in goed contact met de plaatselijke kerken en de regio's de kerkelijke eenheid en kerkelijke contacten te bevorderen door:
 1. beschikbare en relevante informatie met betrekking tot de landelijke contacten tijdig aan de kerken toe te zenden;
 2. de ontwikkelingen in de plaatselijke contacten te volgen;
 3. zich nader te bezinnen op de verhouding tussen de plaatselijke en landelijke contacten in de praktijk, daarbij ook na te gaan hoe de door de synode vastgestelde regelingen voor plaatselijk contact en samenwerking functioneren in de praktijk, en indien daarvoor reden is voorstellen tot wijziging ervan in te dienen bij de eerstkomende generale synode;
 4. plaatselijke kerken te stimuleren om aan het proces van kerkelijke eenheid en contacten actief bij te dragen;
 5. desgevraagd te adviseren bij het werken aan kerkelijke eenheid en contacten;
 6. wanneer daar reden en ruimte voor is één of meer bijeenkomsten te beleggen om het onder 1-5 genoemde nadere uitwerking te geven;
- c. vanuit het oogpunt van zowel kerkelijke eenheid als kerkelijk contact landelijke ontwikkelingen in andere kerkgemeenschappen en groeperingen bij te houden, zo nodig nader te verkennen en daarop actief te reageren;
- d. reagerend of juist proactief in te spelen op steeds wisselende situaties in kerkelijk Nederland. De commissie heeft de ruimte om zich creatief en weloverwogen te bewegen op het terrein van

de kerkelijke eenheid. Daarbij houdt zij in het oog hoe bijzondere situaties in kerkelijke contactoefening zich verhouden tot het streven naar kerkelijke eenheid, plaatselijk en landelijk, nu en in de toekomst. Zij doet dit op basis van voortgaande theologische bezinning. De commissie zal van haar handelwijze achteraf verantwoording afleggen aan de volgende generale synode en landelijke vergadering;

- e. namens de kerken ingang te zijn voor andere kerken en groepen in Nederland in het geval van initiatieven en dergelijke die voortkomen uit de toenemende kerkelijke contacten. De commissie heeft daarbij mandaat om, indien mogelijk en wenselijk, uitvoering en eigenaarschap toe te vertrouwen aan andere deputaatschappen, commissies of instellingen in de kerken.

B. Contact NGK-GKv

Materiaal:

1. rapport deputaten kerkelijke eenheid en commissie contact en samenspreking met andere kerken (binnenland) (10-12-2019);
2. aanvullend rapport deputaten kerkelijke eenheid en commissie contact en samenspreking met andere kerken (binnenland) 'gezamenlijke commissie verzoening en recht' (06-12-2019).

Besluit 1:

dankbaar te constateren dat uit de reacties op het alsnog aan de kerken toegezonden rapport *Perspectieven* blijkt dat de besluiten van GS Meppel 2017 op dit punt voldoende breed gedragen worden.

Besluit 2:

in te stemmen met de conclusie van deputaten kerkelijke eenheid dat er wat betreft de vragen rond het roepen van vrouwen tot de ambten een gezamenlijke basis in GKv en NGK is om het gesprek hierover, voor zover nodig, binnen (de groei naar) één kerkverband voort te zetten.

Besluit 3:

aan de commissie contact en eenheid de opdracht te geven om, in afstemming met en onder verantwoording aan de Regiegroep:

- a. het proces van herstel en verzoening op plaatselijk, regionaal of landelijk niveau te stimuleren en te ondersteunen;
- b. daarbij in specifieke situaties te verwijzen naar de commissie verzoening en recht;
- c. plaatselijke kerken en regio's/classes te stimuleren, adviseren en zo nodig begeleiden in het proces van groei naar één kerkgemeenschap.

Besluit 4:

- a. in het verlengde van de werkgroep verzoening en recht een gezamenlijke commissie verzoening en recht in te stellen; kerkleden en kerkelijke vergaderingen kunnen zich tot deze commissie wenden wanneer zij verlangen naar verzoening en/of herstel van recht in concrete situaties die zich voordeden tijdens of als gevolg van de verdrietige breuk in ons kerkverband in de jaren zestig van de vorige eeuw, die aan beide kanten van de scheidslijn leed veroorzaakte;
- b. deze commissie de volgende opdracht te geven:
 1. te fungeren als aanspreekpunt voor kerkleden en kerkelijke vergaderingen om ervaringen van onrecht te melden;
 2. in deze gevallen te helpen en te adviseren met inachtneming van algemeen aanvaarde standards, zoals onpartijdigheid, hoor en wederhoor en ruimhartigheid;
 3. alles in het werk te stellen om betrokken partijen met elkaar in gesprek te brengen om langs die weg recht, verzoening en vrede te bevorderen;
 4. in gevallen waarin om praktische redenen geen recht of verzoening bewerkt kan worden, te fungeren als luisterend oor;
 5. advies te geven met het oog op eventuele verdere afhandeling;
 6. over de voortgang van het werk regelmatig af te stemmen met de Regiegroep;

7. te rapporteren aan de volgende GS/LV en daarbij aan te geven of het werk klaar is of nog voortzetting behoeft;
- c. deze commissie een budget toe te kennen zoals vermeld in bijlage 7-1 van deze acta.

C. Contact met de CGK

Materiaal:

rapport deputaten kerkelijke eenheid en commissie contact en samenspreking met andere kerken (binnenland) (10-12-2019).

Besluit 1:

de commissie contact en eenheid de opdracht te geven:

- a. in de contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken, in afhankelijkheid van de zegen van de Heer en in onderling vertrouwen, te werken aan kerkelijke eenheid met deze kerken;
- b. de gesprekken met de CGK voort te zetten, om de eerder al bereikte wederzijdse erkenning te bevestigen;
- c. zich te bezinnen op mogelijkheden om het gesprek over man, vrouw en ambt en de achterliggende hermeneutiek voort te zetten;
- d. voluit de eenheid van onze kerken met plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerken en de ontwikkelingen daartoe te blijven stimuleren en faciliteren.

Besluit 2:

de commissie contact en eenheid de opdracht te geven samen te spreken met Deputaten Eenheid van de CGK over alles wat de bezinning op en het werken aan eenheid van kerken in Nederland bevordert.

Besluit 3:

de Generale regeling voor plaatselijk contact en samenwerking met een Christelijke Gereformeerde Kerk aan te vullen met de volgende bepaling:

In principe is het voor elke kerkenraad mogelijk om een predikant uit de Christelijke Gereformeerde Kerken te beroepen. Daarbij wordt niet de regeling gehanteerd die geldt voor overkomst van predikanten uit andere kerken. Wel zal, als onderdeel van de goedkeuring van het beroep door de classis, de ontvangende classis vooraf nader kennismaken met de beroepen predikant, in aanwezigheid van Deputaten Predikantszaken. Een predikant die een beroep ontvangt en aanvaardt van een Christelijke Gereformeerde gemeente krijgt op dezelfde wijze ontslag van kerkenraad en classis als bij een beroep binnen het eigen kerkverband.

Materiaal:

rapport deputaten kerkelijke eenheid en commissie contact en samenspreking met andere kerken (binnenland) (10-12-2019).

Besluit 1:

het werk van de DOE-groep – regelgeving, advisering en bezinning – te continueren.

Gronden:

1. De samenwerkingsgemeenten en samenwerkende gemeenten zijn gediend met gezamenlijke adviezen en regelgeving betreffende kerkrechtelijke en kerkverbandelijke knelpunten binnen het kader van de regelgeving van de drie kerkverbanden;
2. De samenwerkingsgemeenten en samenwerkende gemeenten zijn gediend met regelmatig overleg met deputaten die door de kerkelijke vergaderingen daartoe gemandateerd zijn;
3. De samenwerkingsgemeenten, de samenwerkende gemeenten en de kerkverbanden zijn gediend met het ontwikkelen van visie op kerkelijke eenheid in de komende jaren.

Besluit 2:

het nieuwe *MODEL SAMENWERKINGSOVEREENKOMST* (zie bijlage 5-2) te aanvaarden en dit aan te bevelen aan kerken die een samenwerkingsgemeente willen vormen.

Gronden:

1. Het document geeft samenwerkingsgemeenten een goed model voor het vormen van een samenwerkingsgemeente.
2. Het biedt samenwerkingsgemeenten mogelijkheden het eigene van een samenwerkingsgemeente te behouden en te blijven functioneren als voorpost op het gebied van kerkelijke eenheid.

Besluit 3:

in te stemmen met de kerkrechtelijke keuzes die aan dit Model samenwerkingsovereenkomst ten grondslag liggen, met name rond de vraag hoe een samenwerkingsgemeente heeft te handelen wanneer kerkordes of besluiten van de betrokken kerkverbanden onderling strijdig zijn. *NB Dit betekent ook het besluit om de Generale Regeling voor de vorming van een samenwerkingsgemeente, ingevolge art. E 69.2 KO op dit punt aan te passen.; en die nieuwe redactie over te laten aan deputaten KR, die het aanpassen op de site. (zie bijlage 5-3)*

Gronden:

1. naast de hoofdregel dat voor samenwerkingsgemeenten de besluiten en kerkordebepalingen van elk van de kerkverbanden rechtskracht hebben, is het goed om vast te leggen welke vergadering bevoegd is uitspraken te doen wanneer er onderlinge strijdigheid is in die besluiten of bepalingen.
2. DOE wijst terecht de classis aan als de laag in het kerkverband die beslist over (blijvende) aanvaarding van een kerk in het kerkverband wanneer er op onderdelen wordt afgeweken van besluitvorming of kerkorde-bepalingen.
3. Het Model samenwerkingsovereenkomst verwoordt principes die leidend zijn voor een samenwerkingsgemeente, ook wanneer deze niet in de reeds bestaande plaatselijke samenwerkingsovereenkomst zijn verwoord.

Besluit 4:

de aangepaste Handreiking voor de verkiezing van ambtsdragers in een samenwerkingsgemeente te aanvaarden. *Deze aanpassing houdt in dat artikel 3.d van de Handreiking, waarvan de GS Ede 2014 met instemming kennis nam, vervalt. De tekst van artikel 3.d luidde: 'Vrouwelijke leden van de gemeente*

hebben geen passief kiesrecht wanneer één van de kerkverbanden van de samenwerkingsgemeente daarvoor niet de ruimte geeft.'

Grond:

De eerdere versie van de Handreiking leek op één onderdeel in strijd met het algemene principe m.b.t. het eventuele afwijken van besluitvorming, namelijk dat de classis bevoegd is daarover uitspraken te doen. De Handreiking noemde ten onrechte die mogelijkheid niet.

E. Contact met de vGKN

Materiaal:

1. rapport deputaten kerkelijke eenheid en commissie contact en samenspreking met andere kerken (binnenland) (10-12-2019);
2. brief van de synode van de voortgezette Gereformeerde Kerken in Nederland, met het verzoek tot het aangaan van een oecumenisch akkoord (29 november 2018).

Besluit 1:

positief te reageren op het verzoek van de vGKN om het Oecumenisch Akkoord ook te sluiten met de GKv, en daarom:

- a. de voortgezette Gereformeerde Kerken in Nederland te erkennen als kerken van Jezus Christus, bouwend op hetzelfde fundament van de Bijbel als Woord van God en de oecumenische en gereformeerde belijdenisgeschriften;
- b. de huidige Generale regeling voor plaatselijk contact en samenwerking met een Nederlands Gereformeerde Kerk uit te breiden naar een Generale regeling voor plaatselijk contact en samenwerking met een Nederlands Gereformeerde Kerk of een voortgezette Gereformeerde Kerk;
- c. de vGKN uit te nodigen om de meerdere vergaderingen als waarnemer bij te wonen.

Gronden:

1. De vGKN weten zich gebonden aan de Heilige Schrift, aanvaarden de belijdenissen van de oude christelijke kerk en de gereformeerde belijdenisgeschriften, en kennen een gereformeerde kerkregering. Deze verbondenheid is in eerste instantie door de NGK herkend en uitgesproken en vervolgens ook in gesprekken met de GKv bevestigd.
2. De verwevenheid van de contacten met vGKN en NGK vraagt om een eenduidige regeling van de plaatselijke contacten.
3. De uitbreiding van de huidige generale regeling doet recht aan een groeiende praktijk, met name in Noord-Nederland, voor wat betreft plaatselijke en bovenplaatselijke samenwerking en kanselruil, binnen verschillende classes en met instemming van de classicale vergaderingen.

Besluit 2:

de kerken van de vGKN hartelijk uit te nodigen om op eigen wijze en in eigen tempo aan te sluiten bij het proces van samengaan van de NGK en GKv, en de Regiegroep opdracht te geven hiervoor zo nodig passende structuren te (doen) ontwerpen.

Gronden:

1. De kerken verlangen naar eenheid op grond van Schrift en belijdenis, ook met andere kerken dan de NGK en GKv.
2. De historisch gegroeide positie en eigenheid van de plaatselijke kerken binnen de vGKN en van de vGKN als kerkverband kunnen vragen om aangepaste kerkrechtelijke structuren.

Besluit 3:

de Regiegroep opdracht te geven om, wanneer de vGKN nog niet aansluiten bij het nieuw te vormen kerkverband, generale regelgeving voor te (doen) bereiden om het Oecumenisch Akkoord blijvend geldend te laten zijn na de hereniging van GKv en NGK.

F. Contact met de PKN

Materiaal:

1. rapport deputaten kerkelijke eenheid en commissie contact en samenspreking met andere kerken (binnenland) (10-12-2019);
2. aanvullend rapport deputaten kerkelijke eenheid en commissie contact en samenspreking met andere kerken (binnenland) 'Bilaterale contacten met de PKN' (31-10-2019).

Besluit 1:

- a. de commissie contact en eenheid de opdracht te geven te blijven deelnemen aan het Vijfkerkenoverleg en daarbij in het oog te houden hoe bijzondere situaties in kerkelijke contactoefening zich verhouden tot het streven naar kerkelijke eenheid, waarbij de commissie achteraf verantwoording aflegt aan de volgende synode/LV;
- b. de commissie contact en eenheid opdracht te geven om in voortgaand contact met de drie andere gereformeerde kerkverbanden zich te bezinnen op een vorm om de onderlinge relatie uit te drukken.

Grond:

DKE-CCS hebben voldoende duidelijk gemaakt dat het Vijfkerkenoverleg, dat past binnen de algemene opdracht om in te spelen op steeds wisselende situaties in kerkelijk Nederland, een zaak van lange adem is. Nu de 'overeenkomst bijzondere betrekkingen' – waar de PKN naar streefde – niet met alle betreffende kerkverbanden tot stand is gekomen, zijn voortgaand overleg en gesprek nodig om te bouwen aan herkenning en vertrouwen. Zo kunnen we zoeken naar een vorm om de onderlinge relaties uit te drukken.

Besluit 2:

de commissie contact en eenheid de opdracht te geven één of meer personen uit de kerken uit te nodigen om als adviseurs zitting te (blijven) nemen in de Raad van advies voor het gereformeerd belijden (RAGB). Zij zijn voor hun adviezen geen verantwoording verschuldigd aan de commissie, wel wordt van hen gevraagd de commissie te informeren over hun advieswerk.

Gronden:

1. uit de informatie van de huidige deelnemers vanuit onze kerken aan de RAGB komt naar voren dat hun deelname aan de RAGB gewaardeerd wordt. Continuering ervan verdient dan ook aanbeveling;
2. de adviezen worden uitgebracht op persoonlijke titel, maar de adviseurs moeten zich gedragen weten door hun kerkverband.

Besluit 3:

de commissie contact en eenheid de opdracht te geven:

1. het gesprek met de PKN voort te zetten, en daarbij transparant te zijn naar de andere deelnemers aan het Vijfkerkenoverleg;
2. in dat gesprek door te spreken over de overeenkomsten en verschillen in kerkvisie en over wat we als protestantse kerken van elkaar kunnen leren en voor elkaar kunnen betekenen;
3. in dat gesprek ook door te spreken over de onderwerpen kanselruil en vormen van (gast)lidmaatschap, en de daarover ter synode/LV genomen besluiten.

Gronden:

1. Het deputatenrapport maakt herkenbaar dat de PKN een verwant kerkverband is dat aanspreekbaar wil zijn op zijn gereformeerde wortels, waarbij er vragen te stellen zijn bij de manier waarop die verworteling wel en niet zichtbaar is en hoe die bewaakt en gevoed wordt.
2. Het gevoerde gesprek met de PKN raakt een snaar van herkenning en verlangen.

3. De gezamenlijke ondertekening van de Verklaring van verbondenheid tijdens de Nationale Synode van 29 mei 2019 schept verplichtingen en verantwoordelijkheden naar elkaar toe, waarvoor we niet weg willen en mogen lopen.

Besluit 4:

met betrekking tot het voorgaan van predikanten uit de PKN het volgende te bepalen:

- a. een kerkenraad kan een predikant uit de PKN uitnodigen voor te gaan in de eredienst. Deze voorganger is gebonden aan de leer van de Bijbel zoals beleden in de gereformeerde belijdenissen.

De kerkenraad zal:

1. vooraf de gemeente informeren met het oog op haar instemming;
2. en ook de kerken in de classis/regio hiervan op de hoogte stellen;

Dit besluit wordt uitgevoerd naar analogie van Generale Regeling E69.2 voor plaatselijk contact en samenwerking zonder landelijke overeenstemming, art. 2, 3 en 4;

- b. Predikanten zijn gerechtigd op verzoek voor te gaan in een PKN-gemeente na daarvan mededeling te hebben gedaan aan hun kerkenraad.

Gronden:

1. Het Vijfkerkenoverleg, gevolgd door de ontmoeting tussen GKv (met NGK) en PKN-delegaties op 18 juni 2019, deed het besef groeien dat nauwere banden met de PKN mogelijk en wenselijk zijn en in plaatselijke situaties kunnen worden uitgewerkt. Hoewel er geen multilaterale 'overeenkomst bijzondere betrekkingen' tussen de vijf kerken werd gesloten, bleken elementen daaruit vruchtbaar te kunnen worden vormgegeven.
2. In het besef dat de PKN een 'plurale kerk' is, is een globale overeenkomst zonder enige drempel met betrekking tot openstelling van kansels niet passend. Wel kan op vele plaatsen uitdrukking worden gegeven aan de gevonden eenheid in Christus met gemeentes en voorgangers die, evenals de GKv en NGK, zich gebonden hebben aan bijbelse en confessionele grondslagen.
3. Kerkenraden hebben de taak te waarborgen dat woordverkondiging en sacramentsbediening tot eer van God en heil van de gemeente dienen en de gemeente te beschermen tegen dwaalleer.
4. Een predikant heeft als dienaar van het Woord de vrijheid om voor te gaan waar hem die ruimte wordt geboden. Wanneer een NGK-/GKv predikant voorgaat in een PKN-gemeente, gebeurt dat in goed overleg met de eigen kerkenraad.

G. Contact met de HHK annex tripartiet overleg

Materiaal:

rapport deputaten kerkelijke eenheid en commissie contact en samenspreking met andere kerken (binnenland) (10-12-2019).

Besluit:

de commissie contact en eenheid de opdracht te geven:

- a. de gesprekken met de Commissie Interkerkelijke Contacten van de Hersteld Hervormde Kerk voort te zetten met als doel te komen tot een nadere vorm van kerkelijk contact;
- b. deze gesprekken zo mogelijk samen met Deputaten Eenheid van de CGK te blijven voeren.

H. Nationale Synode

Materiaal:

rapport deputaten kerkelijke eenheid en commissie contact en samenspreking met andere kerken (binnenland) (10-12-2019).

Besluit 1:

goedkeuring te verlenen aan de ondertekening van de Verklaring van verbondenheid voor wat de GKv betreft door de voorzitter van de vorige generale synode, ds. M.H. Oosterhuis.

Besluit 2:

de doorstart en voortgang van het project Nationale Synode in de jaren na 2020 te ondersteunen door de commissie contact en eenheid ruimte te geven om deel te nemen aan de stuurgroep 'nieuwe stijl', met inachtneming van de eigen identiteit en verantwoordelijkheid van de Gereformeerde Kerken en Nederlands Gereformeerde Kerken en in gehoorzaamheid aan Gods Woord en hierbij de aandacht te vestigen op de waarde van het gereformeerd belijden.

Besluit 3:

de commissie contact en eenheid de opdracht te geven op deze manier verder te werken in de lijn van de Verklaring van verbondenheid en de praktische uitwerking daarvan, zo veel mogelijk samen met CGK en vGKN.

Besluit 4:

aan de commissie contact en eenheid de opdracht te geven aan de volgende generale synode/landelijke vergadering rapport uit te brengen over de ontwikkelingen en bevindingen in dezen.

Gronden:

1. Ondertekening van de Verklaring van verbondenheid door de voorzitters van de vorige generale synode/landelijke vergadering namens onze kerkverbanden ligt in de lijn van het beleid dat onze kerken in het afgelopen decennium hebben gevoerd ten aanzien van het project Nationale Synode.
2. DKE-CCS hebben duidelijk gemaakt dat na de slotmanifestatie van 2019 een doorstart van het project Nationale Synode zinvol is, waarin gewerkt wordt in de lijn van de Verklaring van verbondenheid.
3. Onze kerken dragen er – met veel andere kerken en geloofsgemeenschappen in Nederland – medeverantwoordelijkheid voor om in het veelkleurige maar ook verdeelde kerkelijke landschap in ons land niet aan elkaar voorbij te kijken, maar elkaar te blijven zoeken, aan te spreken en te bemoedigen. Dit alles om in het Nederland van nu te getuigen van de liefde van God en op te komen voor de eer van God.

I. COGG**Materiaal:**

rapport deputaten kerkelijke eenheid en commissie contact en samenspreking met andere kerken (binnenland) (10-12-2019).

Besluit

de commissie contact en eenheid de opdracht te geven te blijven participeren in het Contact Orgaan voor de Gereformeerde Gezindte op basis van de doelen die de GS Zuidhorn 2002-2003 heeft vastgesteld (Acta, art. 130-2) en op basis van voorgaande besluiten van en positieve rapportage aan LV.

Grond:

Het is waardevol om door contactoefening mee te werken aan begrip voor elkaar en vertrouwen in elkaars confessionele trouw. Daarnaast zullen contacten de uitbouw en verdieping op het gebied van het gemeenschappelijk geloof en belijden bevorderen.

Materiaal:

rapport deputaten kerkelijke eenheid en commissie contact en samenspreking met andere kerken (binnenland) (10-12-2019).

Besluit 1:

als geassocieerd lid toe te treden tot de Raad van Kerken.

Gronden:

1. De GS van Meppel 2017 gaf DKE de opdracht om kerkelijk contact te houden met de Raad van Kerken door middel van inhoudelijke participatie in het werk van de Raad.
2. De Raad van Kerken is een verbond van kerken die beogen samen onze gemeenschappelijke roeping als kerken te vervullen om de boodschap van het Evangelie in onze samenleving voor het voetlicht te brengen; daarbij stelt de Raad de inbreng vanuit onze gereformeerde confessionnalitét op prijs.
3. Op weg naar een vernieuwd gereformeerd kerkverband weten NGK en GKv zich tegelijk verbonden met de gehele Nederlandse kerkelijke gemeenschap en geven zij door middel van een vorm van lidmaatschap van de Raad van Kerken uiting aan deze verbondenheid door bij te dragen met menskracht, ideeën en middelen.
4. Een geassocieerd lidmaatschap houdt in dat we kunnen deelnemen aan het werk van de Raad van Kerken zonder te zijn gebonden aan besluiten of standpunten van de Raad.

Besluit 2:

de commissie contact en eenheid de opdracht te geven te blijven participeren in beraadgroepen van de Raad van Kerken.

Grond:

Participatie in de beraadgroepen van de Raad van Kerken dient de open ontmoeting en de verdieping van het gemeenschappelijk belijden van onze Heer Jezus Christus als God en Heiland overeenkomstig de Schriften.

28 november 2020

Artikel 83 - Bespreking kerkelijk contact en eenheid

De bespreking van dit onderwerp vindt plaats in cluster C op 31 oktober 2020. Ds T. Dijkema geeft namens DKE/CCS een korte introductie op het gezamenlijke beleidsrapport. Hij spreekt grote dankbaarheid uit voor de bevolgen inzet van alle leden van DKE en CCS. Als luisterlied geeft Dijkema op: 'Wie weet wat God ons geeft' van Ria Borkent. Het raakt wat ons bewoog in de afgelopen jaren. Namens de CGK spreekt br. M. den Heijer de vergadering toe met een felicitatie inzake de toenadering tussen GKv en NGK, en verwondering en bewondering over de dag van verzoening op 11 november 2017. Deze toenadering staat in contrast met verwijdering van met name GKv en CGK. Dit heeft niet te maken met de opstelling van DKE en CCS, maar met besluiten van beide kanten. De verdere route begint met de erkenning dat we achterop zijn geraakt. Er is tijd nodig om geschaad vertrouwen te herstellen. En samenwerkingsgemeenten mogen niet het kind van de rekening worden. Het is zaak niet alleen de realiteit van de verwijdering onder ogen te zien, maar in die realiteit in gesprek te gaan. De belijdenis van de enige ware kerk, de gemeenschap der heiligen, dringt ons daartoe. Waar op 31 oktober traditioneel de voorbede voor kerkelijke eenheid plaatsvindt, spreekt br. Den Heijer die vandaag uit met het refrein uit Psalm 80. Voorzitter Schippers spreekt dank uit voor de toespraak en de eerlijkheid die eruit spreekt. Hij geeft br. Den Heijer onze groeten terug aan de CGK, en wenst hun Gods zegen voor het werk dat hen wacht.

Namens de vGKN spreekt preses ds. Kersten Bijleveld vervolgens de vergadering toe. Hij refereert aan de A.C.W. Schefferschool in Harlingen, een unieke school die vanuit drie kerken bestond: Geref. Kerken

Synodaal, CGK, GKv. Na de eerste kennismaking gaat het nu over 'wat ons drijft': de intense liefde voor de Heer, als antwoord op de liefde die de Heer aan ons heeft betoond. De vGKN zoeken eenheid met alle kerken die de grondlijnen voor wat we mogen geloven en belijden als richtlijn beschouwen en als werkbaar model voor kerk-zijn hanteren. De motivatie ligt in het gebod van de Heer: "Dat zij allen één zijn". Over mogelijk samengaan hebben de vGKN zich nog niet kunnen en willen uitspreken. Maar het oecumenisch akkoord zou daarbij wel behulpzaam kunnen zijn. Wat onze kerken samen delen, is de liefde voor het Woord van God, en in Christus geeft God ons grond onder de voeten. Voorzitter Schippers dankt ook Kersten Bijleveld hartelijk voor zijn toespraak en wenst ook hem en de vGKN Gods zegen toe.

Van het deputatenrapport wordt als eerste hoofdstuk 6 besproken, contact met de CGK. Ds. R. Prins geeft namens DKE/CCS een korte inleiding. Een afgevaardigde geeft woorden aan zijn gevoel van machteloosheid over het uit het zicht verdwijnen van de CGK, we hebben elkaar zo nodig. Voorzitter Schippers reageert hierop met de veronderstelling dat dit gevoel door velen wordt gedeeld. Er zijn geen tegenvoorstellen of amendementen ingediend betreffende de voorgestelde besluiten C1 t/m C3 omtrent de relatie met de CGK en ook is er geen behoefte aan stemming. Daarom worden alle voorgestelde besluiten als hamerstuk aan de plenaire vergadering aangeboden. Vervolgens is hoofdstuk 7 aan de orde. Ds. W. van Wijk verzoekt middels een ordevoorstel de besluiten concreet met nummer te noemen in plaats van "voorliggende besluiten". De voorzitter zegt dit toe. Naar aanleiding van het rapport van deputaten overleg eenheid wordt de vraag gesteld of de voorgestelde besluiten met betrekking tot samenwerkingsgemeenten wel op instemming kan rekenen van de CGK. Namens DKE/CCS geeft ds. Dijkema aan dat hierover uitvoerig is gepraat. Hij hoopt dat de CGK ruimte wil geven aan de samenwerkingsgemeenten. Er is geen behoefte aan stemming over de besluiten D1 t/m D4 betreffende samenwerkingsgemeenten. Deze zullen als hamerstuk worden voorgedragen aan de plenaire vergadering.

Besluit G richt zich op de HHK. Namens deputaten merkt ds. R. Prins op dat de contacten al enkele jaren moeizaam verlopen. Hij herhaalt de opmerking die over de CGK is gemaakt: "We hebben elkaar zo hard nodig". Er is geen behoefte aan bespreking, er zijn geen amendementen en er is geen behoefte aan stemming. Besluit G wordt als hamerstuk aangeboden aan de plenaire vergadering. Besluiten E1 t/m E3 hebben betrekking op de vGKN. Twee afgevaardigden spreken hun blijdschap uit over de contacten. Er is geen behoefte aan stemming, waarmee de besluiten als hamerstuk aan de plenaire vergadering worden voorgedragen.

De besluiten B1 t/m B4 hebben betrekking op de NGK. Ds. Dijkema spreekt namens DKE/CCS grote dankbaarheid uit voor het werk dat de afgelopen jaren gedaan is, met name door de Regiegroep. De besluiten 1 en 2 spreken voor zichzelf, met name vraagt Dijkema aandacht voor besluit 4: instelling commissie verzoening en recht; dit werk vraagt om gedragen te worden door beide kerkverbanden, en niet alleen door de werkgroep. Er worden vragen gesteld over budget en de plaats van de werkgroep en/of commissie. Namens DKE/CCS antwoordt ds. Dijkema dat het budget in de plenaire vergadering aan de orde komt. Hij geeft een toelichting op besluit 3 en 4. Er is geen amendement ingediend en er is geen behoefte aan een stemming. De voorgestelde besluiten zullen als hamerstuk aan de plenaire vergadering worden aangeboden.

Ds. M.C. Batenburg, preses van de PKN-synode, memoreert het proces van hereniging dat leidde tot de Protestantse Kerk in Nederland, en de verdieping die na het fusieproces gestalte kreeg. Hij wijst op het begin van de kerkorde van de PKN waar gesproken wordt van het fundament van de Kerk. Datzelfde fundament wenst hij ook de GKv en NGK toe in hun herenigingsproces. Ook nodigt hij GKv en NGK uit om te participeren in het gremium waarbinnen in Nederland christenen samenspreken: de Raad van Kerken; want wie bij Christus horen, horen ook bij elkaar. Voorzitter Schippers dankt ds. Batenburg voor zijn warme woorden en wenst ook hem en de PKN Gods zegen toe.

Hierna is hoofdstuk 9 (contact met de PKN) aan de orde. Namens DKE/CCS geeft ds. T. Dijkema een toelichting. Hij memoreert het vijfkerkenoverleg en besluit met de constatering dat de PKN voor GKv

en NGK een serieuze gesprekspartner is - en met de woorden van het lied van de ochtend: Wie weet wat God ons en hun nog geeft. Tijdens de eerste besprekronde wordt een aantal vragen gesteld en beantwoord door ds. Dijkema. Op de vraag over de gevoeligheden over en weer bij de HHK en vGKN over de contacten met de PKN antwoordt hij dat hij in de vergaderingen die hij heeft bijgewoond die spanning niet heeft gemerkt. De besluittekst over transparant zijn lijkt een open deur, maar de bedoeling is om ten aanzien van bilaterale contacten open te zijn richting de andere gesprekspartners in het vijfkerkenoverleg. Hij verwacht dat de HHK niet zal meedoen met het vijfkerkenoverleg. Ds. L.E. Leeftink dient een amendement in om in besluit 4 “na daarvan mededeling te hebben gedaan aan hun kerkenraad” te vervangen door “na daarvoor instemming van hun kerkenraad gekregen te hebben”. Er is echter onvoldoende steun om dit amendement onderdeel van de bespreking te laten zijn. Ds W.M. van Wijk brengt ook een amendement in. Het geroepen-zijn ziet hij ook in een uitnodiging om elders voor te gaan. Zijn amendement tot wijziging van grond 4 bij besluit 4 luidt: “Een predikant heeft als dienaar van het Woord de vrijheid om voor te gaan waar hem die ruimte wordt geboden. Wanneer een NGK-GKv predikant voorgaat in een PKN-gemeente, gebeurt dat in goed overleg met de eigen kerkenraad”. Dit amendement wordt door meer dan vijf afgevaardigden ondersteund en wordt daarom in behandeling genomen. DKE/CCS houdt vast aan de eigen formulering en laat het oordeel over het amendement aan de vergadering. Na stemming blijkt dat het amendement Van Wijk is aangenomen. Er is geen behoefte aan stemming over de aldus geamendeerde besluiten, dus worden de besluiten F1 t/m F4 aan de plenaire vergadering als hamerstuk aangeboden.

Vervolgens zijn de besluiten H1 t/m H4 aan de orde. Ds T. Dijkema meldt dat het coronavirus een spaak in het wiel van de ontwikkelingen rond de Nationale Synode heeft gestoken maar er komt wel een vervolg. Er worden geen amendementen ingediend en er is geen behoefte aan een stemming. Daarmee worden de voorgestelde besluiten als hamerstuk aan de plenaire vergadering aangeboden. Op 31 oktober 2020 wordt de bespreking in cluster C voortgezet. Br. G. van Dartel spreekt namens de COGG en de Raad van Kerken de vergadering toe. Hij spreekt zijn dank uit voor de mogelijkheid om bij deze vergadering aanwezig te zijn, op deze bijzondere dag: de feestdag van de heilige Willibrord, de patroon van het oecumenisch werk. Hij spreekt de hoop uit dat GKv en NGK inzake de COGG en Raad van kerken positief zullen besluiten. Hij memoreert de geschiedenis van de contacten sinds 2013 waar ook de CGK aan hebben deelgenomen. Van Dartel benadrukt het belang van de hele gereformeerde gezindte bij het oecumenisch werk, en wijst daarbij op de preambule van de Raad van Kerken die ook vandaag richtinggevend is voor het werk van de Raad. Ook benadrukt hij dat de Raad geen superkerk of actiegroep is, maar een platform voor ontmoeting en uitwisseling tussen vertegenwoordigers van kerken. Hij benoemt positief de zorgvuldigheid die door GKv en NGK is betracht in het hele traject, verheugt zich op de te verwachten samenwerking en spreekt de hoop uit dat de ontmoeting en samenwerking ook voor de herenigde kerk van GKv en NGK, vrucht mag dragen. Voorzitter Schippers dankt br. Van Dartel voor zijn toespraak. Het is mooi om te horen dat de Raad van Kerken een ontmoetingsplek voor grote en kleine kerkfamilies is en dat de woorden uit de preambule nog steeds als richtinggevend worden beschouwd.

Vervolgens worden de hoofdstukken 12 en 13 van de DKE/CCS-rapport besproken. Namens DKE/CCS geeft zr. Hillie van de Streek een toelichting op de weg die de commissie heeft afgelegd na de opdracht van de GS: inhoudelijk participeren in het werk van de RvK, en vanuit de LV: de kerken dienen met herbezinning op de vorm van het lidmaatschap van de Raad van Kerken. In de gesprekken heeft de commissie bij de Raad van Kerken ruimte voor pluriformiteit en confessionaliteit ervaren. Het voorstel is om geassocieerd lid van de Raad van Kerken te worden; daarmee wordt recht gedaan aan de meegegeven opdracht. Gekozen wordt voor een bescheiden positie, geen volwaardig lidmaatschap. Dit biedt de mogelijkheid om voluit mee te doen en tegelijk afstand te kunnen houden. En financieel betekent dit de helft van de kosten van een volwaardig lidmaatschap. Wat de CGK betreft: de contacten met deputaten eenheid verlopen warm en van harte. Wel is het zo dat afgelopen januari het lidmaatschap niet aan de synode is voorgelegd, omdat er te veel andere zaken zijn die dringende aandacht nodig hebben. Maar de keuze van DKE en CCS wordt door de DE van de CGK van harte ondersteund.

Dr. Ad van der Dussen, sinds 2018 namens de NGK gastlid van de Beraadgroep Geloof en kerkelijke gemeenschap, vertelt ter inleiding kort iets over de zondag van verootmoediging in de veertigdagentijd 2019 waarop voorbede voor slachtoffers van seksueel misbruik werd gevraagd en breed werd gehonoreerd, wat zonder de Raad van Kerken en Beraadgroep niet zo uit de verf was gekomen.

Vervolgens benoemt hij wie de gezichten van de Beraadgroep zijn, onder wie speciaal Margriet Gosker, een van de mensen van het eerste uur. Daarna benoemt hij de doelstelling van de Beraadgroep en geeft op een enkel onderdeel een toelichting, waarbij hij met name het geloofsgesprek als heel waardevol noemt. Tot slot plaatst hij enkele opmerkingen over de verhouding van de Beraadgroep en onze kerken. Onderstrepend wat br. G. van Dartel naar voren bracht, benadrukt hij dat er bij de Raad oprechte interesse is voor de inbreng van de kerken uit de kleine gereformeerde oecumene. Dit biedt een enorm perspectief, waar ook wij als kerken veel aan kunnen hebben. Voorzitter Schippers dankt voor het boeiende inblikje in de keuken van de Raad en geeft het woord aan de DKE-voorzitter Tiemen Dijkema. Dijkema licht de reden toe waarom de commissie voorstelt om nu (toch wel) toe te treden: we moeten niet leven bij beelden van vroeger, en onze kerken zijn de laatste tijd uit hun isolement getreden. In het licht van het wereldwijd perspectief is het goed om als gereformeerde kerken in Nederland bescheiden en leergierig te zijn, en tegelijk ons eigen geluid in te brengen. Voorzitter Schippers dankt ook hartelijk voor deze inleidende bijdrage en opent vervolgens de bespreking. Enkele afgevaardigden stellen vragen over het verschil tussen geassocieerd en volwaardig lidmaatschap. Zr. Van de Streek antwoordt hierop. De overweging bij de keuze was om een paar jaar de tijd te nemen om de Raad beter te leren kennen, omdat binnen onze kerken de Raad ook niet overal even bekend is; de bedoeling is om de kerken in die kennismaking mee te nemen en zo de volgende stap te maken naar wellicht gewoon lidmaatschap. Ook de betrokkenheid van de CGK is een reden geweest om voor geassocieerd lidmaatschap te kiezen, omdat voor de CGK de stap naar volwaardig lid te groot is. Br. G. van Dartel benadrukt dat ook een geassocieerd lidmaatschap een volwaardig lidmaatschap is. Voor begrip van het onderscheid verwijst hij naar de statuten van de Raad. Het geassocieerd lidmaatschap is indertijd gecreëerd om ruimte te geven aan bewegingen en stromingen die niet georganiseerd zijn als kerken maar wel verwantschap hebben met het werk van de Raad en aan dat werk mee willen doen.

Maar ook twee kerkgenootschappen hebben gekozen voor geassocieerd lidmaatschap, om de mogelijkheid open te houden om afstand te houden van besluiten die door de Raad genomen worden. Hij benadrukt overigens dat als de Raad in consensus een besluit neemt, dat niet betekent dat alle aangesloten lidkerken eraan gebonden zijn, maar wel dat de vertegenwoordigers van de lidkerken zich ervoor zullen inzetten dat de genomen besluiten overgenomen worden in hun eigen kerken. Ds. Dijkema merkt nog graag op dat hij, gezien het feit dat het toch wel om een beleidswijziging gaat, meer reactie vanuit de kerken had verwacht. Wel veronderstelt hij uit het feit dat slechts drie afgevaardigden reageerden en alleen ten aanzien van de keuze voor geassocieerd lidmaatschap, dat het voorstel door de hele gemeenschap van onze kerken wordt gedragen, wat hem zeer aanspreekt. Maar hij benadrukt wel dat het belangrijk is om goed na te denken over de stap die we gaan zetten. Er zijn geen amendementen ingediend. De besluiten J1 en J2 kunnen als hamerstuk aan de plenaire vergadering worden voorgesteld.

Ds. John Muller van het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte spreekt de vergadering toe. Hij memoreert ontstaan en bedoeling van het COGG, dat zich niet kan en wil neerleggen bij de kerkelijke verdeeldheid. Hij benadrukt dat het goed is elkaar op te zoeken in eenheid en waarheid, in een postmoderne tijd waarin het absolute niet geldt. Als antwoord op de huidige nood noemt hij: trouw zijn aan Schrift en belijdenis, en hij geeft uiting aan zijn zorgen bij het voornemen van GKv en NGK om te komen tot een nieuw hedendaags belijdenisgeschrift; hij vraagt zich af wat er de reden voor is.

In navolging van ds. G. Boer tijdens de eerste conferentie in 1964 roept hij op om te blijven zoeken naar herstel van de gereformeerde kerk in Nederland, maar daarbij niet gefocust te zijn op waarheid en eenheid als het geneesmiddel op zich. Waarheid en eenheid vinden we in Jezus Christus, die door de prediking zijn werk in deze wereld doet. Een prediking waarin de mens wordt ontmaskerd als goddeloze en waarin Christus wordt verkondigd als de enige troost in leven en sterven. In dit kader

sluit hij aan bij de vraag van de huidige voorzitter van de Gereformeerde Bond ds. Mensink hoe het komt dat de leer van de rechtvaardiging van de goddeloze niet tot nadere vereniging van allerlei gereformeerde kerken en groeperingen heeft geleid. Bij het stellen van deze vraag schuift hij graag naast ons in de beklagdenbank aan, met hoop dat we zoeken naar vereniging met allen die de verschijning van onze Heer Jezus Christus hebben liefgehad. Tegelijk verontrust het hem dat een peiling in Onderweg laat zien dat onder jonge mensen klassieke thema's als vergeving van zonden laag scoren. Hij wijst op het werk dat het COGG ook onder jongeren, met name studenten, doet, en nodigt de kerken uit om hun studenten op de jaarlijkse ontmoetingsdag te wijzen. Als bemoedigend benoemt hij dat GKv en NGK de gesprekken met andere kerkgenootschappen voortzetten, en met name ook met de PKN het gesprek aangaan. Onder verwijzing naar de opmerking van dr. W. van 't Spijker dat gereformeerde gezindheid slechts werkelijkheid kan zijn wanneer die gezindheid in ons is die ook in Christus Jezus was en dat dáár de schuld en de crisis en tegelijk het enige uitzicht van de Gereformeerde Gezindte ligt, sluit Muller af met een zegenwens voor onze vergadering en ons kerkverband met het oog op Gods toekomst. Voorzitter Schippers dankt ds. Muller hartelijk voor zijn toespraak en inzet voor de gereformeerde gezindte: zoeken naar wat het betekent om in deze tijd gereformeerd te zijn, zoeken naar waarheid en eenheid waarbij naast zonde genade wordt verkondigd.

Hij benadrukt dat we de ontmoetingen op landelijk en plaatselijk niveau graag willen voortzetten. Hij onderstreept dat we inderdaad - zij het bij een andere gelegenheid - spreken over hedendaags belijden, en onderkent de moeite om met jongeren het gesprek te voeren over zonde en schuld. Hij wenst Muller Gods zegen en nabijheid toe in al het werk dat hij doet in en voor Gods Koninkrijk.

Ds. Henk Zuidhof, namens DKE en CCS, leidt kort de bespreking van besluit I in. Hij memoreert het bijzondere karakter van het COGG door de breedte van rechts naar links, en dat die beide vleugels elkaar willen ontmoeten van hart tot hart. Naar analogie van ds. Van der Dussen merkt hij op dat het goed toeven is aan een brede stroom, hoewel die van de gereformeerde gezindte wel een van de kleinere stromen is. Hij benadrukt de hartenkreet vanuit een vorige vergadering: dat we de bevindelijke stroming zo nodig hebben.

Er zijn geen amendementen ingediend en er is geen behoefte aan een stemming. Eén afgevaardigde onthoudt zich van stemming. Besluit I wordt als hamerstuk aangeboden aan de plenaire vergadering. Een afgevaardigde uit zijn zorg over de moeilijke situatie in samenwerkende gemeenten, met name wat betreft de positie van CGK-leden. Ds Dijkema gaat hierop in en noemt het schurend kerkrecht van de drie kerkverbanden. De commissie ervaart dit als moeilijk en dat geldt ook voor advisering op dit punt in de impasse waar we in zitten vanwege het CGK-kerkrecht en de CGK-synode. Geduld, liefde en vertrouwen zullen nodig zijn; dat zijn woorden die mooi klinken maar moeilijk zijn. Toch zit er niets anders op dan wachten tot de CGK-synode een uitspraak doet. Over de besluiten A1 en A2 is geen behoefte aan stemming. Deze worden als hamerstuk voorgedragen aan de plenaire vergadering. Op 28 november worden in een gezamenlijke vergadering van de generale synode en de Landelijke Vergadering alle besluiten A t/m J unaniem genomen.

Aan de commissie verzoening en recht en aan de commissie contact en eenheid wordt een budget toegekend zoals vermeld in het budgetoverzicht van bijlage 7-1 van deze acta.

HOOFDSTUK 6: RELATIE MET OVERHEID EN SAMENLEVING

28 november 2020

Artikel 84 - Besluiten relatie kerk en overheid

Materiaal:

rapport van deputaten voor de relatie kerk en overheid (03-07-2019).

Besluit 1:

deputaten voor de relatie kerk en overheid decharge te verlenen.

Besluit 2:

opnieuw deputaten voor de relatie kerk en overheid te benoemen, met de opdracht

- a. de belangen van de kerken in voorkomende gelegenheden te behartigen bij de overheid;
- b. zich desgevraagd of op eigen initiatief tot de overheid te richten over voor de kerken relevante aangelegenheden op het publieke terrein;
- c. de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te vertegenwoordigen in het werk van het interkerkelijk contact in overheidszaken (CIO);
- d. hierin nauw samen te werken met de commissie contact hoge overheid van de Nederlands Gereformeerde Kerken.

28 november 2020

Artikel 85 - Bespreking relatie kerk en overheid

Dit onderwerp werd door cluster B in een mailronde behandeld. Tijdens de behandeling zijn geen wijzigingen aangebracht in de concept-besluiten. Cluster B stelt aan de plenaire vergadering voor om de conceptbesluiten over dit onderwerp bij hamerslag te behandelen. Dit is vervolgens op 28 november 2020 gedaan. De besluiten zijn daarmee met algemene stem genomen.

Op 28 november 2020 is voorts besloten voor deputaten kerk en overheid een budget te verlenen zoals vermeld in het overzicht van budgetten, bijlage 7-1 bij deze acta.

28 november 2020

Artikel 86 - Besluiten geestelijke verzorging

Materiaal:

1. rapport commissie categoriaal pastoraat (oktober 2019);
2. rapport deputaten geestelijke verzorging militairen (09-09-2019);
3. visienota 'Goed leven', bijlage bij beide rapporten.

Besluit 1:

deputaten geestelijke verzorging militairen decharge te verlenen.

Besluit 2:

in te stemmen met de visienota 'Goed leven' als basis voor het werk van de te vormen commissie geestelijke verzorging als voortzetting van de commissie categoriaal pastoraat (NGK) en het deputaatschap geestelijke verzorging militairen (GKv).

Grond:

Zowel de voorgenomen eenwording van de Nederlands Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, als de ontwikkelingen op het terrein van professionele geestelijke verzorging vragen om een hernieuwde formulering van de visie inclusief de daarin vermelde taken en werkwijze.

Besluit 3:

samen met de Landelijke Vergadering een commissie geestelijke verzorging in te stellen en deze de volgende opdracht te geven:

- a. predikanten met een bijzondere opdracht voor geestelijke verzorging en eventueel andere werkers die van de kerken een zending voor professionele geestelijke verzorging hebben ontvangen, te ondersteunen en te begeleiden;
- b. de kerken te vertegenwoordigen in de verschillende overleggremia en beleidsorganen betreffende geestelijke verzorging, met name in die commissies van het interkerkelijk contact in overheidszaken (CIO) die zaken m.b.t geestelijke verzorging behartigen;
- c. de kerken te stimuleren om de ervaring en expertise van de geestelijke verzorgers in het kerkelijk leven te betrekken;
- d. beleidsvoorstellen te doen en de kerken te adviseren inzake geestelijke verzorging;
- e. waar mogelijk de samenwerking met de christelijke gereformeerde deputaten (deputaten Militairen en deputaten Pastoraat in de Gezondheidszorg) te continueren en te verbreden.

Besluit 4:

de commissie een budget te verlenen zoals vermeld in het overzicht van budgetten, bijlage 7-1 bij deze acta.

28 november 2020

Artikel 87 - Bespreking geestelijke verzorging

Dit onderwerp is door cluster C in een emailronde behandeld. Daarbij zijn geen wijzigingen in de concept-besluiten aangebracht. Wel is aan de orde geweest of er gestuurd moet worden op samenvoeging met deputaten kerk en overheid en de commissie contact hoge overheid.

Overeengekomen is dat dit meegenomen wordt in de algemene opdracht 'clustering' van de werkgroep integratie (voorstel CSF). De besluiten worden door cluster C als hamerstuk aangeboden aan de plenaire vergadering. Deze heeft op 28 november 2020 de besluiten vastgesteld.

Artikel 88 - Besluiten administratieve organisatie

Materiaal:

rapport deputaten administratie ondersteuning (30-08-2019).

Besluit 1:

deputaten administratieve ondersteuning decharge te verlenen.

Besluit 2:

opnieuw deputaten administratieve ondersteuning te benoemen, om samen met het moderamen van de Landelijke Vergadering de werkgroep administratieve ondersteuning te vormen.

Besluit 3:

gezamenlijk met de Landelijke Vergadering de te vormen werkgroep administratieve ondersteuning op te dragen:

- a. de volgende generale synode (GS) en Landelijke Vergadering (LV) voor te bereiden;
- b. toe te zien op de voortgang en consistentie van de uitvoering van de door de GS en LV genomen besluiten en op de tijdige rapportage door deputaten/commissies. De werkgroep overlegt daartoe ten minste jaarlijks met de verschillende deputaatschappen en commissies;
- c. toe te zien op de consistentie van de voor bespreking en besluitvorming aan te leveren stukken en concept besluiten en op de samenhang en mogelijke overlap met andere onderwerpen op de agenda;
- d. zorg te dragen voor tijdige en overzichtelijke publicatie van de stukken ten behoeve van de afgevaardigden en naar buiten;
- e. zorg te dragen voor de administratieve ondersteuning van de GS/LV. Hierbij wordt tenminste voorzien in capaciteit voor:
 1. de algemene administratie,
 2. de verslaglegging, inclusief notulen en Acta,
 3. het papieren en digitale archief van de GS c.q. LV over te dragen aan het landelijk archief;
- f. op te treden als werkgever van hiertoe aan te stellen werknemer(s), waarbij voor de rechtspositie aansluiting gezocht wordt bij bestaande regelingen binnen de kerken;
- g. zorg te dragen voor de informatievoorziening over werkers binnen de kerken, zowel via de websites als de informatieboekjes van de kerken;
- h. het bestaande communicatiebeleid van beide kerkgemeenschappen separaat uit te voeren en verder te werken aan integratie ervan;
- i. de deputaatschappen en commissies te ondersteunen met betrekking tot de communicatie over hun werk;
- j. zorg te dragen voor de websites www.gkv.nl en www.ngk.nl en te werken aan de integratie daarvan;
- k. zorg te dragen voor de uitgaven van publicaties van de GS en LV en te waken voor inbreuk door derden op auteurs- en gebruiksrechten van deze uitgaven;
- l. van deze werkzaamheden verslag uit te brengen aan de kerken met het oog op de volgende GS c.q. LV.

Besluit 4:

de werkgroep administratieve ondersteuning voor de periode 2021-2023 een budget te verlenen zoals vermeld in bijlage 7-1 van deze acta.

Artikel 89 - Bespreking administratieve organisatie

De bespreking vindt plaats in mailrondes door cluster A. Tijdens de eerste ronde wordt een aantal opmerkingen gemaakt over het budget. Sommigen willen een kleinere organisatie, anderen stellen dat het budget met 30% omlaag kan. In het antwoord van deputaten administratieve organisatie (DAO) wijzen dezen erop dat de grootste kostenposten personeelskosten zijn voor secretariële ondersteuning en voorlichting. Het andere werk wordt gedaan door vrijwilligers. Vergaderkosten bedragen € 2000/jaar.

DAO werkt al vanaf het begin van haar bestaan aan een efficiënte organisatie door processen te professionaliseren, regelgeving vanuit de overheid te faciliteren, en bewust om te gaan met gemeenschapsgeld (faciliteiten synodes, afbouw van LPB-activiteiten, actuele website). Niettemin komen steeds meer activiteiten, die vroeger door vrijwilligers gedaan werden, op het bordje van DAO (stopzetten kerkelijk handboek door uitgever Scholma, inhuren synodenotulist, verstrekken kerkelijke data, etc.). Vrijwilligers zijn niet of nauwelijks meer te krijgen, zeker niet voor langere tijd, en zij brengen niet die continuïteit die betaalde krachten kunnen leveren. Een goed draaiend DAO zorgt voor efficiëntie elders.

Bezuinigen op DAO-activiteiten betekent bezuiniging op communicatie (terwijl de behoefte daaraan steeds meer lijkt toe te nemen) en op mensuren. Bij inperking daarvan komt eerder de vraag op om niets dan iets te doen, omdat dat het anders een onverantwoord beroep doet op medewerkers en het zal leiden tot halfslachtig werken en communiceren.

Over synodekosten gaat DAO niet, daarover gaat de synode zelf. Dit betekent keuzes in te behandelen onderwerpen, in te stellen deputaatschappen, de vergaderwijze en met of zonder de huidige voorzieningen.

In het budget is geen verdeling gemaakt voor GKv en NGK omdat de kosten voor de beide kerkverbanden apart gedragen worden (GS en LV) zolang er nog geen sprake is van de voorgenomen hereniging. Niettemin zal de samenwerking met de NGK-vertegenwoordiging niet tot extra kosten van DAO zelf leiden. Dat heeft het tot op heden ook nauwelijks gedaan.

Tijdens de tweede ronde is er overleg over een aangekondigd amendement om het budget met 30% te verlagen. Dit amendement wordt uiteindelijk niet ingediend omdat deputaten besluit 4 aanvullen met: *“onder voorbehoud van positief finaal advies van F&B”*. Voor de besluitvorming door de plenaire vergadering wordt deze bepaling verwijderd omdat dit voor alle besluiten van toepassing is. Geen van de clusterleden vraagt om stemming. Daarmee besluit het cluster eenstemmig om de voorstellen als hamerstuk aan te bieden aan de plenaire vergadering. Op 28 november heeft de plenaire vergadering het voorstel met algemene stemmen aangenomen.

28 november 2020

Artikel 90 - Besluiten budget

Besluit 1:

de budgetten voor de ingestelde commissies en deputaatschappen voor de jaren 2021-2023 vast te stellen zoals vermeld in bijlage 7-1.

Besluit 2:

de gezamenlijke kosten van GKv en NGK, en de verdeling daarvan, vast te stellen zoals vermeld in bijlage 7-2.

Besluit 3:

- a. het totaalquotum voor het jaar 2021 vast te stellen op € 30,- per belijdend lid en € 15,- per dooplid;
- b. deputaten financiën en beheer op te dragen te streven naar een gelijkblijvend quotum voor de jaren 2022 en 2023.

28 november 2020

Artikel 91 - Bespreking budget

Br. A. Sonneveld rapporteert namens de commissie financiën van de GS. Er was een intensieve samenwerking met de deputaten financiën en beheer. Er gaat in totaal 9 miljoen euro om in een periode van drie jaar. De deputaten doen voortreffelijk werk. In de afronding van de bespreking over strategie en financiën is al veel gezegd. Voor de toekomst vraagt de commissie financiën het moderamen om het zo te verankeren dat de deputaten financiën en beheer een goede organisatorische toegang hebben tot de werkgroep integratie en tot de financiële commissie van de NGK.

Br. R. de Graaf, voorzitter van deputaten financiën en beheer, meldt dat de bijdragen vanuit de kerken, ook over 2020, op een goede manier binnenkomen. Het helpt vooral grote kerken dat we het tarief hebben gesplitst in een bijdrage voor doopleden en belijdende leden. De preses stelt elk besluit apart aan de orde.

Het budgetbesluit vervangt alle voorlopige budgetbesluiten. Bij besluit 1 wordt de vraag gesteld waarvoor de Regiegroep € 101.000 denkt nodig te hebben. Br. A.P. de Boer, voorzitter van de Regiegroep, antwoordt dat eerder hoge kosten moesten worden gemaakt in de communicatie naar de kerken. Er zijn nog geen concrete plannen maar de Regiegroep wil graag ruimte om die te kunnen maken. Besluit 1 wordt unaniem genomen.

Besluit 2 over de verdeling van kosten over GKv en NGK wordt zonder bespreking unaniem aanvaard., ook door de LV van de NGK.

M.b.t. het quotum wordt opgemerkt dat na aanwending van de reserves maar een klein bedrag aan algemene reserves over blijft. Br. R. de Graaf antwoordt hierop dat er nog andere, voor specifieke omstandigheden bestemde, reserves zijn met het oog op risico's rond personeelsbeleid en de TU. Besluit 3 wordt vervolgens met algemene stemmen aangenomen.

28 november 2020

Artikel 92 - Besluiten financiën en beheer**Materiaal:**

1. rapport van deputaten financiën en beheer (27-11-2019);
2. rapport van de commissie financiën van de Generale Synode Goes 2019 (18-11-2020).

Besluit 1:

toe te voegen aan de 'Instructie deputaten financiën en beheer' (bijlage 7-3):

Artikel 17 Het deputaatschap F&B vertegenwoordigt de gezamenlijke Gereformeerde Kerken in Nederland bij de Kamer van Koophandel.

Besluit 2:

toe te voegen aan de 'Instructie voor de quaestor van de Gereformeerde Kerken in Nederland' (bijlage 7-4):

Artikel 12 Als vervanger van de quaestor wordt aangewezen de penningmeester van het deputaatschap financiën en beheer.

Besluit 3:

de tekst van artikel 1 van de 'Instructie deputaten financiën en beheer' als volgt in te korten:

Artikel 1 Het samen met de quaestor innen van het door de synode, op voorstel van deputaten financiën en beheer, vastgestelde quotum.

Besluit 4:

toe te voegen aan de 'Instructie deputaten financiën en beheer':

Artikel 4 Indien naar de mening van deputaten financiën en beheer een kerk, om welke reden dan ook, niet tijdig aan haar betalingsverplichtingen voldoet, en nadat met desbetreffende kerk overleg heeft plaatsgevonden kunnen deputaten financiën en beheer contact opnemen met de classis waarin de desbetreffende kerk gevestigd is, teneinde in goed overleg tot een oplossing van dat probleem te komen, zodanig dat het betreffende quotum alsnog betaald wordt.

Besluit 5:

deputaten financiën en beheer en de quaestor decharge te verlenen en het door hen gevoerde beleid goed te keuren.

Besluit 6:

opnieuw deputaten financiën en beheer te benoemen en hun op te dragen hun werkzaamheden te verrichten overeenkomstig de Huishoudelijke Regeling voor de generale synode, 'Instructie deputaten financiën en beheer'.

Besluit 7:

deputaten financiën en beheer op te dragen tijdig voor de formele hereniging van de kerkverbanden van GKv en NGK de volledige integratie voor te bereiden van de beide financiële systemen en administraties met alle daarbij behorende aspecten, waaronder voorstellen inzake de bestaande reserves.

28 november 2020

Artikel 93 - Bespreking financiën en beheer

Br. R. de Graaf, voorzitter van deputaten financiën en beheer, geeft aan dat besluit 1 is toegevoegd op verzoek van deputaten voor contact met de landelijke overheid. Er is geen behoefte aan stemming over de voorgestelde besluiten die daarmee unaniem worden goedgekeurd.

HOOFDSTUK 8, HERENIGINGSPROCES MET NEDERLANDS GEREFORMEERDE KERKEN

Alle in dit hoofdstuk genoemde vergaderingen zijn gezamenlijke vergadering van GS (GKv) en LV (NGK).

7 februari 2020

Artikel 94 - Kennismaking en bezinning – dag 1 – heidagen

De afgevaardigden van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken en die van de generale synode zijn bij elkaar voor kennismaking en bezinning. Het doel van de heidagen is om met elkaar kennis te maken en vertrouwen te krijgen in verbondenheid.

Zr. E.J. de Jong-Wilts van het Praktijkcentrum introduceert de heidagen. Ze herinnert aan 11 november 2017. Een kruik en een weegschaal speelden die dag een rol. Ze staan voor de pijn uit het verleden. Nu komt er als geschenk van het Praktijkcentrum en de Nederlands Gereformeerde Toerusting voor de beide vergaderingen een nieuw symbool. De preses, ds. M.H. Oosterhuis, en de voorzitter van de LV, br. A.F.M. Schippers, pakken het geschenk uit. Het is een kaars, met daarop een afbeelding van brood en wijn, en het logo van de Regiegroep. Het is de bedoeling dat die kaars brandt tijdens de gezamenlijke vergaderingen, als verwijzing naar het licht van Christus. Zr. De Jong introduceert br. K. Quist, van de Nederlands Gereformeerde Toerusting. Samen hebben ze het programma voor deze heisessie opgesteld.

Veel onderwerpen zullen worden besproken in de drie gemengd samengestelde clusters. Voor een persoonlijke kennismakingsronde gaan de clusters in nog kleinere groepjes uiteen, om met elkaar door te spreken over persoonlijke verlangens en vragen rondom het naar elkaar toegroeien van de beide kerkverbanden. Terugkoppeling vindt plaats via grote vellen papier. Woorden als eenheid in verscheidenheid komen naar voren, en de behoefte aan de ruimte van Christus. Waar gaan we met elkaar naar toe? Hoe ben je relevant, ook voor de jongeren (ontbreekt hun perspectief niet in het door de Regiegroep opgestelde verlangendocument)? Belangrijk is het om vertrouwen op te bouwen.

Een tweede ronde volgt, aan de hand van een document over cultuurverschillen tussen beide kerkverbanden. Aan het einde van de middag wordt de opbrengst van de dag genoteerd. Br. Quist heeft in al de gesprekken niet gehoord dat het naar elkaar toegroeien niet tot eenwording mag leiden. Wel blijkt er behoefte aan een model waarin kerken die vlugger en kerken die langzamer willen een plek krijgen. Het beeld van een gevarieerd boekje komt op. Een bloem van herkenning en een van eensgezindheid zit daarin. En een van dankbaarheid en afhankelijkheid. Wel is het nodig levend water in de vaas te hebben. Zet er daarom ook een Christusdoorn bij: laten we allen de dienstknechtgestalte van Christus aannemen voor een goed resultaat. Zet er ook een narcis bij: de poaskeblom. Want er is nog veel te doen. Ook chrysalis is nodig, om het proces te bespoedigen. Hang er een kaartje aan: voor mijn geliefd kind, afzender: Christus.

Het boekje heeft ook veel te zeggen aan de wereld: laten we zichtbaar zijn als missionaire kerk, met een relevante boodschap. Br. Quist rondt af. Als je elkaar vindt en vrijheid ervaart, is dat hemels. En tegelijk: in het licht van de opdracht die we als kerk hebben, is dit zo geregeld. Het eigenlijke werk ligt in de opdracht een getuigenis in de wereld te zijn. Daarover gaat het op 8 februari.

8 februari 2020

Artikel 95 - Kennismaking en bezinning – dag 2 – heidagen

Zr. E.J. de Jong-Wilts introduceert die dag. Ze heet de leden van de Regiegroep en de nieuwe afgevaardigden van de LV welkom. Ze komt terug op de warme sfeer van 7 februari en wijst op de vellen waar iedere groep zijn verlangen op heeft genoteerd. Woorden als herkenning, erkenning, ontvankelijkheid, veiligheid, ruimte voelen en eenheid komen dan naar voren. Alleen over cultuurverschillen is nog niet veel geschreven.

Br. K. Quist leidt het thema leidinggeven in. De vraag is: hoe geven we leiding aan een proces van eenwording? Gaan we voor snelheid of voorzichtig handelen? Een gesprek leidt tot de conclusie: regel het landelijk snel en geef plaatselijke gemeentes de ruimte.

In een volgend onderdeel roept br. Quist op om de bestemming goed voor ogen te houden. Dat hoort bij leiding geven. Elkaar vasthouden, gisteren veel gehoord, is daarbij geen doel, maar een middel. Het doel is dat mensen iets van Christus zien.

Vervolgens gaat het om de condities om de bestemming te bereiken. Nodig mensen daarvoor uit. Ga daarbij niet wijzen, maar wenken. Hij vraagt om de eerdergenoemde voor- en nadelen van eenheid te linken aan de bestemming.

In de bespreking wordt verschil gemaakt tussen de bestemming en de roeping van de kerk. Via de roeping bereik je de bestemming. Als bestemming wordt genoemd bruid van Christus zijn. Dat vraagt dat je als kerk een gestalte van de vrede bent.

Br. Quist wijdt kritische woorden aan visie- en missietrajecten. Vaak gaat het over boven, binnen en buiten, waarin de drieslag een volgordelijkheid wordt en je aan het buiten niet toekomt. Ga kritisch na waar binnen de kerk het meeste geld aan besteed wordt. Dat zegt iets over wat wij belangrijk vinden. Een afgevaardigde sluit hierop aan. Als leidinggevende in een organisatie is hij voor de kerk blij met het beeld van lopen op het water. Kijk naar Christus en geloof. Een volgende wijst op de context van het zendingsbevel: ervoor gaat het over de macht van Christus en erna over de belofte dat Hij bij ons is. Iemand anders wijst op het geheim van samen kerkzijn naar aanleiding van Johannes 17: laat zien dat je iets met de Drie-eenheid hebt, ook als getuigenis voor de wereld.

Ds. S. de Jong en br. A.F.M. Schippers gaan aan het slot van dit onderdeel de vergadering voor in gebed. Na dit gebed wordt spontaan ingezet: 'k Stel mijn vertrouwen op de Heer mijn God.

Br. Quist stelt vervolgens de vraag: welke concrete stappen kun je nemen? Een aantal dingen komt in reactie op die vraag naar voren. Bijvoorbeeld rond het thema communicatie: vertel in de plaatselijke kerken wat we hier, in een goede sfeer doen. Wees daarbij ook open over verschilpunten. En steek de hand uit naar wie dit proces nog sceptisch beziet. Dat wekt vertrouwen. Stuur aan op ontmoetingen. Bijvoorbeeld in gezamenlijke kerkdiensten.

Dit gedeelte wordt afgesloten met het zingen van Opwekking 789: Lopen op het water.

Zr. De Jong introduceert de laatste ronde: over de verlangens uit het verlangendocument. In groepen wordt over deze verlangens gesproken. Daarna volgt een plenaire terugkoppeling. In de terugkoppeling blijken de jongeren belangrijk. Spreekt het verlangendocument hen aan? Laat hen meegroeien in het beoefenen van gemeenschap. Geef ook in de vergaderingen ruimte voor het geloofsgesprek. Waar in je eigen leven blijkt de verbinding met het sterven en de opstanding van Christus? Luister daarbij naar wat die ander zegt. Belangrijke waarden daarbij: heiligheid, vertrouwen, verbinding, verantwoordelijkheid. Gebruik werkvormen die je uit je comfortzone halen. Dit hangt samen met het werk van de heilige Geest. Kijk ook van buiten naar binnen. Laat vergaderingen goede aandacht hebben voor missionaire projecten. En heb ook oog voor de migrantenkerken: met hen delen we de oude belijdenissen. Tegelijk zijn GS en LV slechts bovenplaatselijke vergaderingen: neem goede besluiten en laat het verder bij de lokale kerken.

Br. Schippers dankt zr. De Jong en br. Quist voor hun werk en wenst hun veel zegen toe op hun werk en in hun gezinnen. Hiermee is de heisessie afgerond.

Artikel 96 - Besluiten koersbesluit

Materiaal:

1. rapport van de Regiegroep (27 november 2019);
2. rapport van deputaten kerkelijke eenheid en commissie contact en samenspreking (binnenland). (10-12-2019).

Besluit 1:

voort te gaan op de weg naar de vorming van één kerkgemeenschap met de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Besluit 2:

dit als uitgangspunt te nemen voor alle overige besluiten van deze generale synode.

Gronden:

1. Het op 11 november 2017 in een gezamenlijke vergadering uitgesproken verlangen om te komen tot één kerkgemeenschap, als vormgeving van de geestelijke eenheid, vindt in de kerken weerklank. De geestelijke herkenning heeft in lokale situaties en kerkverbandelijke organisaties geleid tot sterk toegenomen samenwerking.
2. De bij deze generale synode ingebrachte bezwaren zijn niet doorslaggevend gebleken.
3. Wat ons drijft is de liefde van Christus. Het is onze hoop en ons gebed dat het tot eer van God en tot zegen van de kerken zal zijn als de ontvangen eenheid concreet vormgegeven wordt.

Tegelijk met dit besluit neemt de LV het besluit om voort te gaan op de weg naar de vorming van één kerkgemeenschap met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en om dit als uitgangspunt te nemen voor alle overige besluiten van deze Landelijke Vergadering.

8 februari 2020

Artikel 97 - Bespreking koersbesluit

Br. A.F.M. Schippers, voorzitter van de LV, leidt de bespreking in door het voorstel in historisch perspectief te plaatsen. Hij gaat terug naar de gecombineerde vergadering in Kampen op 11 november 2017. Daar is veel gesproken over pijn in het verleden en ook over het verlangen om verder te gaan in een verenigde kerk die leeft van liefde en die oordeel uitstelt. Met het koersbesluit willen we dit proces bevestigen. Er zijn nog wel hobbels. Daar is op 1 februari 2020 over gesproken op de LV. De moderamina zijn daarover in gesprek. Br. Schippers noemt er twee: natuurlijk bouwen we voort op de inzichten van onze ouders. Maar wat betekent de binding aan de inhoud van de belijdenisgeschriften? En ook over de kerkorde bestaan verschillende beelden op de LV en de GS. Maar met het koersbesluit geven we aan dat we verder op weg willen, in vertrouwen op de hulp van God ook bij geschilpunten. Op weg naar een kerk die zich bewust is van haar roeping: de verkondiging van het evangelie.

Br. A.P. de Boer licht namens de Regiegroep het koersbesluit toe. Op de gezamenlijke vergadering in Kampen op 11 november 2017 is een belangrijke uitspraak gedaan, maar die uitspraak is niet meer dan het uitspreken van een verlangen. Bij haar gesprekken in het land kwam de Regiegroep toch vaak de perceptie tegen dat het besluit om door te gaan al was genomen. Daarom is het belangrijk om nu helder te besluiten tot doorgaan. En dat wel voorafgaande aan de gezamenlijke bespreking van allerlei onderwerpen. Het koersbesluit heeft ook zijn beperking: het gaat niet over de eenwording van plaatselijke gemeentes; daar gaan ze zelf over. Het gaat op dit moment ook niet over het tempo waarin de eenwording gebeurt; daarop komen we aan het einde van de vergaderperiode terug. En het is ook geen mal voor de komende jaren, maar een uitgangspunt, bijvoorbeeld voor de samenwerking in deputaatschappen/commissies.

In de eerste besprekronde geeft de regio Utrecht van de NGK aan wat haar insteek is. Zij is blij met de

eenwording, maar huiverig voor te grote woorden. In de gronden van het voorgestelde koersbesluit wordt gesteld dat eenwording tot eer van God is. Maar dat is onze hoop, geen claim. De regio Utrecht dient hierover een amendement in dat voldoende steun krijgt van de vergadering om het te bespreken. De Regiegroep neemt het amendement over.

In de tweede ronde wordt gesleuteld aan een goede tekst van het amendement. De regio Haarlem wil graag iets van de drive terugzien waarmee zij het voorstel tot eenwording indiende. We kijken er beschaamd op terug dat de kerk van Christus nieuwe tussenmuren bouwde, terwijl Hij juist de tussenmuren afbrak. Tijdens een schorsing is er een tekstvoorstel voor het amendement: 'Wat ons drijft is de liefde van Christus. Het is onze hoop en ons gebed dat het tot eer van God en tot zegen van de kerken zal zijn als de ontvangen eenheid concreet vormgegeven wordt'. Dit vervangt de woorden: 'Het is tot eer van God en tot zegen van de kerken dat de ontvangen eenheid concreet vormgegeven wordt wanneer dat redelijkerwijs mogelijk is'.

De voorzitter peilt of er behoefte is aan een stemming over het aldus gewijzigde koersbesluit. Dat is niet het geval en daarmee zijn de besluiten door beide vergaderingen met algemene stemmen aangenomen. Applaus volgt. De preses van de GS uit zijn blijdschap over dit besluit: 'Mijn hart breekt'. De beide vergaderingen zingen Psalm 150.

7 maart 2020

Artikel 98 - Besluit huishoudelijk reglement LV/GS

Materiaal:

huishoudelijk reglement voor de gezamenlijke vergadering van LV (NGK) en GS (GKv) (30 januari 2020) (zie bijlage 8-1).

Besluit:

het huishoudelijk reglement voor de gezamenlijke vergadering van LV (NGK) en GS (GKv) vast te stellen.

7 maart 2020

Artikel 99 - Bespreking huishoudelijk reglement LV/GS

De bespreking concentreert zich op de voorgestelde bepaling dat voor een amendement vijf handtekeningen nodig zijn. Om deze handtekeningen te verkrijgen kan worden gelobbyd. Voor de geestelijke principes wordt verwezen naar het rapport van de Regiegroep. De instelling van commissies zal in een volgend reglement moeten worden geregeld; het nu aan de orde zijnde reglement is alleen bedoeld voor de GS/LV van 2020. Er is geen behoefte aan een tweede ronde; de regeling wordt unaniem aanvaard.

7 maart 2020

Artikel 100 - Besluiten regio-indeling

Materiaal:

rapport Regiegroep Hereniging NGK-GKv (27 november 2019).

Besluit 1:

samen met de Landelijke Vergadering de Regiegroep opdracht te geven een nieuwe regionale indeling voor te stellen op basis van de in haar rapport geschetste uitgangspunten en de daarop ontvangen reacties;

Besluit 2:

daarbij aan de Regiegroep de volgende procesaanpak mee te geven:

- a. het voorstel voor een nieuwe regionale indeling wordt uiterlijk 1 juni 2020 aan de classes/regio's en de kerken voorgelegd;

- b. de classes/regio's en kerken krijgen tot 1 december 2020 de gelegenheid daarop te reageren, zo mogelijk met gezamenlijke wijzigingsvoorstellen vanuit de classis of regio;
- c. de Regiegroep gaat waar nodig in overleg met betrokken kerken, eventueel in breder verband, teneinde knelpunten op te lossen en komt uiterlijk 1 maart 2021 met een vervolgvorstel regionale indeling;
- d. de nieuwe regionale indeling wordt door GS en LV na gezamenlijke bespreking vastgesteld. Daarna blijft er ruimte om op regionaal niveau in goed overleg correcties aan te brengen;
- e. na de inwerkingtreding van de nieuwe kerkorde worden de nieuwe regio's gevormd. Al eerder kunnen de kerken volgens de nieuwe indeling samenkomen om elkaar te leren kennen;
- f. de Regiegroep kan suggesties doen voor namen van de nieuwe regio's, maar deze worden door de betrokken regio's zelf vastgesteld.

Gronden:

- 1. Regio's vormen het primaire kerkverband waarin gemeenten elkaar tot een hand en een voet zijn. Een goede indeling is een belangrijke voorwaarde voor het functioneren van de regio's.
- 2. Een tijdig voorbereide regio-indeling draagt bij aan een goede start van de nieuw te vormen kerkgemeenschap.

7 maart 2020

Artikel 101 - Bespreking regio-indeling

De bespreking van het rapport van de Regiegroep begint met het woord vooraf en de hoofdstukken 4, 6 en 8. Br. A.P. de Boer geeft op deze onderdelen geen toelichting. Het rapport is al behandeld op de Landelijke Vergadering. Deputaten schatten de leden van de GS in als slim genoeg om het rapport te begrijpen en goede overwegingen aan deputaten mee te geven. Br. De Boer wijst erop dat ten opzichte van de vorige versie de omvang van de regio's is aangepast. Nu wordt uitgegaan van minimaal tien kerken in plaats van zeven. Dat in verband met de geestelijke bestuurskracht. Er is een maximum van veertien kerken per regio, maar de genoemde aantallen zijn niet in beton gegoten. Op 8 februari waren er signalen om de regio-indeling te versnellen. Vandaar dat nu wordt voorgesteld dat het concept voor 1 juni klaar moet zijn. Er is ruim tijd voor overleg in kerken, classes en regio's. Een vervolgvorstel kan er in maart 2021 zijn. Ongeacht of deze gecombineerde vergadering de indeling gaat vaststellen of de volgende: de regio's kunnen al eerder proefdraaien of zelf iets meer tijd nemen.

Tijdens de bespreking wordt aangedrongen op een heldere communicatie van de vervroegde datum. Misschien moet dit toegevoegd worden aan het besluit? Ook wordt gevraagd wie uiteindelijk beslist. Ligt dat bij de kerk of gaat een oude classis daar over?

Br. De Boer beaamt dat er duidelijke communicatie moet zijn. Dit mag in het besluit. Natuurlijk nemen we er een voorschot mee op het proces, maar in alle voorlopigheid. Naar gereformeerd kerkrecht besluiten de kerken dat met elkaar.

In een tweede ronde wordt gevraagd wat te doen als er kerken zijn die niet bij een regio willen horen? Br. De Boer reageert daarop door te stellen dat als-dan vragen niet zo zinvol zijn: er zal naar bevind van zaken gehandeld worden. We hopen op genoeg wijsheid.

De voorstellen worden zonder stemming aanvaard.

Artikel 102 - Besluit proces nieuwe kerkorde

Materiaal:

rapport Regiegroep Hereniging NGK-GKv (27 november 2019).

Besluit:

de in bijlage 10 van het rapport van de Regiegroep opgenomen 'Procedure vaststelling nieuwe kerkorde' te aanvaarden.

Grond:

De voorgestelde procedure doet recht aan de geldende bepalingen in kerkorde, AKS en generale regelingen van GKv en NGK voor de wijziging van kerkorde en AKS.

7 maart 2020

Artikel 103 - Bespreking proces nieuwe kerkorde

In het rapport van de Regiegroep is een voorstel opgenomen voor het proces van de vaststelling van een nieuwe kerkorde. Het wordt zonder toelichting in bespreking gegeven. Er wordt gevraagd naar de eindbesluitvorming rondom de eerste lezing. Bij besluitvorming per artikel kunnen diverse meerderheidspercentages ontstaan. Is dan, net als bij het parlement, een eindbesluitvorming nodig? In punt 5a staat dat de regio/classis functioneert als filter voor de wijzigingsvoorstellen vanuit de kerken. Maar neem ook de voorstellen van individuele kerken mee. Een voorstel is om juridisch bindende zaken apart te behandelen in de kerkorde en de overige zaken als handreiking te zien. Er is een vraag waarom de vereiste meerderheid van 75% als voorwaarde voor wijziging van een kerkordeartikel in tweede lezing nodig is. Waarom niet een gewone meerderheid?

Namens de Regiegroep antwoordt ds. K. Harmannij. Inderdaad is een eindbesluit nodig na vaststelling van de onderdelen van de kerkorde. Individuele kerken hebben hun inbreng via de regio. Die kan de inbreng doorgeven zonder er zelf achter te staan, als ze die belangrijk genoeg vindt. De formulering van de bepalingen kan beter. De voorgestelde meerderheid van 75% komt uit de kerkorde van de GKv. Het onderscheid maken in juridisch bindende zaken en handreikingen is praktisch lastig. Soms staat het er al in: een 'kan'-bepaling naast een 'moet'-bepaling.

De preses wijst op een ander punt. De voorstellen voor kerkordeartikelen komen van een daartoe aangewezen deputaatschap/commissie. Maar iedere afgevaardigde heeft het recht om ook voorstellen voor artikelen te doen. Het moet dan wel gaan om concrete teksten, niet om algemene observaties.

In een tweede ronde wordt erop gewezen dat de deputaten kerkrecht stellen dat bij de totstandkoming van het huidige voorstel gebrek is geweest aan juridische inbreng. Hoe wordt dit bezwaar ondervangen? De inbreng dat duidelijkheid nodig is over wat bindend is en waar ruimte zit wordt herhaald. Er is een vervolgvraag over de vereiste meerderheid van 75%: maak je het niet onnodig zwaar?

Ds. Harmannij wijst er in zijn antwoord op dat de manier waarop de kerkorde wordt vastgesteld moet voldoen aan de manier waarop het Akkoord van Kerkelijk Samenleven van de NGK en de kerkorde van de GKv gewijzigd moeten worden. Het is inderdaad belangrijk dat iedereen, ook juristen, meedenkt over de kerkorde. Deputaten hebben wel juridisch advies ingewonnen en deze synode heeft al besloten dat deputaten kerkrecht van de GKv en de commissie kerkrecht en beroepszaken van de NGK uitgenodigd worden voor commentaar. De tekst zelf moet duidelijkheid geven of hij een bindende formulering betreft dan wel een handreiking is. Br. De Boer vult aan: de geplande heidagen in oktober bieden een uitstekend kader om de zorgen van afgevaardigden ter sprake te brengen.

Het voorstel wordt zonder stemming aangenomen.

Artikel 104 - Bespreking financieel kader

Br. J. van Eijdsen geeft namens deputaten financiën en beheer (F&B) een presentatie over de financiële situatie van de GKv-kerken. Die is gezond, maar vraagt wel aandacht. Alle kerken betalen trouw, sinds de splitsing van het quotum in een deel voor belijdende en een deel voor doopleden. De deputaatschappen bleven in de afgelopen periode met hun bij elkaar opgetelde uitgaven onder het budget. Het dalend ledental is wel een belangrijk gegeven. De meest recente telling van het Steunpunt Kerkenwerk komt uit op 110.400 leden.

Voor de toekomst is van belang te weten dat het quotum binnen de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt rond € 30 ligt, voor de Nederlands Gereformeerde Kerken op € 19,40. Ook daalt het ledental van de GKv. De hoogte van het quotum kan in de GKv wat worden gedrukt door een deel van de reserves in te zetten.

€ 2.000.000 staat op de balans als gereserveerd voor mogelijk wegvallen van de overheidssubsidie voor de Theologische Universiteit. Dat is niet meer nodig. Het advies van F&B is aan dat bedrag het onderwerp strategie te verbinden. F&B heeft een advies geformuleerd rond een aantal van de plannen van deputaten/instellingen. Dat komt bij de behandeling van die onderwerpen aan de orde. Naast de teruggang van het ledental zijn er volgens de deputaten nog een paar knelpunten: er is nu een groot verschil in quotum met de NGK. De betrokkenheid van kerkleden bij het landelijk verband neemt af. En deputaten constateren een gebrek aan synergie tussen de deputaatschappen van GKv en commissies van de NGK.

Het advies van de deputaten:

- geef deputaatschappen een kader mee voor beleid en financiën;
- zorg voor een gedeelde visie op de toekomst van de Theologische Universiteit en de financiële gevolgen ervan;
- stel geen budgetten vast voor 2021-2023, maar maak ruimte voor een tussentijdse beoordeling van plannen en budgetten en creëer daarnaast mandaat voor corrigerend optreden.

Br. A.T. Kamsteeg rapporteert namens de commissie financiën van de generale synode. Die commissie stemt in met het algemene beeld dat deputaten F&B schetsen. Hij verwijst naar de prognoses in het rapport van de Regiegroep. Het ledental van de GKv daalt verder. Ook spreekt de Regiegroep van een streefquotum van € 24 in 2024 en € 22,50 in 2026. De komende drie jaar heeft de GKv nog een zelfstandig financieel beleid, wel in samenhang met dat van de NGK. Maar het verschil tussen het quotum waar we naar streven en het quotum dat nodig is als alle plannen van deputaten en instellingen ongewijzigd doorgaan levert een groeiend tekort op van minimaal € 1.400.000. Dat is veel.

Bezuinigingen moeten nog verder gaan dan de deputaten F&B voorstellen. Bij de NGK is de opbrengst vanuit het quotum redelijk stabiel; het zou omhoog moeten naar € 24, maar in het geheel gaat het gezien het aantal leden om een relatief gering bedrag. Het is daarom extra belangrijk te zoeken naar synergievoordelen. Br. Kamsteeg verwijst naar de vergelijking van de uitgaven van de NGK en de GKv in het rapport van de Regiegroep. De grootste uitgavenposten liggen bij vijf instellingen en deputaatschappen: de Theologische Universiteit, het Praktijkcentrum, het Diaconaal Steunpunt, de ondersteuning van kleine kerken en de studiefinanciering. Daar zit 83% van het totale budget van alle deputaatschappen en instellingen. Interessant daarbij is dat de NGK een miljoen euro uitgeven voor de Nederlands Gereformeerde Toerusting en de GKv een half miljoen euro voor het Praktijkcentrum. Risico's voor de toekomst zitten in een nog sterker dalend ledental, een ombuigen van de geldstroom van landelijke naar lokale en regionale activiteiten, tegenvallende inkomsten voor het Praktijkcentrum, de oudedagsvoorziening voor predikanten en de exploitatie van de Theologische Universiteit, ook gezien de toestand van de gebouwen. Hij staat stil bij het benodigde bedrag voor de Theologische Universiteit. Die vraagt voor de komende periode € 1.800.000 per jaar. Bij een dalend ledental neemt het aandeel van de Universiteit in het quotum toe. Dat het gevraagde bedrag niet groter wordt, laat zien dat de universiteit zich bewust is van de situatie. Br. Kamsteeg trekt een paar conclusies. De eerste

is: de kosten moeten omlaag. Eerst kan de reserve gebruikt worden om de quota te matigen, maar bij en na hereniging is een herdefiniëring van het landelijk kerkenwerk nodig. Synergie is het toekomstperspectief voor de huidige instellingen. Daarvoor moet visie ontwikkeld worden. Een andere is dat aansturing nodig is. De deputaten F&B constateren dat er de afgelopen drie jaar nauwelijks iets gebeurd is in het reduceren van de kosten. Vandaar een voorstel voor instelling van een commissie strategie en financiën. Die moet een perspectief schetsen waar we naar toe gaan, de financiële draagkracht erbij betrekken en een globaal financieel raamwerk opstellen voor het landelijk kerkenwerk. Het is de bedoeling dat zij rapporteren op 1 september 2020 en besluiten erover volgen in het najaar.

Tijdens de bespreking komen de volgende onderwerpen aan de orde. Hoe is de inflatiecorrectie meegenomen in quotum en loonkosten?

Er is goed nagedacht maar het is nogal “top-down” en “financial driven”. Er is weinig ruimte voor nieuw beleid, is gezegd. Zijn er scenario’s voor waar we mee stoppen en waar we mee doorgaan? Kan de opbrengst van de quota niet omhoog? Hoe dringen we het economisch liberaal managements-denken terug in de kerk? En moet je de quota niet wat relativeren? Ze vormen een klein deel van de kerkelijke begroting van plaatselijke kerken.

In de NGK zijn de kosten van het kerkelijk leven buiten het quotum groter dan die van het quotum zelf. Kijk naar het totaalplaatje.

Je moet niet moed putten uit reserves die een andere bestemming hebben.

De reductie per deputaatschap zou wat dringender onder de aandacht moeten worden gebracht. Waar is het gelijkblijvende bedrag voor de Theologische Universiteit op gebaseerd?

Br. Van Eijdsen antwoordt. Het is legitiem om de reserve te gebruiken om de kosten van het kerkverband te drukken. We geven op die manier immers de kerkleden terug wat we van hen gekregen hebben. Het is inderdaad “top-down” en “financial driven”. Dat is ook nodig. Juist waar winst te behalen was, is het niet gebeurd. Denk aan de grote deputaatschappen. Vandaar de sturing van bovenaf. Voor een totaalplaatje verwijst hij naar het rapport Draaglijke Lasten dat is gepresenteerd aan de vorige synode.

Br. Kamsteeg beantwoordt de andere vragen. Dat er niet voor inflatie gecorrigeerd is, klopt. Maar dat geldt zowel voor de uitgaven van het kerkverband als voor de inkomsten van de betalende kerkleden. Als het quotum gelijk blijft, is dat de facto een daling van de lasten voor de mensen. Het bedrag dat de Theologische Universiteit vraagt, is voor deze instelling een afname van wat van de kerken gevraagd werd op de vorige synode. Maar de synode beslist. Nieuw beleid is nodig. Dat past ook bij de heroverweging. Ga bijvoorbeeld vraaggericht werken. Hij stemt in met de stelling dat er balans moet zijn tussen geestelijke en financiële zaken. Laat een gemeenschappelijk doel zien. Staan we voor de voortgang van het werk en willen we het werk van de Heer verder brengen en ondersteunen? Hiermee is de bespreking op dit moment geëindigd; er is geen behoefte aan een tweede ronde.

7 maart 2020

Artikel 105 - Besluit instelling commissie strategie en financiën

Materiaal:

1. rapport Regiegroep (27 november 2019);
2. voorstel opdrachtverlening en instelling commissie strategie en financiën verenigde kerkverbanden; rapport van financiële commissie (NGK) en commissie financiën (GS) (24 februari 2020).

Besluit:

samen met de Landelijke Vergadering een commissie strategie en financiën in te stellen met de opdracht:

1. een perspectief te schetsen van de gewenste missie, inhoud en omvang van het landelijk kerkenwerk door deputaten/commissies/instellingen vanaf het moment van hereniging, dit op basis van een schets van wat er in de kerken leeft aan inzichten en verlangens met betrekking tot de herenigde kerkgemeenschap;
2. daarbij het uitgavenniveau (voor landelijk, regionaal en plaatselijk kerkenwerk) in relatie tot de draagkracht van de gemeenten te betrekken;
3. een globaal financieel raamwerk te schetsen voor het landelijke kerkenwerk in de herenigde kerk en voor de afzonderlijke onderdelen daarvan voor de periode 2023-2026;
4. hierover aan GS en LV uiterlijk 1 september 2020 te rapporteren;
5. besluitvorming door GS en LV in het najaar van 2020 op alle bovengenoemde punten voor te bereiden;
6. een voorstel te doen voor de sturing van het proces na besluitvorming over de hiervoor genoemde onderdelen 1, 2 en 3;
7. voor de commissie worden vanuit de NGK br. S.R.S. Datema en ds. M. Rietkerk en vanuit de GKv ds. D.W.L. Krol, br. A.T. Kamsteeg en ds. M.K. Boersema benoemd.

Gronden:

1. Deputaatschappen en commissies kunnen alleen gericht werken aan missie, inhoud en omvang van het landelijke kerkenwerk wanneer een duidelijk gemeenschappelijk perspectief (inhoudelijke uitgangspunten en lange termijn-doelen conform besluit 1 en de financiële kaders conform besluit 3) is vastgesteld.
2. Vanwege teruglopende ledentallen bij de GKv en met het oog op tal van lokale en regionale activiteiten van de kerkelijke gemeenten, staan de huidige landelijke ambities onder druk als gevolg van dalende inkomsten.
3. Bij een herenigingsproces is sturing noodzakelijk om de gestelde doelen daadwerkelijk te realiseren.

7 maart 2020

Artikel 106 - Bespreking instelling commissie strategie en financiën

Namens de moderamina merkt ds. R.J. Vreugdenhil op dat de moderamina een zin hebben toegevoegd aan het oorspronkelijk voorstel, met als inhoud: haal informatie bij de kerken op en maak een schets van wat er in de kerken leeft aan inzichten en verlangens met betrekking tot de verenigde kerk. Deze schets moet de basis zijn van het voorgestelde perspectief voor de lange termijn. Het voorstel wordt zonder stemming aanvaard.

19 september 2020

Artikel 107 - Bespreking rapport commissie strategie en financiën

De preses ds. M.H. Oosterhuis dankt de commissie strategie en financiën voor hun rapport '[Ambities in balans](#)' d.d. 10 september 2020.

De commissie krijgt gelegenheid het rapport toe te lichten. Ds. D.W.L. Krol begint. De leden van de commissie zijn de predikanten Krol, M. Rietkerk en M.K. Boersema en de broeders S.R.S. Datema en A.T. Kamsteeg. Hij wijst erop dat het rapport 'Ambities in balans' alleen maar houtskoollijnen bevat: wat hebben de kerken nodig en kunnen we als vergadering de kerken daarin dienen? Ds. Krol gaat in op wat er binnen de kerken leeft, br. Kamsteeg op het financieel raamwerk. Drie zaken brengt ds. Krol naar voren. Welke instellingen hebben de kerken nodig? Kan er structuur komen in het aantal deputaatschappen en commissies? En hoe zit het met de betaalbaarheid? Tijdens het werk van de commissie kwam het nieuws dat de besturen van het Praktijkcentrum, de Nederlands Gereformeerde Toerusting en het Diaconaal en Missionair Steunpunt elkaar gevonden hebben en een plan hebben opgesteld voor een fusie. Dit komt in een latere vergadering aan de orde. Niet alle landelijke werk viel

binnen het werkterrein van de commissie: de pensioenvoorziening voor predikanten viel buiten het takenpakket. De commissie heeft een onderzoek laten uitvoeren door studenten van de Theologische Universiteit, onder leiding van H. Wijma. Dat was een kwalitatief onderzoek waaraan uiteindelijk 21 kerken meededen: 15 uit de GKv en 6 uit de NGK. Grote en kleine waren daaronder, en 'behoudende' en 'progressieve'. Eén van de uitkomsten was dat de meeste kerken wel een visie hebben, maar dat die niet duidelijk functioneert. Ze vragen aandacht voor eredienst, pastoraat en onderwijs en zoeken externe ondersteuning hierbij, ook voor missionaire activiteiten. Er is waardering voor de steunpunten die er zijn: Steunpunt Kerkenwerk, Praktijkcentrum, Nederlands Gereformeerde Toerusting, en ook voor de Theologische Universiteit, met vraagtekens bij de ambities van de laatste instelling.

Voor de nieuwe opzet voor de deputaatschappen/commissies sluit de Commissie Strategie en Financiën aan bij de structuur die besproken is bij het rapport Predikantszaken. Ze stellen een aantal clusters voor: advies en ondersteuning plaatselijke kerken, opleiding en kerkelijke onderzoeken, externe contacten, kerk en recht, en bestuur. Dit moet de overzichtelijkheid en de beheersbaarheid van de budgetten bevorderen.

Een eerste stap hiervoor is de fusie van de ondersteunende organisaties. Een in te stellen commissie integratie moet dit proces verder ondersteunen en sturen. Die zou kunnen bestaan uit de beide moderamina. Dit proces moet uiterlijk 2023 afgerond zijn, voor de volgende GS/LV.

Br. A.T. Kamsteeg licht de financiële aspecten toe. Naast de quota vanuit het kerkverband zijn er nog andere landelijke omslagen: voor de pensioenvoorziening van de predikanten, binnen de GKv; voor het Steunpunt Kerkenwerk (in de GKv wordt dit apart berekend; bij de NGK is het inbegrepen in het quotum) en voor regionale missionaire activiteiten, ongeveer € 25 per gemeentelid in de GKv. Deze vergadering heeft invloed op het landelijk quotum. Dat bedraagt in 2019 per ziel € 25 voor de GKv en € 21 voor de NGK. Dat is 5 à 6 procent van de lokale begroting. Belangrijk gegeven hierbij is het ledental; voor de GKv daalt dat naar verwachting met 2000 per jaar; dat betekent minder inkomsten.

Om het quotum voor de GKv op € 25 te houden moet er in de komende drie jaar in totaal € 400.000 gekort worden op de nu ingediende begrotingen en moet er € 900.000 uit de reserves komen. Dat laatste kan omdat het gaat om niet uitgegeven geld dat terugvloeyde in de kas van de deputaten financiën en beheer. De € 400.000 kan bezuinigd worden onder andere door het Praktijkcentrum te korten met € 100.000 in de komende drie jaar. De voordelen van de fusie moeten dat opvangen. Ook het Diaconaal en Missionair steunpunt moet inleveren. Het Steunpunt Liturgie zal op een andere manier een vervolg vinden. De deputaten voor betrekkingen buitenlandse kerken moeten en kunnen het met minder doen. Nu voor missionaire activiteiten de nadruk op het lokale gebeuren ligt, kan de landelijke ondersteuning met minder toe.

Het ledental van de NGK is redelijk stabiel. Omdat het reëel is dat de NGK gaat meebetalen voor onder andere de TU, en om de quota op termijn gelijk te hebben, moet het quotum in de NGK groeien naar € 23 in 2023.

Br. Kamsteeg kijkt vooruit naar het budget van de straks verenigde kerken. De Regiegroep stelt een quotum voor van € 21,50. Zo'n sterk gereduceerd quotum zet het landelijke kerkenwerk echter te veel onder druk. Aan de andere kant is een quotum van € 27,50 ook niet haalbaar. De commissie ziet een reductie van de budgetten als nodig en als mogelijk, door synergievoordelen. Ze stelt ook voor om de budgetten te laten meebewegen met het ledental. Daling van het ledental betekent ook verlaging van het kostenniveau. De Regiegroep is straks niet meer nodig. De diverse instituten moeten de kostenstijging door inflatie zelf opvangen; er wordt niet geïndexeerd. Het rapport specificeert dit allemaal. Het streven is om vanaf 2024 het quotum op € 25 te stabiliseren.

Voor de besluitvorming op een later tijdstip kan plaatsvinden, moet een aantal knopen worden doorgehakt. Een eerste knoop is hoe we voorsorteren op de jaren 2021-2023. De komende weken vindt besluitvorming plaats over alle ingediende budgetvoorstellen, terwijl er formeel nog geen

financieel kader is vastgesteld. Een andere knoop is het voorstel voor de nieuwe structuur, waarop de GS/LV kan anticiperen. De vraag van de commissie is: wordt het hier aangegeven kader gedeeld? En welke punten zijn er die nog uitgezocht moeten worden?

In een eerste besprekronde voeren 15 afgevaardigden het woord. Hierin worden de volgende vragen gesteld:

Is er bij de indeling in clusters overleg geweest met deputaten? Zijn de cijfers niet te rooskleurig?

Moeten rapporten van TU en de financiële commissie van de NGK niet worden meegenomen?

En hoe wordt de aangegeven herbronning uitgevoerd? De bijdragen aan hulpbehoevende kerken is bij de GKv € 5/lid en bij de NGK € 0,25/lid.

Levert samengaan TU en NGP niet meer synergie op? De kerk is primair lokaal. Hoe verhoudt zich dat met de katholiciteit van de kerk? Hoe waarderen we de wetenschappelijke component van de TU?

Nu is het dovenpastoraat ingedeeld bij het cluster externe contacten maar is ten dienste van plaatselijke kerken. Er zijn twijfels over de clusterindeling.

De bezieling voor de fusiekerk wordt in het rapport gemist. Wat hebben we ervoor over? Niet indexeren betekent een korting in de loop van de jaren. Hoe komt de commissie tot de bedragen die na eenwording bespaard kunnen worden? Er wordt aandacht gevraagd voor de verschillen in financiële draagkracht tussen de kerken en de regio's. De strategie in het rapport is gericht op hoe komen we bij een quotum van € 25. Maar over strategie is meer te zeggen. Zijn we niet te zwaarmoedig bezig? Bij stijging van het quotum met € 2,50 gaan de kosten van de kerk van de spreker met 0,4% omhoog. Waar is "de stip op de horizon"? Waar liggen de kansen voor het nieuwe kerkverband? Hebben we voldoende aandacht voor de gezamenlijke opdracht richting anderen?

Voordat de commissie reageert op de tijdens de eerste ronde opgebrachte onderwerpen, merkt br. A.F.M. Schippers (voorzitter LV) namens de moderamina het volgende op: in de voorbereiding van de besluiten moeten we een financieel kader hebben. Bij de opdracht hoorde ook: denk vanuit een visie. Maar de commissie zegt: daar heb je meer tijd voor nodig. Een tweede aandachtspunt is de organisatie van het werk. De commissie stelt clusters voor. Maar laat de reorganisatie van het werk nu niet de hoofdzaak van de bespreking worden: het gaat slechts om een houtskoolschets. Namens de commissie wijst br. Datema erop dat de commissie heeft gewerkt vanuit de visie, zoals ontwikkeld door de Regiegroep.

Ds. Krol beklemtoont dat het rapport nog maar een houtskooltekening is. De clusterindeling is flexibel. Helaas was er weinig tijd voor overleg met deputaatschappen en commissies. En dat terwijl voor sommige van hen ingrijpende voorstellen zijn gedaan. De bedoeling is een proces in gang te zetten. De commissie wil zeker niet dovenpastoraat een extern contact noemen. Maar wel een richting aanwijzen. Br. Kamsteeg hoort twee geluiden in de discussie. Er zijn er die de voorstellen te zuinig vinden en anderen zien een afnemende offerbereidheid. De commissie blijft bij een streefquotum van maximaal € 25. Tegenover wie pleit voor indexatie stelt hij dat meebewegen met de ledentallen het meest begrijpelijk is. Laat de instellingen zelf de kostenstijging opbrengen, maar herijk dat standpunt als de kwaliteit eronder lijdt. De GS/LV kan wel besluiten tot indexeren indien nodig. Voor de commissie liggen de prioriteiten bij de ondersteuning van de plaatselijke kerken, zoals dat gebeurt door het Praktijkcentrum en andere organisaties enerzijds en de Theologische Universiteit anderzijds. De laatste denkt al over haar eigen toekomst na. Wat valt er te winnen door samenwerking en optimaliseren van de interne bedrijfsvoering?

Kan de overheid een grotere bijdrage leveren aan de TU? Een uitgebreide risicoanalyse is er niet geweest. Als risico's zijn wel aangewezen het dalende ledental en de afnemende betaalbereidheid. Daarnaast kun je voor de GKv ook noemen de eventuele gevolgen voor het ledental van de besluitvorming rond man/vrouw en ambt, de samenwerking met de NGK en de kerkorde. Er is wel een appél gedaan op de verontrusten om te blijven. Voor de opmerking rond de financiën van het Praktijkcentrum verwijst hij naar de bespreking in een latere zitting. De plek van de stichting Evangelie en Moslims is verschillend binnen de kerken: binnen de GKv komt het benodigde geld vanuit collecten, de NGK financiert de stichting vanuit de Nederlands Gereformeerde Toerusting. De opmerkingen over

arme en rijke kerken en regio's is nuttig. Het verschil in de manier waarop ondersteuning is geregeld binnen GKv en NGK moet in de besluitvorming worden verdisconteerd. In de plannen rond het nieuwe dienstencentrum komt dat terug in het pleidooi voor gedifferentieerde tarieven. De commissie gaat de opmerkingen clusteren en stuurt het resultaat toe.

Namens deputaten financiën en beheer van de GKv brengt br. R. de Graaf het volgende in. De reserves zijn gegroeid omdat er minder uitgegeven is dan begroot was. Maar na 2023 is die reserve schoon op. Dat vraagt om regie. Het is de ervaring van de deputaten, van de Vereniging Samenwerking Emeritering, en van het Steunpunt Kerkenwerk dat de gevraagde bedragen goed opgebracht worden. Wel ziet hij ook de trend van de dalende bereidheid om te geven. Kerken besparen dan op de predikantsplaatsen. De laatste jaren zijn tientallen predikantsplaatsen verdwenen. De Regiegroep riep op tot samenwerking en lagere budgetten. Maar levert synergie wel kostenbesparing op? Of betekent samenwerking dat je meer gaat doen? Dat vraagt om regie, ook in de periode dat de generale synode afgesloten is. Inhoudelijke sturing is echter wel belangrijk. Iets voor een commissie integratie? De synode stelde meestal aan het begin van haar werk een financieel kader vast. Dat is nu niet gebeurd. Maar laten de deputaatschappen goed naar de kosten kijken. Het maximum dat het rapport van de Commissie Strategie en Financiën noemt is prima werkbaar.

Br. J.M. Louwerse wijst, namens de Financiële Commissie van de NGK, op de bijlage van het rapport van de commissie: het onderzoek. Met wie hebben de studenten gesproken? Waren dat vooral predikanten? In het algemeen: wat zinvol is om landelijk te doen, hoort daar. Hij is blij met de toelichting rond de hulpbehoevende kerken. Kan de Theologische Universiteit meer besparen? Straks is er voor al de studenten één curriculum. Stel de Universiteit als taak dat ze de synergievoordelen zichtbaar maakt. Hij heeft nog een vraag rond voorgesteld besluit 9; dat veronderstelt dat de bijdragen vanuit beide kerken gelijk moeten zijn, maar dan moet wel het puntje opgehelderd worden van de werknemer die is overgeheveld van de Nederlands Gereformeerde Toerusting naar het Diaconaal Steunpunt.

Tijdens de tweede besprekronde worden nog de volgende opmerkingen gemaakt:

Je hebt een hart om te offeren, een hoofd om te rekenen en handen om te geven en te ontvangen. Dat hoort bij de missie van de kerk die van Christus is. Dat staat tegenover het rendement denken van de hedendaagse cultuur.

Liever geen vierde bestuurslaag.

Is er balans tussen de predikantenopleiding, nascholing en promotie? Waaruit worden de buitenlandse studenten gefinancierd?

Verre Naasten kan niet namens de kerken spreken, wat het deputaatschap betrekkingen buitenlandse kerken wel kan. Verre Naasten kan dus niet een deel van het werk overnemen. Spreker kondigt een amendement aan op besluit 6.

Er wordt voor gepleit dat elke kerk tot een bepaalde drempel gebruik kan maken van het toekomstig dienstencentrum.

Wat zijn de prioriteiten van de fusiekerk?

Gebruik het verlangendocument voor het formuleren van visie en missie.

Als reactie op de tijdens de tweede ronde opgebrachte punten ziet br. Schippers een aantal punten voor de moderamina:

- kom met een voorstel over het proces om te komen tot een missie en visie.
- hoe organiseer je de regie op de uitgaven van de komende jaren?
- lees het voorstel over clustering als een houtskoolschets. De moderamina denken erover na dat proces verder te brengen.
- moderamina komen met een voorstel over een permanent moderamen.

Ds. Krol reageert namens de commissie. Het onderzoek door studenten van de TU is uitgevoerd onder een dwarsdoorsnede van de kerken, waar door de studenten mensen gezocht en bevraagd zijn die bekend zijn met het kerkelijke leven in hun gemeente. Er is inderdaad schaarste aan visie, maar uit het

onderzoek blijkt ook dat visies vaak niet werken. Vanuit het Samen op Weg-proces dat leidde tot de Protestantse Kerk in Nederland was het advies ook: doe niet te veel nieuwe dingen tijdens dit proces. Br. Kamsteeg vult aan. Het gaat inderdaad om een houtskoolschets, als begin van een gesprek dat wel ergens moet uitkomen. Op die uitvoering moet regie zijn, bijvoorbeeld van een permanent moderamen. Voor niet-indexeren zijn vooral budgettaire argumenten. Maar bekijk het elke drie jaar. Er komt een discussie over de regio-indeling aan, maar bezwaar die niet met financiële argumenten. Het gaat er niet om alles in stand te houden, maar uit het onderzoek blijkt vooral behoefte aan praktijkondersteuning en aan een gereformeerde opleiding voor predikanten. De rest komt erbij. Het Archief en Documentatiecentrum spreekt niet zo aan, maar zoiets is wel nodig. Uit de begroting van de Theologische Universiteit is niet op te maken welke baten bij welke lasten horen.

Br. de Graaf reageert namens deputaten financiën en beheer. Voor hen is het belangrijk dat er één bedrag als quotum komt voor alle kerken. Br. Louwerse (Financiële Commissie) sluit zich hierbij aan. Houd ook rekening met de dingen die nu buiten het quotum vallen. Wees dapper en snijd zo nodig in dingen die je niet de moeite waard vindt om te doen.

Vanuit de Regiegroep reageert br. A.P. de Boer. Het rapport van de Regiegroep bevat veel specifieke voorstellen, ook recent nog over de kerkorde. Hij ziet een spanning tussen wat je wilt en wat de mogelijkheden zijn. De Regiegroep voelt zich thuis bij de lijnen van de Commissie Strategie en Financiën. Ze is wel van mening dat er voor de universiteit een fundamentele bezinning nodig is dan nu in het rapport is gegeven. Blij was de Regiegroep met de versnelling die er was op het werkveld toerusting, rond de integratie van de instellingen PC, NGT en DDZ. Een complex gebeuren. Wees daarom wat voorzichtig met de besluiten rond de financiering ervan. Hij wijst op het tijdspad voor 2023. Eerst moeten er nog een nieuwe synode en landelijke vergadering komen rond de kerkorde in tweede lezing. Die vergadering kan ook andere dingen meenemen. Er was bij de Regiegroep terughoudendheid over visie en missie. De toerustingsorganisaties waarschuwen: stop daar niet te veel energie in, vanuit de ervaring hoe zoiets in de praktijk functioneert.

Tijdens een laatste meningvormende ronde worden nog de volgende opmerkingen gemaakt:

Gaat de tussenlaag tussen de clusters geld kosten? Je kunt met een visie geld besparen: met hoeveel mensen komt de nieuwe synode straks bij elkaar?

Er wordt aangedrongen op een landelijke regeling voor de steun aan de hulpbehoevende kerken. Zijn het ook niet vaak missionaire projecten? Is er zicht op wat die classicaal kosten?

We willen met elkaar toewerken naar een basis. Dit rapport helpt daarbij. Zet met elkaar die koers uit, zonder schoten voor de boeg.

We moeten het met elkaar over de inhoud hebben. Spreker voelt zich ongemakkelijk bij de opmerkingen over de Theologische Universiteit. Nu spreken we over geld, en pas in een later stadium over de strategie over de TU. Hij pleit ervoor dat straks in een plenaire zitting te doen.

Aan de Regiegroep wordt gevraagd in welke zin er een fundamentele discussie nodig is over de Theologische Universiteit.

Namens de commissie beaamt br. Kamsteeg dat een nieuwe laag geen geld mag kosten. Contact met elkaar als deputaten kan op allerlei manieren. Hij stemt in met de suggestie dat een GS/LV goedkoper kan, door een efficiëntere bespreking. De kosten voor de classes aan steun, ook voor missionaire projecten, zijn te onderzoeken. Ook hij heeft graag een gesprek over de inhoud zoals door een paar afgevaardigden voorgesteld. Maar hij ziet een weerbarstige praktijk.

Br. De Boer merkt allereerst op dat het rapport van de Regiegroep al cijfers over de regionale kosten vermeldt. Dat wisselt sterk per regio. Wat betreft de fundamentele discussie die nodig is, ziet hij hoe de taak van de Theologische Universiteit veranderd is. Vroeger leidde men daar predikanten op als enige taak. Dat is nu, volgens het rapport van de universiteit, sterk verbreed, terwijl de uitstroom aan predikanten beperkt blijft. Dat kan tot vragen in de kerken leiden. Voer daarover het goede gesprek. Als je met elkaar achter die koers voor verbreding en verdieping staat, prima. En voer het gesprek op tijd.

De preses merkt op dat de moderamina de suggestie meenemen om het werk van de Theologische Universiteit plenair te bespreken.

Ds. Krol dankt voor de bespreking van de dag. De commissie kan verder met de genoemde punten. Het gaat om één kerk zijn, ook in praktische dingen. De preses meldt dat het moderamen het huiswerk heeft genoteerd: vragen rond de missionaire visie, de clustering van deputaatschappen en of het mogelijk is de synode provisorisch te sluiten. De preses zegt toe dat net als binnen de NGK-kerken de GKv-kerken de gelegenheid krijgen op het rapport te reageren. Dat moet dan wel voor de afrondende en besluitvormende bespreking op 14 november (datum later gewijzigd in 28 november).

28 november 2020

Artikel 108 - Besluiten strategie en financiën

Materiaal:

1. besluit van de GS en de LV d.d. 7 maart 2020 tot instelling van de commissie strategie en financiën;
2. rapport [*Ambities in balans*](#) d.d. 10 september 2020 van de commissie strategie en financiën (CSF) met bijlage.

Besluit 1:

- a. in te stemmen met de hoofdlijn van het rapport wat betreft de inhoudelijke ambities voor het landelijk kerkenwerk: de ondersteuning van gemeenten en het opleiden en toerusten van predikanten zijn vooralsnog de speerpunten;
- b. uit te spreken dat verdere bezinning op het landelijke kerkenwerk wenselijk is, zo mogelijk verbonden met visieprocessen over lokaal kerkzijn;
- c. het gezamenlijk moderamen de opdracht te geven de volgende GS en LV te dienen met voorstellen om deze bezinning vorm te geven;
- d. het gezamenlijk moderamen daarnaast op te dragen publiekelijk te werken aan de waardering voor het kerkverband door de waarde van het kerkverband te onderstrepen, ten einde ook de offerbereidheid hiervoor in stand te houden en een neergaande toonzetting te voorkomen.

Gronden:

1. Uit het rapport van de Commissie Strategie en Financiën blijkt dat de in besluit 1a genoemde thema's genoemd worden als belangrijkste aandachtspunten in het huidige kerkenwerk.
2. Een verdere bezinning op het landelijke kerkenwerk is gewenst, maar kan beter verbonden worden met het bredere proces van bezinning dat, naar verwacht wordt, mede door de hereniging van de kerkverbanden op gang zal komen.

Besluit 2:

voor de vaststelling van de budgetten van deputaatschappen, commissies en instellingen van het te vormen kerkverband als richtinggevend uitgangspunt uit te spreken dat deze evenredig en vooralsnog zonder indexerend zullen meebewegen met de ontwikkeling van het ledental.

Gronden:

- a. Naast inhoudelijke ambitie geldt betaalbaarheid voor de kerken als leidend principe.
- b. De verschillen in quota tussen GKv en NGK vragen om harmonisatie waarbij in de aanvangsfase een redelijk doelbedrag wordt genoemd.

Besluit 3:

het werk dat nu door deputaatschappen, commissies en instellingen wordt verricht in de komende jaren te herstructureren.

Grond:

Herstructurering kan bijdragen aan een meer toegankelijke en overzichtelijke structuur van het landelijk kerkenwerk en een meer integrale bespreking daarvan.

Besluit 4:

1. het budget voor de contacten met buitenlandse kerken aan te passen aan de veranderende omstandigheden en de contacten met verwante kerken in het buitenland waar mogelijk te laten onderhouden door of in samenspraak met Verre Naasten;
2. het op 9 januari onder voorbehoud genomen besluit te wijzigen zoals vermeld in het totale budgetoverzicht, opgenomen in bijlage 7-1 van deze acta.

Grond:

Afgezien van het verschil in begrotingen tussen GKv en NGK speelt hierin de beëindiging van het lidmaatschap van de ICRC en het opzeggen van relaties door een aantal buitenlandse (zuster)kerken een rol. Intensievere samenwerking met Verre Naasten levert synergievoordeel op.

Besluit 5:

de Theologische Universiteit en de nieuwe instelling voor ondersteuning te vragen actief samenwerking te zoeken met verwante instellingen van andere kerkverbanden om de kwaliteit van het werk te vergroten en tevens financiële synergievoordelen te behalen en daarover te rapporteren aan de volgende generale synode en Landelijke Vergadering.

Grond:

Het hebben van een eigen theologisch opleidingsinstituut en een instelling voor ondersteuning van de kerken is van groot belang voor de plaatselijke gemeenten. De huidige ontwikkelingen in het kerkelijke leven vragen wel om het zoeken van samenwerking met andere kerken en kerkelijke instellingen.

Besluit 6:

uit te spreken dat

- a. voor het totaal van het landelijk kerkenwerk een zodanige kostenreductie wenselijk is dat het quotum bij de eenwording van beide kerkverbanden gestabiliseerd kan worden op € 25 per lid;
- b. de in het CSF-rapport en hieronder aangegeven kostenreductie daarbij richtinggevend zal zijn.

Onderdeel	bijdrage 2021-2023	reductie 2024
TU	2.070.000	115.000
PC/NGT/DS/Miss.	840.000	45.000
ADC	160.000	10.000
Regiegroep	32.000	32.000
Liturgie	30.000	25.000
BBK	55.000	25.000
AO/financiën	> 200.000	50.000
overige		15.000
Totaal		317.000

Besluit 7:

Het gezamenlijk moderamen van GS en LV, opdracht te geven een werkgroep integratie te vormen met de volgende opdracht:

- a. het veranderingsproces, zoals beschreven in het rapport van de commissie strategie en financiën met de naar aanleiding hiervan genomen besluiten, aan te jagen en te ondersteunen;
- b. dit te doen in goed overleg met de Regiegroep, deputaten financiën en beheer (GKv), de Financiële Commissie (NGK) en de moderamina van GS en LV;
- c. van haar werkzaamheden verslag uit te brengen aan de volgende GS en LV.

Grond:

De genomen besluiten op basis van het rapport vragen om een adequate en voortvarende uitvoering. De Werkgroep Integratie heeft daartoe niet alleen een sturende en stimulerende taak, maar moet ook de onderlinge samenhang bewaken vanuit het organisatorisch en financieel totaaloverzicht.

28 november 2020

Artikel 109 - Bespreking strategie en financiën

Preses br. A.F.M. Schippers geeft het woord aan ds. D.W.L. Krol. Deze licht de door de commissie strategie en financiën (CSF) voorgestelde besluittekst toe. Ten opzichte van de eerdere besluittekst zijn een paar zaken veranderd. De besluiten over het liturgisch steunpunt en de fusie van de dienstverlenende organisaties zijn eruit gehaald. Toegevoegd is de opdracht voor de werkgroep integratie. Visievorming hoort niet tot de opdracht van de commissie integratie maar tot die van het moderamen. Br. S. Stelpstra heeft een amendement ingediend; de commissie neemt daaruit het voorstel over om in besluit 1b de woorden 'na hereniging van de kerkverbanden' weg te halen.

In de eerste besprekronde wordt een aantal opmerkingen gemaakt en vragen gesteld. Er wordt gewezen op het ontbreken van een aantal gegevens voor het grote financiële kader, rond de emeritaatsvoorziening bijvoorbeeld.

De commissie gaat uit van een stabiel ledental van de NGK. Hoe ziet dat eruit na de coronatijd? Uitgangspunt is dat plaatselijke kerken financiële ruimte houden. Een quotum van 25 euro is voor de NGK-kerken een stevige verhoging. Misschien is er nu extra behoefte aan ondersteuning vanuit de steunpunten. Die is dan landelijk te betalen. Toch moet je nu uitgaan van een bedrag per lid zonder inflatiecorrectie. Misschien kan er voor het ADC een constructie komen zoals bij het Steunpunt Liturgie.

Br S. Stelpstra licht zijn amendement toe. Hij gaat in op de toon van de voorstellen. Bezuinigen past niet bij een christen, dat is: je talenten in de grond stoppen. Bewust financieel beleid is nodig, maar geld moet niet leidend zijn. Dat is een bijbels zicht op de kerk van vandaag. Fixeren van het quotabedrag is daarbij visieloos. Een herstructureringsfonds kan helpen bij de overgang. Hoe worden de reacties van de diverse classes en regio's worden verwerkt? Is er ruimte voor inhoudelijke argumenten rond ambities?

Een afgevaardigde heeft moeite met het idee van clustering van deputaatschappen. Hij is wel voor betere samenwerking, maar doe dat praktisch en doelgericht. Reken ermee, vanuit de ervaring in het werk rond kerkelijke eenheid, dat er een spanning is tussen de landelijke insteek en de lokale uitwerking. Het landelijke werk is nodig, maar leeft veel minder. Hij overweegt een amendement hierover.

Kunnen we nu al over een bedrag voor de Theologische Universiteit spreken, terwijl dat op 12 december weer aan de orde komt?

Na een schorsing voor overleg reageert eerst ds. Krol. Hij wijst op de titel van het rapport: ambities in balans. De opdracht lag op organisatorisch en financieel vlak: waar liggen dan de prioriteiten? Hij stemt in met de opmerking dat je niet moet clusteren om het clusteren. Het gaat wel om een efficiënte manier om samen te werken. Rond de reacties van de classes merkt hij op dat het aan de afgevaardigden is om die mee te nemen in het proces. Hij ontkent, tegenover br. Stelpstra, dat het rapport financieel aangestuurd is. De balans is er. Vanwege de onzekerheid over het ledental is het uitgangspunt: niet indexeren.

Br. A.T. Kamsteeg vervolgt namens de CSF. De commissie wil een balans vinden tussen ambities en financiële middelen. Het is echter geen wetenschappelijke balans met hetzelfde resultaat voor iedereen. Het bedrag van 25 euro vanaf 2024 lijkt daarom redelijk. Het gaat daarbij om een richtinggevend bedrag, bewegend met het ledental. Het is op elke synode bespreekbaar of het bedrag

nog steeds passend is. De uitdaging bij het werk is: kan het efficiënter, beter? Een herstructureringsfonds is niet nodig. Daar moet je ook weer geld voor vragen. Geef de instellingen nu wel kaders mee.

De emeritaatsvoorziening is niet meegenomen in deze besluiten. Een ander gremium werkt daar hard aan. Ook de missionaire projecten vallen hierbuiten. Een inventarisatie van de klassieke kosten loopt nog; daarbij gaat het om € 2 á 3 per lid. Br. Kamsteeg wijst erop dat we bij dit besluit geen budgetten vaststellen; dat gebeurt later. Maar het gaat nu om een richting voor de toekomst. Uit de reacties van de classes tot nu toe blijkt hoe divers de zaken liggen. Maar dat was de commissie al bekend. Over de inbreng van de classes en regio's wordt apart gesproken. Een voorstel van orde, van br. H.H. Bouma, om die inbreng anders te bespreken dan nu wordt verworpen.

In de tweede ronde wordt de reactie van de classis Amersfoort aangehaald: stel eerst je ambities vast en laat het geld volgen. Zo voorkom je de kaasschaafmethode en kun je ook zeggen waar je gaat minderen. Door een ander wordt opgemerkt dat terecht gesteld wordt dat de inhoud niet moet lijden onder de financiën. Tegelijk is het realistisch te rekenen met een dalend ledental. Het belangrijkste thema voor de komende tijd is: visie en missie. Dat geeft ook de tijd om in te gaan op de reacties van de classes. Dat betekent dat het moderamen en de werkgroep integratie moet werken aan draagvlak. Er wordt op gewezen dat nog niet alle reacties uit de regio's binnen zijn.

Ds. Krol antwoordt dat de classis Amersfoort een gedegen en waardevol advies geeft. Maar het is nu zaak te stabiliseren en vanaf 2024 misschien grote dingen te doen. Br. Kamsteeg vult aan. De methode Amersfoort is volstrekt legitiem. Onze voorstellen gaan over de komende drie jaar. Intussen pakken de moderamina de visievorming op. Dit traject kan tot andere projecten leiden dan nu aangegeven. Br. S.R.S. Datema van de CSF wijst op het onderzoek vanuit studenten theologie dat hoort bij het rapport. Ambities voor het kerkverband zijn anders dan ambities voor de plaatselijke gemeenten. Houd wel vast aan het budgetkader. En zijn twee amendementen, van de brs. S. Stelpstra en J.E. van Dijk. Na peiling blijkt dat ze voldoende gesteund worden.

Het amendement Stelpstra houdt in:

Besluit 1.c aanvullen met *“Daartoe een deputaatschap of commissie in te stellen die kosteloos of tegen geringe kosten zich bezinnen op groei en herstel van de kerken en het tegengaan van krimp. Het deputaatschap of commissie een bredere opdracht mee te geven dan een financiële en daartoe de bemensing daarop af te stemmen”*.

Aan besluit 1 toe te voegen: *“d. Publiekelijk te werken aan de waarde en de uitstraling van het kerkverband en het werk van meerdere vergaderingen daarin te promoten, ten einde ook de offerbereidheid hiervoor in stand te houden en een neergaande toonzetting te voorkomen.”*

Bij besluit 2 te verwijderen: *“deze evenredig en zonder indexering zullen meebewegen met de ontwikkeling van het ledental”* en toe te voegen *“als stip op de horizon de voorgestelde €25,- uit het CSF rapport als richtinggevend quota te nemen in samenhang met de geformuleerde besluiten 6, 7 en 8, met dien verstande dat indexeringen of stapsgewijze verhogingen (in €) niet zijn uit te sluiten, waarbij geld volgend is aan de Missie”*.

Bij grond van besluit 2 verwijderen *“naast inhoudelijke ambitie geldt betaalbaarheid voor de kerken als leidend principe”* en toe te voegen *“De verschillen in quota tussen GKv en NGK vragen om harmonisatie waarbij in de aanvangsfase een redelijk doelbedrag wordt genoemd”*.

Bij grond van besluit 6 verwijderen *“Vanwege de verwachte ontwikkelingen in ledental en de betaalbaarheid voor de kerken is deze stabilisatie zeer wenselijk.”* En toevoegen *“De verschillen in quota tussen GKv en NGK vragen om harmonisatie waarbij in de aanvangsfase een redelijk doelbedrag wordt genoemd”*.

Aan besluit 8 toe te voegen: *“Voor de beoogde kostenreductie een herstructureringsfonds te vormen, waarin tegenvallende kortingen kunnen worden gedekt ter grootte van 50% van de reductie en te financieren uit de reserves”.*

Bij grond van besluit 9 *“inhoudelijk”* te vervangen door *“organisatorisch”* en toe te voegen *“De werkgroep heeft geen zeggenschap over de inhoud van een nodige bezinning noch over die van de deputaatschappen/commissies”.*

Het amendement Van Dijk luidt:

Besluit 3:

het werk dat nu door deputaatschappen, commissies en instellingen wordt verricht in de komende jaren waar nodig en mogelijk te herstructureren.

Grond:

Herstructurering kan bijdragen aan een meer toegankelijke en overzichtelijke structuur van het landelijk kerkenwerk en een meer integrale bespreking daarvan.

En in de opdracht van de commissie integratie onder 2 en 3 de zinsneden over clustering weg te laten.

De voorzitter opent de bespreking. Het amendement Stelpstra raakt het werk van het moderamen in de visievorming. Inderdaad, niets is zo sterk als Christus' werk. In het tegengaan van krimp zijn bezinning en gebed cruciaal. Bij de inzet van het moderamen nemen we de onderzoeken van het Praktijkcentrum en van de Theologische Universiteit mee, naast de waardevolle elementen uit de input van br. Stelpstra en ook van wat naar voren komt in Kerk 2030. Het voorliggende amendement, zo zegt het moderamen toe, nemen we mee in de opdracht en de uitwerking. Ds. Krol reageert vanuit de commissie. Hij ontkent dat het financieel aspect voor hen leidend was. Liever geen deputaatschap visievorming. Laat dat laatste liggen bij het moderamen en breng de financiële kant onder bij de werkgroep integratie.

Br. Stelpstra licht zijn amendement toe. Moet je een keuze maken tussen idealisten en realisten, of gaat het eerder om evangelisten? Hij ervaart de balans wel bij de commissie, maar ziet dit niet terug in de taal. Hij is blij met de toezegging te werken aan visie. Doe dat vooral kosteloos: er zijn mensen al mee bezig binnen het kerkverband. En werk publiek aan de uitstraling en waarde van het kerkverband. Hij wijst op de relatie tussen besluit 2 en besluit 8. Fixeer die 25 euro niet zo. Er moet wel een mogelijkheid zijn voor wijziging. Inderdaad, er is vermindering van ledental en er is minder draagkracht. Maar de financiële positie van de kerken is niet zwaar. Kortom: zijn punt 1c kan weg; hij pleit voor het woord richtinggevend en hij wil in het besluit andere gronden.

Tijdens de tweede besprekronde steunen enkele afgevaardigden het amendement Stelpstra. In de besprekingsronde wordt aandacht gevraagd voor het kerkverband. Voor de regio geldt dat het kerkverband van belang is voor zover het dienend is. Maar het heeft de neiging dingen naar zich toe te trekken. De vraag naar de emeritaatsfondsen kan dan wel niet in de opdracht van de commissie zitten, maar de commissie Strategie en Financiën zou toch kijken naar het grote beeld?

Er wordt geadviseerd de jeugd te betrekken bij het gesprek over de toekomst.

Br. R. de Graaf reageert namens deputaten financiën en beheer (GKv). De kerken vroegen om een stabiel quotum. De deputaten staan achter het rapport van de commissie Strategie en Financiën.

Br. Louwerse spreekt namens de financiële commissie (NGK). Inderdaad, met de 25 euro voor het quotum is niet alles gezegd. In de GKv komt daar 25 euro voor missie bij, en 60 euro voor de emeritaatsvoorziening. Aan de NGK-kant zijn de traktementen hoger vanwege de pensioenpremie. Dat maakt het effect op de plaatselijke kerken moeilijk te vergelijken. De voorzitter vult aan. Op het moment is er zeer intensief overleg tussen de VSE (Vereniging Samenwerking Emeritering, GKv) en de NGA (Nederlands Gereformeerde instelling Arbeidszaken). Wat de uitkomst is, moet nog duidelijk

worden, maar de intentie om er samen uit te komen is duidelijk. De moderamina hebben vertrouwen in dit proces.

Br. Stelpstra reageert. Hij is het volledig eens met de opmerking: het kerkverband moet de kerken dienen. Hij pleit niet voor verhoging, maar de grote kosten zitten bij een paar organisaties die zich richten op de verbreiding van het evangelie. De andere deputaatschappen kosten niet veel. Hij worstelt met besluit 8, dat het heeft over 'het quotum wordt vastgesteld'. Kan de commissie dat nuanceren?

Br. Kamsteeg reageert namens de commissie. Er is een samenhang tussen de besluiten 2 en 8. Het laatste gaat over richtinggevende besluiten die nodig zijn. Er is uiteindelijk niet gek veel meningsverschil. De preses stelt voor dat de commissie en de brs. Stelpstra en Van Dijk even overleg plegen. De vergadering wordt geschorst. Na de schorsing reageert ds. Krol namens de CSF. De CSF neemt het amendement van br. Van Dijk over en het amendement van br. Stelpstra is naar aanleiding van de bespreking ingevlochten in het voorstel. Besluit 6 en 7 hoeft nu geen afronding; dat gebeurt later in het kader van de reorganisatie. Op voorstel van ds. Van Hijum wordt de grond onder besluit 2 gesplitst.

De besluiten worden daarna met algemene stemmen door beide vergaderingen genomen; besluit 4 is alleen een GS-besluit. De commissie strategie en financiën wordt onder dank gedechargeerd.

HOOFDSTUK 9: NIEUWE KERKORDE

Tekst wordt na bespreking door GS/LV (waarschijnlijk najaar 2021) toegevoegd.

HOOFDSTUK 10: SLOTHANDELINGEN

12 december 2020

(definitieve nummering later)

Artikel 10.a - Benoemingen

De vergadering stemt in met de door de moderamina voorgestelde benoemingen in de diverse commissies. Zie voor het volledige overzicht bijlage 9-1. De vergadering geeft mandaat aan het moderamen voor het invullen van de nog niet ingevulde plaatsen.

27 november 2020

Artikel 10.b - Eerste bespreking provisorische sluiting GS

Op 27 november is een notitie van het moderamen aan de orde over provisorische sluiting van de GS. De inhoud van de notitie is als volgt:

Huiver voor een synode die zichzelf continueert, dat zit ons als vrijgemaakte gereformeerden mensen in het bloed. En terecht. Want een synode mag niet meer doen dan past binnen het mandaat van afgevaardigden van de kerken. De kerken bepalen wat er op de agenda staat en dat behoort een meerdere vergadering af te handelen. Meer niet. Maar als het haar niet lukt om daarmee klaar te komen voordat, volgens de bestaande bepalingen, een volgende synode moet worden samengeroepen? Ook dan heeft ze geen excuus om zichzelf te continueren. Ze zal het stokje moeten overdragen aan die volgende synode.

Maar een provisorische sluiting dan? Dat is een ander verhaal. Een synode kan te maken krijgen met een proces dat vraagt om de mogelijkheid van tijdige terugkoppeling en afstemming. Als die afstemming zou moeten wachten tot een volgende synode, zou dat tot schade van het proces kunnen leiden en zo tot schade voor de kerken. Een voorbeeld van zo'n proces is het werk aan een nieuwe kerkorde voor de verenigde Nederlands Gereformeerde en Vrijgemaakte kerken. In zulke gevallen is het niet ongebruikelijk dat een synode voorlopig wordt geschorst. De leden van de vergadering hebben dan tijdelijk de handen vrij, terwijl achter de schermen aan de voorbereiding van de afhandeling van zaken wordt gewerkt, die veel tijd vraagt. De synode kan dan op een later moment weer worden bijeengeroepen voor nadere besluitvorming die voortvloeit uit de besluitvorming over een zaak op de agenda.

Zo is de synode van Meppel 2017 provisorisch gesloten na het besluit om werk te maken van de hereniging van de NGK en de GKv. Dat gaf de mogelijkheid later nog stappen te zetten om het eenwordingsproces op gang te brengen door de aanstelling en instructie van de Regiegroep. Maar zo kan ook de mogelijkheid gecreëerd worden om in een lopend proces gelegenheid voor terugkoppeling en afstemming in te bouwen.

Zoiets wil het moderamen aan jullie als GS-vergadering voorstellen. Daarbij gaat het in de eerste plaats om het voortgaande proces van de totstandkoming van een nieuwe kerkorde, waaraan gewerkt wordt door de Regiegroep en de Werkgroep toekomstige kerkorde. Maar daar komt bij het proces van integratie, met het oog waarop de GSLV-moderamina, op voorstel van de CSF, een werkgroep integratie benoemen. Ook voor de uitvoering van hún instructie kan het van belang zijn dat de GS niet, zodra de zaken op de agenda zijn afgehandeld, wordt gesloten. Tenslotte zal deze commissie onder verantwoordelijkheid van de GSLV-moderamina opereren ten dienste van een, ook praktisch, voorspoedig verloop van het eenwordingsproces van NGK en GKv.

Dit voorstel is aan de orde in de GS-vergadering van aanstaande vrijdag. We willen als moderamen hier nog een formeel voorstel voor formuleren, maar daar hebben we nog geen gelegenheid voor gevonden. Vrijdag willen we inhoudelijk dit voorstel wel bespreken, waarna we later, mogelijk via email-besluitvorming, het besluit formeel kunnen nemen.

Op 27 november geeft preses ds. M.H. Oosterhuis de moderamennotitie in bespreking. Vanuit de vergadering wordt de suggestie gedaan om in de besluittekst op te nemen welke onderwerpen na de

provisorische sluiting nog door de GS behandeld kunnen worden. Namens het moderamen zegt de preses dat toe. Ook zal worden opgenomen dat het moderamen van de GS gemachtigd wordt de synode te sluiten, net zoals dat bij de Landelijke Vergadering gebeurt. De vergadering kan zich vinden in de voorgestelde lijn.

12 december 2020

Artikel 10.c - Besluiten provisorische sluiting GS

Besluit 1:

de synode, na afronding van de haar door de kerken opgedragen agenda, provisorisch te sluiten.

Besluit 2:

het moderamen op te dragen:

- a. te blijven optreden als moderamen van de synode om, in samenwerking met het eveneens voort bestaande moderamen van de landelijke vergadering van de NGK, bestuurlijk te handelen met betrekking tot zaken die voortkomen uit de afgehandelde agenda, in het bijzonder met het oog op de voorbereiding van de verlangde hereniging van GKv en NGK;
- b. zo nodig een zitting van de synode uit te schrijven of een schriftelijke vergaderronde te houden indien synodale besluitvorming met betrekking tot genoemde zaken geen uitstel toelaat;
- c. het eerste deel van de Acta van GS Goes 2020 af te ronden en te publiceren, lopende tot aan de provisorische sluiting;
- d. de GS Goes 2020 formeel te sluiten voorafgaande aan de constituerende vergadering van de volgende generale synode;
- e. van zijn werkzaamheden na de provisorische sluiting verslag te doen aan de volgende generale synode, en de afrondende artikelen van de acta van GS Goes 2020 te doen opnemen in de acta van de volgende generale synode.

Besluit 3:

het moderamen daarnaast op te dragen, in afstemming met deputaten relatie kerk en overheid, de kerken in voorkomende gevallen te vertegenwoordigen in externe contacten.

Gronden:

1. De bijzondere situatie van het toewerken naar een vereniging van kerkverbanden vraagt om de mogelijkheid van bestuurlijk handelen door een daartoe bevoegd moderamen en van het zo nodig nemen van besluiten door de synode, zonder dat dit vooraf precies af te bakenen is.
2. Voor de samenwerking met het moderamen van de landelijke vergadering van de NGK is het wenselijk dat beide gremia dezelfde status hebben; het LV-moderamen heeft een blijvende functie binnen de NGK.
3. De bepalingen in besluit 2 a en d sluiten uit dat de synode en/of het moderamen zichzelf continueert en/of zich nieuwe agendapunten toe-eigent, wat in strijd zou zijn kerkorde art. E62.5.
4. Bij de gelijkschakeling van de opdrachten aan deputaten relatie kerk en overheid en de commissie contact hoge overheid van de NGK is de benoeming van de preses als 'be voorzitter' vervallen; bij een voort bestaand moderamen ligt het voor de hand dat dit moderamen de representatieve taken namens de kerken waarneemt.

12 december 2020

Artikel 10.d - Tweede bespreking provisorische sluiting GS

Bespreking van deze besluiten levert de enige vraag op of nog wel kan worden gesproken van een GS 2020. Immers de synode is in 2019 gestart en zal naar verwachting in 2021 worden gesloten. Als antwoord wordt gegeven dat we de regelmaat van één synode per drie jaar aanhouden en deze GS dus de geschiedenis in zal gaan als die van 2020. Hierna worden de voorgestelde besluiten met algemene stemmen aangenomen.

BIJLAGEN

Bijlage 4-1, artikel 53: Statuut van de Theologische universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland

A. DE UNIVERSITEIT

Artikel 1–instelling

De Gereformeerde Kerken in Nederland onderhouden in overeenstemming met artikel B13.1 van de kerkorde een theologische universiteit voor de wetenschappelijke vorming tot dienaar van het Woord.

Artikel 2–grondslag

De universiteit is in haar arbeid gebonden aan de leer van de Heilige Schrift, zoals die is samengevat in de belijdenisgeschriften van de kerken.

Artikel 3–doelstelling

- 3.1 De universiteit heeft als doel de wetenschappelijke, geestelijke en praktische vorming van (aanstaande) gereformeerde predikanten, de beoefening van de gereformeerde theologie en de doorwerking daarvan in kerk en wereld. De universiteit verzorgt daartoe wetenschappelijk onderwijs, verricht wetenschappelijk onderzoek en vervult daarnaast taken op het gebied van de kennisuitwisseling.
- 3.2 De wetenschappelijke, geestelijke en praktische vorming is gericht op het bijbrengen van zodanige kennis, inzicht, vaardigheden en attituden, dat een afgestudeerde:
 - a. zelfstandig kan functioneren als gereformeerd predikant;
 - b. zelfstandig kan functioneren op de verschillende deelgebieden van de theologie;
 - c. in aanmerking kan komen voor een vervolgopleiding tot wetenschappelijk theologisch onderzoeker;
 - d. zelfstandig zijn opleiding kan benutten ten dienste van de bewaring en verbreiding van het evangelie.

Artikel 4–rechtspersoonlijkheid en naam

- 4.1 Krachtens besluit van de Generale Synode Harderwijk 2011-2012 (Acta 66A) is de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland als zelfstandig onderdeel van deze kerken een rechtspersoon op grond van artikel 2:2 van het Burgerlijk Wetboek.
- 4.2 De naam van de universiteit luidt op grond hiervan: 'Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland'.
- 4.3 In dit statuut worden de Gereformeerde Kerken in Nederland aangeduid als 'de kerken', de generale synode van deze kerken als 'de generale synode' en de theologische universiteit als 'de universiteit'.

Artikel 5–universiteit

De universiteit is een levensbeschouwelijke universiteit in de zin van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW).

Artikel 6–vestiging

De universiteit is gevestigd te Kampen.

Artikel 7–bestuurlijke organisatie

- 7.1 Het bestuur van de universiteit is opgedragen aan het college van bestuur.
- 7.2 Het toezicht op het bestuur wordt uitgeoefend door de raad van toezicht.
- 7.3 Elk van de organen is in de uitoefening van zijn functies gebonden aan dit statuut en aan de besluiten van de generale synode.

B. BESTUUR

Artikel 8–bestuur

- 8.1 Het college van bestuur is belast met het bestuur van de universiteit in haar geheel en met het beheer daarvan, onverminderd de bevoegdheden van de raad van toezicht.
- 8.2 Het bestuur als bedoeld in artikel 8.1 omvat onder meer:
- het bepalen van het algemeen beleid van de universiteit en het realiseren daarvan;
 - de directe verantwoordelijkheid voor de reguliere voortgang van onderwijs, onderzoek en kennisuitwisseling;
 - het zorgdragen voor de continuïteit van de organisatie;
 - het jaarlijks voorafgaand aan het begrotingsjaar opstellen van de begroting;
 - het driejaarlijks opstellen van een meerjarenbegroting ten behoeve van de generale synode;
 - het jaarlijks vaststellen van de jaarrekening en het jaarverslag;
 - het doelmatig beheer van de financiële en overige middelen van de universiteit;
 - het uitoefenen van de taken en bevoegdheden die aan het college van bestuur als instellingsbestuur zijn opgedragen dan wel het doen uitoefenen daarvan krachtens delegatie of mandaat;
 - het uitoefenen van het bevoegd gezag van de universiteit;
 - het bepalen van het personeelsbeleid en het voeren van het personeelsbeheer;
 - het driejaarlijks vaststellen van een formatieplan;
 - het benoemen, schorsen en ontslaan van personeel;
 - het onderhouden van contacten met instellingen voor theologisch hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en het aangaan van structurele samenwerking met een andere instelling voor theologisch hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek in binnenland of buitenland;
 - het aangaan van overeenkomsten met de Rijksoverheid betreffende de financiële zaken aan de opleiding en vorming verbonden.
- 8.3 Het college van bestuur stelt een bestuurs- en beheersreglement vast ter regeling van het bestuur, het beheer en de inrichting van de universiteit. Dit reglement behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 8.4 Het college van bestuur stelt ten minste eenmaal per zes jaren een instellingsplan vast, dat een omschrijving geeft van de inhoud van het voorgenomen beleid voor de duur van het plan. Daarbij wordt in het bijzonder aandacht besteed aan de voornemens tot bevordering van de kwaliteit van het onderwijs, onderzoek en kennisuitwisseling en tot verbetering van de inrichting van de opleidingen aan de instelling. Het instellingsplan behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 8.5 Het college van bestuur stelt een treasuryplan vast. Het treasuryplan behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 8.6 Het college van bestuur stelt de risicobeheersings- en controlesystemen vast. Deze behoeven de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 8.7 Het college van bestuur brengt aan iedere gewone generale synode verslag uit over het functioneren van de universiteit en het door hem gevoerde beleid en beheer. Het verslag wordt via de raad van toezicht aan de generale synode aangeboden.

Artikel 9– college van bestuur

- 9.1 Het college van bestuur bestaat uit ten hoogste drie leden, onder wie de rector van de universiteit.
- 9.2 De leden van het college van bestuur worden door de raad van toezicht benoemd, geschorst en ontslagen. De benoeming geschiedt voor een door de raad van toezicht te bepalen termijn.
- 9.3 De universiteitsraad wordt tijdig in de gelegenheid gesteld om aan de raad van toezicht advies uit te brengen over het profiel van leden van het college van bestuur. Indien de raad van toezicht het voornemen heeft een lid van het college van bestuur te benoemen of te ontslaan,

hoort het vertrouwelijk de universiteitsraad op een zodanig tijdstip dat het van wezenlijke invloed kan zijn op de besluitvorming.

- 9.4 Als voorwaarde voor benoeming tot lid van het college van bestuur geldt dat men meelevend lid moet zijn in volle rechten van een van de Gereformeerde Kerken in Nederland, de Nederlands Gereformeerde Kerken, of van een kerk die zich laat kennen door onderwerping aan Gods Woord en binding aan de gereformeerde belijdenissen. Van de kandidaat wordt verwacht dat hij/zij de grondslag van de universiteit als geformuleerd in artikel 2 van harte onderschrijft en dit bij benoeming bekrachtigt door het ondertekenen van het bindingsformulier als bedoeld in art. 22.3. Indien een lid van het college van bestuur niet langer aan deze benoemingsvoorwaarde voldoet, dient hij de raad van toezicht hiervan onverwijld in kennis te stellen. Het niet langer voldoen aan deze benoemingsvoorwaarde brengt mee dat de benoeming als lid van het college van bestuur van rechtswege eindigt.
- 9.5 De voorzitter van het college van bestuur wordt uit de leden door de raad van toezicht benoemd.
- 9.6 De leden van het college van bestuur zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het bestuur bedoeld in artikel 8, zulks met inachtneming van een in het bestuurs- en beheersreglement te regelen portefeuillevverdeling.
- 9.7 Een lid van het college van bestuur kan om gewichtige redenen tussentijds worden ontslagen.

Artikel 10–rector

- 10.1 De rector van de universiteit wordt benoemd door de raad van toezicht op voordracht en met instemming van de senaat.
- 10.2 De rector wordt benoemd voor een periode van vier jaar. Aansluitende herbenoeming is eenmaal mogelijk.
- 10.3 Nadere regels over het rectoraat worden in het bestuurs- en beheersreglement gesteld.

C. TOEZICHT OP HET BESTUUR

Artikel 11–Taken raad van toezicht

- 11.1 De raad van toezicht is belast met het toezicht op de uitvoering van werkzaamheden en de uitoefening van bevoegdheden door en namens het college van bestuur en staat het college van bestuur met raad terzijde.
- 11.2 De raad van toezicht is in elk geval belast met:
 - a. het benoemen, schorsen, ontslaan en vaststellen van de beloning van de leden van het college van bestuur;
 - b. het goedkeuren van het bestuurs- en beheersreglement als bedoeld in artikel 8.3;
 - c. het goedkeuren van het instellingsplan als bedoeld in artikel 8.4;
 - d. het goedkeuren van de onderwijsprogramma's als bedoeld in artikel 34;
 - e. het goedkeuren van de onderzoeksprogramma's als bedoeld in artikel 38;
 - f. het goedkeuren van het plan voor kennisuitwisseling als bedoeld in artikel 39;
 - g. het goedkeuren van de meerjarenbegroting, de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag van het college van bestuur als bedoeld in artikel 8.2;
 - h. het goedkeuren van de risicobeheersings- en controlesystemen als bedoeld in artikel 8.6.
 - i. het goedkeuren van voorgenomen besluiten van het college van bestuur inzake benoeming, schorsing en ontslag van de (gewone, buitengewone en bijzondere) hoogleraren, universitaire (hoofd)docenten en docenten, of inzake de bevordering van universitair (hoofd)docenten tot hoogleraar;
 - j. het goedkeuren van een voorgenomen besluit van het college van bestuur tot instelling van een buitengewone of een bijzondere leerstoel;
 - k. het goedkeuren van het formatieplan als bedoeld in artikel 28;
 - l. het goedkeuren van de keuze van een medezeggenschapsstelsel als bedoeld in artikel 43.1;
 - m. het goedkeuren van een voorgenomen besluit van het college van bestuur ten aanzien van structurele samenwerking met andere instellingen voor theologisch hoger

- onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, of structurele samenwerking met andere instellingen in binnenland of buitenland;
- n. het goedkeuren van een voorgenomen besluit van het college van bestuur met betrekking tot overeenkomsten met de Rijksoverheid betreffende de financiële zaken aan de opleiding en vorming verbonden;
 - o. het toezien op de naleving door het college van bestuur van wettelijke verplichtingen;
 - p. het toezien op de omgang met de branchecode voor de universiteiten, voor zover de toepassing daarvan in overeenstemming is met de grondslag en doelstelling van de universiteit en de bij en krachtens dit statuut geldende regelingen;
 - q. het toezien op de vormgeving van het systeem van kwaliteitszorg als bedoeld in artikel 35;
 - r. het toezien op de rechtmatige verwerving en de doelmatige en rechtmatige bestemming en aanwending van de middelen;
 - s. het aanwijzen van een accountant als bedoeld in artikel 2: 393 lid 1 Burgerlijk Wetboek die verslag uitbrengt aan de raad;
 - t. het jaarlijks afleggen van verantwoording over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden, bedoeld onder a tot en met r, in het jaarverslag van de universiteit.
- 11.3 De raad van toezicht pleegt ten minste tweemaal per jaar overleg met de universiteitsraad. Door de universiteitsraad wordt één lid van de raad van toezicht aangewezen met wie hij in het bijzonder het contact onderhoudt.
- 11.4 De raad van toezicht houdt toezicht op het gereformeerd karakter en het wetenschappelijk niveau van het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling.
- 11.5 De raad van toezicht stelt een Raad van Advies in als bedoeld in artikel 15.2 en is belast met:
- a. De voordracht van de leden van de Raad van Advies voor benoeming door de synode, op basis van vooraf openbaar gemaakte profielen, na consultatie van het college van bestuur en zittende leden van de Raad van Advies;
 - b. Het vaststellen van een reglement voor de uitoefening van de taken van de Raad van Advies als bedoeld in artikel 17.1;
 - c. Jaarlijks het bespreken van het jaarverslag van de Raad van Advies als bedoeld in artikel 17.3 met het college van bestuur.
- 11.6 De Raad van Toezicht is belast met het adviseren van het college van bestuur over een eventueel bezwaar dat in overeenstemming met artikel 11.7 door een kerk of kerklid tegen een mondelinge of schriftelijke uitlating van een docent of andere onderwijsgevende of onderzoeker wordt ingebracht. Het kan tevens aan het college van bestuur een voorstel doen of een oordeel geven omtrent disciplinaire maatregelen of ongevraagd ontslag als bedoeld in de artikelen 24.2 en 25.2.
- 11.7 Een kerk of kerklid dat een gemotiveerd bezwaar wenst in te dienen tegen een mondelinge of schriftelijke uitlating van een docent of andere onderwijsgevende of onderzoeker van de universiteit, richt zich eerst tot betrokkene. Indien het bezwaar niet wordt weggenomen, richt hij zich uiterlijk één jaar na de desbetreffende uitlating tot het college van bestuur. Het college van bestuur vraagt het advies van de raad van toezicht in overeenstemming met de regels van het in artikel 12.3 vermelde reglement. Als een bezwaar betrekking heeft op het college van bestuur of een lid daarvan treedt de raad van toezicht voor de behandeling van het bezwaar in de plaats van het college van bestuur.
- 11.8 Indien naar het oordeel van de raad van toezicht disciplinaire maatregelen en/of onvrijwillig ontslag nodig zijn tegen een docent of andere onderwijsgevende of onderzoeker, doet het daarvoor een voorstel dat wordt behandeld in een gecombineerde vergadering van het college van bestuur met de raad van toezicht. Artikel 24 en 25 zijn verder van toepassing. Als een bezwaar betrekking heeft op het college van bestuur of een lid daarvan treedt de raad van toezicht voor de behandeling van het bezwaar in de plaats van het college van bestuur.

Artikel 12–Samenstelling raad van toezicht

- 12.1 De raad van toezicht bestaat uit vijf leden, onder wie twee predikanten. De leden worden

- benoemd door de generale synode op voordracht van de zittende raad van toezicht op basis van vooraf openbaar gemaakte door de raad van toezicht vastgestelde profielen.
- 12.2 De universiteitsraad wordt tijdig in de gelegenheid gesteld om aan de raad van toezicht advies uit te brengen over de profielen. Bij de samenstelling van de raad van toezicht wordt erin voorzien dat één van de leden van de raad van toezicht in het bijzonder vertrouwen geniet van de universiteitsraad.
- 12.3 De samenstelling, taken en bevoegdheden van de raad van toezicht zijn zodanig dat de raad een deugdelijk en onafhankelijk toezicht kan uitoefenen. De leden hebben zitting op persoonlijke titel en oefenen hun functie uit zonder last of ruggespraak. Een en ander wordt nader geregeld in een door de raad van toezicht vast te stellen reglement voor de raad van toezicht.
- 12.4 De leden van de raad van toezicht worden benoemd voor een periode van drie jaren. Zij zijn tweemaal herbenoembaar voor een nieuwe periode van drie jaren, behoudens afwijking door de generalesynode in bijzondere gevallen.
- 12.5 Als voorwaarde voor benoeming als lid van de raad van toezicht geldt dat men belijdend lid moet zijn in volle rechten van een van de Gereformeerde Kerken in Nederland of de Nederlands Gereformeerde Kerken. Indien een lid van de raad van toezicht niet langer aan deze benoemingsvoorwaarde voldoet, dient hij de raad van toezicht hiervan onverwijld in kennis te stellen. Het niet langer voldoen aan deze benoemingsvoorwaarde brengt mee dat men van rechtswege ophoudt lid van de raad van toezicht te zijn.
- 12.6 De leden van de raad van toezicht tekenen bij aanvang van hun werkzaamheden het daartoe bestemde ondertekeningsformulier voor de raad van toezicht.
- 12.7 Indien naar het oordeel van de raad van toezicht een lid in de vervulling van zijn taak ernstig tekortschiet of zich gedraagt op een wijze die het aanzien van de raad van toezicht of de universiteit kan schaden, kan de raad van toezicht hem tijdelijk of blijvend schorsen in de uitoefening van zijn functie. Een besluit hiertoe kan door de raad van toezicht slechts worden genomen nadat betrokkene is gehoord in een vergadering van de raad van toezicht dan wel betrokkene kenbaar heeft gemaakt daarvan geen gebruik te willen maken.
- 12.8 De raad van toezicht verkiest uit zijn midden een voorzitter, een secretaris en een assessor.
- 12.9 Indien sprake is van langdurige of blijvende verhindering dan wel een blijvende schorsing van een lid van de raad van toezicht dan wel van het ontstaan van een tussentijdse vacature benoemt de raad van toezicht een vervangend lid voor ten hoogste de resterende zittingsperiode.

Artikel 13–werkwijze raad van toezicht

- 13.1 De raad van toezicht vergadert zo vaak het belang van de universiteit dat vereist, maar ten minste vijf keer per jaar.
- 13.2 De raad van toezicht regelt zijn eigen werkwijze in het in artikel 12.3 bedoelde reglement.
- 13.3 De raad van toezicht wijst uit zijn midden een auditcommissie aan en regelt haar samenstelling en bevoegdheden.
- 13.4 De vergaderingen van de raad van toezicht worden als regel bijgewoond door het college van bestuur. Het college van bestuur heeft daarin adviserende stem. Het college van bestuur is niet aanwezig bij de behandeling van comitézaken.

Artikel 14–verantwoording aan generale synode

- 14.1 De raad van toezicht legt aan iedere gewone generale synode verantwoording af over het door hem uitgeoefende toezicht op het bestuur van de universiteit.
- 14.2 De raad van toezicht legt daarbij aan de generale synode onder meer over:
- a. de door de raad van toezicht goedgekeurde meerjarenbegroting, jaarlijkse begrotingen, jaarrekeningen en jaarverslagen van het college van bestuur als bedoeld in artikel sub g, alsmede de bijbehorende schriftelijke rapporten van een registeraccountant als bedoeld in artikel 11.2 sub s;
 - b. het verslag van het college van bestuur als bedoeld in artikel met daarin opgenomen de jaarverslagen van de Raad van Advies;

- c. het door de raad van toezicht goedgekeurde instellingsplan als bedoeld in artikel 8.4;
- 14.3 Het rapport van de raad van toezicht geeft inzicht in de hoofdlijnen van beleid en uitvoering daarvan. Het rapport vermeldt op welke wijze door de raad van toezicht en het college van bestuur uitvoering is gegeven aan de door de generale synode gegeven opdrachten.

Artikel 15–Taken Raad van Advies

- 15.1 De universiteit is er in al haar geledingen op gericht dat het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling in overeenstemming zijn met de Heilige Schrift en de belijdenisgeschriften van de kerken en dat het gereformeerd karakter en de kerkelijke relevantie van het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling worden bevorderd.
- 15.2 Door de raad van toezicht wordt een Raad van Advies ingesteld die het college van bestuur met raad en daad bijstaat met betrekking tot:
 - a. het gereformeerd karakter en de kerkelijke relevantie van het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling;
 - b. het borgen van getrouwheid aan Gods Woord en de gereformeerde confessie in het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling;
 - c. de band tussen de universiteit en de kerken.
- 15.3 De Raad van Advies adviseert het college van bestuur over thema's als bedoeld in artikel 15.2 en kan door het college van bestuur om advies gevraagd worden over alle zaken de universiteit aangaande. Hij is bevoegd het college van bestuur gevraagd en ongevraagd advies te geven. Desgevraagd adviseert de Raad van Advies de raad van toezicht.
- 15.4 De raad wordt door het college van bestuur in elk geval om advies gevraagd bij:
 - a. De werving en selectie van de wetenschappelijke medewerkers voor wiens benoeming goedkeuring van de raad van toezicht vereist is. De Raad van Advies neemt daartoe met één afgevaardigde deel aan de sollicitatiecommissie die het college van bestuur adviseert, als bedoeld in artikel 21.3;
 - b. Het strategisch beleid van de universiteit waar het zaken betreft die het instellingsprofiel, de relatie met de kerken, de predikantenopleiding en de relevante beroepenvelden aangaan;
 - c. De ontwikkeling van het instellingsplan als bedoeld in artikel 8.4;
 - d. De vaststelling van onderwijsprogramma's, onderzoeksprogramma's en het plan voor kennisuitwisseling als bedoeld in respectievelijk artikel 34, 38 en 39;
 - e. Een voorgenomen besluit tot instelling van een buitengewone leerstoel;
 - f. Zaken waarvan het college van bestuur van mening is dat daarvoor een breed draagvlak nodig is.
- 15.5 Onverminderd het in artikel 15 lid 4 sub a bepaalde, behoeft de goedkeuring door de raad van toezicht van een voorgenomen besluit van het college van bestuur tot benoeming van een (buiten)gewoon hoogleraar voorafgaande instemming van de Raad van Advies als bedoeld in artikel 21.4. Instemming vindt plaats bij meerderheid van stemmen.
- 15.6 De Raad van Advies staat verder het college van bestuur met raad terzijde door:
 - a. het geven van inhoudelijke stimulansen om het gereformeerd karakter van het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling zo veel mogelijk te bevorderen;
 - b. het tijdig signaleren van identiteitsgebonden vraagstukken in het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling;
 - c. te adviseren over het omgaan met veranderingen in de kerken en in theologische inzichten en de gevolgen daarvan voor het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling.

Artikel 16–samenstelling Raad van Advies

- 16.1 De Raad van Advies bestaat uit vier predikanten en twee (emeritus-) hoogleraren of universitair (hoofd)docenten van een andere universiteit.
- 16.2 De leden van de Raad van Advies worden op basis van vooraf openbaar gemaakte door de raad van toezicht opgestelde profielen, na overleg met het college van bestuur en na advies van de zittende Raad van Advies, op voordracht van de raad van toezicht benoemd door de generale synode.
- 16.3 De leden van de Raad van Advies worden benoemd voor een periode van drie jaren. Zij zijn eenmaal herbenoembaar voor een nieuwe periode van drie jaren.
- 16.4 Als voorwaarde voor benoeming als lid van de Raad van Advies geldt dat men belijdend lid moet zijn in volle rechten van de Gereformeerde Kerken in Nederland of de Nederlands Gereformeerde Kerken. Indien een lid van de Raad van Advies niet langer aan deze benoemingsvoorwaarde voldoet, dient hij de raad van toezicht hiervan onverwijld in kennis te stellen. Het niet langer voldoen aan deze benoemingsvoorwaarde brengt mee dat men van rechtswege ophoudt lid van de Raad van Advies te zijn.
- 16.5 De leden van de Raad van Advies ondertekenen bij aanvang van hun werkzaamheden het daartoe bestemde ondertekeningsformulier voor de Raad van Advies.
- 16.6 Indien naar het oordeel van de Raad van Advies een lid in de vervulling van zijn taak als lid ernstig tekortschiet of zich gedraagt op een wijze die het aanzien van de Raad van Advies of de universiteit kan schaden, kan de raad van toezicht op voorstel van de Raad van Advies hem tijdelijk of blijvend schorsen in de uitoefening van zijn functie. Het voorstel hiertoe kan door de Raad van Advies slechts worden gedaan nadat betrokkene is gehoord in een vergadering van de Raad van Advies dan wel betrokkene kenbaar heeft gemaakt daarvan geen gebruik te willen maken.
- 16.7 De Raad van Advies kiest uit zijn midden een voorzitter, een secretaris en een assessor.
- 16.8 Indien sprake is van langdurige of blijvende verhindering dan wel een blijvende schorsing van een lid van de Raad van Advies dan wel van het ontstaan van een tussentijdse vacature benoemt de raad van toezicht na advies te hebben ingewonnen van de Raad van Advies een vervangend lid voor de duur van de resterende benoemingstermijn.

Artikel 17–werkwijze en verantwoording Raad van Advies

- 17.1 De raad van toezicht stelt, op voorstel van het college van bestuur en na ingewonnen advies van de Raad van Advies een reglement vast voor de uitoefening van de taken van de Raad van Advies als bedoeld in artikel 15.
- 17.2 Het college van bestuur nodigt de Raad van Advies ten minste tweemaal per jaar uit om met hem van gedachten te wisselen over onderwerpen die de identiteit en de band met de kerken betreffen, als bedoeld in artikel 15.
- 17.3 De Raad van Advies verantwoordt zich over de door hem verrichte werkzaamheden tegenover het college van bestuur in een jaarlijks rapport. De raad van toezicht ontvangt daarvan een afschrift. De raad van toezicht bespreekt het rapport met het college van bestuur.
- 17.4 De rapportage betreffende de door de Raad van Advies verrichte werkzaamheden, wordt door het college van bestuur opgenomen in het rapport aan de generale synode als bedoeld in artikel 14.

D. SENAAT

Artikel 18–samenstelling

- 18.1 De senaat bestaat uit de gewoon en buitengewoon hoogleraren.
- 18.2 Bijzonder hoogleraren, evenals universitair hoofddocenten en universitair docenten in volledige of niet volledige dienst kunnen op uitnodiging van de rector de vergaderingen van de senaat bijwonen en hebben daar adviserende stem.
- 18.3 De rector is de voorzitter van de senaat. De senaat wijst uit zijn midden een secretaris aan.

Artikel 19–taken

De senaat is belast met de volgende taken:

- a. het adviseren van het college van bestuur op het gebied van de aanstelling van promovendi;
- b. het als college voor promoties beoordelen van dissertaties en het toelaten tot promoties;
- c. het adviseren van het college van bestuur op het gebied van de verlening van eredoctoraten;
- d. het doen van voordrachten aan de raad van toezicht met betrekking tot de benoeming van de rector (evenals in voorkomend geval van de waarnemend rector) en de verlening van instemming met de voorgenomen benoeming van een (waarnemend) rector door de raad van toezicht.

E. WETENSCHAPPELIJK PERSONEEL

Artikel 20–functies

- 20.1 Aan de universiteit kunnen voor onderwijs, onderzoek en kennisuitwisseling worden benoemd: gewoon hoogleraren, universitair hoofddocenten en universitair docenten, evenals in de gevallen bedoeld in artikel 27 buitengewone hoogleraren en bijzonder hoogleraren.
- 20.2 Aan de universiteit kunnen onderzoekers worden aangesteld voor het doen van theologisch onderzoek.
- 20.3 Specifieke onderdelen van de opleiding kunnen worden verzorgd door externe docenten, onder verantwoordelijkheid van de vakdocent, op basis van een overeenkomst van opdracht.
- 20.4 Nadere regels betreffende in dit artikel genoemde en eventuele andere wetenschappelijke functies worden bij of krachtens het personeelsreglement gesteld.

Artikel 21–benoemingen

- 21.1 Gewoon, buitengewoon en bijzonder hoogleraren, alsmede universitair (hoofd)docenten en docenten, en onderzoekers met een aanstelling voor onbepaalde tijd, worden benoemd door het college van bestuur, na goedkeuring door de raad van toezicht.
- 21.2 Onderzoekers en externe docenten met een aanstelling voor bepaalde tijd of voor een specifieke opdracht, en ondersteunend personeel worden benoemd door het college van bestuur.
- 21.3 Voor het doen van een voordracht voor de benoeming van wetenschappelijk medewerkers als bedoeld in artikel 21 lid 1 stelt het college van bestuur een benoemingsadviescommissie in. De commissie bestaat ten minste uit twee interne en twee externe deskundigen, alsmede één lid van de Raad van Advies. Voorafgaand aan de werving en selectie stelt het college van bestuur een profielschets op of verzoekt de benoemingsadviescommissie een profielschets op te stellen. De profielschets is inhoudelijk gemotiveerd, gerelateerd aan het formatieplan en omschrijft de inhoud en omvang van de vacante functie binnen de desbetreffende vak- en onderzoeksgroep. De benoemingsadviescommissie rapporteert aan het college van bestuur.
- 21.4 Over de voordracht aan de raad van toezicht voor benoeming tot (buiten)gewoon hoogleraar, alsmede over de voordracht voor benoeming van een universitair hoofddocent in een tenure-track gericht op een bevordering tot (buiten)gewoon hoogleraar, dient het college van bestuur voorafgaand overeenstemming te bereiken met de Raad van Advies, blijkend uit een instemmingsverklaring van de Raad van Advies waarin hij verklaart dat de kandidaat blijkens geloofs- en levensovertuiging op grond van zijn/haar identiteit benoembaar is voor de kerken, in het bijzonder voor de opleiding van predikanten.
- 21.5 Op benoemingen als bedoeld in artikel 21 lid 1 zijn algemene benoemingsvoorwaarden van toepassing overeenkomstig de bepalingen in artikel 22.
- 21.6 Raad van toezicht en college van bestuur brengen in hun rapportage aan iedere gewone generale synode verslag uit over de benoemingen in de afgelopen periode en verzoeken de generale synode instemming te verlenen met de benoeming van (buiten)gewoon hoogleraren en universitair (hoofd)docenten door deze te bekrachtigen.

Artikel 22–algemene benoemingsvoorwaarde en bindingsformulier

- 22.1 Als voorwaarde voor benoeming tot lid van het wetenschappelijk personeel als bedoeld in artikel 21 lid 1 geldt dat men meelevend lid moet zijn in volle rechten van een van de Gereformeerde Kerken in Nederland, de Nederlands Gereformeerde Kerken, of van een kerk die zich laat kennen door onderwerping aan Gods Woord en binding aan de gereformeerde belijdenissen. Indien een lid van het wetenschappelijk personeel niet langer aan deze eis voldoet, dient hij/zij het college van bestuur hiervan onverwijld in kennis te stellen en eindigt de benoeming als lid van het wetenschappelijk personeel van rechtswege. Deze benoemingsvoorwaarde dient te worden opgenomen in de individuele overeenkomst met ieder lid van het wetenschappelijk personeel.
- 22.2 In bijzondere gevallen kan van de in artikel 22.1 bedoelde benoemingsvoorwaarde ontheffing worden verleend indien dat nodig is voor een goede voorziening in een vacature, niet zijnde een vacature voor (buiten)gewoon hoogleraar.
- 22.3 De gewoon, buitengewoon en bijzonder hoogleraren, universitair (hoofd)docenten en docenten, hetzij met een aanstelling voor onbepaalde tijd hetzij met een aanstelling voor bepaalde tijd, zullen bij aanstelling een door de generale synode vastgesteld bindingsformulier tekenen als blijk van instemming met de leer van de Heilige Schrift, zoals die in de belijdenisgeschriften van de kerken is samengevat, en van hun bereidheid om deze leer te onderwijzen en tegen dwalingen te verdedigen.
- 22.4 De ondertekening als bedoeld in artikel 22.3 zal bij benoeming plaatsvinden tijdens een gecombineerde vergadering van de raad van toezicht en het college van bestuur. In geval van een gewoon hoogleraar zal de rector van deze ondertekening melding maken bij de inauguratie.

Artikel 23–ontslag wegens leeftijd en op eigen verzoek

- 23.1 Aan een (buiten)gewoon hoogleraar, universitair hoofddocent en universitair docent wordt met ingang van de eerste dag van de maand waarin betrokkene de pensioengerechtigde leeftijd bereikt ontslag verleend door het college van bestuur, na goedkeuring van de raad van toezicht.
- 23.2 Aan een (buiten)gewoon hoogleraar, universitair hoofddocent en universitair docent, kan op eigen verzoek door het college van bestuur, na goedkeuring van de raad van toezicht, eerder ontslag worden verleend.
- 23.3 Aan bijzonder hoogleraren, docenten, onderzoekers en ondersteunend personeel, wordt met ingang van de eerste dag van de maand waarin betrokkene de pensioengerechtigde leeftijd bereikt ontslag verleend door het college van bestuur.
- 23.4 Aan bijzonder hoogleraren, docenten, onderzoekers en ondersteunend personeel kan op eigen verzoek door het college van bestuur eerder ontslag worden verleend.
- 23.5 Van een verleend ontslag als bedoeld in artikel 23 lid 1 en 2 zal namens raad van toezicht en college van bestuur mededeling worden gedaan aan alle kerken.

Artikel 24–disciplinaire maatregelen

- 24.1 Ten aanzien van een (buiten)gewoon hoogleraar, bijzonder hoogleraar, universitair (hoofd)docent, docent of onderzoeker, ongeacht of hij is aangesteld voor onbepaalde tijd dan wel voor bepaalde tijd, die zich naar het oordeel van het college van bestuur in leer of leven ernstig misgaat, handelt in strijd met grondslag en/of doelstelling van de universiteit en/of in de uitoefening van zijn functie ernstig tekortschiet, kunnen door het college van bestuur disciplinaire maatregelen worden genomen van beperking van bepaalde werkzaamheden en/of bevoegdheden dan wel van volledige op-non-actiefstelling.
- 24.2 De Raad van Toezicht kan aan het college van bestuur een voorstel tot een disciplinaire maatregel doen als bedoeld in artikel 11.6. Indien geen voorstel van de Raad van Toezicht is ontvangen als bedoeld in artikel 11.6, verzoekt het college van bestuur om het oordeel van de Raad van Toezicht.
- 24.3 Alvorens te beslissen stelt het college van bestuur betrokkene in de gelegenheid persoonlijk door hem gehoord te worden.

- 24.4 Een voornemen tot een disciplinaire maatregel wordt behandeld in een gecombineerde vergadering van het college van bestuur met de raad van toezicht. Het college van bestuur beslist als bevoegd gezag.
- 24.5 In geval van een verlenging van een disciplinaire maatregel is artikel 24.3 opnieuw van toepassing. Artikel 24.2 en 24.4 zijn niet opnieuw van toepassing.
- 24.6 Een disciplinaire maatregel alsook een verlenging daarvan wordt schriftelijk en gemotiveerd door het college van bestuur aan betrokkene meegedeeld en vermeldt nauwkeurig op welke werkzaamheden en/of bevoegdheden de maatregel betrekking heeft alsook de termijn waarvoor deze geldt.

Artikel 25–Onvrijwillig ontslag

- 25.1 Ten aanzien van een (buiten)gewoon hoogleraar, een bijzonder hoogleraar, een universitair (hoofd)docent, docent of onderzoeker die zich naar het oordeel van het college van bestuur in leer of leven ernstig misgaat, handelt in strijd met grondslag en/of doelstelling van de universiteit en/of in de uitoefening van zijn functie ernstig tekort schiet, kan het college van bestuur besluiten over te gaan tot tussentijds onvrijwillig ontslag.
- 25.2 De Raad van Toezicht kan aan het college van bestuur een voorstel tot onvrijwillig ontslag doen als bedoeld in artikel 11.6. Indien geen voorstel van de Raad van Toezicht is ontvangen als bedoeld in artikel 11.6, verzoekt het college van bestuur om het oordeel van de Raad van Toezicht.
- 25.3 Alvorens te beslissen stelt het college van bestuur betrokkene in de gelegenheid persoonlijk door hem gehoord te worden.
- 25.4 Een voornemen tot onvrijwillig ontslag wordt behandeld in een gecombineerde vergadering van het college van bestuur met de raad van toezicht. Het college van bestuur beslist als bevoegd gezag.

Artikel 26–kennisgeving aan kerken

- 26.1 Indien het college van bestuur ten aanzien van een betrokkene een disciplinaire maatregel neemt als bedoeld in artikel 24, doet het daarvan mededeling aan de kerk waarvan betrokkene lid is, en in geval betrokkene als predikant of emeritus predikant aan een kerk is verbonden, tevens aan die kerk.
- 26.2 Indien het college van bestuur besluit tot onvrijwillig ontslag van een (buiten)gewoon hoogleraar, universitair hoofddocent of universitair docent als bedoeld in artikel 25, doet zij daarvan mededeling aan alle kerken.

Artikel 27–bijzondere of buitengewone leerstoel

- 27.1 De Raad van Toezicht kan op voordracht van of gehoord het college van bestuur besluiten tot instelling van één of meer buitengewone leerstoelen aan de universiteit.
- 27.2 Het college van bestuur kan besluiten tot de instelling van één of meer bijzondere leerstoelen aan de universiteit. Een besluit behoeft goedkeuring van de raad van toezicht.
- 27.3 Een benoeming tot bijzonder of buitengewoon hoogleraar gebeurt door het college van bestuur. Een voorstel tot benoeming is inhoudelijk gemotiveerd en behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 27.4 De artikelen 22, 23, 24, 25 en 26 zijn van overeenkomstige toepassing op een buitengewoon hoogleraar als bedoeld in dit artikel.

F. FORMATIEPLAN

Artikel 28–formatieplan

- 28.1 Het college van bestuur stelt een formatieplan vast waarin de belasting voor het ondersteunend en wetenschappelijk personeel ten behoeve van onderwijs, onderzoek, kennisuitwisseling en organisatie wordt bepaald.
- 28.2 Het formatieplan behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 28.3 Het formatieplan wordt driejaarlijks geactualiseerd.

28.4 Beslissingen over de vervulling van vacatures worden genomen op basis van het formatieplan.

G. STUDENTEN

Artikel 29–toelating en inschrijving

- 29.1 Wanneer een aspirant-student zich meldt voor toelating tot de universiteit, zal namens het college van bestuur met hem/haar worden gesproken over zijn/haar motivatie voor de theologische studie aan de universiteit en zijn/haar houding ten opzichte van Gods Woord, de gereformeerde belijdenis en het gereformeerd kerkelijk leven. Het college van bestuur heeft het recht om toelating te weigeren, wanneer hij het resultaat van het gesprek onvoldoende acht.
- 29.2 Een aspirant-student ondertekent bij aanmelding een verklaring waaruit de positieve houding van de aspirant-student ten opzichte van het gereformeerde karakter van de universiteit blijkt en die de belofte van zijn kant bevat daarop geen inbreuk te zullen maken.
- 29.3 Het college van bestuur kan nadere regels stellen met betrekking tot de toelating van studenten.

Artikel 30–toegang tot onderwijs c.a.

- 30.1 Inschrijving als student geeft recht op het volgen van onderwijs, het afleggen van tentamens en examens en het gebruik maken van de door de universiteit aangeboden faciliteiten en voorzieningen.
- 30.2 Het college van bestuur kan bij reglement beperkingen aanbrengen op het gestelde in artikel 30.1 voor hen die de opleiding niet volgen ter voorbereiding op het ambt van predikant.

Artikel 31–toezicht

- 31.1 Het college van bestuur ziet toe op de studievoortgang van de studenten en overige ingeschrevenen.
- 31.2 Ten aanzien van studenten en overige ingeschrevenen die zich naar het oordeel van het college van bestuur in leer of leven ernstig misgaan dan wel handelen in strijd met grondslag en/of doelstelling van de universiteit kunnen door het college van bestuur disciplinaire maatregelen worden genomen van beperking van bepaalde rechten en/of bevoegdheden dan wel van tijdelijke ontzegging van de toegang tot de universiteit.
- 31.3 Alvorens een disciplinaire maatregel te nemen stelt het college van bestuur betrokkene in de gelegenheid persoonlijk door hem gehoord te worden.
- 31.4 Een disciplinaire maatregel wordt schriftelijk en gemotiveerd door het college van bestuur aan betrokkene meegedeeld en vermeldt nauwkeurig op welke rechten en/of bevoegdheden de maatregel betrekking heeft alsook de termijn waarvoor deze geldt.
- 31.5 Ingeval van een situatie als bedoeld in artikel 31.2 kan het college van bestuur besluiten tot definitieve verwijdering en uitschrijving als student of overige ingeschrevene.
- 31.6 Alvorens een besluit als bedoeld in artikel 31.5 te nemen stelt het college van bestuur betrokkene in de gelegenheid persoonlijk door hem gehoord te worden.
- 31.7 Een besluit als bedoeld in artikel 31.5 wordt schriftelijk en gemotiveerd door het college van bestuur aan betrokkene meegedeeld.

Artikel 32–uitschrijving

- 32.1 Het college van bestuur beslist over uitschrijving bij afbreken of onderbreken van de studie en bij overschrijding van de maximale studieduur.
- 32.2 Indien een student of overige ingeschrevene niet langer voldoet aan artikel 29.1, 29.2 of 29.3, is hij gehouden dat mee te delen aan het college van bestuur. Het college van bestuur beslist over de gevolgen voor de inschrijving.

H. ONDERWIJS, ONDERZOEK EN KENNISUITWISSELING

Artikel 33–opleidingen

- 33.1 De universiteit voorziet op basis van haar grondslag en ter verwezenlijking van haar doelstelling in de door haar aan te bieden theologische opleidingen.
- 33.2 De universiteit kent de volgende opleidingen:
- een driejarige voltijds bachelor-opleiding klassieke theologie;
 - een driejarige voltijds master-opleiding klassieke theologie, die opleidt tot gereformeerd predikant/theoloog;
 - eventuele overige door het college van bestuur vastgestelde en door de raad van toezicht goedgekeurde theologische opleidingen in deeltijd of voltijd.
- 33.3 De universiteit is als instelling bij de aanbidding van haar opleidingen primair gericht op de geïntegreerde vorming tot gereformeerd theoloog en gereformeerd predikant ten behoeve van de kerken.

Artikel 34–onderwijsprogramma's

- 34.1 Het college van bestuur draagt ten minste eenmaal per drie jaar zorg voor het vaststellen en/of evalueren van onderwijsprogramma's en betreft daarbij de Raad van Advies voor advies. Hierin zijn de hoofdlijnen van de inrichting van het onderwijs en het studieprogramma voor iedere aangeboden opleiding evenals de verdeling van de studielast over de verschillende vakgebieden omschreven.
- 34.2 De onderwijsprogramma's behoeven de goedkeuring van de raad van toezicht.

Artikel 35–kwaliteitszorg

- 35.1 Het college van bestuur draagt zorg voor de opzet en het functioneren van een kwaliteitszorgsysteem met betrekking tot alle werkzaamheden van de universiteit en de door haar aangeboden opleidingen. De beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs geschiedt mede aan de hand van het oordeel van de studenten.
- 35.2 Bij de beoordeling wordt ten minste aandacht besteed aan:
- een regelmatige controle van het tijdsbeslag dat voor de studenten voortvloeit uit de onderwijs- en examenregeling en de daarin vermelde studielast;
 - de kwaliteit van het onderwijs aan en de begeleiding van de studenten.
- 35.3 Het college van bestuur geeft de raad van toezicht gevraagd en ongevraagd inzicht in de opzet en het functioneren van het kwaliteitszorgsysteem.

Artikel 36–permanente educatie/postacademisch onderwijs

- 36.1 De universiteit biedt aan haar afgestudeerden en andere belangstellenden regelmatig permanente educatie en/of postacademisch onderwijs aan.
- 36.2 De organisatie van de permanente educatie/postacademisch onderwijs is opgedragen aan het college van bestuur.

Artikel 37–doctoraat

- 37.1 Aan de universiteit kan het doctoraat in de theologie worden verkregen op grond van de verdediging van een dissertatie.
- 37.2 De senaat stelt als college voor promoties een promotiereglement vast met betrekking tot de toelating tot de promotie en ter verdere regulering daarvan.

Artikel 38–onderzoek

- 38.1 Het college van bestuur draagt ten minste eens per drie jaar zorg voor het vaststellen en/of evalueren van onderzoeksprogramma's voor de verschillende vakgebieden en betreft daarbij de Raad van Advies voor advies. Hierin zijn de prioriteiten voor het te verrichten wetenschappelijk onderzoek per onderzoeksgroep omschreven.
- 38.2 De onderzoeksprogramma's behoeven de goedkeuring van de raad van toezicht.

Artikel 39–kennisuitwisseling

- 39.1 Het college van bestuur draagt ten minste eenmaal per drie jaar zorg voor het vaststellen en/of evalueren van een plan voor kennisuitwisseling en betreft daarbij de Raad van Advies voor advies.
- 39.2 Het plan voor kennisuitwisseling behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.

I. FINANCIËN

Artikel 40–financiën

- 40.1 De kerken zijn verantwoordelijk voor de financiële instandhouding van de universiteit en maken daarbij zo mogelijk gebruik van overheidsbekostiging.
- 40.2 Op voorstel van het college van bestuur bepaalt de generale synode telkens voor een periode van drie jaren de jaarlijks door de kerken te betalen bijdrage (quota). Het voorstel van het college van bestuur behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 40.3 Ter realisering van de doelstelling van de universiteit worden ook andere vormen van financiering benut, zoals verwerving van legaten, sponsoring en subsidies.

Artikel 41–begroting en jaarrekening

- 41.1 Het college van bestuur stelt jaarlijks voorafgaand aan het begrotingsjaar de begroting vast, waarin zijn opgenomen een personeelsparagraaf en een onderzoekparagraaf.
- 41.2 Het college van bestuur stelt binnen zes maanden na afloop van het boekjaar na controle door een door de raad van toezicht aan te wijzen registeraccountant de jaarrekening van het afgelopen jaar vast. De jaarrekening moet zijn voorzien van een verklaring en bijbehorende managementletter van de accountant.
- 41.3 Geraamde uitgaven welke in een begrotingsjaar niet gerealiseerd zijn, kunnen worden toegevoegd aan de algemene reserve. Overschrijdingen van het budget over enig jaar kunnen worden gecompenseerd ten laste van de algemene reserve.
- 41.4 Het college van bestuur draagt zorg voor een solide beleid betreffende reserves en voorzieningen.
- 41.5 Het college van bestuur stelt driejaarlijks een meerjarenbegroting op ten behoeve van de generale synode.
- 41.6 De begroting, de jaarrekening en de meerjarenbegroting behoeven, evenals het reserve- en voorzieningenbeleid, de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 41.7 Het boekjaar van de universiteit is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 42–goedkeuring en decharge door generale synode

- 42.1 De raad van toezicht zendt ter goedkeuring aan elke generale synode voor ieder boekjaar dat is verstreken sinds de vorige generalesynode de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag, zoals vastgesteld door het college van bestuur en goedgekeurd door de raad van toezicht. In het jaarverslag is een verantwoording van het uitgeoefende toezicht opgenomen.
- 42.2 Bij goedkeuring verleent de generale synode aan de raad van toezicht en het college van bestuur decharge voor het gevoerde financieel beleid en beheer en het uitgeoefende toezicht daarop.

J. MEDEZEGGENSCHAP

Artikel 43–medezeggenschap

- 43.1 Het college van bestuur doet een keuze uit de medezeggenschapsstelsels die volgens de wet mogelijk zijn. Deze keuze behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 43.2 Het college van bestuur stelt, afhankelijk van de in artikel 43.1 bedoelde keuze, een medezeggenschapsregeling dan wel een reglement voor de universiteitsraad vast.

K. VERTEGENWOORDIGING

Artikel 44–vertegenwoordiging

De voorzitter van het college van bestuur vertegenwoordigt de universiteit in en buiten rechte.

L. SLOTBEPALINGEN

Artikel 45–vaststelling en wijziging

45.1 Dit statuut kan door een generale synode worden gewijzigd.

45.2 Als de generale synode niet vergadert is de raad van toezicht bevoegd, gehoord het college van bestuur, bepalingen van dit statuut te wijzigen als zij voortvloeien uit wijzigingen in wet- en regelgeving van de overheid. De raad van toezicht vermeldt deze wijzigingen in zijn rapport aan de generale synode, bedoeld in artikel 14 van dit statuut.

Artikel 46–inwerkingtreding

Dit statuut treedt in werking per 12 december 2020.

Bijlage 4-2, artikel 59: Statuut van het toerustingscentrum
geldend zolang de kerkverbanden van GKv en NGK niet verenigd zijn

Naam, zetel, duur en rechtspersoonlijkheid

Artikel 1

1. De kerkelijke instelling is genaamd:
“TOERUSTINGSCENTRUM GEREFORMEERDE KERKEN”, hierna te noemen ‘Instelling’.
2. De instelling is opgericht voor onbepaalde duur.
3. De instelling is gevestigd te Zwolle.
4. De instelling is een gezamenlijke kerkelijke instelling van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerken in de zin van artikel E68 lid 2 van de kerkorde van de GKv en art. 31 lid 4 van het Akkoord van Kerkelijk Samenleven van de NGK.
5. De instelling heeft naar BW 2:2, de rechtsvorm van een zelfstandig onderdeel van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerken.
6. De instelling bezit rechtspersoonlijkheid als bedoeld in artikel 2:2 lid 1 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.
7. Dit statuut vormt het statuut van de instelling in de zin van art. 2:2 lid 2 van het Burgerlijk Wetboek.
8. De instelling is de rechtsopvolger van de volgende organisaties van de GKv: het Praktijkcentrum Gereformeerde Kerken, het Diaconaal Steunpunt en het Missionair Steunpunt (vallend onder het Deputaatschap Diaconale Zaken), en van de Nederlands Gereformeerde Toerusting van de NGK.

Grondslag en binding

Artikel 2

1. De instelling heeft tot grondslag voor haar handelen de Bijbel als Woord van God, waarvan de Drie Formulieren van Eenheid een samenvatting geven.
2. Het bestuur, de directeur en de medewerkers weten zich in hun interne en externe functioneren, leef- en handelwijze aan de grondslag gebonden. Zij onderschrijven van harte de gereformeerde identiteit van de instelling.

Doel

Artikel 3

1. De instelling stelt zich ten doel gemeenten en geloofsgemeenschappen praktisch te inspireren en te ondersteunen zodat door hen heen het Koninkrijk van God voor elkaar en in de samenleving zichtbaar wordt.
2. De instelling zal daartoe kerkelijk leidinggevend, zoals kerkelijk werkers, jeugdwerkers, ambtsdragers, predikanten en kerkenraden en kerkelijke commissies van primair de GKv en NGK dienen met proactieve voorlichting of reactief op aanvraag met toerusting, opleiding, advies, begeleiding en coaching.
3. De wijze waarop dit geschiedt, wordt nader omschreven in het Huishoudelijk Reglement.

Bestuur

Artikel 4

1. Het bestuur van de instelling, ook wel commissie toerustingscentrum (CTC) genoemd, bestaat uit tenminste vijf leden. Zij worden door de generale synode van de GKv en de Landelijke Vergadering van de NGK, op voordracht van het bestuur, benoemd.
2. Een bestuurslid dient belijdend lid in volle rechten te zijn van één van de GKv, de NGK of van één van de kerken waarvan de generale synode van de GKv en de Landelijke Vergadering van de NGK hebben uitgesproken dat deze te herkennen zijn als kerken van Jezus Christus.
3. De leden van het bestuur worden benoemd voor een periode van drie jaar. Na het verstrijken van de benoemingsperiode is tweemaal herbenoeming door de benoemende instantie mogelijk.
4. Het bestuur hanteert een rooster van aftreden zoals in het huishoudelijk reglement is aangegeven.
5. Een bestuurslid, benoemd in een tussentijdse vacature, neemt op het rooster van aftreden de

- plaats in van het bestuurslid in wiens plaats hij of zij is benoemd.
6. Een medewerker van de instelling noch haar directeur kan bestuurslid zijn van de instelling.
 7. Het bestuur benoemt uit zijn midden een voorzitter, secretaris en een bestuurslid financiën.
 8. De voorzitter en de secretaris vormen samen het dagelijks bestuur.
Indien het aantal bestuursleden beneden het in lid 1 vermelde minimum is gedaald, blijft het bestuur niettemin bevoegd.
 9. Bij het ontstaan van een (of meer) vacature(s) in het bestuur, zullen de overblijvende bestuursleden binnen twee maanden na het ontstaan van de vacature(s) daarin voorzien door de benoeming van een (of meer) door gemelde generale synode en Landelijke Vergadering aangewezen secundi, tenzij - wanneer door de ontstane vacature(s) het aantal bestuursleden niet minder dan vijf (5) is geworden - het bestuur besluit om niet in de vacature(s) te voorzien. Het aantal bestuursleden mag niet minder zijn dan drie (3). Indien het aantal bestuursleden minder dan drie (3) wordt en geen secundus beschikbaar is voor het vervullen van de ontstane vacature, is het overgebleven bestuur gerechtigd een bestuurslid te benoemen tot de volgende reguliere kerkelijke vergadering van de generale synode en/of de Landelijke Vergadering.
 10. De leden van het bestuur genieten geen beloning voor hun werkzaamheden.
Zij hebben wel recht op vergoeding van de door hen in de uitoefening van hun functie gemaakte kosten, voor zover deze naar redelijkheid zijn gemaakt en niet-bovenmatige vacatiegelden.

Bestuursvergaderingen

Artikel 5

1. De bestuursvergaderingen worden gehouden in Nederland op de plaats als bij de oproeping is bepaald.
2. Tenminste vijf keer per jaar wordt een vergadering gehouden.
3. De directeur van de instelling neemt in de regel deel aan de bestuursvergadering met adviserende stem. Het bestuur kan zich in voorkomende gevallen door een deskundige doen bijstaan. Deze woont de bestuursvergadering bij met raadgevende stem.
4.
 - a. Vergaderingen zullen voorts telkenmale worden gehouden, wanneer de voorzitter dit wenselijk acht of indien de directeur of twee van de andere bestuursleden daartoe schriftelijk en onder nauwkeurige opgave van te behandelen punten aan de voorzitter het verzoek richt(en).
 - b. Indien de voorzitter aan een dergelijk verzoek geen gevolg geeft of daaraan weliswaar gevolg geeft maar op zodanige wijze dat de vergadering niet kan worden gehouden binnen drie weken na het verzoek, is (zijn) de verzoeker(s) bevoegd zelf een vergadering bijeen te roepen met inachtneming van de vereiste formaliteiten.
5. De oproeping tot de vergadering geschiedt behoudens het in lid 4 sub b bepaalde door de voorzitter, ten minste zeven dagen tevoren, de dag van de oproeping en die van de vergadering niet meegerekend, door middel van oproepingsbrieven dan wel, indien de bestuurder daarmee instemt, door een langs elektronische weg toegezonden leesbaar en reproduceerbaar bericht aan het adres dat door hem voor dit doel aan de instelling is bekendgemaakt.
6. Bij de oproeping worden, behalve plaats en tijdstip van de vergadering, de te behandelen onderwerpen vermeld.
7. De vergaderingen worden geleid door de voorzitter van het bestuur. Ontbreekt de voorzitter, dan treedt een van de andere bestuursleden, door het bestuur aan te wijzen, als voorzitter op. Wordt ook op deze wijze niet in het voorzitterschap voorzien, dan wordt de vergadering geleid door de in leeftijd oudste aanwezige bestuurder.
8. Van het verhandelde in de vergaderingen worden notulen gehouden door de secretaris of door een van de andere aanwezigen, door de voorzitter daartoe aangezocht.
Deze notulen worden in dezelfde of in de eerstvolgende vergadering vastgesteld en ten blijke daarvan door de voorzitter en de secretaris van die vergadering ondertekend.

Bestuursbesluiten

Artikel 6

1. Het bestuur kan in een vergadering alleen besluiten nemen indien de meerderheid van de in functie zijnde bestuurders ter vergadering aanwezig of vertegenwoordigd is, tenzij in deze statuten anders is bepaald. Besluiten kunnen slechts worden genomen met betrekking tot geagendeerde onderwerpen.
Is in een vergadering niet de meerderheid van de in functie zijnde bestuurders aanwezig of vertegenwoordigd dan wordt een tweede vergadering bijeengeroepen, te houden niet eerder dan twee en niet later dan vier weken na de eerste vergadering. In deze tweede vergadering kan ongeacht het aantal aanwezige of vertegenwoordigde bestuurders worden besloten omtrent de onderwerpen welke op de eerste vergadering op de agenda waren geplaatst. Bij de oproeping tot de tweede vergadering moet worden vermeld dat en waarom een besluit kan worden genomen ongeacht het aantal aanwezige of vertegenwoordigde bestuurders.
2. Een bestuurder neemt niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming indien hij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang heeft. De betreffende bestuurder is verplicht van een persoonlijk belang als in de vorige volzin bedoeld onverwijld mededeling te doen aan de andere bestuurder(s).
3. Een bestuurslid kan zich ter vergadering door een medebestuurslid laten vertegenwoordigen onder overlegging van een schriftelijke, ter beoordeling van de voorzitter van de vergadering voldoende, volmacht.
4. Indien zulks bij de oproeping is vermeld, is iedere bestuurder bevoegd om, in persoon, door middel van een elektronisch communicatiemiddel, rechtstreeks kennis te nemen van de verhandelingen ter vergadering en het stemrecht uit te oefenen, mits de betreffende bestuurder via het elektronisch communicatiemiddel kan worden geïdentificeerd, rechtstreeks kan kennisnemen van de verhandelingen ter vergadering en het stemrecht kan uitoefenen. Voor het houden van de in de vorige zin bedoelde vergadering is vereist dat de betreffende bestuurder via het elektronisch communicatiemiddel kan deelnemen aan de beraadslaging. Het bestuur is bevoegd in het huishoudelijk reglement voorwaarden te stellen aan het gebruik van het elektronisch communicatiemiddel.
5. Indien de door de statuten gegeven voorschriften voor het oproepen en houden van vergaderingen niet in acht zijn genomen, kunnen toch geldige besluiten worden genomen over alle aan de orde komende onderwerpen mits met algemene stemmen en mits alle in functie zijnde bestuursleden aanwezig of vertegenwoordigd zijn.
6. Het bestuur kan ook buiten vergadering besluiten nemen, mits alle bestuursleden in de gelegenheid zijn gesteld schriftelijk dan wel elektronisch, hun mening te uiten en zich voor het voorstel hebben uitgesproken.
Van een aldus genomen besluit wordt onder bijvoeging van de ingekomen antwoorden door de secretaris een relaas opgemaakt, dat na medeondertekening door de voorzitter bij de notulen wordt gevoegd.
7. Ieder bestuurslid heeft het recht tot het uitbrengen van één stem.
8. Voorzover deze statuten geen grotere meerderheid voorschrijven worden alle bestuursbesluiten genomen met volstreekte meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen.
9. Bij staking van stemmen over personen, beslist het lot.
Bij staking van stemmen over zaken is het voorstel verworpen.
10. Alle stemmingen in een vergadering geschieden mondeling, tenzij een of meer bestuurders vóór de stemming een schriftelijke stemming verlangen.
Schriftelijke stemming geschiedt bij ongetekende, gesloten briefjes.
11. Blanco en ongeldige stemmen worden beschouwd als niet te zijn uitgebracht.
Voor de bepaling van het quorum tellen blanco of ongeldige stemmen of stemonthoudingen mee.

Einde bestuurslidmaatschap

Artikel 7

1. Het bestuurslidmaatschap van een bestuurder eindigt:
 - a. door zijn overlijden;
 - b. door ontslag krachtens een besluit van het bestuur dan wel de benoemende instantie, zulks met inachtneming van het in lid 2 bepaalde;
 - c. door aftreden van de bestuurder, zulks met inachtneming van het lid 4 bepaalde;
 - d. door het verlies van de kwaliteit als bedoeld in artikel 4 lid 2;
 - e. door het verstrijken van de periode waarvoor een bestuurder is benoemd.
2. Een bestuurder kan te allen tijde onder opgaaf van redenen door het bestuur worden ontslagen. De betrokken bestuurder neemt niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming over zijn voorgestelde ontslag.

Een besluit tot ontslag dient met algemene stemmen te worden genomen in een vergadering waarin alle overige bestuursleden tegenwoordig of vertegenwoordigd zijn.

Zijn niet alle overige bestuursleden tegenwoordig of vertegenwoordigd, dan wordt binnen vier doch niet eerder dan twee weken daarna een tweede vergadering bijeengeroepen en gehouden, waarin over het voorstel zoals dat in de vorige vergadering aan de orde is geweest, ongeacht het aantal tegenwoordige of vertegenwoordigde bestuursleden, kan worden besloten, mits met algemene stemmen
3. De bestuurders zijn bevoegd te allen tijde zelf af te treden, mits dit schriftelijk geschiedt met een opzeggingstermijn van ten minste drie maanden.

Bestuursbevoegdheid

Artikel 8

1. Het bestuur is belast met het besturen van de kerkelijke instelling en het toezicht op de realisering van de doelstelling.

De directeur is belast met de dagelijkse leiding van de instelling in overeenstemming met artikel 2 en 3 van dit statuut.

Het bestuur is namens de generale synode van de GKv en de Landelijke Vergadering van de NGK gemandateerd tot het nemen van besluiten die voortvloeien uit het geformuleerde beleid, jaarplannen en taakstellingen gedurende de periode tussen twee generale synodes/landelijke vergaderingen in.
2. Het bestuur is bevoegd tot:
 - a. het aannemen of verwerpen van erfstellingen, legaten, schenkingen en giften;
 - b. het aanstellen van personeel binnen de financiële ruimte die daarvoor beschikbaar is.
3. Het bestuur is niet bevoegd te besluiten tot het aangaan van overeenkomsten tot verkrijging, vervreemding en bezwaring van registergoederen en tot het aangaan van overeenkomsten waarbij de instelling zich als borg of hoofdelijk medeschuldenaar verbindt, zich voor een derde sterk maakt of zich tot zekerheidstelling voor een schuld van een ander verbindt en een wijziging in de bestemming van het vermogen, tenzij daartoe voorafgaande schriftelijke toestemming is verkregen van de generale synode van de GKv en de landelijke vergadering van de NGK.

Vertegenwoordiging

Artikel 9

1. De instelling wordt vertegenwoordigd door het bestuur dan wel door twee gezamenlijk handelende bestuursleden.

Indien meer functies door dezelfde persoon worden vervuld, heeft dat niet tot gevolg dat de instelling door die persoon alleen vertegenwoordigd kan worden.
2. Het bestuur kan een volmacht verlenen aan een of meer bestuursleden om de instelling binnen de in die volmacht aangegeven grenzen te vertegenwoordigen.

Administratie en financieel toezicht

Artikel 10

1. Het bestuur is verantwoordelijk voor het (laten) voeren van een adequate administratie in overeenstemming met de Nederlandse wetgeving.
2. Het bestuur legt van het gevoerde financieel beleid en beheer verantwoording af aan iedere gewone generale synode van de GKv en landelijke vergadering van de NGK en doet deze vergaderingen budgetvoorstellen; synode en landelijke vergadering stellen deze vast.
3. Het bestuur bespreekt jaarlijks met deputaten financiën en beheer van de GKv en de Financiële Commissie van de NGK de concept jaarrekening in het voorjaar en de begroting voor het volgende jaar in het najaar.
4. In het Huishoudelijk Reglement wordt vastgelegd op welke wijze en onder welke voorwaarden het bestuur uitgaven kan doen en financiële verplichtingen kan aangaan, met waarborging van de controlefunctie van genoemd deputaatschap.

Geldmiddelen en goederen

Artikel 11

1. De geldmiddelen van de instelling bestaan uit quotum-inkomsten van de kerken waarvoor zij werkzaam is.
2. Daarnaast verwerft de instelling inkomsten uit advisering, begeleiding en coaching, inkomsten uit het verkopen van producten, uit schenkingen, giften, erfstellingen en legaten en uit de samenwerking met derden.
3. De baten en reserves van de onder artikel 1.8 genoemde organisaties vormen het startkapitaal van de instelling.
4. De bij genoemde organisaties in beheer zijnde goederen, inventarissen, domeinnamen en rechten gaan over naar de Instelling.
5. De Instelling beoogt niet het maken van winst.

Huishoudelijk reglement

Artikel 12

1. Het bestuur stelt een reglement vast dat voorziet in de vereiste nadere uitvoeringsbepalingen die niet in dit statuut zijn vervat.
2. Het reglement mag niet in strijd zijn met dit statuut.
3. Het bestuur is te allen tijde bevoegd tot wijziging van het reglement.
4. Het bestuur brengt het reglement en eventuele wijzigingen ervan ter kennis van de generale synode van de GKv en de Landelijke Vergadering van de NGK.

Geschillen

Artikel 13

1. Indien sprake is van een geschil binnen het bestuur aangaande het functioneren van de instelling wordt dit geschil, met uitsluiting van de burgerlijke rechter, ter beslissing voorgelegd aan een college van drie bindend adviseurs.
2. Voor een bindend adviseur gelden dezelfde benoembaarheidsvereisten als voor een lid van het bestuur volgens artikel 4.2.

Statutenwijziging

Artikel 14

Deze statuten kunnen gewijzigd worden door besluiten van de generale synode van de GKv en de Landelijke Vergadering van de NGK. Het gewijzigde statuut wordt als bijlage opgenomen in de acta van deze vergaderingen.

Ontbinding en vereffening

Artikel 15

1. De instelling kan ontbonden worden door gelijkkluidende besluiten van de generale synode van de GKv en de Landelijke Vergadering van de NGK.

2. De vereffening geschiedt door het bestuur, tenzij anders bepaald in het onder lid 1 genoemde besluit. Een eventueel batig saldo, dan wel nadelig saldo, zal na vereffening worden overgedragen aan de generale synode van de GKv en de Landelijke Vergadering van de NGK (naar rato van het vanuit beide kerkverbanden ingebrachte vermogen bij de oprichting, vermeerderd met de nadien ontvangen geldmiddelen uit de kerkelijke quota. De vereffenaars dragen het saldo over.
3. Na ontbinding blijft de instelling voortbestaan voor zover dit tot vereffening van haar vermogen nodig is. Gedurende de vereffening blijven de bepalingen van de statuten voor zoveel mogelijk van kracht.
In stukken en aankondigingen die van de instelling uitgaan, moeten aan haar naam worden toegevoegd de woorden 'in liquidatie'.
4. De boeken, bescheiden en andere gegevensdragers van de instelling moeten worden bewaard door het Archief en documentatiecentrum van de kerken.

Slotbepaling

Artikel 16

1. Op het bestuur van de instelling, als commissie van de generale synode van de GKv en van de Landelijke Vergadering van de NGK, zijn de bepalingen van toepassing van de Regeling generale deputaten in de Huishoudelijke regeling voor generale synoden van de GKv.
2. In alle gevallen, waarin zowel de wet als deze statuten als ook de onder 1 genoemde regelingen niet voorzien, beslist het bestuur.

Inwerkingtreding statuut

Artikel 17

Dit statuut is in werking getreden op één januari tweeduizend eenentwintig.

Bijlage 4-3, artikel 63: Regeling voor steun behoevende kerken en missionaire initiatieven:

Deze regeling voor steun behoevende kerken en missionaire initiatieven beoogt vorm te geven aan landelijke solidariteit en classicale verantwoordelijkheid.

Doel

Commissie steun behoevende kerken en missionaire initiatieven (CSKMI) geeft uitvoering aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor ondersteuning van die kerken en classes waarvan duidelijk is dat de beschikbare middelen ontoereikend zijn voor de verkondiging van Gods Woord en behoud van kerkelijke gemeenschappen. Financiële steun is gericht op continuïteit van kerkelijke presentie in de (geografische) regio en versterking van de missie van de kerken.

Uitwerking

1. De steun is primair bedoeld voor de financiering van een predikantsplaats of een prio/kerkelijkwerker in plaats van een predikant.
2. De regeling is ook van toepassing op projectvoorstellen van kerken die missionairegemeenschapsvorming als doel hebben.
3. Een steunaanvraag kan ook ingediend worden vanwege exploitatietekorten in verband met eenwachtgeldverplichting of ontslaguitkering of een eenmalig begrotingstekort door onvoorziene omstandigheden.
4. De steun is niet bedoeld voor doelen zoals kerk(nieuw)bouw, landelijke zending, opleiding, etc.

Uitgangspunten

1. Steun wordt verleend aan een plaatselijke kerk (niet aan privé personen of stichtingen).
2. Een kerk met een financieel tekort moet werken aan kostenbeheersing en versterking van draagkracht.
3. De steun is in principe van tijdelijke aard en gericht op herstel/opbouw van financiële zelfstandigheid.
4. De totale steun van classis en CSKMI bedraagt niet meer dan 40 % van de traktementskosten.
5. De landelijke steun voor een missionair project bedraagt niet meer dan 50% van de projectkosten, een plan voor duurzaamheid op de lange termijn maakt integraal deel uit van het projectplan.
1. Bij aanvraag van steun van het kerkverband neemt de classis verantwoordelijkheid door:
 - a. zich op de hoogte te stellen van de situatie van de steun vragende kerk;
 - b. samenwerken in de classis te bevorderen;
 - c. de noodzaak van steun in het licht van de context te beoordelen (zie verantwoordelijkheden classis);
2. Een positief advies van de classis is voorwaarde voor steun, CSKMI draagt zo nodig naast de classis financieel bij.

Verantwoordelijkheden

Commissie (CSKMI)

1. CSKMI bestaat uit leden van de kerkverbanden op basis van betrokkenheid en deskundigheid bij de onderwerpen en worden benoemd door LV en GS gezamenlijk.
2. CSKMI kan vroegtijdig door de steun vragende kerk en/of classis worden gevraagd om ondersteuning en advies bij het doorlopen van het proces.
3. CSKMI checkt op criteria voor steun en zal zich laten adviseren in het geval van HR-zaken en missionaire plannen.
4. CSKMI neemt een besluit op basis van het advies van classis, de kaders en criteria van de regelingen eventueel ingewonnen extern advies.
5. CSKMI communiceert het besluit, voorzien van de overwegingen aan de classis en steun vragende kerk.
6. CSKMI legt (financiële) verantwoording af aan de Landelijke Vergadering (LV NGK) en de

generale synode (GS GKv).

Classis

1. Een inhoudelijke en financiële betrokkenheid van de classis is van groot belang. De classis dient zich op de hoogte te stellen van de situatie van de steun vragende kerk.
2. De beoordeling van de staat van de financiële huishouding is daarbij een aspect. De classis toont haar betrokkenheid en verantwoordelijkheid in een bijdrage van de aangesloten kerken.
3. Voor het vaststellen van de bijdrage van de classis wordt rekening gehouden met het totaal aan benodigde steun in de classis.
4. Het advies van de classis dient beargumenteerd en gedocumenteerd te zijn op basis van de aangegeven kaders en criteria uit deze regeling.
5. De classis is verantwoordelijk voor het organiseren van een structuur om betrokkenheid te stimuleren en te borgen (bijvoorbeeld classisdeputaten instellen, steun en samenwerking agenderen, communicatie in de classis, samenwerking met CSKMI).

Steun vragende kerk

1. De steun vragende kerk is verantwoordelijk voor het proces voor het aanvragen en verantwoorden van steun. De steun vragende kerk laat eigenaarschap zien door de classis en CSKMI van juiste en volledige gegevens te voorzien.
2. Een gemeentestichtingsproject werkt onder verantwoordelijkheid van een moederkerk, die daarmee het eigenaarschap voor de aanvraag en verantwoording naar de kerken vervult.
3. De steun vragende kerk is verantwoordelijk voor een plan met meerjarenperspectief.
4. De steun vragende kerk werkt aan kostenbeheersing, staat open voor advies van derden hierover, en werkt aan een afbouwplan van steun.
5. De steun vragende kerk werkt aan het versterken van (financiële) draagkracht en eventueel werving van andere fondsen.
6. De steun vragende kerk is verantwoordelijk voor een transparante verantwoording van het financieel beleid.

Criteria

Bij de beoordeling overweegt CSKMI o.a. de volgende criteria:

1. Aanvraag steun vragende kerk met advies van de classis
 - a. Kengetallen kerk: (Omvang (ledental) en samenstelling, ontwikkelingen (bijv. groei of vergrijzing), Huisvesting.
 - b. Context en omgevingsfactoren: geografische ligging (bijvoorbeeld geïsoleerde ligging) die samenwerking met andere kerken onmogelijk maakt, sociaaleconomische ontwikkelingen (religiositeit in de classis, bijzondere doelgroepen (studenten, toeristen etc.).
2. Kerkelijk leven
 - a. Mogelijkheden voor samenwerking met andere kerken.
 - b. Noodzaak voor het beroepen van een predikant of het benoemen van een prio/kerkelijkwerker.
 - c. Omvang van het voorgangerteam (predikant, prio, jeugd- en pastorale werkers).
3. Missionaire kansen en plannen
 - a. Een projectplan met daarin missie, visie, doelgroepen, context, plan van aanpak, identiteit, draagvlak, leiderschap en toerusting. Een toelichting op deze criteria wordt gegeven in de handreiking voor missionaire initiatieven.
 - b. Bij kerkstichting ligt het eigenaarschap bij de moederkerk of vertegenwoordiging van kerken waaronder het project valt.
4. Financiële informatie
 - a. Financiële situatie van de kerk op basis van balans, begroting en meerjarenperspectief.
 - b. Gemiddelde bijdrage per lid, rekening houdend met de demografische samenstelling van de gemeente.
 - c. Verhouding kosten voorganger en overige kosten.

- d. Hoogte van de vrije financiële reserve(s) in relatie tot de exploitatiekosten.
- e. Informatie over bezittingen en langlopende financiële verplichtingen.
- f. Informatie over de maatregelen die genomen zijn om tekorten terug te dringen.

Financiële regeling

Criteria

1. Voorschot
 - a. De steun wordt jaarlijks vastgesteld door CSKMI en verstrekt als voorschot;
 - b. De steun wordt definitief vastgesteld na de ontvangst van de financiële verantwoording van de steun ontvangende kerk;
 - c. Indien het tekort lager is dan het verleende voorschot zal het bedrag van de definitieve steun aangepast worden en worden terugbetaald binnen 3 maanden na constatering;
2. Duur van de Financiële Steun van CSKMI
 - a. De steun geldt voor een periode van drie jaar;
 - b. De steunverlening kan één of meer keren worden verlengd en kan maximaal tien jaar duren. Er geldt een hardheidsclausule dat CSKMI mag afwijken van deze termijn, mits de classis positief adviseert conform het afgesproken proces;
3. Richtlijn voor hoogte van de steun
 - a. Bij de bepaling van de hoogte van de steun voor een samenwerkingskerk zal ook gekeken worden naar de bijdragen van de samenwerkingspartner(s);
 - b. Richtlijn voor de bijdrage aan traktementskosten:
 - i. conform berekening SKW;
 - ii. Er wordt maximaal 40% van de traktementskosten cq loonkosten (predikant, prio, jeugd of kerkelijk werker) vergoed. Advies van SKW wordt ingewonnen over de wenselijkheid van parttime benoemingen en/of samenwerkingen met kerken in de classis.
4. Wachtgeld of ontslaguitkering
 - a. In situaties waarbij sprake is van wachtgeld of een ontslaguitkering (bijvoorbeeld dooreen beëindigingsovereenkomst) kan indien nodig steun worden verleend;
 - b. De bepaling van de hoogte en de duur worden daarvoor conform vigerende richtlijnen vastgesteld en extern inhoudelijk getoetst;
 - c. De steun zal niet hoger of langer kunnen zijn dan de daarvoor vigerende richtlijnen aangeven;
5. Eigen bijdrage in situaties van steun vragende kerken
 - a. Bijdrage steun vragende kerk
 1. Norm ledenbijdrage excl diaconale doelen (te verhogen met het bedrag aan vrije reserves hoger dan 40% van de jaarlijkse begroting) gebaseerd op basis van een berekening van het SKW;
 - b. Bijdrage classis

Minimale bijdrage per lid per jaar, gecumuleerd voor alle bestaande en andere ondersteuning in de classis, vast te stellen op € 8,-;
- c. De volgorde is dat eerst de steun vragende kerk betaalt, dan de classis en als er meer nodig is de CSKMI.
6. Eigen bijdrage in situaties van missionaire projecten en initiatieven
 - a. De bijdrage van moederkerk, classis en andere fondsen dient minimaal 50 % van de conform de vigerende richtlijnen door CSKMI goedgekeurde projectbegroting te dekken;
 - b. Het meerjarenbeleidsplan toont dat vanaf de start planmatig gewerkt wordt aan derdegeldstromen en duurzaamheid van het initiatief op de lange termijn.

Proces (voor steun en missionaire initiatieven)

1. Aanvraag voorbereiden
 - a. CSKMI dient vroegtijdig te worden gevraagd om te ondersteunen en te adviseren bij het volgen van het proces;
 - b. CSKMI zal een gesprek met de steun vragende kerk hebben en het gesprek in de classishelpen voorbereiden.
2. Aanvraag indienen
 - a. De aanvraag dient gepaard te gaan met een positief advies van de classis;
 - b. Gedurende de looptijd van de steun dient deze elk jaar opnieuw onderbouwd te worden met een actuele jaarrekening. CSKMI zal periodiek een vervolggelukkig gesprek met de kerk hebben;
 - c. Elke drie jaar zal ook een nieuw positief advies van de classis de aanvraag moeten vergezellen;
 - d. De jaarlijkse aanvraag dient te bestaan uit
 - i. Begroting van het komende jaar;
 - ii. Balans en resultatenrekening (exploitatieoverzicht of staat van baten en lasten) van het afgelopen jaar met toelichting; tot de toelichting behoort een specificatie van de traktementskosten conform het vigerende model;
 - iii. Een financiële prognose voor de termijn waarin behoefte bestaat aan financiële ondersteuning, maar ten minste drie jaar;
 - iv. Een plan om de bijdrage af te bouwen (afbouwplan);
 - e. De jaarlijkse vervolgaanvraag dient voor november bij CSKMI ingediend te worden. De eerste aanvraag kan door het jaar heen worden ingediend.
3. Aanvraag beoordelen en besluiten
 - a. Nieuwe aanvragen neemt CSKMI pas in behandeling als deze compleet zijn aangeleverd;
 - b. Binnen drie maanden neemt de commissie een besluit en deelt dit aan de steun vragende kerk mee;
 - c. CSKMI kan bij de beoordeling advies vragen aan externe deskundigen. Deze adviezen worden in de besluitvorming meegewogen;
 - d. Besluiten met betrekking tot verlenging van lopende hulpvragen worden uiterlijk 31 december gecommuniceerd met de kerk, indien het proces correct gevolgd is;
4. Afwijzen en beroepsmogelijkheid
 - a. Een kerk die financiële steun vraagt kan een verzoek indienen om een (negatief) besluit te herzien, mits dit verzoek is gedaan binnen zes weken na het genomen besluit en mits voorzien van nieuwe argumenten en classis opnieuw positief ondersteunt;
 - b. Indien de kerk het niet eens is met het herziene besluit kan in beroep worden gegaan conform de kerkorde.
5. Financiële verantwoording

Jaarlijks moet binnen twee maanden na de beëindiging van het boek/kalenderjaar de financiële verantwoording bij de secretaris digitaal ingeleverd worden. Deze moet bestaan uit:

 - a. resultatenrekening (exploitatieoverzicht, staat van baten en lasten);
 - b. balans per 31 december;
 - c. een toelichting op beide;
 - d. verslag van de kascontrole.

Slotbepaling

Deze richtlijn beoogt geen strikte checklist te zijn op grond waarvan bij voorbaat een oordeel over het al of niet geven van steun duidelijk is. CSKMI heeft de vrijheid om gemotiveerd van deze regels af te wijken.

Bijlage 4-4, artikel 67: Regelingen deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden
aangepast i.v.m. gezamenlijke Commissie

Regelingen dovenpastoraat

Omschrijvingen

In deze regelingen is bedoeld met:

commissie: de commissie die door de generale synode en de landelijke vergadering is ingesteld ten dienste van de pastorale zorg aan doven en slechthorenden;

de predikant:

de predikant die is benoemd voor de uitvoering van de pastorale verzorging aan doven en slechthorenden;

de kerkenraad:

de kerkenraad van de plaatselijke kerk waaraan de predikant naar art. B15.4 KO verbonden is;

de kerkelijk werker:

de kerkelijk werker die is benoemd voor de uitvoering van de pastorale verzorging aan doven en slechthorenden;

IDP: het Interkerkelijk Dovenpastoraat.

INSTRUCTIE VOOR DE COMMISSIE

1. De commissie informeert, stimuleert en begeleidt de kerken aangaande de ambtelijke zorg voor doven en slechthorenden.
2. Zij wijst drie commissieleden aan om zitting te nemen in het bestuur van het IDP.
3. Zij benoemt zo nodig en zo mogelijk een predikant die zij geschikt acht voor de pastorale zorg aan doven en slechthorenden. Voor de predikant geldt de “regeling voor de rechtspositie van de DSH- predikant”. In het geval zij geen predikant kan vinden, stelt zij een kerkelijk werker aan en sluit met hem een arbeidsovereenkomst; voor hem gelden art. B31 KO en de generale regeling voor kerkelijk werkers, waarbij de commissie optreedt als was zij de kerkenraad. In het geval zij èn geen predikant èn geen kerkelijk werker kan vinden, zoekt ze naar andere mogelijkheden binnen het IDP en binnen het vastgestelde budget.
4. Zij ziet erop toe dat de predikant naar art. B15 KO verbonden blijft of verbonden wordt aan een kerk. Zie verder de “regeling t.a.v. de kerkenraad”.
5. Zij regelt en begeleidt de speciale toerusting van de predikant of de kerkelijk werker.
6. Zij introduceert een nieuw benoemde predikant of kerkelijk werker bij het IDP.
7. Zij staat de predikant of de kerkelijk werker met raad en daad terzijde en begeleidt hem. Zij nodigt hem als regel uit in haar vergadering, waar hij een adviserende stem heeft. Met het oog hierop vergadert zij ten minste tweemaal per jaar.
8. Zij ziet erop toe dat de predikant of de kerkelijk werker de hem gegeven instructie uitvoert. Zij houdt ten minste eenmaal per jaar met hem een functioneringsgesprek, in aanwezigheid van een personeelsdeskundige.
9. Zij behandelt eventuele klachten uit het midden van de kerken over het functioneren van de predikant of de kerkelijk werker, maar alleen nadat zij de predikant of de kerkelijk werker in de gelegenheid heeft gesteld zich te verantwoorden. Ook bevordert zij dat de klacht zo mogelijk in direct contact tussen de klager en de predikant of de kerkelijk werker wordt opgelost.
10. Wanneer het een klacht betreft over leer of leven van de predikant, en de commissie geen zekerheid kan verkrijgen dat de klacht ongegrond is, informeert zij de kerkenraad van de kerk waaraan de predikant verbonden is. In het geval het een klacht betreft over leer of leven van de

kerkelijk werker is de commissie zelf bevoegd om passende maatregelen te nemen.

B. INSTRUCTIE VOOR DE PREDIKANT

1. Hij bekwaamt zich in de communicatieve vaardigheden met het oog op de pastorale zorg aan doven en slechthorenden. Hij volgt de cursus Nederlands met Gebaren (NmG) en de cursus Nederlandse Gebarentaal (NGT), eventueel met uitzondering van die studieonderdelen die niet direct van toepassing zijn voor zijn taak. Hij blijft zich bekwamen in de NGT en het NmG en houdt zich op de hoogte van ontwikkelingen op het gebied van de dovenproblematiek en van de dovenzorg.
2. Hij verricht zijn werk binnen het IDP en in overeenstemming met het daar geldende Beleidsplan. Hij concentreert zich op de regio die hem door het bestuur van het IDP als werkveld is toegewezen.
3. Hij gaat voor in diensten die zich speciaal richten op doven en slechthorenden. Ook instrueert en begeleidt hij naar vermogen anderen die in zulke diensten voorgaan. Verder gaat hij jaarlijks voor in een aantal gewone diensten.
4. Hij geeft catechetisch onderwijs, verzorgt Bijbelstudies en instrueert en begeleidt anderen die dat onderwijs geven.
5. Hij gaat naar vermogen voor in huwelijksdiensten en begrafenissamenkomsten waarbij doven of slechthorenden nauw betrokken zijn.
6. Hij legt pastorale bezoeken af bij doven en slechthorenden, al naar gelang hun situatie daar om vraagt. Ook instrueert en begeleidt hij anderen die dergelijke bezoeken afleggen. Zo nodig onderhoudt hij schriftelijk of via andere communicatiemiddelen pastoraal contact.
7. Hij draagt er naar vermogen aan bij dat doven en slechthorenden als levende leden kunnen functioneren van de eigen kerkelijke gemeente. Indien de plaatselijke ambtsdragers dat wensen rapporteert hij aan hen over de pastorale contacten die hij in hun gemeente onderhoudt.
8. Hij neemt deel aan het overleg van de dovenpastores en aan het overleg en het werk van de commissie tot het stimuleren en coördineren van de plaatselijke en regionale pastorale zorg en kerkelijke toerusting van de doven en slechthorenden.
9. Hij rapporteert eens per kwartaal over zijn werkzaamheden aan de commissie en woont op uitnodiging haar vergaderingen bij.
10. Hij legt ten minste eenmaal per jaar contact met de kerkenraad van de kerk waaraan hij verbonden is. Tevens is het gewenst dat hij er ten minste tweemaal per jaar voorgaat in een kerkdienst.

C. INSTRUCTIE VOOR DE KERKELIJK WERKER

1. Hij bekwaamt zich in de communicatieve vaardigheden met het oog op de pastorale zorg aan doven en slechthorenden. Hij volgt de cursus Nederlands met Gebaren (NmG) en de cursus Nederlandse Gebarentaal (NGT), eventueel met uitzondering van die studieonderdelen die niet direct van toepassing zijn voor zijn taak. Hij blijft zich bekwamen in de NGT en het NmG en houdt zich op de hoogte van ontwikkelingen op het gebied van de dovenproblematiek en van de dovenzorg.
2. Hij verricht zijn werk binnen het IDP en in overeenstemming met het daar geldende Beleidsplan. Hij concentreert zich op de regio die hem door het bestuur van het IDP als werkveld is toegewezen.
3. Hij vraagt naar art. B32.2 KO preekbevoegdheid aan bij een van de classes binnen de hiervoor genoemde regio. Zo mogelijk is dit de classis waartoe de kerk behoort waarvan de aanvrager lid is. De preekbevoegdheid wordt verleend overeenkomstig de generale regeling voor de preekbevoegdheid, met dien verstande dat de preekbevoegdheid alleen geldt voor diensten die zich speciaal richten op doven en slechthorenden, maar zonder beperking tot één gemeente.

4. Hij gaat voor in diensten die zich speciaal richten op doven en slechthorenden. Ook instrueert en begeleidt hij naar vermogen anderen die in zulke diensten voorgaan.
5. Hij geeft catechetisch onderwijs, verzorgt Bijbelstudies en instrueert en begeleidt anderen die dat onderwijs geven.
6. Hij gaat naar vermogen voor in begrafeniskomsten waarbij doven of slechthorenden nauw betrokken zijn.
7. Hij legt pastorale bezoeken af bij doven en slechthorenden, al naar gelang hun situatie daarom vraagt. Ook instrueert en begeleidt hij anderen die dergelijke bezoeken afleggen. Zo nodig onderhoudt hij schriftelijk of via andere communicatiemiddelen pastoraal contact.
8. Hij draagt er naar vermogen aan bij dat doven en slechthorenden als levende leden kunnen functioneren van de eigen kerkelijke gemeente. Indien de plaatselijke ambtsdragers dat wensen rapporteert hij aan hen over de pastorale contacten die hij in hun gemeente onderhoudt.
9. Hij neemt deel aan het overleg van de dovenpastores en aan het overleg en het werk van de commissie tot het stimuleren en coördineren van de plaatselijke en regionale pastorale zorg en kerkelijke toerusting van de doven en slechthorenden.
10. Hij rapporteert eens per kwartaal over zijn werkzaamheden aan de commissie en woont op uitnodiging haar vergaderingen bij.

D. REGELING VOOR DE RECHTSPOSITIE VAN DE DSH-PREDIKANT

Artikel 1

1. De predikant heeft een bijzondere taak als bedoeld in art. B10.1 KO. Hoofdstuk E van de generale regeling predikantszaken is op hem van toepassing. Hij houdt zich aan de door de generale synode vastgestelde instructie (zie aldaar).
2. De commissie benoemt de predikant en treedt op als zijn opdrachtgever. Zij houdt deskundigheid beschikbaar op het gebied van personeelsbeleid. Als deze deskundigheid niet in de commissie zelf aanwezig is, wordt zij elders belegd.
3. De predikant mag bij een in zijn ogen belangrijk overleg tussen hem en de commissie vragen dat een externe deskundige op personeelsbeleid wordt geraadpleegd.
4. Van elk functioneringsgesprek wordt een verslag gemaakt dat wordt toegezonden aan de commissie, aan de predikant en, te zijner tijd en indien van toepassing, aan nieuwe deelnemers van een volgend functioneringsgesprek.

Artikel 2

1. De predikant verbindt zich voor ten minste zes jaar aan het werk onder doven en slechthorenden, gedurende welke periode de verbintenis alleen met wederzijds goedvinden van de commissie en de predikant kan worden beëindigd. Na deze periode kan de verbintenis telkens voor twee jaar worden verlengd.
2. De bepaling over ten minste zes jaar in artikel 2.1 geldt niet in het geval dat de predikant naar art. B21 KO door de kerkenraad wordt afgezet dan wel dat hij zich naar art. C45 KO aan de kerk onttrekt.
3. Indien de predikant of de commissie voortijdig de verbintenis beëindigd wil zien, trachten de commissie en de predikant gezamenlijk tot overeenstemming te komen. Indien zij daarin niet slagen melden zij dit aan de kerkenraad en schakelen zij deputaten advies en bijstand in om te bemiddelen. Indien ook de bemiddelingspoging van deputaten advies en bijstand niet slaagt neemt de commissie eenzijdig een besluit. Tegen dit besluit staat voor de predikant rechtstreeks beroep open bij de commissie van beroep in predikantszaken.

Artikel 3

1. Indien de predikant tegen het einde van de in artikel 2.1 genoemde periode van zes jaar of na afloop daarvan de verbintenis beëindigd wil zien, deelt de predikant dit zo mogelijk minstens een half jaar tevoren aan de commissie mee; dit geldt mutatis mutandis ook indien de commissie de verbintenis wil beëindigen.

2. Indien de predikant op het tijdstip dat hij of de commissie de verbintenis beëindigd wil zien, nog geen beroep van een andere kerk heeft ontvangen en ook niet voor emeritering krachtens art. B22 KO in aanmerking komt, bericht de commissie in een schrijven aan de kerken dat de predikant beschikbaar komt voor ander werk als predikant. De predikant zet zich actief in voor het vinden van een nieuwe opdracht, onder meer door zich te melden bij het SKW als predikant die beschikbaar is voor een beroep.
3. Indien de predikant ten tijde van de voorgenomen beëindiging van de verbintenis nog niet door een andere kerk beroepen is en voortzetting van de verbintenis niet mogelijk is, blijft hij gedurende één jaar voor rekening van de kerken gezamenlijk, vertegenwoordigd door de commissie.
4. Gedurende de in artikel 3.3 bedoelde periode is de commissie bevoegd met de predikant te overleggen over zijn tijdsbesteding en toekomstplannen.
5. Na afloop van de in artikel 3.3 bedoelde periode is de kerkenraad gerechtigd om de predikant naar analogie van art. B19 KO los te maken. Het besluit daartoe behoeft de goedkeuring van de classis.
6. De commissie legt bij de losmaking een voorgenomen besluit over de financiële regeling aan de classis voor. Artikel G3 van de generale regeling predikantszaken is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 4

1. De commissie biedt namens de kerken aan de predikant alle zorg die in hoofdstuk F van de generale regeling predikantszaken is beschreven.
2. De predikant wordt ingeschaald als diende hij een gemeente van 350 tot 550 leden.
3. De predikant woont bij voorkeur in het gebied dat hem binnen het Interkerkelijk Dovenpastoraat als werkgebied is toegewezen. De commissie zorgt desgewenst voor passende huisvesting.

E. REGELING T.A.V. DE KERKENRAAD

Artikel 1

1. De kerkenraad beroept de predikant nadat deze door de commissie is benoemd, tenzij de predikant al vanwege een andere taak aan de kerk verbonden was.
2. Wanneer de kerkenraad de benoeming van de commissie niet steunt, is de commissie gerechtigd om een andere kerk te benaderen voor het uitbrengen van een beroep.
3. Voor de goedkeuring van het beroep legt de kerkenraad in samenwerking met de commissie de bijbehorende regelingen voor aan de classis.

Artikel 2

1. De kerkenraad verleent de predikant pastorale zorg en oefent zo nodig kerkelijke tucht over hem.
2. Wanneer de predikant elders woont en daar in overeenstemming met art. C42.3 KO als lid staat ingeschreven, overlegt de kerkenraad met de kerkenraad van de woonplaats van de predikant over de pastorale zorg, en laat de oefening van de kerkelijke tucht aan die kerkenraad.

Artikel 3

1. De kerkenraad is als enige bevoegd tot schorsing of afzetting van de predikant. Hij voert in dat geval vooraf overleg met de commissie.
2. De kerkenraad kan alleen dan overgaan tot de maatregelen als genoemd in art. B17 t/m B20 en art. B22 KO, wanneer de commissie oordeelt dat de noodzaak daartoe bestaat.

Artikel 4

1. De kerkenraad nodigt de predikant ten minste eenmaal per jaar uit op zijn vergadering.
2. De kerkenraad nodigt de predikant ten minste tweemaal per jaar uit om voor te gaan in een kerkdienst.

Artikel 5

1. De kerkenraad legt ten minste eenmaal per jaar contact met de commissie.
2. Wanneer de kerkenraad zich over zijn taken of bevoegdheden tot de generale synode wil wenden,
doet hij dat zo veel mogelijk in samenwerking met de commissie.

F. REGELING T.A.V. KERKELIJKE DEELNAME IDP

Artikel 1

1. Een kerkenraad kan elke IDP-werker machtigen om voor te gaan in een dienst die zich speciaal richt op doven en slechthorenden.
2. IDP-werkers die binnen de Gereformeerde Kerken of de Nederlands Gereformeerde Kerken voorgaan of pastoraat verrichten, doen dit in gebondenheid aan de Schrift en de gereformeerde belijdenis.
3. De predikant of kerkelijk werker is gemachtigd om voor te gaan in elke dienst die uitgaat van een van de in het IDP samenwerkende kerken en die zich speciaal richt op doven en slechthorenden.

Artikel 2

1. Een kerkenraad kan dove of slechthorende belijdende leden aanbevelen om deel te nemen aan het avondmaal in een van de andere in het IDP samenwerkende kerken, wanneer die dienst speciaal voor hen is ingericht.
2. De bediening van de doop aan kinderen van doven of slechthorenden vindt als regel plaats in de eigen gemeente.

G. BEPALING IN HET GEVAL EEN NGK-PREDIKANT OF KERKELIJK WERKER BENOEMD WORDT

Deze regeling is geschreven vanuit de situatie van een benoemde GKv-predikant of kerkelijk werker. Indien een NGK-predikant of kerkelijk werker wordt benoemd, dienen naar analogie de bepalingen van het NGK-kerkrecht te worden toegepast.

Bijlage 5-1, artikel 69: Besluiten betrekkingen buitenlandse kerken

Zwolle, 25 juni 2019, aangevuld op 10 februari 2020

Aan de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt) 2020, bijeen te roepen door de Gereformeerde Kerk te Goes.

Betreft:

Aanbieding van buitenlandse reacties op de besluiten van GS Meppel over man/vrouw en ambt

Geachte broeders in Christus,

Als deputaten voor de betrekkingen met buitenlandse kerken hebben we de schriftelijke reacties verzameld die naar aanleiding van de besluiten van de G.S. Meppel over M/V en ambt bij ons zijn binnengekomen en gericht zijn aan (of van betekenis zijn voor) de komende generale synode.

1. In een brief van 2 oktober 2017 laat **de Evangelical Presbyterian Church of Ireland (EPCI)** weten dat besloten is de zusterkerkrelatie met de GKv op te schorten vanwege het besluit van de GS Meppel om het ambt van predikant, ouderling en diaken open te stellen voor vrouwen. De EPCI spreekt het verlangen uit om de relatie te kunnen herstellen en roept de GKv zeer dringend, vanuit broederlijke genegenheid, op om het besluit van de GS Meppel te herroepen en de trouw aan de Schriften en de gereformeerde belijdenissen te bevestigen en de eenheid van de kerk van Christus te handhaven.
2. **De Evangelical Presbyterian Church in England and Wales (EPCEW)** spreekt in een brief van 27 januari 2018 dankbaarheid uit over contacten die er waren in het verleden en de steun die ontvangen is. De laatste jaren heeft de EPCEW herhaaldelijk z'n zorgen geuit over de veranderingen die gaande waren in de GKv. Het recente besluit van de synode van Meppel om het ambt van predikant en ouderling te openen voor vrouwen is naar de overtuiging van de EPCEW in strijd met de regel van de Schrift, en geeft aanleiding om de relatie te herzien. Het besluit heeft grote gevolgen voor de praktische vormgeving van kerkelijke verbondenheid. Daarom kan de zusterkerkrelatie niet worden voortgezet. De zusterkerkrelatie is met onmiddellijke ingang opgeschort. De EPCEW moedigt de GKv aan om het besluit van Meppel te herzien en leer/leven in de GKv weer in overeenstemming te brengen met de Schriften. Mocht de volgende synode het besluit van Meppel handhaven, dan zal de zusterkerkrelatie met de GKv officieel verbroken worden; komt er een herziening, dan zal dat leiden tot herstel van de relatie. In de EPCEW is er bij de dankbaarheid over de banden in het verleden nu ook het gebed dat de GKv terug zal keren naar de bijbelse normen zoals die gelden bij hen en bij andere gereformeerde kerken.
3. **De Evangelisch-Reformierte Kirche W.B. Österreich+Schweiz (ERKWB)** schrijft in een reactie (13-06-18) wat de synode 25 mei 2018 heeft besloten. Het besluit van Meppel om het ambt van predikant en ouderling te openen voor vrouwen heeft geleid tot verdriet en zorg in de ERKWB, juist omdat de GKv in het verleden gezien is als voorbeeld en van de GKv veel steun is ontvangen. De ERKWB is ervan overtuigd dat het besluit van Meppel in strijd is met de principes en aanwijzingen van de Heilige Schrift wat betreft het leiderschap in de kerk. De ERKWB heeft besloten vooralsnog de relatie met de GKv niet op te schorten, maar wel aan de GKv dringend te vragen om het besluit te herzien en terug te keren naar de bijbelse weg, die geen bevestiging van vrouwen in het ambt van predikant of ouderling toelaat. Deze oproep gaat gepaard met gebed in de ERKWB voor onze kerken. De ERKWB heeft het voornemen nog een document te sturen dat kritisch zal ingaan op de toegezonden informatie.

4. De commissie die buitenlandse contacten onderhoudt voor **de Free Church of Scotland (Continuing) (FCSc)** schrijft op 24 maart 2018 dat aan de General Assembly die in mei gaat vergaderen, zal worden

voorgesteld om naar aanleiding van de besluiten van onze GS Ede en GS Meppel, en in lijn met het besluit van de ICRC, de zusterkerkrelatie met de GKv op te schorten. Hiervan wordt met veel verdriet melding gemaakt. Dringend wordt gevraagd om de besluiten van Ede en Meppel te herzien, zodat de breuk tussen de GKv en zo veel kerken in de gereformeerde wereld kan worden geheeld.

5. In een brief van 3 juli 2018 laat de **synode van Bunbury van de Free Reformed Churches of Australia (FRCA)** weten dat het besluit is genomen om de zusterkerkrelatie met de GKv te beëindigen. In het verleden is de relatie met de GKv als een zegen ervaren. Dat nu dit besluit moest worden genomen, gebeurde met verdriet en met gebed voor de GKv kerken en kerkleden.

Vriendelijk verzoekt de FRCA de komende synode om deze brief op de agenda te zetten van de GS 2020, inclusief de bijgesloten informatie uit de Acta van de synode van Bunbury 2018. Ook verzoekt de FRCA aandacht te geven aan een brief van 7 maart 2016 die kennelijk de synode van Meppel niet heeft bereikt. Het derde verzoek is dat onze komende synode de afgevaardigden zal ontvangen die de opdracht hebben om het besluit van de FRCA door te geven. (bijgesloten dus de relevante acta van de synode van Bunbury 2018).

6. In reactie op een uitnodiging om mee te helpen met het organiseren van een conferentie over hermeneutiek, ontvingen we als deputaten BBK het antwoord dat de **Igreja Presiteriana do Brasil (IPB)** daar geen heil in ziet. Maar aansluitend bericht de commissie voor interkerkelijke relaties ons ook in deze brief van 28 mei 2018 dat aan de komende synode (Supremo Concilio, juli 2018) zal worden voorgesteld om de zusterkerkrelatie met ons terug te brengen naar een relatie van correspondentie. Als reden hiervoor voert de commissie het volgende aan:

De broeders in de GKv hebben niet willen luisteren naar talloze waarschuwingen om niet verder te gaan richting bevestiging van vrouwen in kerkelijke ambten. Naar het inzien van de IPB wordt zo de Schrift gesteld onder de culturele context. Zo krijgen historische aspecten en de eigentijdse pressie meer te zeggen dan de duidelijkheid van bijbelse teksten. Dit is niet alleen door de IPB naar voren gebracht, maar ook door de overweldigende meerderheid van gereformeerde kerken die afgevaardigden stuurden naar de synode van de GKv.

De brief meldt verder het gebed voor de GKv en de oproep om de hermeneutische richting die gekozen is te herzien, en terug te keren naar de bijbels-historische zienswijze, zodat ook de zusterkerkrelatie weer zal kunnen worden hersteld.

7. **De Reformed Church in the United States (RCUS)** meldt in een brief van 5 juni 2018 de beslissing die de RCUS synode in mei 2018 heeft genomen om de 'fraternal relations' met de GKv te verbreken. Als reden wordt het volgende genoemd:

De RCUS is van mening dat het besluit van Meppel om vrouwen toe te laten tot het ambt van predikant, ouderling en diaken in strijd is met de Heilige Schrift en met de gereformeerde belijdenis. Zowel schriftelijk als via het bezoek van deputaten heeft de RCUS herhaaldelijk gewaarschuwd tegen de koers die de GKv ging. Hierop is geen overtuigend antwoord gekomen en is de GKv niet op stappen teruggekomen.

Aansluitend op deze beslissing heeft de synode voor ons gebeden, dat de Heer in zijn genade ons met berouw zal laten terugkeren naar zijn Woord, zodat ook de kerkelijke relatie weer kan worden hersteld.

8. **De Reformed Presbyterian Church of Ireland (RPCI)** schrijft aan de GS van de GKv in een brief van 14 juli 2017, dat besloten is om de 'fraternal relations' met de GS van de GKv te verbreken. Dit als gevolg van het besluit van de GKv om, in strijd met het onderwijs van de

Schrift, alle ambten in de kerk open te stellen voor vrouwen. Net als afgevaardigden van andere kerken hebben ook beide afgevaardigden van de RPCI er op aangedrongen om te blijven bij de bijbelse praktijk om de kerkelijke ambten alleen te

beperken tot mannen. De RPCI had al besloten dat wanneer de GKv tot openstelling van de ambten voor vrouwen zou overgaan, de kerkelijke relatie zou worden verbroken. Helaas moet worden gemeld dat dat nu het geval is.

Een reactie van deputaten BBK op deze brief d.d. 27.11.17 vindt u in de bijbehorende map met correspondentie.

9. **De Reformed Presbyterian Church, North East India (RPCNEI)** heeft een reactie gestuurd d.d. 31 juli 2017. De RPCNEI is dankbaar voor de voortzetting van de zusterkerkrelatie, al is er een nieuw verschil wat betreft de bijbelse hermeneutiek. De RPCNEI apprecieert de rijpe beslissing, en bidt om wijsheid en om Gods kracht om goed te kunnen onderscheiden.
10. **De Evangelical Reformed Church, Subcarpathia, Ukraine (ERE)** schrijft in een brief d.d. 19.05.18 aan de synode van de GKv, dat zij graag contacten onderhouden met allen die Jezus Christus als redder liefhebben en leer en leven onderworpen laten zijn aan de Heilige Schriften. De praktijk van het toelaten van vrouwen tot de ambten van predikant en ouderling maakt het onmogelijk om een zusterkerkrelatie aan te gaan met de GKv. De ERE informeert hierover door deze brief de GS van de GKv en verzoekt ook de kerken, kerkleden en verwante organisaties hiervan op de hoogte te stellen.
11. **De United Reformed Churches in North America (URCNA)** meldt in een brief d.d. 30.08.18, dat besloten is om een eind te maken aan de relatie van oecumenisch contact met de GKv. Hiervoor zijn de volgende gronden aangevoerd:
“Het besluit om al de kerkelijke ambten voor vrouwen te openen is in strijd met de Schriften en met de belijdenissen. Vanaf 2007 heeft de URCNA de GKv aangesproken op de ontwikkelingen in deze richting. De ICRC en enkele zusterkerken hebben al soortgelijke actie ondernomen. Na het besluit is gebeden voor de GKv.” (citaat brief). Zie voetnoot 1).
De brief maakt melding van verdriet omdat we niet langer gelijk denken over hoe we de Schrift op dit punt moeten uitleggen. Naar het oordeel van de URCNA gaat het hier maar niet over verschil van mening over de uitleg van enkele teksten. Het gaat hier om een hermeneutische filosofie die teksten zó cultureel gebonden verklaart, dat ze niet meer relevant zijn voor ons. Als deze deur eenmaal open gaat, hoe houd je andere culturele vereisten dan nog buiten? Al is de officiële relatie verbroken, men zal blijven bidden dat de GKv weer op één lijn komt met het onderwijs van de Schrift zoals we dat altijd hebben verstaan en zoals het is samengevat in de Nederlandse Geloofsbelijdenis.
12. **De synode 2017 van de Igrejas Reformadas do Brasil (IRB)** heeft aan de GS Goes 2020 de volgende oproep gedaan (dit wordt gemeld in een brief d.d. 26.09.18):
De IRB is dankbaar voor veel goeds dat in het verleden vanuit de GKv is ontvangen. Het is heel goed om als kerken van Christus samen op te trekken en daarbij in eenheid, met één stem, ons geloof te belijden. Zulke eenheid vraagt wel wederzijdse toewijding aan de volle waarheid van de Schrift, zoals die in onze belijdenis is samengevat, en aan de traditie die we delen (vgl. 2 Tes. 2:15).
Om deze reden is de IRB erg bezorgd. De IRB meent dat het besluit om alle ambten te openen voor vrouwen niet in overeenstemming is met het onderwijs van de Bijbel. Dit is ook door afgevaardigden van de IRB op de synode Meppel al naar voren gebracht. ‘We begrijpen iets van de uitdagingen waar de GKv mee te maken heeft in een cultuur die snel seculariseert en postmodern wordt, en waar de principes en normen van Gods Woord gemarginaliseerd worden of zelfs openlijk bestreden.’ Ook de IRB zijn kerken in een land van toenemende secularisatie; zij worstelen met soortgelijke zaken. In zo’n vijandige context is het zaak des te meer te vertrouwen op God die in zijn genade zijn kerk bewaart, en vastbesloten vroom en

heilig te leven tot eer van onze Redder.

Het is het oprechte gebed van de IRB dat de GKv zich losmaakt van deze verkeerde manier van uitleg van de Bijbel en vasthoudt aan de tradities die gebaseerd zijn op Gods Woord en de gereformeerde belijdenissen.

De IRB meldt tenslotte dat vanwege de beslissingen van de GKv mogelijk spoedig overwogen zal worden om de zusterkerkrelatie te verbreken. De IRB ziet uit naar een weloverwogen antwoord van de GKv.

13. **Brief van de CRCA-CanRC**, Committee on Relations with Churches Abroad of the Canadian Reformed Churches d.d. 2 oktober 2019, gestuurd door R.C. (Karlo) Janssen. Hierbij ook de brief die de GS van de Canadese kerken heeft gestuurd aan alle GKv kerken in Nederland. Dit is dus een brief van de deputaten voor het onderhouden van betrekkingen met buitenlandse kerken van de Canadian Reformed Churches d.d. 2 oktober 2019 aan de GKv. De GS van de Canadian Reformed Churches vergaderde vorig jaar, 14-23 mei, in Edmonton. Het is op prijs gesteld dat de GKv daar twee afgevaardigden naar toe heeft gestuurd, die daar ook gesproken hebben over de punten die in de onderlinge relatie in geding zijn. De GS Edmonton heeft besloten aan elke afzonderlijke GKv kerk een brief te sturen. Die is als bijlage ook hierbij opgenomen. Deputaten kregen de opdracht diezelfde brief ook aan de GKv synode voor te lezen. Andere bijlagen: De Acta van de synode van Edmonton en het persverslag; en de regels voor kerkelijke relaties. De bijgevoegde brief zoals die is verstuurd aan alle GKv kerken, is opgesteld in het Engels én het Nederlands. Uitvoerig wordt uitgelegd waarom de Canadese kerken hun besluit hebben genomen om de zusterkerkrelatie te verbreken. Ook de besluittekst is in Engels en Nederlands toegevoegd.
14. **Brief van de OPC** d.d. 2 juli 2019, gericht aan de Generale Synode Goes, getekend door Ross W. Graham, Stated Clerk. Nu de GS Goes nadert, doet de OPC opnieuw een beroep op ons, die zoveel jaren beschouwd werden als vaders in het geloof, om terug te keren van de koers die de GS Meppel heeft uitgezet met de beslissing om het ambt van predikant en ouderling open te stellen voor personen die volgens de Bijbel daarvoor niet gekwalificeerd zijn. Die koers kan alleen maar leiden tot een breuk van de nauwe relatie met kerken die trouw willen blijven aan de hele raad van Gods Woord, zoals samengevat in de gereformeerde belijdenissen. Al in 2010 sprak de OPC z'n zorgen uit over de manier waarop de GKv de leer van de Schrift toepast op belangrijke punten zoals (1) de genoegzaamheid, (2) de uitleg en (3) het gezag van de Schrift. Deze drie punten worden in de brief uitvoerig toegelicht. Er worden argumenten genoemd waarom wat er staat in 1 Tim. 2:12, in samenhang met 1 Tim. 3, moet worden beschouwd als een gebod van blijvende aard. Het regeerambt in de kerk kan niet vergeleken worden met een ander ambt in de samenleving; daarom moeten we alleen uit de Schrift afleiden welke kwalificaties daarvoor vereist zijn. Alleen aan de hand van die kwalificaties mogen we vaststellen of iemand werkelijk door God geroepen is om het Woord te verkondigen en de sacramenten te bedienen. Met de besluiten over MVEA begeeft de GS Meppel zich op de drie terreinen van het kerkelijk leven (prediking, sacramenten en tucht) die in art. 29 van de NGB worden genoemd als kenmerken waaraan men de ware kerk kan kennen. Het stelt de OPC teleur dat de besluiten over MVEA vrijwel niets laten zien van een ontwikkeling van bijbelse theologie over gender, maar simpelweg de leidende culturele ideeën van 'gelijkheid' lijken na te praten. Dat God de mens schiep naar zijn beeld, reflecteerde de éénheid en de diversiteit die bestaat in de Drie-eenheid. Maar het lijkt erop dat de GKv zich zó laat meenemen door het gelijkheidsdenken van onze cultuur, dat geen recht meer wordt gedaan aan wat de Schriften op dit punt duidelijk leren. De GKv wordt opgeroepen om tegen die cultuur in te durven gaan. Als we Jezus volgen, is te verwachten dat 'de wereld' zich ook tegen óns zal keren.

15. **Brief van de VGKSA**, gericht aan de Generale Synode Goes, namens hun Synode 2017. De synode van de VGKSA 2017 vraagt aandacht voor een brief d.d. 30 april 2014, die destijds te laat kwam om op de GS Ede behandeld te worden. Aan de GS Goes wordt gevraagd deze brief alsnog op de agenda te zetten en aan de VGKSA daarop ook antwoord te geven. Daarnaast spreekt de VGKSA opnieuw nu zorgen uit. Gevraagd wordt wat er in feite gedaan is met de inbreng van zusterkerken in 2017. In de Acta is dat niet terug te vinden. De betreffende brief van 30 april 2014 noemt naast zorgen over de handhaving van de gereformeerde leer aan de TU Kampen (m.n. worden genoemd de dissertaties van dr. Stefan Paas en dr. Koert van Bekkum) het punt van 'vrouwen in de bijzondere kerkelijke ambten'. De Heilige Schrift spreekt ondubbelzinnig over mannelijk leiderschap in de kerk. Daarom mag de vraag of vrouwen in de bijzondere kerkelijke ambten mogen dienen niet als een open vraag ter discussie gesteld worden. Laat de synode de kerken aanmoedigen om de aanslagen van het hedendaagse egalitaire en emancipatorische denken met betrekking tot de kerkelijke ambten het hoofd te bieden. In de bijlage wordt in verband hiermee op het volgende gewezen: Sinds de GKv synode van Amersfoort-Centrum 2005 heeft de bezinning over dit onderwerp plaatsgevonden alsóf niet duidelijk is wat de Heilige Schrift hierover zegt. De Schrift zegt dat de ambten van ouderling en predikant bediend moeten worden door trouwe mannen die gekozen zijn in overeenstemming met de instructies die daarvoor door de Heilige Geest gegeven zijn door de apostel Paulus (1 Tim. 2:11-14; 1 Kor. 14:33-35). Ook de confessie is in geding. Art. 30 NGB zegt, terugverwijzend naar de regel die Paulus gaf aan Timoteüs) dat 'personen' die trouw zijn deze ambten zullen bedienen. In de oorspronkelijke Latijnse tekst staat hier: 'mannen'.
16. **Brief van de GGRI-NTT**, Gereja-Gerja Reformasi di Indonesia, Nusa Tenggara Timur, d.d. 3 januari 2020 Er wordt gemeld dat na intense bespreking en moet droefheid besloten is de zusterkerkrelatie met de GKv te verbreken. De GGRI heeft heel veel aan de GKv te danken. Daarom doet het des te meer pijn dat geconcludeerd moest worden dat de GKv afwijkt van de waarheid van Gods Woord. Het verlangen blijft om een zusterkerkrelatie met de GKv te onderhouden. Daarom de dringende oproep om de besluiten van Meppel te heroverwegen. Dit zijn de besluiten die de synode nam: 1. De status van de zusterkerkrelatie met de GKv te heroverwegen in de zin van deze relatie verbreken omdat zij Gods Woord heeft overtreden door vrouwen te accepteren in de ambten en vanwege (haar beleid inzake) homoseksualiteit; 2. De Deputaten Betrekkingen van de GGRI-NTT op te dragen om hieraan uitvoering te geven, vergezeld van ernstig advies en vermaan, voordat haar synode vergadert in januari 2020; 3. Als GGRI een relatie van samenwerking te blijven onderhouden met gereformeerde kerken in Nederland (HV: ook mogelijk de vertaling 'De Gereformeerde Kerk in Nederland') die nog (wel) vasthouden aan de leer van de Bijbel; 4. De zusterkerkrelatie met de GKv kan worden hersteld als zij terugkeert naar de leer van de waarheid; 5. Deze kwestie te agenderen voor bespreking op de 3e nationale synode van de GGRI in Kalimantan Barat.
17. **Brief van de Coördinerende Commissie van de ICRC**, the International Conference of Reformed Churches, d.d. 18 november 2018, gestuurd door James Visscher, Secretary. De Coördinerende Commissie van de ICRC herinnert aan het besluit dat de ICRC in 2017 heeft genomen over de GKv. De ICRC heeft geconstateerd dat de GKv door het toelaten van vrouwen tot het ambt van predikant en ouderling, in strijd met wat de Schrift voorschrijft, niet langer in leer en/of praktijk in overeenstemming is met wat geformuleerd is als basis van de ICRC in de Constitutie, art. IV.4. Dat is de reden geweest om de GKv onmiddellijk als lid te schorsen. Besloten is de GKv aan te moedigen om de besluiten van de GS Meppel op dit punt te heroverwegen en leer en/of leven in de GKv weer in overeenstemming te brengen met de basis van de ICRC. Mocht op de volgende ICRC, in 2021, blijken dat de GKv voortgaat om in strijd met wat de Schrift voorschrijft personen toe te laten tot de ambten van predikant en ouderling, dan zal de status van het lidmaatschap van de GKv op de agenda van die conferentie worden gezet. De Coördinerende Commissie doet door middel van deze brief een oproep aan de generale synode om het besluit dat de GKv nam te herzien. Het verzoek is om

dit over te brengen als een urgent pleidooi vanuit het hart. 'Het verbreken van banden is niet wat we willen.' De besluiten van GS Meppel veroorzaakten veel verdriet en zorg bij de ICRC en bijna al de lidkerken. Sommige van hen hebben de relatie met de GKv al verbroken, bij andere is dat proces nog gaande. De GKv raken hierdoor geïsoleerd van al hun vroegere zusterkerken. Wat zou dat triest zijn! Maar er is nog tijd om de schorsing op te heffen. We worden aangespoord om die tijd te gebruiken. Van de kant van de ICRC wordt daarvoor, desgewenst, hulp aangeboden. Intussen bidden lidkerken van de ICRC voor onze kerken.

Tot zover de schriftelijke reacties op de besluiten over M/V en ambt van de GS Meppel.

We hebben ook bij bezoeken over en weer in gesprekken te horen gekregen dat zusterkerken en contactkerken zich zorgen maken over met name deze besluiten en de manier van omgaan met Gods Woord die daarbij aan de orde is. Naast de hier boven al genoemde kerken, geldt dit o.a. voor de IRE (Spanje), ICFER (Venezuela) en KPCK (Korea). De kerken van Taiwan, Sri Lanka en de Filipijnen hebben

aangegeven moeite te hebben met de besluiten, maar daarin geen grond te zien tot het verbreken van de relatie. Er zijn ook kerken die geen moeite hebben met de besluiten, of die ze juist positief beoordelen. In ons rapport zullen we een totaaloverzicht opnemen.

We zien het als onze taak, als deputaten BBK, om de aandacht van de synode te vragen voor deze reacties. In de contacten met buitenlandse kerken dragen we uit dat we een relatie met elkaar onderhouden om samen God te prijzen, om elkaar te dienen met advies en voorbede, maar ook om van elkaar te leren. Buitenlandse kerken vragen ons om ter harte te nemen wat zij ons schrijven. Die oproep is ook gedaan door de grote meerderheid van de ICRC kerken. We horen dat zij voor ons bidden dat wij trouw zullen blijven aan wat Gods Woord naar hun overtuiging duidelijk zegt. Waar zoveel bondgenoten ons met grote ernst aanspreken, doen we er goed aan dit serieus te nemen bij onze overwegingen.

We hebben van buitenlandse kerken de klacht gehoord, dat zij wel schriftelijk en mondeling hun visie hebben kunnen geven, maar dat in de besluiten van de GS 2017 niet doorklinkt wat daarmee is gedaan.

Het is aan deze generale synode om de reacties van buitenlandse zusterkerken en contactkerken te wegen. Wat betekent in de praktijk het 'wederzijds' dat wij steeds hebben uitgedragen?

Er wordt gevraagd om op de besluiten terug te komen. Het zou in de ogen van onze buitenlandse zusterkerken al een belangrijk gebaar zijn als besloten wordt op enigerlei wijze een stap op de plaats te maken en meer tijd te nemen voor bezinning, ook in het contact met deze zusterkerken.

De kerken die de moeite hebben genomen om ons te schrijven zien uit naar een reactie van de generale synode waaruit blijkt dat het geschrevene ter harte is genomen.

Het is ook ons gebed als deputaten BBK dat de Here God u wijsheid geeft om goede besluiten te kunnen nemen, tot zijn eer en tot zegen van de kerken.

Namens deputaten BBK,
Joop Schreuder, Algemeen secretaris

In haar brief vermeldt de URCNA dat de GKv de relatie hebben verbroken, als reactie op het voortdurend vermaan vanuit de URCNA.

Door GS Ede 2014 is echter het volgende besloten:

Met betrekking tot de URCNA

- a. het aanbod van een zusterkerkrelatie aan the United Reformed Church of North America niet langer te handhaven en de URCNA toe te voegen aan de lijst van kerken waarmee we contact onderhouden.

Gronden:

1. De URCNA hebben bij herhaling het aanbod van een zusterkerkrelatie afgewezen omdat zij betwijfelen of de GKv wel voluit gereformeerde kerken zijn. Het is in deze situatie onjuist het aanbod van een zusterkerkrelatie ongelimiteerd te blijven handhaven.
2. De GKv zijn niet veranderd in hun waardering van de URCNA.

MODEL SAMENWERKINGSOVEREENKOMST voor samenwerkingsgemeentes

Dit model is bedoeld als handreiking aan kerken die bezig zijn een samenwerkingsgemeente te vormen. Het is samengesteld op basis van ervaringen van veel samenwerkingsgemeenten, met verwerking van het inmiddels gegroeide kerkrecht op dit gebied.

Dit document kan dienen als voorbeeld en ijkpunt. In elke plaatselijke situatie zal het verder ingevuld en afgerond moeten worden.

Het model is ontwikkeld binnen de DOE-groep, het Deputaten-Overleg Eenheid van de drie kerkverbanden CGK, GKv en NGK. Het heeft in eerste instantie een voorlopige status.

Via de achterliggende deputaatschappen/commissies (DE, DKE, CCS) zal het mogelijk door besluitvorming op de drie synodes / landelijke vergaderingen een meer formele status krijgen.

Kerken die bezig zijn een samenwerkingsgemeente te vormen kunnen voor advies terecht bij de DOE-groep, bereikbaar via doegroep@ngk.cgk.gkv.nl

TOELICHTING

1. Een samenwerkingsovereenkomst is een belangrijk document, zowel binnenkerkelijk als ook voor de positie van de gemeente in het contact met overheden, financiële instellingen e.d. De kerken hebben in de Nederlandse samenleving nog veel rechten en privileges. Dat vraagt om zorgvuldigheid. In de samenwerkingsovereenkomst wordt het bestaan van de samenwerkingsgemeente en haar verhouding tot de onderliggende kerken vastgelegd.
2. De samenwerkingsovereenkomst wordt ondertekend na instemming van de betrokken gemeentes en met de goedkeuring van de regio en de classis. Het vormt de blijvende 'grondwet' voor de samenwerkingsgemeente. Wijziging vraagt om nieuwe besluitvorming langs dezelfde weg. Daarom is het goed om alleen de wezenlijke zaken vast te leggen die constituerend zijn voor het functioneren van de samenwerkingsgemeente en voor de relatie met de betrokken kerkverbanden. Allerlei meer praktische (en interne) zaken kunnen een plek krijgen in afzonderlijke regelingen die door de (nieuwe) kerkenraad worden vastgesteld. Zij kunnen na verloop van tijd wel eenvoudig gewijzigd worden.
3. De samenwerkingsovereenkomst valt onder wat het Burgerlijk Wetboek benoemt: 'kerkgenootschappen worden geregeerd door hun eigen statuut'. De kerken mogen de zaken zelf regelen en vastleggen. Er is geen notaris-akte nodig, tenzij er gekozen zou worden om onroerende goederen (gebouwen) juridisch van eigenaar te laten wijzigen. Dit wordt in de huidige situatie sterk afgeraden. Zie hierover meer in de notitie 'Samenwerkingsgemeente en Nederlands recht', te vinden op de website www.kerkelijkeeenheid.nl.
Een samenwerkingsovereenkomst die volgens de kerkelijke afspraken vastgesteld en ondertekend is, heeft alle nodige geldigheid, binnen en buiten de kerk.
Met een notariële akte wordt de samenwerkingsgemeente niet meer kerkordelijk maar civielrechtelijk vormgegeven. Hiermee wordt aan de wettelijke vrijheid voor de kerken om volgens eigen statuut zaken te regelen voorbijgegaan. Dit heeft niet alleen consequenties voor de eigen samenwerking, maar kan ook consequenties meebrengen voor de zusterkerken in de betrokken kerkverbanden.
 - a. Door de vormgeving in een notariële akte kan de samenwerkingsgemeente meer een fusiekerk lijken, in plaats van een samenwerking van gemeentedelen zoals de kerkelijke regelingen aangeven. Dit kan problemen geven bij de ANBI-regeling en de inschrijving bij de Kamer van Koophandel. Met deze instanties zijn via de kerkverbanden afspraken gemaakt voor de plaatselijke gemeentes. De samenwerkingsgemeente is dan aan te

- merken als een nieuw kerkgenootschap en daar gelden deze afspraken niet voor. Er kan alleen via de gemeentedelen aanspraak op worden gemaakt.
- b. Ook kan de fiscus, die nu een paraplu-ANBI-regeling heeft gegeven voor een heel kerkverband, oordelen dat delen van dit kerkverband blijkbaar eigen vormen en wegen kiezen en daarmee de noodzaak van de paraplu-regeling voor het totaal niet langer wenselijk is.
4. Een samenwerkingsovereenkomst heeft een zakelijk, kerkjuridisch karakter. Het is mooi om in een inleidende paragraaf een verklaring op te nemen in een andere toonzetting, om het geestelijke karakter van de samenwerking te benadrukken.
5. Op één onderdeel wordt er bij de vorming (en het langer bestaan) van een samenwerkingsgemeente verschillend gehandeld: wordt er bij de roeping tot het ambt blijvend rekening gehouden met de samenstelling van de kerkenraad uit de verschillende gemeentedelen (eventueel zelfs: in evenredigheid)? Op dit punt zijn veel opties mogelijk. Kerkrechtelijk is het niet nodig om bij de roeping tot het ambt er rekening mee te houden tot welk gemeentedeel een ambtsdrager behoort. Ter wille van de aanvaarding door de gemeente kan het (vooralsnog) wel wijs zijn.
Er kan voor gekozen worden om dit als principe blijvend op te nemen in de samenwerkingsovereenkomst (en een daarbij behorende bijlage). Een samenwerkingsovereenkomst wordt echter meer toekomstbestendig wanneer er in opgenomen wordt dat besluiten hierover genomen zullen worden door de kerkenraad, na raadpleging van de gemeente. Dat geeft de ruimte om als gemeente in de loop van de tijd toe te groeien naar een model waarin geen enkel onderscheid meer gemaakt wordt, zonder dat de samenwerkingsovereenkomst aangepast hoeft te worden. In dat geval hoeft een Reglement voor de verkiezing van ambtsdragers geen bijlage bij de samenwerkingsovereenkomst te zijn.
6. Er is in het model een artikel opgenomen over kerkelijke grenzen. Dit sluit aan bij de GKv KO art. C42.3 en bij de CGK KO art. 38 sub 3. In de praktijk blijken deze bepalingen echter verschillend gehanteerd te worden. Zoals op meer onderdelen vraagt dit om aanpassing van het model naar de concrete situatie.

SAMENWERKINGOVEREENKOMST

“XXX (naam Samenwerkingsgemeente)”,

samenwerkingsgemeente van
de Christelijke Gereformeerde Kerk te X,
de Nederlands Gereformeerde Kerk te Y en
de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt te Z

VERKLARING EN ONDERTEKENING

Christus is de Heer van de kerk. Hij vergadert, beschermt en onderhoudt zijn gemeente, in de eenheid van het ware geloof. Die eenheid ontvangt de kerk van hem, als een geloofsgeschenk. Die eenheid is tegelijk een opdracht. Wij moeten één zijn, zodat er iets zichtbaar wordt van de unieke eenheid van Vader, Zoon en Heilige Geest.

Dankbaar constateren de kerkenraden van de CGK te X, de NGK te Y en de GKv te Z dat zij in de afgelopen jaren mochten groeien naar kerkelijke eenheid. We voelen schaamte over de vaak gebrekkige manier waarop dit proces verlopen is, maar vooral blijdschap over wat we daarin van onze genadige God gekregen hebben. Voor de toekomst vertrouwen we op zijn leiding en zegen over ons gezamenlijk kerk zijn. We willen ons door Hem laten inschakelen in de uitbreiding van zijn koninkrijk. Aan Hem de eer, nu en in eeuwigheid!

Kerk-zijn vraagt, naast een gelovige houding, ook om goede orde en duidelijke afspraken, zowel intern als naar de kerkverbanden waarmee we verbonden zijn, en ook naar de samenleving en de overheid.

Daarom leggen we, met instemming van de gemeentes en onder goedkeuring van de classis (naam) van de Christelijke Gereformeerde Kerken, de regio (naam) van de Nederlandse Gereformeerde Kerken en de classis (naam) van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, de eenwording van onze gemeentes vast in deze samenwerkingsovereenkomst.

Ondergetekenden, ambtsdragers van de Christelijke Gereformeerde Kerk te X, de Nederlands Gereformeerde Kerk te Y en de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt te Z, verklaren dat deze gemeentes met ingang van [datum] de Samenwerkingsgemeente XXX vormen, volgens onderstaande samenwerkingsovereenkomst.

namens de Christelijke Gereformeerde Kerk te X
(volgt naam en handtekening van elke ambtsdrager
namens de Nederlands Gereformeerde Kerk te Y
(volgt naam en handtekening van elke ambtsdrager)
namens de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt te Z
(volgt naam en handtekening van elke ambtsdrager)

[plaats], [datum van ondertekening]

Toelichting: een samenwerkingsovereenkomst is een zakelijk, kerkjuridisch document. Het is mooi om die vooraf te laten gaan door een meer gelovig getoonzette verklaring. De hier geboden tekst is slechts een voorbeeld.

SAMENWERKINGSOVEREENKOMST

artikel 1. Statuut

Burgerlijk Wetboek BW 2:2 bepaalt dat kerkgenootschappen rechtspersoonlijkheid bezitten en geregeerd worden door hun eigen statuut, voor zover dit niet in strijd is met de wet. Het statuut van de nieuw te vormen Samenwerkingsgemeente XXX is deze samenwerkingsovereenkomst, waarin tevens bepaald is dat de statuten van de Christelijke Gereformeerde Kerken (de Kerkorde), van de Nederlandse Gereformeerde Kerken (het Akkoord van Kerkelijk Samenleven) en van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt (de Kerkorde) geldend zijn.

artikel 2. Gemeentedelen, samenwerkingsgemeente, naam

- a. De samenwerkingsgemeente bestaat uit de Christelijke Gereformeerde Kerk (CGK) te X, de Nederlands Gereformeerde Kerk (NGK) te Y en de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt (GKv) te Z; zij worden in deze overeenkomst aangeduid als de gemeentedelen.
- b. Deze CGK, NGK en GKv vormen per [datum] een samenwerkingsgemeente met de naam XXX.
- c. Deze samenwerkingsgemeente functioneert in alle opzichten als één gemeente onder leiding van één kerkenraad

artikel 3. Rechtspersoonlijkheid en vertegenwoordiging

- a. Zowel de samenwerkingsgemeente als de gemeentedelen bezitten rechtspersoonlijkheid naar BW 2:2.
- b. De kerkenraad vertegenwoordigt de samenwerkingsgemeente XXX in en buiten rechte; hij is ook de enige vertegenwoordiger richting de kerkverbanden van CGK, NGK en GKv.
- c. De kerkenraad vertegenwoordigt ook de gemeentedelen, namelijk de Christelijke Gereformeerde Kerk te X, Nederlands Gereformeerde Kerk te Y en de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt te Z.

artikel 4. Kerkorde en besluiten van de kerkverbanden

- a. In de samenwerkingsgemeente gelden de kerkorde van de Christelijke Gereformeerde Kerken (KO-CGK), het Akkoord van Kerkelijk Samenleven van de Nederlands Gereformeerde Kerken (AKS) en de Kerkorde van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt (KO-GKv).
- b. Besluiten van meerdere vergaderingen van elk van de kerkverbanden hebben in de samenwerkingsgemeente bindende rechtskracht volgens de bepalingen in het AKS en de KO.
- c. Bij onderlinge strijdigheid van AKS en KO, of van besluiten door meerdere vergaderingen, zoekt de kerkenraad een weg die de opbouw en de eenheid van de gemeente dient en die zoveel

mogelijk recht doet aan de bedoeling van de bepalingen of besluiten. Hij gaat over zijn (voorlopige) beslissing in gesprek met de regio of classis.

- d. Wanneer de kerkenraad blijft bij een beslissing die afwijkt van de kerkorde of het besluit van één van de kerkverbanden, vraagt hij de regio of classis van het betrokken kerkverband of de samenwerkingsgemeente als zusterkerk in dat kerkverband geaccepteerd blijft.

artikel 5. Lidmaatschap, ledenadministratie en afdrachten

- a. De samenwerkingsgemeente heeft één ledenadministratie. Van elk lid wordt daarbij geregistreerd tot welk gemeentedeel hij/zij behoort.
- b. Nieuwe leden die met attestatie binnenkomen uit één van de betrokken kerkverbanden, worden geregistreerd als behorend bij het gemeentedeel van dat kerkverband.
- c. Nieuwe leden die niet uit één van die kerkverbanden komen, kunnen kiezen bij welk gemeentedeel zij geregistreerd worden. Wanneer zij geen keus maken, beslist de kerkenraad.
- d. Gemeenteleden blijven behoren tot het gemeentedeel, tenzij de kerkenraad op hun verzoek, om goede redenen, anders beslist.
- e. Quota worden afgedragen aan elk van de kerkverbanden op basis van het geregistreerde ledental per gemeentedeel.

artikel 6. Kerkenraad

- a. De kerkenraad bestaat uit de predikant(en), ouderlingen en diakenen. **OF:**
De kerkenraad bestaat uit de predikant(en) en ouderlingen; de diakenen vormen samen de diaconie.
- b. De kerkenraad is bevoegd te handelen als kerkenraad van zowel de samenwerkingsgemeente als de gemeenteden, ongeacht zijn samenstelling vanuit die gemeenteden.
- c. De roeping tot het ambt van ouderling of diaken vindt plaats volgens het Reglement voor de roeping tot het ambt (bijlage); de kerkenraad legt daarin ook vast of en zo ja, hoe en hoelang, er nog rekening mee gehouden wordt tot welk gemeentedeel iemand behoort. **OF:**
- d. *Bij de roeping tot het ambt van ouderling of diaken wordt rekening gehouden met de samenstelling van de kerkenraad of diaconie vanuit de gemeenteden. De roeping vindt plaats volgens het Reglement voor de roeping tot het ambt (bijlage)* **OF:**
- e. *Bij de roeping tot het ambt van ouderling of diaken wordt er geen rekening mee gehouden tot welk gemeentedeel iemand behoort. De roeping vindt plaats volgens het afzonderlijk vastgestelde Reglement voor de roeping tot het ambt.*
- f. Alle ouderlingen en diakenen binden zich, door ondertekening van hetzelfde formulier, aan de leer van de Bijbel zoals samengevat in de gereformeerde belijdenissen.
- g. De werkwijze van de kerkenraad en de diaconie en de manier waarop zij samenwerken is vastgelegd in het afzonderlijk vastgelegde Reglement voor de kerkenraad en de diaconie.

artikel 7. Predikant

- a. De predikant is verbonden aan de Samenwerkingsgemeente als geheel. De kerkenraad ziet toe op zijn leer en leven.
- b. Bij alle zaken rond het begin en einde van zijn verbinding aan de gemeente (beroep, examinering, bevestiging, ontslag, emeritering) wordt gehandeld volgens de bepalingen van het kerkverband waartoe de predikant behoort en wordt de regio of classis van dat kerkverband betrokken.
- c. Hetzelfde geldt wanneer er maatregelen van tucht vanwege zijn ambtsdienst nodig zijn.
- d. De honorering van de predikant vindt plaats volgens de afspraken binnen het kerkverband waartoe hij behoort.
- e. De beroeping van een predikant vindt plaats volgens het Reglement voor de beroeping van een predikant (bijlage).

artikel 8. Erediensten, liturgie en voorgangers

- a. De kerkenraad neemt besluiten over liturgische zaken (zoals liederen, vertaling, formulieren), rekening houdend met afspraken en gewoontes in elk van de kerkverbanden.

- b. Predikanten en preekbevoegden uit de kerkverbanden die zich door ondertekening van de belijdenis hebben gebonden aan de leer van de Bijbel, kunnen door de kerkenraad worden uitgenodigd om voor te gaan in de erediensten.

artikel 9. Regio/classis, visitatie en consulent

- a. De kerkenraad vaardigt twee ambtsdragers (in de regel de predikant en een ouderling) af naar elke vergadering van de classis (naam) van de Christelijke Gereformeerde Kerken, van de regio (naam) van de Nederlandse Gereformeerde Kerken en de classis (naam) van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt.
- b. Bij de afvaardiging naar de NGK-regio / GKv-classis is niet van belang tot welk gemeentedeel de afgevaardigde behoort. Zolang niet-CGK-afgevaardigden door de CGK-classis niet als leden in volle rechten worden aanvaard, wordt ernaar gestreefd ambtsdragers af te vaardigen die behoren tot het CGK-gemeentedeel.**OF:**
Bij de afvaardiging is het niet van belang tot welk gemeentedeel de afgevaardigde behoort, ook als dat dat betekent (bij de CGK-classis) dat de afgevaardigde geen stemrecht heeft.
- c. De samenwerkingsgemeente ontvangt visitatie vanuit elk van de kerkverbanden volgens de afspraken die daarover gemaakt zijn met de regio en classis.
NB. Er zijn allerlei vormen mogelijk: afzonderlijke visitatie uit elke classis; beurtelings visitatie waarbij het verslag naar elke classes gezonden wordt; gelijktijdige visitatie met twee afzonderlijke rapporten; gezamenlijke visitatie met één rapport. Wanneer er in de regio of classis al afspraken hierover gemaakt zijn, kunnen die in de samenwerkingsovereenkomst worden opgenomen. Een algemene formulering (zoals in dit model) geeft meer ruimte voor wijziging n.a.v. evaluatie of voortgaand inzicht.
- d. De samenwerkingsgemeente krijgt consulenten toegewezen volgens de geldende afspraken in elk van de kerkverbanden.

artikel 10. Rechtsgang

- a. Wanneer een gemeentelid bezwaar maakt tegen een besluit of handelwijze van de kerkenraad en de kerkenraad dit bezwaar afwijst, kan hij zich beroepen op de regio of classis van het kerkverband van het gemeentedeel waartoe hij behoort. De meerdere vergadering is bevoegd rechtsgeldige uitspraken te doen ten opzichte van de kerkenraad.
- b. Wanneer gemeenteleden die behoren tot verschillende gemeentedenen zich over dezelfde zaak beroepen op de meerdere vergaderingen, streeft de kerkenraad naar samenwerking van die kerkverbanden, gericht op gezamenlijke of gelijkluidende besluiten.
- c. Wanneer een gemeentelid bezwaar maakt tegen leer of leven van een ambtsdrager en de kerkenraad dit bezwaar afwijst, kan hij zijn bezwaar kenbaar maken bij de regio of classis van het kerkverband waartoe de ambtsdrager behoort.

artikel 11. Geografische grenzen

- a. De samenwerkingsgemeente omvat de plaatsen (namen in te vullen) en volgt de grenzen die zijn afgesproken binnen de regio (naam) en de classis (naam).
- b. Bij onduidelijkheid of wanneer er aanleiding is om hiervan af te wijken, wordt overlegd met de kerkenraad van de desbetreffende buurgemeente.

artikel 12. Financiële administratie

- a. De samenwerkingsgemeente voert één financiële administratie met één gezamenlijke staat van baten en lasten.
- b. Bij de vorming van de samenwerkingsgemeente worden alle (roerende) goederen en middelen van elk van de kerken ingebracht. De balans per datum van de samenvoeging is een bijlage bij deze overeenkomst.
- c. De waardering van de goederen en middelen bij de samenvoeging wordt bepaald door een daartoe in te stellen commissie op basis van de vastgestelde jaarrekeningen over het laatste boekjaar.

- d. Indien daarbij één van de kerken behoefte heeft aan een extern oordeel over de jaarrekening van de andere kerk, dan zal door de kerken gezamenlijk een accountant worden aangewezen, met als opdracht om de jaarrekeningen en de berekening van de inbreng te beoordelen. Het advies van deze accountant is bindend.

artikel 13. Gebouwen

- a. De Christelijke Gereformeerde Kerk te X bezet het kerkgebouw 'Naam' te (adres); de Nederlands Gereformeerde Kerk te Y bezit het kerkgebouw 'Naam', te (adres) en de predikantswoning te (adres); de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt te Z bezit het kerkgebouw 'Naam' te (adres).
- b. De gemeentedelen behouden het juridische eigendom van deze onroerende goederen. De samenwerkingsgemeente heeft het economische eigendom; alle baten en lasten zijn voor rekening van de samenwerkingsgemeente.
- c. Bij de vorming van de samenwerkingsgemeente wordt de economische waarde van de onroerende goederen van elk van de kerken vermeld in de balans die als bijlage is toegevoegd. De taxatie van de waarde wordt uitgevoerd door een beëdigd taxateur die daartoe door de kerken gezamenlijk is aangezocht.

artikel 14. Financiën en gebouwen bij een ontbinding

- a. Wanneer de samenwerking wordt ontbonden, heeft elk van de kerken in beginsel recht op een aandeel gelijk aan de waarde van de inbreng van alle (roerende en onroerende) goederen en middelen.
- b. Is de totale waarde van de bezittingen bij ontbinding hoger dan de waarde ten tijde van de inbreng, dan wordt het meerdere verdeeld op basis van het aantal leden dat op dat moment voor elk van de gemeentedelen geregistreerd staat.
- c. Is de totale waarde van de bezittingen bij ontbinding lager dan de waarde ten tijde van de inbreng, dan worden de bezittingen naar rato van de inbrengwaarde verdeeld onder de kerken.
- d. De berekening van de totale waarde van de bezittingen bij ontbinding gebeurt door een daartoe aangewezen commissie. De taxatie van onroerende goederen wordt uitgevoerd door een beëdigd taxateur.
- e. Heeft één van kerken behoefte aan het oordeel van een externe deskundige over de waarde van de bezittingen ten tijde van de ontbinding, dan wordt deze deskundige door de kerken gezamenlijk aangewezen. Diens advies is bindend.
- f. Als er over de aanwijzing van een extern deskundige, als bedoeld in het vorige lid geen overeenstemming wordt bereikt, dan zal aan de voorkeurskandidaten van elk van de kerken gevraagd worden om gezamenlijk een onafhankelijke derde te benoemen die met hen een commissie van deskundigen zal vormen. Het advies van deze commissie is bindend, ongeacht de vraag of sprake is van eenparigheid van stemmen.

artikel 15. ANBI-erkenning en KvK-inschrijving

- a. De samenwerkingsgemeente valt onder de landelijke koepelinschrijvingen bij de Kamer van Koophandel, te weten die van de Christelijke Gereformeerde Kerken, gevestigd te Veenendaal, inschrijfnummer 09197249, die van de Nederlands Gereformeerde Kerken, gevestigd te Utrecht, inschrijfnummer 30277791, en die van de Gereformeerde Kerken in Nederland, gevestigd te Zwolle, inschrijfnummer 09193479.
- b. De samenwerkingsgemeente valt onder de ANBI-beschikkingen van de Christelijke Gereformeerde Kerken, de Nederlands Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt.
- c. Voor KvK-inschrijving, ANBI-erkenning en andere overheid-gerelateerde zaken blijven de gemeentedelen via het CIO geregistreerd staan als resp. Christelijke Gereformeerde Kerk te X, Nederlands Gereformeerde Kerk te Y en Gereformeerde Kerk vrijgemaakt te Z.
- d. Giften, legaten e.d. die onder vermelding van één van de ANBI-beschikkingen ontvangen worden, komen ten bate van de samenwerkingsgemeente.

artikel 16. Ontbinding en wijziging

- a. De samenwerking kan alleen worden ontbonden door een besluit van de kerkenraad, na raadpleging van de gemeente en met goedkeuring van de regio en de classis.
- b. De samenwerking kan omgezet worden in eenwording wanneer de landelijke kerkverbanden tot eenheid komen en plaatselijke eenheid mogelijk maken.
- c. Deze samenwerkingsovereenkomst met de daarin genoemde bijlagen kan alleen gewijzigd worden door een besluit van de kerkenraad, waarbij hij de gemeente en de regio en classis ten minste hierover informeert; tot ingrijpende wijzigingen kan alleen besloten worden na raadpleging van de gemeente en met goedkeuring van de regio en de classis.

Bijlage 5-3, artikel 82: Generale regeling voor plaatselijk contact en samenwerking

CONCEPT GENERALE REGELING VOOR PLAATSELIJK CONTACT EN SAMENWERKING MET EEN NEDERLANDS GEREFORMEERDE KERK OF EEN VOORTGEZETTE GEREFORMEERDE KERK

Ingevolge artikel E69.2 KO

Zowel de landelijke als de plaatselijke contacten worden gedreven door het verlangen van onze Heiland, verwoord tegenover zijn hemelse Vader: *"laat hen allen één zijn, Vader. Zoals u in mij bent en ik in u, laat hen zo ook in ons zijn, opdat de wereld gelooft dat u mij hebt gezonden"*, Joh. 17:21.

De contacten richten zich daarbij op de belofte die Jezus Christus gaf in Joh. 10:16: "zij zullen naar mijn stem luisteren: dan zal er één kudde zijn, met één herder".

Vanuit deze gehoorzaamheid werken de kerken zowel landelijk als plaatselijk aan kerkelijke eenheid die confessioneel is verankerd en waar mogelijk zichtbaar vorm krijgt. Ze zullen bij eventuele contacten ook andere kerken aanspreken op deze goddelijke roeping en belofte.

Als kader voor plaatselijk contact en samenwerking met kerken uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) of de voortgezette Gereformeerde Kerken in Nederland (vGKN) gelden de volgende afspraken:

1. In principe ligt voor alle plaatselijke kerken de mogelijkheid open ongecensureerde belijdende leden van een NGK- of vGKN-gemeente toe te laten tot de viering van het avondmaal.
2. Leden uit een NGK- of vGKN-gemeente die zich willen aansluiten bij de plaatselijke GKv-gemeente, worden alleen ontvangen na goed overleg tussen de betrokken kerkenraden. Wanneer een gemeentelid verhuist en zich elders wenst aan te sluiten bij een NGK- of vGKN-gemeente wordt artikel C44 KO toegepast.
3. Elke predikant van de NGK of vGKN is bevoegd tot de bediening van Woord en sacramenten, tot de dienst van de gebeden, en tot de bevestiging van ambtsdragers, het afnemen van openbare geloofsbelijdenis en de kerkelijke bevestiging van een huwelijk in een kerkdienst van een GKv-gemeente, mits op uitnodiging van de kerkenraad van die gemeente en mits hij zich door ondertekening heeft gebonden aan de leer van de bijbel, zoals samengevat in de belijdenisgeschriften van de Gereformeerde Kerken;
4. Een GKv-predikant die door een NGK- of vGKN-kerkenraad wordt uitgenodigd voor te gaan in een kerkdienst behoeft eveneens de bewilliging van zijn eigen kerkenraad.
5. In principe is het voor elke kerkenraad mogelijk om een predikant uit één van de andere kerkverbanden te beroepen, op de wijze die in de Generale regeling predikantszaken art. 5.2 ad b is beschreven: de ontvangende classis zal, voordat het beroep wordt goedgekeurd, een geestelijk kennismakingsgesprek met de predikant voeren, op gelijke wijze als een toelatend onderzoek. Een predikant die een beroep ontvangt en aanvaardt van een kerk uit één van de andere kerkverbanden, krijgt op dezelfde wijze ontslag van kerkenraad en classis als bij een beroep binnen het eigen kerkverband.
6. Het is een roeping voor elke kerkenraad om, waar mogelijk, contact te zoeken en te onderhouden met de plaatselijke NGK of vGKN met het oog op kerkelijke samenwerking. Daarbij zal gebruikgemaakt worden van wat in de landelijke besprekingen is bereikt. De kerkenraad informeert de gemeente hierover. De gemeente wordt daadwerkelijk bij de contactoefening en de voorbereiding van de te nemen beslissingen betrokken. De kerkenraad werkt eraan dat voor deze beslissingen in de gemeente steeds voldoende draagvlak bestaat.

7. De kerken houden elkaar in classicaal verband regelmatig op de hoogte ten aanzien van activiteiten en ontwikkelingen in het contact en de samenwerking als in deze regels bedoeld. Ze raadplegen en adviseren elkaar hierover, in het bijzonder via de jaarlijkse kerkvisitatie. Ze zien op elkaar toe wat betreft het nakomen van landelijke afspraken over kerkelijke samenwerking.
8. Wanneer de kerkenraad de tijd gekomen acht voor gezamenlijke kerkdiensten, vraagt hij daarvoor de instemming van de gemeente en de goedkeuring van de classis. Vooraf vraagt de kerkenraad een schriftelijk advies van de deputaten voor kerkelijke eenheid van de generale synode.
9. Wanneer de kerkenraad het voornemen heeft om over te gaan tot de vorming van een zgn. 'samenwerkingsgemeente', volgt hij de bepalingen van de desbetreffende regeling.
10. Zolang beide kerkverbanden afzonderlijk van elkaar bestaan is er geen mogelijkheid tot volledige fusie van een plaatselijke GKv met een NGK of vGKN.
11. In gevallen waarin deze regeling niet voorziet, vraagt de kerkenraad advies bij de deputaten kerkelijke eenheid van de generale synode. De kerkenraad handelt in ieder geval zo veel mogelijk naar analogie van bovenstaande regels.

Bijlage 7-1, artikel 90: Vastgestelde budgetten

Vastgestelde budgetten, alleen GKv:

Commissie/deputaatschap:	Toegekend budget:
Predikantszaken	€ 9.900
Commissie van beroep predikantszaken	€ 3.000
Kerkrecht	€ 7.500
Advies en bijstand ¹	-
Hoger beroep	€ 12.000
Steunpunt Liturgie	€ 79.200
Eredienst	€ 10.800
Dovenpastoraat	€ 191.100
Geestelijke verzorging	€ 3.600
Seksueel misbruik in kerkelijke relaties	€ 12.000
Meldpunt seksueel misbruik	€ 53.280
Studie homoseksualiteit	€ 12.000
Toerustingscentrum ² - KerkPunt	€ 1.110.000
Evangelie en moslims ³	-
Steunbehoevende kerken en missionaire initiatieven	€ 636.000
Netwerk missionaire expertise	
Contact en eenheid	€ 42.000
Regiegroep GKv/NGK	€ 101.000
Betrekkingen buitenlandse kerken	€ 165.000
Relatie kerk en overheid	€ 40.950
Archief en documentatie	€ 408.000
Financien en beheer	€ 95.000
Synode- en LV-kosten	€ 215.600
Administratieve ondersteuning	€ 201.000
Bureau studiefinanciering	€ 260.000
TU/RvT en CvB	€ 5.400.000
Totaal	€ 9.068.930

¹Is vervangen door ICG, zie bijlage 7.2

²Budget Toerustingscentrum - KerkPunt:

Budget voormalig PC (GKv)	€ 780.000
Budget voormalig DDZ (GKv)	€ 330.000
Budget voormalig NGT (NGK)	€ 693.000
Totaal	€ 1.803.000

³ wordt voor gecollecteerd

Bijlage 7-2, artikel 90: Verdeling van budgetten naar GKv en NGK

Commissie/deputaatschap:	Toegekend budget:	GKv-deel	NGK-deel
Regiegroep GKv/NGK	€ 101.000		
Lidmaatschap Raad van Kerken	€ 45.000		
Herstructurering predikantszaken	€ 3.000		
Interkerkelijke commissie geschilbehandeling	€ 6.000		
Cie Verzoening en recht	€ 6.000		
Werkgroep Integratie	€ 9.000		
Eredienst	€ 10.800		
Seksueel misbruik	€ 12.000		
Geestelijke Verzorging	€ 3.600		
Studie homoseksualiteit	€ 12.000		
Open Poorten voor diensten PC	€ 6.000		
Gezamenlijke kosten Admin. Ondersteuning	€ 48.000		
Verdeling op basis van ledental	€ 262.400	€ 202.835	€ 59.565
Synode- en LV-kosten 50/50	€ 215.600	€ 107.800	€ 107.800
Totaal	€ 478.000	€ 310.635	€ 167.365

Kostenverdeling op basis aanname ledental	basis GKV-leden	112.000	= 77,3 %
	basis NGK-leden	33.000	= 22,7 %
		<u>145.000</u>	

Bijlage 7-3, artikel 92: Gewijzigde instructie DFB

INSTRUCTIE DEPUTATEN FINANCIËN EN BEHEER

Deputaten financiën en beheer (F&B) zijn belast met de volgende taken:

1. ***het samen met de quaestor innen van het door de synode, op voorstel van deputaten financiën en beheer, vastgestelde quotum;***
2. teneinde te grote schommelingen van het totale quotumbedrag per ziel te voorkomen zijn deputaten gemachtigd, na overleg met individuele deputaatschappen, tot een tijdelijk lagere of hogere heffing te besluiten, dan wel een kortstondige egalisatiereserve aan te houden;
3. ter financiering van de door de synode aan de onderscheiden deputaatschappen toegekende (maximaal te besteden) budgetten zijn deputaten gemachtigd naast de quotaheffing ook aanwezige reserves aan te wenden, zulks in overleg met het betrokken deputaatschap;
4. ***indien naar de mening van DFB een kerk, om welke reden dan ook, niet tijdig aan haar betalingsverplichting voldoet, en nadat met desbetreffende kerk overleg heeft plaats gevonden, kunnen DFB contact opnemen met de classis waarin de desbetreffende kerk is gevestigd, teneinde in goed overleg tot een oplossing van dat probleem te komen, zodanig dat het betreffende quotum alsnog betaald wordt.***
5. het doen van een voordracht aan de generale synode voor de (her)benoeming van de quaestor;
6. indien een goede beheersing van de financiën van afzonderlijke deputaatschappen dit vereist, kunnen deputaten financiën en beheer met het oog op deze beheersing bindende aanwijzingen geven aan de betreffende deputaatschappen ten aanzien van:
 - a. de te voeren administratie;
 - b. richtlijnen voor de financiële verslaggeving en de externe accountantscontrole daarop;
 - c. vereiste functiescheidingen;
 - d. het afsluiten van overeenkomsten met derden van relatief grote omvang ten opzichte van het budget van het deputaatschap, in verband met mogelijke financiële/fiscale risico's. Deputaatschappen melden een voornemen tot het afsluiten van dergelijke overeenkomsten tijdig aan hun contactpersonen van F&B, zodat F&B kan beoordelen of advisering/ondersteuning wenselijk wordt geacht en of eventuele bindende aanwijzingen noodzakelijk zijn. Van deze verplichting zijn, vanwege het reeds aanwezige toezicht, de twee grote zelf administrerende deputaatschappen met een specifieke status (TUK en ZHT) vrijgesteld.
7. klankbord voor de deputaatschappen zijn op financieel en personeel gebied;
8. na overleg met de deputaatschappen beslissen, welk deel van de reserves onder centraal beheer van de quaestor gebracht zal worden;
9. het voor de deputaatschappen als geheel vastleggen van een richtlijn voor de gewenste maximale omvang van de totale reserves en deze verder uitwerken per deputaatschap na overleg met de desbetreffende deputaatschappen;
10. uitvoering geven aan het vastgelegde en met deputaatschappen te communiceren beleggingsbeleid ten aanzien van de reserves en voorzieningen;
11. het toezicht houden op het functioneren van de centrale administraties al dan niet vallend onder de quaestor;
12.
 - a. werken aan versterking van de administratieve organisatie (AO) en de interne beheersing (IB) door het opstellen van interne regels, procesbeschrijvingen, protocollen, functiebeschrijvingen enz. en e.e.a. vast te leggen in een handboek AO/IB;
 - b. centraal beleid uitwerken voor alle deputaatschappen voor het direct doorberekenen en tarifieren van diensten aan de kerken uit te werken en dit beleid aan deputaatschappen ter implementatie op te leggen;
 - c. regelen dat vanuit F&B één accountantsopdracht wordt geformuleerd voor alle deputaatschappen en dat deze wordt gegund voor vijf jaar, tenzij er redenen zijn om de

- samenwerking met de gekozen accountant binnen de genoemde termijn te beëindigen, aan
bijvoorkeur één accountantskantoor dat wordt geselecteerd op basis van prijs/kwaliteit;
13. het bewaken van kosten en ontwikkelingen;
het opstellen van een totale financiële rapportage van alle deputaatschappen als geheel. Deze
rapportage wordt door deputaten financiën en beheer zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen
zes maanden na het kalenderjaar, bij de synode ingediend en ter beoordeling in handen van de
financiële commissie gesteld;
de overige taken die voortvloeien uit de regeling voor het financiële beleid van de generale
synode;
 14. de taken die voortvloeien uit de opgedragen samenwerking met de financiële synodecommissie
(artikel 12, Huishoudelijke Regeling voor generale synoden);
 15. voor de aanvang van de eerstvolgende generale synode de begrotingen van de
deputaatschappen te beoordelen en advies daarover aan het begin van de synode aan de
financiële synodecommissie te doen toekomen;
 16. van hun werkzaamheden rapport uitbrengen aan de volgende synode.

Bijlage 7-4, artikel 92: Gewijzigde instructie quaestor

INSTRUCTIE VOOR DE QUAESTOR VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

Vastgesteld GS Ede 2014 (Acta artikel 108)

1. Als uitgangspunt voor het handelen van de quaestor geldt het rapport 'Financieel Beleid en Administratie', opgenomen als bijlage 51 in de Acta van de GS Leusden 1999.
2. De quaestor verzorgt de administratie van de niet zelf administrerende deputaatschappen.
3. De quaestor is primair verantwoordelijk voor de verzorging van de administratie, al dan niet uitbesteed; daarbij kan zo nodig externe hulp ingeschakeld worden, bij voorkeur op vrijwillige basis. De kwaliteit van de administratie dient in alle gevallen gewaarborgd te zijn.
4. Per kwartaal maakt de quaestor een overzicht van de uitgaven van de afgelopen periode op grootboekrekening niveau met een begrotingsvergelijking. Aan het begin van een nieuw jaar wordt een totaal overzicht opgemaakt van de begrote en werkelijke cijfers van het afgelopen jaar.
5. Het vermogen - voor zover niet bestemd voor de lopende verplichtingen - dient een goede belegging te krijgen en een optimaal rendement op te leveren. De beleggingsvorm dient risicomijdend te zijn en het element van beschikbaarheid van de gelden mag niet worden verwaarloosd. Richtlijnen hiervoor worden uitgewerkt in een beleidsnotitie.
6. de quaestor betaalt aan de leden van de deputaatschappen die financieel onder hem vallen, de gemaakte kosten (reis- en vergaderkosten etc.) op basis van de daarvoor bestemde declaratieformulieren, die voorzien zijn van een **accordering** van voorzitter of penningmeester van het betreffende deputaatschap. De quaestor toetst marginaal of de uitgaven gedaan zijn in overeenstemming met het goedgekeurde beleid en let op deugdelijke bewijsstukken. Bij geschil beslist het deputaatschap F&B.
7. De quaestor verstrekt ten minste tweemaal per jaar een financieel overzicht aan die deputaatschappen waarvan hij de financiële administratie voert. Bij (dreigende) overschrijding van het budget zal dit op dat moment aan het betreffende deputaatschap en aan deputaten F&B gerapporteerd worden.
8. Aan die deputaatschappen die gerechtigd zijn hun administratie zelfstandig te voeren, verstrekt de quaestor voorschotten uit de quota die rechtstreeks van de kerken worden geheven.
9. De quaestor zal ten behoeve van een generale synode slechts uitgaven doen na goedkeuring van het moderamen van de synode, welke goedkeuring moet blijken uit een paraaf of handtekening van degene die daartoe gerechtigd is. Dit zal als regel de assessor zijn en bij zijn afwezigheid scriba II.
10. De functie van quaestor is geïntegreerd in het deputaatschap F&B, met dien verstande dat:
 - a. de quaestor op voordracht van het deputaatschap F&B in functie wordt (her)benoemd door de generale synode;
 - b. de quaestor voor een langere periode dan drie jaren (de tijdsperiode tussen twee generale synoden) kan worden benoemd, zulks in verband met de continuïteit van de werkzaamheden.
11. De quaestor legt voor het gevoerde beleid verantwoording af aan het deputaatschap F&B.
12. ***Als vervanger van de quaestor wordt aangewezen de penningmeester van deputaatschap F&B.***
13. In gevallen waarin deze instructie niet voorziet, beslist het deputaatschap F&B.

Bijlage 8-1, artikel 98: Huishoudelijk reglement voor de gezamenlijke vergadering van LV en GS

1. Inleiding

Dit reglement is van toepassing op de gezamenlijke vergadering van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerk (LV) en van de generale synode van de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt (GS) die voor 2020 is gepland. Voor de afzonderlijke vergaderingen gelden de bestaande huishoudelijke reglementen die de LV en GS apart hebben. Voor de uitgangspunten voor dit reglement zie het rapportdeel van de Regiegroep “**VAN A NAAR B OP DE WIJZE VAN B**”, contouren van de vergaderwijze van GS en LV 2020.

2. Moderamen gezamenlijke vergadering

De moderamina van LV en GS stellen in overleg de taakverdeling vast voor de leiding van de gezamenlijke vergaderingen.

3. Bespreking in drie clusters

- a. Alle gezamenlijk te bespreken onderwerpen worden vroegtijdig geïnventariseerd en ingedeeld in drie clusters A, B en C, zoveel mogelijk evenwichtig in zwaarte, samenhang en tijdsbeslag.
- b. Afgevaardigden naar de GS en LV kunnen na de opening van GS en LV hun voorkeur bekend maken voor één van de clusters bij de scriba's.
- c. Alle leden van de GS en LV worden door de moderamina ingedeeld in drie clusters A, B en C. Elke groep telt globaal evenveel Gkv-ers als NGK-ers, dus drie groepen van ongeveer 22 leden. De moderaminaleiden worden ook verdeeld over de clusters.
- d. Het moderamen benoemt per cluster de voorzitter, secretaris en (een externe) notulist. Rapportage en verslaglegging wordt aan de hand van een vast format gedaan.
- e. De clusters hebben mandaat om de toegewezen onderwerpen te bespreken met deputaatschappen (Gkv) en commissies (NGK), en te komen tot afgeronde besluitteksten. Bij duidelijke verdeeldheid kunnen keuzemogelijkheden voor de plenaire vergaderingen opgenomen worden.
- f. Inhoudelijke discussies die in de clusters gevoerd zijn, moeten niet in de plenaire discussie terugkomen. In een kort verslag bij de besluitteksten wordt duidelijk gemaakt welke afwegingen gemaakt zijn, welke bezwaren besproken zijn en welke keuzes eventueel nog openstaan.
- g. In de plenaire vergaderingen kan iemand alleen nog nieuwe inzichten of bezwaren inbrengen wanneer die door minimaal vijf andere afgevaardigden worden ondersteund.
- h. De bespreking in de clusters is openbaar, tenzij er dringende redenen zijn waarom dit niet kan.

4. Behandeling van de onderwerpen in clusters

- a. Een cluster heeft mandaat besluitteksten vast te stellen die door de gezamenlijke plenaire vergadering worden geaccordeerd.
- b. Voorafgaande aan de behandeling in een cluster, is er een informatieve voorbereidingsfase. Daarin hebben alle afgevaardigden gelegenheid om schriftelijk de commissies/deputaten nadere informatie te vragen over hun rapporten en voorstellen. Na de beantwoording van de gestelde vragen door commissie/deputaatschap, hebben de afgevaardigden die niet deel uitmaken van de cluster dat een onderwerp behandelt, de gelegenheid schriftelijk hun inbreng te geven over een onderwerp. Dit is mogelijk tot twee weken voor de behandeling van dat onderwerp in de cluster bij de clustersecretaris.
- c. Voorafgaand aan de bespreking (in eerste ronde) van een rapport en/of voorstel van een (vaste of studie) commissie/deputaatschap, krijgt de betreffende commissie/deputaatschap de gelegenheid om de hoofdlijnen van het rapport en/of voorstel kort samen te vatten of om een toelichting of aanvulling te geven. Voorafgaand aan de tweede besprekingsronde krijgt de commissie/deputaatschap de gelegenheid te reageren op wat in de eerste ronde is gezegd. De commissie/deputaatschap is bevoegd haar voorstel, gehoord de bespreking, te wijzigen. De commissie/deputaatschappen wordt in staat gesteld haar oordeel te geven over amendementen en concept besluitteksten die op voorstellen betrekking hebben.

- d. De voorzitter geeft als regel niet meer dan twee besprekronde over hetzelfde rapport. Met instemming van de vergadering kan hij daarvan afwijken. Hij zal de spreektijd voor elke afgevaardigde beperken indien dat nodig is om de behandeling binnen de geplande tijd te laten plaats hebben.
- e. Een spreker mag in de eerste ronde niet ingaan op wat door een voorgaande spreker is gezegd. In de tweede ronde kan gereageerd worden op wat in de eerste naar voren is gebracht.
- f. Tegenvoorstellen en amendementen worden voorafgaand aan de tweede ronde ingediend en toegelicht. Alleen afgevaardigden kunnen tegenvoorstellen en amendementen indienen. Zij stellen hun voorstel of amendement schriftelijk (per email) aan de secretaris van de cluster ter hand. Hun voorstel of amendement komt alleen in behandeling indien het door ten minste vijf andere afgevaardigden wordt gesteund. Wie een (tegen)voorstel of amendement heeft ingediend, heeft het recht te repliceren voordat de discussie gesloten wordt.
- g. De voorzitter van de groep zal de voorstellen en amendementen onderscheiden in:
 - i. het oorspronkelijke voorstel;
 - ii. een voorstel dat zich geheel of op een wezenlijk onderdeel tegen het oorspronkelijke voorstel richt;
 - iii. een amendement dat op een ondergeschikt aspect een wijziging van het voorstel beoogt;
 - iv. een amendement op een reeds ingediend amendement.

Bij stemming zal eerst gestemd worden over de amendementen van groep iv, vervolgens over groep iii en ten slotte over de groepen i en ii. Daarbij krijgt als regel een commissie/deputatenvoorstel de voorrang, waarbij een voorstel van een commissie ad hoc, wanneer het door de voorzitter beoordeeld wordt als een amendement op het voorstel van commissie/deputaatschap, voorgaat op het voorstel van commissie/deputaatschap; indien hij het voorstel van de commissie ad hoc beschouwt als een tegenvoorstel, brengt hij het voorstel van de commissie/deputaatschap eerst in stemming.

Indien een voorstel meerdere onderdelen bevat kan de preses deze onderdelen afzonderlijk in stemming brengen. Daarna zal de vergadering over het voorstel in zijn geheel stemmen.
- h. Besluiten over de besluitteksten worden bij voorkeur met algemene stemmen genomen. Is dit niet mogelijk, dan wordt beslist in overeenstemming met hetgeen de meeste stemmen hebben goedgevonden. Bij staking van stemmen is een voorstel (al dan niet geamendeerd) verworpen.
- i. Een cluster stelt besluitteksten vast die door de gezamenlijke plenaire vergadering moeten worden geaccordeerd. De secretaris van de cluster stuurt de besluitteksten aan de scriba's van de GS/LV.

5. Plenaire vergadering

- a. De door een cluster voorbereide besluitteksten worden geaccordeerd door de gezamenlijke vergadering van GS/LV.
- b. Op elke plenaire zitting van de GS/LV worden de namen van de aanwezige leden, adviseurs en leden van deputaatschappen aangetekend op een presentielijst.
- c. GS en LV zijn in 2020 twee afzonderlijke instituten, ieder als meeste vergadering van een zelfstandig kerkverband. Alle gezamenlijke besluiten zullen formeel dus door ieder afzonderlijk genomen moeten worden. Wanneer er gestemd wordt, is in beide vergaderingen afzonderlijk een meerderheid vereist. Dat geldt ook wanneer GS en LV gezamenlijk vergaderen.
- d. Uitgangspunt is dat bespreking van een onderwerp door een cluster wordt gedaan en dat zo de kwaliteit van de besluittekst is gewaarborgd. De plenaire vergadering van LV/GS zal daarom in principe zonder voorafgaande bespreking tot accordering overgaan. In het geval een cluster bij een besluittekst keuzemogelijkheden geeft (3.e.) kan de cluster dit in de plenaire vergadering toelichten en kan de preses één besprekronde geven.
- e. Als een afgevaardigde bespreking van een besluittekst tijdens een gezamenlijke vergadering verlangt, moet hij/zij dat één week voor de vergadering aan de scriba's melden met vermelding van argumenten. Dit verzoek moet worden ondersteund door minimaal vijf afgevaardigden.

- f. Als een onderwerp in een plenaire vergadering van GS en LV wordt besproken bepalen de moderamina de vergaderorde.
- g. De preses gaat na of stemming wordt verlangd. Indien geen stemming wordt gevraagd, stelt de preses vast dat de besluittekst zonder hoofdelijke stemming is geaccordeerd.
- h. In geval er wordt gestemd:
 - Besluiten worden genomen met meerderheid van stemmen. Voor het bepalen van het aantal uitgebrachte stemmen worden onthoudingen niet meegeteld.
 - Bij staken van stemmen wordt het voorstel geacht te zijn verworpen.
 - Over zaken wordt gelijktijdig door LV en GS afgevaardigden gestemd, in de regel per handopsteking gestemd.
 - Wanneer de uitkomst van een stemming door LV en GS verschillend is, wordt de besluitvorming opgeschort en wordt de zaak teruggelegd bij de moderamina.
 - Over personen wordt schriftelijk gestemd, tenzij het een benoeming betreft die met goedvinden van de vergadering op enkelvoudige voordracht van het moderamen gedaan kan worden. Om verkozen te zijn, moet iemand de meerderheid van de uitgebrachte stemmen hebben verkregen. Blanco stemmen tellen daarbij niet mee. Indien na twee vrije stemmen niemand de meerderheid heeft, wordt een herstemming gehouden tussen de twee die de meeste stemmen hebben verkregen. Staken hierbij de stemmen, dan wordt de oudste in leeftijd voor verkozen verklaard.
 - Wie zwaarwegende bezwaren heeft tegen een genomen besluit, heeft het recht zijn tegenstemmen in de Acta te doen aantekenen.
 - Een lid van de GS/LV kan, met het oog op de procedure van de vergadering, een ordevoorstel indienen. Dit voorstel komt meteen in behandeling. De indiener krijgt gelegenheid om zijn voorstel kort en bondig toe te lichten. Als de preses het voorstel niet toelaat kan, indien de indiener het voorstel handhaaft, deze terstond de vergadering hierover een oordeel vragen.

6. Financieel kader

Aan het begin van de plenaire zittingsperiode behandelt de GS/LV in een gezamenlijke vergadering het financieel kader, gebaseerd op de rapportage van deputaten F&B (GKv) en de Financiële Commissie (NGK) over de afgesloten periode en de bij de GS/LV ingediende voorstellen met financiële gevolgen. Tussentijdse besluiten over concrete voorstellen worden genomen onder het voorbehoud dat het financieel effect van alle te nemen besluiten gezamenlijk binnen het vastgestelde financieel kader blijft. Aan het eind van de behandeling vindt een financiële slotbeoordeling plaats, waarna de genomen besluiten, al dan niet na aanpassing, definitief zijn.

7. Besloten vergadering

- a. Behalve in geval van beoordeling van personen zal de GS/LV niet dan bij volstrekte noodzaak in besloten zitting vergaderen. Elk lid kan voorstellen tot een besloten zitting over te gaan. Over een dergelijk voorstel beslist de vergadering in een besloten zitting. Bij een besloten vergadering zullen slechts de afgevaardigden aanwezig zijn en diegenen wier aanwezigheid voor een goed verloop van de vergadering als noodzakelijk wordt geoordeeld; dit laatste op voorstel van het moderamen en met goedvinden van de vergadering.
- b. Besluiten die in een besloten vergadering worden genomen, worden zo spoedig mogelijk na afloop van de besloten vergadering in een openbare zitting bekendgemaakt, tenzij dringende redenen zich daartegen verzetten.

8. Communicatie

Communicatie over genomen besluiten wordt door NGK en GKv volgens hun eigen reglement uitgevoerd. Zoveel mogelijk zullen daarnaast, namens de beide moderamina, verklaringen over de genomen besluiten aan de pers worden gegeven. Hiervoor wordt een lid van één van de moderamina aangewezen.

9. Onvoorzien

In gevallen waarin dit reglement niet voorziet, beslissen de moderamina.

Bijlage 10-1, artikel 9.a: Benoemingen

Op voorstel van het moderamen te benoemen in de volgende deputaatschappen (alleen GS), commissies (GS en LV) of werkgroepen (GS en LV):

werkgroep administratieve ondersteuning

J. W. Boerma	Rotterdam	2023
J. Halma	Drachten	2026
mw. H. den Oudsten	Voorschoten	2023
J.B. de Rijke	Krimpen a/d IJssel	2023
S. Stelpstra	Brucht	2026
B.P. Vreugdenhil	Breukelen	2023

commissie archief en documentatie

C.Th. Basoski	Groningen	2026
H.J. van der Lugt	Hengelo	2023
G.F. Noordhuis	Amersfoort	2026
E.Th. de Vries	Soest	2023
J.W. Puttenstein	Wezep	2029

deputaten betrekkingen buitenlandse kerken

ds. P. Boonstra	Bussum-Huizen	2029
ds. D.S. Dreschler	Hardenberg	2026
ds. A.P. Feijen	Hardenberg	2026
ds. L.W. de Graaff	Heerde	2023
A.J. Grashuis	Delfgauw	2023
ds. Th.J. Havinga	Beilen	2023
ds. R. Ijbema	Groningen	2026
ds. A.S. van der Lugt	Zwolle	2026
A. Pedro	Groningen	2023
ds. J. Plug	Kolham	2023
Joh. Veldhuizen	Roden	2023
ds. H. Venema	Onnen	2026
secundus:		
E. Ensing-Maatkamp	Zwolle	

commissie van beroep in predikantszaken

ds. C. van den Berg	Amersfoort
J. Bolt	Assen
C. van der Boom	Vlaardingen
mw. G. Brands	Apeldoorn
ds. H. van Eeken	Den Helder
C.H. de Haan	Emmen
J.R. Krol, voorzitter	Nijkerk
ds. J. Knol	Krommenie
R.H. van Stenis-van Heukelum	Rotterdam
A. Vermeer-Hordijk	Lunteren
ds. E. Woudt	Hardenberg

Toegevoegd secretaris, geen lid van de commissie:

H.M.C.W. Mudde-Blom	Hilversum
---------------------	-----------

commissie contact en eenheid

H. Algra	Delft	2023
M.E.T. Bosscha	Almelo	2023
ds. G. Bruinsma	Frieschepalen	2026
J.E. van Dijk	Voorschoten	2023
ds. C.T. de Groot	Nunspeet	2026
mw. H.M. Hamelink	Middelburg	2023
ds. J.F. Harmanny	Hoek	2029
ds. H.J. van Helden	Amsterdam	2023
S. Huizinga	Arnhem	2026
J.H. Kuiper	Assen	2029
H.J. Louwerse-Lode	Gameren	2026
mw. A.M.M. Luth	Leiden	2026
ds. A.J. Minnema	Balkbrug	2023
P.M.A. van Oord	Almere	2026
ds. D.H.T. Postuma	Arnhem	2026
mw. H.J. van de Streek	Utrecht	2026
F.H. Tjissen	Barneveld	2026
ds. L.M. van der Veen	Waddinxveen	2026
ds. R.J. Vreugdenhil	Capelle aan den IJssel	2023
secundus:		
ds. J.R. Cramer	Heerde	

commissie dovenpastoraat

E. Baas	Son	2026
H.J.A. Biewenga	Ede	
J. Bos	Kampen	2026
mw. J. Kok	Bunschoten	2026
ds. J. Oosterhuis	Hasselt	2026
J.J. Speijer-Brouwer	Leerdam	2023
H. de Vries	Marknesse	2023

commissie eredienst

ds. L.J. Blijdorp	Enschede	2026
ds. M.O. ten Brink (bijbelvertaling)	't Harde	2023
ds. G. Nederveen	Dalfsen	
J. Steen-Sennema	Barendrecht	2026
ds. E.J. Sytsma	Zwolle	2023
ds. R.C. Vervoorn (bijbelvertaling)	Heerde	2029
ds. J. Weij	Rijssenhou	
ds. A.A.M. Wilschut	Berkel en Rodenrijs	2026
J. Woudt	Enschede	2023

Steunpunt Liturgie:

A. de Heer-de Jong	Amersfoort
--------------------	------------

Evangelie en moslims

ds. P. Waterval	Harderwijk	2023
G. Roorda	Ede	2029
Th. Snijder	Capelle ad IJssel	

secundus:

ds. A.A. Kramer	Amersfoort
-----------------	------------

nog 1 vacature voor primus en 2 vacatures voor secundus

deputaten financiën en beheer

R. de Graaf	Groot-Ammers	2023
J.W. Janssens	Odijk	2029
R. Postma	Amersfoort	2026
H. Rompelman, quaestor	Amersfoort	2026
R. van Tatenhove	Berkel en Rodenrijs	2023
N. Versteeg	Beemte Broekland	2023

commissie geestelijke verzorging

A. Boersma	Harderwijk	2026
mw. ds. J.M. Bouma	Zeist	2026
ds. E.R. de Braak	Blije	2026
M.J.M. van den Brink	Apeldoorn	2026
H.P. Heidema	Ermelo	2023
R.R. Roukema	Barendrecht	2023
ds. C. Smit	Culemborg	2026

commissie herstructurering predikantszaken

ds. W. Smouter	Apeldoorn	2023
ds. R. Tigelaar	Hardenberg	2023
A. van Leeuwen	Zwolle	2023

deputaten hoger beroep

W.H.K. Dijksterhuis	Waddinxveen	2023
ds. L.E. Leeftink	Assen	2026
M.J. Pel-Verkade	Terschuur	2023
M. Ravensbergen-Brussee	Oegstgeest	2029
ds. R.R. Roth	Hengelo	2023
J. Storm	's Gravenhage	2023
ds. R. Tigelaar	Hardenberg	2023
ds. W.M. van Wijk	Deventer	2029

studiedeputaatschap homorelaties in de kerk

W. Bijleveld	Houten	2023
ds. M. van Loon	Wezep	2023
ds. J.M. Mudde	Haarlem	2023
W.H. Rose	Kampen	2023
E.M. Tempelaar-van den Geest	Bunschoten	2023
H.R. Schaafsma	Kampen	2023
CGK-adviseurs:		
C. Steenhart-van Twillert	Bunschoten	
M. den Heijer	Bennekom	

werkgroep integratie

S.R.S. Datema	Bennekom	2023
A.T. Kamsteeg	Dordrecht	2023
ds. D.W.L. Krol	Terneuzen	2023
ds. M.G. Rietkerk	Utrecht	2023
H.J. Toebes	Harderwijk	2023

interkerkelijke commissie geschilbehandeling

ds. A. Boshuizen	Voorhout	
ds. D.A. Lagewaard	Renkum	
H.G. Lakerveld	Nuenen	
K.H. Mollema	Alphen ad Rijn	2029
A. Schenkel	Capelle ad IJssel	2029

L. Schilthuis-Verkuil	Eelderwolde	2023
J.C.E. Siebenga-Moggré	Zwolle	2029
A. van Vugt	Eindhoven	2029

deputaten kerkrecht

worden benoemd na afhandeling van de Kerkorde

deputaten predikantszaken

ds. A.P. Feijen	Hardenberg	2029
ds. S. de Bruine	Ommen	2029

Regiegroep

worden benoemd na afhandeling van de Kerkorde en besluiten Regiegroep

deputaten relatie kerk en overheid

ds. Z.J.C. van Harten	Bunschoten-Spakenburg	2026
A.M. van Houdt-Agema	Urk	2026
mw. A.E.H. van der Kolk	Harderwijk	2023
E. van Middelkoop	Berkel en Rodenrijs	2023
Z.B. Nitrau	Nijkerk	2026
secundus:		
ds. H. Offereins	Steenwijk	

commissie seksueel misbruik in kerkelijke relaties

ds. F.E. Schneider	Breukelen	2026
ds. J.E. Kramer	Nieuwleusen	2026
ds. G. Timmermans	Spijkerboor	2023
W. Kruyswijk-van Herk	Apeldoorn	2024
C.J. Blijdorp-Kodde	Kampen	2029

commissie steunbehoevende kerken en missionaire initiatieven

ds. A.G. Bruijn	Gees	2023
ds. J.A. Francke	Bodegraven	2023
K.H. Klaver	Wapenveld	2023
ds. P. Kleingeld	Oegstgeest	2024
J.C. Oudes	Rijnsburg	2029
W.M. vd Vooren	Heemstede	2023
ds. A.S. de Vries	Middelburg	2023
adviseur:		
G.R. Boersma-Vreugdenhil, Utrecht		

commissie toerustingscentrum - KerkPunt

M. Assink	Ede	2029
ds. A.J. Balk	Wageningen	2029
J.W. Boven	Amersfoort	2029
mw. A. Havemans	Ede	2029
G. Kers	Hattem	2029
J. Lammers	Klarenbeek	2029
M. Welmers-van den Berg	Zwolle	2029
secundus:		
mw. J.W.M. Beukema	Amstelveen	

Raad van Toezicht TU

mw. S.J. Geertsema	Arnhem	2026
ds. P. Groen	Heerenveen	2026
ds. A. Koster	Gouda	2026
B.P. Vreugdenhil	Breukelen	2029
J. Westert	Ommen	2026

Raad van Advies TU

ds. P. van den Berg	Leusden	2023
ds. P. Boonstra	Huizen	2026
ds. G. van Dijk	Sliedrecht	2026
J.E. van Muijlwijk-Kroezen	Culemborg	2026
ds. J.H. Soepenbergh	Assen	2026
B.P. Veldkamp	Enschede	2026

commissie verzoening en recht

ds. M.H.T. Biewenga	Hasselt	2023
prof. E.A. de Boer	Deventer	2023
mw. H.M. Hamelink	Middelburg	2023
ds. M. Janssens	Utrecht	2023

Bijlage 11-1, artikel 19: Rapport Elkaar van harte dienen

Zie volgende pagina. Dit rapport heeft een eigen paginanummering.

Rapport
synodecommissie
revisieverzoeken M/V en ambt

Elkaar van harte dienen

Generale Synode van de Gereformeerde Kerken Goes 2020

Inhoudsopgave

Woord vooraf.....	4
Het rapport in een notendop.....	5
Hoofdstuk 1: M/V: vanuit en terug naar het begin.....	5
Hoofdstuk 2: Niet heersen, maar dienen.....	5
Hoofdstuk 3: M/V en ambt en de hedendaagse cultuur.....	5
Hoofdstuk 4: Diversiteit en eenheid.....	6
Hoofdstuk 5: Hermeneutiek en Schriftgezag.....	6
Hoofdstuk 6: De 'zwijgtteksten'.....	6
Bijlage: 'Het staat er toch gewoon?'.....	6
1. M/V: vanuit en terug naar het begin.....	8
Samenvatting vooraf.....	8
Genesis 1-3.....	10
Paulus en Genesis 1-3.....	17
Conclusie.....	21
2 Niet heersen, maar dienen.....	22
Samenvatting vooraf.....	22
Twee lijnen?.....	22
Ambten: sekse als criterium?.....	22
Ambten en gaven.....	25
Het onderwijs van Jezus.....	26
Herstel van verhoudingen in Efeziërs 5:21-33.....	27
Hoofd zijn als beeld van Christus.....	29
Galaten 3:25-29 en de werkelijkheid van het nieuwe verbond.....	29
Ambtsbediening is dienstbaarheid.....	31
Conclusie.....	32
3. M/V en ambt en de hedendaagse cultuur.....	33
Samenvatting vooraf.....	33
Kerk in tijd en cultuur.....	33
Niet eenduidig.....	33
Geest en cultuur.....	33
'Christ and Culture'.....	34
Christelijke emancipatie van de vrouw.....	34
Alert blijven.....	34
Conclusie.....	34

4. Diversiteit en eenheid.....	35
Samenvatting vooraf.....	35
Geboden uniformiteit?	35
De Bijbelse waarheid.....	35
Het Bijbelse ideaal van eenheid.....	36
Bijbels omgaan met verschillen en fouten	36
Rond de Reformatie	38
Achttiende/negentiende eeuw.....	39
Begrensde verantwoordelijkheid.....	39
Tolerantie en tegenstanders.....	40
De katholieke kerk	40
Conclusies.....	41
5. Hermeneutiek en Schriftgezag.....	42
Samenvatting vooraf.....	42
De Bijbel gaat over zijn eigen uitleg	42
Bijbel en cultuur.....	43
Bijbel en vertaling.....	43
Schriftgezag	43
Vrijheid van exegese	44
Conclusie.....	45
6. Zwijgtteksten	46
Samenvatting vooraf.....	46
Over Paulus en de Korintiërs.....	46
Paulus adviseert Timoteüs	48
Conclusie.....	52
Bijlage.....	53
1. 'Het staat er toch gewoon?'	53
Samenvatting vooraf.....	53
Conclusie.....	63
Ter afronding.....	64

Woord vooraf

Voor u ligt het rapport 'Elkaar van harte dienen' van de commissie Revisieverzoeken M/V (RMV) van de Generale Synode Goes 2020. De leden van de commissie zijn: P.G. (Peter) Bakker, M.O. (Marc) ten Brink, L.C. (Bert) Groen, R.P. (Rutger) Heij, S. (Sieds) de Jong en P. (Pier) Poortinga. Het rapport is gemaakt ter voorbereiding op de besluiten die door de GS Goes genomen gaan worden als antwoord op de revisieverzoeken en ingebrachte bezwaren van de (zuster)kerken in binnen- en buitenland tegen de besluiten van de GS Meppel, die ruimte geven voor de bevestiging van vrouwelijke ambtsdragers. Daarnaast wil het rapport ook een onderbouwing voor die besluiten zijn.

In dit rapport wordt nagegaan wat de Bijbel ons zegt over de positie van mannen en vrouwen in kerk en wereld. Een alles omvattende behandeling van dit thema is binnen het bestek van een commissierapport niet nodig en dus hier ook niet aan de orde. Wat in dit rapport wel aan de orde komt zijn die Bijbelgedeelten die een licht werpen op de belangrijkste discussiepunten die telkens weer opduiken als het gaat over de vraag of naast mannen ook vrouwen diaken, ouderling of predikant kunnen zijn. Het gaat dan met name om de onderwerpen: heilshistorie en scheppingsorde, omgaan met verschillen en cultuur, niet heersen maar dienen, de zgn. zwijgtteksten en gezag en uitleg van de Bijbel. Ieder onderwerp krijgt in een apart hoofdstuk of in de bijlage aandacht. De hoofdlijn van het 'verhaal' is opgeschreven in de hoofdstukken 1 t/m 6. Eén onderwerp dat dit verhaal ondersteunt, is opgenomen in een bijlage.

Begrijpelijkerwijs ligt de focus van dit rapport op de verhouding man-vrouw in de kerk. Echter, waar de Bijbel spreekt, zien we dat het gaat over de volle breedte van het menselijk bestaan en bestaat er geen strikte scheiding tussen kerk en wereld. In dit rapport komt het aspect wereld dus wel mee maar er wordt niet breed op ingezet.

Meerdere schrijvers hebben aan dit rapport hun bijdrage geleverd. Meerdere schrijvers betekent ook dat de schrijfstijl per onderdeel van dit rapport kan verschillen. Dat ziet de commissie niet als bezwaar. Dat een aantal zaken soms meerdere keren wordt genoemd, maakt het mogelijk om de verschillende hoofdstukken/onderdelen los van elkaar te lezen. Een woord van dank aan Heleen Sytsma, die door haar aanwijzingen en voorstellen voor verbetering van de tekst heeft gezorgd.

Zoals gezegd, dit rapport is allereerst bedoeld als rapport aan de Generale Synode Goes 2020 met betrekking tot de man/vrouwbesluiten van de GS-Meppel 2017. Het rapport wil een op de Bijbel gefundeerde visie bieden die kan dienen als een samenhangend toetsingskader bij de beoordeling van de ingebrachte bezwaren tegen deze besluiten. De betrouwbaarheid en dus de overtuigingskracht van dit toetsingskader ontdekken we als we ons verstaan van de Bijbel laten leiden door te luisteren naar de levende stem van de Levende. Wat hier niet helpt is als we de waarheid van de Bijbel trachten te zekeren vanuit een sterk rationalistische benadering. We hopen dat bij het lezen van dit rapport geproefd wordt dat daarin de volle waarheid van de Bijbel is meegekomen.

Vanaf het moment dat de vraag rees of vrouwen ook zouden kunnen dienen in de ambten in de kerk is er veel gestudeerd en gediscussieerd en dat zorgde soms voor verdeeldheid. De titel van het rapport 'Elkaar van harte dienen' verradt de hoop en het gebed van de commissie. Ons gebed is dat dit rapport de vrede in de kerk van Christus mag dienen, mag bevorderen en daar waar nodig, mag herstellen. Aan Hem alle eer.

Peter G. Bakker, voorzitter commissie RMV
Marum, april 2020

Het rapport in een notendop

Een rapport van om en nabij de 60 pagina's vraagt nogal wat van de lezer. Om hem/haar van dienst te zijn, zetten we in dit onderdeel de belangrijkste conclusies per hoofdstuk op een rijtje. Deze samenvattingen zijn nadrukkelijk bedoeld als stimulans om de betreffende hoofdstukken grondiger te gaan lezen, omdat daarin de argumentatie staat die tot die conclusie leidt. Deze samenvattingen bieden de lezer echter de gelegenheid om de strekking van het rapport snel te overzien, en om eventueel onderscheid te maken tussen hoofdstukken die voor hem/haar meer of minder relevant en interessant zijn.

Hoofdstuk 1: M/V: vanuit en terug naar het begin

Op grond van de eerste hoofdstukken van de Bijbel wordt vaak een bepaalde gezagsrelatie verondersteld tussen mannen en vrouwen. Deze ongelijkheid zou het vrouwen niet toestaan om een ambt te bekleden in de kerk. Het begin van Genesis laat echter juist zien hoe man en vrouw in gelijke mate naar Gods beeld geschapen zijn en dat ze dezelfde hoge cultuuropdracht hebben gekregen om samen uit te voeren en om elkaar in aan te vullen. Dat deze harmonieuze beginsituatie na de zondeval is aangetast en ontaard in allerlei vormen van ongelijkheid vraagt niet om aanpassing van het ideaal maar juist om het streven naar herstel ervan.

Genesis 1 en 2 leggen alle nadruk op de eenheid, de verbondenheid, de gezamenlijkheid van man en vrouw. Niet rangorde of verschil, maar eenheid is het sleutelwoord. Er is verscheidenheid, maar bovenal eenheid.

Ook de manier waarop Paulus op verschillende momenten in zijn brieven passages uit Genesis 1-3 aanhaalt, wijst niet op een tijdloze gezagspositie van mannelijke ambtsdragers, maar juist op (herstel van) eenheid en gelijkheid van man en vrouw. Paulus' woorden vormen daarom geen belemmering om vrouwen in de ambten te laten dienen.

Hoofdstuk 2: Niet heersen, maar dienen

Het grondpatroon dat we tegenkomen in het onderwijs van Jezus is: niet heersen, maar dienen. Datzelfde grondpatroon klinkt door als het gaat over de verhouding tussen mannen en vrouwen binnen het nieuwe verbond. Omdat zij één zijn in Christus worden ze geroepen om gezamenlijk het beeld van God te vertonen. In het Nieuwe Testament is geen dwingende reden te vinden waarom vrouwen bepaalde taken of ambten niet zouden mogen bekleden.

Deze werkelijkheid vraagt om een concrete, gezamenlijke invulling van deze taak, waarbij mannen en vrouwen, elk met de gaven die zij van de heilige Geest hebben ontvangen, naast elkaar staan in de dienst aan God en elkaar van harte dienen. Dit geldt ook ten aanzien van alle ambten in de gemeente van Christus.

Zowel voor mannen als vrouwen geldt dat het wel of niet bekleden van een ambt niet voortkomt uit het verschil in sekse, maar uit de gaven die ze ontvangen hebben en de taken waartoe ze geroepen worden. Daarmee worden verschillen tussen mannen en vrouwen niet uitgevlakt, maar hun man-zijn of vrouw-zijn is niet de basis op grond waarvan hun bepaalde taken of ambten toegekend of onthouden worden.

Hoofdstuk 3: M/V en ambt en de hedendaagse cultuur

Er wordt in de discussie over het toelaten van vrouwen tot de ambten wel gezegd dat dit een, al dan niet bewust, buigen is voor de hedendaagse Westerse cultuur. Daarmee wordt bedoeld: het huidige denkklimaat, de algemeen geldende en vaak niet geëxpliciteerde normen en waarden. Dit hoofdstuk gaat in op deze argumentatie. De conclusie van dit hoofdstuk is dat ontwikkelingen in de samenleving weliswaar de aanleiding zijn om over de positie van vrouwen in de kerk na te denken, maar dat het besluit om de ambten voor hen open te stellen het gevolg is van hernieuwde doordinking van wat God in zijn Woord op dit vlak van ons vraagt.

Hoofdstuk 4: Diversiteit en eenheid

De bezinning op het onderwerp man/vrouw en ambt en de besluiten die de synode van Meppel genomen heeft, hebben tot drie uitkomsten geleid. Mensen zijn op grond van Bijbelse argumenten tegen het toelaten van vrouwen tot de ambten, of voor, of zien Bijbels gezien ruimte voor beide standpunten. Het lijkt ons niet te lukken om elkaar te overtuigen en tot algehele overeenstemming te komen. De vraag is: hoe gaan we als kerk met deze situatie om?

Ook daar wordt verschillend over gedacht. Sommigen benadrukken de verschillen en trekken de conclusie dat het onmogelijk is om met mensen die op dit punt een andere visie hebben samen in één kerk te blijven. Het gevolg is een kerkscheuring. Anderen erkennen de verschillen maar vinden ze niet van dien aard dat ze niet binnen één kerkverband te verenigen zouden zijn.

In dit hoofdstuk wordt gepleit voor deze laatste optie. Dat wil niet zeggen dat we het streven naar eenheid voorrang geven op de noodzaak om nauwkeurig naar de Bijbel te luisteren. Die twee mag je nooit tegen elkaar uitspelen. Maar het is juist de heilige Schrift die ons erbij bepaalt hoe belangrijk de Heer van de kerk zelf eenheid vindt. Eenheid is voor de Heer geen bijkomstigheid.

Hoofdstuk 5: Hermeneutiek en Schriftgezag

Hermeneutiek speelt een rol in de bezinning op man/vrouw en ambt. Belangrijk is dat je op een verantwoorde manier met de Bijbel omgaat. Bij grote veranderingen wordt terecht de vraag naar erkenning van het gezag van de Schrift gesteld. Die vraag wordt in dit hoofdstuk beantwoord.

Bezinning op nieuwe vragen kan alleen vanuit het getuigenis van de Schrift zelf plaatsvinden en langs die weg doorzichtig en legitiem worden. Die nieuwe bezinning kan worden omschreven als vrijheid van exegese.

Gods Woord is divers en opent allerlei perspectieven. Het is het levende Woord voor alle tijden. Die diversiteit aan teksten en perspectieven moeten we niet wegpoetsen of bagatelliseren. Ze laten ons de veelkleurigheid zien van Christus en zijn verlossing. Wij zijn ontvangers van de openbaring van Gods heil dat zich op onvoorstelbare wijze telkens weer opnieuw ontsluit.

Hoofdstuk 6: De ‘zwijgtteksten’

In de loop der jaren heeft een aantal teksten uit de brieven van Paulus de naam ‘zwijgtteksten’ gekregen. Het gaat om 1 Korintiërs 14:34-35 en 1 Timoteüs 2:11-15. De naam die ze gekregen hebben, maakt het moeilijk om ze los van die discussie te lezen, terwijl het nog maar de vraag is of deze woorden van Paulus daar wel een rol in spelen. In dit hoofdstuk wordt beargumenteerd dat het Bijbels gezien verantwoord is om deze teksten zo te lezen dat ze geen belemmering vormen om vrouwen toe te laten tot de ambten.

In dit hoofdstuk beperken we ons dus tot een aantal teksten die ‘zwijgtteksten’ zijn gaan heten, omdat kerken de generale synode van Goes nadrukkelijk om aandacht voor die teksten gevraagd hebben. De onderbouwing van de man/vrouw en ambtbesluiten leunt echter niet op losse Bijbelteksten. Dat mag uit het geheel van dit rapport duidelijk worden.

Bijlage: ‘Het staat er toch gewoon?’

‘Het staat er toch gewoon?’ Deze reactie van Bijbellezers op het onderwerp man/vrouw en ambt is op zichzelf heel begrijpelijk. Al lezend in de Bijbel kun je zomaar de indruk krijgen dat mannen er een belangrijker positie innemen dan vrouwen.

Wie zich verdiept in de Bijbel dient echter te beseffen dat deze in een hele andere tijd en de cultuur tot stand is gekomen dan waarin hij of zij vandaag leeft. Een secundaire positie van de vrouw spreekt vanuit de culturele context van de Bijbel vanzelf. Hoewel er in de Bijbel niet wordt opgeroepen tot directe revolutie tegen de bestaande sociale verhoudingen, wordt de vrouw binnen die context wel

nadrukkelijk in bescherming genomen. Daarmee fungeert zij als tegenkracht met waarneembare impact op de concrete positie van vrouwen.

Onder invloed van de haar omringende cultuur veronderstelt en gebruikt de Schrift een ondergeschikte positie van de vrouw. Tegelijk valt uit de kritische tendensen in meerdere Bijbelpassages ten opzichte van de eigen context en uiteraard met name de verhoudingen in het begin op te maken dat de Schrift zich niet verzet tegen een openstelling van de ambten voor vrouwen.

1. M/V: vanuit en terug naar het begin

Samenvatting vooraf

Vaak wordt, als onderbouwing van een bestaande gezagsrelatie tussen man en vrouw, gerefereerd aan de gebeurtenissen die beschreven staan in de eerste hoofdstukken van Genesis. God heeft de man het eerst geschapen en de vrouw heeft het eerst gezondigd. Op grond hiervan komt het een vrouw niet toe om ambtsdrager in de kerk te zijn.

Het begin van Genesis biedt echter een ander beeld. Het laat zien hoe man en vrouw beiden naar Gods beeld geschapen zijn, dezelfde hoge cultuuropdracht gekregen hebben om uit te voeren, elkaar in aan te vullen en complementeren. Dat deze harmonieuze beginsituatie vervolgens stevig wordt aangetast en onttaardt in allerlei vormen van ongelijkheid, vraagt niet om aanpassing van het ideaal maar juist om het streven naar herstel ervan.

Inleiding

Op het besluit van de Generale Synode van Meppel (2017) om ruimte te geven voor vrouwelijke ambtsdragers is door verschillende kerken uit binnen- en buitenland kritiek geleverd. Een deel van die kritiek richt zich op de uitleg van Genesis 1-3 en van Paulus' verwijzingen naar die hoofdstukken in met name 1 Timoteüs 2, 1 Korintiërs 11 en Galaten 3.

Zo wees de Orthodox Presbyterian Church (OPC) op de betekenis van de volgorde die God hanteerde: eerst schiep hij Adam, daarna Eva. Ook werd Eva misleid, en niet Adam. De OPC schrijft: 'We constateren dat God, nog voordat Eva geschapen was, Adam verbood om van de vrucht van de boom te eten. Eva overtrad dit verbod, nadat ze door de slang misleid was. Daarmee negeerde ze Adams leidende rol en bracht ze hen beiden tot zonde. Deze twee gebeurtenissen (de volgorde bij de schepping en het feit dat Eva zich liet misleiden) zijn de basis waarop de heilige Geest later zijn bevel baseert om vrouwen niet toe te laten tot het speciale ambt van voorganger of oudste in de kerk van Christus.'

Ook acht samenwerkende revisievragende kerken vroegen tijdens een met hen georganiseerde hoorzitting aandacht voor Genesis 1-3 en Paulus' verwijzingen daarnaar.

Puntsgewijs is dit de uitleg van de betreffende Bijbelgedeelten, die het vrouwen niet toestaat in de ambten te dienen:

Genesis 1

God maakt man en vrouw beiden als zijn evenbeeld (Genesis 1:27).

- Zij zijn geroepen om elkaar lief te hebben en het goede voor elkaar te zoeken.
- Zij mogen beiden hun Schepper vertegenwoordigen en in alles naar hem verwijzen.
- Samen krijgen ze de opdracht om de aarde te bevolken, leiding te geven aan de aarde en in het bijzonder aan de dieren (Genesis 1:28).
- In het gezag dat uitgeoefend moet worden, staan man en vrouw naast elkaar.
- God geeft man en vrouw een gelijke waarde.

Genesis 2

God geeft aan man en vrouw een verschillende positie en verantwoordelijkheid.

- God maakt eerst de man, uit aarde, en vervolgens uit de man de vrouw (Genesis 2:7).

- God verbiedt Adam om te eten van de boom van kennis van goed en kwaad; hij is als eerste verantwoordelijk om zich aan dat verbod te houden (Genesis 2:16-17).
- De vrouw wordt gemaakt als helper voor de man, niet andersom (Genesis 2:18).
- De man noemt de vrouw naar zichzelf: mannin (Genesis 2:23).
- De man neemt bij de huwelijksluiting het initiatief (Genesis 2:24).

Genesis 3

God rekent ook na de zondeval met gelijkwaardigheid en verschil in positie.

- Niet Adam, maar Eva wordt door satan misleid. Zij is de eerste die zondigt (Genesis 3:1).
- God roept na de zondeval eerst Adam ter verantwoording, daarna pas de vrouw (Genesis 3:9).
- Het evangelie dat God reddend ingrijpt en man en vrouw redt van de zonde vormt geen breuk met de schepping, maar herstel van de schepping. De liefdevolle eenheid van man en vrouw wordt hersteld en de onderscheiden verantwoordelijkheden worden weer ingevuld volgens Gods oorspronkelijke bedoeling (Genesis 3:16).¹

1 Timoteüs 2

- Paulus heeft het hier waarschijnlijk over een specifieke situatie in Efeze (zie 1 Timoteüs 1:3-7), maar hij baseert zijn verbod op de Bijbelse gegevens over de schepping en de zondeval. De verwijzing in 1 Timoteüs 2:13 (*want Adam werd als eerste geschapen, pas daarna Eva*) is een duidelijke verwijzing naar Genesis 2:24-25. In 1 Timoteüs 2 zinspeelt Paulus op wat Eva zegt in Genesis 3:13: *de slang heeft me misleid en toen heb ik ervan gegeten*. Paulus pleit hier Adam niet vrij (zie Romeinen 5:12-19), maar geeft aan wat er gebeurt als de juiste rolverdeling van man en vrouw wordt omgedraaid. Daarom verbiedt hij dat vrouwen in de kerk gezaghebbend onderwijzen. Aangezien hij dit baseert op de schepping en de zondeval is er alle reden om te concluderen dat dit verbod vandaag nog altijd geldt.

1 Korintiërs 11

- Paulus wil dat vrouwen een zichtbare uiting van het mannelijke leiderschap in de kerk blijven dragen: 'de man is immers niet uit de vrouw voortgekomen, maar de vrouw uit de man en de man is niet omwille van de vrouw geschapen, maar de vrouw omwille van de man' (vs. 7-8). Deze passage pleit niet voor onderscheiden rollen voor man en vrouw in de kerk maar wijst alleen op de manier waarop die rollen worden uitgevoerd. Inderdaad wil Paulus alle mannelijke superioriteitsgevoelens onderuit halen als hij hieraan toevoegt: 'In hun verbondenheid met de Heer is de vrouw niets zonder de man, en ook de man niets zonder de vrouw. Want zoals de vrouw uit de man is voortgekomen, zo bestaat de man door de vrouw - en alles is ontstaan uit God' (vs. 11-12). Dat neemt niet weg dat deze passage aangeeft dat mannelijk leiderschap in de kerk gerespecteerd dient te worden.

Galaten 3

- De eerste betekenis hier is de waarheid dat als het gaat om het heil in Christus er geen verschil is tussen man of vrouw (of tussen Jood en Griek, of tussen slaaf en vrije). Deze tekst heeft zeker

¹ In het synoderapport van de Christian Reformed Churches (2000) staat hierover: 'Er lijkt zowel continuïteit als discontinuïteit te zijn tussen wat in Genesis 1 en 2 bij de schepping is gemaakt en wat in de vloek van Genesis 3 naar voren komt. In Genesis 2 krijgt de man de verantwoordelijkheid om te werken in en te zorgen voor de tuin (vs. 15). In Genesis 3 wordt verondersteld dat dit werken doorgaat, maar dat hij nu, na de zondeval, in een land moet werken dat vervloekt is en dat hem pijn en zweet gaat kosten (vs. 17-19). Op dezelfde manier zal de vrouw na de zondeval doorgaan met kinderen baren en onder het teamleiderschap van haar man staan, maar haar zwangerschappen zullen pijnlijk zijn en de relatie met haar man zal verstoord zijn omdat 'hij over haar zal heersen' (vs. 16). Kort samengevat: Genesis 1 spreekt over gelijkwaardigheid van man en vrouw in hun heerschappij voeren over de aarde. Genesis 2 spreekt over de eerste plaats van de man en zijn leiderschap in het huwelijk. Genesis 3 ontkracht de verklaring in Genesis 2 niet, maar bevestigt dat door de zonde, de eerste plaats van de man en zijn leiderschap verstoord wordt: zijn regeren wordt heersen.'

ook sociale consequenties, zoals Paulus in zijn conflict met Petrus in Galaten 2:11-14 stelt, dat Joden en Grieken in de tafelgemeenschap niet van elkaar gescheiden mogen worden. Maar deze tekst spreekt niet rechtstreeks over het onderwerp van het ambt in de kerk.

Als je deze uitleg volgt, leidt dat tot de conclusie dat vrouwen geen kerkelijk ambt mogen bekleden. Maar hieronder zullen we laten zien dat je deze Bijbelgedeelten ook anders kunt uitleggen. Dat een andere uitleg geen aantasting is van het Schriftgezag, komt uitgebreid aan de orde in hoofdstuk 5, over hermeneutiek en Schriftgezag en in hoofdstuk 6, over de zwijgtteksten. Deze andere uitleg, die de synode van Meppel als Schriftuurlijk bestempelt, biedt wel ruimte voor vrouwelijke ambtsdragers.²

Genesis 1-3

Genesis 1

Gelijkheid: beiden Gods evenbeeld

Alle Bijbeluitleggers zijn het erover eens hoe indrukwekkend en veelbetekenend het is dat God de mens naar zijn beeld geschapen heeft. B. Wentsel schrijft bijvoorbeeld: 'de notie "beeld van God" is geen randopmerking van de auteur en vormt geen nevenlijn in de Schriften, maar is een sleutelwoord. Met deze notie wordt zijn adel, waardigheid en specifieke geaardheid getekend.'³

Beeld van God: dat geldt voor man én vrouw. Johannes Calvijn beweerde ten onrechte dat er verschil bestond: 'de vrouw is – *al is 't in de tweede graad* – naar het beeld van God geschapen.'⁴ Het meervoud 'mensen' (Genesis 1:26) wijst erop dat zowel de man als de vrouw als Gods evenbeeld is gemaakt. Beiden krijgen dezelfde bijzondere positie. Beiden worden in gelijke mate toegerust om als representanten van God de hun opgelegde taak te kunnen vervullen en samen de aarde tot cultuur te brengen. 'Zij zullen talrijk worden, zij zullen de aarde vullen en onderwerpen, zij zullen heersen over vissen en vogels en alle kruipende dieren. En dat is tevens hun taak, de taak van de mens, zowel van de man als van de vrouw, die geschapen zijn naar het beeld van God.'⁵

Dat is veelzeggend. 'Hiermee is in principe uitgesproken dat de man en vrouw religieus-ethisch en sociaal-cultureel een even hoge en dure waarde bezitten. Er is in Genesis 1:27 geen sprake van een meer of minder, van meerwaardig of van minderwaardig, van hoger of lager. Er is sprake van het beeld van God voor beiden gelijk, van gelijkwaardigheid en partnerschap, van samen-zijn en samenwerking op het gebied van de hele cultuur.'⁶

Er kan geen terrein zijn waarop man of vrouw zegt: 'ik heb jou niet nodig.'

Onderscheid

Daarmee is niet alles gezegd, want God scheidt ook onderscheid. Meteen nadat gezegd wordt dat God de mens als zijn evenbeeld schiep, volgt dat hij hem 'mannelijk en vrouwelijk' schiep (Genesis 1:27). God schiep geen uniseks, hij schiep mannelijk en vrouwelijk. Waar dat eigene van man en vrouw exact in zit, blijkt moeilijk vast te stellen. Er zijn waarneembare verschillen: lichamelijke verschillen bijvoorbeeld, waaronder een verschil in rol bij de voortplanting. Maar op psychische verschillen is al een stuk moeilijker de vinger te leggen. Over het onderscheid mannelijk en vrouwelijk is dan ook het laatste woord nog niet gesproken.

'De heelheid van het leven wordt daar bereikt waar het mannelijke en vrouwelijke element beide vruchtbaar aanwezig zijn. Beiden zijn op eigen wijze samen verantwoordelijk. De vrouw levert op de

² Om een zo zuiver mogelijke uitleg te geven is ervoor gekozen om eerst aandacht te besteden aan Genesis 1-3 en daarna Schrift met Schrift te vergelijken en na te gaan hoe Paulus deze hoofdstukken gebruikt. De zogeheten zwijgtteksten komen in hoofdstuk 6 aan de orde.

³ Wentsel, B., *Dogmatiek*, Dl.3a, Kampen: 1987, p. 588.

⁴ Calvijn, J., *Genesis Verklaring van de Bijbel*, (fotografische herdruk) Kampen: 2004.

⁵ Gispen, W.H., *Genesis (Commentaar op het Oude Testament)*, Kampen: 1974.

⁶ Wentsel, B., *Dogmatiek*, Dl.3a, Kampen: 1987, p. 588.

typisch eigen wijze haar inbreng aan het geheel van het leven.' En: 'Waar de gelijkwaardigheid op alle niveaus zal zijn doorgevoerd, zal in de praktijk blijken dat man en vrouw krachtens hun identiteit een eigen weg vinden, hetzij in de beroepskeuze of terreinafbakening, hetzij in het spelen van een eigen rol op hetzelfde terrein.'⁷

'Veel mensen zijn bang dat de eigenheid van mannen en vrouwen wegvalt als ze op alle gebieden samenwerken. Dat ze dan "gelijk" worden en het unieke van hun geslachtelijkheid verdwijnt. Maar is dat zo? Heb je weleens gezien dat mensen hetzelfde werden omdat ze samenwerkten? Ook al voer je dezelfde taken uit, elk doet dat op een andere manier. (...) Juist als we samenwerken, komt onze uniekheid naar voren, merken we waarin wij goed zijn en waar de kwaliteiten van de ander liggen. En wat nog belangrijker is: alleen dan wordt onze afhankelijkheid van elkaar het beste zichtbaar. We laten zien dat we elkaar nodig hebben.'⁸

Genesis 2

Tekst en cultuur

Voor een goede lezing en uitleg van Genesis 2 is het belangrijk om te beseffen dat de gebeurtenissen van dit Bijbelboek (veel) later zijn opgeschreven dan dat ze hebben plaatsgevonden. De schrijver(s) leefde(n) in een heel andere tijd, waarin ook de verhouding man-vrouw anders was. Als je dit niet verdisconteert, ga je zomaar elementen uit de cultuur van na de zondeval inlezen in Gods openbaring in de eerste hoofdstukken van Genesis. Een voorbeeld is de herhaalde formulering 'de mens *en zijn vrouw*' (Genesis 2:25; 3:8; vergelijk vers 12). Wie zich niet bewust is van het feit dat deze manier van spreken over man en vrouw ontleend is aan de taal en cultuur van na de zondeval, die van de patriarchen of het oude Israël, loopt het risico die zinsnede op te vatten als een door God bedoelde onderschikking van de vrouw ten opzichte van de mens. Wie zich bewust is van de achtergrond van de Bijbelschrijver(s) en het daarmee samenhangende eigene van de woorden en beelden, wordt des te meer verrast door die passages, in Genesis 2 bijvoorbeeld, waarin de gelijkheid van man en vrouw wordt onderstreept. De heilige Geest tilt hier de Bijbelschrijver(s) om zo te zeggen uit boven zijn (hun) beperkingen als cultuurgebonden mens. Vergelijk ook Genesis 5:1b-2: 'Toen God Adam schiep, de mens, maakte hij hem zo dat hij leek op God. Mannelijk en vrouwelijk schiep hij de mensen. Hij zegende hen en noemde hen mens toen zij werden geschapen.' Deze zin bevat een kruiselingse (chiastische) structuur.⁹

a. Ten dage dat God schiep, b. Adam, c. maakte Hij hem naar de gelijkenis van God; c` mannelijk en vrouwelijk schiep Hij hen,  (en Hij zegende hen en noemde hen)  b` mens, a` ten dage dat zij geschapen werden

Door man en vrouw beiden 'mens' te noemen, onderstreept God de volstreekte gelijkwaardigheid van beide door hem geschapen individuen: beiden zijn bijna goddelijk gemaakt en met glans en glorie gekroond tot Gods onderkoning en -koningin (Psalm 8:6).

⁷ Wentsel, B., *Dogmatiek*, Dl.3a, Kampen: 1987, p. 588.

⁸ Leene, A., *Samen dansen in de kerk, Als mannen en vrouwen op God lijken*, Amsterdam: 2004.

⁹ Paul, M.J., Brink, G. van den, Bette, J.C. *Bijbelcommentaar Genesis/Exodus*, Veenendaal: 2011.

Eerst Adam, daarna Eva

Man en vrouw zijn door God in de tijd ná elkaar en op een verschillende manier geschapen: Adam als eerste, uit aarde, Eva daarna, uit Adams rib of zijde. Je zou daaruit kunnen concluderen dat er sprake is van onderschikking, maar dat volgt niet dwingend uit de weergave van de gebeurtenissen zoals ze in Genesis 2 staan beschreven.

Allereerst staat in dit hoofdstuk niet dat God eerst de *man* schiep. De naam 'Adam' wordt in Genesis 2 nog niet zelfstandig gebruikt: God schept de vrouw uit de *mens* (Genesis 2:7). Het is pas hierna dat de mens het onderscheid ziet: 'deze zal "mannin" (vrouwelijke vorm van "man") heten omdat zij uit de man genomen is.'¹⁰ De vrouw wordt niet geschapen als een nieuw schepsel naast de man, ze wordt uit hem gemaakt. De mens 'ontpopt' zich als man en vrouw. Maar ook verder geldt: dat man en vrouw in tijd en qua materie verschillend gemaakt zijn, wordt in het tweede Bijbelhoofdstuk als kaal feit doorgegeven. Over mogelijke gevolgen voor hun onderlinge relatie wordt niets gezegd.

De volgorde bij de schepping van man en vrouw in Genesis 2 impliceert geen rangorde. 'In theorie kan een volgorde een orde aanduiden of impliceren. Maar in het paradijs was dat niet het geval, omdat de orde van begin af aan werd aangeduid: man en vrouw, die na elkaar werden geschapen, werden desondanks bekleed met gelijke heerschappij over de schepping om samen Gods beeld te dragen. Waar de orde zó duidelijk is beschreven, kan uit enkel de volgorde geen andere conclusie worden getrokken.'¹¹

Hetzelfde geldt voor het feit dat Adam de dieren namen geeft. Er zijn uitleggers die dat opvatten als een teken van zijn voorrangspositie. De tekst van Genesis 2 wijst daar echter niet zozeer op.

De naamgeving door Adam staat in Genesis 2 in het kader van de mens die alleen is en een hulp zoekt. In dát kader brengt God alle dieren bij Adam, en die benoemt wat ze voor hem betekenen. Ze blijken geen van alle de hulp waar hij naar op zoek is. Bij deze naamgeving gaat het dus niet allereerst om gezag, maar om de zoektocht naar hulp en samenwerking.¹²

Helper die bij hem past

Het woord 'helper' (Genesis 2:18) krijgt bij ons gauw de lading van iemand die ergens een bepaalde bijdrage aan levert, hulp biedt waar een klus geklaard moet worden. Gevoelsmatig is dat een tweederangs positie. Uit Genesis 2 komt echter het beeld naar voren van twee even krachtige en gelijkwaardige schepselen van God.

'Juist omdat God zelf de Helper van Israël wordt genoemd, is het onmogelijk helper uit te leggen als mindere van wie wordt geholpen. Het is in de laatste teksten precies omgekeerd. Het helper-zijn ziet op een elkaar aanvullende en ondersteunende relatie.'¹³ De mannelijke vorm van het gebruikte Hebreeuwse woord wijst ook nog op een sterke helper die degene die geholpen wordt echt aankan.

¹⁰ Boer, de, E.A., *Zij aan zij, Pleidooi voor een vrouwelijk ambt in de kerk*, Barneveld: 2006.

¹¹ Amersfoort-de Horsten, *Man, vrouw en ambt* (In revisieverzoek), 2019.

¹² Het Synoderapport van de Christian Reformed Churches (2000) past dit exclusief toe op de verhoudingen binnen een huwelijk: 'Het is ook waar dat Adam, een beetje op de manier zoals hij namen aan de dieren gaf, Eva haar naam gaf (vs. 23). Dit feit wordt onmiddellijk gekoppeld aan het huwelijk: vs. 24 zegt: 'Zo komt het dat een man zich losmaakt van zijn vader en moeder en zich hecht aan zijn vrouw, met wie hij één van lichaam

wordt. Dit vers wordt in het Nieuwe Testament drie keer geciteerd (Matteüs 19:5; Marcus 10:6; Efeziërs 5:31) om de intieme eenheid tussen man en vrouw te benadrukken (...). Er is niets in Genesis 2 dat suggereert dat mannelijke prioriteit boven het huwelijk gaat.'

¹³ Genderen, J. van, Velema, W.H., *Beknopte Gereformeerde Dogmatiek*, Kampen: 1992.

‘Ezer’, het Hebreeuwse woord voor helper, is een algemeen woord dat op zichzelf niet op ondergeschiktheid duidt. Toegepast op de vrouw: alsof zij geen gelijkwaardige plaats naast Adam zou hebben. Het woord wordt in het Oude Testament 21 keer gebruikt. Zestien keer gaat het om een ‘meerdere’ die ons helpt (God als Israëls helper: Exodus 18:4; Deuteronomium 33:7,26,29; Psalm 20:2; 33:20; 70:5; 89:17; 115:9, 10,11; 121:1,2; 124:8; 146:5; Hosea 13:9), vijf keer zonder dat er sprake is van een hiërarchische betekenis (twee keer voor de vrouw als schepping (Genesis 2:18,20); drie keer voor naties aan wie Israël militaire hulp vroeg (Jesaja 30:5; Ezechiël 12:4; Daniël 11:34)).

De toevoeging ‘die bij hem past’ (Statenvertaling: ‘hulpe, die als tegen hem over zij’) in Genesis 2:18 legt nog meer nadruk op de gelijkwaardigheid van de helper die God aan de mens geeft. Te denken valt aan de linkerhand tegenover de rechterhand, samen één.

Het Hebreeuwse woord ‘kenegdo’ staat voor: ‘tegenovergestelde’, ‘counterpart’, ‘sein Gegenüber’, ‘ihm entsprechend’ (Herbert Donner). Dan kun je denken aan ‘spiegelbeeld’, waarin de man zichzelf herkent. Vergelijk Adams reactie in vs. 23. Hier was het God om begonnen toen Hij de vrouw sneed uit het hout van Adam.

Voor welke bewoordingen je ook kiest, hier wordt het beeld geschetst van twee gelijkwaardige partners die elkaar aanvullen en samen een belangrijke opdracht mogen gaan uitvoeren.

‘Net als in Genesis 1 betekent het aanvullen niet dat de een ondergeschikt is aan de ander.

Geen van beiden heeft gezag over de ander; geen van beiden is in aanleg de leider of de volger. Het beeld maakt concreet wat in Genesis 1 bedoeld wordt, namelijk dat God in de wereld vertegenwoordigd wordt door mannen en vrouwen samen.’¹⁴

De vrouw uit de rib/zijde van de man gemaakt

Dat de vrouw uit (een rib van) de man gemaakt is, wijst weliswaar op een verschillend scheppingsprocedé, maar benadrukt juist hun gelijkwaardigheid en wederkerigheid (helpt-wederhelpt). ‘De term “tsela”, “zijde” (“rib”) (Genesis 2:21) onderstreept de in 1:27b vermelde tweezijdigheid van de mens en duidt aan dat de vrouw op hetzelfde niveau staat als de “adam”, “mens”, waaruit deze zijde genomen is. Met deze wijze van zeggen wordt tegelijk de nauwe relatie tussen de man en zijn vrouw tot uiting gebracht.’¹⁵ ‘De bedoeling van de schepping van de vrouw uit de rib van de man is duidelijk: op deze manier kan het feit dat man en vrouw bij elkaar horen uit de scheppingsdaad zelf verklaard worden.’¹⁶

Man-mannin

De eenheid en gelijkheid van man en vrouw springen opnieuw in het oog op het moment dat Adam zijn vrouw voor de eerste keer ontmoet. Bij die gelegenheid roept hij het blij verrast letterlijk uit: ‘één gelijk aan mij’ (Genesis 2:23).

De man (Hebreeuws: ‘isj’) noemt haar naar zichzelf: ‘isja’ (mannin). Dit woordpaar dient ter versterking van hun verbondenheid in plaats van het onderscheid tussen beiden of een gezagsrelatie uit te drukken. ‘Met de woorden: “deze zal isja geroepen worden, want uit de isj is deze genomen”, wordt in het Hebreeuws de nauwe relatie tussen de isj, man en de isja, vrouw, heel nadrukkelijk tot uiting gebracht.’¹⁷

¹⁴ Goldingay, J., *Genesis voor iedereen*, Franeker: 2010.

¹⁵ Jagersma, H., *Verklaring van de Hebreeuwse Bijbel Genesis 1:1-25:11*, Nijkerk: 1995.

¹⁶ Westermann, C., *Genesis (Biblischer Kommentar Altes Testament)*, Neukirchen: 1974. Eigen vertaling.

¹⁷ Jagersma, H., *Verklaring van de Hebreeuwse Bijbel Genesis 1:1-25:11*, Nijkerk: 1995.

Nadat Adam onder woorden heeft gebracht dat de vrouw helemaal van dezelfde aard is als hij noemt hij haar ook daarnaar.

Huwelijk

Heel bijzonder is ook dat de man de band met zijn ouders gaat verbreken en één wordt met zijn vrouw. In de cultuur van die tijd zegt dat heel veel. Een zoon blijft namelijk vrijwel altijd bij familie inwonen. Op deze culturele context gaat hoofdstuk 2 dieper in.

Des te opmerkelijker is het voorschrift in Genesis 2:24: 'Zo komt het dat een man zich losmaakt van zijn vader en moeder en zich hecht aan zijn vrouw.' Het gaat hier om een zegswijze die uitdrukking geeft aan een algehele en blijvende, geestelijk en emotionele eenheid. Het is een oproep om zich helemaal op die ene vrouw te richten en zich op haar belang te focussen, tot psychisch aanhangen. 'Het is de sfeer van het Hooglied.'¹⁸

Net als Genesis 1 legt ook Genesis 2 dus alle nadruk op de eenheid, de verbondenheid, de gezamenlijkheid van man en vrouw. Er wordt ons een beeld geschetst van een vrouw die aanvullend bij de man past. Man en vrouw zijn, in hun diversiteit, over en weer op elkaar aangewezen. Tussen beiden bestaat een gelijkwaardige, complementaire relatie, geen gezagsrelatie. Niet rangorde of verschil, maar eenheid is het sleutelwoord. Er is verscheidenheid, maar bovenal eenheid. Zo wordt het ook in het huwelijksformulier als eerste punt genoemd: bij de verhoudingen in het huwelijk gaat de eenheid voorop.¹⁹ Dat is geen ontkenning van verschillen; eenheid is niet hetzelfde als gelijkheid. Het gaat niet om nivellering van verschillen, maar om verenigd zijn en samen optrekken. Op grond van deze eenheid trekt de gereformeerde dogmaticus B. Wentzel de conclusie 'dat de vrouw van geen enkele sector van het publieke leven uitgesloten mag worden. De kerk dient alle ambten voor de vrouw open te stellen en, waar zij dit al deed, de vrouw een evenredig aandeel in de kerkregering te geven overeenkomstig haar geschiktheid en charismata.'²⁰

Genesis 3

De vrouw wordt misleid

De slang spreekt de vrouw aan (Genesis 3:1). Door de feiten te verdraaien zoekt hij bij haar een ingang om de zonde de wereld in te krijgen. Ten onrechte kent de vrouw de man niet in haar gesprek met de slang. Daarmee gaat ze immers voorbij aan hun kenmerkende en essentiële gezamenlijkheid. En satan slaagt in zijn opzet: Eva eet van de verboden vrucht. Als zij gezondigd heeft, wendt zij zich tot haar man 'die bij haar was' ('emah') (Genesis 3:6). 'Dit woord accentueert, dat vrouw en man beiden gezondigd hebben.'²¹ Met de toegevoegde bijzin wil 'de verteller tot uitdrukking brengen dat er bij Adam geen verleiding nodig was, hij deed gewoon mee. Daarmee zet hij naast de ene weg tot overtreding, die van de verleiding, de andere voor de mens net zo belangrijke weg van het meedoen.'²² De man toont zich vervolgens inderdaad net als zijn vrouw ongehoorzaam aan zijn God: 'ook hij at ervan' (Genesis 3:6). Samen overtreden zij de grenzen die de mens in Genesis 1:27 zijn gesteld en die hij daar zonder enige tegenwerping heeft geaccepteerd. Samen en stilzwijgend eten zij van de vrucht van de verboden boom.

¹⁸ Deurloo, K. van, *Genesis*. (Verklaring van een Bijbelgedeelte), Kampen: 1999.

¹⁹ Het rapport van deputaten M/V en ambt 'Samen dienen' plaatst hierbij de volgende behartigenswaardige kanttekening: 'In Genesis wordt de opdracht tot het beheren en ontwikkelen van deze aarde aan Adam en Eva samen gegeven. Als eerste mensenpaar zijn ze man-en-vrouw, maar tegelijkertijd vertegenwoordigen ze de mensheid. De opdracht geldt vandaag nog steeds voor de hele mensheid. Maar het komt steeds vaker voor dat mensen ongetrouwd zijn, door omstandigheden of uit overtuiging. De oorspronkelijke opdracht aan mannen en vrouwen wordt tegenwoordig deels uitgevoerd buiten de setting van het huwelijk. In het Oude en het Nieuwe Testament is maar summier aandacht voor de positie van vrouwen buiten het huwelijk. Het betekent op zijn minst dat bepaalde Bijbelgegevens niet zonder meer een op een in de huidige situatie toepasbaar zijn' (Samen Dienen, pag. 9).

²⁰ Wentzel, B., *Dogmatiek*, Dl.3a, Kampen: 1987, p. 588.

²¹ Selms, A. van, *Genesis (De Prediking van het Oude Testament)*, Nijkerk: 1989.

²² Westermann, C., *Genesis (Biblischer Kommentar Altes Testament)*. Neukirchen:1974. Eigen vertaling.

Dit zwijgen betekent dat de 'man zonder vragen of nadere verklaring akkoord gaat met het eten van de vrucht'.²³

Ook in het directe vervolg wordt de gezamenlijke rol van Eva en Adam als *partners in crime* zichtbaar. Beiden worden ze zich van hun naaktheid bewust. Beiden maken schorten van vijgenbladeren. Beiden verbergen ze zich voor God. Beiden krijgen ze een oordeel van God over zich uitgesproken.

Adam wordt aangesproken

De scheiding die zich tussen God en mens voltrokken heeft, krijgt grote gevolgen; God laat dit niet onbestraft. Hij spreekt Adam aan: waar ben je? (Genesis 3:9).

Het verschil in uitleg van het feit dat God h  m roept, laat onverlet dat deze roepstem n   de zondeval klinkt. Het markeert het contrast met de harmonie en gelijkwaardigheid uit Genesis 1 en 2. De zondeval heeft de oorspronkelijke eenheid verbroken.

Heersen

En God komt met drie zware sancties. De slang bijt diep in het stof. Man en vrouw worden geraakt in de uitvoering van de aan hen gezamenlijk gegeven cultuuropdracht (Genesis 1:28). De man wordt met dorens, distels en zwoegen geconfronteerd. De vrouw ziet, naast dat ze pijn en moeite rond zwangerschappen ervaart, de eenheid met haar man aangetast: zij zal hem begeren en hij zal over haar heersen (Hebreeuws: 'masjal').

'Heersen' is in zichzelf neutraal. Afhankelijk van wie er heerst, kan het zowel positief als negatief uitpakken. Ezechiël heeft het bijvoorbeeld over vreemdelingen die als straf 'heersen' (11:9), Jesaja spreekt over Egypte als een harde meester en een meedogenloze heerser (19:4) en over woekeraars die het volk uitbuiten en erover heersen (3:12). Maar God zelf wordt ook 'heerser' genoemd: 'Zie hier God, de HEER! Hij komt met kracht, zijn arm zal heersen. Zijn loon heeft hij bij zich, zijn beloning gaat voor hem uit' (Jesaja 40:10). 'Hij zal aantreden en hen als een herder weiden, bekleed met de macht van de HEER, zijn God, met de majesteit van diens verheven naam. Zij zullen veilig wonen, want hij zal heersen tot aan de einden der aarde' (Micha 5:4). De gevoelswaarde van heersen hangt dus van de context af.

In Genesis 3 gaat het over een strafaankondiging en een vloek. Het heersen van de man wordt door vrijwel alle uitleggers dan ook als uiterst negatief voor de vrouw uitgelegd.

'Heersen is net zo min positief als de dorens en distels in vers 18. Het is een oordeel, en dat niet slechts over de vrouw, maar indirect ook over de man (...) Het heersen van de mens over de dieren is een scheppingsorde, maar de heerschappij van de man over de vrouw is een oordeel.'²⁴

Dat de volmaakte eenheid van man en vrouw uit het begin verstoord is door heerszuchtig optreden van de man tegenover de vrouw wordt in het vervolg van Genesis op heel veel manieren zichtbaar. Om een paar voorbeelden te noemen: Lamech heeft niet genoeg aan één vrouw, zoals God bedoeld heeft (Hooglied) maar neemt er twee (Genesis 4:19). Sichem gaat over alle grenzen heen door Jacobs dochter Dina te overweldigen en verkrachten (Genesis 34:2).

Vloek of straf

Deze straf uit Genesis 3:16 dat de man over de vrouw zal heersen, is lange tijd opgevat als een universele verordening.

Je vindt dat bijvoorbeeld terug in het huwelijksformulier zoals dat in de gereformeerde kerken tot in de vorige eeuw gebruikt werd. Daarin krijgt de bruid de volgende boodschap mee: 'Gij zult uw

²³ Jagersma, H., *Verklaring van de Hebreeuwse Bijbel Genesis 1:1-25:11*, Nijkerk: 1995.

²⁴ Selms, A. van, *Genesis (De Prediking van het Oude Testament)*, Nijkerk: 1989.

wettigen man liefhebben, eren en vrezen, ook hem gehoorzaam zijn in alle dingen, die recht en billijk zijn, als uw heer; gelijkerwijs het lichaam aan het hoofd, en de gemeente aan Christus onderdanig is. Gij zult geen heerschappij gebruiken over uw man, maar stil zijn; want Adam is eerst gemaakt, daarna Eva, Adam tot hulp. En na den val heeft God tot Eva, en in haar persoon, tot het ganse vrouwelijk geslacht gesproken: "Tot uw man zal uw begeerte zijn, en hij zal over u heerschappij hebben." Deze ordinantie van God zult gij niet tegenstaan, maar veel meer het gebod van God gehoorzaam zijn, en het voorbeeld der heilige vrouwen navolgen, welke op God hoopten, en aan hun mannen onderdanig waren; gelijkerwijs Sara gehoorzaam geweest is aan haar man Abraham, hem noemende haar heer.' Het gaat in Genesis 3 echter niet om een goddelijke 'ordinantie', maar om een vloek over de vrouw, waarvan de effecten bestreden mogen en móeten worden, net als de doorns en distels die als vloek over de man uitgesproken worden.

'Het is niet gezegd, dat wat in de praktijk zo gaat, ook zo (met Genesis 3:16 in de hand) behoort te gaan. Veel ellende in de verhouding tussen man en vrouw is een feitelijk gevolg van hun zondeval. Het is echter geen oproep om in wanverhoudingen te berusten in plaats van die te bestrijden. Daarom is het ook onjuist aan deze tekst een ethische richtlijn te ontleen voor een door God gewilde onderworpenheid van de vrouw aan de man.'²⁵

'Genesis 3:16 werd geïnterpreteerd als een gebod tot onderwerping van de vrouw aan de man, terwijl het hier gaat om een straf, een vloekorde of een noodordening welke vanuit de verlossing in Christus bestreden en overwonnen werd en moet worden.'²⁶

Herstel

Gelukkig laat God mannen en vrouwen na de zondeval niet aan hun lot over. Naast oordeel kondigt hij ook het einde van de dictatuur van de hoofdschuldige aan en komt hij met woorden van genade:

'Vijandschap sticht ik tussen jou en de vrouw, tussen jouw nageslacht en het hare, zij verbrijzelen je kop, jij bijt hen in de hiel' (Genesis 3:15). Met de belofte van de komst van een nakomeling die satan zal onttronen, biedt God perspectief en herstel.

Adam en Eva

Adam geeft de vrouw haar naam, Eva. 'Zij is de moeder van alle levenden geworden.'

Ten onrechte wordt in deze naamgeving iets van leiderschap gezien. Ook vrouwen geven (zonder dat hun man genoemd wordt) in de Bijbel geregeld namen: Kaïn (Genesis 4:1), Set (Genesis 4:25). Andere voorbeelden: Moab (Genesis 19:37), Ruben (Genesis 29:32), Jozef (Genesis 30:6), Mozes (Exodus 10), Simson (Rechters 13:24), Samuël (1 Samuël 1:20), zie ook Lucas 1:60.

Terug naar het begin

God herstelt wat in zijn goede schepping ontspoord is. Opvallend bij dat herstel is dat in het spreken over de laatste dingen ('eschaton') de taal van de eerste dingen ('proton') terugkeert (vgl. Jesaja 11, Openbaring 21). Het herstel is dus terug naar het begin, maar dan nog heerlijker. Deze lijn kom je in de Bijbel voortdurend tegen.

Zo klinkt in Marcus 10:6 ('Maar al bij het begin van de schepping heeft God de mens mannelijk en vrouwelijk gemaakt') en in 2 Korintiërs 3:18 ('Wij allen die met onbedekt gezicht de luister van de Heer aanschouwen, zullen meer en meer door de Geest van de Heer naar de luister van dat beeld worden veranderd') Genesis 1:26 door ('God zei: "Laten wij mensen maken die ons evenbeeld zijn, die op ons lijken; zij moeten heerschappij voeren over de vissen van de zee en de vogels van de hemel, over het vee, over de hele aarde en over alles wat daarop rondkruipt."').

²⁵ Douma, J., *Genesis*, Kampen: 2005. p. 32.

²⁶ Wentsel, B., *Dogmatiek*. Dl.3a, Kampen: 1987. P. 588.

Kolossenzen 3:10 ('[u hebt] de nieuwe mens aangetrokken, die steeds vernieuwd wordt naar het beeld van zijn schepper en zo tot inzicht komt') refereert aan Genesis 1:27 ('God schiep de mens als zijn evenbeeld, als evenbeeld van God schiep hij hem, mannelijk en vrouwelijk schiep hij de mensen.').

Matteüs 19:8 ('Omdat u harteloos en koppig bent, daarom heeft Mozes u toegestaan uw vrouw te verstoten. Maar dat is niet vanaf het begin zo geweest') gaat terug op Genesis 2:24 ('Zo komt het dat een man zich losmaakt van zijn vader en moeder en zich hecht aan zijn vrouw, met wie hij één van lichaam wordt.')

En Openbaring 22:2 ('In het midden van het plein van de stad en aan weerskanten van de rivier stond een levensboom, die twaalf vruchten gaf, elke maand zijn eigen vrucht') houdt rechtstreeks verband met Genesis 2:9 ('Hij liet uit de aarde allerlei bomen opschieten die er aanlokkelijk uitzagen, met heerlijke vruchten. In het midden van de tuin stonden de levensboom en de boom van de kennis van goed en kwaad.').

In zijn genade werkt God met 'langzame haast' aan terugkeer naar het begin. Dat wil zeggen: zonder overheersing en onderschikking tussen man en vrouw, met persoonlijk en gezamenlijk herstel van het evenbeeld van God en met de liefde als geur die alles doortrekt.

'Nieuw Jeruzalem is tegelijk Nieuw-Eden (...) De versterking van het eerste paradijs noodzaakte God tot het uitspreken van vervloeking (Genesis 3:14,17). Dat is in Nieuw-Eden niet meer nodig: niets waarop Gods vloek rust, zal in de stad worden aangetroffen.'²⁷

Paulus en Genesis 1-3

Inleiding

In zijn brieven grijpt de apostel Paulus verschillende keren terug op Gods schepping van man en vrouw. Hij doet dat bijvoorbeeld in 1 Timoteüs 2:11-14, 1 Korintiërs 11:3-12 en Galaten 3:28. De uitleg van met name de eerste tekst komt in hoofdstuk 6 over de zwijgtakten uitgebreid aan de orde. Hier gaat het vooral om het beroep dat Paulus doet op Genesis 2 en 3.

1 Timoteüs 2

Paulus schrijft aan Timoteüs: 'Een vrouw dient zich gehoorzaam en bescheiden te laten onderwijzen; ik sta haar dus niet toe dat ze zelf onderwijst of gezag over mannen heeft; ze moet bescheiden zijn. Want Adam werd als eerste geschapen, pas daarna Eva. En niet Adam werd misleid, maar de vrouw; zij overtrad Gods gebod' (1 Timoteüs 2:11-14).²⁸

De chronologische volgorde 'eerst Adam, dan Eva; eerst de man, dan de vrouw' betekent geen 'scheppingsorde', lzen we in Genesis 1 en 2. De relatie tussen man en vrouw bij de schepping kenmerkt zich daar door eenheid en gelijkwaardigheid. Van een normatieve asymmetrische structuur door God in de schepping gelegd, is geen sprake.

Geeft wat Paulus aan Timoteüs schrijft reden om terug te gaan naar Genesis en de eerder gegeven uitleg te herzien? Óf kan het zijn dat Paulus in 1 Timoteüs 2 misschien iets anders bedoelt dan wij lange tijd hebben gedacht?

²⁷ Kamp, H.R. van der, *Openbaring. Profetie vanaf Patmos* (CNT), Kampen:2000.

²⁸ De vraag of hier al dan niet specifiek aan samenkomsten moet worden gedacht komt in hfdst.6 aan de orde. Zie met name onder noot 69.

Wat Paulus elders schrijft, wijst in ieder geval niet in de richting van een patroon, alsof wat voor Adam en Eva geldt (na elkaar geschapen), kan worden doorgetrokken naar een strikte rangorde tussen alle mannen en alle vrouwen.²⁹

Een paar voorbeelden. In zijn brief aan de kerk in Rome beschouwt Paulus als hij het heeft over wie de zonde in de wereld heeft gebracht alle mannen en vrouwen sámen begrepen in Adam: 'Door één mens is de zonde in de wereld gekomen en door de zonde de dood, en zo is de dood voor ieder mens gekomen, want ieder mens heeft gezondigd' (Romeinen 5:12). Adam mag dan het hoofd van de mensheid zijn, maar ook Eva wordt de moeder van alle mensen genoemd (Genesis 3:20). In de moederbelofte over de strijd met de slang wordt niet Adam maar zij genoemd en heten gelovigen nageslacht van Eva (Genesis 3:15). In zijn tweede brief aan de kerk in Korinte zinspeelt Paulus ook op het feit dat 'de slang op sluwe wijze Eva bedroeg'; maar hij past dat niet alleen toe op vrouwen. Hij waarschuwt álle Korintiërs, dus ook de mannen, dat zij zich in hun denken niet moeten laten afleiden van het volgen van Christus: 'Alleen vrees ik dat, zoals Eva door de slang op sluwe wijze bedrogen werd, uw gedachten worden afgeleid van de toewijding aan Christus' (2 Korintiërs 11:2).

Na Adams prioriteit in de schepping wijst Paulus ons vervolgens op Eva's prioriteit in verleiding en zonde.³⁰ Als de scheppingsvolgorde 'eerst-man-daarna-vrouw' een boventijdelijke rangorde van man en vrouw zou betekenen, dan zou dat voor de apostel toch voldoende en doorslaggevend geweest moeten zijn.³¹ Maar in plaats daarvan komt hij met een tweede argument van een 'zondevaals-orde': de vrouw is misleid, niet de man.

Al met al is er reden genoeg om nog eens de vraag te stellen of Paulus in 1 Timoteüs 2 Adam en Eva aanhaalt om een blijvende ondergeschikte positie van de vrouw te beargumenteren.

Als het niet om een scheppings- of zondevaals-orde gaat, wat beoogde Paulus dan wél met zijn verwijzing naar Adam en Eva?

Voor het antwoord hierop is het belangrijk om te bedenken dat de apostel reageert op een concrete discussie in de gemeente van Efeze en zich richt op wat daar aan de orde is. Concreet staat hij voor de vraag hoe te reageren op de claim van vrouwen om gezag uit te oefenen over mannen en zich bóven hen te stellen (vs.12). Het lijkt erop dat deze vrouwen voor hun claim argumenten hebben aangedragen, met daarin een centrale rol voor Eva. In zijn brief gaat Paulus op die argumentatie in. Eva werd door de vrouwen in Efeze als rolmodel geschouwd. Zij is de 'moeder van alle levenden' (Genesis 3:20). Uit haar en haar dochters komt het nieuwe leven voort. Deze redenering met bijbehorende claim wordt door Paulus weersproken. Eva was niet de eerste, maar Adam. Zij mogen de volgorde bij de schepping niet hanteren als argument om gezag te claimen. Voor deze uitleg pleit dat Paulus in het Grieks Adam nadrukkelijk als eerste in de zin noemt: 'Adam immers is als eerste geformeerd, daarna Eva'. Dat wordt gedaan als de ander juist het tegendeel beweert. Verder noemt Paulus hier Eva bij haar naam, terwijl zij die pas na de zondevaals krijgt (Genesis 3:20). Dit lijkt een welbewuste keuze te zijn, aangezien hij in vers 14 het weer over 'de vrouw' heeft. Al is ze later Eva genoemd, aldus Paulus, de eerste vrouw is na en uit de man geschapen. De mensheid begon niet bij een vrouw. Vrouwen in Efeze kunnen dus niet de 'geboorte-volgorde' bij de schepping aanvoeren om gezag over mannen te claimen. Evenmin kunnen wij die volgorde aanvoeren om te onderbouwen dat alleen mannen in aanmerking komen voor het uitoefenen van het 'regeerambt'.³²

Hetzelfde geldt ook voor het tweede argument van Paulus: niet Adam maar de vrouw werd misleid. Paulus had zelf ooit geschreven: 'door één mens is de zonde in de wereld gekomen, namelijk door

²⁹ Niemeijer, P., *Over zwijgteksten en scheppingswerk*, Hilversum: 2018

³⁰ Klinker-de Klerck, M., *Herderlijke regel of inburgeringscursus?*, Zoetermeer: 2013. P. 57.

³¹ Dorland, P., *Ambtsdrager M/V. Mogen vrouwen een kerkelijk ambt bekleden?*, Soest:2013

³² Folkers., H, Harmsen, M., Leene, A., Verkerk, M., *Zonen & dochters profeteren*, Zoetermeer: 2004. P. 156.

Adam, een man' (1 Korintiërs 15:21). Dat paste precies in het straatje van de vrouwen in Efeze met hun claim om het gezag en de leiding in de kerk over te nemen. Maar Paulus weerspreekt dit. Voor het tweede 'misleid' gebruikt hij in zijn taal een sterk woord dat zoiets betekent als 'volledig misleiden'. Hiermee wil hij aangeven dat de vrouw het niet beter had gedaan dan haar man. Dat is wat hij wil zeggen. Zijn boodschap luidt in ieder geval niet: 'De eerste vrouw heeft zich laten misleiden, en ook daarom mogen vrouwen nooit meer onderwijs geven in de gemeente.'³³

1 Korintiërs 11

Paulus schrijft: 'Een man mag zijn hoofd niet bedekken omdat hij Gods beeld en luister is. De vrouw is echter de luister van de man. (De man is immers niet uit de vrouw voortgekomen, maar de vrouw uit de man en de man is niet omwille van de vrouw geschapen, maar de vrouw omwille van de man.) (1 Korintiërs 11:7-8).

Deze passage over het dragen van hoofdbedekking gaat om een toepassing van een principe in plaats van om het principe zelf; daar bestaat weinig verschil van mening over. Daarom heeft de kerk van vrouwen in andere culturen niet gevraagd om hun hoofd te bedekken. In feite staat deze passage een vrouw duidelijk toe om te bidden en te profeteren in de erediensten, zolang ze dat maar niet doet op een aanstootgevende manier. Deze passage ondersteunt dus juist het bredere Bijbelse onderwijs dat vrouwen en mannen niet alleen op een gelijke manier delen in het heil in Christus maar ook in de verantwoordelijkheid voor de dienst en zelfs het profetisch proclameren van het evangelie.

Paulus herinnert, net als in 1 Timoteüs 2, aan de schepping: God heeft de vrouw uit en omwille van de man gemaakt. Het lijkt maar een klein stapje om van hieruit te stellen: op basis van de schepping geldt dus een blijvende onderschikkende rol van de vrouw ten opzichte van de man. Maar bij het trekken van deze conclusie dienen wel alle woorden van Paulus in rekening te worden gebracht.

'Wat Paulus hier zegt, kan gemakkelijk worden opgevat als een onderschikking van de vrouw aan de man. Maar dat staat ver af van wat hij hier bedoelt. Er is een partnerschap tussen beiden seksen en in de Heer bestaat de een niet zonder de ander.'³⁴

Vrijwel meteen na zijn uitspraak over de vrouw die uit de man voortgekomen en omwille van hem geschapen is, schrijft Paulus namelijk: 'In hun verbondenheid met de Heer is de vrouw niets zonder de man, en ook de man niets zonder de vrouw. Want zoals de vrouw uit de man is voortgekomen, zo bestaat de man door de vrouw – en alles is ontstaan uit God' (1 Korintiërs 11-12). Deze veelzeggende toevoeging van Paulus staat niet in Genesis 1-3, maar de apostel vestigt er wel de aandacht op. Daarmee wijst hij op het motief van de verstrengeling en verbondenheid van een man en zijn vrouw. Beide zaken horen volgens Paulus bij de structuur van het geschapen leven: de vrouw is uit de man, én de man is er door de vrouw. Daarmee wordt het totaalbeeld anders.

Paulus legt niet de nadruk op onderschikking maar, net zoals Genesis dat doet, op de eenheid van man en vrouw. God heeft het bij de schepping zo bepaald, dat 'in de Heer' de één niet zonder de ander kan. Geen onder- maar nevenschikking als 'scheppingsorde'.

'Paulus geeft op een gezonde manier in herinnering dat man en vrouw voor elkaar geschapen zijn en elkaar nodig hebben. Al is de eerste vrouw uit de man genomen, alle mannen zijn sindsdien uit een vrouw geboren. Paulus benadrukt dat deze wederzijdse bediening "in de Here" (dat wil zeggen Christus) er is, niet omdat deze waarheid slechts voor christenen geldt, maar omdat juist christenen de gelijkwaardigheid van man en vrouw behoren te respecteren.'³⁵

³³ Dorland, P., *Ambtsdrager M/V. Mogen vrouwen een kerkelijk ambt bekleden?*. Soest:2013.

³⁴ Morris, L., *1 Corinthians*. Tyndale New Testament Commentaries, Melbourne: 1958. Eigen vertaling.

³⁵ Anderson, D., *1 Korintiërs, Orde op zaken in een jonge stadskerk* (Nieuwe Testament), Kampen:2008.

Galaten 3³⁶

Paulus schrijft: 'Er zijn geen Joden of Grieken meer, slaven of vrijen, mannelijk of vrouwelijk – u bent allen één in Christus Jezus' (Galaten 3: 28). Zijn statement wordt wel 'het magna charta van de verklaring van de gelijkwaardigheid' genoemd.³⁷ Het gaat dan ook om meer dan het delen in het heil van Christus.

Verschillen of verscheidenheid mogen geen verschil maken in voorrecht of rang in de gemeente' (Jager: 94)³⁸

Grammaticaal verschilt het woordpaar 'mannelijk of vrouwelijk' van de andere twee woordparen 'Joden of Grieken' en 'slaven of vrijen'. Op deze manier wordt bewust gerefereerd aan de formulering die bij de beschrijving van de schepping gebruikt is: 'mannelijk en vrouwelijk schiep hij hen' (Genesis 1:27). Impliciet wordt hiermee aangegeven dat in Christus mannelijk en vrouwelijk zijn hersteld naar hun oorspronkelijke gelijkwaardigheid in het geschapen zijn naar het beeld van God. Tegelijk klinkt er de oproep in door om samen heerschappij over de schepping uit te oefenen.

Het is opvallend dat Paulus hier in Galaten de woordparen 'slaven-vrijen' en 'vrouwelijk-mannelijk' opvoert. Deze twee onderwerpen worden verder in de brief, die vooral gaat over de 'Joden-Grieken'-kwestie, niet besproken. Dat Paulus ze hier wel noemt, suggereert dat dit trio van tegengestelde paren onderdeel van een vroege geloofsbelijdenis is geworden die de universaliteit en alomvattendheid van het nieuwe verbond proclameerde. Het is aannemelijk dat deze belijdenis bedoeld was als reactie op de chauvinistische uitspraken die in de Joodse cyclus van ochtendgebeden waren opgenomen. Daarin dankte de (mannelijke) gelovige God dat hij niet gemaakt was als Griek, slaaf of vrouw. Deze vroege belijdenis zou dus het geloof van de kerk verkondigen dat in Christus het raciale onderscheid en culturele verdeeldheid opgeheven waren. 'Hier worden niet de gewone woorden voor man en vrouw gebruikt, maar twee woorden die de mannelijke resp. vrouwelijke sekse aanduiden. Dit betekent dat in het christendom geen vrouw meer achtergesteld is vanwege haar sekse. In Christus heeft zij dezelfde positie als de man – een voor die tijd revolutionaire uitspraak!³⁹ Meer hierover in het volgende hoofdstuk.

Aan de hand van beide woordparen ('Joden-Grieken', 'slaven-vrijen') kan duidelijk worden gemaakt dat de 'eenheid in Christus' die in Galaten 3:28 geproclameerd wordt, niet alleen betrekking heeft op het gelijkelijk delen in het heil, maar ook sociale gevolgen heeft.

Een van de redenen voor Paulus' schrijven was het probleem van Petrus' weigering om met de heidenen in Antiochië samen te eten (Galaten 2:11-14). De eenheid van 'Joden en Grieken' in Christus vereiste echter gelijke behandeling van tafelgemeenschap voor Joden en Grieken.

Nog duidelijker geldt het bij 'slaven-vrijen'. Dit kan niet betekenen: voorheen deelden alleen de vrijen in het heil, maar in Christus ook de slaven. Beiden deelden immers voorheen al in het heil. Het gaat hier dus om niet minder gaan dan het wegvallen van rangen en standen, het gelijk meetellen van allen die zich met Christus hebben bekleed.

De gelijke positie van mannen en vrouwen in de eredienst komt nog duidelijker in beeld tegen de achtergrond van de achtergestelde positie van de vrouw – door haar niet-besneden zijn en haar vloeiingen een bron van onreinheid – in de oudtestamentische eredienst en in de synagoge.

³⁶ Dit hoofdstuk is ontleend aan het Synoderapport van de Christian Reformed Churches uit 2000.

³⁷ Wentsel, B., *Dogmatiek*, Dl.3a, Kampen: 1987, p. 632.

³⁸ Jager, H.J., *De brief aan de Galaten*, Collegedictaat, Kampen: 1980.

³⁹ Ouweneel, W.J., *De vrijheid van de Geest. Bijbelstudies bij de brief van Paulus aan de Galaten.*, Vaassen: 1997.

‘Dan is er geen sprake meer van Grieken of Joden, besnedenen of onbesnedenen, barbaren, Skythen, slaven of vrijen, maar dan is Christus alles in allen’ (Kolossenzen 3:11).

Zie ook Efeziërs 4:5-6: ‘één Heer, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, die boven allen, door allen en in allen is’. Paulus doelt hier niet op de dooppraktijk, maar op de betekenis van de doop. Allen worden gelijkwaardig ingelijfd als leden van het lichaam van Christus en zijn het waard om, naar de maat van zijn gaven (vs.7), toegerust te worden tot het werk in zijn dienst. (vs.12)

Zo pakt de belijdenis Galaten 3 het onderwerp van de gelijkheid uit Genesis 1:27 weer op.

De kracht van de veronderstelde gelijkheid in deze tekst kan als volgt weergegeven worden: net zoals het ongepast was om te zeggen: ‘Theofilus mag geen oudste zijn omdat hij een Griek is’, of: ‘Onesimus mag geen ouderling zijn omdat hij een slaaf is’, is het ook ongepast om te zeggen: ‘Apphia mag geen ouderling zijn omdat ze vrouw is.’

Conclusie

Genesis 1 en 2 leggen alle nadruk op de eenheid, de verbondenheid, de gezamenlijkheid van man en vrouw. Er wordt ons een beeld geschetst van een vrouw die aanvullend bij de man past. Man en vrouw zijn, in hun diversiteit, over en weer op elkaar aangewezen. Tussen beiden bestaat een gelijkwaardige, complementaire relatie, geen gezagsrelatie. Niet rangorde of verschil, maar eenheid is het sleutelwoord. Er is verscheidenheid, maar bovenal eenheid.

Ook de manier waarop Paulus op verschillende momenten in zijn brieven passages uit Genesis 1-3 aanhaalt, wijst niet op een tijdloze gezagspositie van mannelijke ambtsdragers, maar juist op (herstel van) eenheid en gelijkheid van man en vrouw. Paulus’ woorden vormen daarom geen belemmering om vrouwen in de ambten te laten dienen.

2 Niet heersen, maar dienen

Samenvatting vooraf

De hoofdvraag van dit hoofdstuk is: leert het Nieuwe Testament ons dat er verschillen tussen mannen en vrouwen zijn die ertoe moeten leiden dat vrouwen in de gemeente geen leer- en regeerambt mogen bekleden? In de eerste plaats komt daarbij de vraag aan de orde of sekse hiervoor een criterium is. Als de Bijbel alleen situaties beschrijft waarin mannen bepaalde ambten bekleden, leidt dit dan onvermijdelijk tot de conclusie dat vrouwen deze ambten niet zouden mogen bekleden? In de tweede plaats wordt nagegaan of een verschil in gaven een grond zou kunnen vormen voor een onderscheid tussen mannen en vrouwen ten aanzien van ambten.

Na deze verkenning via twee invalshoeken wordt vervolgens stilgestaan bij het onderwijs van Jezus Christus over onderlinge verhoudingen binnen het koninkrijk van God. Dit onderwijs biedt ons een belangrijk grondpatroon: niet heersen, maar dienen. Vanuit dit grondpatroon wordt verder nagedacht over de werkelijkheid van het nieuwe verbond en wat name Paulus daarover schrijft als het gaat om de onderlinge verhouding tussen een man en een vrouw binnen het huwelijk en tussen mannen en vrouwen binnen de gemeente van Christus. Wat kunnen we hieruit leren over onderlinge dienstbaarheid en ambtsbediening als het gaat om mannen en vrouwen in de gemeente? Ten slotte wordt in een conclusie de hoofdvraag beantwoord.

Twee lijnen?

In de bezinning op man, vrouw en ambt wordt wel gesproken over twee lijnen in de Bijbel die beide verdisconteerd dienen te worden. De ene lijn is die van de gelijkwaardigheid van man en vrouw en de andere lijn is die van verschillende verantwoordelijkheden. Man en vrouw zijn gelijkwaardig, maar hebben van God elk een eigen positie ontvangen met bijbehorende verantwoordelijkheden. Zo vullen ze elkaar aan. De man gaat voorop en de vrouw volgt, wordt er dan gezegd. Of anders gezegd: aan de man wordt de dienst van de verantwoording opgedragen en aan de vrouw de dienst van hulpvaardigheid. De man is het hoofd, de vrouw de hulp die bij hem past. De man heeft gezag over zijn vrouw en daaraan moet de vrouw gehoorzamen. Deze verdeling van positie en verantwoordelijkheden wordt wel aangeduid met een gezagsverhouding: de man heeft gezag over de vrouw.

Het lastige van deze twee lijnen zit hem niet in het uitgangspunt dat God de mens als man en vrouw geschapen heeft en dat dit verschillen met zich meebrengt. God koos hiervoor en had er zijn bedoeling mee. Zo kijkt God naar de mens die Hij schiep als mannelijk en vrouwelijk, niet gelijk, wel gelijkwaardig. De vraag is: brengen de genoemde verschillen met zich mee dat vrouwen geen leer- en regeerambt mogen bekleden? Behoort dat exclusief tot de verantwoordelijkheid van de man?

Als je die vraag op grond van deze twee lijnen met 'ja' beantwoordt, hanteer je sekse als eerste criterium. Als mannen wel het leer- en regeerambt mogen bekleden vanwege hun mannelijkheid, betekent dit omgekeerd dat vrouwen dit ambt niet mogen bekleden vanwege hun vrouwelijkheid. De vraag is echter: hanteert God dit als eerste en belangrijkste criterium? Een afgeleide vraag is: stel dat in de situaties die de Bijbel beschrijft alleen mannen bepaalde ambten vervullen, leidt dit dan onvermijdelijk tot de conclusie dat de ambten zoals wij die kennen niet opengesteld kunnen worden voor vrouwen? Of laat de Bijbel ons hier meer ruimte dan we lange tijd hebben gedacht?

Ambten: sekse als criterium?

We zijn op grond van de onder ons gangbare ambtsstructuur met uitsluitend mannelijke diakenen, ouderlingen en predikanten misschien geneigd om mannelijkheid inderdaad als eerste criterium te hanteren, nog voordat er naar de gaven gekeken wordt die de heilige Geest geeft. We lezen

bijvoorbeeld in 1 Timoteüs 3:2 dat een ‘opziener’ de man van één vrouw moet zijn. De Heer Jezus stelde alleen mannelijke apostelen aan. Dat sterkt ons in de overtuiging dat bepaalde taken alleen mannen toekomen. De vraag is echter of deze waarnemingen tot norm verheven moeten worden: zo moet het, en zo moet het altijd.

Dat de Heer Jezus twaalf mannen uitkiest, sluit aan bij het Oude Testament, waar we lezen over de twaalf zonen van Jakob als de stamvaders van het volk Israël. Door twaalf leerlingen aan te stellen, legt Jezus een basis voor de vorming van het nieuwe Israël (zie Matteüs 19:28), waarbij de zegen van Abraham alle volken zal bereiken.

Deze aanstelling van twaalf apostelen sluit de inschakeling van vrouwen bij de verkondiging van het evangelie niet op voorhand uit. Vrouwen mogen immers aan deze twaalf apostelen het evangelie van de opstanding verkondigen. Vrouwen delen op de Pinksterdag in de uitstorting van de heilige Geest. Vrouwen worden in het Nieuwe Testament genoemd als medearbeiders in de verkondiging van het evangelie

Over het feit dat ook vrouwen Jezus volgden, schrijft J.P. Versteeg: ‘Dat Jezus gevolgd werd door vrouwen moet zeer opzienbarend en aanstootgevend geweest zijn. De houding van Jezus tegenover de vrouwen stond in een zo scherp mogelijk contrast met de houding die men in het Jodendom van die dagen in het algemeen tegenover de vrouwen innam. (...) Jezus’ toestemming aan vrouwen om Hem te volgen was het duidelijkst bewijs, dat Hij – tegen de publieke opinie van die dagen in – de vrouw op één lijn stelde met de man. Voor iedere Schriftgeleerde en farizeeër moest vaststaan, dat er bij Jezus en zijn heil voor de vrouw op precies dezelfde wijze plaats was als voor de man. De vrouwen die Hem volgden ontvingen bij Hem ook een eigen taak. Het volgen van de vrouwen was tegelijk een dienen.’⁴⁰

Een exclusief mannelijke ambtsbediening in het Nieuwe Testament lijkt te stroken met de exclusief mannelijke priesterdienst in het Oude Testament (vgl. 2 Korintiërs 5:20). Op grond van wat hiervoor gezegd is over de aanstelling van twaalf mannen als apostel is het de vraag of dat vol te houden is. Maar er zijn meer Schriftgegevens die deze uitleg niet onderbouwen.

We lezen in de brief aan de Hebreeënen dat heel de priesterdienst uit het Oude Testament zijn vervulling vindt in Christus. Als er al sprake is van priesterdienst, dan geldt dit nu de gemeente van Christus in zijn geheel, zowel mannen als vrouwen. Zo spreekt immers de apostel Petrus over de gemeente als koninkrijk van priesters (1 Petrus 2:9). De lijn van het priesterschap wordt hier dus doorgetrokken naar de gemeente als geheel.

De oudtestamentische priesterdienst verbinden met de nieuwtestamentische ambtsbediening is vervolgens merkwaardig, omdat de kerk van Christus in de tijd van het nieuwe verbond op aarde geen apart priesterambt meer nodig heeft. Jezus Christus zet als Hogepriester de priesterdienst voort in de hemel. Daarmee heeft Hij een heel andere, nieuwe werkelijkheid tot stand gebracht. Het betekent dat mannen en vrouwen door Christus mogen delen in zijn heil en in zijn Geest en rechtstreeks voor God mogen staan. Ze mogen met vrijmoedigheid gaan naar de troon van de genade.

Ten slotte is in het verband dat gelegd wordt tussen priesterdienst en ambtsbediening niet duidelijk wat er precies bedoeld wordt met de bediening van de verzoening en waarom deze bediening alleen aan mannen zou zijn toevertrouwd.

Overigens dienen we ook voorzichtig te zijn met een isgelijktaken zetten tussen de nieuwtestamentische oudste en het ambt van ouderling zoals we dit nu kennen. Strikt genomen kennen wij het ambt van oudste niet meer. Wij kennen vaak betrekkelijk jonge ouderlingen, die niet voor het leven worden benoemd en die een ander takenpakket hebben dan in het Nieuwe Testament omschreven wordt. Hetzelfde geldt ten aanzien van het huidige ambt van predikant.

⁴⁰ Versteeg, J.P., *Evangelie in viervoud. Een karakteristiek van de vier evangeliën*, Kampen: 1980, p. 85.

De kerkstructuur zoals die in Timoteüs en Titus beschreven wordt, heeft trekken van de antieke familia. 'Voor opzieners geldt dat zij beheerders mogen zijn van Gods huis (Titus 1:7), de geloofsgemeenschap waarin men leiding ontving die in belangrijke mate analoog was aan de huisgemeenschap (1 Timoteüs 3:5; zie bij Titus 1:6-9); een pater familias kwam als eerste in aanmerking om de christelijke gemeente te leiden.'⁴¹ Dat het voor Paulus en de apostelen blijkbaar voor de hand lag dat de pater familias als oudste werd aangesteld, wil nog niet zeggen dat het hun bedoeling was om daarmee voor alle tijden een ambt in het leven te roepen dat exclusief voor mannen bedoeld was. Het verklaart wel waarom alle oudsten die we in het Nieuwe Testament tegenkomen mannen zijn. In Nieuwe Testament lezen we echter ook over vrouwen die op eenzelfde manier werkzaam kunnen zijn.

Prof. dr. J. van Bruggen heeft erop gewezen dat een vrouw als Febe, die als diacones zelfstandig veel werkzaamheden moet hebben verricht (Romeinen 16:1), ongetwijfeld ook leiding heeft gegeven in de gemeente. Daarom wil hij het verschil tussen de opzieners en de diakenen ook niet vatten in de tegenstelling tussen leidinggeven enerzijds en helpen en dienen anderzijds. Van Bruggen gaat er weliswaar van uit dat diakenen daarmee nog niet de leiding hadden over heel de gemeente, maar toch ziet hij het onderscheid tussen opzieners en diakenen niet in het al dan niet leidinggeven.⁴² Blijkbaar is leidinggeven (regeren) niet zonder meer typerend voor de taak van oudsten, maar geldt het breder.

Van daaruit valt goed te verklaren waarom we in de eerste brief aan Timoteüs lezen over vrouwen die verantwoordelijke taken in de gemeente ontvingen.

Zo schrijft Paulus in 1 Timoteüs 3:11 over vrouwen die op enigerlei wijze betrokken zijn bij het werk van (opzieners en) diakenen. In 1 Timoteüs 5 is sprake van oudere vrouwen/weduwen voor wie hetzelfde lijkt te kunnen gelden; men kan zich zelfs afvragen of deze vrouwen in feite ook niet bij de oudsten hebben behoord. Ook voor de oudere vrouwen over wie we lezen in Titus 2 geldt dat. Vaak wordt de nadruk gelegd op de mannen in 1 Timoteüs 3 en Titus 1. Maar je kunt je afvragen welke plek bovengenoemde vrouwen daadwerkelijk innamen in de gemeente. Hebben Paulus en de apostelen met de aanstelling van oudsten wel zo'n scherp onderscheid willen maken tussen ambten die alleen door mannen werden bekleed en ambten waarin vrouwen een rol mochten vervullen? Het is niet onaannemelijk dat ze in een tijd en cultuur waarin de rol van oudste vanzelfsprekend door een man werd vervuld in de functie van diaken een mogelijkheid hebben gezien om vrouwen naast mannen in de gemeente volwaardige en gelijkwaardige taken te laten vervullen. Vertaald naar onze tijd betekent dit dat zusters in de gemeente niet alleen het ambt van diaken, maar ook het ambt van ouderling en predikant kunnen bekleden.

Wat het ambt van predikant betreft: prof. dr. P.H.R. van Houwelingen besteedt aandacht aan de relatie tussen het huidige ambt van predikant en de nieuwtestamentische oudste. In het voetspoor van Calvijn, schrijft hij, is er onderscheid gemaakt tussen twee soorten oudsten: oudsten met het regeerambt en oudsten met het leerambt. 'Maar er blijkt onvoldoende exegetische basis te zijn voor twee soorten oudsten. Het verschil betrof niet de aard, maar de intensiteit van hun werk binnen de gemeente (...). De huidige predikant is dus geen vrijgestelde oudste, maar kan beter vergeleken worden met een apostolische medewerker zoals Timoteüs of Titus, zoals het klassieke bevestigingsformulier voor predikanten doet.'⁴³

Blijkbaar is de bediening van het Woord niet zozeer verbonden met het ambt van oudste, maar met de taak van apostolisch medewerker. Oftewel: men hoefde hiervoor geen oudste te zijn. Het is dus de vraag of het juist is om te zeggen dat vrouwen het Woord niet kunnen verkondigen (geen leerambt

⁴¹ Van Houwelingen, P.H.R. *Timoteüs en Titus. Pastorale instructiebriefen* (CNT, deel 3), Kampen: Kok, 2009, p. 27.

⁴² Folkerts, F.H. e.a. (red.), *Ambt en aktualiteit, Opstellen aangeboden aan prof. dr. C. Trimp t.g.v. zijn afscheid als hoogleraar aan de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland*, Haarlem: Vijlbrief, 1993.

⁴³ Van Houwelingen, P.H.R. *Timoteüs en Titus. Pastorale instructiebriefen* (CNT, deel 3), Kampen: Kok, 2009, p. 29-32.

kunnen bekleden) omdat ze geen oudste kunnen zijn. Als mannen daar geen oudste voor hoefden te zijn, waarom vrouwen dan wel? En als het Woord kon worden bediend door mannelijke apostolische medewerkers, waarom dan ook niet door vrouwelijke apostolische medewerkers? Het is opvallend dat ook vrouwen in het Nieuwe Testament zo genoemd worden en zo aan ons worden voorgesteld (Romeinen 16:1-20). Ook zij waren dus medewerkers in dienst van het evangelie. Ook zij leerden en profeteerden (vergelijk voor het leren Handelingen 18:26). In de evangeliën horen we al hoe op de Paasmorgen vrouwen verkondigend op weg gingen en op de Pinksterdag worden vrouwen door de heilige Geest ingeschakeld bij de verkondiging van de grote daden van God. In de brieven van het Nieuwe Testament lijkt deze lijn doorgetrokken te worden: vrouwen mogen zich volop ingeschakeld weten bij het doorgeven van het goede nieuws van Jezus Christus. Dit biedt een basis om hen in onze huidige tijd als predikant te laten fungeren.

Ten slotte, onze huidige ambtsstructuur is te herleiden naar de tijd van de Reformatie en dan met name naar Calvijn. Maar ook Calvijn beseftte al dat de Bijbel geen blauwdruk biedt voor een ambtsstructuur en de invulling ervan. Functies in de kerk kunnen verdwijnen en/of verschuiven. Ambten kunnen in beweging zijn. Dit past goed bij het werk van de heilige Geest, die zijn gaven geeft waar ze nodig zijn en daarbij mensen inschakelt op zijn tijd en wijze.

Hoe lezen we in dit verband artikel 30 en 31 uit de Nederlandse Geloofsbelijdenis? Kunnen volgens de belijdenis ambten opgesteld worden voor vrouwen? Deze vragen verdienen de aandacht, omdat wel gedacht wordt dat de belijdenis op grond van de Bijbel duidelijk een grens trekt: ambten dienen voor vrouwen in de gemeente gesloten te blijven. Openstelling van de ambten is daarom in strijd met de belijdenis. Dit alles zou volgen uit het gegeven dat de belijdenis duidelijk spreekt over mannelijke ambtsdragers.

Het lastige van deze benadering is echter dat op deze manier aan de belijdenis vragen worden gesteld waarop de belijdenis geen antwoord geeft. Het vraagstuk of vrouwen wel of niet een ambt zouden mogen bekleden en wat dit met zich meebrengt blijft in de belijdenis buiten beeld. Dit valt ook wel te verwachten voor een belijdenisgeschrift dat is ontstaan in een tijd en cultuur waarin voor de ambtsbediening alleen mannen in aanmerking kwamen. Uit het gegeven dat de belijdenis deze werkelijkheid veronderstelt, kan niet worden afgeleid dat de belijdenis op grond van de Bijbel geen ruimte laat voor de openstelling van ambten voor vrouwen in de gemeente.

Zijdelings kan nog worden opgemerkt dat artikel 30 en 31 geen nadruk leggen op de mannelijkheid van ambtsdragers. Zeker artikel 30 formuleert bescheiden en welhaast neutraal als er in verband met de brief aan Timoteüs gesproken wordt over 'personen' (zo ook al in de oorspronkelijke Franse tekst). Hierin zou kunnen doorklinken dat Paulus in de brief aan Timoteüs zowel over de dienst van mannen als van vrouwen in de gemeente schrijft.

Ambten en gaven

Ook vanuit een andere invalshoek kun je je afvragen of de scheidslijn tussen het al dan niet mogen bekleden van bepaalde ambten langs de lijn van de verschillende seksen loopt. Stel dat we die twee zaken los van elkaar zien en ons uitgangspunt nemen in een andere verbinding die onmiskenbaar in de Bijbel aanwezig is, namelijk tussen ambten als gaven aan de gemeente en gaven van de heilige Geest die gelovigen zelf ontvangen, welk beeld geeft het Nieuwe Testament ons dan?

Je kunt hierbij denken aan het voorbeeld van Timoteüs. Paulus roept hem op om de gave die in hem is en die hij voor het vervullen van zijn taak heeft ontvangen niet te veronachtzamen (1 Timoteüs 4:14, vergelijk ook 6:12). Paulus legt een link tussen de gave die hem is geschonken en publiekelijk is erkend enerzijds, en de bekwaamheid om zijn taak te verrichten anderzijds. Belangrijk is de gave die is ontvangen. Die zorgt ervoor dat Timoteüs zijn taak blijvend kan verrichten. De bijzondere taak van

Timoteüs vraagt om een adequate gave, zou je kunnen zeggen, maar omgekeerd vraagt die gave ook om het gebruiken ervan voor de taak die Timoteüs heeft gekregen.

Daarnaast valt te denken aan de manier waarop Paulus schrijft over bijzondere diensten in de gemeente. Uit bijvoorbeeld 1 Korintiërs 12 en Efeziërs 4 kun je afleiden dat deze diensten gaven zijn die gegeven worden om ervoor te zorgen dat de gaven van de Geest die allen hebben ontvangen worden ingezet ten bate en tot opbouw van de gemeente van Christus (zie 1 Korintiërs 12:7,28 en Efeziërs 4:7,11 en 16).

In 1 Korintiërs 12:4-10 is het opvallend dat gaven en taken in één adem genoemd worden; het lijkt wel alsof ze samenvallen. Verwonderlijk is het niet, als je bedenkt dat degenen die van de Geest de taak ontvangen om bijzondere diensten in de gemeente te vervullen zelf evengoed behoren tot allen in de gemeente aan wie de Geest zijn gaven heeft gegeven (1 Korintiërs 12:7). Met andere woorden, bijzondere diensten of taken worden verricht door personen die met de gaven die zij ontvangen hebben dienstbaar mogen zijn aan de inzet van de gaven van allen in de gemeente.

Het beeld dat we hier van de gemeente krijgen is het beeld van een 'begaafde' gemeente waar allen, zowel mannen als vrouwen, zonder onderscheid delen in de gaven van de Geest. Gaven wijzen op de manier waarop iemand dienstbaar kan en mag zijn aan de opbouw van de gemeente. We zien dat hierin geen onderscheid wordt gemaakt tussen mannen en vrouwen. Dat zou erop kunnen wijzen dat ze gelijk inzetbaar zijn, ook in de ambtsdienst, al naar gelang ze hiervoor gaven hebben ontvangen.

Ten slotte, Romeinen 12:3-8 en 1 Petrus 4:10-11 veronderstellen wel diensten in de gemeente, maar ze worden niet als zodanig benoemd. De gaven treden op de voorgrond. Blijkbaar gaat het in de eerste plaats om die gaven. Anders gezegd: de bijzondere taken gaan schuil achter de gaven. Ook hier lijkt het niet van beslissend belang of het een man of een vrouw is die deze taken vervult. De gaven geven de doorslag.

Gaat het over gaven van de heilige Geest, dan is op grond van het bovenstaande de conclusie dat taken blijkbaar vragen om passende gaven en dat die gaven omgekeerd vragen om bepaalde taken. Taken en gaven gaan samen op. Van een nauwe verbondenheid tussen taken en man-zijn is geen sprake. Nergens in het Nieuwe Testament lezen we dan ook dat vrouwen bepaalde ambten in de gemeente *niet* zouden mogen vervullen. Evenmin staat nergens expliciet dat alleen mannen bepaalde ambten zouden mogen bekleden. We mogen ervan uitgaan dat met de uitstorting van de Geest (Handelingen 2) echt een nieuwe werkelijkheid is doorgebroken. Daarin geldt dat alle gelovigen, zowel mannen als vrouwen, mogen delen in de gaven van de Geest. Daar is bij inbegrepen dat vrouwen geroepen kunnen worden om hun specifieke gaven in te zetten voor taken waar die gaven bij passen, ook als dat ambtelijke verantwoordelijkheid met zich meebrengt.

Hier is geen sprake van losse 'bewijsteksten' voor of tegen vrouwelijke ambtsdienst. Waar het om gaat is hoe de werkelijkheid van Pinksteren gestalte mag krijgen in de inzet van gaven door mannen en vrouwen in de gemeente van Christus. Het gaat om de doorwerking van de komst van Jezus Christus om ons te verlossen van de vloek van de zonde en om herstel van verhoudingen te bewerken.

Het onderwijs van Jezus

Hoe zijn we er als kerken eigenlijk toe gekomen om vrouwen zo expliciet uit te sluiten van de ambtsdienst in de gemeente?

Een verklaring is te vinden in een bepaalde uitleg van de zogeheten zwijgtteksten (1 Korintiërs 14:34-35 en 1 Timoteüs 2:11-15). Vanuit deze teksten wordt een denklijn gevolgd waarin ook andere Bijbelgedeelten gaan meeklinken. Aan vrouwen wordt dan vanwege het zogenaamde zwijgegebod een ondergeschikte plaats toegekend en dit wordt gekoppeld aan het hoofd-zijn van de man. Dat plaatst

hem in een bepaald opzicht boven de vrouw: hij representeert Christus. Concreet ingevuld betekent dit dat een man in het huwelijk zeggenschap heeft over zijn vrouw, én dat mannen in de gemeente zeggenschap hebben over vrouwen. Dit kun je regeren of heersen noemen. Daaruit volgt dat in de gemeente uitsluitend mannen met (ambtelijk) gezag mogen spreken. Omdat in de zwijgtteksten wordt verwezen naar de schepping en naar de wet is het duidelijk dat het gaat om de door God vastgelegde en tijdloze structuur van de verhouding tussen man en vrouw zoals die er vanaf het begin is geweest. Kort samengevat: in heel de Bijbel vind je een 'lijn van mannelijke verantwoordelijkheid' terug, waarbij de vrouw ondergeschikt is aan de man.

Ook in andere passages van dit rapport wordt deze denklijn geanalyseerd. In dit hoofdstuk gaat het om de vraag: schuilt in deze denklijn niet het gevaar dat we, misschien onbedoeld, mannen een bepaalde superioriteit toekennen die niet strookt met het onderwijs van Jezus?

In Marcus 10:42-45 lezen we: Jezus riep hen bij zich en zei tegen hen: 'Jullie weten dat de volken onderdrukt worden door hun eigen heersers en dat hun leiders hun macht misbruiken. Zo mag het bij jullie niet gaan. Wie van jullie de belangrijkste wil zijn, zal de anderen moeten dienen, en wie van jullie de eerste wil zijn, zal ieders dienaar moeten zijn, want ook de Mensenzoon is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen en zijn leven te geven als losgeld voor velen.'

Niet heersen, maar dienen: met die houding is Jezus zelf naar de wereld gekomen, en die houding vraagt Hij ook van zijn volgelingen. Navolging van Jezus Christus houdt in dat we luisteren naar Hem die tegen ons zegt: 'Ik geef jullie een nieuw gebod: heb elkaar lief. Zoals ik jullie heb liefgehad, zo moeten jullie elkaar liefhebben. Aan jullie liefde voor elkaar zal iedereen zien dat jullie mijn leerlingen zijn' (Johannes 13:34-35).

Er is veel voor te zeggen om Marcus 10:42-45 niet op te vatten als woorden waarin een tegenstelling wordt gemaakt tussen machtsmisbruik van wereldse leiders' en 'gezagsuitoefening door (toekomstige) kerkelijke leiders. De Heer Jezus lijkt ons hier een basisprincipe te leren dat geldt in zijn koninkrijk en in de christelijke gemeente. Dat basisprincipe klinkt ook door in de kerkorde (zie *Gereformeerd Kerkboek* of www.gkv.nl/bestuur-en-organisatie/kerkorde/) in A2.2: 'Allen staan onder de ene Heer, Jezus Christus, het hoofd van zijn kerk. Geen persoon of kerk mag een andere persoon of kerk overheersen'.

Niet heersen, maar dienen: dat basisprincipe gaat volledig in tegen de vloek van Genesis 3:16. Het klinkt door in hoe Paulus in Efeziërs 5:21-33 spreekt over de man als hoofd binnen het huwelijk, maar ook over de overgave van de vrouw aan de man. Je herkent het in de zogeheten zwijgtteksten. Het is de les die Petrus meegeeft aan ambtsdragers (1 Petrus 5). Dit is blijkbaar wat past bij het koninkrijk van God, voor iedereen, ongeacht hun sekse.

Het feit dat Paulus en Petrus (zie 1 Petrus 3:1-7) spreken vanuit de sociale verhoudingen die in hun tijd golden, wil nog niet zeggen dat zij die gezagsverhoudingen zagen als de door God gewilde scheppingsorde voor alle tijden. 'Niet heersen, maar dienen' verwoordt het gebod van de liefde vanuit een andere visie dan men in die tijd gewend was. Hier gaat het om de werkelijkheid van Gods koninkrijk en om het herstel van verhoudingen in Christus.

In het vervolg van dit hoofdstuk wordt dit verder verduidelijkt en uitgewerkt.

Herstel van verhoudingen in Efeziërs 5:21-33

Dit gedeelte spreekt over de verhouding tussen man en vrouw binnen het huwelijk. Daarbij is vers 21 het uitgangspunt bij Paulus. Ook in het huwelijk geldt: wees elkaar, uit ontzag voor Christus, onderdanig. Het gaat om wederkerige onderdanigheid. Hiermee drukt de apostel zich sterk uit. Binnen

het christelijk huwelijk past geen enkele vorm van overheersing, net zo min als dit waar dan ook in de gemeente van Christus past.

Dit klinkt door in het vervolg: Paulus noemt de man het hoofd van de vrouw, zoals Christus het hoofd is van de kerk. Daarbij gaat het om de zelfverloochening, de zichzelf opofferende liefde van Christus. Dat voorbeeld dient de man te volgen in relatie tot zijn vrouw. Dit gaat om een diepe zelfovergave waarin Christus wordt weerspiegeld als degene die ons heeft liefgehad als zichzelf. Een vrouw mag zich dus door haar man laten dienen.

Wat kan Paulus bedoeld hebben toen hij koos voor het woord 'hoofd'? Hij leefde in een tijd waarin de vrouw een 'hoofd' nodig had. Doorgaans bleef zij in juridische en religieuze zin deel uitmaken van de familie van haar vader of oudste mannelijke vertegenwoordiger, de pater familias. Wat Paulus hier schrijft over het huwelijk houdt in dat de vrouw zich losmaakt van de structuren die horen bij haar oude, heidense leven, bepaald geen kleinigheid. Zij wijdt zich toe aan haar man en samen met hem volgt ze Christus als hun hoofd (Efeziërs 5:22-24). Er is hier sprake van een nieuwe orde: toegewijd aan Christus is een vrouw voortaan toegewijd aan haar man en daarmee ook los van haar oude, heidense leven.

Maar impliceert dit dan geen nieuwe gezagsverhouding? Let erop dat Paulus hier het hoofd-zijn van de man plaatst in het kader van de relatie tussen Christus en zijn gemeente. Van daaruit benadrukt hij de wederkerigheid. Er is Paulus veel aan gelegen om mannen en vrouwen in hun huwelijk te plaatsen binnen de leefgemeenschap/familie van Christus. Bovendien geeft hij aan de verhouding tussen man en vrouw in het huwelijk een invulling vanuit het liefdegebod van God, dat zijn vervulling vindt in Christus. Alles wijst erop dat het Paulus hier niet gaat om een volgende gezagsverhouding, maar om een onderlinge nauwe verbondenheid. Man en vrouw vormen een hechte relatie, zoals er een hechte verbondenheid mag zijn tussen Christus en zijn gemeente. In die zin bouwt hij voort op Efeziërs 4, waar hij schrijft over Christus als hoofd van zijn gemeente. Daar gaat het allereerst om de onlosmakelijke verbondenheid tussen Christus en zijn gemeente en niet over zijn gezag over haar.

Wat betekent het voor de vrouw om toegewijd te zijn aan haar man? Het betekent dat van haar wordt gevraagd dat ze zijn dienende liefde weet te beantwoorden met haar zelfovergave aan haar man. Ook haar zelfovergave staat in het licht van de liefde van Christus, net als bij de man. Zoals de liefde van Christus opwekt tot wederliefde en overgave aan hem, zo kan en mag de vrouw zich op haar beurt overgeven aan haar man.

Maar dat de vrouw zich op deze wijze schikt naar de man maakt haar nog niet ondergeschikt aan de man. Het zet haar op haar plek naast de man, zoals het was in het paradijs. Daarbij past dan ook heel goed de verwijzing naar Genesis 2:24, waarin benadrukt wordt hoe man en vrouw samen één (mens) mogen zijn. Zoals Christus met zijn gemeente is verbonden, zo mogen man en vrouw met elkaar verbonden zijn: samen één lichaam. Dit is een groot mysterie! Samen mogen man en vrouw in hun huwelijk de liefde van Christus laten zien. Daarin mag tot uitdrukking komen dat ze zich schikken naar elkaar uit ontzag voor Christus en voor God (vers 21).

In Efeziërs 5:33 staat dat een vrouw ontzag moet hebben voor haar man. Is er dan toch sprake van onderschikking? Het ligt voor de hand om het woord 'ontzag' dat Paulus hier gebruikt te verbinden met wat hij zegt over het mysterie/het geheim in vers 32, namelijk hoe het huwelijk een afspiegeling mag zijn van de verbondenheid tussen Christus en zijn gemeente. Bij de heiligheid van dit geheim past het woord 'ontzag'. Binnen het beeld dat Paulus gebruikt ziet hij dit 'ontzag' weerspiegeld in de zelfovergave van de vrouw aan haar man, zoals man en vrouw samen worden aangespoord om uit 'ontzag' voor Christus en voor God elkaar te dienen. Zo grijpt vers 33 terug op vers 21 en is de kring

van wat Paulus wil zeggen rond. Binnen de lichtkring van Gods liefde in Christus gaat het huwelijk weer stralen zoals het ooit bedoeld was toen de HEER God man en vrouw schiep en aan elkaar gaf.

Op grond van deze uitleg van Efeziërs 5 rijst de vraag of daaruit wel iets is af te leiden over verscheidenheid tussen mannen en vrouwen en over verschillende rollen. Als Paulus het al bewust heeft laten meeklinken, speelt het in elk geval geen hoofdrol en is heel dit gedeelte toegespitst op de eenheid en verbondenheid met als boventoon de liefde.

Hoofd zijn als beeld van Christus

De uitleg van Efeziërs 5 bepaalt ons erbij dat het hoofd-zijn van de man in de Bijbel een bijzondere betekenis heeft. Deze aanduiding wordt in het Nieuwe Testament alleen gebruikt voor getrouwde mannen (zie ook 1 Korintiërs 11:3). Alleen binnen het huwelijk geldt dat een man het hoofd is van zijn vrouw. Maar daar moet nog iets bij gezegd worden: de man is pas hoofd van zijn vrouw als beeld van Christus! Dit is een belangrijk gegeven. Op deze manier wordt duidelijk dat het hoofd-zijn van de man alles te maken heeft met het herstel van verhoudingen door Jezus Christus. In het paradijs wordt de man niet het hoofd van zijn vrouw genoemd. Het behoort niet tot de scheppingsorde dat de man het hoofd van de vrouw is. Zo werd en wordt dit op de klank af wel gezegd, maar de Bijbel zegt dit nergens. Het hoofd-zijn van de man is een aanduiding niet van vóór, maar van na de zondeval en wel om aan te geven hoe Christus man en vrouw weer in eenheid – als hoofd en lichaam – aan elkaar verbindt om samen het beeld van God te laten zien in wederkerige onderdanigheid.

Op deze manier wordt duidelijk dat het hoofd-zijn van de man niets te maken heeft met een hiërarchische ordening, waarbij een man een gezagspositie heeft ten opzichte van zijn vrouw met daarbij behorende bevoegdheden.

Bovendien wordt duidelijk dat het hoofd-zijn niet een aanduiding is van een positie van mannen ten opzichte van vrouwen in algemene zin. Het hoofd-zijn van een man geldt immers alleen binnen het huwelijk. Ook in Romeinen 5:12-21 en 1 Korintiërs 15:20-24 wordt niet in algemene zin gesproken over de man als het hoofd van de vrouw. In de genoemde verzen wordt Adam niet voorgesteld als beeld van Christus, maar als beeld van de zondige en sterfelijke mensheid. Daarin gaat het bij Adam niet om zijn man-zijn, maar om het feit dat hij de ene is uit wie God de mensen geschapen heeft. Heel de uit deze ene Adam voortgekomen mensheid is aangewezen op de ene Middelaar Jezus Christus.

Galaten 3:25-29 en de werkelijkheid van het nieuwe verbond

In Galaten 3:28 schrijft Paulus: 'Hierbij is geen sprake van Jood of Griek, van slaaf of vrije, van mannelijk en vrouwelijk: gij allen zijt immers één in Christus Jezus.' Voor de duidelijkheid gebruiken we hier de vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap uit 1951. Paulus heeft het niet over 'man of vrouw', maar gebruikt het begrippenpaar 'mannelijk en vrouwelijk'. Daarmee refereert hij aan Genesis 1:27, waar we lezen dat God de mens mannelijk en vrouwelijk geschapen heeft. Kan deze tekst licht werpen op de verhouding tussen mannen en vrouwen in de gemeente en heeft dit mogelijk implicaties voor het openstellen van de ambten voor vrouwen in de gemeente?

In de gangbare exegese binnen onze kerken wordt vaak gewaarschuwd om geen verregaande conclusies aan deze tekst te verbinden. Het gaat om de (persoonlijke) geloofsverbondenheid met Christus, zo wordt er dan gezegd, niet over de onderlinge verhoudingen die hier genoemd worden.⁴⁴ De vraag is of deze versmalling terecht is en of hier toch niet iets gezegd wordt over de consequenties van de nieuwe werkelijkheid in Christus voor het samenleven in de gemeente. Paulus schrijft in dit gedeelte immers over de doop en hoe zij die tot geloof komen en gedoopt worden nu samen één zijn, één lichaam vormen. Hij spreekt daarbij zelfs van de vervulling van de beloften aan Abraham. Met

⁴⁴ Zie bijvoorbeeld Prof. dr. S. Greijdanus (KNT-Bottenburg), Amsterdam: 1936, p. 252.

andere woorden, Paulus spreekt hier nadrukkelijk van een nieuwe situatie die meekomt in de werkelijkheid van het nieuwe verbond. Hij zegt dat de tijd van het oude verbond en van 'onder de wet' voorbij is en dat er een nieuwe werkelijkheid is aangebroken. Daarin is sprake van een leven 'onder de genade'.⁴⁵

Vanuit dit perspectief is het opvallend dat Paulus nu juist onderscheidingen noemt die voor Joden van groot belang waren. Ze waren zelfs bij wet geregeld en telkens was er sprake van onderschikking. Maar ook de christenen uit de heidenen kenden deze scheidsmuren. In Efeziërs 2 schrijft Paulus indringend over de scheidsmuur tussen Joden en Grieken die is afgebroken nu de tijd van de genade in Christus is aangebroken.

Ook de Galatenbrief schetst nadrukkelijk deze nieuwe werkelijkheid. Paulus breidt daar de toepassing uit naar andere terreinen: slaaf en vrije, mannelijk en vrouwelijk. De verhoudingen zoals die gestalte hebben gekregen 'onder de wet' worden in Christus opgeheven zodat de beloften aan Abraham over alle volken vervuld kunnen worden. Bovendien worden verhoudingen hersteld. In de gemeente van Christus komen de genoemde verhoudingen in het licht te staan van de verlossing door Jezus Christus en van de vernieuwende kracht van zijn Geest. In Christus worden de scheidsmuren van etniciteit, sociale status en sekse geslacht en komen verhoudingen weer helemaal tot hun recht. Hier gaat het echt over een nieuwe werkelijkheid die het persoonlijke overstijgt.⁴⁶

Als je de nieuwe werkelijkheid van het 'onder de genade' leven niet betreft op het samenleven binnen Gods koninkrijk en daarin oude vormen handhaaft, zou je structuren in stand kunnen houden die niet afrekenen met gevoelens van superioriteit en discriminatie. Zo is bijvoorbeeld met de Bijbel in de hand de slavernij in stand gehouden en verdedigd.⁴⁷ De vraag is vervolgens hoe de werkelijkheid van het 'één (lichaam) zijn in Christus' gestalte mag krijgen in gemeente en samenleving.

Die nieuwe werkelijkheid heeft voor de gemeente als uitwerking dat iedere rangorde weggevallen is. Verschillen zijn er nog steeds, in afkomst, sociale status en sekse, maar het 'in Christus' staat voorop en is leidend. Prof. dr. J.P. Versteeg die hierop wijst, merkt daarbij op dat het onderscheid tussen de oude en nieuwe bedeling op het punt van de gemeente is aan te geven met de woorden 'representatie' en 'participatie'. Waar scheidsmuren worden weggebroken, treedt niemand meer op *namens* de ander. Ieder staat *naast* de ander.⁴⁸

Dit wordt ook zichtbaar in de doop, waar Paulus over schrijft in Galaten 3:25-29. Mannen én vrouwen, zonen én dochters ontvangen het teken van het nieuwe verbond. Dit in tegenstelling tot het teken van het oude verbond, de besnijdenis. Ook de verwijzing naar Genesis 1:27 is dan goed te begrijpen, want met het herstel van de verhoudingen keren we terug naar hoe God de mens geschapen heeft: man en vrouw, naast elkaar in volledige harmonie.

De hier geboden uitleg van Galaten 3:25-29 is geen kwestie van toegeven aan de tijdgeest of cultuur, maar doet recht aan de werkelijkheid van de nieuwe bedeling. Er is geen sprake van dat Paulus sekse- of andere relevante verschillen totaal uitvlakt en evenmin rekent hij af met gezagsverhoudingen in het algemeen; ouders houden gezag over hun kinderen, de overheid over onderdanen en werkgevers over werknemers. Belangrijk is dat in alles de eenheid in Christus voorop komt te staan, en dat (sekse)verschillen en onderlinge verhoudingen altijd in dat licht gezien moeten worden.

⁴⁵ Zie voor deze uitleg W. Steenberg, 'Samenleven onder de genade. De genade als structuur-bepalende kracht voor het samenleven in en buiten de gemeente', in: Dr. J.P. Versteeg (e.a.), *De Geest schrijft wegen in de tijd*, Kok: Kampen, 1984, p. 58.

⁴⁶ Ibid., p. 48-49.

⁴⁷ Wentsel, B., *Dogmatiek 3a God en mens verzoend*, Kampen: 1987. P. 636. Wentsel tekent hierbij aan dat dit nog niet betekent dat hiermee een uniseks ontstaat en alle gezagsverhoudingen verdwijnen.

⁴⁸ Versteeg, J.P., *Kijk op de kerk. De structuur van de gemeente volgens het Nieuwe Testament*, Kampen: Kok 1985, p. 11-12, zie ook p. 20.

Als deze nieuwe verhoudingen vanuit de eenheid in Christus zo allesbepalend zijn, waarom werpt Paulus zich in het Nieuwe Testament dan niet op als voorvechter van vrouwenrechten, en waarom stimuleert hij vrouwen dan niet expliciet om bepaalde taken op zich te nemen? De reden daarvoor is dat hij geen politiek bedrijft en dat het hem niet gaat om de omwenteling van sociaal-maatschappelijke verhoudingen, maar om de doorbraak van het koninkrijk van God. Zijn focus is: hoe delen álle mensen in het heil, en op welke manier werkt dat door op álle terreinen van het leven. Verhoudingen veranderen van binnenuit: tussen Joden en Grieken, tussen een heer en zijn slaaf en tussen mannen en vrouwen, als ze naast elkaar staan in verbondenheid met Christus.

Als dit is wat Paulus ons voorhoudt in Galaten 3:25-29, komen er indringende vragen op ons af. Hebben we als kerken wel voldoende beseft dat de inwoning van de heilige Geest nieuwe vormen schept? Zijn we als kerken wellicht te zeer blijven hangen in wereldlijke verhoudingen, terwijl ze op Golgota vervloekt zijn? Is de instandhouding van een bepaalde ongelijkheid dan niet een vorm van wereldgelijkvormigheid?⁴⁹ Deze uitleg van Galaten 3 leidt tot de gevolgtrekking dat we met de nadruk op mannen die voorop gaan en vrouwen die ondergeschikt zijn, ten onrechte hiërarchische structuren in stand houden die na Pinksteren hebben afgedaan. Zo zou zomaar onbedoeld ruimte kunnen blijven bestaan voor doorwerking van de vloek uit Genesis 3.

Tegelijk stelt Galaten 3 ons dan voor de vraag op welke manier mannen en vrouwen sámen het beeld van God mogen laten zien in de gemeente, zodat duidelijk wordt dat God een God van liefde is die ons in zijn Zoon liefheeft als zichzelf. God geeft hen aan elkaar om zij aan zij te staan in zijn dienst, tot opbouw van de gemeente en tot eer van zijn grote naam. Zij aan zij: ook in de ambten.

Galaten 3:25-29 gaat dus niet expliciet over gaven en diensten in de gemeente, maar de tekst bepaalt ons wel bij de overgang van oude naar nieuwe verbond en het herstel van verhoudingen in Christus. Die nieuwe werkelijkheid heeft consequenties voor het samenleven en samenwerken in de gemeente van Christus. Galaten 3:28 (zie ook Kolossenzen 3:18-25) schetst een christelijke gemeenschap die bestaat uit Joden en Grieken, slaven en vrijen en mannen en vrouwen die in deze wereld een gemeenschap van liefde mogen vormen als model van een nieuwe mensheid (Efeziërs 2:15). De vraag is of we deze nieuwe werkelijkheid wel voldoende gezien en gehonoreerd hebben. Concreet: welke invulling krijgt dit als het gaat om de ambten?

Ambtsbediening is dienstbaarheid

Het Nieuwe Testament kent het woord 'ambt' niet.⁵⁰ Waar wij het hebben over ambten, gaat het in het Nieuwe Testament vaak over gaven. Toch is er wel een woord dat er uitspringt als het gaat over taken in de gemeente. Prof. dr. J.P. Versteeg wijst erop dat het centrale woord dat hiervoor wordt gebruikt, het woord 'dienst' (Grieks: *diakonia*) is. Hij wijst erop dat het hier gaat om een geheel nieuwe karakterisering die elk element van eer en waardigheid mist. Het mag volgens hem opvallend heten dat voor deze unieke aanduiding is gekozen. Op deze wijze wordt duidelijk gemaakt dat niet autoriteit, maar dienstbaarheid karakteristiek is voor het ambtsbegrip in het Nieuwe Testament. Het ambt is zelfs in twee opzichten als dienst te karakteriseren. Het is zelf dienst en het is gericht op dienst. Het ambt is dienst ten dienste van het charismatisch dienen van de gelovigen.⁵¹

Ook als we spreken over het gezag van het ambt, hebben we bovenstaande dus in rekening te brengen. Gezag ontleent het ambt nooit aan zichzelf, maar aan het Woord. Dit gezag blijft gelden, ook als vrouwen in de gemeente een bijzondere dienst vervullen.

⁴⁹ Zie P. van der Velde in de al eerder genoemde bundel *De Geest schrijft wegen in de tijd*.

⁵⁰ Van Bruggen, J., *Ambten in de apostolische kerk. Een exegetisch mozaïek*, Kampen: Kok 1984, p. 146.

⁵¹ Versteeg, J.P., *Kijk op de kerk*, p. 30-31.

Conclusie

Overzien we het geheel van onze bevindingen in dit hoofdstuk, dan valt op dat het grondpatroon dat we tegenkwamen in het onderwijs van Jezus, namelijk 'niet heersen, maar dienen', ook het grondpatroon is dat doorklinkt als het gaat over de verhouding tussen mannen en vrouwen binnen het nieuwe verbond. Omdat zij één zijn in Christus worden ze geroepen om gezamenlijk het beeld van God te vertonen.

Deze werkelijkheid vraagt om een concrete, gezamenlijke invulling van deze taak, waarbij mannen en vrouwen, elk met de gaven die zij van de heilige Geest hebben ontvangen, naast elkaar staan in de dienst aan God en elkaar van harte dienen. Dit geldt dan ook ten aanzien van alle ambten in de gemeente van Christus. We zagen immers dat in het Nieuwe Testament geen dwingende reden is te vinden waarom vrouwen bepaalde taken of ambten niet zouden mogen bekleden.

Zowel voor mannen als vrouwen geldt dat het wel of niet bekleden van een ambt niet voortkomt uit het verschil in sekse, maar uit de gaven die ze ontvangen hebben en de taken waartoe ze geroepen worden. Daarmee worden verschillen tussen mannen en vrouwen niet uitgevlakt, maar hun man-zijn of vrouw-zijn is niet de basis op grond waarvan hun bepaalde taken of ambten toegekend of onthouden worden.

3. M/V en ambt en de hedendaagse cultuur

Samenvatting vooraf

Er wordt in de discussie over het toelaten van vrouwen tot de ambten wel gezegd dat dit een, al dan niet bewust, buigen is voor de hedendaagse Westerse cultuur. Daarmee wordt bedoeld: het huidige denkklimaat, de algemeen geldende en vaak niet geëxpliciteerde normen en waarden. Dit hoofdstuk gaat in op deze argumentatie. De conclusie is dat je dit niet zo stellig kunt beweren.

Kerk in tijd en cultuur

Christus' kerk bevindt zich altijd middenin de cultuur van haar tijd, ze zweeft niet in het luchtledige. Daardoor moet ze zich altijd op een bepaalde manier verhouden tot die cultuur, en dat heeft ze ook altijd gedaan. Het gaat dan om de vraag: hoe verhouden zich de normen en waarden van de samenleving waarin de kerk zich bevindt tot de christelijke normen en waarden, en in hoeverre is er over en weer sprake van beïnvloeding? De Bijbel maakt duidelijk dat de kerk als taak en roeping heeft om genezend aanwezig te zijn in de samenleving; als zout en licht (Matteüs 5:13-16; vgl. Filippienzen 2:15; Titus 2:7-8; 1 Petrus 2:12). Dat maakt haar relevant.

Niet eenduidig

Hoe de kerk zich verhoudt tot de cultuur verschilt. Er zijn onderwerpen waarbij de kerk afstand behoort te houden tot de cultuur. Voorbeelden daarvan zijn de heersende losse seksuele moraal, de egoïstische genotscultuur en de enorme nadruk op het individu en op economische belangen en motieven. Dat denkklimaat staat ver af van de Bijbelse moraal. Er zijn ook onderwerpen waarbij de kerk juist voorop zou moeten lopen ten opzichte van de samenleving. Voorbeelden daarvan zijn de aandacht voor het milieu, de zorg voor ontheemden, en het streven naar rechtvaardige sociale en economische verhoudingen. Bij wat zich aandient vanuit de cultuur zullen we moeten 'onderscheiden waar het op aankomt' (Filippienzen 1:10).

Geest en cultuur

Dat onderscheid tussen terreinen waarop de kerk zich distantieert van de cultuur en waarin ze voorop zou moeten gaan, maakt de stelling dat de man/vrouw en ambtbesluiten van de synode van Meppel zonder meer 'meegaan met de cultuur' worden genoemd, al wankel. Met dat stempel wordt namelijk de suggestie gewekt dat de ons omringende cultuur altijd slecht is en dat je als kerk nooit mee moet gaan met tendensen in de samenleving. Met andere woorden, de kerk zou per definitie argwanend moeten staan tegenover ontwikkelingen in de cultuur.

Er zijn echter voorbeelden waaruit het tegendeel blijkt, namelijk dat de kerk juist iets had moeten leren van de tijd en cultuur waarin ze functioneerde. In de periode dat in de samenleving verzet rees tegen slavernij heeft de kerk nog lang met een beroep op de Bijbel slavernij verdedigd. Toen in de samenleving apartheid aan de kaak werd gesteld, gebeurde op dat terrein precies hetzelfde. Die twee voorbeelden wijzen erop dat de heilige Geest via de cultuur de kerk soms iets duidelijk kan maken over de wil van God in de tijd waarin ze functioneert. Dat vraagt om een zorgvuldige beoordeling van de situatie dat vrouwen in de samenleving dezelfde functies bekleden als mannen terwijl de kerk hen uit de ambten weert. Misschien dat juist dat laatste wel gebeurd is vanuit beïnvloeding door de cultuur tot aan het begin van de twintigste eeuw, terwijl de Bijbel een andere weg wijst. Dat zou betekenen dat de kerk zo'n anderhalf millennium meer de cultuur heeft gevolgd dan de Bijbel.

‘Christ and Culture’

Over hoe de kerk en de cultuur zich tot elkaar verhouden, schreef Richard Niebuhr (1894-1962) in 1951 het inzichtgevende boek *Christ and Culture*.⁵² Niebuhr onderscheidt verschillende mogelijke posities:

1. Christus tegenover de cultuur: radicale afwending van en terugtrekking uit de cultuur;
2. De Christus van de cultuur: je thuis voelen in de cultuur, die goddelijke lichtpunten vertoont;
3. Christus boven de cultuur: genade tilt de cultuur naar een hoger plan;
4. Christus en cultuur in paradox: je van Godswege geplaast weten in een veroordeelde cultuur;
5. Christus die de cultuur transformeert: genade herschept de cultuur naar Gods wil.

Het verwijt dat de man/vrouwbesluiten van de synode van Meppel betekenen dat de kerk buigt voor de cultuur, ziet deze besluiten in het licht van positie 4. Niebuhr maakt in zijn boek duidelijk dat er ook andere posities mogelijk zijn.

Christelijke emancipatie van de vrouw

Deze besluiten kunnen zeker gezien worden als het resultaat van een christelijke emancipatie van de vrouw. Er zijn in de gereformeerde traditie al sinds het begin van de vorige eeuw aanzetten geweest tot het doordenken van de plek van de vrouw in de kerk.⁵³ Ontwikkelingen in de samenleving zijn de aanleiding om na te denken over het toelaten van vrouwen tot de ambten, maar het besluit dat genomen is, is het gevolg van hernieuwde doordenking van wat God in zijn Woord op dit vlak van ons vraagt. Het getuigt van zelfreflectie als bij die doordenking deze vraag een rol speelt: hoe sterk is de ons vertrouwde situatie door de cultuur gekleurd? Laten we op zoek gaan naar datgene waarin de huidige cultuur een bedreiging vormt voor de man/vrouwverhouding, maar ook naar datgene waarin de cultuur ons op een goede manier uitdaagt.

Alert blijven

Het is belangrijk om als kerkverband, als plaatselijke gemeenten en als individuele gelovigen alert te zijn op beïnvloeding door dingen in de samenleving die ingaan tegen Gods Woord. In tijden waarin de kerk verbinding zoekt en vindt met de samenleving is het zaak om principieel geen water bij de wijn te doen. Dan is waakzaamheid geboden: gaan we niet te veel mee in de cultuur op terreinen waar de Bijbel ons een andere weg wijst? Maar ongewenste beïnvloeding door de cultuur vindt minstens zo sterk plaats in ons hart. De Bijbel heeft het eerste en het laatste woord op alle terreinen van ons leven, ook daar waar de samenleving ons leven binnendringt. Maar de heiliging van het leven begint niet bij de besluiten over toelating van vrouwen tot de ambten, maar in ons eigen hart.

Conclusie

De aanleiding om na te denken over het toelaten van vrouwen tot de ambten zijn ontwikkelingen in de samenleving, maar het besluit dat genomen is, is het gevolg van hernieuwde doordenking van wat God in zijn Woord op dit vlak van ons vraagt.

⁵² Niebuhr, H.R., *Christ and culture*, HarperCollins Publishers Inc, 1951.

⁵³ Kuijper, A., *Tractaat van de Reformatie der kerken*, Höveker en Zoon, Amsterdam: 1883.

Maarten Verkerk, Nienke Verkerk-Vegter en Hillie van de Streek, *Herman Bavinck en het ‘vrouwenvraagstuk’*. *Religie als motivatie en inspiratie*. Tijdschrift voor Genderstudie 2012, nr. 1.

4. Diversiteit en eenheid⁵⁴

Samenvatting vooraf

De bezinning op het onderwerp man/vrouw en ambt en de besluiten die de synode van Meppel genomen heeft, hebben tot drie uitkomsten geleid. Mensen zijn op grond van Bijbelse argumenten tegen het toelaten van vrouwen tot de ambten, of voor, of zien Bijbels gezien ruimte voor beide standpunten. Het lijkt ons niet te lukken om elkaar te overtuigen en tot algehele overeenstemming te komen. De vraag is: hoe gaan we als kerk met deze situatie om?

Ook daar wordt verschillend over gedacht. Sommigen benadrukken de verschillen en trekken de conclusie dat het onmogelijk is om met mensen die op dit punt een andere visie hebben samen in één kerk te blijven. Het gevolg is een kerkscheuring. Anderen erkennen de verschillen maar vinden ze niet van dien aard dat ze niet binnen één kerkverband te verenigen zouden zijn.

Wij willen pleiten voor deze laatste optie. Dat wil niet zeggen dat we het streven naar eenheid voorrang geven op de noodzaak om nauwkeurig naar de Bijbel te luisteren. Die twee mag je nooit tegen elkaar uitspelen. Maar het is juist de heilige Schrift die ons erbij bepaalt hoe belangrijk de Heer van de kerk zelf eenheid vindt. Eenheid is voor de Heer geen bijkomstigheid.

Geboden uniformiteit?

In de tijd die achter ons ligt, waren we eraan gewend dat binnen ons kerkverband, van Limburg tot Groningen, uniformiteit heerste. Iedere kerk gebruikte dezelfde orde van dienst en overal werden dezelfde psalmen en gezangen gezongen. Men las dezelfde krant en stemde op dezelfde politieke partij. Die uniformiteit was geen kwestie van een Bijbels principe; zo zat toen de samenleving in elkaar. Nu die situatie klaarblijkelijk veranderd is, rijst de vraag: welke (mate van) uniformiteit vraagt God in de Bijbel van ons? In dit rapport proberen we op zorgvuldige wijze te laten zien dat de besluiten van de synode van Meppel Bijbels verantwoord zijn en berusten op een andere exegese dan die voorheen gehanteerd werd. Verschil in exegese is niet nieuw en moeten we elkaar gunnen. Maar nu we constateren dat dat tot een toename aan diversiteit in de praktijk van het kerkelijk leven leidt, zullen we wegen moeten vinden om daar op een Bijbelse manier mee om te gaan.

De Bijbelse waarheid

Belangrijk is om vast te stellen wat het gewicht is van het onderwerp in kwestie. Als het gaat over het al dan niet toelaten van vrouwen tot de ambten, gaat het niet over de leer van de verlossing maar over de inrichting van de ambten, de manier waarop je de kerkregering vormgeeft. Misschien kan dat op verschillende manieren en is er ruimte voor verschillend denken en handelen op dit punt. We zijn dit niet zo gewend; vaak hebben we gedacht dat de Bijbel op alle terreinen tot één standpunt moest leiden omdat er anders geen objectieve waarheid meer zou zijn. Maar het is niet de aard van de Bijbel om ons over allerlei zaken één standpunt te leren. Tegenover het postmodernisme houden wij vast aan één waarheid. Die ene waarheid wordt niet gevormd door conclusies of standpunten van mensen, zelfs niet door synodebesluiten of eeuwenlang kerkelijk beleid, maar door het ene Woord van God (art. 7 NGB). Dat is de ene waarheid waarop wij in elke discussie hebben terug te vallen. Deze ene waarheid is door de kerk samengevat in de ware en volkomen leer van de verlossing (tweede doopvraag), datgene wat we in onze belijdenissen hebben verwoord. Opvallend genoeg is er niets in onze belijdenis wat ons ervan weerhoudt om de ambten voor vrouwen open te stellen. Hoe gebruik je dan het Woord van God om tot een standpunt te komen? Belangrijk is de erkenning dat er reliëf zit in het gebruik van de Bijbel: er wordt niet alleen voorgeschreven maar ook beschreven, er

⁵⁴ Voor dit onderdeel is gebruik gemaakt van het rapport van de synode van de Christian Reformed Churches (2000)

worden niet alleen normen gegeven maar ook voorbeelden, de Bijbel betreft op sommige punten de wacht maar wijst op andere punten een richting.

Een aantal van de teksten die een rol spelen in de man/vrouw en ambtbezinning is ingebed in passages waar Paulus het heeft over de organisatie van Gods volk. Als er verschil van inzicht is over wat Paulus daar voor ons precies mee bedoelt, wil dat niet zeggen dat dat ons van Christus scheidt en van de nieuwe mensheid die hij bezig is te scheppen. Om dat verschil van inzicht hoeven wij daarom niet van elkaar weg te lopen, elkaar af te wijzen, of elkaar de deur te wijzen. Het is belangrijk om over het onderwerp met elkaar te blijven spreken vanuit onze gezamenlijke band met Jezus Christus, het hoofd van de kerk.

We constateren dus dat de vraag of vrouwen de ambten mogen bekleden niet de kern van het geloof raakt, maar de inrichting van het kerkelijk leven. Deze constatering mag ook helpen bij afwegingen die we in ons eigen geweten moeten maken. Er wordt wel gezegd: wie moeite ervaart met synodebesluiten moet voor zichzelf, in zijn eigen geweten, kunnen verantwoorden of hij/zij bij een kerkelijke gemeente kan blijven horen die met de betreffende besluiten instemt. Dat kan beslist een zware worsteling zijn. Maar een ernstig verschil van mening over de inrichting van de kerk moet opgelost worden binnen de eenheid van de kerk. De Bijbel en in haar spoor diverse gereformeerde voormannen wijzen ons die richting.

Het Bijbelse ideaal van eenheid

Jezus roept zijn volgelingen op om de eenheid te bewaren. De bekendste tekst in dat verband is waarschijnlijk Johannes 17:20-23. In zijn zogeheten hogepriesterlijk gebed toont Jezus een diepe bewogenheid voor het welzijn van de kerk. Hij wijst op dreigingen en krachten die van buiten komen, op de manifestatie van macht door de duivel (Johannes 17:11-19). Hij benoemt ook de interne bedreiging van de eenheid (Johannes 17:20-23). Het meest opvallend is zijn diepe wens en wil, weergegeven in de herhaling van de verzen 21 en 23, dat eenheid van de kerk een getuigenis voor de wereld moet zijn: 'Dan zullen zij volkomen één zijn en zal de wereld begrijpen dat u mij hebt gezonden, en dat u hen liefhad zoals u mij liefhad' (Johannes 17:23). Het doel dat de Heer met de kerk heeft, wordt mede gerealiseerd door haar eenheid. Scheuringen vormen een negatief getuigenis, zowel voor de wereld als voor de leden van de kerk, in het bijzonder de jonge, nieuwe christenen en de zwakkeren in geloof.

Christus' klemmende oproep in Johannes 17 wordt door Paulus uitgewerkt in zijn brief aan de Korintiërs. De leden van de kerk, 'geheiligd door Christus Jezus (...) geroepen om zijn heiligen te zijn' (1 Korintiërs 1:2), hebben een dringende verantwoordelijkheid om zich in te zetten voor het bewaren van de eenheid: 'Broeders en zusters, in de naam van onze Heer Jezus Christus roep ik u op om allen eensgezind te zijn, om scheuringen te vermijden, om in uw denken en uw overtuiging volkomen één te zijn' (1 Korintiërs 1:10-13). Scheuringen en verdeeldheid in het lichaam van Christus zijn in regelrechte tegenspraak met hoe de gemeenschap van de kerk hoort te zijn. Paulus begreep dat het zijn opdracht was als apostel om het evangelie te verkondigen dat alle ogen gericht zouden zijn op de centrale figuur van Christus. Partijdigheid die het lichaam verdeelt, leidt af van dat essentiële doel van de dienst van het evangelie.

Bijbels omgaan met verschillen en fouten

In Efeziërs 4:3 geeft Paulus de richtlijn: 'Span u in om door de samenbindende kracht van de vrede de eenheid te bewaren die de Geest u geeft.' Door de kerk moet immers de wijsheid van God in al haar schakeringen zichtbaar worden (Efeziërs 3:10). Opvallend genoeg beveelt hij niet eenvoudigweg om de eenheid in Christus te bewaren. Hij geeft een praktische leidraad voor hoe die eenheid bewaard moet worden.

In Efeziërs 4:4-6 somt hij op wat alle gelovigen gemeenschappelijk hebben: 'één lichaam en één geest, één hoop op grond van hun roeping, één Heer, één geloof, één doop en één God en Vader van allen.' Dat

wil zeggen, als de kerk geconfronteerd wordt met scheuring en verdeeldheid, moet zij een beroep doen op het hart van het christelijke geloof. Eenheid in diversiteit is mogelijk door de samenbindende kracht van de vrede: bescheidenheid, zachtmoedigheid en elkaar geduldig verdragen uit liefde (Efeziërs 4:2). Bescheidenheid duidt hier op nederigheid in de relatie met God, bij zachtmoedigheid gaat het over je opstelling tegenover je medemens, en geduldig verdragen uit liefde wil zeggen dat je de ander de ruimte gunt anders te zijn, te denken en te doen. Wij zijn geroepen om de waarheid van Gods Woord hoog te houden én wij zijn geroepen om nederig en zachtmoedig te zijn en elkaar geduldig in liefde te verdragen.

Juist de combinatie is belangrijk. Ook God zelf veegt de waarheid – van onze zonden – niet onder het tapijt, maar hij vindt een weg om niets af te doen aan die realiteit en toch een relatie met ons te hebben. Het is de zonde in mij die me ertoe aanzet om relaties op te offeren; het is een ontbindende kracht. Maar als het in heel het evangelie draait om het herstel van relaties, mag ik relaties niet opofferen. Jezus zelf offerde zich op om vijanden met elkaar te verzoenen. De eenheid van de kerk wordt niet bedreigd door verscheidenheid maar door verdeeldheid. We zullen wegen moeten vinden om verdeeldheid te voorkomen.

In bepaalde opzichten kunnen verschillen binnen de gemeente het lichaam van Christus goeddoen. In 1 Korintiërs 12 bijvoorbeeld laat Paulus zien dat verscheidenheid in het lichaam noodzakelijk is en een gezond kenmerk van de kerk (zie ook Romeinen 12:4). Voor alle duidelijkheid: de verscheidenheid waar hij het over heeft, heeft betrekking op de verscheidenheid in geestelijke gaven, niet op een verschil van inzicht of conflicterende uitleg van de Bijbel. Niettemin is zijn nadruk op het herkennen en accepteren van verschillen zonder snel met een oordeel te komen instructief voor de houding die het lichaam van Christus dient te kenmerken. Deze houding wordt treffend beschreven in het wondermooie hoofdstuk 13 uit 1 Korintiërs, waarin de oproep tot geloof, hoop en liefde uitmondt in de verklaring dat de liefde van deze drie de grootste is.

Liefde in de diepe Bijbelse betekenis komt niet in de plaats van christelijke gehoorzaamheid aan Gods Woord. Nee, in 1 Johannes wordt herhaaldelijk benadrukt dat gehoorzaamheid en liefde onafscheidelijk zijn. Liefde is de essentiële verbindende factor die een christelijke gemeente in staat stelt om op haar doel gefocust te blijven: God verheerlijken door te bouwen aan zijn koninkrijk. Om die reden bidt Paulus ook dat ‘uw liefde blijft groeien door inzicht en fijnzinnigheid, zodat u kunt onderscheiden waar het op aankomt. Dan zult u op de dag van Christus zuiver en onberispelijk zijn, vol van de vruchten van de gerechtigheid, die u dankt aan Jezus Christus, tot lof en eer van God’ (Filippenzen 1:9-11). Als er door verschil van mening onderlinge verdeeldheid heerst in de kerk, boet ze tragisch genoeg in aan kracht. Dat geldt op verschillende terreinen: missionair, om het evangelie te verkondigen aan anderen, maar ook in het vermogen om de eigen leden te laten groeien in heilige gehoorzaamheid.

We geloven op grond van Gods Woord dat al Jezus’ leerlingen één zijn in hem. Dat moet zichtbaar zijn en blijven in de kerk. Altijd zullen er tegenkrachten zijn die dat doel proberen te ondermijnen. Filippenzen 4:2-3 doet een persoonlijk beroep op iedere gelovige om alles op alles te zetten om het eens te worden met de anderen in de Heer. Die laatste toevoeging is essentieel om de dynamiek in Paulus’ oproep te begrijpen. Onze eenheid is in Christus. Zolang wij ons in alles richten op hem als redder en als Heer van de kerk kunnen we eenheid uitstralen en bewaren. Zowel in Filippenzen 4 als in 1 Korintiërs 1 is Paulus diep bezorgd over de schade die de zichtbare scheiding toebrengt aan de missie van de kerk.

Filippenzen 2:3 roept ons op om in alle bescheidenheid de ander belangrijker te achten dan onszelf. Die oproep staat niet op zichzelf. De Bijbel leert ons dat het volk van God samen moet wandelen in nederigheid en in een geest van wederzijdse dienstbaarheid. We dienen ‘ons aan elkaar [te] onderwerpen vanuit onze band aan Christus’ (Efeziërs 5:21). In onze geseculariseerde samenleving is dat geen gemakkelijke opdracht. Daarin staan het belang en de rechten van het individu voorop. Zomaar vertaalt zich dat binnen de kerk naar een houding dat we vinden dat we een van God-gekregen-recht hebben op een kerk of kerkverband waarin we allemaal gelijk denken over zaken die

niet de kern vormen van ons geloof en geen kenmerk zijn van een christelijke levenswandel. Als het er zo aan toe gaat, bepaalt de Heer van de kerk niet langer de grenzen van de kerk, maar doen we dat zelf. We leren over omgaan met verschillen van wat Paulus aan Timoteüs schrijft. In Efeze hadden valse leraars beweerd dat de opstanding al had plaatsgevonden. Dat is bepaald geen onbelangrijk punt. Paulus schrijft dan aan Timoteüs dat hij geen ruzie moet maken, maar voor iedereen vriendelijk moet zijn. Hij moet een goede leraar zijn en een verdraagzaam mens, en zijn tegenstanders zachtmoedig terechtwijzen. Dan brengt de Heer hen misschien tot inkeer, zodat zij de waarheid leren kennen (2 Timoteüs 2:24-26). Zelfs in het geval van een dwaling van dit kaliber dient de benadering van de dienaar van het evangelie zo te zijn dat een positief contact blijft bestaan. Hoeveel te meer dient dat het geval te zijn onder hen die állen Christus als Heer belijden, naar de Schriften.

Rond de Reformatie

De Reformatie van de zestiende eeuw was bij uitstek een tijd waarin onderlinge verschillen zich manifesteerden binnen de kerk. Het is leerzaam om te kijken hoe het er toen aan toeling. Voor alles deden de reformatoren een beroep op het Woord van God als het fundament van de waarheid.

Maarten Luther

Luther verafschuwde de gedachte om de kerk te verlaten. Wat voor hem het wezen van de kerk uitmaakte, was de aanwezigheid van Christus in de prediking van het Woord en de bediening van de sacramenten. Hij vond dat je de kerk niet mocht verlaten zolang het Woord verkondigd en de sacramenten bediend werden. In feite stond Luther altijd klaar om reformatie van de kerk te verdedigen, meer dan scheiding of verdeeldheid. Het was pas in 1537-1538 dat hij tot definitieve aanvaarding van de verdeeldheid in de kerk kwam. Maar kort daarna, in zijn boek *Over concilies en de kerk* uit 1539, erkende hij dat zelfs als kerkelijke concilies verkeerde beslissingen namen over belangrijke theologische onderwerpen, dat niet noodzakelijkerwijs reden was om het gezag van de kerkelijke vergadering te verwerpen of de kerk te verlaten. In Luthers optiek was het, zolang het evangelie in de kerk verkondigd werd en dus de werkelijke aanwezigheid van Christus zichtbaar was, noodzakelijk om de kerk van binnenuit te reformeren.

Johannes Calvijn

Ook voor Calvijn was de leer van de kerk cruciaal als het ging om de vraag hoe je moet omgaan met verschil van uitleg en inzicht. Het vierde boek van zijn *Institutie* is gewijd aan de kerk. Breedvoerig beargumenteert hij dat het als de kenmerken van de ware kerk aanwezig zijn niet gerechtvaardigd is om van de kerk weg te gaan, of deel te nemen aan scheuringen op grond van fouten of leugens in de kerk. Het volgende citaat laat zien hoe Calvijn erover dacht.

‘Wat wij zeggen, dat de zuivere bediening des Woords en het zuivere gebruik in de bediening der sacramenten een pand en kenteken is, dat wij die gemeenschap, waarin beide aanwezig zijn, veilig als een ware kerk kunnen aanvaarden, daarvan gaat de betekenis zo ver, dat die kerk nooit verworpen mag worden, zolang ze daarbij blijft, ook al is ze overigens vol van fouten. Ja zelfs zal er in de bediening van de leer of der sacramenten enige fout kunnen insluipen, zonder dat die ons van haar gemeenschap behoort te vervreemden. Want de hoofdstukken der ware leer zijn niet alle van één gestalte. Sommige zijn zo noodzakelijk om te weten, dat ze bij allen ontwijfelbaar vast moeten staan, als leerstukken, die de godsdienst eigen zijn. Als daar zijn, dat er één God is, dat Christus God is en de Zoon Gods, dat onze zaligheid gelegen is in Gods barmhartigheid en dergelijke. Er zijn andere, waarover tussen de kerken geschil is, maar die toch de eenheid des geloofs niet verscheuren. Want welke kerken zouden om dit ene uit elkaar gaan, wanneer de ene, niet uit lust tot twisting, niet uit hardnekkigheid om staande te houden, meent, dat de zielen, wanneer ze uit de lichamen verhuizen, naar de hemel opvaren, en de andere niets zekers durft zeggen aangaande de plaats, maar toch voor zeker houdt, dat de zielen de

Heer loven? De apostel zegt (Filippenzen 3 : 15): 'Zovelen als wij volmaakt zijn, laat ons hetzelfde gevoelen; indien gij iets anderszins gevoelt, ook dat zal u God openbaren.' Geeft hij niet voldoende te kennen, dat verschil van mening over zulke niet zo noodzakelijke zaken, geen oorzaak van scheiding behoort te zijn onder Christenen? Het is in de eerste plaats wel zaak, dat wij in alles eensgezind zijn; maar aangezien er niemand is, die niet door enige nevel van onwetendheid omhuld is, moeten wij of geen kerk overlaten, of het misverstand vergeven in die zaken, in welke men, zonder de hoofdsom der religie te schenden en zonder verlies der zaligheid, onwetend mag zijn.⁵⁵

Volgen we Luther en Calvijn, dan zou een kerkscheuring op grond van verschil aan inzicht over vrouwelijke ambtsdragers alleen gerechtvaardigd zijn als duidelijk kan worden aangetoond dat de kenmerken van de ware kerk in het geding zijn. Concreet: als de aanwezigheid van Christus in de verkondiging van het Woord en de bediening van sacramenten ter discussie staan. Als daar geen sprake van is, dan rest er maar één ding naar de mening van de reformatoren: in de kerk blijven en daarbinnen werken aan reformatie en een beter begrip van Gods Woord.

Achttiende/negentiende eeuw

De echo van deze houding klinkt door in de stem van de gerespecteerde leider Abraham Kuyper (1837-1920), die net als de reformatoren het krachtig opnam voor de eenheid van de kerk. In zijn *Tractaat van de reformatie der kerken*, schetst Kuyper twee scenario's:

1. 'Je ziet en weet dat jouw kerk een synagoge van de satan is geworden. Als dát zo is, dan moet je zonder te aarzelen haar verlaten en het stof van je voeten tegenover haar afschudden.
2. Je ziet en weet dat jouw kerk nog niet een synagoge van de satan is geworden. Als dát zo is mag je haar nog geen scheidingspapieren toesturen. Integendeel, je hebt de plicht om te blijven.

In navolging van Calvijn willen we iedereen heel ernstig aansporen om te zien of de kerk, die je wenst te verlaten, inderdaad door God op zo'n manier is verlaten dat ze niet alleen haar welzijn heeft verloren maar ook het wezen van de kerk. Je mag de kerk jouw liefde niet onthouden omdat ze ziek is of verminkt. In plaats daarvan mag zij, gezien haar ziekte, juist een grotere betrokkenheid van jou verwachten.⁵⁶

Begrensde verantwoordelijkheid

Het is waar dat de vrijgemaakte kerk veranderd is, ook op het punt van uniformiteit. Maar die veranderingen verlopen niet overal in hetzelfde tempo. De toegenomen diversiteit kan de vraag oproepen: tot waar reikt mijn verantwoordelijkheid en wanneer word ik in mijn geweten gebonden? Belangrijk is de wetenschap dat gemeenteleden niet verantwoordelijk zijn voor de besluiten van de kerkenraad. Sterker nog, zelfs ambtsdragers hoeven het niet eens te zijn met een besluit dat in meerderheid door de kerkenraad genomen is. Evenmin zijn plaatselijke kerken verantwoordelijk voor de besluiten van andere kerken. 'Laten we niet de schijn wekken over elkaars geloof te willen heersen' (2 Korintiërs 1:24).

In dit verband is een uitspraak van de generale synode van Groningen-Zuid (1978) inzake de doop van geadopteerde kinderen het vermelden waard. De synode sprak uit dat de besluiten geen bindende leeruitspraak waren, maar een kerkelijke regel voor de dooppraktijk. Op een vergelijkbare manier zijn de besluiten van de synode van Meppel om vrouwen toe te laten tot de ambten geen bindende leeruitspraken maar bieden ze kerkelijke ruimte aan plaatselijke gemeenten bij de inrichting van de ambten. Kort geformuleerd: de besluiten leggen geen universele waarheid vast, maar bieden een richtlijn voor de kerkelijke praktijk. Vervolgens is het belangrijk om de praktijk zo vorm te geven dat er zowel ruimte blijft voor wie zich kan vinden in die richtlijn als voor wie er moeite mee heeft.

⁵⁵ Calvijn, J., *Institutie IV.1.12*, Delft: Meinema 2^e druk 1949.

⁵⁶ Kuyper, A., *Tractaat van de Reformatie der kerken*, Amsterdam: Höverker en Zoon 1883, p. 162.

Tolerantie en tegenstanders

De Bijbel leert ons onderscheid te maken tussen verschillen die zich binnen de kerk voordoen en de strijd met de tegenstanders. Die laatste term komt uit Filippenzen 1:28.

In de gemeente van Filippi is men het lang niet over alles eens, zo blijkt uit de brief. Toch moeten de broeders en zusters leren samen te strijden voor het evangelie (1:27). Het is een grote vergissing om deze twee categorieën door elkaar te halen, alsof broeders en zusters die voor hetzelfde evangelie staan je tegenstanders zijn. Ja, er zijn tegenstanders, er is dus geen grenzeloze ruimte. Maar onder hen die strijden voor het geloof in het evangelie kunnen meningsverschillen bestaan. Die meningsverschillen mogen hun eenheid echter niet in gevaar brengen. Geen van beide posities in de discussie rond vrouwelijke ambtsdragers mag geduid worden als onwil om zich aan Gods Woord te onderwerpen. We bouwen allemaal op hetzelfde fundament (1 Korintiërs 3:10-15). Daarom is verdraagzaamheid op zijn plaats.

Bij verschil van inzicht past nederigheid. Niemand van ons kan het laatste woord over dingen spreken. Verschillen van inzicht over wat God in zijn Woord bedoelt, komen voort uit onze menselijke en zondige beperktheid.

Het is belangrijk twee gevaren onder ogen te zien: Gods woord loslaten, maar ook: woorden van mensen maken tot woord van God. We hebben elkaar nodig (Efeziërs 3:18-19). We staan zij aan zij in de gezamenlijke zoektocht naar Bijbelse antwoorden. Het geeft vertrouwen in elkaar als we in gesprek gaan en blijven, en bij elkaar de liefde voor God, zijn Woord en zijn kerk ontdekken.

De katholieke kerk

De kerk wordt gevormd en gevuld door hen die Christus belijden als de gezalfde Zoon van God (Matteüs 16:13-18). Veel van de mensen die achter Jezus aanlopen, zien hem als een voorloper van de messias: Elia, Jeremia, Johannes de Doper. Maar de discipelen zien Jezus als de messias zelf. Petrus brengt het namens de leerlingen onder woorden: 'U bent de messias, de Zoon van de levende God.' Jezus' antwoord is: deze belijdenis heeft God de Vader in je hart gelegd. En: 'Jij bent Petrus, de rots waarop ik mijn kerk zal bouwen.'

God laat mensen belijden dat Jezus de gezalfde Zoon is, en samen vormen zij kerk. Artikel 27 NGB zegt over de kerk: Zij is een heilige vergadering van de ware gelovigen. Iets daarvan zie je in de groeiende eenheid over kerkgrenzen heen. Tegelijk roept dit spanning op: er is een bepaalde eenheid, maar we zijn niet één. Maar als we wel één zouden worden, is de spanning niet verdwenen: wel één, maar het niet eens over allerlei zaken.

Op de gebroken werkelijkheid dat er maar één kerk is terwijl er allerlei kerken zichtbaar zijn, kun je op verschillende manieren reageren. Je zou kunnen zeggen: als er maar één kerk is, dan moeten al die andere kerken wel fout zijn. Je zou ook kunnen zeggen: er is inderdaad maar één kerk, maar het foute aan het bestaan van al die verschillende kerken zijn wij, de gelovigen. Ons lukt het niet om de eenheid te hebben die er zou moeten zijn. De katholiciteit van de kerk onderhoud je door je aan elkaar verbonden te weten door gebrokenheid heen, zoals die uitkomt in het onvermogen om elkaar te overtuigen van waarheid en dwaling.

Conclusies

De verschillen met betrekking tot de vrouw in het ambt hebben de eenheid die we in Christus hebben onder spanning geplaatst. Sommigen zijn er niet zeker van dat de GKv nog altijd trouw wil blijven aan Gods Woord. Anderen hebben de uitspraken van de synode van Meppel uitgelegd als een signaal dat de kerk haar trouw aan het Woord is vergeten en is gecapituleerd voor veranderingen in de samenleving die haaks staan op Gods Woord. Die constatering leidt ertoe dat sommige leden hun plaatselijke kerk dreigen te verlaten. Ook heeft een aantal buitenlandse kerken waarmee we jarenlang een zusterkerkrelatie onderhielden de banden verbroken. Dat is voor iedereen die erbij betrokken is een diep verdrietige ontwikkeling. Het verschil van mening over het onderwerp man/vrouw en ambt heeft tot nu toe als een sterk divergerende kracht gewerkt, die uit elkaar getrokken heeft en uit elkaar trekt wat bij elkaar hoort.

In dit hoofdstuk hebben we geprobeerd te laten zien hoe andere overtuigingen en conclusies met betrekking tot de eenheid van het lichaam van Christus kunnen zorgen voor een convergerende kracht die sterk genoeg is om verwarring en verdeeldheid te weerstaan en te overwinnen.

In het licht van de Bijbelse opdracht tot eenheid doen we een beroep op al onze broeders en zusters in Christus om het wederzijdse vertrouwen te koesteren, zowel in de eigen gemeenschap als wereldwijd.

5. Hermeneutiek en Schriftgezag

Samenvatting vooraf

Hermeneutiek speelt een rol in de bezinning op man/vrouw en ambt. Belangrijk is dat je op een verantwoorde manier met de Bijbel omgaat. Bij grote veranderingen wordt terecht de vraag naar erkenning van het gezag van de Schrift gesteld. Die vraag wordt in dit hoofdstuk beantwoord. Bezinning op nieuwe vragen kan alleen vanuit het getuigenis van de Schrift zelf plaatsvinden en langs die weg doorzichtig en legitiem worden. Die nieuwe bezinning kan worden omschreven als vrijheid van exegese.

Hermeneutiek

Hermeneutiek is reflectie op de manier van Bijbeluitleg en Bijbellezen. Kort gezegd: exegese is de Bijbeluitleg zelf, hermeneutiek denkt na over de manier waarop we tot een exegese komen en breder, hoe we de Bijbel lezen. Het woord wordt ook in andere verbanden gebruikt, zoals in de rechtsgeleerdheid.

In de bezinning op man/vrouw en ambt duikt regelmatig de term ‘nieuwe hermeneutiek’ op. Daarbij wordt er doorgaans vanuit de uitkomst geredeneerd: wie op grond van de Bijbel geen ruimte ziet om de ambten open te stellen voor vrouwen, wordt gezien als aanhanger van de ‘oude hermeneutiek’, wie die ruimte wel ziet, is een aanhanger van de ‘nieuwe hermeneutiek’. Vaak wordt het begrip nieuwe hermeneutiek met argwaan gehanteerd, alsof het een toverstok is waarmee je de Bijbel kunt laten zeggen wat er niet staat.

Hermeneutiek heeft zich altijd ontwikkeld en de grens tussen ‘oud’ en ‘nieuw’ is daarom moeilijk aan te geven. Als je een onderscheid zou willen maken, kun je zeggen dat de klassieke hermeneutiek de bezinning is op de exegese en op de leesregels waarmee je tot een exegese komt. Nieuwe hermeneutiek is kritische reflectie op het verstaan van de Schrift. Daarin spelen lezen, interpreteren en het toe-eigenen van communicatieve acties en processen een rol.⁵⁷ De nieuwe hermeneutiek vraagt terecht om verantwoording van de keuzes die je hebt gemaakt bij de exegese.

Er is ook een vorm van hermeneutiek waarbij de lezer zelf in de Bijbel mag lezen wat hij of zij wil, net zoals iedereen iets anders kan en mag zien in een modern kunstwerk. Dat wordt filosofische hermeneutiek genoemd. Zo wordt de Bijbel op dit moment beslist niet gelezen, maar er is wel angst dat het zover komt.

In de bezinning op man/vrouw en ambt speelt hermeneutiek wel een rol, maar niet langs de scheidslijn oude en nieuwe hermeneutiek. Het gaat erom dat je op een verantwoorde manier hermeneutisch bezig bent geweest. Dat kun je niet van tevoren vaststellen, maar pas achteraf. In hoofdstuk 6 laten we zien dat ook met meer aandacht voor kritische reflectie op het verstaan van de Schrift het mogelijk is om tot een betrouwbare exegese te komen.

De Bijbel gaat over zijn eigen uitleg

Het blijkt dat er meerdere plausibele exegeses naast elkaar kunnen bestaan. Dat is best spannend: ligt dat aan de Bijbel of aan de lezer? De generale synode van Ede (2014) sprak uit dat beide zienswijzen – vrouwen mogen geen en vrouwen mogen wel een ambt bekleden – op grond van de Bijbel mogelijk zijn.

De kerk, de traditie of de confessie (belijdenis) mogen de uitleg van de Schrift niet vastleggen, maar de kerk moet wel op grond van exegese besluiten nemen met het oog op de kerkelijke praktijk. Luther zei: de Bijbel heeft geen uitleggende instantie naast zich nodig. Dat was zijn antwoord op de rooms-

⁵⁷ Bruijne, A.L.Th de, *Gereformeerde hermeneutiek vandaag*, Barneveld: Vuurbaak, 2017, p. 22.

katholieke kerk, die uitsprak dat zij bepaalde wat het Woord zei. Luther en de latere protestanten zeiden het omgekeerde: het Woord bepaalt wat de kerk zegt. Dat is ook wat wij geloven en belijden (vgl. Nederlandse Geloofsbelijdenis, art. 5).

Verschillende mensen die oprecht zeggen dat alleen de Bijbel doorslaggevend is voor wat we in de kerk doen, kunnen verschillende standpunten hebben. In 2 Petrus 1:20-21 zegt de apostel: 'Besef daarbij (dat wil zeggen, bij het aandacht geven aan de woorden van de profeten) vooral dat geen enkele profetie uit de Schrift een eigenmachtige uitleg toelaat, want nooit is een profetie voortgekomen uit menselijk initiatief: mensen die namens God spraken werden daartoe altijd gedreven door de heilige Geest.' Eigenmachtig betekent: los van de rest. Je mag geen enkele tekst kunstmatig losmaken uit het geheel van de Bijbel, want er is maar één auteur. Doe je dat wel, dan kun je die tekst iets heel anders laten zeggen dan wat er bedoeld wordt.

De Bijbel is duidelijk, dat is een geloofsprincipe. Evenzeer geldt dat de duidelijkheid van de Bijbel een kritisch principe is: de Bijbel is duidelijk voor mij, maar ook voor de ander. Ik moet altijd bereid zijn te luisteren en mijn opvattingen en uitgangspunten ter discussie stellen. De heilige Geest kan de Bijbel werkelijk duidelijk maken. Hij leidt ons in de waarheid. Daarbij schakelt hij mensen in. Wij moeten ons geduldig inspannen om altijd weer de Bijbel te lezen en te proberen haar te begrijpen.

Bijbel en cultuur

De Bijbel bevat het evangelie voor alle tijden en alle plaatsen, maar is in haar vorm bepaald door de tijd en cultuur waarin zij gepresenteerd werd. Een voorbeeld daarvan, al eerder genoemd, is dat de cultuur van vrijwel alle oud-Oosterse landen sterk patriarchaal was. Deze cultuur werkte door in de Grieks-Romeinse wereld en zo in de nieuwtestamentische teksten. De ongelijkwaardigheid van man en vrouw, vrouwelijke achterstelling en vrouwonvriendelijkheid die dat met zich meebracht, vormde het culturele klimaat van de nieuwtestamentische tijd.

In zijn geduld koos God ervoor om met zijn genadige herstelwerk bij die cultuur aan te sluiten, met als gevolg dat ook de samenleving van zijn volk sterk door het patriarchaat gekleurd is. Dat wil niet zeggen dat het patriarchaat met alle consequenties voor de man-vrouwverhoudingen een voorschrift is van God voor alle tijden en plaatsen. Anders gezegd, dat God en zijn Bijbelschrijvers zich aanpassen aan de gangbare cultuur maakt de neerslag daarvan in de Bijbel nog niet normatief.

Bijbel en vertaling

De Bijbel is in het Hebreeuws, Grieks en Aramees geschreven in een tijd die niet de onze is. Om de taal ervan goed te begrijpen, moet er niet alleen vertaling van woorden en zinnen plaatsvinden. Ook de tijd waarin de oorspronkelijke tekst geschreven is, moet verdisconteerd worden. 'Dit verplicht ons nu om in gedachten terug te reizen naar die tijd.'⁵⁸

Naast de taal spelen onder andere kennis van de topografie, geografie, de cultuur en zelfs flora en fauna een rol bij het verstaan van de Schrift. Evenals de historische en literaire context.⁵⁹ Voorzichtig zijn we met bronnen en gegevens van buiten de heilige Schrift. Die kunnen ons helpen bij het verstaan van de Schrift, maar zijn altijd secundair van betekenis. 'Het kan niet over de waarheid en waarde van de Heilige Schrift met wat zij zegt, beslissen en uitsluitsel geven.'⁶⁰ Duidelijk is dat die gegevens nooit boven of naast de Schrift staan.

Schriftgezag

Als bepaalde teksten en Bijbelse noties nu anders uitgelegd worden dan voorheen, rijst onvermijdelijk de vraag naar het gezag van de heilige Schrift: luisteren we met deze nieuwe uitleg oprecht en

⁵⁸ Bruggen, J. van, *Het lezen van de Bijbel, een inleiding*, Kampen: Kok 1995, p. 78.

⁵⁹ Bruggen, J. van, *Het lezen van de Bijbel, een inleiding*, Kampen: Kok 1995, p. 78-88.

⁶⁰ Greijdanus, S., *Schriftbeginselen ter Schriftverklaring*, Kampen: Kok 1946, p. 126.

eerbiedig naar wat God zelf ons in zijn Woord openbaart, of geven we er, oneerbiedig gezegd, onze eigen draai aan?

Gods Woord kan niet zonder het 'vertolken' van de boodschap van Gods Woord. Er moet altijd een bepaalde afstand worden overbrugd wanneer de Schriften worden uitgelegd.⁶¹ Jezus doet dat ook als hij de Schriften opent voor de Emmaüsgangers (Lucas 24:27). De uitleg van de Schrift is gericht op het verstaan van Gods Woord en op het geloof. Jezus vraagt dan ook aan de Emmaüsgangers: 'Hebt u dan zo weinig verstand en bent u zo traag van begrip dat u niet gelooft in alles wat de profeten gezegd hebben?' (Lucas 24:25).

Belangrijk is de hechte relatie tussen het gezag en het vertolken van de Schrift. De kerk heeft zich door het principe dat de Schrift haar eigen uitlegger is niet laten weerhouden om belijdenisgeschriften op te stellen.

Vrijheid van exegese

Omdat de Schrift haar eigen uitlegger is, bestaat er in de kerken altijd een mogelijkheid van nieuwe bezinning. De beslissing in nieuwe vragen kan alleen vanuit het getuigenis van de Schrift zelf doorzichtig en legitiem worden. Die nieuwe bezinning kan worden omschreven als vrijheid van exegese.⁶² Dat wil zeggen dat we met een nieuw, actueel vraagstuk teruggaan naar de Schrift zelf en haar in alle eerbied opnieuw gelovig proberen te verstaan. Dat verstaan van de Schrift doen we samen, op een doorzichtige en legitieme manier. Abraham Kuyper noemt vrijheid van exegese een plicht tegenover het confessionele leven van de kerk en hij wil de vrijheid van exegese niet missen. 'Deze volstrekte vrijheid is bovendien onmisbaar, zal de Theologie haar plicht jegens het confessionele leven der Kerk kunnen nakomen.'⁶³ Hij wil de vrijheid van exegese handhaven opdat de kerk 'niet bij het water in de kruik ga leven, en zich late afsnijden van de Fontein waaruit dat water genomen was.'⁶⁴

Komen we vanuit die vrijheid van exegese tot een nieuwe interpretatie, dan is het Schriftgezag niet in het geding. We hebben te maken met verschillen in *interpretatie* van de Schrift tussen mensen die allemaal het gezag van de Schrift erkennen en zich naar eer en geweten beroepen op Bijbelteksten en op de Bijbel als geheel. In die interpretatie worden historische en culturele argumenten meegewogen.

De vraag naar wat gezaghebbend is, is van alle tijden en wordt bij allerlei ethische vraagstukken gesteld. Dat was al zo in het Jodendom, waar men over allerlei zaken van mening mocht verschillen, maar het over de Joodse wet eens moest zijn. Voorbeelden uit het Nieuwe Testament zijn er ook. Het bekendste voorbeeld is de discussie tijdens het apostelconvent in Jeruzalem (Handelingen 15). Vaak was het een zoektocht naar de juiste invulling van een christelijk leven. Recentere voorbeelden van ethische heroverweging betreffen de legitimiteit van slavernij en apartheid en de visie op de plaats van de vrouw in de maatschappij. Steeds ging de kerk met die vragen terug naar de Schrift en ging verandering met veel pijn gepaard. Steeds werd ook de vraag naar het gezag van de Schrift gesteld en beantwoord.

De Bijbel is geen 'kruik', maar een 'fontein' van waaruit we het handelen van de Vader, de Zoon en de heilige Geest voor alle tijden mogen zien en geloven. Wij mogen ons beroepen op de belofte: de Geest van de waarheid zal jullie, wanneer hij komt, de weg wijzen naar de volle waarheid. Hij zal niet namens zichzelf spreken, maar hij zal zeggen wat hij hoort en jullie bekendmaken wat komen gaat. Door jullie bekend te maken wat hij van mij heeft, zal hij mij eren' (Johannes 16:13,14). Deze belofte is in eerste instantie voor de apostelen maar in tweede instantie ook voor hen die door hun verkondiging in Jezus geloven (Johannes 17:20).

⁶¹ Berkouwer, G.C., *Dogmatische Studiën, De Heilige Schrift I*, Kampen: Kok, 1966, p.142.

⁶² Berkouwer, G.C., *Dogmatische Studiën, De Heilige Schrift I*, Kampen: Kok, 1966, p. 202.

⁶³ Kuyper, A., *Encyclopedie der Heilige Godgeleerdheid, algemeen deel*, Amsterdam: 1894, p. 544.

⁶⁴ Kuyper, A., *Encyclopedie der Heilige Godgeleerdheid, algemeen deel*, Amsterdam: 1894, p. 545.

Conclusie

Gods Woord is divers en opent allerlei perspectieven. Het is het levende Woord voor alle tijden. Die diversiteit aan teksten en perspectieven moeten we niet wegpoetsen of bagatelliseren. Ze laten ons de veelkleurigheid zien van Christus en zijn verlossing. Wij zijn ontvangers van de openbaring van Gods heil dat zich op onvoorstelbare wijze telkens weer opnieuw ontsluit.

6. Zwijgteksten

Samenvatting vooraf

In de loop der jaren heeft een aantal teksten uit de brieven van Paulus de naam ‘zwijgteksten’ gekregen. Het gaat om 1 Korintiërs 14:34-35 en 1 Timoteüs 2:11-15. Ze worden vaak te berde gebracht bij de bezinning op man/vrouw en ambt. De naam die deze teksten gekregen hebben, werkt echter beperkend, alsof het alleen zou gaan over de vraag of naast mannen ook vrouwen een ambt mogen bekleden. De naam die ze gekregen hebben, maakt het moeilijk om ze los van die discussie te lezen, terwijl het nog maar de vraag is of deze woorden van Paulus daar wel een rol in spelen.

In 1 Korintiërs schrijft Paulus hoe het er in de gemeente van Korinte aan toe moet gaan. Toegespitst op ons onderwerp rijst dan de vraag: vindt hij dat de vrouwen in die gemeente moeten zwijgen en zo ja, wat houdt dat dan precies in? Pas als je die vragen beantwoord hebt, kun je gaan overwegen wat deze teksten voor ons vandaag de dag betekenen.

In de eerste brief die Paulus aan Timoteüs stuurt, geeft hij hem adviezen. En ook hier moet je je afvragen: welke adviezen precies, en zijn die adviezen ook voor ons nu richtinggevend? Daarom zullen we in dit hoofdstuk nauwkeurig nagaan wat Paulus schrijft in 1 Korintiërs 14 en in 1 Timoteüs 2.

In dit hoofdstuk beperken we ons dus tot een aantal teksten die ‘zwijgteksten’ zijn gaan heten, ook omdat kerken de generale synode van Goes nadrukkelijk om aandacht voor die teksten gevraagd hebben. De onderbouwing van de man/vrouw en ambtbesluiten leunt echter niet slechts op losse Bijbelteksten. Dat mag uit het geheel van dit rapport duidelijk worden.

Over Paulus en de Korintiërs

Paulus schreef een brief, blijkt uit de aanhef. Dat is goed om tot je door te laten dringen: het is geen profetie, geen wettekst, maar een brief. En wel aan de gemeente van Korinte, een Griekse havenstad. Tegelijk is het meer dan zomaar een brief. Het is namelijk één van de boeken van het Nieuwe Testament (vgl. art. 4 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis).

De eerste brief aan de Korintiërs is de eerste brief die bewaard is gebleven, niet de eerste die Paulus aan de gemeente aldaar gestuurd heeft (1 Korintiërs 5:9). Als Paulus in Efeze is (1 Korintiërs 16:8), hoort hij van de huisgenoten van Chloë dat er problemen zijn in de gemeente van Korinte (1 Korintiërs 1:11). Dat is onder andere de aanleiding tot het schrijven van de eerste bewaarde brief. Een andere aanleiding is dat de gemeente allerlei vragen bij Paulus heeft aangekaart.⁶⁵

Na de brief die wij 1 Korintiërs noemen, en die dus eigenlijk zijn tweede brief is, schrijft Paulus weer een brief die niet bewaard is gebleven (2 Korintiërs 2:4). Zijn laatste en vierde brief kennen wij als de tweede brief aan de Korintiërs. In dit hoofdstuk richten we ons op de eerste bewaarde brief.

1 Korintiërs als geheel

De passage die een rol speelt in de man/vrouw en ambtbezinning staat in 1 Korintiërs 14:27-40. We gaan daar verderop in dit hoofdstuk dieper op in, maar het is belangrijk om het geheel van de brief bij die bespreking niet uit het oog te verliezen.

Paulus schrijft over partijvorming, overspel en over elkaar voor de wereldlijke rechter te brengen. Hij heeft daarover gehoord van de huisgenoten van Chloë (1 Korintiërs 1:11). De vragen die de gemeente aan Paulus heeft voorgelegd, behandelt hij vanaf hoofdstuk 7 (1 Korintiërs 7:1). Dan gaat het over het huwelijk, het eten van offervlees, bidden, profeteren, de maaltijd van de Heer en over de verhouding tussen verschillende gaven, profeteren, spreken in talen. Hij schrijft daarna nog over de opstanding en zijn reisplannen en sluit af met een groet.

⁶⁵ Anderson, R.D., *1 Korintiërs, Orde op zaken in een jonge stadskerk*, (CNT), Kampen: 2008.

De brief is dus een reactie op informatie van de huisgenoten van Chloë en een antwoord op de vragen van de gemeente. Bij het lezen van 1 Korintiërs 14 is het van belang dat Paulus in 1 Korintiërs 11 al schreef dat vrouwen ook profeteerden. Op grond van die passage kun je 1 Korintiërs 14 niet opvatten als een totaalverbod op profeteren door vrouwen. 1 Korintiërs 11 behoort niet tot de groep teksten die we zwijgtteksten noemen.

1 Korintiërs 14:26-40

In 1 Korintiërs 14:26-40 geeft Paulus praktische richtlijnen voor hoe de gemeente moet omgaan met klanktaal en profetie. In dat kader staan vers 34 en 35. Voor de gemeenteleden in Korinte waren die twee verzen niet de kern van deze passage. Dat kun je zien doordat vers 36 aansluit op vers 33. De verzen 34 en 35 lijken een tussenopmerking. Het zou kunnen zijn dat Paulus nadat hij klaar was met zijn instructies deze opmerking eraan toegevoegd heeft. In een aantal handschriften staan de verzen 34 en 35 dan ook na vers 40.

Paulus gaat vanaf vers 26 in op de concrete betekenis van zijn eerdere instructies voor de samenkomsten van de gemeente in Korinte. Hij had in 1 Korintiërs 11 namelijk gezegd dat iedereen iets mag bijdragen, dus mannen en vrouwen. Paulus noemt nu voorbeelden van wat mensen aandragen: een lied, een onderwijzing, een openbaring, een uiting in klanktaal of de uitleg daarvan. Hij geeft als criterium: laat datgene wat aangedragen wordt, tot opbouw van de gemeente zijn. En in vers 27-33 maakt hij dat concreet, zo concreet dat we het haast voor ons kunnen zien.

Er mogen in de samenkomst maar twee of drie mensen tegelijk spreken of profeteren, terwijl hij eerder wel allen opriep om te profeteren (1 Korintiërs 14:1,12 en 39). Als iemand in klanktaal spreekt, móet er uitleg gegeven worden; anders moet die persoon zwijgen. Dat is geen absoluut zwijgegebod, maar berust op het eerder genoemde criterium: is het opbouwend voor de gemeente? Ook profeteren mag door twee of hooguit drie mensen tegelijk gebeuren. Anderen moeten de profetie vervolgens beoordelen. Op grond waarvan? Te denken valt aan het principe uit 1 Korintiërs 12:3 'Jezus is Heer', en wat gezegd wordt over valse profeten in Matteüs 7:15-23. Denk ook aan wat Johannes schrijft in 1 Johannes 4:1-6. 'De Geest van God herkent u hieraan: iedere Geest die belijdt dat Jezus Christus als mens gekomen is, komt van de Geest' (1 Johannes 4:2).

Ook bij het beoordelen van profetie gaat het om de opbouw van de gemeente, en alles moet in goede orde verlopen. Als tijdens het profeteren iemand die nog zit wil interrumpen, zal de spreker zwijgen en de ander eerst het woord geven. Het lijkt erop dat de spreker het woord niet wordt ontnomen maar dat iemand die in de zaal zit het woord krijgt. Hoe iemand kenbaar maakt dat hij/zij wil spreken, staat er niet bij.

Vers 30 wordt niet bij de 'zwijgtteksten' gerekend, maar dat is het in feite wel. Paulus zegt hier als het ware: je bent niet de enige die de gave van de Geest heeft. Verabsoluteer je gave dus niet en houd op gepaste tijd je mond.

Iedereen die de gave van de profetie heeft, mag profeteren (1 Korintiërs 14:5,24 en 26). Vers 31 voegt daar een aanwijzing voor de samenkomsten aan toe: doe het een voor een, zodat ieder kan worden onderwezen en bemoedigd. De goede orde en de vrede moeten niet verstoord worden. Om die reden gaat Paulus verder: 'En wie profeteert, heeft macht over zijn geest' (vers 33). Dus bij profeteren tijdens samenkomsten houd je jezelf onder controle, in tegenstelling tot de heidense wijze van profeteren, waarbij profeten in extase raakten. De heilige Geest neemt bij gelovigen de controle over de eigen geest niet over.

Klanktaal moest door een ander worden uitgelegd. Niet in extase raken zou kunnen betekenen dat er verstaanbaar gesproken moest worden. Je krijgt bij het lezen van deze verzen de indruk

dat de Korintiërs een hoge dunk hadden van zichzelf, want Paulus schrijft even verderop: 'Heeft het woord van God zich soms verspreid vanuit uw gemeente?' Met die opmerking sluit vers 36 aan op vers 33. Het gaat hier namelijk niet over vrouwen (vers 34-35), maar over de gaven van de Geest (vers 26-33). De Korintiërs wilden de voorschriften van Paulus naast zich neer leggen, terwijl in alle andere gemeenten de mensen zich eraan hielden.

De opmerking van Paulus in vers 36 is al best scherp van toon. In vers 37 doet hij er nog een schepje bovenop. Het lijkt een harde confrontatie die uitloopt op een uitspraak van de Heer. In de woorden van Paulus klinkt door: hou je geen rekening met de ander, dan wordt met jou ook geen rekening gehouden. Bij de uitspraak van de Heer zou je kunnen denken aan Matteüs 7:21,23. De passage sluit af met een korte samenvatting van het voorgaande in vers 39 en 40: 'Kortom, broeders en zusters, streef ernaar te profeteren en verhinder niet dat er in klanktaal gesproken wordt. Alles moet op gepaste wijze en in goede orde gebeuren.' En bij al het spreken in de gemeente geldt als criterium dat het opbouwend moet zijn.

1 Korintiërs 14:34-35

Dan nu de passage die 'zwijgttekst' genoemd wordt: 'Vrouwen moeten gedurende uw samenkomsten zwijgen. Ze mogen niet spreken, maar moeten ondergeschikt blijven, zoals ook in de wet staat. Als ze iets willen leren, moeten ze het thuis aan hun man vragen, want het is een schande voor een vrouw als ze tijdens een samenkomst spreekt.'

Deze verzen staan in de context van het beoordelen van profetie en het bestrijden van wanorde. In de omringende verzen staan geen andere beperkingen voor profetisch sprekende mensen. In 1 Korintiërs 11 is al genoemd dat ook vrouwen profeteren (1 Korintiërs 11:5). Voor de Korintiërs was meteen duidelijk wat Paulus in 14:33-34 bedoelde. Paulus geeft instructies en motiveert die ook. Vrouwen moeten ondergeschikt blijven, zoals in de wet staat. Dat ondergeschikt kun je zonder de bedoeling van Paulus geweld aan te doen opvatten als 'zich schikken'. Vergelijk dat met gemeentelieden vandaag de dag die zich schikken en niet van alles door de kerk roepen tijdens de preek.

De verwijzing naar de wet (vers 34) is bijzonder omdat er geen wet is waarin dit staat. Sommigen denken dat Paulus verwijst naar Genesis 3:16, maar die woorden hebben niet de kracht of status van wet. Het ligt meer voor de hand dat Paulus hier aansluit bij wat de Grieken toen voor beeld hadden bij het woord wet. Bij 'wet' dachten de Grieken aan een gewoonte of conventie, wat van oudsher gebruikelijk is, al dan niet vastgelegd.⁶⁶

De context en de woorden die Paulus gebruikt, geven alle ruimte om 1 Korintiërs 14:33 en 34 als volgt te lezen: jullie vrouwen moeten zich in de samenkomsten vrijwillig buiten het gediscussieer houden. Ze moeten zich schikken, zoals gebruikelijk is. Als ze iets willen vragen, moeten ze het thuis vragen, want het staat lelijk als ze dat in de gemeente doen.

Paulus adviseert Timoteüs

Een volgende tekst die onder de zwijgtteksten wordt gerekend, vinden we in 1 Timoteüs 2:11-13. Ook hier is het van belang om aandacht te besteden aan de aard van de tekst zelf en aan de context waarin hij staat.

De apostel Paulus schrijft een brief aan Timoteüs (1 Timoteüs 1:1,2). Anders dus dan veel brieven van Paulus is dit geen gemeentebrief, maar een brief voor een medewerker. De brief is te beschouwen als

⁶⁶ Dorland, P., *Ambtsdrager M/V, Mogen vrouwen een kerkelijk ambt bekleden*, Soest: 2013.

interne correspondentie.⁶⁷ De brief is gericht aan Timoteüs, de voorganger van de jonge gemeente in Efeze. Hij heeft als taak om de gemeente in goede banen te leiden. Omdat Paulus zelf niet meer in de stad is, geeft hij zijn instructies per brief.

De gemeente van Efeze loopt gevaar. Er zijn mensen die een afwijkende leer onderwijzen. Zij worden met naam en toenaam genoemd (1 Timoteüs 1:20). De waarschuwingen tegen dwalingen en mensen die dwalen omlijsten de brief.⁶⁸ Na de voor die tijd gebruikelijke aanhef begint Paulus meteen over de dwalingen die de gemeente bedreigen. De brief wordt afgesloten met een gedeelte over mensen die dwalen. Het middendeel van de brief bestaat uit aanwijzingen die bestemd zijn voor Timoteüs, maar die krijgt hij met het oog op de gemeente. Het gedeelte waarin de zogeheten zwijgtteksten staan, hoofdstuk 2:8-15, bevat regelgeving wat betreft het gemeentelven en de omgang met elkaar.

Hoofdstuk 2, waarin Paulus Timoteüs instrueert, begint met een oproep: 'Allereerst vraag ik dat er voor alle mensen gebeden wordt, dat er smeekbeden, voorbeden en dankgebeden voor hen worden uitgesproken. Bid voor alle koningen en gezagsdragers, opdat we rustig en ongestoord kunnen leven, in alle vroomheid en waardigheid. Dat is goed en welgevallig in de ogen van God, onze redder, die wil dat alle mensen worden gered en de waarheid leren kennen' (1 Timoteüs 2:1-3).

De instructies die Paulus vanaf vers 8 geeft, staan niet los van deze oproep. Je kunt die oproep zien als de motivatie voor die instructies. De gebedshouding van de mannen en het kledingvoorschrift voor de vrouwen zijn dienstbaar aan het plan van God, die wil dat alle mensen gered worden en de waarheid leren kennen.

Paulus zegt dat hij wil dat dat in iedere samenkomst geldt. Over wat er precies met 'iedere samenkomst' wordt bedoeld, bestaat verschil van mening: betekent het 'overall' of 'in alle samenkomsten, waar die ook zijn?'⁶⁹ Hoe dan ook, vrouwen moeten zich ingetogen, met wijsheid, weten te gedragen. Niets wijst in deze context op een onderschikte positie van de vrouw.

Er staat: 'Een vrouw dient zich gehoorzaam en bescheiden te laten onderwijzen; ik sta haar dus niet toe dat ze zelf onderwijst of gezag over mannen heeft; ze moet bescheiden zijn. Want Adam werd als eerste geschapen, pas daarna Eva. En niet Adam werd misleid, maar de vrouw; zij overtrad Gods gebod. Ze zal worden gered doordat ze kinderen baart, als ze tenminste volhardt in het geloof, de liefde en een heilige, ingetogen levenswijze. Het is een waar woord' (1 Timoteüs 2:11-3:1a).

Paulus schrijft dat een vrouw zich 'gehoorzaam' en 'bescheiden' moet laten onderwijzen. Het is zinvol om hier naar het Grieks te kijken. Om te beginnen: het Griekse woord dat hier voor onderwijzen wordt gebruikt (*manthanein*), is het Engelse *to learn*, en niet *to teach*. In het Nederlands gebruiken we in beide gevallen *leren*, maar het gaat in vers 11 dus over het leren van een leerling, over studeren en deelnemen aan het leerproces.

Dat leren dient vervolgens gehoorzaam en bescheiden te gebeuren. 'Gehoorzaam' is de vertaling van het Griekse *hêsuchia*. Dat woord duidt op een rust die van binnenuit komt. Op andere plaatsen in zijn brieven gebruikt Paulus ditzelfde woord om gemeenteleden tot rust te manen (vgl. 1 Tessalonicenzen

⁶⁷ Houwelingen, P.H.R. van, *Timoteüs Titus, 'Pastorale instructiebrieven'*, (CNT), Kampen: 2009.

⁶⁸ Houwelingen, P.H.R. van, *Timoteüs Titus, 'Pastorale instructiebrieven'*, (CNT), Kampen: 2009.

⁶⁹ Holwerda, D., *De Schrift opent een vergezicht*, Franeker: 2019, p. 660 'Het lijkt mij het meest waarschijnlijk, dat Paulus ook in 1 Tim. 2,8 bedoelt 'elke (vaste) gebedsplaats'

Dorland, P., Ambtsdrager M/V, *Mogen vrouwen een kerkelijk ambt bekleden?*, Soest: 2013, p. 49 'Een ander bezwaar is dat de Griekse uitdrukking voor 'op iedere plaats' geen aanleiding geeft om aan samenkomsten te denken

4:11 en 2 Tessalonicenzen 3:12). 'Bescheiden' is de vertaling van het Griekse *hupotachè*. Dat woord duidt op onderschikking. Paulus dringt aan op een houding die nodig is bij het leren, het ontvangen van onderwijs. Het ontvangen van onderwijs staat centraal. Daarbij past geen geldingsdrang en geen betweterige houding. Het gaat niet over onderschikking die in de schepping gelegd zou zijn, maar over acceptatie van de positie van de leerling: neem een lerende, dat wil zeggen ontvangende houding aan. Net als bij het bidden met opgeheven handen moet de uiterlijke houding een weerspiegeling zijn van het innerlijk.

In vers 12 snijdt Paulus een volgend, zij het verwant onderwerp aan. In de Nieuwe Bijbelvertaling staat daar: 'Ik sta haar dus niet toe dat ze zelf onderwijst of gezag heeft over mannen.' Die weergave kan ons op het verkeerde been zetten. In het Grieks is het verband tussen vers 11 en 12 namelijk veel minder aanwezig dan in het Nederlands. Het woordje 'dus' ontbreekt, en 'haar' verwijst niet terug naar 'de vrouw' in vers 11; Paulus schrijft in vers 12 opnieuw 'de vrouw'. Ten slotte wordt voor 'onderwijst' in vers 12 een ander Grieks woord gebruikt, namelijk *didaskhein*, het Engelse *to teach*. Van onderwijs ontvangen door vrouwen wordt gezegd dat het gehoorzaam en bescheiden dient te gebeuren (vers 11). Van onderwijs geven door vrouwen wordt gezegd dat ze dat niet zelf mag doen en dat ze geen gezag over mannen mag hebben en bescheiden moet zijn (vers 12).

Van cruciaal belang is in vers 12 het Griekse woord *authentēin* (NBV: *zelf*). Een nauwkeurige uitleg is hier geboden, want dit vers speelt een grote rol in de man/vrouw en ambtbezinning. Het woord komt maar één keer voor in de Bijbel. We kennen het wel uit niet-Bijbelse Griekse teksten. In het klassieke Grieks heeft het woord een bijzondere betekenis: moordenaar, van oorsprong zelfs iemand die een (of alle) nabestaande(n) vermoordt. In het latere Grieks krijgt het de betekenis van dictatoriale heerser. Nog weer later verschuift de betekenis naar zelfbeschikking, zelf de zaken afhandelen, met de nadruk op zelf, los van een ander. Zo klinkt er in door dat iemand niet maar de baas is, maar eigen baas is, zonder aan een ander ondergeschikt te zijn.⁷⁰

Van belang is dus om ons ervan bewust te zijn welke aspecten het woord *authentēin* in zich heeft. Er wordt mee bedoeld: op eigen gezag, alleen en dus niet met anderen, en op eigen initiatief, niet op gezag of initiatief van anderen. Dat is de betekenis van vers 12: Paulus verbiedt eigenmachtig onderwijzende vrouwen, die optreden zonder anderen daarin te kennen of te raadplegen, of zonder verantwoording af te willen leggen. Dat zal te maken hebben gehad met de situatie in Efeze. Paulus geeft terloops een beeld van hoe het er in Efeze soms aan toeging (1 Timoteüs 5:11 en 2 Timoteüs 3:6,7). Mannen mogen in de kerk trouwens evenmin op eigen gezag handelen of het Woord verkondigen. Dat is tot op de dag van vandaag in de kerkorde geregeld (art.A2.2, A3.2, B6.3). Het gaat Paulus bij deze instructie ook om de goede naam en wellicht ook om de naam van de gemeente bij buitenstaanders (1 Timoteüs 3:7, 1 Timoteüs 5:14 en 1 Timoteüs 6:1).

De uitleg die vaak aan dit vers gegeven wordt, dat het om heersen of leidinggeven in zijn algemeenheid gaat, kun je dus niet uit het gebruikte Griekse woord *authentēin* afleiden. Als hij dat bedoelde, zou Paulus hoogstwaarschijnlijk voor een ander woord gekozen hebben, zoals op andere plekken in het Nieuwe Testament gebeurt (*archein*, *exousia*, *prohistania*). Paulus' woordkeus is van belang om te begrijpen wat Paulus Timoteüs duidelijk wilde maken. Het gaat niet om leidinggeven in zijn algemeenheid, maar ook niet in zijn algemeenheid om een vrouw die over een (willekeurige) man heerst. Het in vers 11 gebruikte '*hupotachè*' staat tegenover het '*autenteoo*' uit vers 12.⁷¹

⁷⁰ Holwerda, D., *De Schrift opent een vergezicht*, Kampen: Voorhoeve 1998, p. 682.

⁷¹ Holwerda, D., *De Schrift opent een vergezicht*, Franeker: 2019, p. 497 – 498 'Dan ziet er het er toch alleszins naar uit dat we tegenstelling 'in alle onderworpenheid leven' - 'authentēin' in 1 Tim. 2 precies zo op moeten vatten als in de Proclustekst; m.a.w. dat het in die Bijbeltekst gaat over een vrouw die zich aan de onderworpenheid van een vrouw vrijmaakt en haar dingen zelf gaat beslissen

Vervolg 1 Timoteüs 2: instructie en motivatie

In 1 Timoteüs 2:8-10 volgde, zoals we gezien hebben, op de instructie de motivatie. Hetzelfde gebeurt in vers 13 en 14: na de instructie over onderwijs geven volgt de motivatie. Daarvoor gebruikt Paulus een temporeel argument. De vraag is: moeten we dat lezen als een scheppingsorde en dus het einde van alle tegenspraak? Dat zou vreemd zijn als Paulus in één adem de zondeval erbij noemt. Tegen een 'zondevalsorte' spreken de Bijbel en de belijdenis zich uit (Ezechiël 18:20; NGB art. 15).

Paulus formuleert hier geen principe, maar weerlegt de argumenten die vrouwen aanvoerden in hun strijd om de macht. In vers 12 gaat het namelijk om eigenmachtig optreden. Niemand mag eigenmachtig optreden, ook de mannen niet. De vrouwen uit vers 12 hebben waarschijnlijk een andere ambitie. Opvallend is dat Paulus hier Eva bij haar naam noemt, want toen ze geschapen werd, droeg ze die naam nog niet. Een mogelijke verklaring waarom Paulus dat hier wel doet, is dat hij reageert op wat er in Efeze speelt. Het heeft er alle schijn van dat de vrouwen in Efeze zich op Eva beriepen. Daarom noemt Paulus hier onverwacht Eva, de moeder van alle levenden. Paulus wil aangeven dat vrouwen zich niet kunnen beroepen op Eva om de macht naar zich toe te trekken.

Paulus citeert Eva zelf in vers 14 (vgl. Genesis 3:13). Met andere woorden: vrouwen, jullie kunnen je wel beroepen op Eva, maar luister eens naar wat Eva er zelf over zegt. Paulus zet Adam en Eva tegenover elkaar. Dat past bij *authentiein*. In Efeze ging de vrouw de competitie aan met de man. Parafaserend staat er in vers 14: je kunt wel naar Eva wijzen als bewijs dat vrouwen de aangewezen personen zijn om te onderwijzen. De volgorde bij de schepping doorkruist die gedachte. Bovendien werd Eva een overtreedster, zoals ze zelf al zei. Terwijl ze beter had kunnen weten.⁷²

Als je vers 15 erbij betreft, wordt nog duidelijker dat Paulus aangeeft dat het beroep dat de vrouwen in Efeze op Eva deden geen hout snijdt. In vers 15 zegt Paulus namelijk hoe het wel zit. Dat vers hoort niet meer bij de motivering van vers 12, maar sluit wel aan bij dit gedeelte. De vrouwen lijken de stap te zetten van Efeze naar Genesis. Paulus zet de stap van Genesis naar Efeze: 'Ze zal worden gered doordat ze kinderen baart, als ze tenminste volhardt in het geloof, de liefde en een heilige, ingetogen levenswijze' (1 Timoteüs 2:15).

Het is een opvallende zin, temeer daar in het Grieks het begin van de zin in het enkelvoud staat en de tweede helft in het meervoud. De meeste Bijbelvertalingen geven dit niet zo weer. De Naardense Bijbel wel: 'Maar door het baren van kinderen zal zij worden gered, indien zij blijven in trouw geloof, en liefde en heiliging gepaard met bezonnenheid.'

Alle handschriften hebben deze enkelvoud/meervoudconstructie, die hoogstwaarschijnlijk in het Grieks van toen gangbaar was. Er is maar één vrouw op de hele wereld die haar redding te danken heeft aan het krijgen van kinderen, en dat is Eva. Naar haar verwijst het eerste deel van de zin, in het enkelvoud. Het tweede deel van de zin, in het meervoud, gaat over de vrouwen die in vers 12 genoemd worden. Zij mogen door het evangelie dat Timoteüs brengt gered worden. Zij worden gered door het geloof dat in liefde werkt. Die houding lijkt in niets op de houding die ze in Efeze laten zien.

Ten slotte: 'Het is een waar woord' (1 Timoteüs 3:1a). Dat is een formulering die altijd wordt gebruikt als bevestiging van het voorgaande als er over redding wordt gesproken. Dat is inderdaad het geval in 2:15.

zonder haar man er in te kennen; en niet over een vrouw die over een (willekeurige) man heerst. Vgl. 1 Tim. 2:8-15 en Titus 2: 1-10. Deze vergelijking ondersteunt de conclusie van Holwerda.

⁷² Dorland, P., *Ambtsdrager M/V, Mogen vrouwen een kerkelijk ambt bekleden?*, Soest: 2013.

Nota bene: zwijgtteksten en actief kiesrecht

De generale synode van Ommen (1993) nam een besluit over het actieve kiesrecht in de gemeente. Artikel 24, besluit 3, grond 1d onder dat besluit zou je zo kunnen lezen dat het vrouwen niet gegeven is om ouderling/predikant te worden. Maar de GS Ommen heeft in die gronden de exegese van de teksten uit 1 Korintiërs 11 en 14 en 1 Timoteüs 2 niet voor altijd vastgelegd. Dat is ook niet de taak van een synode. Zij neemt op grond van een exegese besluiten met het oog op de kerkelijke praktijk, maar legt geen exegese vast (zie ook Acta GS Berkel en Rodenrijs (1996), art. 29, besluit 3, grond 2).

Conclusie

De generale synode van Meppel (2017) besloot dat er Bijbels gezien ruimte is om vrouwen toe te laten tot de ambten. In de overwegingen die tot dat besluit leidden, zijn de zogeheten zwijgtteksten niet buiten beschouwing gelaten.⁷³ In de gronden is een bespreking of exegese van deze teksten echter niet terug te vinden. Dat heeft tot de nodige verwarring geleid. Met name met de zinsnede dat deze twee teksten 'te zeer omstreden' zouden zijn om vrouwen categorisch uit te sluiten van het leer- en regeerambt is de indruk gewekt dat ze geen rol hebben gespeeld. Om die reden geeft dit rapport uitgebreid aandacht aan 1 Korintiërs 14 en 1 Timoteüs 2. We willen hier laten zien: het is Bijbels gezien verantwoord om deze teksten op deze manier te lezen. We leggen deze mogelijke exegese voor aan de kerken en bidden of de heilige Geest aan ons de wijsheid wil geven die nodig is om samen Gods Woord te verstaan. Het is onze overtuiging dat de synode van Meppel op basis van een verantwoorde manier van Bijbellezen besloten heeft om de ambten open te stellen voor vrouwen.

⁷³ Zie voor een overzicht van al het materiaal dat bijgedragen heeft aan deze besluiten het overzicht op <https://www.onderwegonline.nl/vrouw-in-het-ambt>

Bijlage

1. ‘Het staat er toch gewoon?’

Samenvatting vooraf

‘Het staat er toch gewoon?’ Deze reactie van Bijbellezers op het onderwerp man/vrouw en ambt is op zichzelf heel begrijpelijk. Al lezend in de Bijbel kun je zomaar de indruk krijgen dat mannen er een belangrijker positie innemen dan vrouwen.

Wie zich verdiept in de Bijbel dient echter te beseffen dat deze in een hele andere tijd en de cultuur tot stand is gekomen dan waarin hij of zij vandaag leeft. Een secundaire positie van de vrouw spreekt vanuit de culturele context van de Bijbel vanzelf. Hoewel er in de Bijbel niet wordt opgeroepen tot directe revolutie tegen de bestaande sociale verhoudingen, wordt de vrouw binnen die context wel nadrukkelijk in bescherming genomen. Daarmee fungeert zij als tegenkracht met waarneembare impact op de concrete positie van vrouwen.

Inleiding

Hoofdstuk 1 liet zien dat de verhouding tussen man en vrouw bij de schepping gekenmerkt werd door gelijkwaardigheid, onderscheid en eenheid. Met de strafaankondiging van God na de zondeval kwam het tot overheersing van de vrouw door de man. Sindsdien werkt God ‘met langzame haast’ aan herstel van de goede verhoudingen tussen man en vrouw.

Daarmee is nog niet alles gezegd. Er is ook sprake van een cultuur waarin de man-vrouwverhoudingen zich hebben genesteld. Het heil kent een geschiedenis. Wat betekent dat voor het lezen en uitleggen van de Bijbel over dit onderwerp? Bij verandering van inzicht vragen mensen zich af: hoe kan het dan dat we het altijd anders hebben gelezen? En je kunt er toch niet omheen dat Jezus alleen mannelijke apostelen aanstelde, en Paulus alleen mannelijke oudsten?

I. Bijbel en context

Een bekende leesregel voor de Bijbel is dat je deze ‘contextueel’ moet lezen. Wat daarmee bedoeld wordt, laat zich gemakkelijk illustreren aan de hand van het voorbeeld van de plaats van de aarde. Vijfhonderd jaar geleden dacht bijna iedereen dat de zon om de aarde heen draaide (geocentrisch wereldbeeld). Dat las men ook in de Bijbel: de aarde staat vast op een onwankelbaar fundament en op de aarde rust het hemelgewelf, waarboven zich de hemel der hemelen bevindt, de plaats waar de troon van God is gevestigd. Zon, maan en sterren volbrengen hun door God vastgestelde baan.

Dankzij mensen als Copernicus weten wij dat door de draaiing van de aarde om zijn as het alleen maar lijkt alsof zon, planeten en sterren om de aarde heen draaien, maar dat in werkelijkheid de aarde, evenals alle andere planeten, om de zon draait. Niet de aarde maar de zon staat dus centraal in het zonnestelsel (heliocentrisch wereldbeeld). Voor de kerk betekende deze ontdekking een cultuurschok. Maar recht doen aan de Bijbeltekst betekent er nadrukkelijk rekening mee houden dat God dit allereerst aan Israël heeft geopenbaard, dus in taal en termen van het oude Nabije Oosten en in relatie tot destijds verstaanbare beelden.

Het is in relatie tot die beelden dat God bevrijdend spreekt: contextueel. Dat wil zeggen dat hij tegelijk aansluit bij én ingaat tegen gangbare visies. Hij transformeert en overstijgt ze, en maakt het zo mogelijk zijn openbaring vanuit heel uiteenlopende achtergronden te verstaan en hem te dienen. Zo heeft zijn Woord vandaag in ons leven voluit zeggingskracht

Wat wil dat zeggen als het gaat over man-vrouwverhoudingen in het Oude en het Nieuwe Testament? We zullen ons moeten realiseren dat de HEER in Genesis 1-3 over het eerste mensenvolk vertelt en

over de schepping van de wereld en de mensheid. De daar getrokken grondlijnen aan het begin van wereld- en heilsgeschiedenis zijn van groot belang. Tegelijk moeten we ons bij het lezen realiseren dat hij dit allereerst openbaart aan het Israël van toen.

Genesis 1-3 mogen niet uit die context gehaald worden. Ze moeten literair, canoniek en ook cultureel in eerste instantie worden gelezen in samenhang met de verhalen over de huwelijken van de aartsvaders en de wetgeving over huwelijk en seksualiteit in Exodus, Leviticus en Deuteronomium.

'Het feitelijk antwoord op de vraag naar het gezag van de Bijbel blijkt in dit soort kwesties (afschaffing van de slavernij, een andere visie op armoede als sociaal onrecht, de visie op de plaats van de vrouw in samenleving en kerk, de visie op huwelijk, vruchtbaarheid, relaties, op lichamelijke en geestelijke beperking, op ecologie) te worden gegeven in een voortdurende wisselwerking tussen cultuur, context en Bijbel.'⁷⁴

Dit uitgangspunt leidt tot een opvallend perspectief op man-vrouwverhoudingen.

Allereerst: de Bijbelse teksten denken in eerste instantie helemaal niet vanuit het ene individu (de man) tegenover het andere (de vrouw). Beiden zijn samen naar Gods beeld geschapen, maar staan als 'de mens' en 'de levende' tevens voor een veel groter geheel, de mensheid. Dat blijkt uit hoe beiden worden genoemd, maar ook uit de manier waarop Genesis 5 en 1 Kronieken 1 het begin van de mensheid tekenen.

Wie dit leest in de context van de aartsvaderverhalen en de wetgeving ontdekt dat geen individu in Israël losgezien kan worden van zijn familie en van de 'vader', degene die daar het hoofd van is.

Wie bij het lezen deze context meeweegt, ziet hoe de culturele omgeving van de tekst erin meeklinkt. In de onveilige samenleving van de oudheid is het voor een individu nauwelijks mogelijk te overleven zonder te zijn ingebed in een groter geheel. Zeker de relatief zwakkeren als vrouwen en kinderen hebben de fysieke en economische bescherming van mannen en van een groter geheel nodig. Het 'huis van de vader' (en heel soms 'van de moeder', Genesis 24:28) biedt die bescherming, en als vanzelfsprekend staat daar een man aan het hoofd. OP die manier was Adam hoofd van het eerste gezin.

Vanuit die culturele context is in de Bijbel een secundaire positie van de vrouw echt een vanzelfsprekendheid, een vooronderstelling. En zo komt het dat die toen vanzelfsprekende secundaire positie in allerlei passages verondersteld wordt.

In onze tijd en cultuur leven we in een samenleving waarin de overheid en het rechtsbestel zo sterk functioneren dat vandaaruit veiligheid gegarandeerd kan worden. Van 'grootfamilies' is geen sprake meer, laat staan van een pater familias die met het oog op de veiligheid en het welzijn van alle betrokkenen het recht heeft mee te beslissen over bijvoorbeeld huwelijken en andere relaties.

Wij denken allereerst vanuit de individuele mens die naar Gods beeld is geschapen. Man en vrouw vormen nu samen een primaire sociale eenheid. Hun samenzijn is een individuele beslissing, al dan niet uitgesproken tegenover en ondersteund door een bredere sociale of kerkelijke omgeving. Vrouwen bekleeden op alle niveaus maatschappelijke posities. Christenen hebben daar terecht geen moeite mee.

Voor een goede beeldvorming staan hieronder een aantal tijd- en cultuurbepaalde verschillen op een rij betreffende de verhouding tussen mannen en vrouwen.

⁷⁴ Van den Brink, G., van der Kooij, C., *Christelijke dogmatiek*, Zoetermeer: 2012.

II. Verschil tussen Bijbelse en tegenwoordige tijd

Rolverdeling

In de tijd van de Bijbel

De vrouw wordt vooral als moeder gezien; het verlangen naar het moederschap staat centraal. Denk bijvoorbeeld aan de wanhoop van Lots dochters die hen ertoe aanzette bij hun vader kinderen te krijgen (Genesis 19:32), of de geweldige opluchting bij Rachel toen ze via een sluipweg toch nageslacht ontving (Genesis 30:3). De taak van de vrouw ligt in het baren en opvoeden van kinderen en het besturen van haar huis.

Lees Psalm 113: 'De onvruchtbare vrouw laat hij wonen in het huis, een vrolijke moeder van kinderen', en Psalm 128: 'je vrouw (zal zijn) als een vruchtbare wijnstok in het midden van je huis, je kinderen als jonge olijfbomen in een kring om je tafel'.

Tegenwoordig

Moederschap en huwelijk vormen voor de vrouw een keuzemogelijkheid.

Man en vrouw verdienen samen de kost en zorgen samen voor de kinderen.

Inclusiviteit

In de tijd van de Bijbel

De vrouw wordt niet bij haar eigen naam genoemd maar gezien en behandeld als verlengstuk van haar man. Noach - *met zijn vrouw* - en zijn zonen Sem, Cham en Jafet - *met hun vrouwen* - gingen de ark binnen (Genesis 7:13). Bij de uittocht uit Egypte zijn zeshonderdduizend *mannen* betrokken. De vrouwen en kinderen worden in deze volkstelling niet meegerekend (Exodus 12:37). Als Matteüs de impact van de wonderbare voedselvoorziening beschrijft, heeft hij het over: vijfduizend *man* (Matteüs 14:21). Dat vermeld wordt dat vrouwen en kinderen niet meegeteld zijn, doet hier niets aan af.

Tegenwoordig

Vrouwen vinden het niet prettig om gezien of voorgesteld te worden als alleen maar 'de vrouw van...', alsof ze zelf niet iemand is en geen eigen identiteit heeft. Als er vandaag geteld wordt, doen vrouwen en kinderen als gelijkwaardige individuen voluit mee. Ons land heeft ruim zeventien miljoen inwoners; ons kerkgenootschap telt ruim honderdtienduizend leden, iedereen meegerekend.

Ongelijkwaardigheid

In de tijd van de Bijbel

Vrouwen zijn ondergeschikt aan hun echtgenoot en hun wordt Sara, die haar man Abraham met 'heer' aansprak, als voorbeeld voorgehouden (1 Petrus 3:6).⁷⁵

Mannen spreken in het openbaar niet met vrouwen. Denk aan de verbazing van Jezus' leerlingen toen ze tot de ontdekking kwamen dat hij met een vrouw in gesprek verwickeld was (Johannes 4:27).

Als vrouwen een dochttertje hebben gebaard zijn ze twee keer zo lang (twee weken en 66 dagen) onrein als vereist is na de geboorte van een zoontje (één week en 33 dagen). De tegenwaarde van een mensenleven is voor een man bepaald op 50 sjekel zilver en voor een vrouw op 30 sjekel zilver (Leviticus 27).

Tegenwoordig

Het wordt als heel merkwaardig beleefd als vrouwen hun man vrijwillig met 'heer' aanspreken en hem als zodanig behandelen. Dat mannen uit andere culturen in ons land soms weigeren om vrouwen de hand te schudden, wordt als negatief en ongewenst beoordeeld, laat staan als ze zouden weigeren om met vrouwen te spreken.

⁷⁵ Zie hierbij verder de opmerkingen onder noot 72.

Verbond

In de tijd van de Bijbel

God sloot met Abraham zijn verbond. Hierbij gaf hij hem de opdracht om alle mannen en jongetjes te besnijden. Dat gold voor Abrahams eigen zonen, maar ook voor die van zijn slaven of voor die van vreemdelingen waren gekocht (Genesis 17:12)

Tegenwoordig

De doop, teken van het nieuwe verbond, wordt zowel aan jongens en mannen als aan meisjes en vrouwen bediend.⁷⁶

Polygamie

In de tijd van de Bijbel

Polygamie komt veel voor. Elkana had twee vrouwen (1 Samuël 1:2). Abraham drie (Genesis 16:1,3;25:1), Jacob vier (Genesis 29:30;30:9). Gideon had vele vrouwen (Rechters 8:30). Leven in een dergelijke relatie was in veel gevallen moeilijk en zwaar.

Tegenwoordig

Polygamie is in Nederland strafbaar.

Huwelijk en echtscheiding

In de tijd van de Bijbel

Een vader kan zijn dochter ten huwelijk weggeven of 'verkopen'. Kaleb beloofde: 'Wie Kirjat-Sefer veroverd, zal ik mijn dochter Achsa tot vrouw geven' (Jozua 15:16). De bruidegom betaalt voor zijn bruid een bepaalde som geld waarna zij zijn eigendom wordt en verplicht is om hem te gehoorzamen. Mannen kiezen hun vrouw ten huwelijk, maar omgekeerd niet. Alleen vrouwen worden verplicht tot huwelijkstrouw. Op een enkele uitzondering na had alleen een man het recht zijn vrouw met een scheidbrief weg te sturen (Deuteronomium 22:19; 24:1).

Tegenwoordig

Vrouwen mogen en kunnen daten, een man ten huwelijk vragen en echtscheiding aanvragen.

Bezit

In de tijd van de Bijbel

De vrouw geldt als bezit van haar man en wordt ook als zodanig behandeld. Zo horen we Jakob tegen Laban zeggen: 'De termijn is om. Geef me nu mijn vrouw, ik wil met haar slapen' (Genesis 29:21) en lezen we verder bij Mozes: 'Zet uw zinnen niet op het huis van een ander, en evenmin op zijn vrouw, op zijn slaaf, zijn slavin, zijn rund of zijn ezel, of wat hem ook maar toebehoort' (Exodus 20:17) en: 'Maar de vrouwen en kinderen en het vee en alles wat er aan goederen in de stad is mag u buitmaken. U mag van de buit eten wat u wilt, want u krijgt het van de HEER, uw God' (Deuteronomium 20:14).

Tegenwoordig

Het komt niet bij ons op om vrouwen op te sommen in het rijtje van onze bezittingen.

⁷⁶ Zonder doop en besnijdenis met elkaar op één lijn te stellen 'laat de toepassing van de doop aan meisjes en vrouwen op een bepaalde manier toch het meerdere uitkomen van de Nieuwtestamentische bedeling boven de Oudtestamentische bedeling.' <https://www.refoweb.nl/vragenrubriek/19480/besnijdenis-alleen-voor-jongens/>

Eredienst

In de tijd van de Bijbel

De eredienst is vooral een zaak van mannen. Vrouwen mogen de tempel slechts binnengaan tot in de voorhof, in de synagoge is een aparte ruimte voor hen gereserveerd. Mannen hebben de plicht om drie keer per jaar in Gods huis te komen, vrouwen niet. Voor haar was ook een aparte ruimte gereserveerd, ze mochten niet bij de mannen zitten. Ook de vele (on)reinheidsvoorschriften schakelden vrouwen vaak uit in het participeren in de eredienst. Godsdienstige beloften die vrouwen aflegden, hadden alleen waarde als die door hun man of vader bevestigd was (Numeri 30:2).

Tegenwoordig

Vrouwen doen op allerlei terreinen volwaardig mee in de kerk.

III. Bijbel en m/v

De samenleving waarin wij vandaag leven, is sterk gericht op het individu, gelijke rechten, gelijke kansen en zelfontplooiing. Op tal van punten spreekt de Bijbel, en met name Genesis 1-3, de tendensen van een dergelijke samenleving nadrukkelijk tegen. Christenen moeten zich door Gods openbaring laten gezeggen. Gemakkelijk verliezen we in onze nadruk op individualiteit uit het oog dat we als mensen en mensheid sterk met elkaar verbonden zijn, en dat God dat ook zo heeft bedoeld. Dat geldt zeker voor Gods nieuwe huisgezin, waarvan Christus het hoofd is en dat gericht is op zijn toekomst. Verder heeft het huwelijk tussen één man en één vrouw vanaf het begin en op weg naar Gods koninkrijk zijn bijzondere plaats, ondanks de gebrokenheid na de zondeval. Jezus benadrukt dat zelf nog eens. Daarbinnen gaat het om eenheid, en daarin wordt het belang van de ander geplaatst boven dat van familie, carrière of wat dan ook.

De grote vraag is: hoe zit het met de secundaire positie van de vrouw die in veel Bijbelteksten wordt verondersteld?

IV. Aansluiting en transformatie

Exegetisch gezien is er reden om de meer patriarchale verhoudingen bij de aartsvaders, in het oude Israël en in de vroege kerk op te vatten als zonde als gevolg van de vloek van Genesis 3 (zie hiervoor hoofdstuk 1). Opvallend is vervolgens dat de Schrift enerzijds niet oproept tot directe revolutie tegen de bestaande sociale verhoudingen, maar anderzijds de vrouw binnen die context wel nadrukkelijk in bescherming neemt. Voorop staat in de Schrift dat de mens het evenbeeld van God is en dat in Christus man noch vrouw is. De Schrift fungeert daarmee als tegenkracht met waarneembare impact op de concrete positie van vrouwen.

In dit verband wordt wel de vergelijking met zuurdesem gemaakt.⁷⁷ Zuurdesem werkt in het verborgene en het effect ervan wordt pas op den duur zichtbaar. Het koninkrijk van de hemel werkt als zuurdesem in de samenleving. De samenleving wordt niet met veel lawaai opgeblazen, maar op een verborgen manier komt de heilzame werking van het evangelie langzaam tot ontwikkeling en werpt ze geleidelijk aan vruchten af.

Aan de hand van teksten uit het Oude en het Nieuwe Testament willen we hier in het vervolg van dit hoofdstuk iets van laten zien.

⁷⁷ Rapport deputaten M/V en ambt 'Samen dienen'. Meppel:2017

Oude Testament

- a) In Exodus 21:1-6 staan allerlei bepalingen over slaven. Deze voorschriften zijn vergelijkbaar met wat bekend is uit buiten-Bijbelse, oud-Oosterse regelgeving. Het lijkt erop alsof Gods volk daar iets van overneemt. God zegt op dit punt dan niet: 'Gij geheel anders'; dat zou ook niet werken. Hij laat zijn volk leven te midden van een bestaande cultuur waarin slaven een maatschappelijke plaats hebben. Maar onze God breekt wel, stap voor stap, bevrijdend in op slechte slavernijpraktijken. Hij beteugelt slavernij. Wel regelgeving rondom slavernij, maar dan in combinatie met het verbondsteken: het sabbatsjaar als de ruimte om vrijheid te vieren met God. En een Israëliet mocht je niet als slaaf behandelen!
- b) In Exodus 21:7-11 doet zich iets vergelijkbaars voor. Er is een cultuur met bepaalde regels. Die cultuur staat ver af van de onze. Iemand verkoopt zijn eigen dochter. Een rijke eigenaar beschikt vervolgens over die dochter van iemand anders. Onze God verbiedt deze dingen blijkbaar niet expliciet. Maar in 21:10-11 volgt wel: laat haar geen rechteloze zijn. Doe haar niet tekort, geef haar voedsel en bescherming. Ook hier merk je dat God enerzijds aansluit bij de bestaande cultuur en dat hij die anderzijds beschermend corrigeert.
- c) In Numeri 5 staat wetgeving die betrekking heeft op jaloezie. In de ogen van een Nederlander anno 2020 is dat een zeer vrouwonvriendelijke ceremonie: hoezo alleen een maatregel voor mannen die hun vrouwen verdenken, ligt andersom niet meer voor de hand? Toch moet het in het Israël van toen een bevrijdende en genadige maatregel zijn geweest. In de wetten van Hammurabi moest een vrouw in het water gegooid worden en als ze bleef drijven, was ze onschuldig. In een tijd dat vrouwen niet konden zwemmen, was dat dus een publiek doodvonnis. Numeri 5 houdt de zaak binnenshuis en geeft de vrouw alle ruimte voor aan het licht komende onschuld. Zo zijn er in de wetgeving van Mozes meer voorbeelden aan te wijzen waaruit een sterk maatschappijkritische tendens naar voren komt (voor hulpelozen en ontrechten, tegen de concentratie van macht en bezit, tegen uitbuiting, impliciet tegen slavernij enz.). De Thora laat voortdurend zien dat God een verlossende God is. Dat is ook voor vrouwen goed nieuws.
- d) In het Oude Testament zijn mannen duidelijk prominenter aanwezig dan vrouwen. De leiderschapsrollen van profeet, priester en koning worden vrijwel zonder uitzondering ingevuld door mannen. Maar de uitzonderingen – 'voorboden van Pinksteren' - zijn er wel. Mozes' zus Mirjam treedt op als profetes (Exodus 15:20-21). 'Mirjam is de eerste vrouw in de Bijbel die de titel profeet krijgt, en zelfs nog voordat Mozes deze kreeg.'⁷⁸ Debora wordt genoemd als profetes en rechter (Rechters 4:4-10), en Chulda als profetes (2 Koningen 22:14-20; 2 Kronieken 34:22-28). Hanna spreekt profetisch in haar gebed/lied (1 Samuël 2:1-10), wijzend naar een nieuwe tijd waarin Israël door een koning geregeerd zou gaan worden. Nergens komt de Schrift met excuses voor deze leidende rol door vrouwen. Hun leiding wordt gewillig en op een natuurlijke manier door de mensen geaccepteerd. 'Als God in de structuur van de patriarchale wereld inbreekt, kan dat met zich meebrengen dat hij vrouwen als profetes of rechter aanstelt.'⁷⁹
- e) Hoewel het oude verbond door God geïnitieerd is, blijkt uit veel aspecten dat het hier niet om Gods finale wil voor zijn volk gaat. Van de profeten horen we herhaaldelijk dat God 'iets nieuws' gaat doen voor zijn volk, dat overtreft wat hij in het verleden heeft gedaan. Bij monde van Jeremia (31:31-34) kondigt God zelfs aan dat hij voor Israël met een nieuw verbond komt, dat anders zal zijn dan het verbond dat hij maakte toen hij ze uit Egypte uitleidde. Bij monde van Joël (2:28-32) stelt God dat hij in die tijd zijn

⁷⁸ Jagersma, H., *Verklaring van de Hebreeuwse bijbel*, Exodus I, Kampen: 1999.

⁷⁹ Goldingay, J., *Exodus en Leviticus voor iedereen*, Franeker: 2010.

Geest zal uitstorten op zowel mannen als vrouwen, zonen en dochters zodat zij beiden profeteren. Ezechiël (11:19-20; 36:26-27) heeft het over de tijd van vernieuwing waarin God zijn volk gehoorzamer zal maken door hen, mannen en vrouwen, 'levende harten' te schenken in plaats van 'versteende harten'. Ook Jesaja spreekt duidelijk over de komende nieuwe tijd. Die nieuwe tijd zal inclusiever zijn omdat de 'dienaar van de HEER' (49:6) licht zal zijn en heil brengt, zowel aan de heidenen als aan de Joden. Gods komende heil sluit ook eunuchen en vreemdelingen in (56:1-8), die onder de wet buitengesloten waren (Leviticus 21:17-23; Deuteronomium 23:1-9).

De manier waarop de nieuwtestamentische schrijvers deze oudtestamentische profetieën gebruiken (zie Hebreeën 8:7-13; Handelingen 2:16-21; 2 Korintiërs 3:1-3; Handelingen 13:47), maakt duidelijk dat zij duidelijk begrepen dat deze profetieën vervuld zouden worden wanneer het nieuwe verbond zijn intrede had gedaan.

- f) In Hooglied 2:16 en 6:3 staat: 'Mijn lief is van mij, en ik ben van hem (...) Ik ben van mijn lief, en mijn lief is van mij.' Hier hebben man en vrouw zeggenschap over elkaar. Er is geen meer of minder. Ze zijn volkomen gelijkwaardig aan elkaar. Het biedt ons een inkijkje in hoe God het in het begin bedoeld heeft.
- 'Man en vrouw voelen zich sterk tot elkaar aangetrokken, passen bij elkaar en vullen elkaar aan, overeenkomstig Gods bedoeling (vgl. Genesis 2:22-23).'⁸⁰

Nieuwe Testament

- a) Tegenover de huwelijksrelatie in Bijbelse tijd, waarbij de vrouw ondergeschikt was aan haar man, schetst God in het Nieuwe Testament ook het beeld van de bijzondere dynamiek tussen man en vrouw in hun relatie. Daarbij valt positief, liefdevol licht op de vrouw, die, net als in het begin, in een volkomen wederkerige en gelijkwaardig relatie tot haar man staat.

1 Korintiërs 7:3 en 4: 'En een man moet zijn vrouw geven wat haar toekomt, evenals een vrouw haar man. Een vrouw heeft niet zelf de zeggenschap over haar lichaam, maar haar man; en ook een man heeft niet zelf de zeggenschap over zijn lichaam, maar zijn vrouw.'

De meest intieme omgang van man en vrouw wordt door Paulus volkomen wederkerig geschetst. Dat herinnert aan de manier waarop God man en vrouw geschapen heeft: als twee-eenheid. 'Niet een gezagsstructuur, maar het één vlees met elkaar worden is hier bepalend.'⁸¹ 'Paulus gebruikt het opvallende werkwoord "bevoegdheid hebben" (over elkaars lichaam): dit werkwoord is genomen uit het eigendomsrecht en duidt aan dat iemand over iets het recht van beheer heeft. (...) Een wat vreemd werkwoord om te gebruiken bij het huwelijk. Als Paulus nu alleen had geschreven dat de man bevoegdheid heeft over het lichaam van zijn vrouw, dan zouden we kunnen denken aan de mentaliteit van de overheersende man waartegen het feminisme in deze eeuw zo heftig protesteert. Maar deze associatie is geheel uitgesloten omdat direct ook het omgekeerde gesteld wordt: de vrouw heeft de bevoegdheid over het lichaam van de man.'⁸²

Efeziërs 5:21: 'Aanvaard elkaars gezag uit eerbied voor Christus.'

Paulus' oproep om over en weer elkaars gezag te aanvaarden, biedt juist door de wederkerigheid op een zeldzame manier ruimte voor de vrouwen, zeker ook als hij er later aan toevoegt dat mannen in het spoor van Christus hun vrouw in liefde dienen. 'De onderworpenheid, het zich onder-schikken aan elkaar, moet gebeuren.'⁸³

⁸⁰ Brink, van den, G., Bette, J.C., Zwiep, A.W., *Studiecommentaar Oude Testament*, Veenendaal: 2012.

⁸¹ Anderson, R.D., *1 Korintiërs. Orde op zaken in een jonge stadskerk*, Kampen: 2008

⁸² Bruggen, J. van, *Het huwelijk gewogen 1 Korinthe 7*, Groningen: 1984

⁸³ Leeuwen, J.A.C., *Paulus' zendbrieven aan Efeze, Colosse, Filemon en Thessalonica* (KNT-Bottenburg), Amsterdam: 1926. Overigens spreekt de NBV hier ten onrechte van 'elkaars gezag aanvaarden'. Het geeft een vertekend beeld van wat hier met *hupotassomai*

Matteüs 5:28: 'En ik zeg zelfs: iedereen die naar een vrouw kijkt en haar begeert, heeft in zijn hart al overspel met haar gepleegd.'

Jezus onthult hoe intens het kwaad wortelt in de mensen en in de samenleving. Zonde tegen het zevende gebod blijkt een kwaad te zijn waar vrouwen het slachtoffer van worden/zijn doordat het kwaad in de harten van mannen huist.

1 Timoteüs 3:2: 'Een opziener moet onberispelijk zijn. Hij kan slechts de man van één vrouw zijn en hij moet sober, bezonnen, gematigd, gastvrij en een goede leraar zijn.' Met deze aanwijzing trekt Paulus de maatschappijkritische lijn door, door polygamie feitelijk te verbieden in de gemeente van Christus.

- b) Jezus heeft de herwaardering van de positie van vrouw in de christelijke gemeente voorbereid. In zijn benadering van vrouwen vinden we geen spoor van achteruitzetting of discriminatie. Matteüs vermeldt tegen de Joodse gewoonte in vijf vrouwen in Jezus' geslachtsregister (Matteüs 1:1-17). In Joodse geslachtsregisters komen uitsluitend mannen voor (vgl. Genesis 5; Ezra 2; ook Lucas vermeldt uitsluitend mannen (Lucas 3:23-38). Jezus doorbreekt de rabbijnse zede om niet met vrouwen om te gaan. Tot verbazing van de discipelen knoopt hij een gesprek aan met een vrouw uit Samaria (Johannes 4:27) die hij bovendien tot de eerste missionaire getuige maakt (4:41-42). 'Reeds het feit dat Jezus zich met een vrouw onderhield was voor toenmalige begrippen opvallend.'⁸⁴ 'Men merke hier op, dat Jezus bezig is geweest ook met de vrijmaking van de vrouw. Dat mag het bijkomstige zijn, niettemin vinden we hier, dat Jezus, in strijd met de mening van zijn tijdgenoten de vrouw wel eert, wel tot haar spreekt.'⁸⁵ Door vrouwen aan te raken, begaat hij naar rabbijnse inzichten talrijke overtredingen tegen de zede: de schoonmoeder van Petrus (Matteüs 8:14 v.), de gekromde vrouw (Lucas 13:10-17), het dochttertje van Jaïrus (Matteüs 9:25). Hij laat zich zalven door een vrouw van verdachte zeden (Lucas 7:36-50). Hij gaat vrij en ongedwongen met vrouwen om: Maria en Marta (Lucas 10:38-42; Johannes 11). Hij verkondigt onbekeerde schriftgeleerden dat tollenaars en hoeren hun voorgaan in het koninkrijk van God (Matteüs 21:31). Naast de kleine kring van dertien had Jezus een grotere groep van zeventig apostelen om zich heen verzameld, onder wie mannen en vrouwen. Van de laatste weten we hoe ze met grote toewijding met Jezus mee door het land trokken en voor hem zorgden vanuit hun eigen middelen. Ze waren aanwezig bij zijn kruisiging en in de bovenzaal in afwachting van de beloofde komst van de heilige Geest en de geboorte van de kerk: Maria van Magdala, Johanna, de vrouw van de rentmeester van Herodes, Suzanna en vele anderen (Lucas 8:2-3). Aan enkelen van haar liet de opgestane Heer zich als eerste zien, die het daarna aan de apostelen mochten doorgeven (Matteüs 28:9).
- c) Overeenkomstig de profetie in Joël 3:1 en de vervulling ervan 'aan het einde der tijden' (Handelingen 2:17-18) wijst Paulus vaak op de gaven van de Geest die christenen in het nieuwe verbond ontvangen (Romeinen 12:3-8; 1 Korintiërs 12:7-11; 27-30; Efeziërs 4:7-13). Tot deze gaven hoorden ook 'onderwijzen' en 'leidinggeven', waarvan Paulus nadrukkelijk zegt dat ze aan 'allen' gegeven zijn (1 Korintiërs 12:7; zie ook 1 Korintiërs 12:27; Romeinen 12:3; Efeziërs 5:7). Wat voor nut heeft een gave als die niet gepraktiseerd kan worden?

wordt bedoeld: 'respekt tonen'. Hetzelfde doet zich voor in NBV vertaling van Ef. 5:22,24, terwijl dit *hupotassomai* in vers 33 wordt verwoord als *phobeomai* 'respekt, ontzag tonen'. Vergelijk Kol. 3:18, Tit. 2:5, 1 Pt. 3:1,5.

⁸⁴ Ridderbos, H., *Het evangelie naar Johannes*, Kampen:1987.

⁸⁵ Grosheide, F.W., *Het heilig evangelie volgens Johannes* (KNT-Bottenburg), Amsterdam: 1950.

- d) Zoals Joël had geprofeteerd, ontvangen zowel mannen als vrouwen in het nieuwe verbond de Geest die hen in staat stelt om te profeteren (Handelingen 2:17-18). De profetische uitingen van Maria en Elisabet zijn vastgelegd (Lucas 1:39-56), en door haar onderwijst God nog altijd de kerk. Hetzelfde geldt voor de profetes Hanna (in een duopresentatie met Simeon). In Korinte profeteerden mannen en vrouwen (1 Korintiërs 11:5), en hadden de dochters van Filippus de gave van profetie ontvangen (Handelingen 21:9). 'Het Griekse werkwoord duidt allereerst een functie aan.'⁸⁶ 'Zij hadden de gave van profetie en dus een taak bij de leiding van de gemeente.'⁸⁷ In Exodus 19:5-7 belooft God aan Israël dat ze, als ze zich aan zijn verbond zouden houden, een 'koninkrijk van priesters en een heilig volk' zouden worden. In het Nieuwe Testament wordt deze belofte toegepast op de kerk, de ene keer met nadruk op het priesterlijke aspect (1 Petrus 2:4-10), de andere keer met nadruk op het koninklijke aspect (Openbaring 5:10; zie Openbaring 1:6). In overeenstemming met deze en andere teksten maakt de catechismus geen onderscheid tussen mannelijke en vrouwelijke leden die delen in de zalving in Christus en zijn naam belijden. Ze noemt ieder van hen 'een levend dankoffer, bestemd om na dit leven in eeuwigheid met hem over alle schepselen te regeren' (Heidelbergse Catechismus, vraag en antwoord 32). Vrouwen delen dus net als mannen in alle aspecten van 'het ambt van alle gelovigen.'
- e) Op een manier die ver uitstijgt boven de dienst van vrouwen in het oude verbond krijgen vrouwen onder het nieuwe verbond vele leidinggevende (in ambtelijke kaders gevatte?) taken in de kerk toebedeeld, óók in de verkondiging van het evangelie. Paulus noemt verschillende medewerkers in de verkondiging. Allereerst Prisca (Romeinen 16:3). Het is opvallend dat op vier van de zes plaatsen waar deze vrouw samen met haar man wordt genoemd, zij vooropgaat: Handelingen 18:18,26; Romeinen 16:3; 2 Timoteüs 4:19. (De omgekeerde volgorde in Handelingen 18:2 en 1 Korintiërs 16:19.) Zij ook geeft met haar man 'catechisatie' aan Apollos (Handelingen 18:26). 'Dit echtpaar vervult hier een voortrekkersrol.'⁸⁸ '... heeft bij de ondersteuning van, en medewerking met, de apostel en de Evangeliewerkzaamheid geen louter passieve rol vervuld.'⁸⁹ '... stond niet achteraan in het werk, in dienst van het evangelie.'⁹⁰ Verder zijn te noemen Euodia en Syntyche, die 'met Paulus in (de verkondiging van) het evangelie hebben gestreden' (Filippenzen 4: 3).

Als we hier in plaats van 'evangelie' vertalen 'verkondiging van het evangelie', dan is dat geen willekeur; het berust op het nieuwtestamentisch spraakgebruik. Men vergelijk met name 1 Tessalonicenzen 3:2; en verder nog bijvoorbeeld Romeinen 1:9; 2 Korintiërs 8:18; 10:14; Filippenzen 2:22; 4:15. Maria, Tryphena, Tryphosa, en Persis worden 'harde werkers voor de Heer' genoemd (Romeinen 16:6,12). Deze voorbeelden zijn belangrijk, niet alleen om dat ze prijzenswaardige ijver laten zien, maar vooral omdat Paulus deze woorden ('harde werkers') gebruikt voor hen die een leidinggevende taak in de kerk hebben (1 Tessalonicenzen 5:12), inclusief het werk van prediking en onderwijs (1 Timoteüs 5:17).

Prof. D. Holwerda, hoogleraar in de Griekse taal- en letterkunde aan de Rijksuniversiteit Groningen, merkt hierbij op: 'Het heeft mij bevreemd, dat men zich aan de klem van dit spraakgebruik heeft willen onttrekken door te stellen, dat "evangelie" toch niet behoeft te betekenen "prediking van het evangelie"; dat de aangehaalde tekst dus niets bewijst t.a.v. het bezig zijn van vrouwen in de verkondiging. Haar dienst kon, zo beweerde men, zich heel wel hebben beperkt tot - laat me nu maar zeggen - het smeren van boterhammen en het aannaaien van knopen

⁸⁶ Eck, J. van, *Handelingen De wereld in het geding* (CNT), Kampen: 2003.

⁸⁷ Grosheide, F.W., *De handelingen der apostelen II*, Amsterdam: 1948

⁸⁸ Bruggen, J. van, *Romeinen. Christenen tussen stad en synagoge*, (CNT), Kampen: 2006.

⁸⁹ Greijdanus, S., *De brief van den apostel Paulus aan de gemeente te Rome I*, (CNT). Amsterdam: 1933.

⁹⁰ Jager, H.J., *Enige opmerkingen over Romeinen. Collegedictaat*, Kampen: 1978.

ten behoeve van de (manlijke) evangeliepredikers. Maar dan doet men toch m.i. de tekst geweld aan. Er staat van Euodia en Syntyche, dat zij met Paulus hebben meegestreden (!!) in het evangelie 'samen met (of zoals de NBG-vertaling heeft: "naast"; dat is toch iets anders dan "onder"?) Clemens en mijn overige medearbeiders'. Nu kennen we Clemens verder niet, maar we weten wél, wie Paulus zoal als 'medearbeiders' (in het evangelie) aanduidt. Dat zijn: Timoteüs (1 Thess. 3: 2; Rom. 16: 21), Titus (2 Cor. 8: 23), Aristarchus, Marcus en Jezus (Col. 4: 10, 11), Prisca (!!) en Aquila (Rom. 16: 3), Demas en Lucas (Filem. 24), Epafroditus (Fil. 2: 25), Filemon (Filem. 1) en Urbanus (Rom. 16: 9). Van verreweg de meesten van hen staat vast (vgl. voor Epafroditus b.v. Col. 1: 7), dat zij direct bij de eigenlijke evangeliearbeid betrokken helpers waren. Om het in hedendaagse zendingbegrippen te vatten: het zijn goeroes, geen chauffeurs. Anders zou Paulus van de christenen toch ook geen 'onderwerping aan ieder (!!) die met hem medewerkte' (1 Cor. 16: 16) hebben verlangd? Die vraagt een predikant wel voor zijn ouderlingen, maar niet voor zijn tuinman (hoezeer deze laatste zich indirect ook verdienstelijk kan maken voor het evangelie). Welnu: wat geeft ons het recht, als we in dit gezelschap nu ook vrouwen zien opgenomen, plotseling aan hulp van een heel andere soort te denken?⁹¹

Al deze specifieke voorbeelden van vrouwen in leidinggevende functies onder het nieuwe verbond ondersteunen de notie dat de doopbelijdenis van Galaten 3:28 krachtig functioneerde in de kerk. Vrouwen deelden niet alleen in het heil maar waren verrassend genoeg en in hoge mate ook betrokken bij essentiële leiderschapstaken in de vroege kerk.

'Vrouwen namen een prominente plaats in in Paulus' omgeving'⁹²

'Het is een wonder van genade dat een derde van alle genoemde namen die van vrouwen zijn. Vanaf het begin heeft de kerk een essentiële plaats toegekend aan vrouwen, hun bediening was van vitaal belang. Ze kregen een status die geen enkele andere religie in de wereld hen ooit heeft toegekend'⁹³

'Vrouwen nemen een belangrijke plaats in. Paulus noemt ze zijn medewerkers, zonder ook maar ergens de indruk te wekken dat ze een lagere positie innemen dan mannen'⁹⁴

Als argument tegen de 'zuurdesemgedachte' wordt vaak opgeworpen dat Jezus alleen mannen als apostel aanstelde en Paulus alleen mannelijke oudsten aanwees en aanstelde (Handelingen 14:23; 1 Timoteüs 3:1-7; Titus 1:5-9). Maar is de verwachting dat deze praktijk wordt gecontinueerd? Strookt het met wat het Nieuwe Testament te zeggen heeft over de nieuwe status en rol van de vrouwen onder het nieuwe verbond? Dat lijkt niet het geval.

'Uit het feit dat Christus geen vrouwen tot apostelen aanstelde, leidde men af dat de vrouw niet voor het ambt in aanmerking komt. Dit zou aansluiten bij het Oude Testament waar geen priesteressen waren. Dit argument is echter zeer aanvechtbaar. Want deze twaalf representeren zoals de stamvaders van het oude volk Gods de nieuwe verbondsgemeenschap van de kerk. Om deze symboliek effect te geven voor de Joden was het noodzakelijk dat dit mannen waren omdat voor hun besef vrouwen niets konden representeren.

Verder vormden de rabbi en zijn leerlingen een totale levens- en werkgemeenschap zodat de aanwezigheid van vrouwen uitgesloten was en een keuze van vrouwen de zaak van Jezus alleen maar schade zou hebben berokkend.

Tenslotte is het nog zeer de vraag of er een rechtstreekse lijn kan worden getrokken van de twaalf apostelen naar de latere ambtsdragers in de kerk.'⁹⁵

⁹¹ Holwerda, D., *De Schrift opent een vergezicht*, Franeker: 2019.

⁹² Stott, J., *De boodschap van Romeinen* (BSV), Hoenderloo: 2009.

⁹³ Pawson, D., *Een toelichting op de brief aan de Romeinen*, Putten: 2015.

⁹⁴ Wright, T., *Paulus voor iedereen*, Franeker: 2011.

⁹⁵ Wentsel, B., *Dogmatiek 3a, God en mens verzoend*, Kampen: 1987.

Conclusie

De hierboven beschreven bewegingen in het Oude en het Nieuwe Testament helpen ons om te begrijpen waarom Paulus huiverig staat tegenover een dominante leidinggevende positie van vrouwen. Tegelijk kunnen ze ons helpen om de grotere ontplooiingsmogelijkheden van vrouwen in de hedendaagse Westerse cultuur in het licht van de Schrift positief te waarderen. Onder invloed van de haar omringende cultuur veronderstelt en gebruikt de Schrift een ondergeschikte positie van de vrouw. Tegelijk valt uit de kritische tendensen in meerdere Bijbelpassages ten opzichte van de eigen context en uiteraard met name de verhoudingen in het begin op te maken dat de Schrift zich niet verzet tegen een openstelling van de ambten voor vrouwen.

'Het christendom is niet aan een bepaalde cultuur of de uitingen daarvan gebonden. Christenen passen de culturele eigenaardigheden van hun omgeving aan zolang die hen hinderen om Christus te dienen en zij niet gedwongen worden andere uitingen die de cultuur vraagt te aanbidden. Dat verklaart hun houding tegenover slavernij, tegenover politiek, tegenover regels voor voedsel en kleding. In dit perspectief moeten we ook de selectie van ambtsdragers zien: wie kan in de context waarin we leven het beste deze taak doen? In dit perspectief moeten we ook geslacht en seksualiteit zien. In een patriarchale cultuur waarin vrouwen geen leidinggevende functies kunnen hebben, mogen christenen niet demonstratief vrouwen aanstellen, net zomin als ze acties voeren voor de bevrijding van slaven. Het zou het zicht op de ware vrijheid van een christen, die niet afhankelijk is van zijn of haar sociale status, wegnemen. Dat betekent dat in een andere cultuur, waarin vrouwen een andere positie hebben, deze wel kunnen worden geroepen tot het ambt. In elke situatie moeten we ons afvragen: wie is de beste kandidaat?'⁹⁶

⁹⁶ Beek, van de A., *Lichaam en Geest van Christus. De theologie van de kerk en van de Heilige Geest*, Zoetermeer: 2012.

Ter afronding

Zojuist hebt u kennis genomen van het commissierapport 'Elkaar van harte dienen.' Voor de hand ligt nu de vraag: en hoe gaat het nu verder?

Wel, allereerst ligt deze vraag nadrukkelijk op het bordje van de generale synode van Goes (2020). Immers, een groot aantal kerken heeft bezwaren ingebracht tegen en om revisie gevraagd van de man/vrouw en ambtbesluiten van de voorgaande synode, de synode van Meppel (2017). Deze synode besloot dat er vanuit de Schrift gezien ruimte is om ook vrouwen toe te laten tot alle ambten. Vrouwen mogen dus sindsdien dienen in het ambt van diaken, ouderling en predikant. Het is nu aan de afgevaardigden naar de generale synode van Goes om de ingediende vragen en revisieverzoeken betreffende dit besluit te beoordelen en daar een uitspraak over te doen. Zij zijn het ook die uiteindelijk de vraag moeten beantwoorden: hoe nu verder?.

Tegelijk gaat wat er op de synode gebeurt de kerken aan. Daarom willen we met dit rapport u als betrokken kerklid, wellicht ambtsdrager, helpen om te ontdekken wat de Bijbel nu wel en niet zegt over de positie van mannen en vrouwen in de kerk. Mogelijk volgt u de discussie over man/vrouw en ambt al heel lang met belangstelling. Kortom, het commissierapport is allereerst bedoeld om de behandeling van de revisieverzoeken op de generale synode te begeleiden, maar vervolgens willen we er ook alle kerkenraden en kerkleden mee dienen.

In dit rapport is getracht goed te luisteren naar wat de Bijbel zegt over hoe mannen en vrouwen door God zijn bedoeld en hoe ze ingeschakeld worden in zijn heilsplan. Tegen deze achtergrond is vervolgens nagegaan wat dat kan betekenen voor hun positie met betrekking tot de invulling van de ambten zoals we die nu in de kerk kennen. Op grond van haar bevindingen komt de commissie dan tot de conclusie dat in haar ogen vanuit de Schriften gezien mannen en vrouwen in alles elkaar hebben te dienen, dat er geen sprake is van meer of minder of van een voorschrift dat de man superieur is ten opzichte van de vrouw maar dat ze op gelijke wijze kunnen worden ingezet bij allerlei kerkelijke taken, inclusief de ambten.

Maar dan... Betekent dit nu dat alle kerken zich verplicht moeten voelen tot de invoering van de vrouw in het ambt? Nee, de commissie is van mening dat iedere gemeente daarin een eigen verantwoordelijkheid heeft. Wat de commissie in dit rapport presenteert, is een Schriftuurlijke onderbouwing van deze visie, gebaseerd op een samenhangende exegese van wat er in de Bijbel wordt gezegd over de positie van mannen en vrouwen in de kerk. Deze exegese is niet exclusief en heeft niet de pretentie het eindantwoord te zijn.

Eén Bijbel en toch twee mogelijke conclusies die tot een verschillende uitkomst leiden, kan dat zomaar, kunnen die naast elkaar bestaan? Twee reacties hierop.

In de eerste plaats willen we dan wijzen op datgene wat Paulus schrijft aan de Korintiërs (1 Korintiërs 13:9,10) en aan de Efeziërs (Efeziërs 3:18-20). Aan de Korintiërs en ook aan ons maakt Paulus duidelijk dat ons kennen tekortschiet en ons profeteren beperkt is. We zullen niet alles begrijpen, pas 'wanneer het volmaakte komt zal wat beperkt is verdwijnen.' Voor nu mogen we onze weg vinden met de bemoedigende woorden aan de Efeziërs: 'Dan zult u *met al de heiligen* de lengte en de breedte, de hoogte en de diepte kunnen begrijpen, ja de liefde van Christus kennen die alle kennis te boven gaat, opdat u zult volstromen met Gods volkomenheid. Aan hem die door de kracht die in ons werkt bij machte is oneindig veel meer te doen dan wij vragen of denken, aan hem komt de eer toe, in de kerk en in Christus Jezus, tot in alle generaties, tot in alle eeuwigheid, Amen.' Hiermee worden we erbij bepaald dat we elkaar nodig hebben en met elkaar moeten blijven optrekken om de reikwijdte van Christus' liefde steeds beter te gaan begrijpen.

In de tweede plaats willen we ook wijzen op de betrekkelijkheid van dit onderwerp in verhouding tot Gods heilsplan met de schepping en de mens. In dit rapport constateren we dat de vraag of vrouwen de ambten mogen bekleden niet de kern van het geloof raakt. Het gaat om de inrichting van het kerkelijk leven anno nu, niet meer, en ook niet minder. Ons geloof hangt er niet van af. Wel worden we aangespoord om onze verschillen van inzicht op te lossen binnen de eenheid van de kerk.

Het is onze bede dat dit rapport de kerken en ook ieder persoonlijk helpt op het terrein van het thema man/vrouw en ambt samen een weg te vinden die recht doet aan wat de Bijbel zegt en in Christus aan elkaar verbonden te blijven. Dan zijn we in Christus één, bestemd om elkaar van harte te dienen.

*Ik wil jou van harte dienen
en als Christus voor je zijn.
Bid dat ik genade vind, dat
jij het ook voor mij kunt zijn.*

*Dan zal het volmaakte komen,
als wij zingend voor hem staan.
Als wij Christus' weg van liefde
en van lijden zijn gegaan.*

(Opwekking 378)

Bijlage 11-2, artikel 19: Aanbiedingsrapport synodecommissie revisieverzoeken M/V en ambt

Zie volgende pagina, Dit rapport heeft een eigen paginanummering.

Aanbiedingsrapport

synodecommissie

revisieverzoeken MV en ambt

inzake de verzoeken tot revisie van het synodebesluit M/V en ambt
GS 2017

Generale Synode van de Gereformeerde Kerken Goes 2020

Inhoudsopgave

Woord vooraf	3
1. Reikwijdte revisie	4
2. Overzicht van de bezwaren uit de revisieverzoeken.	5
3. Ontvankelijkheid en hoorzittingen revisieverzoeken (eerste ronde)	7
4. Prealabele kwesties	8
5. Tussenrapportage aan de synode	9
6. Hoorzitting revisieverzoeken (tweede ronde)	9
7. Verzoeken om nadere onderbouwing, heroverweging of herformulering geen revisieverzoeken zijnde (de met X aangeduide brieven) en brieven van de buitenlandse zusterkerken.	10
8. Beoordeling van de bezwaren uit de revisieverzoeken	12
9. Eindafweging	19
10. Concept-besluiten	20
 Bijlagen	 25
1. Uitnodigingsbrief hoorzitting revisieverzoekende kerken (1e ronde) dd. 2 december 2019	25
2. Brief bestuurscommissie GKv Ten Boer dd. 4 december 2019	26
3. Brief kerkenraad GKv Axel dd. 5 december 2019	27
4. Tekst van de bijdragen van acht samenwerkende revisieverzoekende kerken op de hoorzitting (1e ronde)	27
5. Gronden onder het besluit op de prealabel aan de orde gestelde bezwaren tegen de rol van het deputaatschap M/V in de kerk	68
6. Uitnodigingsbrief hoorzitting revisieverzoekende kerken (2e ronde) dd. 11 februari 2020	70
7. Brief bestuurscommissie GKv Ten Boer dd. 18 februari 2020	71
8. Brief kerkenraad GKv Capelle a/d IJssel-Noord dd. 20 februari 2020	72
9. Uitnodigingsbrief bijeenkomst niet-revisieverzoekende kerken dd. 2 december 2019	74

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap administratieve ondersteuning via: dao@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

Woord vooraf

Begin juli 2020 hebt u het eindrapport *‘Elkaar van harte dienen’* van de commissie revisieverzoeken m/v (commissie RMV) ontvangen. Deze commissie is door de synode ingesteld om de ingebrachte bezwaren tegen de besluiten van de GS Meppel 2017 inzake vrouw en ambt te beoordelen. Het rapport, dat thans voor u ligt, het aanbiedingsrapport, is een begeleidend rapport waarin de commissie verantwoording aflegt van haar werkwijze. Daarnaast biedt het een overzicht van alle vragen en brieven die op het bordje van de commissie terecht gekomen waren, en voorstellen voor hoe hiermee volgens de commissie gehandeld dient te worden. Het aanbiedingsrapport is bedoeld om de plenaire behandeling van de revisieverzoeken op de synode in te leiden.

De samenstelling van de commissie is als volgt : P.G. (Peter) Bakker, M.O. (Marc) ten Brink, L.C. (Bert) Groen, R.P. (Rutger) Heij, S. (Sieds) de Jong en P. (Pier) Poortinga.

In het eerste onderdeel van dit aanbiedingsrapport, de hoofdstukken 1 tot en met 7, vindt u de verantwoording van de werkwijze van de commissie. De commissie zag zich geplaagd voor een omvangrijke taak; 23 kerken hebben een verzoek tot revisie ingediend en 22 kerken hebben per brief aan de synode hun bezorgdheid kenbaar gemaakt en gevraagd om een betere onderbouwing van de synode- besluiten. Bovendien zijn er van 17 buitenlandse kerken brieven binnengekomen met bezwaren tegen deze besluiten van de GS Meppel 2017. Ook deze brieven zijn bij de commissie RMV terecht gekomen. Vanwege deze omvang maar zeker ook gelet op de beladenheid van het onderwerp is uit oogpunt van zorgvuldigheid gekozen voor een aanpak met een tussentijdse voortgangsrapportage aan de synode.

Als commissie hebben we eerst een werkplan opgesteld met daarin twee belangrijke voornemens. Allereerst het ‘horen’ van iedere revisievragende kerk, om goed helder te krijgen wat bij hen de kern is van de ingebrachte bezwaren en om er ook een goede indruk van te krijgen hoe zwaar het probleem van de vrouwelijke ambtsdrager in de betrokken kerk gevoeld wordt.

Het tweede voornemen was om mede op basis van deze gesprekken een werkdocument op te stellen dat in een overkoepelend verhaal het Bijbels licht laat schijnen over de belangrijkste thema’s die telkens weer opduiken in de discussie over vrouw en ambt. In het bijzonder gaat het dan over de scheppingsorde, heilshistorische aspecten, hoe om te gaan met verschillen tussen mannen en vrouwen en de invloed van de cultuur, het ‘hoofd zijn van de man’, de zogeheten zwijgtekten en het gezag en de uitleg van de Bijbel. Het eerste concept van dit document (we noemden het raamdocument, versie 1.0), dat met name bedoeld was om richtinggevend te zijn bij de komende behandeling van de revisieverzoeken, is aan de GS voorgelegd in de tussenrapportage op 23 en 24 januari 2020.

Na bespreking heeft de synode op 24 januari 2020 als conclusie uitgesproken: ‘gehoord de bespreking van het werkdocument ermee in te stemmen dat de commissie het gepresenteerde document verder uitwerkt en als uitgangspunt neemt bij de beantwoording van de revisieverzoeken.’

Met deze synodewind in de rug is de commissie weer aan de slag gegaan, allereerst met het verder schrijven aan het raamdocument dat inmiddels als werktitel heeft gekregen: *‘Elkaar van harte dienen.’* De gemaakte opmerkingen die we meegekregen hadden bij de eerste ronde ‘horen’ en tijdens de bespreking op de synode zijn daarin verwerkt. Vervolgens heeft de commissie ingezet op een tweede ronde ‘horen’ van de revisieverzoekende kerken. Een tiental kerken heeft aan deze oproep gehoor gegeven. Deze kerken hebben vooraf kennis kunnen nemen van het raamdocument. In het daarop volgende gesprek met de kerken is ruimschoots van gedachten gewisseld in hoeverre dit document de kerken helpt in hun standpuntbepaling of het vanuit de Bijbel al dan niet is toegestaan dat ook vrouwen kunnen dienen in het ambt. Ook de winst van deze tweede ronde ‘horen’ is verwerkt in de finale versie van het rapport *‘Elkaar van harte dienen’* dat u vooruitlopend op dit aanbiedingsrapport al is aangeboden.

Het rapport *“Elkaar van harte dienen”* beoogt een op de Bijbel gefundeerde visie te bieden die allereerst kan dienen als een samenhangend toetsingskader bij de beoordeling van de ingebrachte

bezwaren inzake de vrouw in het ambt. Anderzijds is het de hoop van de commissie dat het ook, mogelijk in een aangepaste versie, geschikt is voor een breder publiek.

Het tweede onderdeel van dit aanbiedingsrapport, de hoofdstukken 8 en 9, gaat daadwerkelijk in op de ingebrachte bezwaren. In hoofdstuk 8 worden deze bezwaren besproken en voorzien van een beoordeling. Zoals gezegd, deze beoordeling en de Schriftuurlijke onderbouwing ervan steunt in belangrijke mate op de inhoud van het rapport *'Elkaar van harte dienen'*. Begrijpelijkerwijs wordt er in dit deel van het aanbiedingsrapport dan ook regelmatig verwezen naar *'Elkaar van harte dienen'*. In hoofdstuk 9 sluiten we het rapport af met een eindafweging in de vorm van een aantal conclusies inzake de positie van mannen en vrouwen in Bijbels perspectief en de praktische betekenis daarvan bij de invulling van de ambten in de kerk.

Hoewel dit slechts conclusies zijn van de commissie RMV zijn ze wel de inspiratie geweest voor de formulering van een aantal conceptbesluiten die de commissie bij dezen aan u ter beoordeling voorlegt. De voorgestelde besluitteksten en bijbehorende gronden vindt u in hoofdstuk 10. We zien uit naar een vruchtbare gedachtewisseling tijdens de bespreking van ons rapport.

Namens de commissie RMV
Peter Bakker, voorzitter.

Marum, augustus 2020

1. Reikwijdte revisie

Alvorens in te gaan op de verschillende onderdelen uit de ingekomen revisieverzoeken een enkele algemene opmerking. Voor een goede omgang met het begrip revisie is de Memorie van Toelichting (MvT) op de Kerkorde(KO), zoals opgenomen in het rapport van deputaten kerkrecht en kerkorde aan de generale synode Zwolle 2008, geraadpleegd.

In tegenstelling tot de begrippen beroep, hoger beroep en herziening uit paragraaf F van de KO is revisie geen rechtsmiddel. Revisie heeft slechts met hoger beroep gemeen dat het handelt om een uitspraak van de synode.

Herziening van een uitspraak in hoger beroep van de generale synode is het rechtsmiddel dat gebezigd kan worden indien er sprake is van nieuwe feiten en omstandigheden, die dateren van vóór de uitspraak en die, waren zij bij de synode bekend geweest, tot een andere uitspraak geleid zouden kunnen hebben(F78.1 KO).

Revisie kan worden verzocht van besluiten van de generale synode voor zover het niet betreft uitspraken in hoger beroep(F81.1 KO). Revisie is daardoor veeleer een bestuurlijk middel in plaats van een rechtsmiddel. Er zijn geen speciale vormvereisten verbonden aan het vragen van revisie.

Het oude art.33 KO over instructies en voorstellen voor meerdere vergaderingen, rept erover dat 'wat eenmaal afgehandeld is, niet opnieuw aan de orde gesteld moet worden, tenzij men van oordeel is dat wijziging noodzakelijk is.' Hoe ligt dat bij revisie? De MvT zegt daarover dat de strekking van een dergelijke bepaling is dat de kerken zich moeten conformeren aan eenmaal genomen besluiten en niet zonder goede redenen die weer moeten gaan heroverwegen. 'Hebben de kerken zich in haar synode gezamenlijk over iets beraden en er een uitspraak over gedaan, dan mag men dat niet beschouwen als een bijdrage in de discussie, waarover men na de synode het debat gewoon weer kan voortzetten. Door de besluitvorming is er een nieuwe situatie ontstaan: er is geldend en bindend kerkelijk recht ontstaan, met 'gemeene bewilliging(1571).'

Niettemin stelt de MvT dat er toch motieven kunnen zijn die ertoe kunnen nopen om aan herziening te denken. De MvT wijst erop dat de oprechte overtuiging dat een bestaand besluit of regel voor de

kerken verkeerd is, strijdig met de principes uit de Schrift, belijdenis en kerkorde of schadelijk voor het functioneren van de kerk, zo'n motief kan zijn. De MvT denkt ook aan voortschrijdend inzicht, waarbij een mindere vergadering van oordeel is dat eerdere besluiten onder veranderde omstandigheden of bij 'nieuwer licht' niet meer te handhaven zijn en aan vervanging toe zijn. 'Wanneer in een mindere vergadering de oprechte overtuiging heerst dat een synode een verkeerd besluit heeft genomen en ze zich daarom inspannt voor een revisie, verdient ze waardering.' De MvT vervolgt: 'meerdere vergaderingen moeten tegenover zulke verzoeken niet alleen maar een negatieve reflex vertonen' en: 'Bij de voortgang van het kerkelijk leven hoort altijd een bepaalde mate van bezinning, heroverweging, aanvulling en correctie.'

Wat betekent het voorgaande voor de revisieverzoeken betreffende de m/v- besluiten van Meppel(2017)?

Aan de ene kant van de weegschaal ligt het gewicht van de vaststelling dat het synodebesluit M/V en ambt bij een deel van de kerken grote verontrusting heeft teweeg gebracht, gedeeltelijk gevoed vanuit de overtuiging dat de eraan ten grondslag liggende Schriftuitleg onjuist is en voor een ander deel veroorzaakt door onvoldoende onderbouwing van de gronden onder het besluit. Ook heerst er onrust doordat een behoorlijk aantal de buitenlandse zusterkerken de relatie met ons kerkverband heeft verbroken of overweegt die te verbreken of anders in te richten.

De verzoeken om revisie vragen daarom terecht uiterste aandacht en zorgvuldigheid.

Aan de andere kant van de weegschaal ligt het gewicht van de kerken, die als vervolg op het synodebesluit overgegaan zijn tot implementatie van dat besluit, of die dat serieus overwegen.

Het deputaatschap M/V in de kerk onderzocht na de besluiten van de synode van Meppel de stand van zaken in de GKv-kerken met betrekking tot vrouwelijke ambtsdragers.

Uit dat onderzoek blijkt dat 59% van de 145 kerken, die eraan hebben meegewerkt, de ambten voor vrouwen heeft opengesteld.

Ook ligt op diezelfde schaal de overweging dat terugdraaien of opschorting van het m/v- besluit het proces van eenwording met de NGK kan beïnvloeden.

Maar essentieel bij dit alles is de vraag of de gronden onder het synodebesluit de Bijbelgetrouwheidtoets kunnen doorstaan.

De synode van Goes heeft daarnaast in ieder geval de opdracht om niet goed begrepen argumenten en gronden zorgvuldiger en beter te formuleren en te communiceren.

Dat geldt zeker voor de rol die de zogeheten zwijgtteksten hebben gespeeld in de besluitvorming van 2017. Vrijwel elk revisieverzoek vraagt daar om en ook in de correspondentie van de zusterkerken komt dat steeds weer terug.

Voorts wordt er in veel revisieverzoeken op gewezen dat de synode Meppel (te) weinig duidelijkheid heeft geboden over de vraag wat het in de Bijbel geleerde verschil tussen man en vrouw betekent voor de invulling van de ambten. Ook daarover moet meer gezegd worden.

2. Overzicht van de bezwaren uit de revisieverzoeken.

De sluitingstermijn voor het indienen van revisieverzoeken is vastgesteld op 6 januari 2020. Door 23 kerken zijn revisieverzoeken ingediend. In onderstaand overzicht is schematisch aangegeven welke bezwaren in de onderscheiden verzoeken zijn verwoord.

Nr.	Bezwaar	Genoemd door indieners van het 'concept revisieverzoek'	Verder genoemd door
1.	Verschil Man/Vrouw: De GS Meppel laat de aansluiting bij eerdere besluiten van de GS Ede 2014 los en kiest eenzijdig voor één bepaalde lijn in de interpretatie van de Bijbelse gegevens	Zuidwolde, Vlaardingen, Kantens, St. Jansklooster-Kadoelen, Zuidbroek, Bruchterveld, Blija-Holwerd, en Hattem- Centrum	Capelle aan den IJssel-Noord, Apeldoorn- Zuid, Den Helder/ Rijnsburg, Mariënborg, Ommen-Noord/Oost, Ten Boer, Urk, Ureterp, Vroomshoop, Zaamslag
2.	Ambtsstructuur: In de besluitvorming van de GS ontbreekt de bezinning rond de ambtsstructuur	Idem	Apeldoorn- Zuid, Katwijk, Mariënborg, Rijnsburg, Ten Boer, Urk, Vroomshoop, Zaamslag
3.	De GS gaat te gemakkelijk voorbij aan de zwijgtteksten	Idem	Amersfoort- De Horsten, Apeldoorn- Zuid, Baflo, Den Helder/ Rijnsburg, Katwijk, Mariënborg, Ommen-Noord/Oost, Ten Boer, Urk, Vroomshoop, Zaamslag, Bussum/Huizen
4.	Bezwaar tegen koppeling van profetie en ambt van predikant	Idem	Katwijk, Ommen- Noord/Oost, Ten Boer, Urk, Vroomshoop , Zaamslag
5.	Door de openstelling van de ambten in de vrijheid te laten van de plaatselijke kerken wordt de eenheid van het kerkverband door de GS fundamenteel aangetast.	Idem	Katwijk, Ommen -Noord/Oost, Ten Boer, Urk
6.	Allerlei exegetische overwegingen bij besluiten en gronden	Idem	Diverse kerken
7.	Bezwaar tegen directe invoering van de besluiten	Idem	Urk
8.	Niet ingegaan op verzoeken en argumenten van zusterkerken	Idem	Capelle aan den IJssel- Noord, Ten Boer
9.	Vragen over omgaan met de Schrift /hermeneutiek		Baflo, Capelle aan den IJssel-Noord, Zaamslag
10.	Bezwaar tegen decharge deputaten		Capelle aan den IJssel-Noord
11.	Aanstellen van M/V in niet-ambtelijke diensten		Capelle aan den IJssel-Noord
12.	Bezwaar tegen instellen nieuw deputaatschap		Capelle aan den IJssel-Noord
13.	Geen ruimte voor wie VinA niet willen toelaten		Ommen-Noord/Oost
14.	Onderbouwing onvoldoende maar op grond van eigen bezinning overgegaan tot VinA.		Amersfoort-de Horsten
15.	Ten onrechte ruimte voor plaatselijke kerken om zelf wijze van invulling van ambten te bepalen	Idem	Capelle aan den IJssel-Noord, Ommen-Noord/Oost
16.	Tegen oproep bezinning door kerken hoe recht te doen aan verschil M/V in vervulling taken en ambten	Idem	Capelle aan den IJssel-Noord, Ommen-Noord/Oost, Ureterp, Rijnsburg, Urk, Mariënborg, Ten Boer, Den Helder

3. Ontvankelijkheid en hoorzittingen revisieverzoeken (eerste ronde)

Op grond van art.1, lid 4 van de generale regeling voor revisieverzoeken treedt een revisieverzoeker alvorens het revisieverzoek in te dienen in overleg met het deputaatschap dat voor het desbetreffende onderwerp is ingesteld i.c. het deputaatschap M/V in de kerk (M/ViK). Aan dit vereiste hebben alle verzoekers om revisie voldaan. M/ViK heeft zich van haar taak gekweten door niet alleen na te gaan of het revisieverzoek niet berust op een onjuist begrip van het aangevochten besluit maar heeft ook in veel gevallen waar nodig advies verstrekt voor een betere onderbouwing van het revisieverzoek. Bij 22 ingediende revisieverzoeken heeft het deputaatschap M/ViK geconstateerd dat de revisieverzoeken als zodanig door de GS Goes in behandeling kunnen worden genomen.

De commissie volgt deputaten M/ViK in dat advies.

Bij het revisieverzoek van de GKv Bussum-Huizen, dat op 15 november 2017 is ingediend bij de synode van Meppel merken deputaten op dat het verzoek om revisie niet berust op een onjuist begrip van de besluiten inzake m/v en ambt, maar laat zij het oordeel over dit verzoek om revisie aan de generale synode van Goes.

Waar art.3, lid 1 van de generale regeling voor revisieverzoeken aangeeft dat 'revisie van een besluit van de generale synode rechtstreeks wordt verzocht bij de generale synode' en daarbij niet rept over de zittingsplaats van de synode en er overigens geen vormvereisten zijn waaraan revisieverzoeken moeten voldoen, is de commissie van oordeel dat ook het revisieverzoek van GKv Bussum-Huizen in behandeling moet worden genomen.

In verband met het gestelde in art.4, lid 2 van bovengenoemde generale regeling heeft de commissie alle revisieverzoekende kerken in de gelegenheid gesteld te worden gehoord. Daartoe is op een aantal zittingsdagen de mogelijkheid geopend. De uitnodigingsbrief is opgenomen als bijlage 1 bij dit rapport. Van die mogelijkheid hebben 19 revisieverzoekende kerken gebruik gemaakt.

De bestuurscommissie van de GKv Ten Boer en de kerkenraad van de GKv te Axel hebben bij brief van resp. 4 december 2019 en van 5 december 2019 laten weten van de uitnodiging geen gebruik te zullen maken (bijlagen 2 en 3).

Op respectievelijk 18 december 2019 te Zeewolde (Rijnsburg, Katwijk, Vlaarding en St. Jansklooster), 20 december 2019 te Zeewolde (Zaamslag, Apeldoorn-Zuid en Den Helder) en te Drachten (Ureterp, Baflo, Kantens en Zuidbroek) hebben delegaties van de commissie gesproken met de 11 uit genoemde gemeenten afgevaardigde kerkenraadsleden. Voor elke revisieverzoekende kerk was anderhalf uur tijd ingeruimd voor een gesprek. Al deze kerkenraden waren blij met de geboden mogelijkheid tot toelichting van hun revisieverzoek. Tijdens de gesprekken bleek dat drie bezwaren het meest voorkwamen.

Ten eerste werd de summiere onderbouwing door de synode van de besluiten 3, 4, 5 en 6 in de gronden onder deze besluiten als een groot gemis ervaren, temeer omdat in die besluiten een afwijkende koers van een al eeuwen lang in de gereformeerde kerken gehanteerde praktijk wordt ingezet. Dit heeft bij velen een gevoel van vervreemding veroorzaakt. Er werd ernstig voor gepleit om tot een overtuigender onderbouwing te komen.

Op de tweede plaats hebben veel gemeenteleden zich afgevraagd waarom het openstellen van de ambten voor vrouwen met onmiddellijke ingang werd mogelijk gemaakt en de mogelijkheid van een beslissing door de opvolgende synode op eventuele revisieverzoeken niet is afgewacht.

Tenslotte maken de revisieverzoekende kerken zich grote zorgen om de spanningen die het synodebesluit veroorzaakt heeft in de relaties met binnenlandse en buitenlandse zusterkerken.

Stuk voor stuk zijn deze gesprekken wederzijds als heilzaam en broederlijk ervaren. Het door de commissie gehanteerde gespreksformat voor deze hoorzittingen, te weten een open, informatief gesprek over de ter plaatse gevoerde discussies rond het thema M/V en ambt, is zinvol geweest.

Op 23 december 2019 heeft in Zwolle de laatste hoorzitting plaats gevonden, waarbij delegaties van een achttal kerkenraden (Blija-Holwerd, Bruchterveld, Capelle aan den IJssel-Noord, Hattem-Centrum, Ommen-Noord/Oost, Urk, Vroomshoop en Zuidwolde (Dr.)) vertegenwoordigd waren. De genoemde kerkenraden stelden het op prijs om gezamenlijk op te treden en om via taakverdeling over de delegaties hun bezwaren toe te lichten. De teksten van deze bijdragen en de daarbij gehanteerde taakverdeling zijn als bijlage 4 opgenomen. Na elke bijdrage zijn van de zijde van de commissie verduidelijkende vragen gesteld.

Tijdens deze laatste hoorzitting lag de nadruk vooral op de bijdragen van de onderscheiden kerkenraaddelegaties en had de zitting een formeler karakter dan de eerdere hoorzittingen. Er was daardoor nauwelijks gelegenheid om in een gesprek te peilen waar in de onderscheiden gemeenten het zwaartepunt van de discussie over M/V en ambt heeft gelegen en in welke sfeer de discussies hadden plaats gevonden. Maar omdat de voor deze hoorzitting samenwerkende kerken zelf voor deze methodiek hebben gekozen heeft de commissie zich daarnaar gevoegd.

De toelichtingen op de bezwaren uit de revisieverzoeken die tijdens de hoorzittingen naar voren kwamen worden betrokken bij de in hoofdstuk 8 behandelde onderscheiden bezwaren.

Aan het begin van de hoorzitting van 23 december 2019 werd verzocht om de rol van het deputaatschap M/ViK prealabel aan de orde te stellen bij de synode en om aan de acht samenwerkende revisieverzoekende kerken mee te delen hoe de synode daarmee omgaat. De aangevoerde bezwaren tegen de rol van bedoeld deputaatschap zijn daarom in hoofdstuk 4 eerst aan de orde gesteld.

4. Prealabele kwesties

Namens de acht samenwerkende revisieverzoekende kerken werd aangaande de rol van het deputaatschap M/V in de kerk het volgende opgemerkt.

Grievens:

- a. Het deputaatschap M/V in de kerk(M/ViK) heeft zich ten onrechte opgeworpen als aangewezen deputaatschap, als bedoeld in art.1 lid 4 van de generale regeling revisieverzoeken. M/ViK heeft tot taak de implementatie van de synodebesluiten rond het rapport van deputaten M/V en ambt(M/VeA) in de kerken en de classes te begeleiden. M/ViK is derhalve geen bezinnings-deputaatschap maar heeft de taak het bestreden synodebesluit uit te voeren. Het is daarom niet terecht dat M/ViK wordt ingeschakeld. Het zit niet in hun opdracht en het verdraagt zich er ook niet mee.
- b. M/ViK geeft in haar reacties krachtens art.1, lid 4 generale regeling revisieverzoeken ook inhoudelijke beoordelingen en is daartoe niet geroepen en kan die rol ook niet hebben, gezien het gestelde onder a.
- c. M/ViK heeft deelgenomen aan de besloten vergadering van de synode op 23 november 2019, ook over de revisieverzoeken.
- d. Het vergaderen in beslotenheid door de synode inzake M/VeA en de revisieverzoeken is in strijd met de regels, gelet op art.7, lid 3 van de huishoudelijke regeling voor de generale synode.
- e. Het is slecht en ongezond dat de synode achter gesloten deuren vergadert met M/ViK, zeker waar M/ViK zich ook inhoudelijk heeft bezig gehouden met de revisieverzoeken.
- f. Het onder a. tot en met e. gesignaleerde leidt tot de conclusie dat er geen sprake is van *fair play*.

Tijdens de synodezitting van 23 januari 2020 is over deze prealabele kwesties gesproken en is besloten het bezwaar tegen de inschakeling van het deputaatschap M/ViK ongegrond te verklaren en het bezwaar tegen het in beslotenheid vergaderen van de synode op 23 november 2019 eveneens ongegrond te verklaren.

De gronden waarop deze besluiten berusten zijn opgenomen in bijlage 5.

5. Tussenrapportage aan de synode

Tijdens de synodezitting van 23 en 24 januari 2020 is bij wijze van tussenrapportage het commissierapport (versie 1.0)¹ besproken; we noemden dat toen het ‘raamdocument’. De eindversie daarvan zal worden gebruikt voor de toetsing van de exegetische bezwaren uit de revisieverzoeken. Gelet op het belang van de ingekomen revisieverzoeken en van de overige brieven die onze buitenlandse zusterkerken over het m/v-besluit van Meppel hebben geschreven, heeft de commissie ervoor gekozen om een samenhangend beoordelingskader voor te bereiden. Daarin worden de diverse gegevens over de positie van mannen en vrouwen in een breder verband geplaatst en toegepast op de vraag of vrouwen in het ambt mogen dienen.

Ook wordt daarbij aandacht gegeven aan de heilshistorische aspecten.

Zoals al eerder is aangegeven wordt in de revisieverzoeken en overige brieven ook gevraagd meer duidelijkheid te verschaffen over de rol van de zogeheten zwijgtteksten bij de besluitvorming rond M/V en ambt.

Het rapport schenkt daaraan uiteraard aandacht, zoals dat ook het geval is bij onderwerpen als Schriftgezag en de rol die cultuur en hermeneutiek spelen.

De commissie wil dat het rapport een zo breed mogelijk draagvlak krijgt en heeft de inhoudelijke opmerkingen die tijdens de synodebehandeling over versie 1.0 zijn gemaakt verwerkt, zoals dat ook gebeurd is met de opmerkingen die gemaakt zijn op de hoorzitting van de in hoofdstuk 4 bedoelde kerken.

De synode besloot op 24 januari 2020 om, gehoord de bespreking van het rapport (versie 1.0), ermee in te stemmen dat de commissie het gepresenteerde document verder uitwerkt en als uitgangspunt neemt bij de beoordeling van de revisieverzoeken.

6. Hoorzitting revisieverzoeken (tweede ronde)

Omdat de revisieverzoekende kerken nog niet in de gelegenheid gesteld waren om kennis te nemen van de inhoud van het commissierapport (versie 1.0) is besloten deze kerken het rapport onder embargo toe te sturen en om hen uit te nodigen voor een gesprek over de inhoud ervan. De commissie achtte het embargo noodzakelijk omdat het ging om een document dat nog in ontwikkeling was en derhalve nog niet rijp voor publicatie.

De uitnodigingsbrief voor deze hoorzitting (2^e ronde) is opgenomen als bijlage 6.

Van deze gelegenheid maakten tien kerken gebruik. Op vijf locaties zijn hoorzittingen belegd:

1. op 2 maart 2020 te Harlingen (voor de kerken van Den Helder en Blija-Holwerd) en te Ureterp voor de kerk van Zuidbroek;
2. op 3 maart 2020 te Rijnsburg (voor de kerken van Katwijk, Vlaardingen en Rijnsburg) en te St. Jansklooster voor de kerk van St. Jansklooster-Kadoelen;
3. op 4 maart te Zeewolde voor de kerk van Amersfoort- De Horsten;

De gesprekken die voor de kerken van Urk en Apeldoorn-Zuid waren gepland moesten in verband met de corona-crisis tot nader order worden uitgesteld. De commissie hoopt nog vóór de bespreking van dit aanbiedingsrapport door de synode deze gesprekken te kunnen voeren en er over te rapporteren.

De bestuurscommissie van de GKv Ten Boer deelde bij brief van 18 februari mee geen gebruik te zullen maken van de uitnodiging (zie bijlage 7).

¹ NB. In dit aanbiedingsrapport en in de concept- besluitteksten, die in hoofdstuk 10 zijn opgenomen, wordt het rapport ‘Elkaar van harte dienen’ aangeduid als het commissierapport en afhankelijk van het stadium van totstandkoming verder geduid als (versie 1.0) en (versie 2.0).

Van de acht bij de eerste hoorzittingronde samenwerkende kerken deelden de kerken van Capelle a/d IJssel-Noord (zie brief dd. 20 februari 2020, bijlage 8) Ommen-Noord/Oost, Vroomshoop, Hattem-Centrum en Zuidwolde(Dr) mee geen gebruik te zullen maken van de uitnodiging.

Omdat het commissierapport (versie 1.0) nu ter beschikking stond van deze kerken spitsten de discussies zich in veel gevallen meer toe op deelonderwerpen zoals de zogeheten zwijgtteksten, de twee lijnen van de synode van Ede (gelijkwaardigheid M/V versus verschillende verantwoordelijkheden), ambtsvisie en ambtsstructuur, kerkelijke eenheid en diversiteit en herstel van geschonden vertrouwen. Daardoor werden de gesprekken ook meer inhoudelijk dan tijdens de eerste hoorzitting. Er kon op open en broederlijke wijze met elkaar gesproken worden en het rapport (versie 1.0) kon op diverse punten verrijkt worden naar aanleiding van deze gesprekken.

7. Verzoeken om nadere onderbouwing, heroverweging of herformulering geen revisieverzoeken zijnde (de met X aangeduide brieven) en brieven van de buitenlandse zusterkerken.

Naast revisieverzoeken kwamen ook 23 brieven binnen die in strikte zin geen revisieverzoeken zijn. In 14 ervan wordt gevraagd om nadere onderbouwingen, heroverweging of herformulering van de synodebesluiten. De in deze brieven gestelde vragen komen qua strekking veelal overeen met de zaken die in de revisieverzoeken aan de orde zijn gesteld.

Omdat deze brieven geen revisieverzoeken zijn heeft de commissie besloten deze brieven niet te betrekken in de formele revisieprocedure. Deze brieven zijn echter niet ter zijde gelegd zonder er iets mee te doen maar de commissie heeft besloten om de kerkenraden die deze brieven hebben geschreven uit te nodigen voor een bijeenkomst. Het doel daarvan was een klankbord te krijgen ten behoeve van het uit te brengen advies.

De brief voor bedoelde bijeenkomst is als bijlage 9 opgenomen.

Op 16 januari 2020 is daarvoor een zitting belegd te Zeewolde. In totaal maakten achttien kerkenraden, vertegenwoordigd door dertig personen, gebruik van deze gelegenheid.

Er is op een openhartige, opbouwende en broederlijke wijze met de commissie gesproken en de opmerkingen over de concept- tekst van het commissierapport(versie 1.0) zijn door de commissie verwerkt in de tekst van het rapport (versie 1.0)

Tenslotte moet erop worden gewezen dat via het loket van het deputaatschap betrekkingen buitenlandse kerken (BBK) van zeventien buitenlandse kerken of kerkverbanden brieven zijn binnengekomen waarin deze kerken hun zorgen met betrekking tot de door de GS Meppel 2017 genomen besluiten inzake openstelling van de ambten voor vrouwen meedelen of herhalen. Diverse zusterkerken kondigden aan dat het niet terugkomen op dat besluit gevolgen zal hebben voor de relatie met ons kerkverband.

In een groot deel van deze brieven wordt verwezen naar de zogeheten zwijgtteksten.

In de brieven van resp. het Committee on the Relations with Churches Abroad of the Canadian Reformed Churches (CRCA), de Free Reformed Churches of Australia (FRCA), de Igreja Presbiteriana do Brasil (IPB), de United Reformed Churches in North America (URCNA), de Igrejas Reformadas do Brasil (IRB) en de Orthodox Presbyterian Church(OPC) wordt het synodebesluit ook mee in verband gebracht met culturele invloeden en hermeneutiek.

De Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (VGKSA) beklagen zich er in hun brief over dat in de Acta van de GS Meppel niets terug te vinden is van de bijdragen van de buitenlandse kerken inzake M/V en

ambt. In de brief van de Gereja-Gereja Refomasi di Indonesia Nusa Tenggara Timur (GGRI-NTT) tenslotte wordt nog een relatie gelegd met het beleid in onze kerk(en) inzake homoseksualiteit. In onderstaand overzicht zijn de bezwaren van de buitenlandse zusterkerken schematisch gerubriceerd.

Nr.	Naam buitenlandse zusterkerk	Afk.	Bezw.2 blz.6/7 Ambts- structuur	Bezw.3 blz.6/7 Zwijg- teksten	Bezw.9 blz.6/7 Cultuur Hermeneutiek	Art.30 NGB + diversen
1.	Evangelical Presbyterian Church of Ireland	EPCI		X		
2.	Evangelical Presbyterian Church in England and Wales	EPCEW		X		
3.	Evangelisch-Reformierte Kirch W.B. Österreich + Schweiz	ERKWB		X		
4.	Free Church of Scotland	FCSc		X		
5.	Free Reformed Churches of Australia	FRCA		X	X	
6.	Igreja Presbiteriana do Brasil	IPB		X	X	
7.	Reformed Church in the United States	RCUS		X		X
8.	Reformed Presbyterian Church of Ireland	RPCI		X		
9.	Reformed Presbyterian Church, North East India	RPCNEI			X	
10.	Evangelical Reformed Church, Subcarpathia, Ukraine	ERE		X		
11.	United Reformed Churches in North America	URCNA		X	X	X
12.	Igrejas Reformadas do Brasil	IRB		X	X	
13.	Committee on Relations with Churches Abroad of the Can.Reformed Churches	CRCA	X	X	X	*
14.	Orthodox Presbyterian Church	OPC	X	X	X	
15.	Vrije Gereformeerde Kerke In Suid-Africa	VGKSA		X		X **
16.	International Conference of Reformed Churches	ICRC		X		
17.	Gereja-Gereja Reformasi di Indonesia Nusa Tenggara Timur	GGRI-NTT				X ***

Algemene opmerking bij dit schema:

Omwille van de eenduidigheid van beoordeling en afhandeling van de bezwaren zijn de bezwaren van de buitenlandse zusterkerken met uitzondering van de bezwaren uit de laatste kolom op dezelfde wijze gerubriceerd als de bezwaren uit de formele revisieverzoeken op blz. 6 van dit rapport. De bezwaren uit de laatste kolom komen niet voor in het schema op blz. 6.

* bezwaar tegen gebruik van diverse teksten over vrouwen in Oude Testament en Nieuwe Testament.

** geen vermelding in Acta van inbreng buitenlandse zusterkerken

*** beleid inzake homoseksualiteit

8. Beoordeling van de bezwaren uit de revisieverzoeken

Algemeen

Gelet op de veelvoorkomende verzoeken om te komen tot een betere onderbouwing, aanpassing of aanvulling van diverse gronden van het synodebesluit is, zoals hiervoor al is gemeld, besloten om een rapport op te stellen waarin de aspecten gelijkheid of gelijkwaardigheid van man en vrouw, verantwoordelijkheden, de 'zwijgtekten', Schriftgezag en hermeneutiek, cultuur en diversiteit aan de orde worden gesteld.

Enerzijds heeft dat rapport de bedoeling om als toetsingskader dienst te doen bij de beoordeling van de ingebrachte bezwaren en zal bij het desbetreffende bezwaar ernaar verwezen worden.

Anderzijds heeft het rapport een communicatief oogmerk en zal het geschikt zijn/gemaakt worden voor een breder kerkelijk publiek dan alleen de kerken die revisie hebben gevraagd.

Het is een omvangrijk rapport geworden en is geschikt en ook bedoeld om ook los van de context waarvoor het hier wordt gebruikt, te worden gelezen.

Het commissierapport *'Elkaar van harte dienen'* is daarom niet opgenomen in dit aanbiedingsrapport maar is separaat aan de synode aangeboden.

Bezwarenbehandeling inhoudelijk

Het commissierapport geeft een samenhangende beschouwing over hoe de Bijbel spreekt over man en vrouw in relatie tot elkaar en tot de ambtsbediening in de kerk. Daar komt uiteraard veel exegese aan te pas. Om die reden is in het commissierapport ook aandacht gegeven aan de invloed van de cultuur op de exegese en aan Schriftgezag en hermeneutiek.

Een groot deel van de bezwaren uit de revisieverzoeken komt voort uit (een andere) uitleg van de Schrift. Het zijn de bezwaren 1 tot en met 4, 6, 9 en 14 uit het overzicht in hoofdstuk 2.

Omdat in het commissierapport een samenhangende visie is ontwikkeld over de vraag of een Schriftgetrouwe uitleg het openstellen van de ambten voor de vrouw in de weg staat, kan beoordeling van deze bezwaren niet los staan van de inhoud van het commissierapport; daarvoor hangen ook de bezwaren zelf te veel met elkaar samen. De beantwoording van deze bezwaren is ontleend aan de zienswijzen die in het commissierapport zijn ontwikkeld. De antwoorden moeten dus uitdrukkelijk in samenhang met het commissierapport worden begrepen en gelezen.

Bezwaar 1: (Verskil man/vrouw). De GS Meppel 2017 laat de aansluiting bij eerdere besluiten van de GS Ede 2014 los en kiest eenzijdig voor één bepaalde lijn in de interpretatie van de Bijbelse gegevens.

Beoordeling:

Er zijn goede redenen om niet, zoals de GS Ede 2014 deed, te spreken van twee lijnen in de Schrift met betrekking tot de onderlinge relatie van man en vrouw (te weten gelijkwaardigheid en verschil in verantwoordelijkheid) maar van één lijn van gelijkwaardigheid, die beschadigd is door de zonde en vloek maar hersteld wordt in Christus. Het commissierapport trekt de conclusie dat een mogelijke uitleg van de gebeurtenissen die beschreven worden in Genesis 1 tot en met 3 (zie het hoofdstuk 'M/V; vanuit en terug naar het begin') en de toepassing ervan door de apostel Paulus, laat zien dat er verschillen zijn tussen man en vrouw. Echter, als het gaat om het dienen van God staan ze naast elkaar en is er geen onderscheid wat betreft de inzet van hun gaven. Dit is uitgewerkt in het hoofdstuk 'Niet heersen maar dienen' van dat rapport, waar voorts wordt geconcludeerd dat niet de verschillen die voortkomen uit hun sekse bepalend zijn voor het uitvoeren van de aan man en vrouw verstrekte scheppingsopdracht, maar de aan hen geschonken gaven. Dat leidt tot de overtuiging dat mannen en vrouwen op gelijke wijze geroepen kunnen worden tot dienst in het ambt.

Bezwaar 2: (Ambtsstructuur). In de besluitvorming van de GS Meppel ontbreekt de bezinning rond de ambtsstructuur.

Beoordeling:

Een afzonderlijke, voorafgaande bestudering van de ambtsstructuur zou alleen dienend zijn wanneer in die ambtsstructuur recht gedaan moest worden aan een verschil in verantwoordelijkheden tussen man en vrouw.

Nu dat gezien de beoordeling van bezwaar 1 niet aan de orde is vervalt de reden voor een nadere studie van de ambtsstructuur.

Bezwaar 3: (Zwijgteksten). De GS Meppel gaat te gemakkelijk voorbij aan de zwijgteksten.

Beoordeling:

Het commissierapport wijst er in hoofdstuk 'Zwijgteksten' op dat de synode van Meppel wel degelijk de zogeheten zwijgteksten bestudeerd en besproken heeft, maar heeft geconstateerd dat de verschillen in exegeses het niet rechtvaardigen om er één conclusie aan te verbinden, namelijk dat vrouwen categorisch uitgesloten moeten worden van het leer- en regeerambt. Door de woorden 'te zeer overstreden' te gebruiken in grond 5 onder besluit 3 heeft de synode echter de indruk gewekt dat die teksten buiten beschouwing zijn gelaten.

Het commissierapport komt in het aangehaalde hoofdstuk tot de conclusie dat er op grond van de verschillende exegeses van de zwijgteksten verschillende uitkomsten zijn op de vraag of de ambten voor vrouwen opengesteld kunnen worden. Van die verschillende exegeses kan echter niet gezegd worden dat ze de Bijbel geweld aandoen. Met andere woorden: de zogeheten zwijgteksten kunnen niet van doorslaggevende betekenis zijn inzake de vraag of de Bijbel vrouwelijke ambtsdragers uitsluit. Mede omdat uit het voortgaande onderzoek van het commissierapport duidelijk is geworden dat er naast de beperkte zeggingskracht van de zwijgteksten ook andere Schriftuurlijke argumenten zijn om de ambten open te stellen voor vrouwen wordt voorgesteld om alle gronden onder de synodebesluiten 3 tot en met 6 vervangen.

Bezwaar 4: Bezwaar tegen koppeling van profetie en het ambt van predikant.

Beoordeling:

De koppeling van profetie en het ambt van predikant wordt gelegd in grond 4 van besluit 6 van de GS Meppel, waarin met name wordt verwezen naar 1 Korintiërs 14. Bepalend daar is dat er geen onderscheid wordt gemaakt tussen broeders of zusters waar het gaat om de gaven van onderwijzing, openbaring, uiting in klanktaal of uitleg daarvan. Nog los van de vraag of in grond 4 profetie en verkondiging wel op één lijn worden gesteld, is tegen de achtergrond van het voorstel van de commissie om alle gronden onder de besluiten 3 tot en met 6 te vervangen dit bezwaar niet relevant meer.

Bezwaar 5: Door de openstelling van de ambten in de vrijheid te laten van de plaatselijke kerken wordt de eenheid van het kerkverband door de GS fundamenteel aangetast.

Beoordeling:

In het commissierapport wordt in het hoofdstuk 'Diversiteit en eenheid' met verwijzing naar boek IV van de *Institutie* van Calvijn uiteen gezet hoe diversiteit en kerkelijke eenheid zich tot elkaar verhouden, dat de eenheid van het kerkverband berust op de eenheid in geloof en van belijden (art. 1 KO) en dat het nastreven van die eenheid geboden is zolang niet kan worden aangetoond dat de kenmerken van de ware kerk in het geding zijn. Het besluit van de GS Meppel inzake M/V en ambt

bevat geen bindende leeruitspraak maar biedt een richtlijn voor de kerkelijke praktijk en is geen fundamentele aantasting van de eenheid.

De commissie heeft er begrip voor dat kerkenraden zich bezwaard voelen omdat ze ongevraagd in hun gemeente de m/v en ambtsdiscussie moesten gaan voeren, waardoor verschillen aan het licht komen. Wellicht zouden die gevoelens minder sterk zijn geweest als het besluit van de synode een fasering zou hebben gekend waarbij het ambt van diaken als eerste zou zijn opengesteld voor vrouwen.

Nu de synode van Meppel de invulling van de ambten aan de vrijheid van de kerken heeft overgelaten en er dus geen verplichting is om vrouwen tot het ambt toe te laten kan dit bezwaar niet onoverkomelijk geacht worden.

Daar waar op zgn. meerdere kerkelijke vergaderingen ook vrouwelijke ambtsdragers kunnen worden afgevaardigd kunnen praktische regelingen worden getroffen ingeval van eventuele gewetensbezwaren bij andere deelnemers aan die vergaderingen.

Bezwaar 6: Diverse exegetische overwegingen bij besluiten en gronden.

Beoordeling:

Het commissierapport geeft op diverse plaatsen aan dat een verschillende Schriftuitleg op tal van terreinen mogelijk is zonder dat daarmee het gezag van de Schrift in het geding is. In het bijzonder is het hoofdstuk 'M/V en (heils)historie' hierbij illustratief hoe uitleg van de Bijbel de heilshistorische context dienst te verdisconteren. Waar de bezwaren betrekking hebben op de uitleg die in de gronden onder de synodebesluiten 3 tot en met 6 over de rol van vrouwen in het Oude Testament en Nieuwe Testament wordt gegeven kan ermee ingestemd worden dat deze onvoldoende samenhang vertoont en biblicistisch kan overkomen. Om die reden wordt voorgesteld de gronden onder besluit 3 tot en met 6 te vervangen in lijn met de conclusies van het commissierapport.

Bezwaar 7: Tegen directe invoering van de besluiten.

Diverse kerkenraden vinden het niet van wijsheid getuigen maar van onwelwillendheid tegenover allen die de besluitvorming van de synode op Schriftuurlijke gronden afkeuren om tot directe invoering van de besluiten over te gaan.

Beoordeling:

De discussie over de positie van vrouwen in de kerk is vanaf 2005 op synodaal niveau gevoerd. Sindsdien hebben de synodes van Zwolle- Zuid(2008), Harderwijk (2011) en Ede(2014) zich ermee bezig gehouden. Tijdens de behandeling van het rapport van het deputaatschap M/V en ambt op de synode van Meppel(2017) is de vraag aan de orde geweest of in afwachting van nog verdere studie effectivering van de besluitvorming moest worden opgeschort. Overwegingen die ten grondslag lagen aan de voorstellen tot opschorting waren ondermeer dat het openstellen van de ambten voor vrouwen een abrupte breuk betekent met de door de eeuwen heen gangbare praktijk van alleen mannen in het ambt.

Het kan dan ook niet verwonderen dat de discussie en besluitvorming over het synodebesluit in de kerken verschil van opvatting laat zien en dat het tijd zal kosten voordat er een brede consensus zal ontstaan. Het is, zoals besluit 7 van de GS Meppel al aangeeft, aan de kerken zelf om te beoordelen of en zo ja, op welke wijze en wanneer wordt gehandeld in de lijn van het besluit van de GS Meppel.

Voorts is het begrijpelijk dat ervoor gepleit is om over dit onderwerp het gesprek met de buitenlandse zusterkerken meer tijd te geven nu diverse van onze zusterkerken met klem hebben opgeroepen de weg om het ambt voor vrouwen open te stellen niet op te gaan omwille van de eenheid van de kerken. Daarvoor is echter niet gekozen (zie Acta GS Meppel, blz. 30 en blz. 50) op grond van de overweging dat geen enkele kerk wordt gedwongen om mee te gaan in de benoeming van vrouwen in het ambt en dat ook rekening moet worden gehouden met de gevoelens van hen die al lang hebben uitgekeken naar openstelling van de ambten.

Nu de kerken ruimte hebben hun eigen afwegingen rond de vrouw in het ambt te maken moeten we van die realiteit uitgaan.

Uit onderzoek van het Praktijkcentrum in opdracht van het deputaatschap M/V in de kerk d.d. juni 2019 tenslotte blijkt dat inmiddels in 86 van de 145 kerken die aan het onderzoek hebben meegewerkt vrouwen in het ambt mogen worden bevestigd.

Bezwaar 8: Niet ingegaan op verzoeken en argumenten van de zusterkerken.

Veel revisieverzoekende kerkenraden wijzen op het belijden van de eenheid en katholiciteit van de kerk en de naar hun opvatting daaruit voortvloeiende opdracht om bij besluiten over M/V en ambt te streven naar maximale eensgezindheid, in goed overleg met zusterkerken in binnen- en buitenland.

Beoordeling:

In het rapport '*Samen dienen*' is ook studie gemaakt van de standpunten van de binnen- en buitenlandse zusterkerken op het stuk van toelaten van zusters in het ambt en het rapport geeft er zich ook rekenschap van wat het betekent als zou worden besloten af te wijken van de tot dan toe gevolgde koers.

Met betrekking tot de binnenlandse zusterkerken is kennis genomen van de besluitvorming binnen de Christelijk Gereformeerde kerken die in 1993 geleid heeft tot het synodebesluit dat vrouwen geen positie als ambtsdrager kunnen bekleden. Ook is kennis genomen van het VOP-rapport dat binnen de Nederlands Gereformeerde kerken heeft geleid tot de openstelling van alle ambten voor vrouwen. Voorts heeft voorafgaande aan het besluitvormingsproces over het rapport M/V en ambt op 15 tot en met 17 juni 2018 in april 2017 met de buitenlandse kerken over dit onderwerp een conferentie plaatsgevonden. Tijdens die conferentie maar ook in eerdere correspondentie hebben de buitenlandse zusterkerken de synode nadrukkelijk opgeroepen om niet in te stemmen met de belangrijkste conclusies van het bedoelde rapport.

De synode heeft bij de besluitvorming over het rapport '*Samen dienen*' van het deputaatschap M/V en ambt onder andere kennis genomen van de brief dd.24 januari 2017 van de Canadian Reformed Church waarin met name ingegaan wordt op hoofdstuk 2 van het rapport '*Samen dienen*'. In dat hoofdstuk is onderzoek gedaan naar het Bijbelse spreken over mannen en vrouwen en welke conclusies daaraan kunnen worden verbonden. Ook heeft de synode kennis genomen van de schriftelijke reactie van de Vrije Gereformeerde Kerke van Suid-Afrika op vragen van de synodecommissie M/V en ambt dd. 22 mei 2017(zie blz.36 Acta synode van Meppel 2017).

De opvattingen van de binnenlandse en buitenlandse zusterkerken hebben dus in het besluitvormingsproces wel meegespeeld.

De waarschuwingen van de zusterkerken dat het openstellen van de ambten de relatie met hen onder grote druk zet zijn aanleiding voor zorgen binnen het eigen kerkverband.

Het is verdrietig dat verschillen van uitleg van de Schrift op het stuk van de ambten kennelijk moet leiden tot een breuk in de eenheid en katholiciteit van de kerken. Dit zou niet zo mogen zijn. In het Nieuwe Testament is er immers meer dan eens sprake van verschillen van opvatting in de jonge christengemeenten in Klein- Azië, waarbij telkens het pleidooi wordt gevoerd om de eenheid in Christus, ondanks meningsverschillen te blijven zoeken. In het hoofdstuk 'Diversiteit en eenheid' van het commissierapport wordt hierbij uitvoeriger stilgestaan. Discussie over bepaalde Schriftuitleg is van alle tijden en zou, althans zolang het niet de fundamenteën van het geloof raakt, niet kerkscheidend moeten zijn. Hoewel het verbreken van veel contacten met diverse zusterkerken onafwendbaar is/likt, is de synode niettemin geroepen tot het geven van leiding.

Wel is terecht gesignaleerd dat van de bijdragen van de buitenlandse zusterkerken in de uiteindelijke formele besluitvorming niets is terug te vinden. Voorgesteld wordt om deze buitenlandse zusterkerken het commissierapport toe te sturen met een begeleidende brief waarin op de door hen genoemde bezwaren wordt ingegaan.

Bezwaar 9: Vragen over omgaan met de Schrift en hermeneutiek.

Beoordeling:

Er is een hechte relatie tussen het gezag van de Schrift en het vertolken ervan. De kerk heeft zich er door het principe dat de Schrift haar eigen uitlegger is echter niet van laten weerhouden om bij nieuwe vragen tot een nieuwe bezinning te komen, gebruik makend van de vrijheid van exegese.

Hermeneutiek is daarbij niet meer dan een hulpmiddel. Als bij het eerbiedig en gelovig verstaan van de Schrift de vrijheid van exegese tot een nieuwe interpretatie leidt, is niet het Schriftgezag in het geding maar is er sprake van een verschil van interpretatie tussen mensen die allen het gezag van de Schrift erkennen (*'Elkaar van harte dienen'*, hoofdstuk 'Hermeneutiek en Schriftgezag').

In diverse revisieverzoeken wordt een verband gelegd tussen het toepassen van (nieuwe) hermeneutiek die onder druk zou staan van de hedendaagse cultuur. Voor de relatie tussen Schriftuitleg en de culturele achtergronden verwijzen we naar het hoofdstuk 'M/V en ambt en de hedendaagse cultuur' van het commissierapport.

De slotsom is dat hermeneutiek in de discussie rondom man en vrouw in het ambt geen andere rol heeft gespeeld dan gebruikelijk bij het zoeken naar de boodschap van een tekst.

Bezwaar 10: Tegen decharge van deputaten M/V en ambt.

De kerkenraad van Capelle a/d IJssel-Noord is van oordeel dat deputaten M/V en ambt onvoldoende invulling hebben gegeven aan de opdracht om bij de invulling van man/vrouw en ambt twee hoofdlijnen te verdisconteren, te weten het Schriftuurlijk spreken over de gelijkwaardigheid van man en vrouw én het verschil in positie tussen man en vrouw. Daarom kan de kerkenraad niet instemmen met het verlenen van decharge.

Beoordeling:

In hoofdstuk 1.2. van het rapport *'Samen dienen'* hebben deputaten zich rekenschap gegeven van de wens tot aanpassing van de huns inziens te beperkte onderzoeksopdracht, blijkens de woorden 'Met alleen een onderzoek naar de ambtelijke structuur, zonder een verdere afweging zijn naar ons inzicht de kerken niet voldoende gediend'

In overleg met het moderamen van de synode van Ede en na voorlegging aan die synode, heeft het deputaatschap een eigen taakopvatting geformuleerd (zie artikel 19, pag.53 van de Acta synode van Ede). Uit bijlage 2 bij het rapport van deputaten M/V en ambt *'Samen dienen'* (Acta Meppel, blz.74) blijkt dat bij de herformulering van de taakomschrijving wel degelijk rekening is gehouden met de door de synode van Ede verstrekte opdracht. Daarbij zijn de besluiten 3a 1 tot en met 3 van die synode, inclusief de erbij gevoegde gronden 1 tot en met 5 verdisconteerd.

Deze wijziging van de onderzoeksopdracht op voorstel van de deputaten heeft in overeenstemming met de synode van Ede plaatsgevonden. Deze synode heeft door de uitspraak dat de gewijzigde taakopdracht 'voor kennisgeving is aangenomen' deze geaccordeerd.

Door aan deputaten decharge te verlenen heeft de synode van Meppel uitgesproken dat deputaten hun werk naar behoren hebben vervuld.

In artikel 9, leden 1 en 2 van de huishoudelijke regeling voor de generale synode zijn de decharge van deputaten en de inhoudelijke behandeling van hun voorstellen door de synode van elkaar losgekoppeld. De opvatting van de kerkenraad dat het besluit tot het verlenen van decharge van deputaten impliceert dat de synode de inhoud van het rapport van deputaten onderschrijft kan daarom geen stand houden.

Nu de bijgestelde taakopdracht aan de deputaten M/V en ambt in overeenstemming met de synode van Ede tot stand is gekomen oordeelt de commissie dit bezwaar niet gegrond.

Bezwaar 11: Aanstellen van gemeenteleden(m/v) in niet-ambtelijke diensten.

De kerkenraad van Capelle a/d IJssel-Noord heeft bezwaar tegen het treffen van zorgvuldige regelingen met het oog op de aanstelling van mannen en vrouwen in niet-ambtelijke diensten zoals de synode van Meppel in besluit 2 adviseert, omdat dat zou impliceren dat allerlei taken die in de kerken worden vervuld naast de ambten van diaken, ouderling of predikant een vorm van officiële bevestiging nodig zouden hebben terwijl de synode daarvoor geen aan de Bijbel ontleende argumenten heeft.

Beoordeling:

Uit het commissierapport (zie hoofdstuk 'Niet heersen maar dienen') is duidelijk geworden dat uit het Nieuwe Testament geen duidelijke ambtsstructuur valt af te leiden. Tevens is aangetoond dat in de Bijbel dienstbaarheid aan elkaar binnen de gemeente een centraal begrip is. Daarbij wordt de oproep gedaan om alle gaven te gebruiken die in de gemeente aanwezig zijn voor het vervullen van bijzondere diensten (1 Korintiërs 12:4-11). Dat geeft de mogelijkheid tot maatwerk, maar tegelijk de noodzaak om tot zorgvuldige afbakening van taken en verantwoordelijkheden te komen omwille van de goede gang van zaken binnen de gemeente. Dit bezwaar is dan ook niet gegrond.

Bezwaar 12: Tegen instelling van een nieuw deputaatschap.

Omdat de kerkenraad van Capelle a/d IJssel-Noord van oordeel is dat het gehele synodebesluit revisie nodig heeft, betreurt de kerkenraad het ook dat er door de synode een nieuw deputaatschap in het leven is geroepen om het synodebesluit desgevraagd te (helpen) implementeren in de kerken. Letterlijk vraagt de kerkenraad: 'de door GS Meppel genomen besluiten 1,2,3,4,5,6,7 en de bijbehorende gronden (Acta art.18 GS Meppel 2017) vervallen te verklaren; dientengevolge heeft dit ook consequenties voor de inhoud van de besluiten 9 en 10.'

Beoordeling:

Besluit 10 handelt over de instelling van het deputaatschap M/V in de kerk.

Het synodebesluit om de ambten open te stellen voor vrouwen heeft, nu de kerken zelf de ruimte hebben om hun eigen afwegingen te maken, veel discussie teweeg gebracht en veel vragen opgeworpen. Dat heeft de synode ook voorzien. Ze heeft het verstandig geacht de kerken door instelling van dit deputaatschap behulpzaam te zijn door: 'de besluiten van het samen dienen van mannen en vrouwen toe te lichten in plaatselijke kerken en classes; materiaal te verzamelen en te ontwikkelen ten dienste van het bezinningsproces in plaatselijke kerken en classes; advies en begeleiding te geven bij knelpunten met betrekking tot genomen besluiten; advies te geven met betrekking tot de bevestiging van mannen en vrouwen in ambtelijke en niet ambtelijke diensten.' Het was aan de plaatselijke kerken zelf of ze met het besluit aan het werk wilden gaan en zo ja, in welk tempo en op welke manier, al dan niet geholpen door het deputaatschap. Het deputaatschap is dienend bedoeld geweest.

Met de woorden 'dientengevolge heeft dit ook consequenties voor de besluiten 9 en 10' geeft de revisieverzoeker aan het oneens te zijn met het besluit over de hoofdzaak in kwestie, te weten de gegeven ruimte voor de openstelling van de ambten voor vrouwen, en dat dat ook daarom gevolgen moet hebben voor de bijzaak, te weten het instellen van een faciliterend deputaatschap M/ViK. Die redenering kunnen wij niet volgen omdat daarmee andere kerken binnen het kerkverband die van de faciliterende diensten van het deputaatschap gebruik wilden maken, die hulp zou worden onzegd. Tenslotte: uit het jaarverslag van deputaten M/ViK juni 2017-juni 2018 blijkt dat in totaal aan ongeveer 70 gemeenten (ongeveer een kwart van alle kerken) hulp bij het bezinningsproces is verleend. Blijkbaar was er behoefte aan voorlichting en advies; dus was het terecht dat er daarvoor een deputaatschap in het leven werd geroepen.

Bezwaar 13: Geen ruimte voor wie de vrouw in het ambt niet willen toelaten.

De kerkenraad van Ommen- Noord/Oost vraagt zich af of het kerkrechtelijk wel mogelijk is om niet in de lijn van de besluiten van GS Meppel te handelen.

Beoordeling:

Het besluit van de GS Meppel laat het aan de plaatselijke kerken over om al dan niet over te gaan tot het openstellen van elk kerkelijk ambt voor vrouwen. Er is dus geen plicht tot openstelling. Voor het overige wordt verwezen naar wat in het commissierapport onder het hoofdstuk 'Diversiteit en eenheid' is beschreven. Daar waar naar meerdere kerkelijke vergaderingen vrouwelijke ambtsdragers kunnen worden afgevaardigd kunnen praktische regelingen getroffen worden mocht er sprake zijn van gewetensbezwaren bij andere deelnemers aan die vergaderingen.

Bezwaar 14: De onderbouwing van het besluit van GS Meppel is onvoldoende maar op grond van eigen bezinning is overgegaan tot openstelling van de ambten voor vrouwen.

Beoordeling:

De kerkenraad van Amersfoort-de Horsten heeft in haar revisieverzoek de synode van Goes gediend met een eigen Schriftuurlijke afweging rond de bezinning over de vrouw in het ambt. Erkend wordt dat op diverse punten de onderbouwing van het besluit van de synode van Meppel onvoldoende is geweest, reden waarom veel van de door de kerkenraad aangeleverde argumenten in dank zijn aanvaard en in het commissierapport zijn verwerkt.

Bezwaar 15: Besluit 7 van de GS om ruimte te bieden aan de plaatselijke kerken om zelf te beslissen over de wijze van invulling van de ambten roept vragen op.

Beoordeling:

Enkele revisieverzoekers gaan uit van de veronderstelling dat de GS Meppel in besluit 3 in een inhoudelijke visie vastlegt dat het uitsluiten van vrouwen van het ambt strijdig is met de Schrift en verwonderen er zich daarom over dat de GS in besluit 8 toch ruimte biedt aan de kerken om zelf over de wijze van invulling van de ambten te beslissen.

Besluit 3 spreekt alleen uit dat er Schriftuurlijke gronden zijn om volop ruimte te bieden voor de inzet van gaven van vrouwen in de ambten, maar legt bij het bieden van die ruimte geen verbod op om op grond van een andere Schriftuitleg vrouwen uit het ambt te weren.

In tegenstelling tot de veronderstelling dat de synode in haar besluit een visie vastlegt, biedt het besluit van de synode juist ruimte aan meerdere visies.

Andere revisieverzoekers wijzen erop dat het besluit van de GS om het beleid inzake de invulling van de ambten aan de plaatselijke kerken over te laten leidt tot een sterk individualiserende tendens in de kerken en tot ondermijning van het kerkverband als zodanig.

Daarover valt het volgende op te merken. In tal van kerken worden vrouwen ingezet voor taken die voorheen geacht werden tot het ambt van ouderling of diaken te behoren. Daarvoor zijn in de kerken maatwerkoplossingen gecreëerd. Dat heeft al geleid tot diversiteit binnen het kerkverband. De vraag of dat schadelijk is voor de eenheid binnen het kerkverband is behandeld bij bezwaar 5.

Bezwaar 16: De kerken worden in besluit 8 ten onrechte opgeroepen zich te bezinnen op de vraag hoe recht kan worden gedaan aan de verschillen tussen man en vrouw in de vervulling van taken en ambten.

Beoordeling:

Twee revisieverzoekende kerken stellen dat het Nieuwe Testament duidelijk is over de positie van de vrouw (1 Korintiërs 11:1-11,1 Timoteüs 2:10-15, Efeziërs 5:22). Zij leggen die visie ook op aan andere kerken door ze de oproep tot nadere bezinning, waartoe dit besluit van de GS Meppel strekt, te ontfangen. Daarmee treden deze revisieverzoekende kerken ten onrechte in de vrijheid van de andere kerken.

Andere revisieverzoekende kerken stellen dat besluit 8 innerlijk tegenstrijdig is met grond 5 onder besluit 3 van de GS Meppel. De tegenstelling die lijkt te bestaan tussen grond 5 onder besluit 8 GS Meppel (mannen en vrouwen kunnen gelijkwaardig functioneren in de kerkelijke ambten) en grond 1 onder besluit 8 GS Meppel (onderscheid tussen man en vrouw in de hun gegeven plaats in huwelijk en in de gemeente) wekt verwarring en heeft vragen opgeroepen. Besluit 2b GS Ede sprak al uit dat de visie dat behalve mannen ook vrouwen in de kerkelijke ambten mogen dienen vrij bespreekbaar moet zijn, zolang er vanuit de Schrift geargumenteed wordt. Het commissierapport *'Elkaar van harte dienen'* concludeert dat het voor het vervullen van de ambten niet doorslaggevend is of iemand man is, maar of de benodigde gaven aanwezig zijn. Daarom is er voor de plaatselijke kerken conform besluit 7 GS Meppel alle ruimte zich te beraden over de vraag of, wanneer en hoe aan de besluiten van GS Meppel vorm en inhoud kan worden gegeven. Besluit 8 GS Meppel levert te weinig meerwaarde op voor de discussie en besluitvorming bij de kerken, heeft onbedoeld voor verwarring gezorgd en kan daarom beter vervallen.

Voor de beantwoording van de onderscheiden revisieverzoeken is een concept-besluittekst te lezen in hoofdstuk 10.

9. Eindafweging

Op basis van het voorgaande vallen de volgende conclusies te trekken:

1. De voortgaande Schriftstudie in het rapport van de commissie leert dat er op grond van de Bijbel ook een verantwoorde uitleg mogelijk is waarbij tussen man en vrouw wel onderscheid wordt gemaakt maar dat er daarbij geen sprake is van onderschikking.
2. Er zijn goede redenen om niet, zoals de GS Ede 2014 deed, te spreken van twee lijnen in de Schrift (gelijkwaardigheid maar verschil in verantwoordelijkheid) als het gaat om de onderlinge relatie van man en vrouw, maar van één lijn van gelijkwaardigheid. Daaruit volgt dat voor de vervulling van het ambt niet het verschil in geslacht van onderscheidend belang is maar de gaven die door God aan man en vrouw geschonken zijn.
3. Er zijn goede argumenten voor een uitleg van de zogeheten zwijgtteksten die ruimte geeft om de ambten voor vrouwen open te stellen.
4. Om de ambten open te stellen voor vrouwen is het niet nodig om eerst nog studie te doen naar de invulling van de ambten. De invulling van de ambten is te onderscheiden van de openstelling van de ambten.
5. Hoewel op de onderbouwing van het besluit van de GS Meppel tot openstelling van het ambt voor vrouwen het nodige valt af te dingen behoeft het besluit in hoofdzaak niet herroepen te worden en de daartoe strekkende revisieverzoeken behoren daarom te worden afgewezen.
6. De onderbouwing van de besluiten 3 tot en met 6 van de GS Meppel schiet tekort. Ze is op onderdelen aanvechtbaar en moet daarom worden vervangen.
7. In het bijzonder de formulering in grond 5 onder besluit 3 over de zogeheten zwijgtteksten (met de uitdrukking dat zij 'in zichzelf geen onbetwistbare grond kunnen zijn etc.') heeft tot onnodig misverstand geleid.
8. Besluit 8 van de GS Meppel heeft mede gelet op besluit 2b GS Ede in relatie tot besluit 7 GS Meppel weinig meerwaarde. Het heeft voor verwarring gezorgd en kan daarom beter vervallen.
9. Hoewel aan de (schriftelijke) bezwaren van de buitenlandse zusterkerken bij de besprekingen om te komen tot het besluit van de GS Meppel inzake de M/V en ambt wel veel aandacht is besteed, is dat bij de schriftelijke vormgeving van het formele besluit onvoldoende tot uitdrukking gebracht.

10. Concept-besluiten

Materiaal:

1. besluit van de GS Meppel inzake man, vrouw en ambt (Acta. art.18);
2. brieven met verzoeken tot revisie van deze besluiten, te weten:
 - a. GK Bussum-Huizen (15-11-2017);
 - b. GK Capelle ad IJssel- Noord (18-05-2018 en 20-11-2019);
 - c. GK Zuidwolde Dr. (30-08-2018);
 - d. GK Ureterp (25-09-2018);
 - e. GK Vlaardingen (15-10-2018);
 - f. GK Rijnsburg (21-11-2018);
 - g. GK Kantens (07-01-2019);
 - h. GK Amersfoort- de Horsten (31-01-2019);
 - i. GK St. Jansklooster- Kadoelen (01-02-2019);
 - j. GK Baflo (21-02-2019);
 - k. GK Urk (15-03-2019);
 - l. GK Ommen- Noord/Oost (15-03-2019);
 - m. GK Vroomshoop (06-05-2019);
 - n. GK Katwijk (03-06-2019);
 - o. GK Mariënberg (01-07-2019);
 - p. GK Bruchterveld (20-06-2019);
 - q. GK Zuidbroek (09-07-2019);
 - r. GK Blije-Holwerd (19-08-2019);
 - s. GK Zaamslag (03-08-2019);
 - t. GK Ten Boer (12-09-2019);
 - u. GK Den Helder (01-10-2019);
 - v. GK Apeldoorn- Zuid (30-09-2019);
 - w. GK Hattem- Centrum (28-10-2019);
3. brieven met verzoeken tot verbetering van de onderbouwing van deze besluiten, te weten:
 - a. GK Dronten- Noord (06-10-2018);
 - b. GK Groningen- Noordwest (19-11-2018);
 - c. GK Haren (16-10-2018);
 - d. GK Amersfoort- Zuid (10-01-2019);
 - e. GK Wezep (10-01-2019);
 - f. GK Assen- Marsdijk (21-01-2019);
 - g. GK Soest- Baarn (03-06-2019);
 - h. GK Bunschoten- West (04-07-2019);
 - i. GK Axel (11-07-2019);
 - j. GK Balkbrug (13-07-2019);
 - k. GK Heemse en GK Baalder (15-08-2019);
 - l. GK Schildwolde (22-08-2019);
 - m. GK Veenendaal-Oost (16-09-2019);
 - n. GK Valkenburg ZH (23-04-2019);
 - o. GK Waardhuizen (19-09-2019);
 - p. GK Emmeloord (14-10-2019);
 - q. GK Drachten- Oost (22-10-2019);
 - r. GK Capelle ad IJssel- Zuid-West (11-11-2019);
 - s. GK Gouda (09-11-2019);

- t. GK Zuidlaren (11-11-2019);
- u. GK Zeist- de Bilt (02-12-2019);
- 4. zeventien brieven van buitenlandse zuster- en contactkerken waarin grote zorgen worden geuit naar aanleiding van deze besluiten; voor een volledig overzicht, zie pagina 11;
- 5. rapport van de commissie revisieverzoeken *'Elkaar van harte dienen'* (03-07-2020);
- 6. aanbiedingsrapport commissie revisieverzoeken (24-08-2020);

Besluit 1:

met instemming kennis te nemen van het rapport van de commissie revisieverzoeken *'Elkaar van harte dienen'* (hierna te noemen: het commissierapport).

Grond:

Het commissierapport biedt een zorgvuldige studie van het onderwerp 'man, vrouw en ambt', die blijkt geeft van eerbiedig omgaan met de Schrift. Deze studie vormt een goede basis voor de beantwoording van de revisie-, de verhelderings- en de verbeteringsverzoeken die vanuit de kerken zijn ingediend naar aanleiding van de besluiten van de GS Meppel 2017 inzake man, vrouw en ambt.

Besluit 2:

de verzoeken af te wijzen om de besluiten weg te nemen waarmee de GS Meppel 2017 de openstelling van de ambten van diaken, ouderling en predikant voor vrouwen mogelijk maakte.

Grond:

Het commissierapport toont aan dat het mogelijk is om op basis van eerbiedige en zorgvuldige afweging van de Schriftgegevens te komen tot de overtuiging dat de ambten voor vrouwen openstaan.

Besluit 3:

- a. in zoverre tegemoet te komen aan de ingebrachte bezwaren tegen de besluiten 3 t/m 6 van de GS Meppel 2017, dat zij die besluiten en hun gronden vervangt door de uitspraak dat er op basis van verantwoorde Schriftuitleg in de kerken ruimte mag zijn voor de overtuiging en praktijk dat mannen en vrouwen op gelijke wijze geroepen kunnen worden tot alle taken in de kerk, ook tot de dienst in de ambten;
- b. het laatste deel van besluit 6 a van GS Meppel 2017 te handhaven: in de generale regeling preekbevoegdheid artikel 1 het woord 'mannelijk' te laten vervallen;

Gronden:

- 1. Het commissierapport geeft op basis van een samenhangende Schriftuitleg een verantwoorde onderbouwing van deze visie, die de grond vormt voor deze uitspraak.
- 2. In de gronden onder de besluiten 3 t/m 6 van GS Meppel 2017 vertoonde de fundering vanuit de Schrift te weinig samenhang. Kerken in binnen- en buitenland brachten terecht bezwaren hiertegen in.
- 3. Als gronden voor de afwijzing van de ingebrachte bezwaren gelden met name de volgende kernpunten uit de Schriftuitleg in het commissierapport:
 - a. Er zijn goede exegetische argumenten voor een uitleg van de zogenoemde zwijgtteksten waardoor deze geen reden zijn om vrouwen uit te sluiten van een kerkelijk leer- of regeerambt.
 - b. Er zijn goede exegetische argumenten voor een uitleg van 1 Timoteüs 2:11-14 waardoor dit gedeelte niet gehanteerd moet worden als tijdsloos kader voor de uitleg van Genesis 1-3 (met een 'scheppingsorde' waarin vrouwen een ondergeschikte positie hebben).
 - c. In Genesis 1-2 ligt de nadruk op de eenheid en de wederkerige dienstbaarheid van man en vrouw. Hoewel man en vrouw verschillend (mannelijk en vrouwelijk) zijn geschapen

- is aan hen beiden de opdracht gegeven de schepping tot ontplooiing te brengen. Er zijn goede redenen om niet uit te gaan van onderschikking maar van gelijkwaardigheid.
- d. In Genesis 3 blijkt dat de zonde de oorspronkelijke eenheid en wederzijdse dienstbaarheid torpedeert. De straf die Eva ten gevolge van de zondeval treft, t.w. onderworpen zijn aan de heerschappij van haar man, is geen ethische richtlijn voor een door God gewilde onderworpenheid van vrouwen aan mannen, maar een vloek van Godswege die vanuit de verlossing in Christus bestreden en zo veel mogelijk overwonnen moet worden. Daaruit kan moeilijk een duurzame hiërarchie van mannen boven vrouwen worden afgeleid.
 - e. Waar in het Nieuwe Testament met name door de apostel Paulus gesproken wordt over man en vrouw, ligt opnieuw de nadruk op de eenheid en gelijkwaardigheid (1 Kor. 11:11; Gal. 3:28).
 - f. In het Nieuwe Testament staat dienstbaarheid voor de volgelingen van Christus centraal. Naar het voorbeeld van onze Heer wordt van allen de houding gevraagd: niet heersen, maar dienen. Er wordt daarbij geen nadruk gelegd op het verschil tussen mannen en vrouwen. Bij het verrichten van bijzondere diensten is onderscheidend welke gaven bij welke taken passen (1 Kor. 12:4-11).
 - g. Wanneer 'herstel van de verhouding van mannen en vrouwen als overwinning van de vloek ten gevolge van de zonde' een doorgaande lijn in de heilshistorie is, zijn verschillende oudtestamentische gedeelten te lezen als signalen van dit herstel. Ook waar aangesloten wordt bij de bestaande cultuur, waarin vrouwen ondergeschikt zijn, zijn er gegevens die gelezen kunnen worden als kritische tendensen tegenover die cultuur.

Besluit 4:

- a. de besluiten 7 en 8 van de GS Meppel te vervangen door de uitspraak dat het tot de vrijheid van de kerken behoort om te bepalen of en wanneer ook vrouwen geroepen worden tot dienst in één van de ambten;
- b. de bezwaren af te wijzen tegen besluit 7 van GS Meppel 2017 dat het mogelijk maakte de besluiten m.b.t. man, vrouw en ambt direct in de kerken ten uitvoer te brengen.

Gronden:

1. Anders dan we in onze kerkelijke praktijk - stilzwijgend dan wel uitdrukkelijk - gewend waren neemt de diversiteit in vormgeving van de eredienst en invulling van de ambtelijke taken in onze kerken toe. We zullen opnieuw moeten leren, vanuit de Schrift en van onze voorouders, dat daardoor de eenheid van het kerkverband niet wordt aangetast.
2. In deze ontwikkelingen moet elke kerk met het oog op het bewaren van de rust en vrede in de gemeente haar eigen positie en tempo kunnen bepalen. Daarbij kunnen de volgende overwegingen dienstbaar zijn:
 - a. De kerkstructuur die in het Nieuwe Testament herkend kan worden, sluit aan bij de sociaal-maatschappelijke (patriarchale) structuur uit die tijd en is daarom niet in alles normatief voor onze kerkstructuur en de invulling van de ambten (Zie commissierapport, hoofdstuk 'Niet heersen maar dienen').
 - b. De eenheid van de kerk ligt in haar ene Heer, Jezus Christus en wordt bepaald door de waarheid die de Schrift ons leert: de ware en volkomen leer, samengevat in de geloofsbelijdenissen (KO, art. A1); de vraag naar de openstelling van de ambten voor vrouwen maakt daar geen deel van uit.
 - c. De Schrift leert ons in het Nieuwe Testament (bijv. in de brief van Paulus aan de Filippijzen), hoe we moeten omgaan met verschillende opvattingen binnen de kerk (zie het commissierapport, hoofdstuk 'Diversiteit en eenheid').

3. Waar de invulling van de ambten tot de vrijheid van de kerken behoort en de kerkelijk eenheid niet in het geding is behoren kerken elkaar in diverse samenwerkingsverbanden daarin ook te respecteren en geen druk te leggen op het geestelijk samenleven van de kerken in lijn met het bepaalde in art. A2.1 KO; waar nodig kunnen daarover afspraken worden gemaakt.

Besluit 5:

in afwijking van de GS Ede 2014 uit te spreken:

- a. dat er goede redenen zijn om niet te spreken van twee lijnen in de Schrift (gelijkwaardigheid maar ook verschil in verantwoordelijkheid tussen mannen en vrouwen) maar van één lijn van gelijkwaardigheid, beschadigd door zonde en vloek maar hersteld in Christus;
- b. dat een bezinning rond de ambtsstructuur niet nodig is voor de beantwoording van de vraag of ook zusters geroepen kunnen worden tot dienst in het ambt.

Gronden:

1. Het commissierapport geeft een afdoende weerlegging van wat GS Ede 2014, zonder verdere onderbouwing, uitsprak inzake de twee lijnen.
2. Een bezinning rond de ambtsstructuur zou alleen dienend zijn wanneer in die ambtsstructuur recht gedaan moest worden aan een verschil in verantwoordelijkheden tussen mannen en vrouwen.

Besluit 6:

het bezwaar af te wijzen dat GS Meppel 2017 onvoldoende rekening gehouden heeft met de bezwaren van zusterkerken.

Gronden:

1. Hoewel dit in de gronden van het besluit niet terug te lezen is, is zowel in het deputatenrapport aan GS Meppel als in de besprekingen ter synode, o.m. tijdens de buitenlandweek, ruim aandacht gegeven aan de inbreng vanuit de zusterkerken.
2. Bezwaren van zusterkerken zijn alleen reden om een besluit niet te nemen wanneer het gaat om zaken die deel uitmaken van wat bepalend is voor de eenheid van de kerk (zie grond 3 onder besluit 4).

Besluit 7:

het bezwaar af te wijzen dat de besluiten van GS Meppel blijken geven van een 'nieuwe hermeneutiek'.

Grond:

Een gewijzigde uitleg van teksten of toepassing van Schriftgegevens op de vragen m.b.t. man, vrouw en ambt betekent niet dat we op een andere manier met de Schrift omgaan.

Besluit 8:

het bezwaar af te wijzen dat deputaten 'M/V en ambt', aangesteld door GS Ede 2014, van GS Meppel 2017 ten onrechte decharge hebben ontvangen.

Grond:

Volgens art. 9 sub 1 en 2 van de Huishoudelijke regeling voor de generale synode zijn het verlenen van decharge en het inhoudelijk beoordelen van rapporten en voorstellen van deputaten niet aan elkaar gekoppeld.

Besluit 9:

het bezwaar af te wijzen tegen de opwekking van GS Meppel aan de kerken om zorgvuldige regelingen te treffen met het oog op de aanstelling van mannen en vrouwen in niet-ambtelijke diensten.

Grond:

het bezwaar richt zich tegen een veronderstelde 'bevestiging naar analogie van de bevestiging in het ambt'; de opwekking van de synode is ruimer en beoogt niet meer dan de bescherming van zowel degenen die een bijzondere taak vervullen als de gemeente.

Besluit 10:

- a. deze besluiten met het onderliggende commissierapport toe te zenden aan:
 - 1. de kerken die revisie hebben verzocht;
 - 2. de kerken die een brief hebben geschreven met verzoek om nadere onderbouwing, heroverweging of herformulering, geen revisieverzoek zijnde;
 - 3. de (voormalige) buitenlandse zusterkerken, die de synode over het besluit van de GS Meppel een brief hebben geschreven;
 - 4. naar de ICRC die vanwege de genoemde besluiten van de GS Meppel 2017 het lidmaatschap van de Gereformeerde Kerken heeft opgeschort.
- b. de revisie verzoekende kerken en de genoemde buitenlandse kerken elk een aparte brief als antwoord te sturen.

Bijlagen

1. Uitnodigingsbrief hoorzitting revisieverzoekende kerken (1e ronde) dd. 2 december 2019

Aan alle kerkenraden die een brief aan de GS Goes 2020 hebben gestuurd inzake besluiten MV en ambt Amersfoort, 2 december 2019

Betreft: uitnodiging meedenken synode-commissie MV - revisie

Geachte kerkenraad,

U hebt een brief geschreven aan de Generale Synode Goes 2020, waarin u revisie vraagt met betrekking tot de besluiten inzake man/vrouw en ambt die door de GS Meppel 2017 genomen zijn.

Als commissie die de behandeling van de revisieverzoeken ter synode voorbereidt, nodigen we u uit om gehoord te worden. Dit is formeel uw recht, maar wij hechten er ook aan in een persoonlijk gesprek elkaar te ontmoeten. Vandaar deze hartelijke uitnodiging.

De hoorzittingen zullen plaatsvinden van **17-20 december 2019**. U kunt met maximaal 5 kerkenraads- of gemeenteleden komen. Wij stellen ons voor dat in het gesprek de volgende dingen aan de orde komen:

1. eventuele aanvullingen op het revisieverzoek
2. hoe leeft het onderwerp man/vrouw en ambt in uw gemeente en hoe is er de afgelopen drie jaar mee omgegaan
3. waar zit voor u de kern van uw bezwaren

Wij willen per gemeente een uur de tijd nemen zodat er in alle rust gesproken en van gedachten gewisseld kan worden.

Wanneer u op onze uitnodiging wilt ingaan verzoeken wij u dit uiterlijk **dinsdag 10 december 2019** kenbaar te maken via het secretariaat van de synode, aan Lydia Postma-Douma. Daarna maken wij een planning en wordt u geïnformeerd over plaats en tijd.

De commissie MV,

br. Peter Bakker
br. Bert Groen
ds. Marc ten Brink
ds. Rutger Heij
ds. Pier Poortinga
ds. Sieds de Jong

2. Brief bestuurscommissie GKv Ten Boer dd. 4 december 2019

Bestuurscommissie GKv Ten Boer
Vijverweide 26
9791 EB Ten Boer
scriba@tenboer.gkv.nl

Ten Boer, 4 december 2019

Aan: Commissie MV
p/a Secretariaat van de synode van de GKV
t.a.v. mw. Lydia Postma-Douma

Betreft: uitnodiging meedenken synode-commissie MV - revisie

Geachte commissieleden,

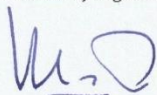
In Ten Boer hebben we uw brief d.d. 2 december 2019 ontvangen waarin u de kerkenraad van GKv te Ten Boer uitnodigt met een afvaardiging te komen om gehoord te worden. Wij zeggen u hartelijk dank voor deze uitnodiging, maar we kunnen daar niet op ingaan.

Zoals u uit de pers hebt kunnen vernemen hebben de kerkenraadsleden van de GKv te Ten Boer hun ambt neergelegd en heeft de classis in hun plaats een tijdelijke bestuurscommissie ingesteld. Als bestuurscommissie hebben we een grote verscheidenheid aan taken maar expliciet niet om ons in te laten met het revisieverzoek dat indertijd aan de synode is gestuurd: dat is de verantwoordelijkheid van de nieuw in te stellen kerkenraad.

Wij nemen zonder aarzelen aan dat u het revisieverzoek van de GKv te Ten Boer zorgvuldig zult overwegen en dan niet alleen de letter daarvan maar ook de zorg die daaruit spreekt dat het gezag van Gods Woord in het geding is.

U mag weten dat onder meer de besluitvorming over dit onderwerp de gemeente verdeelt en in het recente en minder recente verleden geleid heeft tot vertrek van veel gemeenteleden. Dat vraagt van u extra zorgvuldigheid in het reageren op ingestuurde bezwaren. We wensen u daarbij Gods zegen toe.

Met christelijke groet,

Namens de Bestuurscommissie,
Menne van Dijk, voorzitter

3. Brief kerkenraad GKv Axel dd. 5 december 2019

Van: Scriba GKV Axel <scriba@gkvaxel.nl>

Verzonden: donderdag 5 december 2019 11:03

Aan: Secretariaat synode GKv <secretariaat@synode.gkv.nl>

Onderwerp: Re: Uitnodiging door Commissie MV van de GS Goes 2020 - meedenken - geen revisie

Beste,

Met dank voor de uitnodiging wil hierbij meedelen dat de GKv Axel niet aanwezig zal zijn in Zeewolde.

met groet
Anneke Oppeneer
scriba GKv Axel.

4. Tekst van de bijdragen van acht samenwerkende revisieverzoekende kerken op de hoorzitting (1e ronde)

Zie document volgende pagina, met eigen paginanummering.

Hoorzitting 8 samenwerkende revisie verzoekende kerken

Commissie MV GS Goes 2020 – 23 december 2019

Locatie : Koningskerk Zwolle-Zuid, Landsherenlaan 5, 8016 ET Zwolle, 038-4660533

Tijd : maandag 23 december 2019 van 13:30 tot (uiterlijk) 18:00 uur
Inloop vanaf 13:00 uur.

Deelname : 8 samenwerkende revisie verzoekende kerken
GKv Blije-Holwerd; Bruchterveld; Capelle aan den IJssel-Noord; Hattem-Centrum;
Ommen-Noord Oost; Urk; Vroomshoop; Zuidwolde (Dr).

Taakverdeling/Inhoud :

	<i>Onderwerp:</i>	<i>Besluit GS Meppel</i>	<i>Woordvoerder:</i>	<i>pag.</i>
1a.	korte inleiding namens 8 SRV-kerken	-	P.T. Pel	2
1b.	aard van revisie	-		3
1c.	rol deputaten MViK	-		4
2.	opdracht en uitvoering deputaten GS Ede	1	D.A.C. Slump	6
	afwijking GS Ede 2014 inzake MVEA	1		
	miskenning GS Ommen 1993 inzake vrouwenstemrecht	1		
3.	bezwaren Schriftgebruik (algemeen)	3	P. Boonstra	9
4a.	bezwaren Schriftgebruik Besluit 5	5	H.J. Room	12
4b.	bezwaren Schriftgebruik Besluit 6	6		17
5a.	bezinning ambtenstructuur	1/2/4	F. Pansier	22
5b.	ambten in hun eigenheid <> het ambt ambten <> overige diensten	1/2/4	P.L. Storm	24
6.	gelijkwaardigheid en verschil in verantwoordelijkheid MV	1/8	B. van Egmond en J.J. Schreuder	28
7.	katholiciteit van de kerk	-	L.W. de Graaff	33
	miskenning kerken binnen-/buitenland	-		
8a.	directe inwerkingtreding	7	P.T. Pel	36
8b.	aantasting kerkverband	7		38

1a. korte inleiding namens 8 SRV-kerken

Kerken

Met de kerkenraden van 8 samenwerkende revisie verzoekende kerken (verder kortweg: “SRV-kerken”) zijn we hier bijeen om gezamenlijk de ingediende revisieverzoeken toe te lichten. Het betreft de kerken van:

- Blije-Holwerd
- Bruchterveld
- Capelle aan den IJssel-Noord
- Hattem-Centrum
- Ommen-Noord Oost
- Urk
- Vroomshoop
- Zuidwolde (Dr.)

Doelstelling

Als revisie-verzoekende kerkenraden hebben we met elkaar de samenwerking gezocht om de gronden voor de revisie gezamenlijk zo goed mogelijk toe te lichten. Immers, zowel van onze kant als bij de GS zal het er om moeten gaan dat de bezwaren tegen de besluiten MVEA helder worden verwoord en belicht, zodat die in het licht van Gods Woord op hun ware merites kunnen worden gewogen. Dat is ook de kerntaak van de synode bij de revisie. In dat verband heeft de preses van de synode in een interview o.a. gezegd dat de inhoud van de Schrift en de wijze van Schriftuitleg niet tussen de kerken in mag blijven staan. Dat stelt u en ons voor de opdracht om het daarover diepgaand te hebben.

De inbreng is kritisch van aard. Dat is inherent aan het instellen van revisie. We zijn er niet om elkaar te *pleasen* of om te vertellen hoe het met ons gaat. De SRV-kerkenraden hebben duidelijke bezwaren tegen de besluiten MVEA van de vorige synode. Dat blijkt uit de revisieverzoeken zelf en zal ook blijken uit hetgeen vanmiddag ter aanvulling wordt gezegd. Daarmee is het geen ‘koude’ boodschap. Integendeel, het houdt ons als kerkenraden indringend bezig hoe er wordt omgegaan met de Bijbel, maar ook hoe er wordt omgegaan met wat vroegere generaties ons hebben nagelaten en wat zusterkerken om ons heen ons voorhouden. Het doet verdriet te zien hoeveel goeds er wordt genegeerd. Ons inziens zijn we er allen het meest mee gediend om de dingen bij hun naam te noemen en transparant te zijn. De intentie is om de tekortkomingen in de besluiten MVEA van GS Meppel aan te wijzen en bloot te leggen. Dat doen we biddend en niet in eigen-wijsheid. We bidden om Gods wijsheid om bij deze veelomvattende materie de goede weg te vinden die kan bestaan in het licht van de Bijbel en voor Gods ogen. Die wijsheid bidden we ook de synode toe.

Opzet

Wij danken u als commissie MV dat u aan deze gecoördineerde aanpak uw medewerking wilt verlenen. U heeft vooraf het overzicht ontvangen van de thema's en woordvoerders daarbij. We hebben gestreefd naar een logische opbouw in de toelichting om zo de hoofdlijnen van de revisieverzoeken aan de orde te stellen. U hebt aangegeven vanmiddag vooral naar ons te willen horen, goed te willen *luisteren* en nog geen oordeel te geven. Wij hebben met het oog daarop *woordvoerders* aangezocht, die allen zijn gemachtigd door de 8 kerkenraden om namens hen te spreken.

Het is de bedoeling dat we de schriftelijke versies van de bijdragen na de hoorzitting bundelen en dan zo spoedig mogelijk beschikbaar stellen aan de synode als nadere toelichting en aanvulling op de ingediende revisieverzoeken.

Voor twee aspecten willen de SRV-kerken eerst uw aandacht vragen, namelijk de aard van revisie en de rol van deputaten MViK in dit geheel.

1b. aard van revisie

Aard van revisie

Naar aanleiding van de ingediende revisieverzoeken hebben de betrokken kerkenraden allemaal een reactie gekregen van deputaten Man/Vrouw in de kerk (MViK). Die reacties lopen nogal uiteen. Gezien die reacties is het van belang te wijzen op de aard van revisie. Revisie is een rechtsmiddel. Het staat in hoofdstuk F van de kerkorde over besluitvorming en rechtsmiddelen. Het gaat er om dat er een zorgvuldige inhoudelijke heroverweging door deze synode plaats vindt van wat de vorige synode heeft besloten en dat op een faire manier. 'Fair play' is de technische standaarduitdrukking voor een eerlijk proces. En op dat punt gaan er op voorhand dingen mis. Omdat dat na indiening is gebleken, wordt dat nu bij de hoorzitting eerst aan de orde gesteld.

(1^e) MViK verwijst in haar reacties op de revisieverzoeken naar wat in de loop van de *voorbereiding en bespreking* ter GS Meppel is ingebracht. Dat is echter als reactie op de revisieverzoeken niet relevant. De revisieverzoeken richten zich tegen de door de GS Meppel genomen besluiten + bijbehorende gronden. Dat kan ook niet anders. Dít besluiten en dít gronden zijn het voorwerp van revisie. Waarvan de vorige synode allemaal wel of niet heeft kennis genomen is informatief, maar in het kader van de revisie niet ter zake. Immers, wat de GS Meppel zelf buiten de besluiten en buiten de gronden heeft gehouden, kan er niet achteraf door MViK of door uw commissie of door deze GS 'bij gepraat' worden. Dat is geen fair play. De besluiten + gronden van artikel 18 Acta GS Meppel staan ter discussie. Daarover moet het gaan. Niet meer en niet minder.

(2^e) Het is vervolgens van belang op te merken dat er een belangrijk verschil bestaat tussen revisie en herziening.

Bij herziening (art. F78 KO) geldt het criterium: "is er sprake van nieuwe feiten of omstandigheden, die dateren van vóór de uitspraak en die, waren zij bij de synode bekend geweest, tot een andere uitspraak zouden hebben kunnen leiden".

Bij revisie (art. F81 KO) geldt bewust geen dergelijke beperking, maar is het algemene criterium van art. F72.4 KO van toepassing: "Als een kerkenraad van oordeel is dat een besluit van de generale synode in strijd is met het Woord van God of de kerkorde en hij om die reden dat besluit niet kan uitvoeren, is hij gehouden tot het instellen van revisie volgens art. F81."

Het *toetsingscriterium* is dus niet dat de revisie verzoekende kerkenraden moeten aantonen dat er sprake is van nieuwe feiten of omstandigheden waarmee de vorige synode geen rekening heeft gehouden. Het gaat er om dat sprake is van vanuit de Bijbel en de kerkorde gemotiveerde revisieverzoeken die de besluiten + gronden van de GS Meppel inhoudelijk bestrijden. Op grond daarvan dienen de besluiten van de vorige synode op de bestreden punten door deze synode integraal te worden heroverwogen. Dat is geen marginale toetsing, maar een voluit inhoudelijke herbeoordeling.

1c. rol MViK

Rol MViK

Art. 1 lid 4 Generale regeling revisieverzoeken bepaalt:

“Indien het besluit van de generale synode waarvan revisie wordt verzocht een onderwerp betreft waarvoor een deputaatschap is ingesteld, treedt verzoeker, alvorens het revisieverzoek in te dienen, in overleg met dit deputaatschap. Verzoeker vergewist zich ervan dat zijn bezwaar tegen het besluit van de generale synode niet berust op een onjuist begrip van dit besluit. Het deputaatschap zal verzoeker van de nodige informatie voorzien en nagaan of en zo ja, op welke wijze, aan de bezwaren van verzoeker tegemoet gekomen kan worden.”

(1^e) MViK heeft zich opgeworpen als het ‘aangewezen’ deputaatschap voor de bij de GS Goes ingediende revisieverzoeken MVEA. Wij hebben ons als SRV-kerken daar eerst over verbaasd en achten dat vervolgens ook onjuist.

MViK is door de GS Meppel belast met een voorlichtende en adviserende taak bij de *invoering* van de MV-besluiten op plaatselijk en classicaal niveau (Besluit 10). MViK is geen bezinningsdeputaatschap, heeft geen studieopdracht, heeft met name ook geen taak gekregen ter uitvoering van Besluit 8.

MViK hebben blijkens alle onderdelen van Besluit 10 tot taak de *implementatie* van MVEA in kerken en classes te begeleiden. Zij opereren krachtens hun taakstelling in het verlengde van de GS-besluiten van Meppel.

En die GS-besluiten worden nu juist in revisie bestreden. MViK is dus absoluut niet het deputaatschap dat is ingesteld voor behandeling van de revisieverzoeken. Het *zit niet in* hun opdracht en het *verdraagt zich ook niet met* die opdracht.

(2^e) MViK gaat intussen blijkens haar diverse reacties ook verder dan alleen het doorgeven van feitelijke informatie. De reacties bevatten ook *inhoudelijke beoordelingen*. Dit komt hen niet toe.

MViK gaat ook niet over de ontvankelijkheid van ingediende revisieverzoeken; de synode gaat daarover.

MViK heeft ook niet de rol van adviseur aan de GS Goes over de inhoud van revisieverzoeken, kan die rol niet hebben omdat die tegenstrijdig is met de revisieverzoeken. Daar moeten we gewoon eerlijk en transparant over zijn. Ook dat behoort tot “fair play”.

Kortom: MViK is niet “het deputaatschap dat het revisieverzoek regardeert” volgens art. 4 lid 2 GR revisieverzoeken.

(3^e) Intussen is deze lijn al volledig miskend:

- MViK heeft allerlei reacties geleverd op ingediende revisieverzoeken.
- MViK heeft al die reacties gelijktijdig ook ingediend bij de synode.
- MViK heeft volop deelgenomen aan de besloten vergadering van de synode op 23 november 2019, ook over de revisieverzoeken. Dat blijkt uit het gepubliceerde “summiere verslag” van de van synodewege aangestelde verslaggever.

(4^e) Dat de synode in beslotenheid vergadert over MVEA en de revisieverzoeken is überhaupt in strijd met de regels. Volgens art. 4 lid 1 GR revisieverzoeken worden revisieverzoeken behandeld volgens de huishoudelijke regeling van de GS.

Volgens art. 7 lid 3 HR generale synode zal de beoordeling van personen altijd in besloten zitting plaatsvinden. “Over andere onderwerpen wordt niet in besloten zitting vergaderd, tenzij daar een dringende noodzaak voor aanwezig wordt geacht.” Van een dringende noodzaak is niets gebleken en wordt in het verslag ook niets gezegd.

(5^e) Het is niet alleen in strijd met de regels, maar ook ronduit slecht en ongezond dat deze synode achter gesloten deuren vergadert met MViK. Dat MViK hun eigen werk moeten terugkoppelen aan de GS, staat niet ter discussie. Dat MViK zich met de revisieverzoeken inlaat, staat wel ter discussie en dat de synode dat ook nog binnenskamers meent te moeten doen evenzeer. Zowel het een als het ander is foute boel. Wat hierdoor gebeurt, is een synode die op afstand van de kerken gaat staan. Die minst genomen de schijn wekt de interne synode-eenheid te masseren. Die zo de belangrijkste kerkelijke beleidszaak op de agenda achter gesloten deuren behandelt, terwijl daar niets vertrouwelijks aan is. Integendeel, is het een zaak die uit zijn aard en inhoud in de openbaarheid behandeld behoort te worden.

Fair play

De fair play is zo op voorhand ver te zoeken. Wij hebben daar als SRV-kerken grote moeite mee. Dit zou in het wereldlijk recht de toets niet kunnen doorstaan. Hoe kan het dan zijn dat dit kerkelijk gebeurt? Deze dagen van Advent lezen velen uit Micha. We lézen het, maar léren we er ook iets van? Wat er van ons allen en ook van de synode verwacht wordt, is niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van onze God.

Wij verzoeken u dit in uw beraad en terugkoppeling aan de synode prealabel aan de orde te stellen en ons mee te delen hoe de synode hier verder mee omgaat.

(woordvoerder P.T. Pel)

Deze bijdrage betreft de revisieverzoeken die gaan over Besluit 1 van Meppel 2017 en de grond die onder dit besluit is gelegd. In dit besluit wordt decharge verleend aan deputaten 'MV en ambt'.¹

Inleiding

In de revisieverzoeken hebben de kerken aangegeven dat deputaten MVEA die zijn benoemd door GS Ede 2014, zich niet hebben gehouden aan de opdracht die zij van deze Synode hebben gekregen. De kerken maken bezwaar tegen het oordeel van GS Meppel dat deze deputaten *"de hun door de Generale Synode [van Ede, DACS] verstrekte opdracht naar behoren hebben verricht"*². Zij achten dit oordeel onjuist.

GS Ede > deputaten > GS Meppel

In de kern komt het bezwaar er op neer, dat deputaten zich niet hebben gehouden aan de kaders die GS Ede heeft gesteld voor hun opdracht. Ik zal dat toelichten.

Besluit 2 van Ede houdt in dat niet wordt ingestemd met de onderbouwing van de conclusie van toenmalige deputaten 'M/V in de kerk'. Dit besluit heeft één grond:

"het doorlopend spreken van de Schrift laat twee lijnen zien. De ene lijn is die van gelijkwaardigheid tussen man en vrouw – de andere die van het verschil in verantwoordelijkheid die God aan man en vrouw heeft gegeven; deze beide lijnen dienen verdisconteerd te worden".

Bij Besluit 3 van Ede is het (nieuwe) deputaatschap 'M/V en ambt' (MVEA) benoemd. Deputaten MVEA kregen onder meer de opdracht te adviseren over de invulling van een ambtelijke structuur waarbinnen vrouwen zich kunnen inzetten voor Gods koninkrijk. Daarbij is uitdrukkelijk aangegeven dat deze taak wordt uitgevoerd *"met inachtneming van de onder besluit 2 genoemde grond"*.

Grond 3 bij Besluit 3 bevat een duidelijke aanwijzing dat de synode, bij het formuleren van deze opdracht, voor ogen heeft gehad dat het verdisconteren van beide lijnen leidt tot het maken van onderscheid. Ik citeer:

"niet alle werkzaamheden van de huidige ambtsdragers hebben direct te maken met het dragen van de verantwoordelijkheid voor de geestelijke leiding aan de gemeente; het is zinvol te onderzoeken welke taken door zowel mannen als vrouwen kunnen worden vervuld".

De SRV-kerken geven in hun revisieverzoek gemotiveerd aan dat deputaten MVEA hun opdracht niet binnen dit kader hebben uitgevoerd. Uit hun rapport "Samen dienen" blijkt dat deputaten MVEA *"een eigen taakopvatting (hebben) geformuleerd"*. Dat zou zijn gedaan *"in overleg met het moderamen en na voorlegging aan de synode"*. In de Acta³ staat slechts: *"De synode neemt kennis van de door deputaten geformuleerde taakopvatting"*.

Deputaten MVEA blijken hun taak te hebben opgevat *"als een doordenking van de ambtsleer met het oog op de rol van de vrouw in de kerk in onze tijd en cultuur"*⁴. Wat dat in de visie van deputaten MVEA betekent, blijkt uit de formulering van hun 'missie' (!):

"Het is onze missie om op basis van wat de Bijbel ons leert over vrouwen en ambten te komen tot een antwoord op de vraag of het gerechtvaardigd is dat vrouwen in de kerk (en in het ambt) een andere positie hebben dan in de maatschappij".

¹ De onderstrepingen in de verschillende citaten zijn door ons toegevoegd.

² Grond onder **Besluit 1**

³ Bij de benoeming van de deputaten (art. 19)

⁴ Rapport 'Samen dienen', onder 1.2

Hoe breed wilt u het hebben. Deze ruime taakomschrijving met een duidelijk ander accent, bood deputaten MVEA gelegenheid om een rapport uit te brengen zonder de besluitvorming van Ede inhoudelijk te verwerken. Wat dat concreet heeft betekend, komt later vanmiddag aan de orde.

Kritiek

Deputaten zijn niet autonoom, maar voeren slechts opdrachten van synodes uit. In dit geval ten behoeve van voortgaande besluitvorming en dus vanzelfsprekend met verwerking van wat tot dan toe is bereikt en besloten. GS Meppel had daarom moeten oordelen dat deputaten hun taak niet hebben verricht op basis van de opdracht die GS Ede aan hen had gegeven. De kwalificatie “naar behoren” is daarom niet terecht.

Het belang van deze revisiegrond, ligt in het kerkrechtelijk zuiver houden van de verhouding tussen deputaten en synodes. Deputaten treden steeds sterker op de voorgrond en nemen taken over die uitdrukkelijk bij de synode thuishoren. Dat is naar ons gevoel overigens ook het geval bij de huidige deputaten MViK, die zich in hun commentaar op verschillende revisieverzoeken niet hebben onthouden van inhoudelijke sturing.

De band met het verleden; historisch besef?

Maar er zit in de geschetste gang van zaken een belangrijker element. Daarvoor willen we met klem aandacht vragen van de synode.

Onze grief staat in de bredere context van een verlies aan historisch besef ook in de kerk. GS Meppel heeft vrijwel geen rekenschap gegeven van het feit dat haar deputaten MVEA een rapport hebben geschreven zonder waarneembare verwerking van eerdere besluiten binnen de GKv. En GS Meppel zelf is deputaten daarin gevolgd. Ook zij heeft (deels) een zelfstandige ‘onderbouwing’ gegeven van haar besluiten, zonder zich te verantwoorden ten opzichte van besluitvorming van de GKv over vragen van M/V en ambt in het verleden. Dat staat op gespannen voet met artikel F71.1 van de Kerkorde⁵.

Deze grief raakt de katholiciteit van de kerk. In hoeverre zijn wij een kerk die zich, niet alleen in naam, verbonden weet met ons kerkelijk voorgelicht. Of begint iedere generatie op eigen plaats en in eigen tijd steeds opnieuw? Ds. L.W. de Graaff zal over het element katholiciteit breder spreken. Ik leg dit accent in het kader van de concrete besluitvorming binnen de GKv over MV en ambt.

Hoe heeft GS Meppel de wijsheid van broeders uit het verleden getaxeerd? We weten het niet. Het is natuurlijk gemakkelijker om niet te spiegelen aan wat eerder over dezelfde materie is besloten. Zeker als er besluiten worden genomen die diametraal staan tegenover de visie van de kerk in het verleden. Maar is het ook verantwoord? Wij zeggen: Nee. Bij de vraag of de gronden die de omkering moeten onderbouwen stevig genoeg zijn, behoort men zich grondig te confronteren met eerdere besluiten en de gronden daarvan.

Ik stip even aan dat de GKv in het verleden meermalen de Nederlands Hervormde Kerk, De Gereformeerde Kerken (synodaal) en ook de Nederlands Gereformeerde Kerken hebben aangesproken over hun besluiten om zusters toe te laten tot het bijzonder ambt. Zij zijn aangesproken vanuit de overtuiging dat die besluiten tegen de Schrift ingingen! Wat heeft GS Meppel met de argumentatie daarvoor gedaan? We weten het niet.

Ommen 1993

Opvallender is het negeren van de besluitvorming van GS Ommen 1993, waarbij stemrecht is verleend aan zusters in de gemeente bij de verkiezing van ambtsdragers.

⁵ Artikel 71.1 KO: De kerkelijke vergaderingen nemen hun besluiten na goede voorbereiding en met verwerking van eerdere besluitvorming.

In Ommen is uitvoerig gesproken over de vraag hoe een besluit daartoe zich verhoudt tot de mogelijkheid dat vrouwen zelf kunnen worden gekozen en benoemd tot het bijzonder ambt. Er was vrees in de kerken dat met dit besluit de deur werd geopend naar de openstelling van de ambten voor vrouwen. In het revisieverzoek van Urk wordt daar nog aan gerefereerd. GS Ommen heeft zich beijverd om deze vrees weg te nemen.

In de Acta van GS Ommen⁶ valt een aantal dingen op. Ik noem er vier die relevant zijn voor vandaag:

1. Ook toen was sprake van een afwijking van de gebruikelijke gang van zaken in de kerk. GS Ommen herzielt het besluit van GS Groningen-Zuid 1978 en daarachter dat van GS Groningen 1927 waarin stemrecht aan de zusters werd onthouden.

NB. Er is ook gesproken over de mogelijkheid deze kwestie over te laten aan de plaatselijke kerken (gemotiveerd verworpen!).

2. GS Ommen maakt uitdrukkelijk onderscheid tussen enerzijds het 'meestemmen' van vrouwen als lid van de gemeente, bij de roeping van ambtsdragers, en anderzijds het leiding geven door de kerkenraad, waarbij gezag wordt uitgeoefend (regeerambt). Dat laatste blijft aan mannen voorbehouden.

3. In de besluitvorming van GS Ommen 1993 komen alle elementen die ook in de recentere discussies over de positie van vrouwen in de kerk spelen, al uitdrukkelijk aan de orde. Ik geef twee korte citaten ter illustratie:

a. *"als gesproken wordt over 'de positie van onderdanigheid die de Schrift aan de vrouw in de gemeente geeft' worden te weinig de Schriftgegevens in rekening gebracht waarin gesproken wordt over de gelijkwaardige positie die man en vrouw in Christus hebben ontvangen (...) en de onderdanigheid van man en vrouw aan elkaar".*

Zie ik hier twee lijnen die beide verdisconteerd worden?

b. *"in de kerk moeten niet de argumenten die door de tijdgeest zijn ingegeven doorslaggevend zijn, maar de argumenten van de Heilige Schrift, waarin het goede kader wordt geboden voor de verhouding van man en vrouw (...) de kerk behoort aan de zusters in de gemeente geen stemrecht te geven als een offer aan de tijdgeest; zij behoort aan de zusters het stemrecht ook niet te onthouden uit vrees voor de tijdgeest".*

4. En ten slotte het belangrijkste: de uitgebreide en bepaald niet eenzijdige Schriftuurlijke onderbouwing van de besluiten. Die heeft ongetwijfeld bijgedragen aan de brede aanvaarding daarvan. Een overtuigende Bijbelse argumentatie bindt samen.

Slot

Het is werkelijke tot schade van de kerken geweest dat de GS Meppel zich niet uitdrukkelijk heeft geconfronteerd met dit uitgebreid gemotiveerde besluit uit 1993, nog maar 26 jaar geleden. Het zou de eenheid binnen de GKv sterk hebben bevorderd als GS Meppel duidelijk had aangegeven waarom en op welke Bijbelse gronden afstand is genomen van de benadering van GS Ommen destijds.

De SRV-kerken roepen u op bij de toetsing van de revisieverzoeken deze fout niet te maken en con amore gebruik te maken van de wijsheid die de Here in het verleden aan broeders in de synode heeft gegeven bij het lezen van de Bijbel in het kader van M/V en ambt.

Verspreid daarom Artikel 24 van de Acta van GS Ommen 1993 onder de leden van de synode.

(woordvoerder D.A.C. Slump)

⁶ Acta Ommen 1993, Artikel 24.

Deze bijdrage richt zich op het kernbezwaar met betrekking tot besluit 3.

Besluit 3 luidt als volgt:

“uit te spreken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om volop ruimte te bieden voor de inzet van gaven van vrouwen in taakvelden zoals verkondiging, onderwijs, pastoraat, diaconaat.”

‘taakvelden’

In dit besluit zijn twee formuleringen cruciaal. Allereerst de term ‘taakvelden’.

Deze term komt uit het vakgebied van de gemeenteopbouw. Het betekent: alle dingen die er gebeuren, de activiteiten die worden ontplooid, de inzet van krachten op het gebied van een bepaalde kernfunctie van de gemeente.

Wat niet in het besluit wordt geëxpliciteerd is, dat dit besluit dus óók gaat over ambtelijke activiteiten op het gebied van die kernfunctie. Het wordt er a.h.w. even en passant bij genomen. Terwijl juist dit het onderwerp van afweging en besluitvorming is: De inzet van zusters in ambtelijke dienst op zo’n kernfunctie. Dat zusters bij zulke kernfuncties actief betrokken zijn (in niet ambtelijke dienst) is gegroeide praktijk, waar niemand moeite mee heeft. Die is juist aan te bevelen. Het besluit is echter zó geformuleerd dat het lijkt alsof je van activiteit in *niet-ambtelijke dienst* zo kunt concluderen tot activiteit in *ambtelijke dienst*. En dat blijkt inderdaad ook te gebeuren in de gronden.

‘Schriftuurlijke gronden’

Deze gronden bij besluit 3, in zes punten opgesomd, worden ‘Schriftuurlijke gronden’ genoemd.

De kern van het door de kerken ingediende bezwaar heeft betrekking op het feit dat er in die zes punten (de gronden onder het besluit) sprake is van:

- 1^e het enkel opsommen van Schriftgegevens;
- 2^e het mistekenen van Schriftgegevens;
- 3^e het ontbreken van Schriftgegevens.

Deze drie punten samen onderbouwen het bezwaar dat de GS Meppel niet heeft aangetoond dat voor besluit 3 een deugdelijke Schriftuurlijke basis bestaat. De drie genoemde punten worden afzonderlijk bij langs gegaan.

Ad 1 - het enkel opsommen van Schriftgegevens

De bezwaarde kerken zijn niet overtuigd door de vele Schriftgegevens die in de gronden 1-6 worden genoemd. Dat heeft hiermee te maken dat met het feit van het *opsommen* van Schriftgegevens nog niet wordt aangetoond dat het besluit om uit spreken dat er ruimte is voor de gaven van vrouwen in verkondiging, onderwijs, pastoraat en diaconaat, zoals dat nu het geval is voor mannen, Schriftuurlijk is.

Om dit punt nader te verduidelijken een voorbeeld. Met behulp van veel Schriftgegevens zou de stelling verdedigd kunnen worden dat de Bijbel ruimte biedt voor polygamie. Gewezen zou kunnen worden op Abraham en David die meerdere vrouwen hadden (Gen. 25:6; 2 Sam. 12:6). Verder zou genoemd kunnen worden dat de Here dit ook in het Nieuwe Testament niet bekritiseert. Integendeel, onomwonden wordt Abraham door de Here ‘zijn vriend’ genoemd (Jak. 2:23) en David ‘een man naar zijn hart’ (Hand. 13:22). Wanneer deze Schriftgegevens zo opgesomd worden, lijkt het erop dat er Schriftuurlijke gronden zijn voor polygamie.

Dit voorbeeld laat zien dat het noemen van Schriftgegevens als zodanig niet doorslaggevend kan zijn voor de bewering of iets Schriftuurlijk is of niet. Allereerst zal moeten worden nagegaan of er wellicht Schriftgegevens ongenoemd blijven. In dat opzicht is voor de bezwaarde kerken dan ook een heikel punt dat in grond 5 over de zwijgtteksten wordt gezegd dat ze, in het hele palet van Schriftgegevens dat een besluit over vrouwelijke ambtsdragers zou moeten dragen, niet mee doen, “*omdat de exegese van deze*

teksten daarvoor te zeer omstreden is." Het op deze manier buitenspel zetten van Schriftgegevens trekt de boel onherroepelijk scheef en geeft ruimte om, door het opsommen van andere Schriftgegevens, te suggereren dat er sprake is van een Schriftuurlijke grond.

Ad 2 - het mistekenen van Schriftgegevens

Bij het noemen van Schriftgegevens is het vervolgens ook van belang dat deze gegevens op een juiste manier worden gepresenteerd. Door Schriftgegevens op een bepaalde manier in te kaderen kan er een verkeerd beeld ontstaan van wat deze gegevens ons nu te zeggen hebben.

Om ook hier een voorbeeld te noemen. In grond 2 maakt de GS Meppel een onzuivere tegenstelling tussen de plaats van mannen en vrouwen in het OT. Er wordt beweerd dat God vrouwen een sleutelrol in de heilsgeschiedenis heeft gegeven, omdat mannen hebben gefaald. God heeft de vrouw zeker een belangrijke rol in de heilsgeschiedenis gegeven, maar dat staat niet als zodanig tegenover falende mannen. Eva, Sara, Tamar, Rachab, Deborah, enz. hebben een belangrijke rol gespeeld, maar Adam, Abraham, Juda, Kaleb en Gideon evenzeer. En omgekeerd hebben vrouwen evengoed gefaald. Denk aan de vrouw van Lot of aan de opstand van Mirjam.

Door Schriftgegevens te presenteren in een *onzuiver sjabloon* is er sprake van een mistekening van deze Schriftgegevens. Het is evident dat zo'n mistekening onmogelijk een Schriftuurlijke grond kan bieden voor een eventueel besluit. Het is toch niet vreemd dat kerken hiertegen bezwaar aantekenen?

Ad 3 - het ontbreken van Schriftgegevens

Alhoewel een mistekening van Schriftgegevens voor de bezwaarde kerken een verontrustende constatering is, geldt dat nog meer voor het ontbreken van Schriftgegevens onder mooi klinkende redeneringen of conclusies.

Als voorbeeld kan hier genoemd worden dat in grond 3 gesteld wordt dat er in de ontwikkeling van OT naar NT sprake is van een fundamentele verschuiving: *"het Nieuwe Verbond wordt gekenmerkt door gelijkheid"*. Opvallend is dat bij deze stelling nergens verwezen wordt naar Schriftgegevens. Het is gissen waar we in het Nieuwe Testament Schriftgegevens kunnen vinden die deze stelling onderbouwen. De bezwaarde kerken hebben tevergeefs naar deze Schriftgegevens gezocht.

In Christus zijn man en vrouw gelijkwaardig, maar nergens leert de Bijbel dat daarmee ook elk onderscheid in taken en verantwoordelijkheid is weggefallen. Een Schriftgevege als Galaten 3: 28 biedt die ruimte ook niet. In Christus is er geen tegenstelling tussen nationaliteiten, sociale klassen en geslacht. Ieder die Christus toebehoort, is erfgenaam volgens de belofte. Maar daarmee is het onderscheid in nationaliteiten, sociale klassen en geslacht niet verdwenen. Ook na Christus' hemelvaart en de uitstorting van de Geest is er nog steeds sprake van verschil in taak en verantwoordelijkheid tussen man en vrouw. Denk aan de apostolische aanwijzingen in de brief aan de Kolossenzen en de eerste brief van Petrus. Om maar te zwijgen van de zwijgtteksten.

Het ontbreken van Schriftgegevens, juist op het moment waarop dat nodig is, komt het meest duidelijk aan het licht bij grond 5. De synode presenteert daar haar conclusie met de woorden:

"Gevolg gevend aan die roeping is de synode tot de conclusie gekomen, dat het getuigenis van de Schrift alle aanleiding geeft aan de gemeente van het Nieuwe Verbond, om mannen en vrouwen gelijkwaardig te laten functioneren in al de profetische, priesterlijke en koninklijke taken in de kerk, waar hun beider christennaam gelijkelijk van spreekt (HC, zondag 12)."

Wat gebeurt hier? De conclusie van de synode wordt hier gepresenteerd zonder dat hier ook maar één Schriftgevege als onderbouwing genoemd wordt. Als enige wordt verwezen naar Zondag 12. Uit het ambt van alle gelovigen, dat natuurlijk ook ingevuld wordt door vrouwen, trekt de synode de conclusie dat vrouw ook mogen (of moeten?) functioneren in de bijzondere ambten. Maar deze conclusie zelf mist elke Schriftuurlijke grond. Nergens wordt hier een Schriftplaats genoemd waaruit zou blijken dat in het Nieuwe Verbond het feit dat we in Christus gezalfd zijn tot profeet, priester en koning betekent dat het

verschil tussen het ambt aller gelovigen en het bijzonder ambt is opgeheven. Dit alles betekent niet minder dan dat de synode hier in besluit 5 haar eigen conclusie presenteert als een Schriftuurlijke grond. Dat is wel een heel kwalijke zaak.

Conclusie

Bovengenoemde punten in ogeschouw nemend is de conclusie dat besluit 3 elke deugdelijke Schriftuurlijke basis mist.

Naar aanleiding van dit besluit roepen de bezwaarde kerken de synode op om te waken voor dezelfde fout die GS Meppel in besluit 3 gemaakt heeft. Namelijk:

- de misvatting dat het noemen van Schriftgegevens een Schriftuurlijke onderbouwing geeft aan een bepaald besluit;
- de mistekening van Schriftgegevens door er een eigen sjabloon overheen te leggen;
- het ontbreken van Schriftgegevens, juist op die momenten waarop een onderbouwing nodig is.

(woordvoerder P. Boonstra)

Besluit 5

Besluit 5 luidt: *uit te spreken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot de dienst in het opzicht, het pastoraat en het onderwijs en daardoor tot het ambt van ouderling* (onderstreping: HJR).

Opmerkingen vooraf

Eerst een paar opmerkingen van algemene en logische aard:

- A. De formulering dat er Schriftuurlijke gronden zijn voor het ene standpunt, roept de vraag op of er ook Schriftuurlijke gronden zijn voor een tegenstandpunt. Die vraag wordt in de besluittekst niet gesteld, laat staan beantwoord. Toch is die mogelijkheid aanwezig, waardoor een afweging zou moeten volgen. De besluittekst zegt niet dat er géén Schriftuurlijke argumenten tegen zijn, maar laat dat open en werkt dat niet uit. Ook niet in de gronden. Daarmee is de formulering van dit besluit op zijn minst onhelder en onaf.
- B. In het besluit wordt vanuit gelijke werkzaamheden – vrouwen worden naast mannen geroepen tot opzicht, pastoraat en onderwijs – geconcludeerd tot een gelijke volmacht of verantwoordelijkheid. Echter, gelijke roeping aan mannen en vrouwen *om gaven in te zetten voor eenzelfde taak* (opzicht, pastoraat en onderwijs), betekent nog niet dat God dan vanzelfsprekend ook dezelfde *volmacht en verantwoordelijkheid voor die taak* aan mannen en vrouwen geeft. Toch concludeert het besluit vanuit het één tot het ander. Logisch gezien is dit een gedachtesprong die niet verantwoord wordt.
- C. Dit wreekt zich bij alle vier gronden die bij besluit 5 volgen.
Buiten beeld blijft zo voor wat betreft het NT, dat er geen aanwijzingen zijn dat het ambt van oudste en opziener ook door vrouwen kan worden ingevuld. Integendeel, de expliciete aanwijzingen zijn, dat hier aan mannen wordt gedacht (zie 1 Tim. 3 en Titus 1). Een bezinning hierop ontbreekt.
Voor wat de voorbeelden uit het OT betreft, is in dit opzicht van belang dat het ambt van oudste/opziener in het NT voortbouwt op het ambt van oudste in het OT. Er is echter in het OT nooit sprake van een vrouwelijke oudste.

Dit maakt dat de conclusie in Besluit 5 ('... en daardoor tot het ambt van ouderling') in de lucht komt te hangen. Het besluit vraagt namelijk niet alleen om gelijke werkzaamheden van mannen en vrouwen, maar om een gelijke volmacht en verantwoordelijkheid.

Tot zover de opmerkingen vooraf. Maar er is meer. Ik ga nu de gronden bij langs.

Besluit 5 - grond 1 en 2

Grond 1 en 2 lijken te willen zeggen dat de daar genoemde vrouwen ongeveer hetzelfde werk deden en dezelfde taak uitvoerden of dezelfde verantwoordelijkheid hadden als de mannen. En dat ze daarom ook vandaag tot dezelfde dienst in opzicht, pastoraat en onderwijs geroepen kunnen worden en dus ook tot het ambt van ouderling.

Daarop willen we nu ingaan. In grond 1 gaat het over Debora. In grond 1 en 2 over Mirjam. Hadden zij (bij alle gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen) inderdaad dezelfde taak of verantwoordelijkheid?

Debora (Rechters 4 en 5)

Van haar wordt gezegd dat ze als vrouw van Lappidot, rechter over Israël en profetes was (4: 4). Ze hield zitting onder de Debora-palm en daar kwamen de Israëlieten haar hun rechtsgeschillen voorleggen (4: 5).

- A. Rechters 4 beschrijft wat er gebeurde in de tijd van Debora en Barak en in het gevecht tegen Sisera. Hoofdstuk 5 geeft in poëtische stijl een theologische reflectie op die gebeurtenissen. Hier is wel een methodische waarschuwing in het algemeen op zijn plaats. Een beschrijving in de vorm van een

vertelling (Rechters 4) geeft weer wat er *is* gebeurd, vanuit een bepaald perspectief. Het geeft niet weer wat er had *moeten* gebeuren, behalve wanneer dat door de vertelling zelf wordt gesuggereerd. Nog veel grotere voorzichtigheid is geboden, wanneer je uit zo'n *vertelling over gebeurtenissen van toen*, conclusies wilt trekken over hoe zaken zouden moeten worden geregeld in ónze tijd, zoals bij zulke specifieke vragen van al dan niet gelijke taken of verantwoordelijkheden van mannen en vrouwen in het ambt van ouderling. Hier ga je al snel over de grenzen van de strekking van de vertelling heen. Nergens wordt deze stap in de besluiten en gronden methodisch verantwoord.

Die grens passeer je ook wanneer je wel terecht constateert dat er van samenwerking tussen Debora en Barak sprake is, maar dat vervolgens die samenwerking de grond is voor zo'n specifieke uitwerking in Besluit 5. Ook nog zonder nadere toelichting.

Dezelfde opmerkingen moeten gemaakt worden ten aanzien van Mirjam.

- B. Er zijn echter een aantal exegetische redenen om te zeggen: het optreden van Debora kun je eerder *niet* dan *wél* aanvoeren als grond onder Besluit 5. Die redenen zijn er:
1. vanuit de context van het boek Rechters;
 2. vanuit de vertelling van Rechters 4 en het lied in Rechters 5 zelf;
 3. vanuit het geheel van de Schrift.
- C. **(Ad 1)** Vanuit de context van het boek Rechters.
Er is alle reden om te zeggen: Debora is niet zo maar een normale rechter. Ze doet niet (volledig) het werk van een gewone rechter. En de situatie waarin ze optreedt is ook heel uitzonderlijk. Ze is niet een rechter die met militair of gewelddadig ingrijpen bevrijding brengt voor Gods volk. Zo worden wel de rechters vóór haar en de meesten na haar getekend. Vaak lees je dat de Geest van God hen kracht gaf voor die oorlogstaak (3: 10; 6: 34; 14: 19; 15: 14). Je leest dan dat zo'n rechter zo veel jaar regeerde (3: 10; 10: 2-3 etc.). Dat lees je bij Debora niet. Zij wordt niet als een militair leider in beeld gebracht, ook niet als iemand die regeert, maar als rechter-profetes. Zij gaf leiding aan Israël door het oordeel van God uit te spreken in de rechtszaken die men haar voorlegde en door een boodschap van God aan Barak door te geven. Ook is zij de enige vrouw in het boek Rechters die (naast profetes) als rechter wordt aangeduid.
- D. **(Ad 2)** Vanuit de vertelling van Rechters 4 en het lied in Rechters 5.
Debora wordt niet als de rechter beschreven die Israël van Sisera of Jabin heeft verlost. Als profetes roept ze Barak op en geeft hem namens God het bevel door, om tienduizend man onder de wapens te brengen en Sisera te verslaan. Pas toen hij protesteerde (of minder negatief: dat van haar vroeg), beloofde ze om mee te gaan, als bewijs dat Góð met Barak mee zou gaan en hem de overwinning zou geven.
- E. **(Ad 3)** Vanuit het geheel van de Schrift.
Debora's bescheiden rol als profetes in dit gewelddadig treffen, met Barak als militair leider, blijkt ook wanneer Hebr. 11: 32-33 niet haar, maar Barak noemt als degene die overwonnen heeft en gerechtigheid liet gelden.
- F. **(Ad 2)** Vanuit de vertelling van Rechters 4 en het lied in hoofdstuk 5 is ook nog het volgende te zeggen.
Het feit dat God een vrouw gebruikte (of eigenlijk twee) om verlossing te brengen, is een duidelijke rode draad in deze vertelling. Mannelijk versus vrouwelijk is een thema in deze vertelling (4: 8-9; 4: 21-23; 5: 7; 5: 15; 5: 24-27). Daarin zit ook impliciete kritiek op het leiderschap van Barak als een verteldoel (zie 4: 9 als reactie op 4: 8 en de uitwerking in 4: 18-22). De noodzaak voor Barak dat Debora meegaat naar het slagveld, onderstreept dit ontbreken van leiderschap. De impliciete kritiek daarop laat zien, dat de situatie met Debora geen voorbeeld is dat navolging verdient. Al kan het wel nodig zijn in zulke omstandigheden.

- G. Echter, ook wanneer je positiever aankijkt tegen de rol van Barak in deze geschiedenis (– het zou niet gaan om kritiek op gebrek van zijn kant aan leiderschap –), is het zo dat Debora een rechter-profetes is die niet zelf vecht. En ook geen leger aanvoert. Haar rol hier is om namens God Barak te roepen die dat wél kan. Hij doet dat ook, door haar aanwezigheid als profetes van God bij het slagveld gesterkt.
- H. Ook de plaatsen waar Debora wordt genoemd in hoofdstuk 5 geven geen grond voor de gedachte dat ze hetzelfde doet en eenzelfde leidende rol heeft als andere rechters.

Recht. 5: 7 zegt in de NBV: *Aanvoerders ontbraken, het land kende geen leiding totdat jij, Debora, kwam en Israël tot leidsvrouw werd.*

Voor de vertaling met 'leidsvrouw' is wel iets te zeggen, maar niet als iets waaraan je kunt zien dat ze het zelfde werk doet en dezelfde taak heeft als een gewone richter. Juist niet!

Hier staat het Hebreeuwse woord dat met 'moeder' vertaald moet worden. Zie ook de HSV, die dichter bij de grondtekst blijft: *De dorpen lagen verlaten in Israël, ze lagen verlaten, totdat ik, Debora, opstond, tot ik opstond, als een moeder in Israël.*

Recht. 5: 12 wordt als volgt vertaald in de NBV: *Ga voorop, Debora, vuur ons aan en zing een lied!* Ook hier is de interpretatie van de vertalers leidend geworden, alsof Debora als leider voorop gaat in de strijd. Echter, hier wordt de imperativus (gebiedende wijs) van een werkwoord gebruikt dat 'ontwaken, wakker worden, in beweging komen' betekent. Zie ook de HSV: *Ontwaak, ontwaak, Debora! Ontwaak, ontwaak en spreek een lied!* En dan volgt: *Sta op, Barak, en neem uw gevangenen gevangen, zoon van Abinoam.*

Recht. 5: 13 zegt volgens de NBV: *Daar trokken toen de ware aanvoerders ten strijde.* En je krijgt het idee dat Debora één van die aanvoerders was. Echter in het Hebreeuws staat hier niet een woord dat met 'aanvoerders' moet worden vertaald, maar met 'ontsnappen'. Zie ook de HSV: *Toen daalden de overgeblevenen af naar de machtigen.*

Kortom, ook de gegevens uit hoofdstuk 5 geven niet aan dat Debora een vergelijkbare rol als Barak zou hebben, of van de overige rechters. Ze heeft haar eigen unieke rol, in een uitzonderlijke situatie.

- I. Kortom, op het niveau van de exegese kun je niet één op één Debora in haar werkzaamheden of verantwoordelijkheid gelijk stellen met de andere rechters of met Barak. Daarnaast is nog een andere opmerking van belang. Ook nu je in deze geschiedenis ziet hoe Debora als vrouw prima leiding geeft in het publieke domein, wil dat niet zeggen dat dit dus ook zo is in het domein van Gods kerk. In Debora's tijd gingen die beide nog samen op, het was één geheel. De stammen van Israël waren ook in politiek opzicht Gods (kerk)volk. Over die politieke kant gaat het met name in Rechters 4 en 5. In onze tijd ligt er een scheiding tussen kerk en staat. Kun je het optreden van Debora in het politieke domein zo maar overbrengen op ons kerkelijk leven vandaag? Verantwoording hierover ontbreekt in grond 1.
- J. Een volgend punt: Het is ook niet duidelijk hoe je het werk dat Debora mag doen, gelijk kunt stellen met het werk van opzicht, pastoraat en onderwijs dat als taak van de huidige ouderling wordt gezien (wisseling van categorie). Verantwoording hiervoor ontbreekt eveneens. Er zitten wel trekken in haar werk die doen denken aan een bepaalde manier van onderwijs geven. En ook treedt ze op als profetes. Maar tegelijk moet ook het onderscheid tussen haar optreden en dat van Barak in rekening worden gebracht (zie hierboven). Evenals de bijzondere omstandigheden, waar als verteldoel aandacht voor wordt gevraagd.
- K. Tenslotte kan uit het noemen van de samenwerking tussen Debora en Barak dat door Besluit 5 getekend wordt als gezamenlijke dienst in opzicht, pastoraat en onderwijs – even gesteld dat dit zo is – ook niet zo maar de conclusie getrokken worden, dat vrouwen aangesteld kunnen worden in

het ambt van ouderling, zoals wij dat vandaag in onze kerken kennen (opnieuw een wisseling van categorie). Ook voor deze laatste stap ontbreekt elke verantwoording.

Conclusie t.a.v. Deborah:

Grond 1 kan Besluit 5 niet dragen, waar het over Debora spreekt. De genoemde Schriftgegevens en ook de specifieke situatie waarover in Recht. 4 en 5 verteld wordt, (met zo men wil ook een bepaald verteldoel in deze geschiedenis), maken dat je niet zo maar de conclusie kunt trekken dat:

- (1) God Debora roept tot eenzelfde taak of verantwoordelijkheid als Barak en andere rechters;
- (2) dit een gezamenlijk werken was in opzicht, pastoraat en onderwijs zoals dat vandaag door ouderlingen in onze kerken wordt gedaan;
- (3) dat zusters *daardoor* geroepen kunnen worden tot het ambt van onze huidige ouderlingen.

Geen van deze drie beweringen wordt verantwoord.

Wanneer grond 1 zegt dat Mirjam en Debora vrouwen in het Oude Verbond laten zien, die in samenwerking met mannen optreden in bestuur en rechtspraak, dan moet je niet over het fijne puntje heen lezen. 'In samenwerking met' wil niet zeggen 'op dezelfde wijze als' of 'in dezelfde positie en met dezelfde verantwoordelijkheid'.

Mirjam (Micha 6: 4)

In Grond 1 en 2 wordt over Mirjam gesproken. Daarbij wordt verwezen naar Micha 6: 4, waar staat: *Ik zond Mozes, Aäron en Mirjam om jullie voor te gaan*. De HSV vertaalt: *Ik heb Mozes, Aäron en Mirjam vóór u uit gezonden*.

Werd Mirjam hier (bij alle gelijkwaardigheid) net als Mozes en Aäron geroepen tot dezelfde dienst? Waaruit je dan zou kunnen concluderen dat vrouwen naast mannen ook geroepen worden in opzicht, pastoraat en onderwijs en daardoor tot het ambt van ouderling?

- A. In Micha 6: 4 staat: *ik zond..... voor jullie uit*. In het Hebreeuws staat hier een woord dat 'uitstrekken' (bijv. een staf, of een vinger) betekent. In tweede instantie betekent het 'loslaten, de vrije loop laten', in derde instantie: 'sturen', 'zenden'. Dit ziet allereerst op het concrete voorop gaan van Mozes, Aäron en Mirjam (zie de vertaling van de HSV: ; zie ook plaatsen met dezelfde woordcombinatie, Gen. 45, 5; 46, 28; Ex. 23, 20, 28; Ps. 105, 17).
- B. Wat Micha 6: 4 hier zegt over Mirjam verwijst in elk geval naar Ex. 15: 20-21. Deze verzen geeft de NBV zo weer: *De profetes Mirjam, Aärons zuster, pakte haar tamboerijn, en alle vrouwen volgden haar, dansend en op de tamboerijn spelend. En Mirjam zong dit refrein: 'Zing voor de HEER, zijn macht en majesteit zijn groot! Paarden en ruiters wierp hij in zee.'*
Mirjam ging de vrouwen voor in zang en dans, spelend op haar tamboerijn. Zij wordt in Micha 6 profetes genoemd. Hoewel het niet uitgesloten kan worden, vertelt de Bijbel nergens dat Mirjam (nieuwe) profetie heeft verkondigd. Ze zegt van zichzelf, dat de Here ook door haar heeft gesproken, Num. 12: 2. Maar dat is wel, wanneer ze samen met Aäron in opstand komt tegen Mozes. Haar publieke optreden als profetes was voor zover ons wordt verteld, bij het zingen met de tamboerijn, terwijl ze anderen aanspoort om God lof te brengen.
- C. Dit loven en prijzen van Gods grote daden wordt ook elders in het OT, profetie genoemd. Zo zondert David twee zonen van Asaf af, Heman en Jedutun om leiding te geven aan de muziek in de tempel. Dit muzikaal leiding geven wordt omschreven als profeteren (1 Kron. 25: 1-3). Heman de zoon van Asaf wordt dan ook ziener genoemd (1 Kron. 25: 5 [HSV: *de ziener van de koning, met woorden van God om de hoorn op te heffen*]); samen met Asaf en Jedutun in 2 Kron. 35: 15; voor Asaf alleen ook 2 Kron. 29: 30). In het NT lezen we in Hand. 2: 11, dat het loven van God en het prijzen van Zijn grote daden, als profetie wordt gezien.
- D. Wat is de profetische taak geweest waarin Mirjam voorging? Ze ging in elk geval andere vrouwen voor in muziek, dans en zang om de Here groot te maken. Van een andere profetische taak weten we niet van haar. Zo gaf Mirjam leiding in samenwerking met Mozes en Aäron (Micha 6: 4). Dit is

overigens de enige keer dat Mirjam als leider naast Mozes en Aäron genoemd wordt. Opvallend is, dat zij ontbreekt op alle andere plaatsen waar de Here zegt dat Hij Mozes en Aäron als leiders zond (Joz. 24: 5; 1 Sam. 12: 6, 8; Ps. 77: 21; 105: 26. Zie ook Ex. 7: 1-2).

Conclusie t.a.v. Mirjam:

Grond 1 en 2 kunnen, wanneer het over Mirjam gaat, het besluit niet dragen. Ze geven geen deugdelijke Schriftuurlijke basis voor Besluit 5. We wijzen op drie dingen:

- (1) Dat Mirjam tot dezelfde dienst en verantwoordelijkheid geroepen wordt als Mozes en Aäron, wordt niet aangetoond, ook niet wanneer aan haar volgens Micha 6: 4 een leidende functie is toebedeeld. Num. 12 waarschuwt daar eveneens tegen.
- (2) Verder blijkt nergens dat haar taak een equivalent is van het werk in opzicht, pastoraat en onderwijs, zoals dat in het ambt van ouderling vandaag vorm gekregen heeft.
- (3) Ook geven Grond 1 en 2 waar het over Mirjam gaat, geen onderbouwing van het slot van Besluit 5, waar het zegt '*en daardoor tot het ambt van ouderling* (onderstreping HJR).

Besluit 5 - grond 3 en 4

De argumenten tegen grond 3 en 4 zoals verwoord in het revisieverzoek van Hattem-Centrum op p. 9, regel 7-24, zijn voldoende uitgewerkt, om duidelijk te maken dat ook zij Besluit 5 niet kunnen dragen.

Slotconclusie

Geen van de genoemde gronden bij Besluit 5 toont aan dat er een deugdelijke Schriftuurlijke basis aanwezig is voor Besluit 5. Ook de combinatie van deze gronden doet dat niet.

(woordvoerder H.J. Room)

Besluit 6

Besluit 6 is tweeledig en luidt:

- a. *uit te spreken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om behalve aan mannen ook aan vrouwen die daarvoor de gaven hebben ontvangen, preekbevoegdheid te verlenen en daartoe in de generale regeling preekbevoegdheid artikel 1 het woord “mannelijk” te laten vervallen.*
- b. *uit te spreken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot de dienst van verkondiging en onderwijs en daarmee tot het ambt van predikant (onderstreping: HJR).*

Opmerkingen vooraf

Ik richt me eerst op onderdeel b en kom aan het slot terug op onderdeel a.

Ook hier gelden dezelfde opmerkingen die bij Besluit 5 onder Opmerkingen vooraf A t/m C gegeven zijn.

Besluit 6 – grond 1

Grond 1 geeft aan dat er al in OT sprake is van profetessen of van profetisch optreden van vrouwen. Ook in het NT is er vóór de uitstorting van de Heilige Geest sprake van profetisch optreden door vrouwen. Dit zou grond geven voor het besluit om vandaag vrouwen te roepen tot het ambt van predikant.

Verwezen wordt naar Ex. 15: 20-21; Recht. 4: 4-7; 1 Sam. 2: 1-10; 2 Kon. 22: 14; Luk 1: 46-55 en Luc. 2: 36-38. Het gaat dan over Mirjam, Debora, Hanna uit 1 Samuël, Hulda, Maria en de profetes Hanna in de tempel. Ik merk op: Hier zou nog aan toegevoegd kunnen worden Jes. 8: 3, waar ook over een profetes gesproken wordt.

- A. Wat over Mirjam en Debora wordt gezegd, heeft bij besluit 5 al de nodige aandacht gehad. Als daar de slotsom is dat deze gegevens niet voldoende basis geven om de conclusie in Besluit 5 te trekken, dan geldt dat ook voor Besluit 6b. Want het ambt van predikant, zoals dat in onze ambtelijke structuur een plek heeft gekregen, omvat ook de taak en verantwoordelijkheden van een ouderling.
- B. Ongetwijfeld zijn er profetessen geweest in het OT. Wel wordt die aanduiding nooit voor Hanna uit 1 Samuël en Maria gebruikt.
- C. Over de profetes Hanna in Luk. 2: 37 wordt gezegd, dat ze altijd in de tempel was waar ze God dag en nacht diende met vasten en bidden. Toen Jezus naar de tempel werd gebracht, *bracht ze hulde aan God en sprak over het kind met allen die uitzagen naar de bevrijding van Jeruzalem* (vers 38). Kennelijk bestond haar profetische werk uit: vasten, bidden, spreken over de verlossing door Jezus.
- D. De profetes Hulda ontvangt in Jes. 8 een openbaring van God en geeft die door. Iets wat je ook kunt zien bij profeten (m/v) in het NT in 1 Kor. 14: 30. Toch komt Paulus in datzelfde hoofdstuk ook met het voorschrift dat vrouwen gedurende de samenkomsten moeten zwijgen (1 Kor. 14: 34). Denk ook aan wat hij schrijft in 1 Tim. 2. Hoe een en ander met elkaar in verband moet worden gebracht, daarover verantwoordt het besluit zich niet.
- E. Hier is een methodische waarschuwing op zijn plaats. Er is verschil tussen het OT en het NT waar het gaat om de plaats en het optreden van profeten. In de nieuwtestamentische gemeente hebben de profeten een minder prominente plaats dan de oudtestamentische profeten binnen het volk Israël.
Het verschil hangt samen met de komst en het optreden van Jezus Christus, de grootste van alle profeten. Hij is Gods spreken tot ons en heel de wereld in eigen persoon (Hebr. 1: 1-2; Joh. 14: 9). In Hem heeft Gods openbaring haar hoogtepunt bereikt. De eersten die op Hem volgen zijn niet de profeten, maar de apostelen. Zij moeten getuigen van wat ze van de Heiland hebben gezien en

gehoord. En vandaaruit moeten zij onderwijs geven. De lagere status van de nieuwtestamentische profeten ten opzichte van de apostelen weerspiegelt zich in het voorschrift van Paulus dat ontvangen profetieën moeten worden getoetst (1 Kor. 14: 29; zie hierover meer: G. Kwakkel, 'Profetie vroeger en nu', in: *Als geen ander. De God van de profeten*, Barneveld 2013. Zie voor de genoemde opmerkingen p. 132-136).

Het is dan ook methodisch niet juist, zoals in de gronden onder Besluit 6 lijkt te gebeuren, om van profeten in het OT één op één via profeten in NT door te schakelen naar het (profetische) ambt van predikant. Alleen het aanvoeren van het bestaan van profetessen in het OT is niet voldoende. Het onderwijs en de instructies van de apostelen in het NT, ook met betrekking tot wie tot het ambt van oudste moet worden geroepen zowel als de taak van deze oudsten, moet niet overgeslagen worden.

- F. Verder blijft onbesproken hoe de relatie ligt tussen het werk van bovengenoemde vrouwen en het huidige ambt van predikant (wisseling van categorie). Het cruciale deel van Besluit 6b dat zegt '..... en daarmee tot het ambt van predikant', krijgt in deze grond geen onderbouwing.

Conclusie t.a.v. grond 1:

Deze grond biedt geen deugdelijke basis voor het besluit dat er Schriftuurlijke gronden zijn om vrouwen te roepen tot het ambt van predikant. Uiteraard betwisten we niet het voorkomen van profetessen in het OT (waartoe Grond 1 zich beperkt). Maar dat zusters vandaag vanwege dit enkele feit geroepen moeten of kunnen worden tot het ambt van predikant, zoals wij dat in onze huidige situatie al een aantal eeuwen vorm hebben gegeven, wordt niet aangetoond (wisseling van categorie). Argumenten voor deze bewering ontbreken.

Besluit 6 – grond 2

Grond 2 gaat erover dat de Bijbel registreert dat vrouwen ook ná de uitstorting van de Heilige Geest profeteren. Hier komen dus gegevens uit het NT aan de orde. Genoemd worden Hand. 2: 17-18 in combinatie met Joël 3: 1-2; Hand. 1: 14 in combinatie met Hand. 1: 8; 2: 4-8. Hand. 21: 8 en 1 Kor. 11: 4-5 worden ook genoemd. Maar die komen in de volgende paragraaf aan de orde.

- A. De genoemde teksten uit Hand. 1 gaan over de belofte van de Heilige Geest en het vurige gebed waaraan de discipelen zich wijden (1: 14). Petrus legt de uitstorting van de Heilige Geest in Hand. 2 uit als de vervulling van de profetie van Joël. Lukas beschrijft ook wat dit profeteren, zoals Petrus dat uitlegt, inhoudt: Het is spreken over Gods grote daden (Hand. 2: 11). Volgens het citaat uit Joël en de uitleg van Petrus is profeteren hier de door de Heilige Geest gegeven bekwaamheid om anderen over Gods redding te vertellen.
- B. Alle gelovigen, jong en oud, man en vrouw, worden voor dit profeteren in dienst genomen en ontvangen dit profetisch ambt. Dat zie je hier in Jeruzalem gebeuren en is ook de essentie van de profetie van Joël. Zie ook hoe de Heid. Catechismus dit onder woorden brengt in Zondag 12.
- C. Ook het zo spreken dat iedere daar aanwezige in Jeruzalem in hun eigen taal over de grote daden van God hoort, wordt bij deze vervulling van Joëls profetie betrokken, als reactie op de spot van sommigen.

Conclusie t.a.v. grond 2:

Dit deel van grond 2 biedt geen deugdelijke basis voor het besluit dat er Schriftuurlijke gronden zijn om vrouwen in het ambt van predikant te roepen. Deze gegevens gaan namelijk over de roeping van elke gelovige in de gemeente van Christus en niet specifiek over de roeping van sommigen tot het ambt van predikant (wisseling van categorie). Wat mist, is een verantwoording hoe je van het één tot het ander kunt concluderen.

Besluit 6 – grond 2 vervolg en grond 3

Grond 2 draagt vervolgens Hand. 21: 8 (bedoeld zal zijn vers 9 – de dochters van Filippus die de gave van de profetie hadden) en 1 Kor. 11: 4-5 (vrouwen moeten met bedekt hoofd bidden of profeteren) als argumenten aan.

Hierbij kan ook Grond 3 betrokken worden, waar het gaat over de vraag wat profetie is. Verwezen wordt naar 1 Kor. 14: 3 dat zegt: *Iemand die profeteert spreekt tot mensen, en wat hij zegt is opbouwend, troostend en bemoedigend*. Deze wijze van profeteren, zegt Grond 3, kan zowel voor mannen als vrouwen gelden.

- A. Profetie is een gave van de Heilige Geest (1 Kor. 14: 1), die zowel aan mannen als aan vrouwen ten deel valt (1 Kor. 11: 4-5; Hand. 21: 9). Het betreft hier niet zozeer het uitbazuinen van Gods grote daden dat de taak van allen is (zie hierboven). Het gaat hier specifiek om het doorgeven van openbaring die rechtstreeks van God afkomstig is. Dat blijkt ook duidelijk uit het verband tussen profetie en openbaring in 1 Kor. 14, met name vers 29-32. Heel de instructie van Paulus in dit gedeelte is gericht op de opbouw, de orde en de vrede in de gemeente (1 Kor. 14: 26, 33). Door in vers 26 het ontvangen van een openbaring daarbij in te sluiten, maakt hij duidelijk dat profeteren (ook) inhoudt het ontvangen van zo'n openbaring (zie vers 29-32). Het gaat hier dus om profetie als het doorgeven van door God ontvangen openbaring.
- B. Dit karakter van deze vorm van profetie wordt door de apostel ook verbonden met het begrijpen en bekend maken van de 'geheimen' of geheimenissen (1 Kor. 13: 2; zie ook het redebeleid in 1 Kor. 14: 1-5, vergelijk daarbij ook de vertaling van HSV). Voor mensen zijn deze geheimen eerst verborgen, maar Paulus ziet zichzelf daar als beheerder van. Hij krijgt de taak dingen te onthullen die voor anderen verborgen zijn (1 Kor. 15: 51-52; Rom. 11: 25).
- C. Het meest aannemelijk is dat deze openbaring gegeven door profeten op één lijn staat met de geïnspireerde openbaring door Paulus en de andere apostelen. Deze openbaring richt zich op de opbouw van het geloof en van het leven in de gemeenten. Daarom ook die omschrijving van 1 Kor. 14: 3: profetie is opbouwend, troostend en bemoedigend.
- D. Aannemelijk is dat deze profetische openbaringen in de begintijd van de NT-ische kerk onderdeel vormden van de grondlegging van de kerk, zoals dat in Ef. 2: 20 wordt aangeduid. Daar worden niet-Joden welkom geheten in de gemeente van Christus, die het huis is van God, *gebouwd op het fundament van de apostelen en profeten, met Christus Jezus zelf als de hoeksteen*. Wanneer deze vorm van profetie inderdaad alleen gaat over de begintijd van de NT-ische kerk, kan ze niet gebruikt worden als grond voor Besluit 6. Deze profetie is dan namelijk vandaag niet meer aan de orde.
- E. Maar ook als je niet wilt uitsluiten dat mannen en vrouwen vandaag nog op deze manier mogen en kunnen profeteren in de gemeente, hebben mannen en vrouwen (bij alle gelijkwaardigheid) ook dan niet dezelfde verantwoordelijkheid. Opmerkelijk is namelijk wat Paulus toevoegt aan zijn instructie in 1 Kor. 14: 26-32: *Vrouwen moeten gedurende uw samenkomsten zwijgen. Ze mogen niet spreken, maar moeten ondergeschikt blijven, zoals ook in de wet staat* (1 Kor. 14: 34). In combinatie met het voorgaande is de meest waarschijnlijke verklaring, dat een college alleen van bepaalde mannen de profetie naar 1 Kor. 14: 29 moet beoordelen. Maar ook wanneer men daar niet van overtuigd is, geldt nog dat terwijl mannen en vrouwen beiden konden profeteren en openbaring konden doorgeven, ze toch niet dezelfde verantwoordelijkheid en taak hadden in de samenkomsten. Paulus geeft namelijk ook instructies die te maken hebben met de verschillende plaats of verantwoordelijkheid van mannen en vrouwen bij deze vorm van profeteren. Te denken valt aan 1 Kor. 11: 2-16; 1 Kor. 14: 34-40 en 1 Tim. 2: 8-15. Terwijl ook het roepen van alleen mannen als oudsten (1 Tim. 3: 1-8; Titus 1: 5-9), met hun specifieke taak, een duidelijk gegeven blijft. Een reflectie hierop in de gronden ontbreekt. Er kan echter niet zonder verantwoording van een mannelijk én vrouwelijk profeteren in deze vorm in het NT, geconcludeerd worden naar het zowel door mannen als vrouwen geroepen worden tot het ambt van predikant.

- F. Bovendien, een één op één doorschakelen van deze vorm van profetie naar het huidige ambt van predikant, gaat te snel (wisseling van categorie). Hier ligt nog wel een schakel tussen die verantwoording behoeft. Daarbij zal toch het verschil tussen het profeteren van nieuwe openbaring en het ambt van predikant zoals wij dat in onze huidige structuur kennen, moeten worden overbrugd. Die verantwoording wordt niet gegeven. Maar kan die wel gegeven worden?
- G. Tegelijk blijft deze profetie namelijk onderworpen aan kritische toetsing (1 Kor. 14: 29). Zoals gezegd, dat heeft te maken met de definitieve verschijning van het Woord van God in de persoon van de Here Jezus Christus. Het houdt ook verband met het primaat van de apostelen als oor- en ooggetuigen, boven de profeten. Hun getuigenis is vastgelegd in de boeken van het NT, in het verlengde van het OT. Profetie in de christelijke gemeente moet altijd daaraan onderworpen zijn. (zie G. Kwakkel, *a.w.*, p. 135v.).

Conclusies t.a.v. grond 2 en 3:

Conclusie 1: De laatste schriftgegevens uit grond 2 (Hand. 21: 8; 1 Kor. 11: 4-5) en de gegevens uit grond 3 kunnen niet dienen als deugdelijke grond voor de slotconclusie van Besluit 6b, te weten, *dat er Schriftuurlijke gronden zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot het ambt van predikant.*

Conclusie 2: Of er (bij alle gelijkwaardigheid) naast mannen ook vrouwen geroepen dienen te worden tot de dienst van verkondiging en onderwijs hangt mede af van hoe men hen hierin een van mannen onderscheiden plaats of verantwoordelijkheid kan geven. Hiervoor is eerst opnieuw een doordenken nodig van de ambtsstructuur, waarbij ook het verschil tussen (wat we noemen) het ambt van alle gelovigen en het bijzondere ambt een plaats moet hebben. Ook zal men zich moeten confronteren met de zgn. zwijgtteksten.

Conclusie 3: dit laatste geldt ook ten aanzien van Besluit 6a. Ook hier wrekt zich het niet doordenken van de ambtsstructuur en het niet wegen van de zogenaamde zwijgtteksten.

Besluit 6 – grond 4

Grond 4 zegt: *Het nieuwtestamentisch profeteren is wat de inhoud betreft in de gereformeerde traditie opgevat als uitleg van de heilige Schrift en door de Geest geleid toepassen op het heden, en wel in de prediking.*

Het is logisch niet juist om vanuit een bepaalde opvatting in de traditie over profeteren én een in de Schrift gebleken profeteren van zowel mannen als vrouwen (andere categorie), één op één te concluderen tot de dienst van vrouwen in het ambt van predikant. Hier ontbreekt nog een schakel. Eerst moet men zich ervan vergewissen of de opvatting over profeteren, zoals in de gereformeerde traditie verwoord, wel één op één overeenkomt met het profeteren van mannen en vrouwen zoals dat in de Schriftgegevens naar voren komt. Net als (bij alle gelijkwaardigheid) de onderscheiden plaats of verantwoordelijkheid van man en vrouw daarin.

Conclusie t.a.v. grond 4: Grond 4 levert geen deugdelijke onderbouwing voor Besluit 6.

Besluit 6 – grond 5

Grond 5 luidt: *Hoewel er veel onzekerheid is rond de precieze uitleg van het apostolisch voorschrift inzake zwijgen, laat vergelijking van 1 Kor. 14: 34 met 1 Kor. 11: 5 en 14: 26 zien dat dit voorschrift in ieder geval niet opgevat kan worden als een absoluut verbod tot (s)preken in de eredienst.(onderstreping HJR)*

- A. De onderbouwing van Besluit 6 vraagt niet om te laten zien dat er niet een absoluut verbod op spreken voor vrouwen aan de orde is. Het gaat erom dat wordt aangetoond dat vrouwen wel geroepen kunnen worden tot het ambt van predikant zoals dat vandaag ambtelijk is gestructureerd in onze kerken. Argumenten die deze kant uit wijzen, worden niet geleverd.
- B. Duidelijk is dat waar ieder de taak van profeet heeft in de gemeente, ook zusters tot deze taak geroepen worden. Maar dat dit inhoudt dat ze geroepen kunnen en moeten worden tot het ambt van predikant, zoals dat in onze kerken ambtelijk vorm gekregen heeft, wordt daarmee niet aangetoond.

Conclusie t.a.v. grond 5:

Grond 5 levert geen onderbouwing voor het besluit zoals verwoord in het slot van Besluit 6b. Hooguit levert het bouwstenen voor een bepaalde taak in verkondiging en onderwijs, die onderscheiden is van het werk in het ambt van predikant zoals dat vandaag functioneert binnen de huidige ambtsstructuur. Opnieuw wrekt zich hier het niet doordenken van de ambten.

Slotconclusie

Geen van de genoemde gronden afzonderlijk vormen een deugdelijke basis voor Besluit 6. Ook gezamenlijk in combinatie met elkaar leveren ze niet een deugdelijke onderbouwing.

De GS van Meppel toont zo niet aan dat voor Besluit 6 een deugdelijke Schriftuurlijke basis aanwezig is.

Besluit 6 laat daarnaast het gemis zien van een nieuwe doordening van de ambtsleer waar de GS Ede 2014 om vroeg. Dit besluit verantwoordt zich ook niet tegenover de twee lijnen in de Schrift, te weten de gelijkwaardigheid van man en vrouw en het gelijktijdig verschil in plaats en verantwoordelijkheid ten opzichte van elkaar in huwelijk en gemeente. Ook daar had de GS Ede 2014 om gevraagd.

(woordvoerder H.J. Room)

Noot: In deze bijdrage zijn naast andere bronnen verwerkt de bijdragen van C. van Dam in: Nader Bekeken, jg. 24, nr. 10 en 11 (2017) en van G. Kwakkel, 'Profetie vroeger en nu', in: Als geen ander. De God van de profeten, Barneveld 2013, p. 119 – 136.

Ambtenstructuur

Deputaten MVEA hebben nagelaten om de ambtenstructuur goed te doordenken. Het was juist een goede greep van de GS Ede 2014 om hen dat wel op te dragen. Immers: nadenken over zusters al dan niet in het ambt kan alleen zinvol plaats vinden op basis van een goede onderbouwing van wat het betekent: een ambt, welk ambt dan ook. En zeker als we het - als gereformeerde kerken – zo goed mogelijk op basis van de Schrift willen doen. Er is door deputaten wel aandacht aan besteed, maar bij lange na niet grondig genoeg. En bij de GS Meppel vinden we er in de besluiten niets van terug.

Methodische fout

Helaas heeft GS Ede 2014 in het deputaatschap MVEA geen exegeten benoemd. Dat is des te meer te betreuren omdat er op het vlak van de onderbouwing van onze huidige ambten op exegetisch vlak nogal wat te doen is. Het is in dat licht dan ook een methodische fout van deputaten MVEA om niet eerst die ambtsleer te onderzoeken. Methodisch fout: immers: voorafgaand aan de vraag of iemand voor een bepaalde taak of functie gekwalificeerd is, is het zaak om eerst duidelijk te hebben wat die functie (in de kerk: ambt) nu precies inhoudt. Daarna ga je na aan welke vereisten een kandidaat moet voldoen, en daarna kun je pas over geschiktheid van de kandidaat (m/v) oordelen. Elke andere volgorde is vragen om problemen.

En daar is wel op gewezen. Het is een gemiste kans dat de GS Meppel niet is ingegaan op het alternatieve voorstel van Van der Tol en Van Dijk (Acta GS Meppel p. 40-42). De door hen voorgestelde besluitvorming en procedure bood een route om alsnog tot een houdbaar, goed onderbouwd antwoord te komen. Door echter deze fundamentele aspecten te negeren is het vrijwel onmogelijk geworden om tot een Bijbels en kerkelijk afgewogen oordeel te komen. Vandaar het bewaar van de RVS-kerken tegen het ontbreken van de doordenking van de ambtsleer door GS Meppel. Hopelijk maakt GS Goes niet dezelfde fout opnieuw.

Ambt van ouderling

Over de fundering van het ambt van ouderling als zodanig is exegetisch weinig verschil van mening. Evenwel blijkt niet goed doordacht wat tot de taken van de ouderlingen behoort. Hier wrekt zich dat een taakomschrijving bij het ambt van ouderling ontbreekt. Die omissie leidt o.a. tot het misverstand dat nu al veel ouderling-taken door zusters zouden worden gedaan. Dat is nog maar de vraag. Bijvoorbeeld of catechese (*kennisoverdracht*) wel tot het eigenlijke taakveld van de ouderling behoort.

Ambt van diaken

Voor het diakenambt ligt dat anders. Het staat niet vast dat de structuur zoals wij die nu kennen wel het meest overeenkomt met wat we bij eerlijk lezen uit de Schrift kunnen destilleren.

Wat er in onze gereformeerde traditie aan onderbouwing gegeven is, te denken is o.a. aan Bavinck, Trimp en Hendriks, roept exegetisch de nodige vragen op. Daar werd ook al op gewezen door J. van Bruggen in zijn boek 'Ambten in de Apostolische Kerk' (1984) - door deputaten en GS Meppel 2017 niet gebruikt (!). Van Bruggen gaf aan dat het in het geheel niet zo duidelijk is wat diakenen eigenlijk deden. Zijn insteek was om te kijken naar het begrip *diakonia*. Dat heeft wel een methodisch bezwaar: het gaat er van uit dat resultaten voor het ene woord in het taalveld *diakonein-diakonia-diakonos* overdraagbaar zijn op het andere. Dat is vaak wel grotendeels zo, maar moet altijd apart geverifieerd worden. Denk bijvoorbeeld aan het grote verschil tussen *parakalein* (dat een breed spectrum aan betekenissen heeft) en *paraklêtos* (dat een strikt juridische term is: advocaat of officier van justitie).

Waar Van Bruggen een mozaïek probeerde te vormen vanuit allerlei Schriftgegevens, is het onderzoek nadien natuurlijk door gegaan. De Australiër John N. Collins kwam tot de conclusie dat het begrip *diakonos* iets heel anders moest betekenen dan wat wij onder een diaken verstaan. Hij vertaalde het

gemakshalve met “ambassadeur”. En in 2005 promoveerde Anni Hentschel op het proefschrift onder de titel ‘Diakonia im Neuen Testament’ (uitgegeven in 2007). Zij deed een uitputtende studie naar de betekenis van het drietal genoemde woorden, niet alleen in het NT, maar voor wat betreft het woord diakonos in het totale corpus van het Grieks. Ook al kan er op haar analyse van het begrip *diakonein* in o.a. Markus 10 best kritiek bestaan, haar uitgebreide analyse van het begrip *diakonos* in het NT is voldoende gedegen om aandacht aan te besteden. Het bracht haar tot een visie waarbij er een groot verschil bestaat tussen de Bijbelse *diakonos* en het diakenambt zoals wij dat kennen. De verdere details daarvan blijven hier nu achterwege.

Lacune

Waarom dit naar voren gebracht? Omdat het een tweetal punten heel helder maakt:

1. Het onderstreept de noodzaak om eerst goed te lezen wat er nu precies in de Schrift staat over de onderscheiden ambten. En hoe belangrijk het is om eerst de Bijbelse ambtenleer goed te doordenken.
2. Het geeft vervolgens de noodzaak aan om vast te stellen waarin de uitwerking van de ambten zoals wij die nu kennen aansluit bij de Bijbelse bronteksten en waarin deze uitwerking mede door andere factoren is bepaald.

Noch het een noch het ander is door de GS Meppel uitgevoerd, waardoor niet anders gezegd kan worden dan dat sprake is van een ernstige lacune in de besluitvorming die nota bene over de ambten gaat. Er is een veel betere onderbouwing vereist dan de GS Meppel heeft geleverd. We moeten ons schamen voor het niveau daarvan. Er bestaat dan ook alle reden om bezwaar te maken tegen zowel besluit 1 als besluit 2 als besluit 4 van GS Meppel 2017.

(woordvoerder F. Pansier)

Inleiding

In veel van de revisieverzoeken en door sommige van de vorige sprekers is duidelijk naar voren gebracht dat er weinig terecht is gekomen van de door de GS Ede 2014 opgedragen kritische bezinning op de ambtsstructuur. In het rapport *Samen Dienen* is door deputaten MVEA daaraan wel aandacht gegeven in hoofdstuk 3, maar dan gelijk helemaal toegesneden op de vraag naar de mogelijkheid van vrouwelijke ambtsdragers. In de besluitvorming van GS Meppel 2017 ontbreekt een duidelijke neerslag van zulke bezinning eigenlijk geheel. Terwijl ondertussen onder heel wat formuleringen wel een ambtsvisie lijkt liggen, zonder dat duidelijk gemaakt wordt welke.

Besluit 2b

Dat blijkt al in Besluit 2. Dat besluit staat op zich niet zo centraal in de aangevoerde revisieverzoeken, omdat daar nog geen besluit genomen wordt m.b.t. vrouw en ambt. Maar wel onthult dat besluit al iets van een onderliggende visie op de verhouding tussen de kerkelijke ambten en alle kerkelijke diensten.

In Besluit 2b wekt de synode de kerken op *“om zorgvuldige regelingen te treffen met het oog op de aanstelling van mannen en vrouwen in niet-ambtelijke diensten”*.

De bijgeleverde grond laat zien dat daarbij kennelijk gedacht moet worden aan het op vergelijkbare wijze aanstellen en bevestigen van wie *ambtelijke én niet-ambtelijke* diensten vervullen. In besluit 10d. krijgen deputaten MViK daarom de opdracht om in afstemming met de deputaten eredienst advies te gaan geven *“met betrekking tot de bevestiging van mannen en vrouwen in ambtelijke en niet-ambtelijke diensten”*.

Aan de ene kant blijft GS Meppel dus onderscheid maken tussen ambtelijke en niet-ambtelijke diensten. Aan de andere kant wordt het verschil daartussen zo klein mogelijk gemaakt. De tendens daarbij suggereert een ambtsvisie die het ambt inhoudelijk heel erg op laat gaan in ‘dienst’. En in Besluit 3 zelfs het bijzonder ambt in het algemeen ambt, zoals al door P. Boonstra werd signaleerd. Maar een beargumenteerde explicitering van zo’n ambtsvisie ontbreekt geheel.

Reactie van deputaatschap MViK

Nu verwijst het deputaatschap MViK juist naar dat Besluit 3 in haar reactie op de klacht van mijn kerkenraad (revisieverzoek Vroomshoop) dat de opdracht tot kritische bestudering van de huidige ambtsstructuur niet goed is uitgevoerd. Ook verwijzen zij naar het genoemde hoofdstuk 3 uit *Samen dienen* en naar diverse opmerkingen tijdens de synodebespreking. Maar GS Meppel heeft in haar besluitvorming het deputatenrapport *Samen Dienen* helemaal niet de status gegeven van een door haar aan de kerken aanbevolen bron om haar besluiten te verstaan. Laat staan de verslagen van particuliere uitingen van synodeleden of deputaten tijdens gespreksrondes. De kerken hebben te maken met wat door de synode zelf is uitgesproken. Zie ook de inleidende opmerkingen over revisie van P.T. Pel. En wat dan overblijft - die verwijzing naar Besluit 3 - is natuurlijk geen antwoord op de klacht uit de revisieverzoeken op dit punt.

Schijnlogica in de besluitteksten

Ondertussen wrekt zich dit gebrek aan een duidelijke ambtsvisie wel in de volgende Besluiten 4-6. Er wordt dan steeds geredeneerd vanuit taakvelden en aandachtsgebieden binnen de gemeente naar de ambtelijke diensten toe die daar leiding aan geven. Heb je gaven en innerlijke roeping om je op één of meer van die gebieden in te zetten, dan lijkt dat volgens de synode automatisch in te houden dat je dus ook geroepen moet kunnen worden om op die taakvelden en aandachtsgebieden ambtelijk leiding te geven. Zo constateert GS Meppel in Besluit 4 *“dat er Schriftuurlijke gronden zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot de dienst der barmhertigheid en daardoor tot het ambt van diaken”*. Maar het feit dat heel de gemeente geroepen is om een diaconale gemeente te zijn zegt nog niets over wie binnen de gemeente geroepen kunnen worden om daar leiding aan te geven.

Het 'daardoor' suggereert ten onrechte een logische gevolgtrekking. Ook veel van de *broeders* die net als de zusters in de gemeente *allen* geroepen zijn tot barmhartigheidsbetoon, zijn daarmee nog niet automatisch geschikt gemaakt door de Geest om geroepen te kunnen worden als diaken leiding te geven aan de dienst der barmhartigheid. Hetzelfde is te zeggen over Besluit 5 dat ten aanzien van het ouderlingschap op precies dezelfde manier is opgezet, met hetzelfde suggestieve 'daardoor'.

Niet alle dienst in de kerk is *ambtelijke* dienst. Ook het deputatenrapport *Samen dienen* was al verwarrend op dit punt. Om één voorbeeld te noemen. Over de diakenen wordt op p. 38 gezegd in verband met de verschillen met de ouderlingen: "Dat zet dit ambt - en ook bijv. dat van catecheet - niet op een lager vlak. Een ander taakveld vraagt eigen gaven en machtiging die in te zetten." En zo blijken wij opeens het *ambt* van catecheet te kennen. Het verraaft de eerder genoemde tendens om de ambten in de kerk op te vatten als diensten in de kerk, die eigenlijk niet principieel verschillen van andere diensten en taken. Daarmee vindt er een behoorlijke verschuiving plaats in de ambtsleer zonder dat dit een gezamenlijke bewuste en beargumenteerde keus van de kerken is geweest.

Waarschuwing van prof. Trimp

Voordat zo'n verschuiving daadwerkelijk gemaakt wordt, zou het toch goed zijn om nog eerst eens de waarschuwing van prof. C. Trimp te overwegen die hij geeft in zijn overzicht van de reformatische leer van het ambt, *Ministerium* (1982). Hij waarschuwt op p. 116 voor het hanteren van het woord 'dienst' als voorkeursbegrip, omdat dit begrip zich zonder moeite ten dienste kan stellen aan een *functionalisering* van het werk van de gemeente van Christus. Hij zegt: "*dan gaat het niet langer om de vraag wie iets doet, maar is louter nog in geding of het wordt gedaan.*"

Ook het deputatenrapport *Samen dienen* herinnert hieraan (op p. 34) en met kennelijke instemming. En vermeldt dan in een noot dat de eerlijkheid gebiedt te noteren dat Trimp in hetzelfde verband waarschuwt dat dit o.a. zou kunnen gaan leiden tot pleidooien voor de 'vrouw in het ambt'.

De synodebesluiten laten zien dat ook wanneer je wel het woord 'ambt' blijft gebruiken toch hetzelfde effect kan optreden, namelijk wanneer dat woord 'ambt' inhoudelijk inwisselbaar wordt voor 'dienst'. Trimp schrijft: "*Met beroep op de 'dienst' wordt het 'ambt' weggeredeneerd en de baan vrijgemaakt voor een functionalisering, die meer past bij het eigentijdse democratische denken dan bij zorgvuldige omgang met de Schrift.*"

Besluit 4

Die zorgvuldige omgang met de Schrift ontbreekt in de synodebesluiten dan ook al net zo pijnlijk als een duidelijke, weloverwogen ambtsvisie. Dat is vanmiddag al breed gepasseerd. Ik wil daarover dan ook enkel nog wat zeggen in verband met het diakenambt. Besluit 4 dus.

Dat lijkt wat ondankbaar werk, omdat de bezwaren tegen de besluiten over ouderlingen en predikanten aanzienlijk breder leven dan tegen die over de diakenen. Dat geldt ook van de ingediende revisieverzoeken. Ook in dat van mijn eigen kerkenraad wordt gesteld dat de discussie over vrouwelijke diakenen een andere is dan die over de andere ambten. Maar tegelijk wordt erop gewezen dat ook bij het besluit over de diakenen het zich wrekt dat GS Meppel geen aandacht geeft aan het karakter van het diakenambt. Daardoor was de synode met dit punt veel te gauw klaar.

In grond 1 worden drie Bijbelteksten genoemd. Twee zouden laten zien dat vrouwen in de apostolische tijd deelden in de dienst van de diakenen. Een omzichtige formulering, want daarmee zegt de synode dus niet dat zij ook zelf diakenen waren. En één tekst zou het bestaan van vrouwelijke diakenen aantonen. En in grond 2 stelt de synode dat het ambt van diacones al in de vroegchristelijke kerken bekend was en die 'functie komt nog altijd in enkele gereformeerde kerken voor'.

Hoe je standpunt over de mogelijkheid van vrouwelijke diakenen ook is, iedereen die maar een klein beetje in de materie duikt ontdekt al gauw dat GS Meppel hiermee toch allesbehalve 'onbetwistbare grond' biedt om zusters toe te laten tot het diakenambt zoals de gereformeerde kerken daar op dit ogenblik invulling aan geven.

Dat onze diakenen leiding geven in de dienst van de barmhartigheid is sterk gestempeld door de uitkomsten van de bezinning op het diakenambt tijdens de Reformatie, met name door de invloed van Martin Bucer en Johannes Calvijn. Dat betekende veel winst, waar we ook zuinig mee om moeten springen. Zeker als je bedenkt dat in de RK van de diaken niet veel meer was overgebleven dan een hulpje die assisteerde bij bepaalde handelingen tijdens de mis. De Reformatie bracht winst. Toch is het niet zo dat de reformatorische invulling van het diakenambt ook precies op die manier met zekerheid terug te vinden is in het NT. Het is sowieso een moeilijk opgave die oorspronkelijke invulling op het spoor te komen.

Het Schriftberoep

Bij de twee keer dat in het NT diakenen onder die naam naast de oudsten genoemd worden, Fil.1: 1 en 1 Tim. 3: 8vv., is er geen aanwijzing uit het verband te halen over wat hun werkterrein was. Vaak is geprobeerd om dat dan maar vanuit het woord 'diakenen' op het spoor te komen. De Griekse woordgroep met de woordstam '*diakon*' erin zou de betekenis hebben van 'nederig dienstbetoon'. Maar in de afgelopen decennia is er intensief woordonderzoek geweest naar deze woordstam zowel voor het buiten-Bijbelse gebruik als het Bijbelse. En dat heeft tot andere uitkomsten geleid. Br. Pansier vertelde daar net al iets over. Ook dat leverde en levert nieuwe studie en discussie op. Ik denk aan de dissertatie van Gert Breed vorig jaar (*The diakon-word group in the New Testament and congregational ministry*). Breed valt wat de uitkomsten van de woordstudie betreft iemand als John Collins in hoofdzaak bij. Tegelijk corrigeert en nuanceert hij. Hij maakt vooral duidelijk dat de betekenis van de diakonwoordgroep altijd sterk bepaald wordt door het bredere verband waarin het gebruikt wordt. Op basis van bestudering van die bredere verbanden komt hij ook tot een breder en gevarieerder taakveld voor diakenen dan de dienst der barmhartigheid, al valt die er ook zeker onder.

Schriftberoep dat tijdens de Reformatie een grote rol speelde is onderhand van vraagtekens voorzien. Calvijn beriep zich bijv. op Rom. 12: 8 voor de tweedeling: armenzorg en ziekenverpleging. Een beroep dat door weinigen overtuigend wordt gevonden. Een grote rol speelde de exegese van Hand. 6, vanuit de gedachte dat het daar om een regeling zou gaan ten bate van de verzorging van arme weduwen en de instelling van het diakenambt. Maar ook dat is problematisch gebleken. De daar aangestelde zeven worden ook niet diakenen genoemd. Prof. J. van Bruggen (in zijn: *Ambten in de apostolische kerk* (1984)) heeft de exegese voorgesteld dat het niet om zorg voor arme weduwen zou gaan, maar om de inschakeling in het dienstbetoon van de Grieks-sprekende weduwen die zich gepasseerd voelden. Zo ook J. van Eck in CNT. Maar ook dit is niet het einde van alle tegenspraak geworden.

Dat geldt ook van de verbinding van het diakenambt met 1 Tim. 5. Dat de synode zich op die tekst beroept zal geïnspireerd zijn door de exegese van Van Bruggen, dat dit hoofdstuk voorschriften bevat voor de inschakeling van weduwen in de gemeente, die volgens hem wel eens de vrouwen konden zijn die in 1 Tim. 3: 11 genoemd worden. Iets dat daarna weer uitvoerig bestreden is door zijn opvolger prof. van Houwelingen in zijn CNT-commentaar en door Myriam Klinker in haar proefschrift (*Herderlijke regel of inburgeringscursus*). Het gaat volgens hen niet om helpende weduwen maar om voorwaarden om als weduwe hulp te ontvangen.

Wat de zeven uit Hand. 6 betreft, is opvallend dat we van twee van de zeven van wie we de naam kennen, Stefanus en Filippus, lezen dat ze verkondigers van het evangelie waren. Deden ze dat in de hoedanigheid van hun aanstelling als één van de zeven? Of was dat een andere taak die zij daarnaast ook hadden? Kortom, het is uiterst lastig om precies vast te stellen wat de zeven nu precies moesten doen en wat het probleem was dat ze moesten helpen oplossen. De naam 'diakenen' valt in Hand. 6 niet. Het lijkt een vrij unieke en eenmalige situatie te zijn geweest. Hun taak kon nog wel eens dichter tegen die van onze ouderlingen aan hebben gelegen dan tegen die van onze diakenen. Wel is in ieder geval duidelijk dat de zeven werden aangesteld om de andere ambtsdragers (in dit geval de apostelen) te ontlasten en de gelegenheid te geven zich volledig te wijden aan hun kerntaak, de *diakonia* van de verkondiging, zoals Handelingen het noemt. Dat is trouwens ook precies het punt waarop ons bevestigingsformulier naar Hand. 6 verwijst.

Conclusie 1: geen overtuigende gronden bij besluit 4

En dit alles is nog maar een vingerhoedje vol van de vragen die er liggen rond wat het NT nu eigenlijk wel of niet zegt over het diakenambt. Dan kun je toch niet meer simpelweg zo'n tekst als 1 Tim. 5: 9 tussen haakjes noteren als bewijstekst, alsof het zo evident zou zijn dat het daar inderdaad gaat om weduwen die op diaconaal terrein werden ingezet?

Datzelfde geldt voor de korte verwijzing naar 1 Tim. 3: 11, terwijl iedereen weet hoe lastig het te beslissen is wie de daar genoemde vrouwen zijn. Diakonessen? Of vrouwen in dienst van de diakenen? Of de vrouwen van de diakenen zelf. Eventueel hun vrouwen die met het ambt van hun man meehielpen, zoals prof van Houwelingen voorstelt in zijn commentaar?

Ook het enkele beroep op Rom. 16: 1-2 als enige bewijstekst voor een vrouwelijk diaken is echt *te* simpel. Wat betekent *diakonos* in haar geval? Juist de nieuwe inzichten, die alle woordstudie naar de diakon-woordgroep heeft opgeleverd, kon wel eens duidelijk maken dat we daar helemaal niet te maken hebben met een diaken zoals wij die kennen of zoals de gemeenten toen die kenden. Want wat deed een diaken uit Kenchreeën in Rome? En waarom beveelt Paulus haar aan? Gezien de woordbetekenis lijkt dat eerder te wijzen op een bijzondere (ons onbekende) missie waarmee zij vanuit de kerk te Kenchreeën naar Rome was gestuurd. En Paulus dringt aan om haar er bij te helpen. Paulus zou dan in vers 1 zoiets zeggen als: 'Ik beveel onze zuster Febe bij u aan die door Kenchreeën als gezant-met-een-opdracht naar u toegestuurd is...'

Conclusie 2: opdracht van Ede niet uitgevoerd

Kortom, hoe je ook denkt over het diakenambt en over de mogelijkheid om daarvoor ook zusters te roepen, je kunt de knopen die er liggen niet kortweg zo eventjes doorhakken als GS Meppel gedaan heeft. Hetzelfde zou over het korte beroep op de praktijk van de vroegchristelijke kerk betoogd kunnen worden. De GS Meppel heeft ook t.a.v. het diakenambt nog geen begin van een Schriftuurlijk onderbouwde visie gegeven. Daardoor mist haar Besluit 4 overtuigingskracht juist bij de vraag waar zusters wel of niet bij in te schakelen zijn. Wie vervolgens nog weer eens naleest wat de GS Ede 2014 in haar Besluit 3 en de bijbehorende gronden ook alweer had bedoeld en opgedragen (*Acta GS Ede*, art. 18), ontdekt hoe daar ook ten aanzien van het diakenambt werkelijk niets van is terecht gekomen.

Slot

Ondertussen hebben wij nog altijd te maken met het diakenambt zoals dat sinds de Reformatie een bepaalde vorm en invulling heeft gekregen. Inclusief zekere betrokkenheid bij het regeren door de ouderlingen. Zelfs het verzelfstandigen van de diakenen op de manier van de nieuwe KO 2014 heeft hen nog niet bij alle betrokkenheid bij de kerkregering weggehaald. Bovendien ligt er nu alweer een nieuwe concept-kerkorde die het in de vrijheid van de kerken wil laten om er al dan niet voor te kiezen de diakenen stemrecht te verlenen in bestuurszaken. En hoe nauwer het diakenambt naar het regeerambt wordt getrokken, hoe meer zwijgteksten weer gaan spreken.

(woordvoerder P.L. Storm)

Besluit 1:

Aan deputaten MV en ambt decharge te verlenen.

Grond:

Deputaten MV en ambt hebben de hun door de Generale Synode van Ede verstrekte opdracht naar behoren uitgevoerd.

Besluit 8:

De kerken op te roepen zich nader te bezinnen op de vraag hoe recht kan worden gedaan aan de verschillen tussen man en vrouw in de vervulling van taken en ambten in de gemeente.

Gronden:

1. De Bijbel spreekt zowel over de gelijkwaardigheid van als over het onderscheid tussen man en vrouw, en de daarmee gegeven eigen plaats die beiden hebben tegenover God, in het huwelijk en in de gemeente. In

onze sterk op gelijkheid gerichte cultuur verdient dit aspect speciale aandacht.

2. De Bijbel waarschuwt er herhaaldelijk voor, dat man en vrouw niet in elkaars plaats treden of elkaar overheersen (1 Pet. 3:7, 4:15, 5:3; 1 Tim. 2:8-15; 1 Kor. 14:34-35, 3 Joh.: 9).

1. Stelling

We richten ons in deze bijdrage speciaal op besluit 1 en besluit 8 van de GS Meppel 2017. Daarbij is onze stelling dat er geen recht is gedaan aan wat de Bijbel enerzijds zegt over de gelijkheid van man en vrouw tegenover God en anderzijds over het onderscheid in roeping of positie die ze van God ontvangen.

2. De twee lijnen zijn niet verdisconteerd

In de besluiten van GS Meppel blijft ongenoemd dat deputaten MVEA de opdracht hadden om in rekening te brengen wat GS Ede als volgt had geformuleerd:

‘Het doorlopend spreken van de Schrift laat twee lijnen zien. De ene lijn is die van gelijkwaardigheid tussen man en vrouw – de andere die van het verschil in verantwoordelijkheid die God aan man en vrouw heeft gegeven; deze beide lijnen dienen verdisconteerd te worden.’ (art. 18 besluit 2 Acta GS Ede 2014)

Op basis van deze opdracht van de GS Ede 2014 had mogen worden verwacht dat deputaten MVEA en GS Meppel 2017 duidelijk hadden uitgelegd waarin de gelijkwaardigheid van man en vrouw volgens de Schrift bestaat. En wat God in zijn Woord zegt over het verschil in verantwoordelijkheid die Hij aan man en vrouw heeft gegeven. Vanuit een heldere formulering daarvan had vervolgens de vraag aan de orde moeten komen wat dit nu betekent voor onze vragen rond MVEA.

In het deputatenrapport *Samen dienen* én in de besluittekst van de GS Meppel missen we dat beide lijnen helder in rekening worden gebracht. Wat in feite gebeurt, is dat het onderscheid tussen gelijkwaardigheid en gelijkheid vervaagt. Wat het verschil is in verantwoordelijkheid die God aan man en vrouw heeft gegeven, wordt niet onder woorden gebracht. Het wordt in Besluit 8 aan de kerken meegegeven om zich daarop nader te bezinnen. Door een heldere bespreking van de twee lijnen uit de weg te gaan zijn essentiële Schriftgegevens buiten beeld gebleven. Die gegevens willen we hieronder eerst bespreken.

3. Schriftgegevens over gelijkwaardigheid⁷ van man en vrouw voor God

Man en vrouw zijn beiden gemaakt als Gods evenbeeld (Gen. 1:27). Zij mogen elkaar zien als broer en zus in Gods gezin. Zij zijn geroepen om elkaar lief te hebben en het goede voor elkaar te zoeken. Ze hebben beiden in gelijke mate alles wat ze zijn en wat ze kunnen aan hun Schepper te danken. Ze mogen leven uit dezelfde verlossing, dankzij Jezus Christus. In hen beiden wil God door zijn Heilige Geest wonen en werken.

Paulus schrijft: *“In hun verbondenheid met de Heer is de vrouw niets zonder de man, en ook de man niets zonder de vrouw. Want zoals de vrouw uit de man is voortgekomen, zo bestaat de man door de vrouw – en alles is ontstaan uit God.”* (1 Kor. 11:11,12). Petrus spoort mannen aan om hun vrouw met respect te behandelen, *“want zij deelt samen met u in de genade van het nieuwe leven.”* (1 Petr. 3:7). In Galaten 3:26-28 schrijft Paulus: *“Door het geloof en in Christus Jezus bent u allen kinderen van God. U allen die door de doop één met Christus bent geworden, hebt u met Christus omkleed. Er zijn geen Joden of Grieken meer, slaven of vrijen, mannen of vrouwen – u bent allen één in Christus Jezus.”*

De laatste tekst betekent natuurlijk niet dat elk onderscheid tussen gelovigen is opgeheven. Het punt dat Paulus maakt betreft de manier waarop we gered worden. Die is voor allen gelijk. Maar dat betekent vervolgens niet dat daarmee ook elk verschil in positie ten opzichte van elkaar tussen de gelovigen is opgeheven. Binnen die eenheid krijgen bijvoorbeeld oudsten de opdracht om leiding te geven en moet die geestelijke leiding door de gemeente geaccepteerd worden (zie 1 Petr. 5:5; vgl. Hebr. 13:17). Ouders en kinderen hebben op gelijke wijze deel aan de redding in Christus, maar dat laat onverlet dat kinderen hun ouders moeten gehoorzamen (Ef. 6:1). Eenheid en gelijkwaardigheid in Christus, sluit verschil in positie niet uit, maar gaat ermee samen.

Uit Gal. 3:28 mag dus ook niet worden afgeleid dat er geen onderscheid is in positie tussen man en vrouw. Was dat wél het geval, dan zouden zowel Paulus als Petrus ons verkeerde voorschriften hebben gegeven over verschillen die nog steeds in acht moeten worden genomen. Daarmee komen we aan het volgende punt: Wat is dan het verschil in verantwoordelijkheid tussen man en vrouw? Waarin bestaat dat? In welke zin moeten we spreken over een verschil in positie?

4. Verschil in verantwoordelijkheid, verschil in positie

Belangrijk is dat we, als het hierover gaat, niet alleen maar kijken naar een paar teksten die gaan over het ambt of over taken in de kerk. De Schrift zegt meer over het onderscheid tussen man en vrouw dan alleen in verband met taken in de kerk. De teksten over taken in de kerk staan in een breder context van wat de Schrift zegt over de relatie tussen man en vrouw, ook in huwelijk en gezin. We willen dat hieronder kort aanduiden.

⁷ Gelijkwaardigheid betekent hier de waarde die God de mens toekent als schepsel van Hem, en in Christus als gerechtvaardigde zondaar voor Hem. Daarin zijn man en vrouw gelijkwaardig voor God. Het is dus niet een waardigheid op grond van wat in ons aan kwaliteiten aanwezig is. Het is belangrijk om dit hier op te merken, omdat in onze cultuur wel zo gedacht wordt. Mensen hebben waardigheid vanwege hun inherente kwaliteiten. Daarom moet iedereen die ook kunnen ontplooien. Vandaar ook gelijke rechten voor mannen en vrouwen. En als je dan zegt dat vrouwen en mannen niet tot dezelfde taken geroepen zijn, maak je de een minderwaardig ten opzichte van de ander. Het gevaar is dat christenen bij deze manier van denken aansluiten, door het uitgangspunt te nemen in de *gaven* van man en vrouw. Omdat we gelijke gaven (kunnen) hebben, zijn we gelijkwaardig, en moeten we die ook kunnen ontplooien. En als je dan zegt dat vrouwen niet tot dezelfde taken als mannen geroepen zijn (en andersom), tast je zomaar hun gelijkwaardigheid aan. Het valt in dit kader op dat in Besluit 3 grond 5 het uitvoeren van dezelfde taken in de kerk genoemd wordt ‘gelijkwaardig functioneren’, en in Besluit 5 grond 4 wordt gezegd dat het innemen van dezelfde positie in het leiding geven aan Christus’ gemeente ook wordt gekoppeld aan het begrip gelijkwaardigheid.

4a. Schepping van man en vrouw

Zoals God ons vanaf het begin van de Schrift de gelijkwaardigheid van man en vrouw leert, zo laat Hij ons vanaf het begin ook het onderscheid zien. Hij maakte eerst de man, en uit hem de vrouw. Deze scheppingsvolgorde heeft implicaties voor de verhouding tussen man en vrouw. Hij is haar hoofd (1 Kor. 11,3). Zij is omwille van hem gemaakt, om zijn heerlijkheid te zijn (1 Kor. 11, 7; 9). Adam ontving het gebod van God, en is als eerste verantwoordelijk voor het onderhouden hiervan. De vrouw is geroepen om hierin helemaal met hem mee te doen, en zo met de man mee het beeld van God te vertonen in het onderhouden van zijn geboden. Dat de man hierin voorop moet gaan en eerstverantwoordelijke is, blijkt uit wat God doet na de zondeval. Hij roept Adam als eerste ter verantwoording, pas daarna de vrouw, die toch als eerste gezondigd had. Verder zegt de Bijbel dat om de zonde van Adam de dood in de wereld is gekomen. In de gereformeerde dogmatiek is dat zó onder woorden gebracht, dat Adam verbondshoofd wordt genoemd. Adam is volgens Genesis 1-3 en Rom. 5 het hoofd van de familie van de mensheid die uit hem voortkwam. Tegelijk heeft de onderlinge verhouding van Adam en Mannin een betekenis voor de onderlinge verhouding van man en vrouw in het algemeen, zoals blijkt uit het spreken van Paulus hierover in 1 Korintiërs 11,1-16 en 1 Tim. 2, 10-14.

Door de zondeval werd deze verhouding tussen man en vrouw verstoord. Al direct zie je dat in hoe Adam God antwoordt, als hij wordt aangesproken op de zonde. Hij offert zijn vrouw op om zijn eigen hachje nog een beetje te redden ('de vrouw die u aan mij gegeven heeft'). Precies het tegenovergestelde van wat Christus zou doen voor zijn bruid. Ook verder in de geschiedenis zien we dat de man op een verkeerde manier heerst over zijn of de vrouw. Waar liefde en tederheid behoort te zijn, was er maar al te vaak rivaliteit, misbruik, onderdrukking. Tegelijk zien we in de geschiedenis ook de neiging van de vrouw om de zonde van Eva te herhalen, namelijk door de man mee te nemen in het dienen van andere goden (bv. Salomo), in plaats van zichzelf te laten leiden door hem om de ware God te dienen.

Het evangelie is dat God reddend ingrijpt en man en vrouw redt van de zonde. Gods redding is geen breuk met de schepping, maar herstel van de schepping. Herstel van liefdevolle eenheid van man en vrouw betekent dan niet dat onderscheiden verantwoordelijkheden verdwijnen, maar dat die weer ingevuld worden volgens Gods oorspronkelijke bedoeling.

Maak hier maar weer de vergelijking tussen ouders en kinderen. Zoals wat door de zonde allemaal fout gaat tussen ouders en kinderen niet wordt opgelost door het verschil in positie tussen ouders en kinderen op te heffen, zo zien we dat ook in de relatie tussen man en vrouw. Ouders behoren hun kinderen liefdevol te dienen, hen niet te verbitteren. Dat doen ze niet door hun gezag weg te doen. Dat gezag hebben ze juist nodig om aan hun verantwoordelijkheid gestalte te geven: hun taak om hun kinderen te vormen en te vermanen, hen op te voeden zoals Christus dat wil (Ef. 6:1-4).

Zo blijft het voor een christenvrouw opdracht om het gezag van haar man te erkennen, zoals de kerk het gezag van Christus erkent (Ef. 5:24). Maar de man moet zijn vrouw tegelijk liefhebben als zijn eigen lichaam en naar het voorbeeld van Christus bereid zijn zichzelf hélemaal voor haar te geven (Ef. 5:25,28).

4b. Gelijkwaardigheid en verschil in positie tussen God de Vader en de Zoon

Als we denken dat gelijkwaardigheid en verschil in positie niet kan samengaan, dan worden we gecorrigeerd door de apostel Paulus. Zelfs in Gods volmaakte en allerheiligste drie-eenheid is er een onderscheid in positie. Hij brengt dat zo onder woorden in 1 Kor. 11:3: *"Ik moet u echter nog het volgende zeggen. Christus is het hoofd van de man, de man het hoofd van de vrouw en God het hoofd van Christus."*

Hij noemt God het hoofd van Christus. Dat móet wijzen op een verschil in positie. De uitspraak is niet omkeerbaar. Dat is in overeenstemming met vele uitspraken die we vinden in het NT. Denk aan hoe Christus meermalen zegt dat Hij doet wat Hij, als de Zoon, van zijn Vader als opdracht heeft meegekregen. Dat enkel betrekken op Christus' menselijke natuur, kan niet. In Joh. 5:17 spreekt Hij als de eeuwige Zoon van God, als Hij zegt: *"Mijn Vader werkt aan één stuk door, en daarom doe ik dat ook."*

In het vervolg legt Hij uit hoe zijn relatie is tot de Vader. Voortdurend mag ons treffen dat wat Hij zegt over die relatie *onomkeerbaar* is. Overal respecteert Hij de andere positie die zijn Vader heeft. Om een paar voorbeelden te geven: *“De Vader heeft het oordeel aan de Zoon toevertrouwd.”* (Joh. 5:22). Hij noemt zich ‘gezonden’ door zijn Vader (Joh. 5:23; 30; 36-39). De Vader heeft de Zoon gegeven om leven te hebben in zichzelf (Joh. 5:25).

Nergens doet dat af aan de wezenlijke gelijkwaardigheid van Vader en Zoon. Want aan de Zoon moet eer betuigd worden zoals men de Vader eert (Joh. 5:23). En wat de Vader doet, dat doet de Zoon op dezelfde manier (Joh. 5:19). Dit werpt ook licht op de woorden van Paulus in 1 Kor. 15:28: *“En op het moment dat alles aan hem onderworpen is, zal de Zoon zichzelf onderwerpen aan hem die alles aan hem onderworpen heeft, opdat God over alles en allen zal regeren.”*

Het onderscheid in positie tussen Vader en Zoon, heeft, in navolging van Psalm 110 en de vele citaten daarvan in het N.T., ook in onze belijdenis vorm gekregen: Jezus Christus zit aan de rechterhand van zijn Vader. Nooit wordt dat omgekeerd! Al deze teksten illustreren dat zelfs bij God, in de volmaakte relatie tussen Vader en Zoon, verschil in positie én volstreekte gelijkwaardigheid harmonieus kan samengaan.

Aan het begin van 1 Kor. 11: 3 verankert Paulus het verschil in positie tussen man en vrouw in de relatie tot Christus en tot God: ‘Christus is het hoofd van de man, de man het hoofd van de vrouw en God het hoofd van Christus.’ In wat Paulus vervolgens schrijft zitten zeker elementen die we moeilijk kunnen uitleggen, maar de grote lijn kan volstrekt duidelijk zijn: Paulus wil het onderscheid tussen man en vrouw hier helder markeren. Man en vrouw behoren zich, ook in de kerk, te gedragen zoals past bij hun specifiek man- en vrouw-zijn. En hij zet daar een paar grote uitroepetekens achter, als hij opmerkt: *“Iemand die meent zo eigenzinnig te moeten zijn af te wijken van wat ik zeg, dient te bedenken dat wij noch de gemeenten van God een ander gebruik kennen.”* (1 Kor. 11:16)

4c. Verschil in positie binnen het huwelijk

Dat Paulus hier de man ‘het hoofd van de vrouw’ noemt, komen we weer tegen in Efeziërs 5:22vv. Daar heeft hij het over de relatie van man en vrouw in het huwelijk: *“Vrouwen, erken het gezag van uw man als dat van de Heer, want een man is het hoofd van zijn vrouw, zoals Christus het hoofd is van de kerk, het lichaam dat hij heeft gered.”* Waar we bij het woord ‘hoofd’ hier aan moeten denken, wordt duidelijk als we zien hoe Paulus eerder in dezelfde brief spreekt over Christus: God heeft hem *“als hoofd over alles aangesteld, voor de kerk ...”* (Ef. 1:22). Het woord wijst op leiding geven.⁸

Van de getrouwde vrouw vraagt Paulus, als apostel van Christus, om het gezag van haar man te erkennen; ontzag te hebben voor haar man. Paulus draait dat in Ef. 5:22v niet ook om. Van de man wordt ten opzichte van zijn vrouw iets anders gevraagd: zijn vrouw lief te hebben naar het voorbeeld van Christus en voor haar álles over te hebben, haar als zijn lichaam te voeden en te koesteren. De posities van man en vrouw in het huwelijk zijn niet onderling verwisselbaar. Dat schrijft dezelfde apostel, die ook Gal. 3:28 schreef. Gelijkwaardigheid in Christus mag niet worden uitgespeeld tegen verschil in positie. Kennelijk kunnen beide harmonieus samengaan.

Paulus vond dit ook een belangrijk punt van zijn onderwijs. Dit weten en toepassen heeft alles te maken met de relatie met Christus. Je doet het uit ontzag voor Hem: *“Vrouwen, erken het gezag van uw man, zoals past bij uw verbondenheid met de Heer.”* (Kol. 3:18) Met andere woorden: dit raakt ook je relatie met Christus! Petrus schrijft hetzelfde (1Petrus 3:1): *“Voor u, vrouwen, geldt hetzelfde: erken het gezag van uw man.”* (aansluitend bij 2,13: ‘omwille van de Heer’).

⁸ Er wordt ook wel op gewezen dat hoofd ‘bron’ kan betekenen, maar die twee betekenissen sluiten elkaar niet uit maar in. De vrouw is gemaakt uit de man. Deze scheppingswijze wijst erop ook dat de man ten opzichte van haar een leidinggevende positie heeft.

4d. Verschil in positie en verantwoordelijkheid in de gemeente

Dit is de Schriftuurlijke context waarin de teksten staan over de positie van man en vrouw in de kerk. Voor de uitleg is dit van groot belang. Het hoort bij gereformeerde Bijbeluitleg dat we Schrift met Schrift vergelijken. Door deze context niet te honoreren, lijkt het alsof maar een paar teksten in de Bijbel iets zeggen over MVEA. En als dan ook nog de uitleg omstreden is, is dat zomaar een reden om deze teksten niet meer mee te laten spreken.

Maar als we zien hoe de twee lijnen van gelijkwaardigheid en verschil in verantwoordelijkheid doorlopen van OT naar NT, dan hoeven we over de hoofdlijnen van teksten als 1 Kor. 14 en 1 Tim. 2 helemaal niet onzeker te zijn. Wat Paulus daar zegt sluit aan bij het algemenere onderwijs over de relatie man-vrouw.

Als de man geroepen is in zijn huwelijk voorop te gaan, geestelijk leiding te geven, zich eerstverantwoordelijke te weten, dan is ook wat Paulus zegt over zwijgen in 1 Kor. 14 prima te begrijpen. Vrouwen horen er helemaal bij in de kerk. Zij mogen bidden; zij mogen een profetische boodschap doorgeven. Maar als het gaat over de vraag wat dit betekent, of dit werkelijk een aanwijzing is van God, hoe dit in de kerk in praktijk moet worden gebracht, *dán* is het de beurt van vrouwen om te zwijgen. Dan horen mannen (en – later? - waarschijnlijk speciaal óudsten) die leiding te geven.

Dan is begrijpelijk dat Paulus, als het gaat over wie gekwalificeerd zijn om als oudste te worden aangesteld, het heeft over *mánnen* (1 Tim. 3, vgl. Titus 1:6). Wat in 1 Tim. 3 speciaal genoemd wordt bij de oudste is: leraar zijn en leiding geven. Geen wonder dat hij in 1 Tim. 2 schrijft dat *díe* taken in de kerk voorbehouden zijn aan mannen. Ook hier legt hij een expliciet verband met de rol van de man in het gezin en het huwelijk. Als opzieners moeten worden aangewezen mannen die goed leiding kunnen geven aan hun huisgezin (1 Tim. 3:4).

5. Tenslotte

Wat hierboven is genoemd, maakt duidelijk dat het NT geen lijn laat zien van opheffing van het onderscheid in positie tussen man en vrouw. Wel wordt de relatie meer dan ooit gevuld met liefde. Leiding geven moet gebeuren vanuit de gezindheid van Christus en mag dus nooit de ander beschadigen.

Let er op hoe Paulus zich beroept op de schepping (1 Kor. 11 en 1 Tim. 2); ja op God zelf: de relatie tussen de Vader en de Zoon. Er speelt veel meer, dan dat we niet onnodig aanstoot moeten geven. Paulus zegt ook dat we anders moeten durven zijn dan onze omgeving, omdat we Christus hebben leren kennen.

In één van de gronden van Besluit 8 gaat het over 'onze sterk op gelijkheid gerichte cultuur'. Helaas staat die zin in het huiswerk dat aan de kerken wordt gegeven! Waarom heeft de synode niet zelf dat uitgewerkt in de besluiten en de gronden? De sterke drang dat mannen en vrouwen overal hetzelfde moeten kunnen, *dús* ook in de kerk, schuurt aan tegen het spreken van de Schrift, waar echt *ándere* dingen ons worden voorgehouden. Broeders en zusters in de kerken ademen voortdurend de dampen in van deze cultuur van gelijkheid.

Hoe belangrijk is dat het spreken van de Schrift over verschil in positie, in elk geval in het huwelijk en in de kerk, hen helder wordt voorgehouden. Hoe *érg* is het daarom, dat dit punt in de besluiten en gronden van de GS *zó* onderbelicht is geraakt! We roepen de synode van Goes op hier alsnog werk van te maken en zo de Schrift echt voor zichzelf te laten spreken.

(woordvoerders B. van Egmond en J.J. Schreuder)

De wederkerigheid in zusterkerkrelaties

De GKv onderhouden een zusterkerkrelatie met een groot aantal kerken buiten de grenzen van ons Koninkrijk. De motivatie om deze relaties te onderhouden putten zij onder andere uit de woorden van de apostel Paulus aan de gemeente in Efeze (3, 18): *"Dan zult u met alle heiligen de lengte en de breedte, de hoogte en de diepte kunnen begrijpen, ja de liefde van Christus kennen die alle kennis te boven gaat, opdat u zult volstromen met Gods volkomenheid."*

Deze woorden zijn in de eerste plaats gericht aan het adres van de gelovigen in Efeze. Ze hebben elkaar hard nodig. De brieven aan de 7 gemeenten in Klein-Azië laten zien dat ook gemeenten onderling verantwoordelijkheid voor elkaar dragen. Zo collecteert de gemeente te Korinthe voor de gemeente te Jeruzalem. Let wel: dan gaat het hier al om een internationaal contact gericht op geestelijke en materiële ondersteuning.

BBK verzorgt de contacten met zusterkerken 'all over the world'. Ze hebben allemaal een eigen kerkelijke geschiedenis. Enerzijds heb je de 'emigrantenkerken' met hun Nederlandse wortels maar daarnaast een veelvoud van kerken met een totaal andere achtergrond. Ze leven vanuit een andere traditie en hanteren andere kerkelijke regels wat betreft de kerkregering.

Vanuit BBK is altijd benadrukt dat de omgang met de zusterkerken geen *eenrichtingsverkeer* mag zijn. Standaard hebben wij als BBK de opdracht meegekregen de relatie met de zusterkerken te onderhouden *'teneinde van elkaar te leren, elkaar te ondersteunen en samen Christus' naam te prijzen'*

Soms zijn het kleine dingen die je van elkaar kunt leren. Zo heb ik in het buitenland geleerd dat het heel oneerbiedig kan zijn om tijdens de kerkdienst te snoepen of uit een flesje te lurken. Ik doe dat nu niet meer. Anderzijds is de Ekklesia-gemeente in Tirana heel enthousiast over de mooie manier waarop binnen de GKv de zegen wordt uitgesproken in de eredienst. Ze hebben dit overgenomen.

Dat zijn de kleine dingen.

Wie geen vreemdeling in Jeruzalem is, weet dat er in een aantal buitenlandse zusterkerken ernstige bezwaren leven tegen het toelaten van zusters in de ambten van predikant, ouderling en soms ook diaken. Die moeite is niet van vandaag of gisteren. En ze zijn ook uitgesproken. Ik heb ze gehoord als lid van de GS-en van 2005, 2008 en 2014.

Het waren en zijn niet alleen de emigrantenkerken die deze moeite hebben zodat je hun bezwaren kunt afdoen met: ze lopen 25 jaar of meer achter. Dat ze achterlopen zou best kunnen. Toch is dat geen reden om hen niet serieus te nemen. Niet alleen emigrantenkerken hebben moeite maar ook die supergrote kerk in Brazilië met een totaal eigen geschiedenis. Niet dat ik het altijd eens was en ben met alle aangevoerde argumenten vanuit de buitenlandse kerken. Ik heb een predikant uit een van de Afrikaanse landen een verhaal horen houden waarbij je de rillingen over de rug lopen. Voor hem was de vrouw werkelijk niet gelijkwaardig aan de man.

Hoe ga je met deze verschillen om in een relatie van wederkerigheid? Je kunt op deze vraag reageren met de constatering dat *'we in het verleden gewoon verkeerde keuzes hebben gemaakt wat betreft het aangaan van relaties'*. Met andere woorden: laat die zusterkerken maar gaan.... Dat lijkt mij geen goede reactie. Wanneer het ons ernst is geweest samen met hen Christus' naam te prijzen, dan past ons christelijk geduld.

Vandaar dat BBK een brief heeft geschreven aan de GS Meppel met het advies *"om nu niet verder te gaan dan de conclusie dat het in het licht van de Schrift verantwoord is de ambten voor zusters open te stellen en om de daadwerkelijke openstelling op zijn vroegst te laten verrichten door de GS 2020."*

De GS Meppel heeft dit advies niet ter harte genomen maar direct de ruimte gegeven voor het implementeren van het besluit zusters toe te laten tot alle ambten.

En het resultaat kunt u zien in het rapport van BBK aan uw vergadering. Daarin staat een lijst opgenomen van kerken die de relatie hebben opgeschort of verbroken.

Ernstig vind ik het dat in het uiteindelijke besluit van GS Meppel niets doorklinkt van de moeite van de zusterkerken, terwijl ze door de GS Ede 2014 per synodebesluit werden opgeroepen om van advies te dienen (Besluit 3b). Kennelijk waren de adviezen de moeite van een officiële weging niet waard. Vandaar dat diverse zusterkerken de indruk hebben dat ze niet *echt* worden gehoord.

Conclusie: namens de hier vertegenwoordigde kerkenraden verzoek ik uw commissie dan ook de GS te adviseren alsnog de confrontatie aan te gaan met de door de buitenlandse zusterkerken ingebrachte argumenten en na te gaan of de 'winst' van het MVEA-besluit opweegt tegen het oecumenische 'verlies'.

Katholiciteit van de kerk

Overigens hebben we niet alleen te maken met zusterkerken in het buitenland maar ook met de CGK in ons eigen vaderland. Deze zusterkerk is momenteel ook geconfronteerd met een breed verlangen binnen de gemeenten om de zusters toch toe te laten tot het ambt van predikant, ouderling en diaken. Hoe jammer is het dat we in dezen als zusterkerken niet gelijk op gaan maar dat we als GKv gewoon onze eigen gang gaan ondanks het feit dat de afgevaardigde van de CGK ons op de GS Ede 2014 ernstig heeft gewaarschuwd ons te houden aan Schrift en belijdenis waarbij hij opmerkte: *“Meer dan tevoren is het van belang dat kerken die de Schriften willen lezen en verstaan door de bril van de Gereformeerde confessie samen optrekken.”* (Acta GS Ede art. 81).

Het gaat hierbij om de katholiciteit van de kerk. Ik vraag hiervoor aandacht in de lijn van prof. J. van Bruggen die destijds op verzoek de GS Ede 2014 van advies heeft gediend. Hij vraagt in dat advies aandacht voor de manier waarop de woorden van de apostel Paulus in de brief aan Timoteüs (1 Tim. 2, 13.14) en de gemeente te Korinthe (1 Kor. 14, 34b en 1 Kor. 11, 8-9.12) door de loop van de eeuwen en in verschillende culturele situaties zijn uitgelegd.

Met hem kunnen we constateren dat wereldwijd en door alle eeuwen heen de uitleg van deze apostolische woorden heeft geleid tot onderscheid in ambten die de man behoort te vervullen en andere taken die specifiek voor de vrouw zijn of voor man en vrouw samen. Bij deze gewoonte of praktijk van alle gemeenten hebben ook de Gereformeerde Kerken zich vanouds aangesloten (verg. voor de aansluiting bij de gewoonte of praktijk van andere gemeenten 1 Kor. 11, 16; 14, 33.36)

Ik citeer 1 Kor. 14, 36: *“Heeft het woord van God zich soms verspreid vanuit uw gemeente? Of heeft het enkel u bereikt?”*

De GKv bevestigden die aansluiting bij de gewoonte of praktijk nog weer toen de GS Ommen 1993 bij de invoering van het actief vrouwenkiesrecht als verantwoording gaf dat het hier niet om een handeling van regeren gaat.

Het gaat bij de katholiciteit om de kerk ‘van alle plaatsen en alle tijden’. En onze wereld kent vele onderscheiden culturen. En binnen al die verschillende culturen vergadert Christus zijn kerk. En al die verschillende culturen brengen ook verschillende moeiten met zich mee voor de kerk. De kerk van Christus in een islamitische cultuur geeft wellicht aanstoot aan de moslimse burens door vrouwen een rol te geven in de kerk. De kerk van Christus binnen een seculiere cultuur roept weerstand op door vrouwen uit het ambt van predikant en ouderling te weren.

Moet de kerk zich daarom aanpassen aan de diverse culturele contexten om alle aanstoot te voorkomen? Gaat de apostel Paulus van de Heer ons hierin voor? Nee, want hij schrijft in 1 Kor. 1, 22 - 25:

“De Joden vragen om wonderen en de Grieken zoeken wijsheid, maar wij verkondigen een gekruisigde Christus, voor Joden aanstootgevend en voor heidenen dwaas. Maar voor wie geroepen zijn, zowel Joden als Grieken, is Christus Gods kracht en wijsheid, want het dwaze van God is wijzer dan mensen, en het zwakke van God is sterker dan mensen.”

(woordvoerder L.W. de Graaff)

In Besluit 7 zegt de synode: “ruimte te geven aan de plaatselijke kerken om zelf te bepalen of en zo ja op welke wijze en wanneer ze in de lijn van deze besluiten willen handelen.”

Dit besluit is in meerdere opzichten/richtingen schadelijk voor het samenleven van de kerken in het kerkverband. Het besluit wekt de suggestie van ruimhartigheid, vrijheid, het niets willen opleggen aan de ander, tolerantie. Maar het tegendeel is helaas het geval. Dat geldt in verschillende opzichten.

Invoeringstraject

Art. F72.2 KO zegt dat een besluit direct in werking treedt, tenzij het besluit zelf een andere termijn vermeldt. Nu de synode geen andere termijn heeft vermeld, überhaupt geen termijn heeft vermeld, maar het in het midden heeft gelaten, is er per saldo slechts één effect, namelijk directe werking.

En dat is ook willens en wetens gebeurd: blijkens de Acta is hierover gesproken, was er aanvankelijk nog de suggestie om de werking althans voor wat betreft de besluiten ten aanzien van de ouderling en de predikant op te schorten tot de volgende synode, maar is uiteindelijk onder de noemer “Geen enkele kerk wordt gedwongen om hierin mee te gaan.” gekozen voor de directe inwerkingtreding van alle besluiten. Het kan niet anders gezegd worden dan dat hier sprake is van een drogreden.

1. kerkverband

Het besluit miskent dat de kerken onderdeel uitmaken van een kerkverband. Want je kunt wel zeggen dat geen kerk gedwongen wordt, maar als in een classis kerk A en B geen Schriftuurlijke ruimte voor vrouwelijke ouderlingen zien, maar kerk C, D en E wel tot verkiezing en bevestiging overgaan, dan worden die kerken per direct in de classis geconfronteerd met deze conflictsituatie en komen kerk A en B in een dwangpositie. En kerk A en B kunnen wel in revisie gaan, maar dat verandert niets aan de situatie. In de classis Hattem en in de classis Kampen zijn kerken geconfronteerd met de kerkelijke examens van vrouwelijke predikanten. Het daaraan niet deelnemen komt op onbegrip en afkeuring van de andere classiskerken te staan, zelfs als men weet dat er revisie wordt ingesteld. Ik kom straks nog op de blijvende gevolgen voor het kerkverband.

2. gemeenteleden

De directe werking miskent ook de rechtsbescherming van de gemeenteleden. Hierdoor is immers elke kerkenraad gelegitimeerd tot directe invoering over te gaan (“wij mogen dat van de synode”) en heeft een individueel gemeentelid, maar ook een individuele ambtsdrager, niets meer in te brengen. En aangezien individuele gemeenteleden of ambtsdragers ook geen revisie kunnen instellen, zijn zij machteloos gebonden. Op veel plaatsen leidt dit tot gewetensnood. Een synode die dit eenvoudig kan voorzien maar desondanks hiermee geen rekening wil houden, maakt zich schuldig aan ‘heerschappij oefenen’ in de aloude betekenis van het woord. Een meerderheidsbesluit is geen garantie tegen overheersing. Dat is het in de democratie staat; dat is het in de kerk nog minder. En daarmee is een kernbeginsel van het gereformeerde kerkrecht in geding.

3. revisie

De directe werking miskent ook de rechtsgang van de revisie. Welke dringende noodzaak is er om na een eeuwenlange bestendige lijn van de ene op de andere dag deze synodebesluiten plompverloren in te voeren, zonder enige termijnstelling, en daarmee op voorhand geen rekening te willen houden met de indiening van revisieverzoeken? Een zorgvuldige besluitvorming, zeker in kerkelijk verband, houdt rekening met een bezwarentraject. En dat geldt des te meer als het niet maar gaat om een orde-kwestie, maar om een principiële verschil van inzicht. Een veelgehoorde klacht en verzuchting in de

kerken is nu : “Je kunt wel in revisie gaan, maar het valt toch niet terug te draaien.” Hoe on-kerkelijk, hoe on-geestelijk, hoe on-broederlijk is deze directe inwerkingtreding.

4. zusterkerken

De directe werking is ook funest voor de relatie met zusterkerken. Dit komt in de bijdrage van L.W. de Graaff aan de orde, maar het effect is overduidelijk gebleken. Alle mooie woorden over wederkerigheid blijken opeens een loze huls: wij doen het zo en wij doen het nu.

Maar dit is allemaal wel wat de GS Meppel bewust heeft veroorzaakt. Het schijnargument zit hem hier in: de ruimte die de synode zegt te geven, is de ruimte voor de meerderheid. De meerderheid kan immers zijn gang gaan. Die heeft letterlijk de vrije ruimte gekregen. “Wij geven u de ruimte ...”

En de minderheid? Die is onbeschermd. Ja, die is ook vrij, vogelvrij. Die mag in revisie gaan, maar dat gaan we niet afwachten. Waarom zouden we? We hebben als meerderheid toch gelijk?

Conclusie

Het getuigt van *bestuurlijke onwijsheid* om zo’n majeure en omstreden beslissing, die een 180° draai inhoudt van het tot dan toe geldende kerkelijk beleid, zonder enig traject per direct in te voeren.

Het getuigt van *onwelwillendheid en onverdraagzaamheid* jegens allen die de besluitvorming op Schriftuurlijke gronden op zijn minst willen heroverwegen en in revisie aan de orde stellen.

Het is *onkerkelijk* om zo met elkaar om te gaan.

Kerkverband

Naast de directe inwerkingtreding is er ook het blijvende effect op de kerken, waarover bij besluit 7 en verder in de besluitvorming niet lijkt te zijn nagedacht.

Doelstelling

Het is goed om onder ogen te zien waarom deze zaak ooit op de synodetafel is gekomen. De GS Amersfoort-C 2005 heeft tenminste drie redenen onderkend voor een gezamenlijk beleid binnen het kerkverband:

- de aard van het vraagstuk gaat de plaatselijke krachten te boven;
- de kerken dienen gezamenlijk te komen tot goed onderbouwde Schriftuurlijke antwoorden;
- rechtsongelijkheid dient te worden voorkomen.

De GS Meppel 2017 heeft zich hiermee ten onrechte niet geconfronteerd, maar gaat aan elk van de argumenten voorbij:

- de zaak wordt teruggedigd bij de kerken onder de noemer van “ruimte geven”;
- de goed onderbouwde Schriftuurlijke antwoorden ontbreken;
- de rechtsongelijkheid is nog levensgroot aanwezig.

Zo is het middel erger dan de kwaal.

Innerlijke verdeeldheid

De besluitvorming miskent de betekenis van het kerkverband waarin we als kerken samenleven. De vraag of het draagbaar is om binnen één kerkverband zo fundamenteel verschillend om te (kunnen) gaan met de openstelling van de ambten, lijkt niet gesteld, is in elk geval niet beantwoord, maar wordt stilzwijgend gepasseerd. Hoe innerlijk verdeeld zijn kerken die het beeld vertonen dat nota bene de ambten op de ene plaats wel en op de andere ten principale niet door vrouwen kunnen worden vervuld. Daarin een machtswoord te verheffen, brengt niets bij, maar schaadt alleen maar het kerkelijk samenleven.

Meer dan plaatselijk

De besluitvorming miskent dat de ambten geen louter plaatselijke aangelegenheid zijn. Ouderlingen maken deel uit van de kerkelijke vergaderingen en zijn bij de uitoefening van kerkverbandelijke taken betrokken, zoals – in willekeurige volgorde – de tucht over ambtsdragers, kerkelijke rechtspraak door meerdere vergaderingen, kerkelijke visitatie, kerkelijke examinatie, het onderling toezien op elkaar in de classis, enz. Hetzelfde geldt mutatis mutandis voor predikanten.

Onderminning

De besluitvorming leidt onmiskenbaar tot een sterk individualiserende en independentistische tendens in de kerken en tot onderminning van het kerkverband als zodanig. We hebben in feite geen boodschap aan elkaar en iedere kerkenraad mag doen wat goed is in eigen ogen. Het zijn de slechte tijden in het OT als dat gezegd wordt.

Ongewenste druk

Anders dan het vrijheidsbesluit doet voorkomen, komt er een ongewenste druk te liggen op zowel de onderlinge verhoudingen binnen de plaatselijke kerken als de onderlinge verhoudingen binnen het kerkverband waar kerken/afgevaardigden met een totaal uiteenlopende visie op en toepassing van dit beleid met elkaar worden geconfronteerd op de meerdere vergaderingen.

Conclusie

Uit de besluitvorming MVEA blijkt niet dat met de gevolgen voor het kerkverband is gerekend. Hoe als meerdere vergaderingen om te gaan met standpunten die elkaar uitsluiten? Het gaat er dan niet om dat MViK bij knelpunten 'advies en begeleiding geeft' (Besluit 10). Het gaat er om dat er in de kerkelijke structuur en organisatie als zodanig fundamentele tegenstellingen worden gecreëerd en getolereerd zonder daar een woord aan te wijden en zonder daar een voorziening voor te treffen. Besluit 7 getuigt van een individualistische geest en versterkt die geest zelf in hoge mate.

(woordvoerder P.T. Pel)

5. Gronden onder het besluit op de prealabel aan de orde gestelde bezwaren tegen de rol van het deputaatschap M/V in de kerk

Tekst besluit revisie rol van deputaten M/V in de Kerk(M/ViK) bij toepassing art.1,lid 4 van Generale regeling voor revisieverzoeken.

Materiaal:

- *Brieven van de kerkenraad van Blije-Holwerd;
- Bruchterveld; Capelle aan den IJssel-Noord; Hattem-Centrum; Ommen Noord-Oost; Urk; Vroomshoop; Zuidwolde(Dr.)
- *Acta van de synode Meppel 2017, artikel 18
- *Teksten uitgesproken op hoorzitting 23 december 2019 door 8 samenwerkende revisie verzoekende kerken
- *Generale regeling voor revisieverzoeken(GR)
- *Huishoudelijke regeling voor de generale synode(HR)
- *Verslag besloten bijeenkomst 23 november 2019 synode Goes (website <https://lvgs2020.nl/verslag-zaterdag-23-november/>)

Besluit:

De bezwaren van bovengenoemde kerkenraden tegen de rol van deputaten M/ViK bij toepassing van art.1, lid 4 GR af te wijzen.

Gronden:

Grief 1: Het deputaatschap M/ViK heeft zich ten onrechte opgeworpen als aangewezen deputaatschap, als bedoeld in art.1,lid 4 GR.

M/ViK heeft tot taak implementatie van de synodebesluiten rond het rapport van deputaten M/V en ambt(M/VeA) in de kerken en classes te begeleiden. M/ViK is derhalve geen bezinningsdeputaatschap maar heeft de taak het bestreden synodebesluit uit te voeren. Het is daarom niet terecht dat M/ViK is ingeschakeld. Het zit niet in hun opdracht en verdraagt zich er ook niet mee.

Beoordeling: Bij de behandeling van het rapport "Samen dienen" van deputaten M/VeA heeft de synode Meppel besloten tot decharge van dit deputaatschap en heeft tegelijkertijd ingesteld het deputaatschap M/ViK. Laatstbedoeld deputaatschap kreeg (samengevat) de taak de synodebesluiten toe te lichten in de plaatselijke kerken en classes, het bezinningsproces in de kerken te faciliteren, te adviseren en te inventariseren. Daarmee werd de landelijke inhoudelijke discussie afgesloten en de lokale discussie geopend.

Art.1,lid 4 GR stelt: "Indien het besluit van de generale synode waarvan revisie wordt verzocht een onderwerp betreft waarvoor een deputaatschap is ingesteld, treedt verzoeker, alvorens het revisieverzoek in te dienen, in overleg met dit deputaatschap."

Omdat het (studiedeputaatschap) M/VeA niet meer bestond heeft het deputaatschap administratieve ondersteuning(DAO) op grond van art. 3,lid 4 GR logischerwijs het deputaatschap M/ViK ingeschakeld voor de taak ex.art1,lid 4. GR omdat dit deputaatschap inhoudelijk het meest

aansluit bij het aangevochten synodebesluit. Het deputaatschap M/ViK heeft zichzelf niet “opgeworpen”, maar is door DAO aangewezen.

M.b.t. de argumentatie dat dit (te weten: het voldoen aan art.1,lid 4 GR) niet in de opdracht van M/ViK zit of behoort te zitten wordt opgemerkt dat zulks in geen enkele taakopdracht van ingestelde deputaatschappen is vermeld. Uit de 2^e volzin van art.1,lid 4 GR blijkt dat de toetsing van het deputaatschap niet inhoudelijk maar marginaal is, waarmee de diskwalificatie (het takenpakket van M/ViK verdraagt zich niet met opdracht) door revisieverzoekers van M/ViK niet aan de orde is.

Grief 2: Het deputaatschap M/ViK is op grond van art. 1, lid 4 GR niet geroepen tot inhoudelijke beoordeling van de revisieaanvragen maar heeft zich wél op dat pad begeven.

Beoordeling: Art.1, lid 4 GR geeft aan het deputaatschap niet alleen de opdracht om te toetsen of het bezwaar van revisieverzoeker niet berust op een onjuist begrip van het aangevochten besluit, maar óók om de revisieverzoeker van de nodige informatie te voorzien en om na te gaan of en zo ja, op welke wijze, aan de bezwaren van verzoeker tegemoet kan worden gekomen.

Naast de toets of de zaken goed zijn begrepen heeft het deputaatschap M/ViK zich dus moeten buigen over de vraag op welke wijze een revisieverzoek meer tot zijn recht kan komen. Het gaat daarbij dus om een advies, waarbij het aan de revisieverzoeker vrijstaat dat advies al dan niet op te volgen. Dat het deputaatschap M/ViK bij die adviserende taak in een enkel geval ook op gevoeligheden van revisieverzoekers aangaande de inhoudelijke bezwaren stuit kan dit deputaatschap moeilijk verweten worden.

Grievens 3 en 4: M/ViK heeft deelgenomen aan de besloten vergadering van de synode op 23 november 2019, over de revisieverzoeken(grief 3).

Het vergaderen in beslotenheid door de synode over de revisieverzoeken tegen M/VeA is in strijd met de regels, gelet op art 7, lid3 HR(grief 4).

Beoordeling: Op grond van art.6, lid 1 HR kan de synode bijeenkomen in een overlegvergadering, die niet op besluitvorming is gericht. Het moderamen kan dergelijke vergaderingen o.a. uitschrijven wanneer dat wenselijk is voor een goede voorbereiding van de behandeling van het desbetreffende onderwerp.

Bovendien kan op grond van art. 7, lid 4 HR de synode op verzoek van elk synodelid besluiten om in beslotenheid te vergaderen. Tot een besloten zitting hebben de adviseurs die direct bij het onderwerp zijn betrokken ook toegang art.7,lid 5 HR). Krachtens art.7, lid 6 HR draagt het moderamen zorg voor een adequate informatieverschaffing over de besluiten die in een besloten zitting zijn genomen.

Van het behandelde op de vergadering van 23 november 2019 is een verslag terug te vinden op de website van GKv, waaruit blijkt dat bedoelde vergadering in het teken stond van de voorbereiding van de behandeling van de ingekomen revisieverzoeken inzake M/ViK

De aanwezigheid van deputaten M/ViK op de vergadering van 23 november 2019 is derhalve niet onrechtmatig.

Grief 5: Het in beslotenheid vergaderen van de synode samen met het deputaatschap M/ViK is niet alleen in strijd met de regels, maar het is ook slecht en ongezond dat de synode achter gesloten deuren vergadert met M/ViK.

Beoordeling: De behandeling van de revisieverzoeken zal in openbare zitting van de synode plaats

vinden. Op grond van het hierboven aangevoerde inzake de grieven 3 en 4 is nóch het in beslotenheid vergaderen van de synode op 23 november 2019 nóch de aanwezigheid daarbij van het deputaatschap M/ViK onrechtmatig. Deze grief is dan ook niet terecht.

6. Uitnodigingsbrief hoorzitting revisieverzoekende kerken (2e ronde) dd. 11 februari 2020

Aan: de raad van de GKv te
per email:

Amersfoort, 11 februari 2020
Betreft: uitnodiging 2e moment van horen
Kenmerk: 200211 - uitnodiging 2e moment van horen

Geachte kerkenraad,

Als revisieverzoekende kerk bent u eerder uitgenodigd (dd 29 november 2019) om gehoord te worden door de synodecommissie die de revisieverzoeken -waaronder die van u- inzake man, vrouw en ambt behandelt.

De meeste revisieverzoekende kerken hebben daaraan gehoor gegeven en zijn in december op een aantal momenten en locaties gehoord.

Nu nodigen we u opnieuw uit omdat er ondertussen een document gemaakt is door de commissie dat als richtinggevend voor het vervolg is vastgesteld in de synodevergadering van 23-24 januari jl. Vanuit dit document worden de contouren zichtbaar van een mogelijke behandeling van de revisieverzoeken door de synode eind april. Graag zouden wij dit document aan u voorleggen en met u willen praten over uw indruk ervan, welke vragen het oproept en of het u helpt of juist remt in het omgaan met het thema man, vrouw en ambt, en het leiding geven aan de gemeente hierin.

Omdat het hierboven genoemde document nog een werkdocument is kunnen wij u dit alleen toesturen onder het beding dat dit niet door u wordt gepubliceerd of ter publicatie en/of verspreiding aan derden wordt aangeboden. In uw eventuele antwoordbrief ontvangen wij graag een bevestiging dat u hiermee instemt.

De gesprekken van maximaal anderhalf uur zullen plaatsvinden in de eerste week van maart op een nader te bepalen locatie en tijdstip. Wanneer u op deze uitnodiging wilt ingaan verzoeken wij u dit uiterlijk **21 februari 2020** kenbaar te maken via het secretariaat van de synode, Lydia Postma-Douma, secretariaat@synode.gkv.nl.

De commissie,
Br. Peter Bakker, br. Bert Groen, ds. Marc ten Brink, ds. Rutger Heij, ds. Pier Poortinga, ds. Sieds de Jong

7. Brief bestuurscommissie GKv Ten Boer dd. 18 februari 2020

Bestuurscommissie GKv Ten Boer
Vijverweide 26
9791 EB Ten Boer
scriba@tenboer.gkv.nl

Ten Boer, 17 februari 2020

Aan: Commissie MV
p/a Secretariaat van de synode van de GKV
t.a.v. mw. Lydia Postma-Douma

Betreft: uitnodiging 2e moment van horen
Uw kenmerk: 200211 – Ten Boer – uitnodiging 2e moment van horen

Geachte commissieleden,

In Ten Boer hebben we uw brief d.d. 11 februari 2020 ontvangen waarin u de kerkenraad van GKv te Ten Boer uitnodigt voor een tweede moment van horen.
Wij zeggen u hartelijk dank voor deze uitnodiging, maar we kunnen daar niet op ingaan.

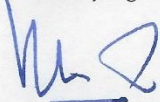
In onze brief van 4 december 2019 hebben we u geïnformeerd in welke bijzondere situatie de gemeente van Ten Boer zich bevindt. De kerkenraadsleden van de GKv te Ten Boer hebben in oktober 2019 hun ambt neergelegd en hebben zich, op één na, gevoegd bij de Gereformeerde Kerk (hersteld) DGK te Bedum. De classis heeft in hun plaats een tijdelijke bestuurscommissie ingesteld. Als bestuurscommissie hebben we een grote verscheidenheid aan taken maar expliciet niet om ons in te laten met het revisieverzoek dat indertijd aan de synode is gestuurd: dat is de verantwoordelijkheid van de nieuw in te stellen kerkenraad. Wanneer een nieuwe kerkenraad wordt ingesteld is nog onzeker.

In onze brief hebben we aangegeven dat we er van uitgaan “dat u het revisieverzoek van de GKv te Ten Boer zorgvuldig zult overwegen en dan niet alleen de letter daarvan maar ook de zorg die daaruit spreekt dat het gezag van Gods Woord in het geding is.

U mag weten dat onder meer de besluitvorming over dit onderwerp de gemeente verdeelt en in het recente en minder recente verleden geleid heeft tot vertrek van veel gemeenteleden. Dat vraagt van u extra zorgvuldigheid in het reageren op ingestuurde bezwaren.”

Dit geldt nog steeds. We wensen u daarbij Gods zegen toe.

Met christelijke groet,

Namens de Bestuurscommissie,
Menne van Dijk, voorzitter

8. Brief kerkenraad GKv Capelle a/d IJssel-Noord dd. 20 februari 2020

GEREFORMEERDE KERK CAPELLE AAN DEN IJSSEL- NOORD

Aan de Commissie Revisieverzoeken
Van de Generale Synode GKv Goes 2020
p/a secretariaat Lydia Postma
Betreft: Uitnodiging 2^e moment van horen

Geachte commissie,

Per brief van 11 februari 2020 heeft u ons uitgenodigd om voor de tweede keer te worden gehoord over ons revisieverzoek t.a.v. de besluit van GS Meppel over man, vrouw en ambt.

De eerste keer, op 23 december 2019, hebben wij, samen met 7 andere kerken, uitvoerig ons revisieverzoek toegelicht en u wenst nu met onze kerkenraad afzonderlijk te spreken. U geeft daarbij twee opties, waarvan de eerste gelijklopend is aan uw verzoek in december 2019.

Optie 1

Wij hebben u daar al op geantwoord. De door u genoemde onderwerpen hebben geen betrekking op de behandeling van het revisieverzoek, met uitzondering naar de vraag om eventuele aanvullingen daarop. Daaraan hebben wij al ruimschoots gehoor gegeven op 23 december 2019.

We hebben – samen met 7 andere kerken – veel energie ingestoken om de bezwaren tegen de besluiten van Meppel helder te verwoorden en te belichten, zodat die in het licht van Gods Woord kunnen worden gewogen. Dat is ook de kerntaak van de Synode bij revisie. De inhoud van de Schrift en de wijze van Schriftuitleg mag niet tussen ons in blijven staan.

Raamdocument

Wij hebben u destijds ook uitdrukkelijk verzocht het rapport dat u aan de GS zult uitbrengen n.a.v. de ingediende revisieverzoeken, voorafgaand aan de bespreking daarvan in de openbare vergadering van de Synode aan ons te doen toekomen. Wij verwachtten dat daarin concreet op onze bezwaren zou worden ingegaan. Helaas mochten wij niets ontvangen.

Wel hebben we o.m. uit de pers vernomen, dat u een zgn. raamdocument van enige tientallen pagina's hebt vervaardigd voor bespreking op de Synode, alleen bestemd voor de synodeleden. Bezoekers van de openbare Synodevergadering op 23-24 januari 2020, waren getuige van een bespreking over voorstellen en conclusies/richtingwijzers die zij niet kenden.

Uit de verslagen van deze bespreking werd echter duidelijk, dat dit document voorafgaand aan de bespreking op de Synode blijkbaar wel ter hand is gesteld aan een select aantal andere kerken, die daarover gezamenlijk met de synodecommissie hebben gesproken. Dat zouden kerken zijn die in een brief aan de GS hebben gevraagd om heroverweging van de gronden die de besluiten van GS Meppel moeten dragen. Hoewel het hier dus ook om revisieverzoeken gaat, heeft uw commissie andere kerken die om revisie hebben verzocht, waaronder Capelle Noord, kennelijk van deze mogelijkheid uitgesloten. U zult begrijpen dat deze gang van zaken niet bevorderlijk is voor het vertrouwen in een zorgvuldige en onbevooroordeelde behandeling van ons revisieverzoek.

Het onderscheid tussen het aanvechten van besluiten en gronden is sowieso al aanvechtbaar. Besluiten die op ondeugdelijke gronden zijn gebaseerd moeten worden heroverwogen en kunnen na de heroverweging alleen maar standhouden als ze zijn voorzien van bijgestelde of nieuwe gronden die de besluiten wel kunnen dragen. Besluit en gronden zijn dus onlosmakelijk aan elkaar verbonden.

We hebben begrepen dat de GS op 24 Jan 2020 ook conclusies heeft geformuleerd o.g.v. de bespreking van het zgn. Raamdocument en die als 'richtingwijzers' heeft meegegeven aan de Commissie voor het formuleren van concrete besluitteksten.

Optie 2

Nu stelt u ons in optie 2 voor om alsnog een indruk te geven over dát document en welke vragen het bij ons oproept.

Dit lijkt ons niet alleen mosterd na de maaltijd, maar we zien ook in het geheel niet dat een gesprek over dit document met elke kerkenraad afzonderlijk bevorderlijk zou kunnen zijn voor een gedegen heroverweging van de besluiten van Meppel op basis van ons revisieverzoek en de uitgebreide toelichting daarop door de 8 samenwerkende kerken. U rept in uw uitnodiging ook met geen woord over de revisieverzoeken, behalve dat u ons weer de gelegenheid geeft die aan te vullen. Dat hebben we nu juist gedaan op 23 december 2019!

Wat we gelezen hebben over de vergaderingen van de Synode op 23 en 24 januari 2020 stemt ons in dit opzicht ook niet vrolijk. Is het daar gegaan over de inhoud van de concrete revisieverzoeken? Of ging het over een document waarin al stond dat de besluiten van Meppel niet behoeften te worden gereviseerd, maar dat alleen moet worden gezocht naar nieuwe of anders geredigeerde gronden? Een gebrek aan transparantie die we ernstig betreuren.

Waar gaat het ons om

Wij nemen uw uitnodiging dus niet aan. Het geeft ons geen vertrouwen dat een echt gesprek over de inhoud van onze ernstige bezwaren wordt gevoerd. Het leidt af van de kern waar het ons om gaat. En dat is een zorgvuldige heroverweging van de genomen besluiten in het licht van de Schriftuurlijke bezwaren daartegen. En bij handhaving van een of meer van de besluiten, een gedegen en overtuigende weerlegging van deze bezwaren.

Uiteraard zijn we wel bereid om met u te spreken over de inhoud van ons revisieverzoek en een eventuele nadere toelichting daarop, maar dan is een gesprek met (een afvaardiging van) de 8 zgn. SRV-kerken de aangewezen vorm. Een gesprek met de afzonderlijke kerken heeft hier geen toegevoegde waarde.

Twee prealabele kwesties

We willen ten slotte onze teleurstelling uitspreken over de wijze waarop de Synode heeft geantwoord op de twee prealabele kwesties die wij u hebben voorgelegd.

M.b.t. deputaten MVik volstaat de Synode met de mededeling dat dit deputaatschap het geëigende deputaatschap was om zich met de revisieverzoeken te bemoeien. Op geen van de argumenten die daar sterk tegen pleiten, gaat u in.

Belangrijker is echter het houden van een besloten vergadering over de revisieverzoeken MVEA. In artikel 7, 3^e lid, van het Huishoudelijk Reglement staat niet dat de GS over zaken die niet gaan over de beoordeling van personen in beslotenheid kan vergaderen als zij dat noodzakelijk vindt. Er staat een verbod in om in beslotenheid te vergaderen: “Over andere onderwerpen wordt niet in beslotenheid vergadert ...”. Dat is ook logisch, want het gaat niet over personen, maar om zaken die alle kerken aangaan en waarvoor volledige transparantie hoort te bestaan. Bij de bespreking over man, vrouw en ambt is dat zonder twijfel het geval. Alleen als er een dringende noodzaak voor aanwezig wordt geacht, wordt in beslotenheid vergadert, zegt artikel 7 verder. Dat betekent dat het de Synode zou sieren om alsnog aan te geven welke dringende noodzaak in dit geval aanwezig werd geacht om voorafgaand aan de openbare vergadering eerste in beslotenheid te vergaderen. Daarmee worden allerlei speculaties bij voorbaat vermeden.

Wij wensen u wijsheid toe bij uw werk.

De kerkenraad van de Gereformeerde kerk van Capelle aan den IJssel – Noord,

Ds B. van Egmond, preses

N.M. Kramer, scriba

Capelle aan den IJssel, 20 februari 2020

9. Uitnodigingsbrief bijeenkomst niet-revisieverzoekende kerken dd. 2 december 2019

Aan alle kerkenraden die een brief aan de GS Goes 2020 hebben gestuurd inzake MV en ambt
Amersfoort, 2 december 2019
Betreft: uitnodiging meedenken synode-commissie MV - geen revisie

Geachte kerkenraad,

U hebt een brief geschreven aan de Generale Synode Goes 2020 inzake het onderwerp man/vrouw en ambt. U vraagt niet om revisie, maar wel om nadere onderbouwing van de besluiten die door de GS Meppel 2017 genomen zijn en/of u deelt de synode mee hoe u met die besluiten bent omgegaan of daar tegenaan kijkt.

Als commissie die de behandeling van de revisieverzoeken ter synode voorbereidt, zijn we bezig met bovengenoemde nadere onderbouwing. We hopen dit begin januari 2020 in eerste lezing klaar te hebben. Om de houdbaarheid hiervan te toetsen nodigen we u uit om met ons mee te denken en ons verhaal van commentaar te voorzien. Wij denken dat dit onze voorstellen aan de Synode ten goede komt. Vandaar deze uitnodiging.

De avond vindt plaats op **DV donderdag 16 januari 2020** in De Schuilhof (Elzenlaan 2, Zeewolde) en begint om 17.00 uur. Een eenvoudige maaltijd is inbegrepen. U kunt met maximaal 2 kerkenraads- of gemeenteleden komen.

Wanneer u op onze uitnodiging wilt ingaan verzoeken wij u dit uiterlijk 20 december 2019 kenbaar te maken via het secretariaat van de synode, aan Lydia Postma-Douma.

De commissie MV,

br. Peter Bakker
br. Bert Groen
ds. Marc ten Brink
ds. Rutger Heij
ds. Pier Poortinga
ds. Sieds de Jong